1.
Získávání strategické iniciativy

Přepadení americké námořní základny Pearl Harboru na Havajských ostrovech bombardéry startujícími 7. prosince 1941 z letadlových lodí viceadmirála Naguma přeměnilo nesmírné prostory Tichého oceánu v druhé hlavní válčiště války, zahájené před více než dvěma roky v Evropě nacistickým Německem. Nepřipravení Britové a Američané nebyli s to japonskému přívalu účinně čelit, netrvalo proto dlouho a Japonci ohrožovali tak významné oblasti jako Austrálii, Nový Zéland, Indii, Cejlon i samotné Havajské ostrovy. „Situace v Pacifiku je nyní velmi vážná," napsal americký prezident F. D. Roosevelt britskému ministerskému předsedovi W. Churchil-lovi 9. března 1942, den poté, co kapitulovaly spojenecké jednotky bránící ostrov Jávu.

Na druhé straně série snadných vítězství zbavovala vládnoucí kliku tokijských militaristů rozvahy a schopnosti posuzovat celou situaci dostatečné reálně. V naprosté většině odmítali připustit, že slabost Spojenců může být jen dočasná a převaha císařského námořnictva, letectva a pozemního vojska nemusí trvat věčně. Jak později pravil velitel jedné z divizí letadlových lodí kontradmirál Hára: „...bezpre-cedenční úspěch způsobil, že mnoho činitelů ve vysokých funkcích podlehlo takzvané ‚nemoci z vítězství'." Zatím však zůstávalo skutečností, že po pár měsících Japonci dosáhli všech cílů stanovených pro první období války, a v Tokiu převládalo přesvědčení, že pokračování v útočných operacích samo o sobě zakrátko donutí Spojené státy a Velkou Británii zastavit „marný" boj a přijmout požadavky nadiktované představiteli vítězných císařských vojsk.

Pokud se týkalo Sovětského svazu, předložili náčelníci generálních štábů pozemního vojska a námořnictva dne 13. března 1942 císaři memorandum, ve kterém se pod bodem nazvaným „O politice vůči SSSR v současné situaci" pravilo:

„1. Všemi prostředky zabránit tomu, aby druhá strana (to jest Sovětský svaz - pozn. M. H.) rozšířila válku;

2. usilovat o to, abychom se během operací v oblasti jižních moří vyhnuli válce se Sovětským svazem;

3. usilovat o to, aby v japonsko-sovětských vztazích byla zachová-na klidná atmosféra, a tak zabránit utužování styků SSSR s USA a Velkou Británií, a pokud možno odtrhnout SSSR od jeho spojenců.

Tato politika ovšem neznamená, že by se mělo upouštět od příslušných vojenských příprav proti SSSR. Musíme být plně připraveni na vojenské akce, aby bylo v co nejkratší době dosaženo rozhodujícího vítězství."

Od počátku tedy byla základní linií japonské strategie snaha vyhnout se válce na dvou frontách, s útokem na Sovětský svaz nespěchat a vyčkat vývoje na sovětsko-německé frontě. V Tichomoří však, povzbuzeni dosavadními úspěchy, nehodlali Japonci ztrácet čas.

Dne 3. května 1942 se japonské jednotky vylodily na ostrově Tulagi v jižní části Šalomounových ostrovů. Ve stejnou dobu mířila daleko silnější výsadková skupina k přístavu Port Moresby na jižním pobřeží Nové Guineje. Zřízení základny na Tulagi a obsazení Port Moresby mělo posloužit k ovládnutí významné oblasti Korálového moře a přístupů k Austrálii. Velitel amerického Tichomořského loďstva admirál Chester W. Nimitz vyslal proti nepřátelskému uskupení dva operační svazy. Ve dnech 7. a 8. května došlo v Korálovém moři ke střetnutí, při kterém poprvé v historii námořních bojů představovaly hlavní údernou sílu obou protivníků letouny startující z palub letadlových lodí. Američané ztratili těžkou letadlovou loď Lexington, Japonci sice jen lehkou letadlovou loď Šóhó, ale japonský velitel viceadmi-rál Inouje poté přikázal operaci proti Port Moresby odložit a invazní konvoj se vrátil na základnu na atolu Truk.

Druhou a daleko významnější akcí plánovanou ve stejnou dobu velitelem japonského Spojeného loďstva admirálem Isorokuem Ja-mamotem bylo obsazení atolu Midway ve střední části Tichého oceánu a několika ostrovů v západní části Aleut. Midway měl pro obě strany velký význam plynoucí z toho, že v japonských rukou by představoval přímou hrozbu Havajským ostrovům a otevíral přístup až k samotnému západnímu pobřeží Spojených států. Jamamoto správně předpokládal, že Američané budou Midway bránit všemi prostředky, a že tedy útok na atol skýtá možnost zničit v jednom rozhodujícím střetnutí americké Tichomořské loďstvo, především letadlové lodi, které unikly při napadení Pearl Harboru, a tím si nadlouho zajistit nadvládu nad vodami Tichého oceánu. Mohutné japonské loďstvo se čtyřmi těžkými letadlovými loďmi, sedmi bitevními loďmi a čtrnácti křižníky proto vyplulo k Midwayi. Admirál Nimitz proti němu skutečně postavil vše, co měl - dva operační svazy se třemi těžkými letadlovými loďmi a osmi křižníky. Ve dnech 4.-6. června 1942 byla ne-
daleko atolu vybojována velká námořně letecká bitva, ve které proti všem předpokladům Japonci utrpěli zdrcující porážku. Američané sice přišli o jednu ze

svých letadlových lodí, ale Japonci ztratili čtyři a s nimi přes tři sta palubních letounů a většinu nejzkušenějších pilotů námořního letectva.*
Bitva u atolu Midway byla prvním vážným neúspěchem japonských ozbrojených sil od počátku války v Tichomoří. I když k americkému vítězství přispěla řada nahodilých a ve svých důsledcích příznivých okolností, výsledkem byla změna poměru námořních sil; dosud výrazná japonská převaha se začala hroutit, ztráta čtyř těžkých letadlových lodí v jednom střetnutí představovala skutečnou katastrofu. A to bylo nesmírně důležité, neboť na obrovských prostorách ti-chomořského válčiště mohl mít úspěch pouze ten, kdo disponoval silným loďstvem. Po porážce u Midwaye se začal rozplývat sen japonských militaristů o dalších velkých výbojích. Nebylo v jejich silách utrpěné ztráty v dostatečném množství a kvalitě nahradit, zejména postavit nové letadlové lodi a zajistit pro ně dostatek palubních letounů s dobře vycvičenými osádkami. A přitom již dosavadní průběh událostí jasně prokázal, že právě letadlové lodi se staly v Tichomoří pro obě válčící strany rozhodujícím bojovým prostředkem zásadně ovlivňujícím výsledek operací. Japoncům se sice v době, kdy se odehrávala bitva u Midwaye, podařilo v severní části Tichého oceánu obsadit aleutské ostrovy Attu a Kiska, to však byla jen chabá útěcha. Tohoto okrajového úspěchu, vzhledem k pozdějšímu vývoji situace,! již nikdy nedokázali využít tak, jak původně zamýšleli. *
Po Midwayi se japonský postup v Tichomoří zastavil, neboť narazil na odpor, který nedokázal překonat. Spojenci však ještě nebyli dostatečně připraveni, aby převzali iniciativu a přinutili nepřítele přejít do obrany. Nicméně vrchní velitel amerického vojenského námořnictva admirál Ernest J. King a velitel Tichomořského loďstva admirál Nimitz (současně i velitel oblasti Tichého oceánu) byli přesvědčeni, že po těžkém úderu zasazeném nepříteli u Midwaye je třeba, byť zatím v omezené míře, na něj dál vyvíjet tlak, zabránit mu v zaujetí výhodných obranných i nástupních postavení, a tím připravovat podmínky k pozdějšímu rozvinutí vlastní široce založené ofenzívy. Pozornost přitom zaměřili na důležitý prostor jižního Tichomoří.
Stejné oblasti věnovali v té době zvýšený zájem i Japonci. Na os-
* Vylíčení bitvy u Midwaye viz M. Hubáček: Pacifik v plamenech. Mladá fronta 1997.

trově Guadalcanal v jižní části Šalomounových ostrovů hodlali zřídit leteckou základnu, který by jim umožnila ovládnout vzdušný prostor v celém jižním Tichomoří a podél severního pobřeží Austrálie. S jim vlastní energií se pustili do díla a výstavba letiště na Guadalcanalu rychle pokračovala.
Dne 2. července 1942 dal Výbor náčelníků štábů ozbrojených sil USA za pravdu obhájcům ofenzivního postupu a vydal směrnici určující v hlavních rysech strategii spojeneckých sil v jižním a jihozápadním Tichomoří. Šlo o přípravu a provedení rozsáhlé operace s krycím názvem STRÁŽNÍ VĚŽ (Watchtower), jejímž konečným cílem bylo obsazení Rabaulu, nejvýznamnější japonské základny v jižním Tichomoří, a prolomení „Bismarckovy linie", pojmenované podle bývalé německé kolonie - Bismarckova souostroví. Tvořil ji řetěz vzájemně se podporujících japonských opěrných bodů: Kavieng na ostrově Nové Irsko, Rabaul, Gasmata a mys Gloucester na ostrově Nová Británie, Buna, Salamaua, Lae a Madang na Nové Guineji a Admiralitní ostrovy. Operace STRÁŽNÍ VĚŽ byla rozdělena na několik fází. V první měly být obsazeny ostrovy Santa Gruz nacházející se jihovýchodně od Šalomounových ostrovů, Guadalcanal a blízký ostrov Tulagi. Ve druhé fázi zbytek Šalomounových ostrovů a důležité pozice na severovýchodním pobřeží Nové Guineje, zejména Lae a Salamaua. Ve třetí a konečné fázi měly spojenecké námořní, pozemní a letecké síly zaútočit na Rabaul.
Zjištění, že Japonci budují na Guadalcanalu leteckou základnu, uvedlo události do pohybu. V ranních hodinách 7. srpna 1942 se 1. divize námořní pěchoty vylodila na guadalcanalském pobřeží. Půl roku trval zápas o 160 kilometrů dlouhý a 50 kilometrů široký tropický ostrov, pokrytý džunglí a bažinami. Během této doby došlo k šesti velkým námořním bitvám a obě strany vrhly do boje stovky letounů a desetitisíce vojáků. Nakonec se muselo japonské velení smířit s trpkou skutečností, že nezbývá než po šest měsíců urputně hájené pozice vyklidit. V noci ze 7. na 8. února 1943 japonské torpédoborce eva-kuovaly poslední část zdecimované posádky. Na 25 000 japonských vojáků na ostrově padlo nebo zemřelo hladem, vyčerpáním a následkem tropických chorob, tisíce dalších zahynuly na zničených bojových a dopravních plavidlech a v kabinách sestřelených letounů. V námořních bitvách, při přepravě posil, zásob a válečného materiálu byla potopena jedna japonská lehká letadlová loď, dvě bitevní lodi, tři těžké a jeden lehký křižník, jedenáct torpédoborců a šest ponorek. Velké ztráty měli i Američané, přišli o dvě těžké letadlové lodi, šest

těžkých a dva lehké křižníky, čtrnáct torpédoborců a v guadalcanal-ských džunglích zahynulo 1600 amerických pěšáků.*
Operace zahájená proto, aby bylo Japoncům zabráněno vybudovat na malém ostrově v jižní části Šalomounova souostroví letiště, se změnila v jedno z rozhodujících střetnutí tichomořské války. Vedle čistě vojenského měla i nesmírný psychologický význam. Na Gua-dalcanalu se Američané utkali v lítých bojích s elitními jednotkami japonské armády obestřenými gloriolou předchozích vítězných tažení. Výsledkem bylo povzbuzení bojové morálky amerických vojáků a naopak válečníci japonské říše zažili trpkou a draze zaplacenou zkušenost porážky a ústupu. Mýtus neporazitelnosti císařských zbraní, poprvé otřesen u Midwaye, utrpěl další ránu. Ústup z ostrova nesli Japonci velmi těžce. Před světovou veřejností i před vlastním obyvatelstvem se snažili porážku všemi způsoby zakrýt, v oficiálních zprávách hovořili o „změně směru postupu". Jak citliví byli na každou zmínku, dokladuje případ přednášejícího na univerzitě Keito, který v souvislosti s guadalcanalskou operací použil termín „strategický ústup", a okamžitě byl příslušníky tajné policie varován, aby už nikdy tak nešťastného výrazu neužíval. Nic ale nemuseli předstírat ti, kteří byli se situací dokonale obeznámeni. Velitel Spojeného loďstva admirál Jamamoto se k mlhavým frázím neuchyloval. V dopise svému příteli a spolužáku z námořní akademie viceadmirálu Micumi Ši-mizuovi napsal: „Guadalcanal byl velmi zlou bitvou. Nevím, co dělat dál. Vůbec mne netěší stát před svými důstojníky a muži, kteří tvrdě bojovali nebojíce se smrti... V tuto chvíli bych potřeboval radu od někoho moudrého." Z květnaté mluvy příznačné pro soukromou korespondenci Japonce jasně vystupuje pocit deprese a rozčarování, což je o to významnější, že autorem byl jeden z nejbojovnějších japonských velitelů.
Guadalcanal byl pro Spojence jen jedním z prvních, i když velmi významných kroků na ještě dlouhé cestě ke konečnému vítězství. Jeho ztráta pro Japonce vůbec neznamenala, že by začali v oblasti jižního Tichomoří vyklízet pozice, předznamenávala však změnu v celkové situaci na tichomořském válčišti. Spojenci zatím sice nemohli přejít k rozsáhle založené ofenzívě, ale období porážek skončilo. Mohutný průmyslový potenciál nejsilnější západní mocnosti se již naplno přeorientoval na válečnou výrobu a nejenže byl schopen nahrazovat ztráty, ale začal do Tichomoří dodávat ve stále se zvyšující míře
* Podrobné vylíčení bojů o Guadalcanal viz M. Hubáček: Vítězství v Pacifiku. Mlada fronta 1999.

potřebná bojová a dopravní plavidla všech druhů, nejmodernější typy bombardovacích a stíhacích letounů, zbraně, zásoby a desetitisíce tun potřebného válečného materiálu. Kromě toho z výcvikových táborů byly do prostorů bojových operací přesunovány nové divize. Japonské císařství se svými omezenými materiálními a lidskými rezervami nemohlo držet krok; tokijští stratégové vsadili vše na rychlé vítězství a vleklá válka pro ně znamenala katastrofu. Plánovaná výstavba lodí vázla, letouny sice japonský průmysl v horečném vzepětí dokázal vyrábět v dostatečném množství, ale šlo o zastaralé typy, a vůbec už nebylo možno poskytnout náhradu za zkušené letce a námořníky, kteří zahynuli v dosavadních bojích. Výcvikový program byl zcela nedostačující, například u letců byl katastrofálně omezován nedostatkem pohonných hmot.
Navzdory velkým potížím, se kterými se japonské ozbrojené síly musely potýkat již po roce války, zdaleka nehrozilo nebezpečí bezprostředního zhroucení jejich bojeschopnosti, ještě dlouho zůstávaly tvrdým a nemilosrdným protivníkem schopným zasazovat těžké údery a připraveným využít jakékoliv příležitosti, která se naskytla. I když první porážky znamenaly velké rozčarování, bojová morálka japonských vojáků, živená bezbřehým fanatismem, byla stále vysoká. Vleklá bitva o Guadalcanal oba protivníky do jisté míry vyčerpala a po jejím skončení došlo na tichomořském válčišti k dočasnému poklesu intenzity bojových akcí. Pro Japonce se ještě zvýšil význam Bismarckovy linie, neboť právě z pavouci sítě tamních základen hodlali vytvořit jednak hlavní val proti pronikání Spojenců dál na západ a jednak odrazový můstek pro další útočné akce, v jejichž možnost přes současný nepříznivý vývoj událostí nepřestávala řada vlivných vojenských činitelů doufat. První funkce však začala převažovat. Když ke konci roku 1942 ministerský předseda generál Tódžó sděloval císaři Hirohitovi, že hlavní stan došel k závěru o neudržitelnosti Guadalcanalu, a císař se jej optal, co hodlá dělat dál, Tódžó odpověděl: „Zastavit pohyb nepřítele směrem na západ." Početní stavy vojsk na základnách Bismarckovy linie byly zvyšovány, v zájmu odeslání posil do jihqzápadního Tichomoří byla zrušena i plánovaná ofenzíva v Číně, do této oblasti byly přesunovány letouny z Japonska, Man-džuska a urychleně se tam budovala nová letiště.
Vývoj situace v Tichomoří nelze sledovat izolovaně, bez přihlédnutí k událostem

na ostatních válčištích druhé světové války, neboť do značné míry jimi byl přímo ovlivňován.
Dne 23. října 1942 zahájila britská 8. armáda útok u El Alamejnu
11
v severní Africe proti italsko-německým vojskům. 8. listopadu se velký spojenecký výsadek vylodil v prostoru přístavů Casablanky, Alžíru a Oránu (operace POCHODEŇ). Po získání kontroly nad francouzským Marokem, Alžírském a Tuniskem vyrazil proti divizím nacistického maršála Rommela operujícím v Západní poušti. K události, která zásadně ovlivnila průběh operací na všech válčištích, došlo krátce poté, na přelomu let 1942 a 1943, na nejdůležitější frontě druhé světové války, na frontě sovětsko-německé. Rudá armáda zahájila dne 19. listopadu 1942 u Stalingradu mohutný protiútok, který dne 2. února 1943 skončil úplnou porážkou a zničením 300tisícového německého uskupení. Strategická iniciativa přešla do rukou sovětského velení a hitlerovcům byl zasazen úder, ze kterého se již nevzpamatovali. To vše pozorně sledovali v Tokiu. Po Stalingradu bylo zřejmé, že německé agresivní plány se hroutí a začíná se reálně rýsovat nebezpečí, že státy protihitlerovské koalice v čele se Sovětským svazem německou válečnou mašinérii rozdrtí. Japonští militaristé pochopili, že už nemohou počítat s tím, že ruku v ruce s nacisty vítězně dokončí své tažení za ovládnutím světa. Naopak úměrně s narůstající převahou spojeneckých ozbrojených sil se bude zvyšovat tlak na japonské armády roztroušené na obrovských rozlohách Asie a Tichomoří. Tato perspektiva císařské generály a admirály přinutila k závěru, že je nutné soustředit se na obranu v naději na uchování a zabezpečení toho, co získali v prvním úspěšném půlroce války.
- Dne 14. ledna 1943 byla v marocké Casablance zahájena konference za účasti F. D. Roosevelta, W. Churchilla a Spojeného výboru náčelníků štábů ozbrojených sil USA a Velké Británie. Po Midwayi, El Ala-mejnu, vylodění v Africe a poté, co se jasně rýsoval výsledek bojů o Guadalcanal a stejně jasné katastrofa řítící se na hlavu německých vojsk obklíčených u Stalingradu, nažral pro západní spojence čas ke stanovení globální strategické linie pro rok 1943. Bylo třeba rozhodnout, jakým směrem a jakými prostředky pokračovat ve válce proti německým a japonským agresorům.
Dosavadní strategická koncepce - napřed porazit hitlerovské Německo - byla sice formálně potvrzena, ale z průběhu jednání v Casablance brzy a jednoznačně vyplynulo, že Britové a Američané nemají v dohledné době v úmyslu vrhnout svá vojska přímo proti německým armádám na evropském kontinentu a otevřít druhou frontu. Místo toho západní spojenci hodlali zaměřit svoje válečné úsilí ku prospěchu vlastních zájmů: Američané prosazovali nutnost přesunu vojsk a techniky do Tichomoří s cílem připravit zahájení široce poja-
12
l
tých ofenzivních akcí na tomto válčišti, Britové se soustředili na oblast Středomoří, kde měli v úmyslu maximálně posílit a upevnit svůj vliv. Operace proti Německu obě mocnosti pro rok 1943 omezovaly na strategické bombardování ve shodě s pochybnou koncepcí velitelů britského a amerického letectva, kteří tvrdili, že dostatečné intenzivními leteckými útoky na německá města a průmysl zlomí morálku německého obyvatelstva a rozhodujícím způsobem ochromí boje-schopnost německých armád.
Hlavním zastáncem tichomořské strategie byl velitel amerického válečného námořnictva admirál Ernest Joseph King. Tvrdil, že úspěchů, kterých se podařilo v posledních měsících v Tichomoří dosáhnout, je třeba okamžitě využít a Japoncům zabránit upevnit pozice, nebo dokonce znovu převzít iniciativu. Varoval, že pokud nebude tato strategie uplatněna, může v Tichomoří nastat natolik nebezpečná situace, že Spojené státy budou nuceny upustit od svých závazků v Evropě. Tento nátlak se neminul účinkem. Britové, postrašeni představou, že by Amerika zastavila přísun vojsk a materiálu nezbytného pro zdárné ukončení operací v Africe, pro plánované vylodění na Sicílii a v Itálii a hromaděného ve Velké Británii pro potřeby budoucí druhé fronty, souhlasili s tím, aby Tichomoří byla věnována podstatné větší pozornost než dosud. V této souvislosti se mezi oběma západními spojenci vyjasnila i zatím stále sporná otázka druhé fronty v západní Evropě. Včasné otevření druhé fronty by bezesporu znamenalo zkrácení utrpení obyvatelstva Němci okupovaných zemí a urychlilo by porážku hitlerovské říše. Tento cíl sledoval i americký prezident Roosevelt, který na opakované sovětské žádosti přislíbil otevření druhé fronty již v roce 1942. Britové však byli jiného názoru. Zájmy hájené předsedou vlády a ministrem války Winstonem Churchillem si žádaly využití obrovských sil shromažďovaných na britských ostrovech k upevnění postavení Británie v tradičních oblastech britského vlivu' a k zajištění tohoto vlivu v poválečném období. Proto Britové poslali vojska do

severní Afriky a v další fázi prosazovali jejich nasazení v oblasti Středomoří - v oblasti pro ně významné, ale z hlediska světového válečného konfliktu druhořadé. Američané, pro které nebyly britské úvahy tajemstvím, se zpočátku zdráhali dát svá vojska, lodi a letadla k realizaci záměrů sloužících v prvé řadě Londýnu, nakonec však jednání v Casablance skončilo kompromisem vyhovujícím oběma stranám: Američané souhlasili s britským požadavkem, aby po porážce Rommela v Africe byly zahájeny operace ve Středomoří vyloděním spojeneckých vojsk na Sicílii, a Britové neměli námitek proti zintenzivnění válečného úsilí v Tichomoří. Obé velmoci se dohod-
13
ly, že Sovětům slibovaná invaze do Francie bude znovu odložena, a to až na rok 1944.
Na závěr konference 23. ledna 1943 vypracoval Spojený výbor amerických a britských náčelníků štábů plán bojové činnosti v Tichomoří na rok 1943, který stanovil:
1. Pokračovat v operaci STRÁŽNÍ VĚŽ postupem z Guadalcana-lu a na Nové Guineji s cílem obsadit Rabaul a prolomit Bismarcko-
vu linii;
2. postupovat na západ k ostrovům Trak a Guam;
3. v co nejkratší době vyhnat Japonce z Aleut;
4. postupovat po linii Nová Guinea-Mindanao k Timoru;
5. pomoct Číně dobytím Barmy.
Roosevelt a Churchill plán schválili. Poté již bylo věcí Výboru náčelníků štábů ve Washingtonu a velitelů jednotlivých tichomořských oblastí a jejich štábů, aby jej potřebným způsobem konkretizovali a započali s realizací.
V této souvislosti je na místě uvést základní informace nezbytné pro pochopení systému spojeneckého velení a kompetence uplatňované při řízení a plánování války v Tichomoří. Vrchol spojenecké velitelské hierarchie představovali prezident a současně vrchní velitel ozbrojených sil Spojených států Roosevelt a ministerský předseda Velké Británie Churchill, který zastával i funkci ministra války. V čele jednotlivých složek ozbrojených sil obou zemí stáli vrchní velitelé těchto složek a náčelníci jejich štábů. V zájmu pružnější koordinace válečného úsilí obou zemí se krátce po vstupu Spojených států do války Roosevelt a Churchill dohodli na vytvoření Spojeného výboru náčelníků štábů (Combi-ned Chiefs of Staff), tvořeného americkými a britskými náčelníky štábů. V únoru 1942 zřídil Roosevelt útvar známý jako Výbor náčelníků štábů ozbrojených sil USA (U. S. Chiefs of Staff nebo Joint Chiefs of Staff), jehož funkcí bylo vykonávat strategickou kontrolu nad ozbrojenými silami země a být poradním orgánem prezidenta.
Strategii pro Tichomoří určoval a konkretizoval Výbor náčelníků štábů USA spolu s veliteli tichomořských oblastí. Tichomořské válčiště bylo rozděleno na dvě hlavní oblasti: oblast Tichého oceánu (velitelem byl admirál Nimitz podléhající admirálu Kingovi) a jihozápadněti-chomořskou oblast zahrnující Austrálii, západní část Šalomounových ostrovů, Novou Guineu, Filipíny a Nizozemskou Východní Indii kromě Sumatry (velitelem byl generál Douglas MacArthur podléhající náčelníku štábu americké armády generálu Marshallovi). Nimitzova oblast Tichého oceánu se dále ještě dělila na tři menší oblasti: severoti-chomořskou, středotichomořskou a jihotichomořskou.
14
Z.
Východní Nová Guinea a Šalomounovy ostrovy
Boj o Papuánský poloostrov
Ml
-S-
Porážka japonského loďstva u Midwaye přinutila císařský hlavní stan odložit plánovaný útok na Novou Kaledonii, Fidži a Samou na pozdější dobu. Vojska původně určená k provedení těchto operací a převážně shromážděná na atolu Truk měla být nyní za nové vzniklé situace využita k upevnění pozic v důležité oblasti jižního a jihozápadního Tichomoří, zejména na Nové Guineji.
Již v březnu roku 1942 obsadili Japonci Lae a Salamauu v Huo-nově zálivu na pobřeží severovýchodní Nové Guineje. To však byla ještě předehra, neboť od počátku bylo zřejmé, že japonskému velení jde o získání kontroly nad Papuou, tvořící jihovýchodní část Nové Guineje, především o obsazení strategicky důležité základny Port Moresby na jejím jižním pobřeží.
První pokud o uchvácení Port Moresby zmařila bitva v Korálovém moři v květnu 1942; o dva měsíce později se Tokio rozhodlo k druhému pokusu. Tentokrát nemělo jít o výsadek z moře, ale o pozemní operaci vedenou ze dvou směrů: útočící vojska budou k Port Moresby postupovat jednak ze severu, napříč Papuánským

poloostrovem přes pohoří Owena Stanleyho, jednak z Milneovy zátoky na východním cípu poloostrova.
Dne 20. června 1942 vypluly z Rabaulu tři transportní lodi doprovázené dvěma lehkými křižníky a třemi torpédoborci. Poblíž malé vesnice Buna na severním pobřeží poloostrova vysadily jako předvoj plukovníka Josukeho Jokojamu s 1500 muži. Dne 18. srpna dorazil velký japonský konvoj přivážející generálmajora Tomitara Horiu a hlavní síly. Poté následovalo v rychlém sledu ještě několik konvojů a 22. srpna již měli Japonci na severním pobřeží Papuy 11 430 mužů. Port Moresby na druhé straně poloostrova je od Buny vzdálen pouhých 160 kilometrů. Při pohledu na mapu se zdála celá záležitost snadnou; překonat sto šedesát kilometrů nemělo být pro vytrvalé japonské vojáky problémem a počáteční vysoké bojové nadšení tomu také nasvědčovalo. Jak se brzy ukázalo, přehnaný optimismus nebyl na místě. Z hlediska vhodnosti terénu k vojenským operacím totiž
15
představoval Papuánský poloostrov snad to nejhorší, co mohlo existovat. Jeho převážná část je porostlá džunglí prostupnou jen s největšími obtížemi, zem pokrývá vysoký mech nasáklý jako houba a za prudkých a častých dešťů spadne za den i 25 centimetrů vody. Páteř poloostrova tvoří pohoří Owena Stanleyho s vrcholky dosahujícími nadmořské výšky až čtyři a půl tisíce metrů. Toto pohoří bylo třeba překročit a s tím spojené potíže zvyšovaly i problémy klimatického rázu vyplývající z velkých teplotních rozdílů - v džungli panovala tropická vedra, v horách, zejména v noci, mráz.
Po zběžném průzkumu vybral plukovník Jokojama k přechodu napříč poloostrovem Kokodskou stezku vedoucí z Buny do Port Moresby a generál Horia s návrhem souhlasil. Zakrátko poté, co japonské oddíly vyrazily, přišlo vystřízlivění. Stezka sice dostačovala potřebám domorodců, vůbec však nebyla vhodná k přesunu vojsk vybavených těžkou výzbrojí. Po šest týdnů si Japonci s nesmírným úsilím klestili cestu džunglí a horami na jih. Naštěstí pro ně seje snažily zadržet jen nepočetné australské jednotky. Přes všechnu snahu Australanů pronikly předsunuté japonské oddíly 17. září k vesnici loribaiwa na jižní straně pohoří Owena Stanleyho, pouhých 50 kilo-
, metrů od Port Moresby. Generálmajor Horia již nepochyboval, že za pár dnů dosáhne přístavu; jediné, oč žádal velitelství v Rabaulu, byla
, námořní podpora v závěrečné fázi útoku na město. Tu ale nedostal.
i Dne 7. srpna se 1. divize americké námořní pěchoty vylodila na Gua-
i dalcanalu a na Tulagi a japonské námořnictvo bylo od té chvíle plně
t zaměstnáno v jižní části Šalomounových ostrovů, kde se snažilo za-
~ bránit první významné spojenecké ofenzivní operaci v jižním Tichomoří.
^ Neúspěchem skončil i pokus vytvořit druhé rameno kleští, do kte-* rých měl být Port Moresby sevřen. Oblast šest mil* široké a dvacet šest mil do vnitrozemí se zařezávající Milneovy zátoky na východním konci Papuánského poloostrova představovala ideální místo k vybudování námořní i letecké základny, která by ovládala přístup do Korálového moře z východu. To si uvědomovali jak Japonci, tak i Spojenci; americký velitel v jihozápadním Tichomoří generál Mac-Arthur však začal jednat dřív.
Začátkem června 1942 připlul do zátoky australský parník s oddílem amerických ženistů, oddílem australské pěchoty a protiletadlo-vou jednotkou na palubě. Okamžitě po vylodění začali ženisté v prostoru bývalé kokosové plantáže stavět letiště pro stíhací i bombardo-
* Námořní míle = 1852 metry. 16 -
vací letouny. V prvních týdnech probíhaly práce za velmi těžkých podmínek. Milionová mračna moskytů se vrhala na zpocené muže a zejména chyběla těžká technika a dostatek léků. Až po šesti týdnech, kdy docházely i potraviny a munice pro protiletadlové kulomety, připlula první nizozemská loď se zásobami a posilami. Poté se situace zlepšila, lodi už pravidelně přivážely potřebnou techniku, výzbroj, potraviny a nové, čerstvé jednotky. Je třeba se zmínit o velkých službách, které Spojencům v této fázi války v jižním Tichomoří prokázaly malé nizozemské parníky, které před válkou udržovaly spojení mezi indonéskými ostrovy. Devětadvaceti z nich se podařilo před postupujícími Japonci uniknout a nizozemská exilová vláda je dala k dispozici MacArthurovu velitelství. Obsluhovány důstojníky nizozemského obchodního loďstva a převážně javánskými posádkami, bez jakékoliv ochrany statečně brázdily jižní vody a v kritickou dobu nahrazovaly Spojencům chybějící nákladní a transportní plavidla. Mnoho z nich také za svou obětavost zaplatilo nejvyšší cenu; jen při budování základny v Milneově zátoce jich japonské bombardéry potopily pět. Když spojenečtí velitelé

hovořili o nizozemských lodích a jejich posádkách, nešetřili slovy nejvyššího uznání.
Dne 19. srpna dorazila do zátoky 18. australská pěší brigáda v čele s generálmajorem Cyrilem A. Clowesem. Australané byli zkušenými bojovníky, veterány z předchozích bitev na Středním východě; po jejich příchodu počet spojeneckých vojáků na nově budované základně dosáhl 10 000 mužů. Kromě toho na první do provozu uvedené vzletové dráze, nazvané Gili Gili, bylo již možno umístit 34 australských stíhaček typu Curtiss P-40 (bojové jméno Warhawk) a dvě další dráhy byly před dokončením.
Japonské invazní oddíly mířící k Milneové zátoce vypluly z Ra-baulu až 24. srpna. Japonci, stále ještě přehnané sebejistí, nezajistili pro zahájenou operaci ani dostatečnou leteckou podporu, ani potřebné krytí bojovými plavidly. Dvě transportní lodi vezoucí 1900 mužů speciálních invazních jednotek doprovázely pouze dva lehké křižní-ky, tři torpédoborce a dvě protiponorková plavidla. První zprávu o blížícím se konvoji podal spojenecký pobřežní pozorovatel z Trobri-andových ostrovů už 25. srpna. Krátce před půlnocí 25. srpna vplul japonský konvoj do zátoky, obě transportní lodi zakotvily u pobřeží asi devět mil od velitelství generála Clowese a začaly rychle vykládat vojáky a válečný materiál. Za rozbřesku následujícího dne přilétlo několik amerických létajících pevností (typ Boeing B-17), které zasj^ paly japonská plavidla, především obé transportní lodi, pí nu z nich těžce poškodily a druhá v horečném spěchu přer
leká ještě neskončenou vykládku a spolu s doprovodnými plavidly vyplula na volné moře. Když nálet bombardérů skončil, zaútočily na Japonce, kterým se v počtu asi 1200 podařilo v nočních hodinách přejít na břeh, stíhačky z Gili Gili a ničily palbou velkorážních kulometů - každý warhawk jich měl ve výzbroji šest - vyložený materiál a zásoby. Zásah bombardérů a stíhaček měl pro další vývoj nadcházejícího střetnutí značný význam. Nejenže způsobil útočníkům vážné škody a znemožnil dokončit vylodění, současně i oddálil zahájení útoku, což umožnilo generálmajoru Clowesovi, který převzal velení všech spojeneckých sil v zátoce, získat čas potřebný k přípravě obrany. Toho dne potkala Japonce ještě jedna velká nepříjemnost. Z Buny vyslali sedm lodic naložených vojáky, kteří měli přistát na pobřeží západně od Milneovy zátoky a napadnout spojenecká postavení z týlu ve stejnou dobu, kdy zaútočí příslušníci vyloděných speciálních jednotek. Australský letecký průzkum malý konvoj lodic objevil a 25. srpna v 12.30 je stíhačky z Gili Gili všechny potopily. Kdyby se Japoncům jejich záměr zdařil, jistě by spojenecká posádka zažívala horké chvíle.
Generálmajor Clowes učinil závažné rozhodnutí, které, jak se ukázalo, bylo velmi prozíravé a bezprostředně ovlivnilo výsledek bitvy o strategicky důležitou zátoku. Přestože mu to někteří důstojníci jeho štábu radili, odmítl Japoncům vyrazit vstříc; hodlal vyčkat, až sami zaútočí, a také správně odhadl, kde k tomu dojde. Toto rozhodnutí Australany ušetřilo nebezpečného a záludného boje v pobřežních džunglích, s jehož vedením měly právě vybrané japonské oddíly značné zkušenosti a který by si určitě vyžádal těžké ztráty, ať už by byl konečný výsledek jakýkoliv.
První japonský útok směrovaný do prostoru jedné z rozestavěných vzletových drah byl krvavě odražen. Australané bojovali jako lvi, jejich zuřivé odhodlání podnítil nález několika mrtvých australských vojáků, kteří padli Japoncům do rukou. Ti je přivázali ke stromům, ubodali baj0^ nety a na zmučená těla rozvěsili tabulky s nápisy „umírali pomalu".
Poté co se ukázalo, že prorazit australskou obrannou linii nebude snadné, se japonské velení pokusilo dopravit do zátoky posily. Ani další čluny vysílané z oblasti Buny na místo určení nedorazily. Americké letouny je tentokrát napadly asi 100 mil od zátoky a rozstřílely. Ani s leteckou podporou nemohly vyloděné oddíly počítat; jednak se zhoršilo počasí a mlhy a nízké mraky bránily účinnému nasazení letectva, jednak, a to bylo ještě důležitější, vzhledem k dennodenním ^. bojům nad Guadalcanalem nemohli už Japonci uvolnit další letouny k podpoře operace probíhající na východním cípu Nové Guineje, iv
18
Nový konvoj vypravený z Rabaulu velitelem 8. loďstva viceadmi-rálem Guničim Mikawou připlul až 29. srpna. Přivážel 775 mužů námořního kapitána Minora Janóa, kteří se okamžitě zapojili do boje. Nepoučeni předchozím nezdarem Japonci pokračovali v divokých útocích ve stejném směru, ve kterém byl veden první odražený nápor. Když ráno 31. srpna ustoupili, ze 775 mužů čerstvých sil bylo 160 mrtvých. Kapitán Jano v rádiové depeši odeslané 2. září do Rabaulu sděloval: „Situace je nanejvýš zoufalá. Každý je ale rozhodnut statečně bojovat až do konce."
Viceadmirál Mikawa se přesto nehodlal smířit s porážkou. Od pozemního vojska si

vyžádal dalších 1000 vojáků a přikázal námořnímu kapitánovi Jošitacovi Jasudovi, aby se s nimi vylodil v zátoce, převzal velení všech japonských sil a znovu zaútočil. Ale 4. září vice-admirál zcela neočekávaně svoje rozhodnutí změnil, vyplutí Jasudo-va odřadu zrušil a nařídil japonské oddíly z oblasti Milneovy zátoky evakuovat. Z informací, které mezitím obdržel, mu zřejmě bylo jasné, že k tomu, aby spojeneckou posádku v prostoru zátoky zlikvidoval, by potřeboval daleko větší síly než jen tisícovku vojáků. V tuto dobu totiž již padl kapitán Jano a většina důstojníků; výsadek prakticky neměl munici ani potravu a Spojenci přešli do protiútoku, který jej hrozil zcela zlikvidovat. Ještě téže noci, 4. září, připlul do zátoky lehký křižník se třemi hlídkovými čluny, odvezl většinu raněných a příští noc se vrátil pro další část neúspěšného výsadku. Z celkového počtu asi 2000 vojáků vyloděných v zátoce opustilo její břehy na 1300 mužů. Zbytek Japonců byl vzhledem ke spěchu, s jakým byla evakuace prováděna, ponechán svému osudu a raněné, kteří nemohli být odvezeni, jejich spolubojovníci zastřelili. Na ty, co na poloostrově zůstali, uspořádali Australané za pomoci domorodců lov. Část se jich • pokoušela projít po pobřeží k Buně, většinou však byli pobiti nebo zemřeli hladem a na různé nemoce a poslední z nich, popravdě už jen lidské trosky skrývající se v džungli, byli zneškodněni až v listopadu. Japonci se ještě několikrát pokusili při rychlých nočních nájezdech obtěžovat spojeneckou základnu v zátoce ostřelováním z palub lehkých křižníků a torpédoborců, ale poté co do blízkosti připlul svaz spojeneckých bojových plavidel pod velením britského kontradmirá-la Crutchleyho, se z vod obklopujících východní pobřeží Nové Guineje stáhli úplně.

Boj o Milneovu zátoku nebyl svým rozsahem ani vojenským významem střetnutím, které by si zasloužilo zvláštní pozornosti, ale jeho důležitost spočívala v něčem jiném. Od začátku války v Tichomoří se zatím pouze jedenkrát podařilo zmařit japonskou vyloďova-

19

čí operaci. Bylo to za útoku na ostrov Wake ve středním Tichomoří, provedeného krátce po napadení Pearl Harboru. Japonci vůbec nepochybovali o tom, že vylodění bude snadnou záležitostí. Posádka tvořená 422 příslušníky námořní pěchoty však první pokus o obsazení ostrova odrazila a vyloďovací skupina byla přinucena ustoupit. Až druhá japonská výprava, jíž předcházela série zničujících náletů a byla podporována divizí čtyř těžkých křižníků, měla úspěch. Po mnoho měsíců představovala první fáze obrany ostrova Wake jediný případ, kdy japonská vyloďovací operace ztroskotala. V Milneově zátoce byli útočníci netoliko odraženi, ale na rozdíl od ostrova Wake byl jejich plán zcela a natrvalo zmařen. Australští vojáci s živými vzpomínkami na ponižující ústup z Malajského poloostrova nyní zažívali obdobné pocity jako američtí námořní pěšáci na Guadalcanalu. Přesvědčili se, že Japonci, ačkoli bojují urputné a nevzdávají se, jsou poraziteln; viděli je umírat a ustupovat. Tento zážitek značnou měrou přispěl k získání sebedůvěry potřebné do dalších nelehkých bojů. Kromě toho boj o Milneovu zátoku přinesl jak Japoncům - ti ale naštěstí už neměli příležitost jí využít -, tak i Spojencům důležitou zkušenost: vyloďovací operace, i když prováděná elitními jednotkami, nemůže uspět, nemá-li dostatečnou leteckou podporu a není-li ~ prováděna většími silami, než jakými disponují obránci. Přestože 17. září měly jednotky generálmajora Tomitara Horii Port Moresby na dosah a generál hlásil veliteli japonské 17. armády v Ra-baulu generálporučíku Hjakutakemu, že v noci vidí světla přístavu pouhým okem, k závěrečnému útoku na město nedošlo. Na Guadalcanalu nastal pro císařskou armádu velmi nepříznivý obrat. Dlouho připravovaný útok, pro který japonské velení shromáždilo značné síly, neuspěl. V krvavém boji ve dnech 12. až 14. září byly útočící japonské kolony rozprášeny a jejich zbytky se stahovaly do džungle. Japonské velení si začínalo uvědomovat, že chce-li Američany z Guadalcanalu vytlačit, musí nasadit další tisíce vojáků a zajistit jim silnou leteckou a námořní podporu. Za této situace už nezbývaly prostředky potřebné ke zdárnému završení útoku na Port Moresby. Geiijerál-poručík Hjakutake předpokládal, že Horiovy oddíly, vyčerpané nesmírně namáhavým přechodem napříč poloostrovem, zdecimované nemocemi a oslabené četnými australskými protiútoky, nemohou vlastními silami prorazit obranu Port Moresby, která - o čemž generál nepochyboval - bude urputná. Navíc po neúspěších v Milneově zátoce a na Guadalcanalu si jeho 17. armáda nemohla dovolit další blamáž. Musel proto změnit plány a útok na Port Moresby odložit do

20

ukončení bojů o Guadalcanal. Horia dostal rozkaz další postup zastavit a prozatím se snažit udržet co nejdelší úsek Kokodské stezky. Všem zasvěceným však bylo jasné, že ve skutečnosti Hjakutake troubí k ústupu a za stávající situace bude hlavním úkolem japonských vojsk na Papuánském poloostrově pouze bránit obsazenou pobřežní oblast kolem vesnic Buna a Gona před nejvýš pravděpodobnou

spojeneckou ofenzívou.
Australané bojující na přístupech k Port Moresby v blízkosti lori-baiwy velmi brzo pocítili, že se na straně protivníka něco závažného změnilo. Vojáky generálmajora Horii nejenže opustil dosavadní útočný duch, ale dokonce se je dařilo zatlačovat zpět k hřebenům pohoří Owena Stanleyho. Informaci o této náhlé změně neprodlené obdržel generál MacArthur a tajen posílila jeho rozhodnutí v co nejkratší době zahájit ofenzívu s cílem nepřítele z Papuánského poloostrova vyhnat.
Americký vrchní velitel v jihozápadním Tichomoří dobře věděl, proč není možno Japoncům ponechat severní pobřeží Papuy. Důvo-ďů bylo hned několik. Jednak v blízkosti Buny zřídili sice provizorní, ale provozuschopnou 1500 metrů dlouhou přistávací dráhu pro stíhačky, kterou mohly užívat letouny přilétající z rabaulského letiště, a odtud napadat jak Port Moresby, tak i Milneovu zátoku. Existoval i další závažný důvod. Deset kilometrů ve vnitrozemí, jižně od Buny, se nacházela Dobodurská planina. Bylo to široko daleko jeďiné místo vhodné k vybudování velkého letiště a MacArthur hodlal zahájit jeho výstavbu v nejbližší době. Pokud by však nablízku zůstaly silné japonské posádky, bylo by trvale ohroženo. Byl i třetí důvod k útoku na japonská postavení. Severní pobřeží Papuánského poloostrova, plné zákeřných ostrých a zatím nezmapovaných útesů vybíhajících do moře až do vzdálenosti 25 mil, vylučovalo provedení vyloďovací operace jinými než speciálními invazními plavidly; ta však v tuto dobu MacArthur neměl. Nebylo tedy možné Japonce napadnout z moře, zbýval jen útok z vnitrozemí, a pokud by byl nepříteli ponechán dostatek času k posílení, opevnění a náležitému vybavení pobřežních obranných pásem, mohlo by se jejich pozdější dobývání stát zdlouhavou operací spojenou s těžkými ztrátami.
Úkol obsadit severní pobřeží poloostrova připadl jednotkám australské 7. a americké 32. divize. Velký problém představovala přeprava vojáků, zbraní, zásob a munice do výchozích prostorů; k tomu nestačilo jen vytlačit Japonce z Kokodské stezky. Jeden prapor 32. divize byl proto pověřen prozkoumáním druhé cesty přes pohoří Owe-
21
na Stanleyho. Šlo též o přechod používaný domorodci. Brzy se však ukázalo, že je ještě méně vyhovující než Kokodská stezka, a nezbylo než hledat jiné řešení. A tak zatímco Australané zatlačovali nepřítele ustupujícího Kokodskou stezkou, dva další americké prapory byly přepraveny letecky z Port Moresby a vysazeny na improvizované přistávací dráze zřízené na severním pobřeží v Collingwoodově zátoce, asi 90 kilometrů východně od Buny. Zakrátko bylo zřejmé, že překonat hluboké rokle porostlé tropickou vegetací, překročit rozvodněné potoky, a zejména řeku Musu a rozsáhlé bažiny za ní, by bylo spojeno s obrovskými obtížemi a vyžádalo by si řadu týdnů. Problém nakonec vyřešila pomoc domorodých obyvatel poloostrova. Stovky malých rybářských lodic převážely spojenecké vojáky a jejich výzbroj podél pobřeží na malou pláž Pongani, vzdálenou 35 kilometrů jihovýchodně od Buny. Tam hned začaly práce na výstavbě další přistávací dráhy, aby mohly být letecky přisunovány posily a zásoby.
Japonský ústup na Kokodské stezce se změnil v tragédii Horio-vých vojáků. Zůstali bez potravin a po stovkách umírali hladem, nemocemi a vysílením. Generálmajor Horia sám se utopil při přechodu rozvodněné říčky. Když Australané překročili pohoří Owena Stanleyho a začali sestupovat k pobřeží, dal MacArthur příkaz jednotkám v Pongani, aby postoupily do vnitrozemí a spojily se s nimi. Došlo k tomu 20. listopadu u Dobodurské planiny. Tak bylo dosaženo prostoru zvoleného k vybudování velkého letiště a ženisté se mohli pustit do práce.
Nastal také čas k rozvinutí útoku proti hlavním japonským postavením na severním pobřeží u vesnic Buna, Sanananda a Gona. Japonské posádky sice mohly být včas evakuovány, neboť západně od Gony se nacházelo vyhovující kotviště umožňující jejich naloďění. Rabaul však přikázal držet pobřeží za každou cenu a jako posilu přisunul do Buny dva oddíly speciálních výsadkových vojsk námořního kapitána Jošitacua Jasudy, které byly po nezdařené operaci staženy z Milneovy zátoky. Kromě nich měl v Buně plukovník Jokojama, nástupce generála Horii, 1800 vojáků včetně polního dě-lostřelectva a protiletadlových baterií. V Sananandě se shromáždilo na 3000 Japonců, kteří přežili ústup po Kokodské stezce, a v prostoru Gony byla posádka o 800 mužích. Výčet japonských sil není sice nijak působivý, na jiných bojištích byly nasazeny desetitisíce a statisíce vojáků, ale zde hrál rozhodující roli výjimečně obtížný terén, ideálríí pro obránce a nejhorší pro útočníky. Japonci využili všech výhod, které skýtal. Z kmenů kokosových palem vybudovali zátarasy a bunkry, obložili je barely od oleje a benzinu naplněnými pískem, vykopali kryty a zákopy, a to vše rychle obrostlo vysokou tropickou trávou
22

a křovinami, takže japonská postavení nebyla rozpoznatelná ani ze vzdálenosti několika metrů.
Útok na Bunu začal 19. listopadu, kdy dva americké prapory vyrazily z nástupního prostoru východně od vesnice. Brzy se dostaly pod těžkou dělostřeleckou a minometnou palbu a kromě toho japonský velitel přivolal na pomoc letectvo. Zatímco špatné počasí bránilo spojeneckým stíhačkám a bombardérům přelétat z Port Moresby přes pohoří Owena Stanleyho, japonské letouny na americké pozice útočily pravidelně. Bitva o pobřeží se stala vyčerpávajícím soubojem pozemních sil. Spojenecké bojové lodi se neodvážily do nezmapovaných vod a letouny, i když se počasí zlepšilo, nebyly většinou s to rozpoznat v nepřehledném terénu cíle. Několikrát svrhly náklad pum do řad vlastní pěchoty a tato nedopatření jen přispívala k poklesu bojové morálky oslabované pomalým postupem, vysokými ztrátami a celkově téměř nesnesitelnými podmínkami. Vojáci zapadali po kolena do mazlavého černého bahna, vrhaly se na ně roje malárii přenášejících moskytů, oděv měli neustále provlhlý a usušit jej nebylo kde; když se jim podařilo pár hodin spát, usínali v proudech deště, zabaleni v plesnivějících dekách. Přitom každý nesl celé své osobní vybavení, zbraně, munici a potravu na pět dní. Generál Allen, veterán první světové války, který vedl Australany postupující k pobřeží z Kokodské stezky, prohlásil: „Toto je nejhorší tažení, jakým australská pěchota prošla v minulé i této válce." Útok zahájený v prudkém dešti 19. listopadu proti Buně ztroskotal, další útok započatý 22. listopadu skončil stejně. Australané téhož dne vyrazili na svém úseku fronty proti Goně a i oni postoupili jen nepatrně. Japonci využívali mlh a dešťů, pod jejich příkrovem se snažili pronikat do spojeneckých postavení, kde vyvolávali zmatek, ničili a zabíjeli.
Po dvou týdnech ofenzívy ztratila 32. divize 500 mužů, aniž dosáhla znatelnějšího pokroku. Japonci se urputně bránili a americké řady řídly nejen ztrátami utrpěnými v boji, ale další stovky mužů sklátila malárie, úplavice a horečka dengue, nakažlivé tropické onemocnění projevující se vyrážkami a úpornými bolestmi hlavy a kloubů. Američanům téměř úplné chyběly plamenomety, tanky a dělostřelec-tvo k ničení nepřátelských pevnůstek a palebných postavení. Na levé straně spojenecké fronty, v prostoru Gony, měli Australané stejné potíže. Za padlé Japonce okamžitě nastupovali jiní a bránili se s neuvěřitelnou odolností a vynalézavostí. Neexistovala zřejmá linie fronty, japonská postavení, kulometná hnízda a odstřelovači byli roztroušeni po celém prostoru operací. Například u Sananandy se Japonci drželi na pobřeží, dál ve vnitrozemí byly pozice Australanů a ještě dál
23
sin ,-d ti l."! '•''
24
za nimi byla opět postavení Japonců sevřená mezi dvě skupiny Američanů. Generál MacArthur, který zřídil svoje velitelské stanoviště v Port Moresby, byl s dosavadním vývojem operace nanejvýš nespokojen. Dne 30. listopadu pověřil jejím dalším řízením generálporučíka Roberta L. Eichelbergera a vyslal jej převzít velení s příkazem „obsadit Bunu nebo se nevracet živý". Situace se začala pozvolna zlepšovat až od konce prvního prosincového týdne; velkou zásluhu o zásadní změnu měl právě generál Eichelberger, na první pohled připomínající spíš postaršího úředníka než rozhodného a energického velitele, kterým bezesporu byl. Bez ohledu na osobní bezpečnost se objevoval v předních postaveních, povzbuzoval unavené vojáky, na místě oceňoval statečnost a úspěch a nekompromisně zasahoval proti velitelům, kteří projevili neschopnost a váhavost. Podstatně se zlepšila i spolupráce s letectvem; letouny MacArthurova velitele letectva ge-nerálmajora Georga C. Kenneyho nejen zintenzivnily nálety na nepřátelská postavení a bránily Japoncům přisunovat po moři posily, ale také přepravovaly z Port Moresby čerstvé síly a potřebné zásoby. Část dodávek munice a potravin byla shazována na padácích, většina byla vykládána z letadel na letištích v Doboduře a Pongani a odtud přivážena do prostoru bojů. Australským průzkumným plavidlům se během podzimních měsíců podařilo částečně zmapovat přístupy k se-veropapuánským břehům, a díky tomu mohl být válečný materiál přepravován i po moři. Dopravní lodi proplouvaly bójemi vyznačeným kanálem co nejblíž k pobřeží, poté byl náklad přeložen na malá plavidla obsluhovaná Australany nebo domorodci a převážen na pevninu. Tak dostaly jednotky bojující u Buny těsně před vánočními svátky i posilu osmi lehkých australských tanků, jejichž okamžité nasazení urychlilo průběh závěrečné fáze bojů.
Dne 9. prosince obsadili Australané Gonu. Generálporučík Eichelberger poté zahájil konečný a rozhodující útok proti nepřátelským postavením u Buny. Až do konce prosince probíhaly na tomto úseku zuřivé boje, přinášející těžké ztráty oběma stranám. Každý den papuánští domorodí nosiči odnášeli z bojových linií

zraněné a nemocné Australany a Američany dál do vnitrozemí, kde je uložili na džípy, a sténající muži museli přetrpět krkolomnou jízdu po provizorních cestách v džungli k letišti v Doboduře, odkud je teprve letouny přepravovaly do nemocnice v Port Moresby. Pro ilustraci výše ztrát poslouží příklad jedné z amerických jednotek, která zahajovala boj s 1199 muži. O šest týdnů později jich zbývalo jen 165. Většinu vojáku vyřadily nemoci. Muži bojovali, odpočívali a spali ve vlhku a blátě
25
napadáni různým hmyzem; největší nebezpečí představovali mosky-ti, proti kterým nebylo obrany. Zakrátko se objevovaly vředy a kožní choroby a stavy jednotek se rapidně tenčily. Naštěstí téměř každý den přicházely posily, takže tlak na nepřátelská postavení neustával.
I když měli Američané a Australané velké těžkosti, Japonci na tom byli ještě hůře. Zásoby léků dávno vyčerpali a až na občasné výjimky neměli možnost odsunu nemocných a raněných, oblečeni byli v cárech a jen jejich obrovský fanatismus jim dodával sílu k dalšímu odporu. O tom, za jak nelidských a dramatických podmínek se v pa-puánské džungli bojovalo, svědčí následující příklad. V polovině prosince trvaly po dva dny tak prudké deště, že clony vody nepřetržitě se valící z oblohy prakticky ochromily bojovou činnost na obou stranách. Američané útočící v prostoru Buny využili této přestávky k pohřbení 638 mrtvých japonských vojáků ležících po několik dnů v těsné blízkosti nepřátelských obranných postaveni. Japonci sami se je neodvážili pohřbít vzhledem k neustálému ostřelování z děl, mino-metů, kulometů a útokům spojeneckých letounů. Po celém okolí se šířil nesnesitelný zápach rozkládajících se mrtvol a Američané nechápali, jak Japonci mohou v těchto podmínkách vydržet a bojovat. Teprve později zjistili, že bránili svá postavení s plynovými maskami na obličejích. Víc asi není třeba dodávat.
I japonské velení se neustále pokoušelo svou těžce zkoušenou posádku, stísněnou ve stále se zmenšujícím prostoru pobřežní džungle, posílit. Spojenecké letectvo, zejména těžké a střední bombardéry, však nepřetržitě hlídkovalo nad okolními vodami a napadalo každé nepřátelské plavidlo, které se v této oblasti objevilo. Až koncem prosince se pod ochranou noční tmy Japoncům podařilo vylodit 800 vojáků. Bylo jich ale příliš málo a přišli příliš pozdě, než aby mohli konečný výsledek zápasu ovlivnit. Nakonec to pochopil i velitel 8. armádní oblasti generálporučík Hitoši Imamura a 24. prosince vydal ze svého velitelství v Rabaulu rozkaz zbytky japonských vojsk ze severního pobřeží Papuánského poloostrova evakuaovat. Nezbyl však už čas rozkaz splnit. Dne 2. ledna 1943 Eichelbergerovi vojáci vstoupili do Buny. Poté se veškeré úsilí soustředilo na poslední středisko odporu u vesnice Sanananda, kde se japonská posádka opakovaně pokoušela vyklouznout ze smyčky, která se kolem ní neúprosně stahovala. Ani tady japonský fanatismus neznal mezí. Když Australané obklíčili oddíl pětadevadesáti Japonců, vyzvali je, aby se vzdali, neboť jejich situace byla naprosto beznadějná a pokračovat v odporu znamenalo jistou smrt. Japonci zvolili smrt a vyrazili k protiútoku. Padli do jednoho.
26
Dne 18. ledna 1943 australské jednotky obsadily Sananandu a o čtyři dny později organizovaný japonský odpor na severním pobřeží Papuy ustal. V bojích za ovládnutí poloostrova zahynulo 12 000 Japonců, 2000 Australanů a 850 Američanů. Za tuto cenu bylo dosaženo hlavního cíle operace - zajištění bezpečnosti Port Moresby a vytlačení nepřítele ze strategicky důležitého prostoru. Dva týdny po úspěšném ukončení papuánské operace, v noci ze 7. na 8. února 1943, evakuovaly japonské torpédoborce poslední zbytky svých vojsk z ostrova Guadalcanal.
Bitva v Bismarckově moři
Po ztrátě Guadalcanalu a pozic na severním pobřeží Papuy rozhodl císařský hlavní stan vytvořit v jihozápadním Tichomoří obrannou linii, jejímiž opěrnými body se staly základny v Mundě na Nové Geor-gii ve střední části Šalomounových ostrovů, Rabaul na Nové Británii a Lae v Huonově zálivu na pobřeží severovýchodní Nové Guineje. Příkazy z Tokia nařizovaly tuto linii posílit a upevnit, pokračovat v náletech na Spojenci čerstvě získaná postavení v jižní části Šalomounových ostrovů a na Papuánském poloostrově a neustávající bojovou činností reagovat na iniciativu Spojenců v jižním a jihozápadním Tichomoří. Vydáním tohoto rozkazu japonské vrchní velení přiznalo, že doby, kdy události na tichomořském válčišti probíhaly podle scénáře sestaveného v Tokiu, nenávratně zmizely. Strategická iniciativa přešla s konečnou platností do rukou Spojenců a Japonci byli přinuceni svádět obranné boje. Rok války stačil k vyčerpání ofenzivních sil japonského císařství.
Jen zběžný pohled na mapu vypovídal, že jak řetěz Šalomounových ostrovů, ve kterých se Spojenci po obsazení Guadalcanalu pevné uchytili, tak severní pobřeží

Nové Guineje, na němž právě získali významné pozice, směřují k ostrovu Nová Británie, kde se nacházel Rabaul, hlavní japonská základna v celém jižním Tichomoří. A situace pokročila tak daleko, že se japonské vrchní velení muselo začít vážně zabývat zajištěním jeho bezpečnosti. Protože Japonci nevěděli, z kterého směru spojenecká vojska na Rabaul zaútočí - a nepochybovali, že k útoku dojde -, rozhodli se především posílit svá postavení na severovýchodní Nové Guineji, která po debaklu na Papuánském poloostrově nepokládali za dostatečné pevná. V této souvislosti třeba říci, že otázku postupu na Rabaul neměli dlouho ujasněnu ani sami Američané. Generál MacArthur dával přednost postupu z no-
27
voguinejského směru, na druhé straně admirál King, vrchní velitel amerického vojenského námořnictva, se domníval, že výhodnější bude pronikat Šalomounovými ostrovy. Tyto rozdílné koncepce vyústily v kompromis, kdy Výbor náčelníků štábů nakonec rozhodl, že útok bude veden oběma směry, což současně Tokiu podstatně ztíží organizaci obrany.
Zatímco na Šalomounových ostrovech přikazovala nově stanovená strategie císařského hlavního stanu přejít k „aktivní obraně", na Nové Guineji měla být po upevnění pozic zahájena „agresivní ofenzíva". Zvláštní pozornost se soustředila k základnám v Lae, Salamaue, Wewaku a Madangu na severním pobřeží ostrova. Protože šlo o cenné přístavy a letiště, dostal velitel 18. armády generálporučík Hatazó Adači rozkaz je posílit. Velký význam byl přisuzován Lae a Salamaue v Huonově zálivu, neboť kdo se jich zmocnil, ovládal Dampierovu a Vitiazovu úžinu mezi Novou Guineou a Novou Británií, a mohl bránit všem pokusům o průnik podél novoguinejského pobřeží dál na západ k Filipínám. Proto vojáci, kteří přežili boje o Bunu, byli přesunuti do Salamauy a na příkaz velitele 8. armádní oblasti generála Hi-tošiho Imamury se začaly jednotky 18. armády přemisťovat z Rabau-lu na základny na Nové Guineji; 20. divize do Wewaku, část 41. divize do Madangu a část 51. divize do Lae a Salamauy.
Ve vnitrozemí, asi 40 kilometrů jihozápadně od Salamauy, u bý-«valého hornického městečka Wau, zřídili Australané letiště. Tato izo-_j lovaná spojenecká základna byla Japoncům trnem v oku, neboť ji i považovali za bezprostřední hrozbu svým zájmům v celé oblasti Huo-1 nova zálivu. V souvislosti se zvýšenou pozorností, kterou japonské velení tomuto prostoru věnovalo, bylo rozhodnuto Australany z Wau vyhnat. V prvním týdnu ledna 1943 se přemisťoval do Lae posílený japonský 102. pěší pluk. Konvoj, který jej z Rabaulu převážel, napadly spojenecké bombardéry, dvě transportní lodi potopily, a i když se tu asi třem čtvrtinám pluku podařilo Lae dosáhnout, polovina zásob a materiálu skončila na mořském dně. Nicméně krátce po vylodění dostal pluk rozkaz obsadit Wau.
Japonský velitel v Lae generálmajor Toru Okabe, pověřený provedením operace, zvolil za východiště Salamauu. Odtud pluk pronikl džunglí k Wau a 28. ledna za soumraku zaútočil. Podařilo se mu dosáhnout okraje letiště, a tam byl Australany zastaven. V následujících třech dnech, na rozkaz generála MacArthura, přepravily spojenecké dopravní letouny na ohrožené letiště australskou 17. brigádu, munici, zásoby a 120mm polní děla. Situace už byla tak kritická, že vojáci
28
prvních oddílů brigády vyskakovali z letounů se zbraněmi v rukou a okamžitě se připojovali k bojujícím obráncům. Japonci se zuřivé pokoušeli prorazit, ale 30. ledna jim došel dech a začali se stahovat. Karta se obrátila, ustupující prořídlé Okabeho oddíly Australané zatlačovali zpět k Salamaue. Po 3. dubnu, poté co do Wau dorazily čerstvé jednotky australské 3. pěší divize, tlak zesílil, a když Australany už dělilo od Salamauy jen několik kilometrů, přišel rozkaz s konečným útokem na opevněné nepřátelské pozice kolem Salamauy vyčkat do příchodu dalších spojeneckých sil a potom jej koordinovat s rozsáhlou ofenzivní operací, která bude zahájena v celé oblasti Huono-va zálivu.
Neúspěšné tažení na Wau Okabeho natolik oslabilo, že v Rabaulu zavládly vážné obavy o bezpečnost Lae a Salamauy, které japonské velení hodlalo udržet za každou cenu. Při poradě generála Hitošiho Imamury s velitelem 11. letecké flotily v Rabaulu a současně velitelem loďstva jihovýchodní oblasti viceadmirálem Džiničim Kusakou bylo proto rozhodnuto vyslat do Lae, kde dosavadní japonskou posádku tvořilo 3500 mužů, dalších 6912 vojáků 51. pěší divize 18. armády generálporučíka Hatazóa Adačiho. Zpočátku byla zvažována možnost převézt vojska z Rabaulu do Madangu, odkud by přešla přes šíji Huonova poloostrova do Lae. Transportní lodi by tak zůstaly mimo akční rádius spojeneckých stíhaček a středních bombardérů. Nakonec byl tento návrh zavržen, neboť ve vnitrozemí neexistovaly cesty vhodné k přesunu velkých uskupení a bojové techniky. Bylo proto nezbytné plout přímo do Lae.
Japonští velitelé měli stále v čerstvé paměti tragický osud konvoje kontradmirála Raizóa Tanaky, který převážel na Guadalcanal 38. pěší divizi a

během plavby byl 14. listopadu 1942 napaden svazky amerických bombardérů. Nedostatečná stíhací ochrana nedokázala katastrofu odvrátit a Tanaka ztratil sedm z jedenácti velkých transportních lodí plně naložených vojáky a válečným materiálem. Proto tentokrát mělo být letecké krytí podstatně zesíleno, a navíc konvoj měl vyplout v době, kdy povětrnostní podmínky ztíží nepřátelskému leteckému průzkumu jeho odhalení. Průběh dosavadních plaveb kon-vojů na Novou Guineu odůvodňoval optimismus: v lednu byly z konvoje sedmi dopravních lodí plujících do Lae potopeny jen dvě a konvoj osmi dopravních lodí směřující 19. února k Wewaku dorazil bez jakékoliv újmy.
Koncem února zavládl v Simpsonově přístavu v Rabaulu čilý ruch; k vyplutí se připravilo osm dopravních plavidel a osm torpédoborců eskorty. Všem osmi torpédoborcům veleli ostřílení velitele, veteráni

mnoha plaveb Tokijského expresu, který v předchozích měsících pod kontradmirálem Raizóem Tanakou zásoboval japonskou posádku na Guadalcanalu. Protiletadlová děla obsluhovali nejzkušenější dělo-střelci 8. loďstva. Vojáci 51. divize nastupovali se vší výzbrojí a výstrojí. Na dopravních lodích jich bylo umístěno 5954 a na torpédoborcích 958. Na torpédoborci Tokicukaze se nacházel i generálporučík Hide-micu Nakano, velitel 51. divize, a na torpédoborci Širajuki vlála vlajka kontradmirála Masatomiho Kimury, velitele torpédoborcové eskorty a současně i velitele celého konvoje. Jedna z dopravních lodí byla naložena barely s benzinem a jiná zásobami pro posádku v Lae. Japonské velení pečlivě propracovalo každý detail nakládání, plavby i vykládky konvoje. Jednotky 51. divize a válečný materiál byly na lodích rozloženy tak, že i kdyby byla zničena polovina konvoje, plavidla, která dosáhnou cíle, vyloží vše, co je potřeba, aby si zbytek divize zachoval bojeschopnost. Při nakládání byl dodržován systém umožňující co nejrychlejší vykládku a současně byl vydán příkaz nepřerušovat ji ani v případě útoku spojeneckých letounů. Na všech lodích byl umístěn zvýšený počet vyloďovacích člunů a Japonci předpokládali, že vojska mohou být na břehu za šest hodin a válečný materiál a zásoby během čtyřiceti osmi hodin. Velitel 8. loďstva vicead-mirál Guniči Mikawa po provedení všech těchto mimořádných opatření prohlásil, že i kdyby došlo k nejhoršímu možnému vývoji situace, podle jeho názoru musí polovina konvoje do Lae doplout. O pár dnů později by viceadmirál jistě rád vzal tuto předpověď zpátky.
Před půlnocí 28. února konvoj zvedl kotvy. Počasí bylo přesně takové, jaké si Japonci přáli: oblohu pokrývaly těžké mraky blížící se bouře, sílící vítr čeřil hladinu a vlny narážely na boky lodí obeplouvajících sedmiuzlovou* rychlostí severní pobřeží Nové Británie a pokračujících Bismarckovým mořem na jihovýchod k Vitiazově úžině. Až do odpoledních hodin 1. března neměl kontradmirál Kimura důvod k obavám nebo znepokojení. Situace se změnila až v 16 hodin, kdy dírou v mracích prolétl čtyřmotorový bombardér typu Consolidated B-24 (bojové jméno Liberator) MacArthurova letectva. Osádka bom-bardéru konvoj zahlédla a okamžitě odeslala do Port Moresby rádiem hlášení: „Konvoj čtrnácti lodí severně od Nové Británie... západní kurz ... šest z plavidel torpédoborce." To, že zpráva nebyla zcela přesná, nic neměnilo na její mimořádné závažnosti; od této chvíle už
* Uzel je pojem vyjadřující překonanou vzdálenost v námořních mílích (1 námořní mile - 1852 m) za jednu hodinu. Například loď plující rychlostí 30 uzlů urazí za 1 hodinu 30x1852 m, tedy 55,5 km.

nebyla plavba konvoje tajemstvím. Uvědomil si to i kontradmirál Kimura ve chvíli, kdy mu hlídky přelet nepřátelského letounu ohlásily. To však ani Kimura, ani jeho nadřízení v Rabaulu nevěděli, jak špatně odhadli možnosti protivníka a jak těžké to bude mít následky v nejbližší budoucnosti. V prvé řadě silně podcenili sílu spojeneckého letectva na základnách na Papuánském poloostrově; v tuto dobu tam již bylo soustředěno 207 bombardérů a 129 stíhaček amerických a australských leteckých sil. Japonci sice v souvislosti s plavbou Kimu-rova konvoje hodlali napadnout letiště v Doboduře, Milneově zátoce a v Port Moresby, ale nálety byly provedeny jen zčásti a s nevalným úspěchem. Kimurovi bylo dále slíbeno, že v případě změny počasí a vyjasnění mu poskytne ochranu na 200 stíhaček pozemních vojsk a námořnictva. Japonské velení je sice k dispozici mělo, ale stíhačky startující z letišť v Rabaulu, v Casmatě na jižním pobřeží Nové Británie a v Lae nenesly ve svých nádržích tolik pohonných hmot, aby se mohly v blízkosti konvoje zdržovat delší dobu. To znamenalo, že část z nich hlídkovala nad Kimurovými loďmi a část na základnách tankovala palivo. Byly i jiné faktory, o kterých Japonci nic netušili a které podstatnou měrou přispěly k pohromě konvoje. V posledních dnech měsíce února spojenecký letecký průzkum několikrát oznamoval zvýšený pohyb nepřátelských plavidel ve vodách Bismarckova a Šalomounova moře. Následkem toho spojenecké letectvo jednak zintenzivnilo

hlídkové a průzkumné lety a jednak byly na letištích neustále udržovány v pohotovosti silné útočné skupiny, připravené okamžitě vzlétnout. Kromě toho došlo i k významné změně ve výzbroji spojeneckých bombardérů a úspěšně proběhly ověřovací zkoušky nové techniky bombardování námořních cílů. U jedné perutě středních bombardérů typu North American B-25 (bojové jméno Mitchell) náležejících k jihozápadnětichomořské oblasti bylo z nosů letounů odstraněno vše, bez čeho bylo možno se obejít; svoje místo tam opustil i bombometčík, aby byl získán prostor k instalaci osmi kulometů ráže 12,7 mm k ostřelování pozemních i námořních cílů. Tato dodatečná výzbroj dávala každému bombardérů velkou schopnost ničivé palby. Kromě toho mitchelly nesly 250kg pumy vybavené časovacím mechanismem, zpožďujícím explozi po dopadu o pět vteřin. Letouny vyzbrojené takto upravenými pumami nalétaly na cíle ve výši stožáru - tak, jak dosud útočily pouze torpédové bombardéry; po svržení pum se díky pětivteřinovému zpoždění včas vzdálily, a i když se jim nepodařil přímý zásah, tlakové vlny vyvolané explozemi v těsné blízkosti lodních boků a kýlů protrhávaly a deformovaly trupy plavidel pod čarou ponoru. Zakrátko se o ničivé účinnosti nového způsobu
31
bomabrdování měli na vlastní kůži přesvědčit velitelé Kimurových lodí.
Znovu byl konvoj spatřen hlídkujícím americkým bombardérem 2. března v 8 hodin 15 minut, když se nalézal asi 30 mil severně od mysu Gloucester, západní výspy Nové Británie. Protože byl mimo dosah středních bombardérů, vzlétlo z Papuánského poloostrova a zamířilo na sever 12 létajících pevností a 17 liberatorů. V 10 hodin 15 minut měly konvoj na dohled. Bez ohledu n japonskou stíhací ochranu tvořenou v tu dobu 24 stíhačkami typu Micubiši A6M (ve spojeneckém kódu zvanými Zeke) a na protiletadlovou palbu přecházely mohutné čtyřmotorové letouny z výšky 1500 metrů do nízkého klouzavého letu, otevíraly uzávěry pumovnic a na pomalu plující těžce naložená plavidla padalo krupobití pum. Když bombardéry zmizely z dohledu, jedna z dopravních lodí se potápěla a dvě další byly
těžce poškozeny.
Velitelství v Rabaulu, konkrétně viceadmirál Mikawa, který jako velitel 8. loďstva nesl za plavbu konvoje operační odpovědnost, si mělo v tuto chvíli uvědomit, že předpoklady, na kterých závisela jeho bezpečnost, se hatí, a mělo neprodleně učinit opatření k jeho záchraně; alespoň jej dočasně odklonit do bezpečnějších vod, dál z dosahu spojeneckých letounů. Kimura však žádný rozkaz neobdržel, původní dispozice zůstávaly v platnosti, a proto plul dál, vstříc záhubě. Na vlastní odpovědnost oddělil od konvoje dva torpédoborce Jukikaze a Asagumo, které vzaly na paluby 950 trosečníků z potopené doprav-_ ní lodi Kjokusei Maru, a rozkázal jejich velitelům odplout do Lae, tam trosečníky vyložit a co nejrychleji se vrátit ke konvoji.
Oba torpédoborce se po splnění úkolu, v dopoledních hodinách 3. března, opět připojily ke konvoji; stalo se tak krátce předtím, než se znovu objevily spojenecké bombardéry, aby dokonaly dílo zkázy započaté předchozího dne. Konvoj v tu dobu již proplul Vitiazovou úžinou a rychlostí devíti uzlů - větší rychlosti nebyly plné naložené a do vln ponořené dopravní lodi schopny - brázdil hladinu Šalomounova moře. Po mracích a deštích, od kterých si Imamura a Kusaka tolik slibovali, nebylo ani stopy; už od časných ranních hodin pálilo slunce, viditelnost byla ideální a moře úplné klidné. Vysoko na obloze, a jak se brzy ukázalo, příliš vysoko, než aby mohly rychle zasáhnout, kroužilo čtyřicet stíhaček zeke.
Těsně po desáté hodině dopolední se nad jižním horizontem vyhoupla první početná skupina rychle se blížících spojeneckých letounů. Nejvýš se držely velké létající pevnosti, naopak střední mitchelly a lehké bombardéry typu Douglas A-20 (bojové jméno Boston) aus-
32
tralského letectva přilétaly tak nízko, že jejich vrtulemi rozvířený vzduch čeřil vodní hladinu. Bombardéry doprovázelo šestnáct dvou-motorových stíhaček typu Lockheed P-38 (bojové jméno Lightning), které měly zaměstnat japonskou stíhací ochranu. Uskupení uzavíralo třináct lehkých dvoumotorových bombardérů typu Bristol Mk 21 (bojové jméno Beaufighter) australské 30. bombardovací perutě.
Velitelé japonských plavidel si nedělali příliš starosti s vysoko letícími létajícími pevnostmi; zkušenosti z předchozích střetnutí s těmito velkými letouny je přesvědčily, že při bombardování z velkých výšek jejich pumy málokdy zasáhnou loď. S obavami však pohlíželi na lehké a střední bombardéry, které nalétaly způsobem typickým pro letouny vyzbrojené torpédy. Proto většina

japonských lodí reagovala tak, jako by šlo o útok torpédových bombardérů: natočily se k přibližujícím se letounům přídí nebo zádí, aby skýtaly co nejobtížněji za-sažitelný cíl. Znepokojení japonských kapitánů bylo oprávněné, v dané chvíli největší nebezpečí skutečně představovaly mitchelly, ale Japonci už nerozpoznali pravý důvod, proč se drží tak nízko, a to se jim stalo osudným. Obrácení lodí podélnou osou ve směru náletu umožnilo americkým pilotům perutě majora Edwarda L. Larnera plně využít soustředěné palby velkorážních kulometů namontovaných v přídích letounů. Proudy střel kropily po celé délce lodi přeplněné vojáky, zatímco z palub mohly odpovídat jen protiletadlové zbraně umístěné na přídi nebo na zádi - pokud jejich obsluhy ostřelování přežily. Pak začaly dopadat časované pumy. Z třiceti sedmi 250kg pum svržených první vlnou lodi zasáhlo nebo dopadlo těsné vedle jejich trupů osmadvacet. Rychlé torpédoborce měly větší šanci na přežití, ovšem pomalá dopravní plavidla se ocitla v beznadějné situaci. Už po prvním náletu byla všechna zasažena, a to byl teprve začátek. Zatímco vysoko na obloze sváděly lightningy a warhawky souboje s japonskými zeke, přilétaly další vlny amerických a australských bombardérů. V jednu chvíli se na útoku podílelo současné 109 spojeneckých letounů.
Ve stejnou dobu, kdy v Huonové zálivu bojovalo šestnáct japonských lodí zoufalý boj, třicet osm spojeneckých stíhaček napadlo letiště v Lae. Část se jich vrhla na startující zeke a část palubními kanóny a kulomety kropila letouny připravené na vzletových drahách. Tento útok zcela rozvrátil organizaci stíhací ochrany konvoje. Japonské stíhačky, které čelily bombardovacím svazům, byly po spotřebování pohonných hmot nuceny bojiště opustit, ale náhrada se z Lae nedostavila včas.
V odpoledních hodinách 3. března tragédie japonského konvoje
33
vrcholila. Již dávno se rozpadl, neexistovala koordinovaná obrana, každá loď se snažila o záchranu na vlastní pěst, naději však měly mizivou. Spojenečtí letci zaťali drápy do své kořisti pevné a jejich ničivé úsilí nabylo na intenzitě poté, co Japonci postříleli z devítičlen-né posádky jedné létající pevnosti sedm mužů, kteří opustili letoun na padácích, když se mu po zásahu protiletadlovým granátem odlo-milo křídlo. V pozdním odpoledni byla plavidla konvoje rozptýlena na velkém prostoru, všech osm dopravních lodí bylo těžce poškozeno nebo se potápělo a spolu s nimi i čtyři torpédoborce eskorty. Čtyři zbývající japonské torpédoborce se v přestávkách mezi nálety pokoušely vylovit alespoň část trosečníků. Až soumrak a rychle houstnoucí tma ukončily drtivý nápor spojeneckého letectva. Jeho průběh ilustruje hlášení Roye J. Moora, pilota jednoho ze speciálně upravených mitchellů, které podal po návratu na základnu v Port Moresby a popsal v něm svůj útok na jednu z dopravních lodí:
„Po přiblížení na dostřel jsem zahájil palbu z předních kulometů. Paluba byla plná seřazených vojáků obrácených k útočícímu letounu s puškami v rukou. Nicméně moje kulomety ráže 12,7 mm měly delší dostřel než jejich ruční zbraně a viděl jsem, jak jich stovky padají a další se vrhají přes okraje paluby... Potom jsem zastavil palbu a pozvolna nabíral výšku, abych minul stožáry lodi. Moje bomby sklouzly vedle lodního boku a exploze prorazily velký otvor na čáře ponoru."
Toužebně očekávaná noční tma však nepřinesla Japoncům úlevu, ve kterou doufali. Objevilo se další nebezpečí v podobě rychlých motorových torpédových člunů. Američané umístili údernou skupinu torpédových člunů v Milneově zátoce a na základně Tufi poblíž Nelsonova mysu na severním pobřeží Papuy. Díky svému malému ponoru byly čluny jedinými plavidly, která mohla relativné bezpečně proplouvat nebezpečnými pobřežními vodami zaplněnými korálový-mi útesy, na druhé straně vysoká spotřeba benzinu silně omezovala jejich akční rádius. Velitel skupiny fregatní kapitán Morton C. Mum-ma dva dny sledoval podle docházejících zpráv plavbu japonského konvoje, ale zasáhnout mohl, až nepřátelská plavidla dosáhla oblasti Huonova zálivu. Po těžkých úderech se už sice konvoj nacházel v zoufalém stavu, ale i tak byla na místě nejvyšší opatrnost, neboť z osmi doprovodných torpédoborců byly potopeny pouze dva, čtyři zůstávaly plně bojeschopné a další dva, i když těžce poškozeny, stále ještě představovaly pro torpédové čluny značné nebezpečí. Tato malá plavidla, jejichž základní bojovou taktikou bylo zasazení překvapivého úderu a poté rychlý ústup, se nemohla se svými křehkými trupy a výzbrojí dvou až čtyř torpéd, jednoho 37mm děla a dvou 20mm vel-
34
korážních kulometů měřit s daleko lépe vyzbrojenými a pancéřovanými torpédoborci. Ke zbytkům konvoje se proto čluny přiblížily, až když Huonův záliv zahalila noční tma, a dva z nich napadly torpédy a potopily poslední z dopravních lodí, která se ještě držela na hladině. Poté je silný vítr a zvedající se vlny přinutily k návratu.
Torpédoborce Uranami, Asagumo, Jukikaze a Šikinami odpluly s nákladem

trosečníků, které se jim podařilo vytáhnout na paluby, k Lae, tam je rychle vyložily a unikaly do bezpečí Simpsonova přístavu v Rabaulu. Dne 4. března ráno se znova objevila spojenecká letadla. Pro dva japonské torpédoborce ochromené nálety z předchozího dne již nebylo záchrany. První z nich, který naplno zasáhla čtvrttu-nová puma svržená z létající pevnosti, se zakrátko potopil, druhý šel ke dnu v odpoledních hodinách po útoku skupiny mitchellů. Potom na hladině Huonova zálivu zůstaly jen desítky přetížených prámů a člunů a sta a sta japonských vojáků a námořníků ze zničených lodí, někteří z nich v záchranných vestách, jiní se přidržovali plovoucích trosek. To byla scéna pro konečnou nejtragičtější a nejotřesnější fázi bitvy, kterou svedly spojenecké letouny s velkým japonským konvo-jem a která je v historii tichomořské války nazývána bitvou v Bis-marckově moři. Odpoledne 4., a zejména potom 5. března, americké stíhačky a torpédové čluny podnikly lov na japonské trosečníky. Kropily je palbou z kulometů, potápěly záchranné čluny a prámy explozemi hlubinných pum, nikoho nenechávaly na živu. Kontradmirál Morison v VI. dílu historie amerických námořních operací ve druhé světové válce píše: „Byl to hrozný úkol, ale vojenská nezbytnost, neboť japonští vojáci se nevzdávali, a protože se nacházeli tak blízko pobřeží, že tam mohli doplavat, nebylo možno připustit, aby se dostali na břeh a připojili k posádce v Lae." Tentýž autor v jiné publikaci, nazvané Válka na dvou oceánech, zaznamenává konkrétní akci dvou motorových torpédových člunů v Huonově zálivu 5. března 1943 a snaží se přesvědčit čtenáře o její nevyhnutelnosti: „Torpédové čluny č. 143 ač. 150 napadly japonskou ponorku naloďující trosečníky ze tří velkých vyloďovacích lodic. Když se ponorka ukryla pod hladinou, torpédové čluny potopily vyloďovací lodice a z kulometů postřílely trosečníky. Může to znít strašně, ale nebyla jiná možnost, neboť japonští vojáci a námořníci byli cvičeni, aby odporovali zajetí, anebo, když už k němu došlo, aby se snažili pomstít svým zachráncům. Staly se nespočetné případy podobné tomu, kdy zraněný japonský voják na Guadalcanalu uchopil skalpel a zabodl jej do zad chirurga, který se právě chystal, že mu operací zachrání život, nebo když japonský trosečník zachráněný po bitvě u Vella Lavelly torpédovým

35

člunem č. 163 vytáhl pistoli a zabil námořníka, který právě podával jinému Japonci šálek kávy." Nelítostná krutost války opět vynikla v celé své odpuzující nahotě, a i když popisované události jsou jen epizodou celosvětového válečného masakru, jsou epizodou jak otřesnou, tak výstražnou.

Bitvy v Bismarckově moři se účastnilo 335 spojeneckých letounů a z nich jen dva bombardéry a tři stíhačky byly sestřeleny. Japonci ztratily dvanáct lodí včetně všech osmi dopravních, dvacet až třicet stíhaček - přesný počet se nedal zjistit -, torpédoborce a ponorky dokázaly zachránit jen 2734 z 6900 vojáků 51. divize naloděných před pár dny v Rabaulu. Několika stům mužů se přece jen podařilo dosáhnout břehů Nové Guineje, ale během následujících týdnů jich většina zahynula v džunglích buď hladem a na nemoce, nebo rukou domorodých válečníků bojujících na straně Spojenců. Vítr a vodní proudy zahnaly pár záchranných člunů do Šalomounova moře, zpravidla je však nakonec stejně objevily a rozstřílely spojenecké hlídkové letouny. Bitva v Bismarckově moři byla tedy jednoznačným úspěchem spojeneckého letectva, ke kterému podstatnou měrou napomohlo několik důležitých faktorů: jednak v rozhodujících dnech převládalo počasí vhodné pro letecké operace, jednak Japonci chybně odhadli sílu a možnosti spojeneckých leteckých sil v této oblasti, nedokázali kon-voji poskytnout dostatečné letecké zajištění a současně nedokázali napadením spojeneckých letišť omezit v kritickou dobu akceschopnost MacArthurových letounů. Svoji roli sehrála i malá rychlost dopravních lodí a pochybná činnost protiletadlové obrany konvoje. Bitva ukázala, jak je nebezpečné snažit se japonské posádky v prostoru Huonova zálivu zásobovat a posilovat konvoji vyplouvajícími z Rabaulu. Náčelník štábu 8. japonské armádní oblasti musel odletět do Tokia a osobně podat v císařském hlavním stanu vysvětlení. Výsledkem bylo rozhodnutí nevysílat k Lae a Salamaue další konvoje, ale zásobovat je pomocí nákladních lodic vypravovaných z mysu Glou-cester na východním pobřeží Nové Británie a nočními plavbami ponorek. , ,-

Plánováni a příprava

Dne 23. ledna 1943 přiletěl admirál Nimitz do Nouméy na Nové Kaledonii na konferenci s velitelem jihotichomořské oblasti admirálem Williamem F. Halseym. Zatím ještě nebylo známo rozhodnutí Tokia vyklidit Guadalcanal, ale situace na ostrově byla natolik jedno-

36

značná, že oba admirálové mohli vážně uvažovat nad plány dalšího postupu v Šalomounově souostroví. Prvním krokem mělo být obsazení Russellova ostrova, nacházejícího se 30 mil severozápadně od Guadalcanalu. Brigádní generál DeWitt Peck, Halseyův náčelník plánovacího oddělení, vysvětlil, že ostrov lze užít jako

základnu pro motorové torpédové čluny a jako provizorní kotviště vyloďovacích plavidel a že tam lze i zřídit letiště. Kromě toho ovládnutí ostrova přispěje k bezpečnosti Guadalcanalu a bude přípravou k útoku na Mundu, velkou japonskou leteckou základnu vybudovanou v jihozápadním cípu ostrova Nová Georgie ve střední části Šalomounových ostrovů.
Nimitz s provedením operace souhlasil.
Russellův ostrov Japonci využívali během bitvy o Guadalcanal jako přestupní stanice při plavbách svých zásobovacích plavidel. Početnější posádku tam neudržovali, ale podle zjištění spojeneckého průzkumu vysadili na Russellově ostrově několik tisíc mužů evakuovaných z Guadalcanalu. Halsey a jeho štáb proto předpokládali, že při vylodění narazí na silný odpor, a k jeho překonání hodlali užít značné síly, celkem 9000 mužů, které přisunuli na Guadalcanal a na Tulagi z Nové Kaledonie. Japonci však mezitím Russellův ostrov vyklidili, a tak když 28. února k jeho břehům připlula plavidla kontradmirála Richmonda K. Turnéra, velitele jihotichomořských výsadkových sil, nepadl jediný výstřel. Stavební čety příslušníků námořních ženijních praporů, proslavených „mořských včel", se okamžitě pustily do výstavby letiště, ubikací, skladů munice a benzinu.
Russellův ostrov, vzdušnou čarou o 65 mil blíž k Mundě než Guadalcanal, se stal - jak předvídal generálmajor Peck - významným nástupištěm k úderu na Mundu.
Poté co se Japonci ke konci roku 1942 museli smířit s faktem, že letiště na Guadalcanalu je pro ně natrvalo ztraceno, plně se zaměřili na výstavbu Mundy. Odtud nyní napadali Guadalcanal a mohli narušovat spojenecké operace v celém prostoru Šalomounových ostrovů. Obsazení Mundy by toto nebezpečí odstranilo, navíc by Spojenci získali leteckou základnu schopnou okamžitého využití, a vzhledem k tamním terénním podmínkám bylo ještě možno ji podle potřeby rozšířit.
Strategicky byla Munda ideální k podpoře invaze na Bougain-villův ostrov, poslední a největší ostrov Šalomounova souostroví, na kterém museli Spojenci zřídit předsunuté letiště, aby mohli účinně bombardovat Rabaul, hlavní japonskou baštu v jižním Tichomoří. Halsey věděl, že při útoku na Bougainvillův ostrov se jak vylodění, tak následné pozemní operace neobejdou bez náležité letecké ochrany. Tento problém sice mohly vyřešit palubní letouny amerických letadlových lodí, jestliže však získá Mundu s jejím letištěm, bude mít pod-
37
• DoboduraX __ Kokota v—'^J
t
póru odtud a nemusí posílat cenné letadlové lodi do vod, ve kterých jim hrozilo nebezpečí ze strany letounů vzlétajících z ostatních japonských základen nacházejících se v této oblasti. Všechny tyto důvody jen zdůrazňovaly nezbytnost ovládnutí Mundy jako předpokladu k dalšímu úspěšnému postupu řetězem Šalomounových ostrovů na sever k Rabaulu. Proto se také Nimitz a Halsey shodli, že Munda bude nejbližším cílem spojenecké ofenzívy směřující k prolomení Bismarckovy linie.
„Získali jsme iniciativu v oblasti Šalomounových ostrovů a mám v úmyslu zahájit postup na Rabaul tak rychle, jak to jen naše prostředky dovolí," napsal Halsey Nimitzovi krátce po schůzce v Noumée.
Existoval jeden vážný problém, který bylo třeba neodkladně řešit. Podle původní směrnice Výboru náčelníků štábů z 2. července 1942
38
měly Halseyovy jihotichomořské síly operovat nezávisle, pouze pokud šlo o obsazení Guadalcanalu a Tulagi, při dalším postupu na Rabaul však už měly podléhat MacArthurovu strategickému velení. Nimitz, vycházeje z toho, že jihotichomořské síly jsou nyní - na rozdíl od července 1942, kdy se teprve formovaly - dobře zorganizovaným, mocným bojovým uskupením nepostrádajícím zkušenosti a disponují kromě loďstva i letectvem a pozemními vojsky, trval na tom, aby Halsey pokračoval v operacích v prostoru Šalomounových ostrovů samostatně. MacArthur však žádal dodržení původního rozhodnutí. Spor musel vyřešit Výbor náčelníků štábu, který po řadě jednání vydal 29. března 1943 novou směrnici stanovující cíle budoucích operací a současné řešící odpovědnost jednotlivých velitelů v jižním a jihozápadním Tichomoří.
39
* Směrnice přikazovala:
1. Vybudovat letiště na ostrově Kiriwina a Woodlarkově ostrově v Trobriandové souostroví, ležícím severovýchodně od Papuánského poloostrova;
2. obsadit Lae, Salamauu, Finschhafen a Madang na severním pobřeží Nové Guineje spolu se západní částí Nové Británie;
3. obsadit Šalomounovy ostrovy včetně jižní části Bougainvillova ostrova. Ke splnění těchto úkolů stanovil Výbor následující velitelskou strukturu:

1. Všechny uvedené operace budou probíhat pod strategickým velením vrchního velitele jihozápadnětichomořské oblasti (Comman-der in Chief Southwest Pacific Area) generála MacArthura;
2. operace v Šalomounově souostroví budou pod taktickým velením velitele jihotichomořské oblasti (Commander South Pacific Area) admirála Halseyho podléhajícího strategickému velení generála MacArthura;
3. lodě, letadla a pozemní síly Tichomořského loďstva a oblasti Tichého oceánu, pokud nebudou Výborem náčelníků štábů přiděleny k účasti na shora uvedených operacích, zůstávají pod kontrolou vrchního velitele oblasti Tichého oceánu (Commander in Chief Pacific Oceán Areas) admirála Nimitze.
MacArthur tedy svůj požadavek prosadil a pozice admirála Hal-seye se tím stala poněkud neobvyklou. Jeho bezprostředním nadřízeným byl admirál Nimitz, odpovědný za to, aby jej vybavoval všemi prostředky potřebnými k úspěšnému vedení války, ale při provádění konkrétních operací v Šalomounových ostrovech podléhal strategii určované MacArthurem. Zpočátku se sice ve Washingtonu ozvalo pár hlasů pochybujících o tom, zda kombinace Halsey-MacArthur je šťastná: oba byli sice velmi schopní, ale současně i tvrdohlaví a sebevědomí velitelé, navíc jeden námořník a druhý generál pozemního vojska. Ukázalo se však, že obavy byly plané. Halsey všechny závažnější kroky s MacArthurem konzultoval, ale generál mu ponechával maximální pole k uplatnění vlastní iniciativy a nezasahoval do jeho rozhodování. Halsey napsal: „Nevzpomínám si na žádný kaz v našich vztazích. Měli jsme spory, ale ty se vždy vyřešily přijatelným způsobem. Jako můj nadřízený důstojník mi MacArthur nikdy nevnucoval svoje rozhodnutí. Když jsem s ním nesouhlasil, řekl jsem mu to a diskutovali jsme o problému tak dlouho, až jeden z nás změnil ná-
zor.
Podle strategických záměrů Výboru náčelníků štábů měly tedy
40
v roce 1943 Halseyovy i MacArthurovy síly spolupracovat ve snaze nepřítele v jižním a jihozápadním Tichomoří co nejvíce oslabit, přebíráním iniciativy jej držet v šachu a připravit podmínky k vyřazení Rabaulu.
V souvislosti s důležitými rozhodnutími z března 1943 je třeba ještě zmínit opatření vrchního velitele amerického válečného námořnictva admirála Kinga, který 15. března zavedl nové číselné označení jednotlivých amerických loďstev. Loďstvům operujícím v Atlantském oceánu a ve Středomoří byla přidělena čísla sudá a loďstvům operujícím v Tichomoří lichá. Tak dřívější Středotichomořské loďstvo se základnou v Pearl Harboru, jemuž velel viceadmirál Spruance, se stalo 5. loďstvem, Jihotichomořské loďstvo admirála Halseyho 3. loďstvem a podstatně menší námořní uskupení, MacArthurovo Jihozápadnětichomořské loďstvo, kterému velel viceadmirál Arthur S. Car-pender, 7. loďstvem. Každé loďstvo se dělilo na operační svazy (task forces), sestavované podle potřeb konkrétních operací, a operační svazy se ještě dále členily na operační skupiny (task groups) a konečně operační skupiny na operační jednotky (task units).
Poslední Jaxnaxnotova ofenzíva
Po porážce na Guadalcanalu si sice velitel japonského Spojeného loďstva admirál Isoroku Jamamoto postěžoval svému příteli, že neví jak dál; netrvalo však dlouho a tento nejznámější a podle názoru mnoha historiků i nejschopnější z japonských admirálů připravoval novou operaci, která, jak se ukázalo, byla jeho poslední. Operace s jednoduchým krycím názvem I měla být zničující leteckou ofenzívou vedenou z rabaulských vzletových drah proti spojeneckému loďstvu a spojeneckým leteckým a námořním základnám v Šalomounově souostroví a na Papuánském poloostrově. Jejím cílem bylo způsobit nepříteli co největší ztráty na letounech a lodích, a tím zabránit předpokládané spojenecké jarní ofenzívě, což by japonskému velení umožnilo získat čas k upevnění obrany Bismarckovy linie. Císařský hlavní stan dlouho zvažoval, kam zaměřit ostří operace I, zda na Pa-puu nebo Guadalcanal, nakonec 25. března padlo rozhodnutí, že to mají být spojenecké opěrní body na Papuánském poloostrově. Nicméně Jamamoto nehodlal ponechat Guadalcanal a Tulagi s významným letištěm a kotvišti, zpravidla přeplněnými americkými bojovými a nákladními plavidly, stranou.
Základním předpokladem úspěchu plánované ofenzívy bylo sou-
41
středění dostatečného počtu letounů. Rabaul si často stěžoval, že jich nedostává od hlavního stanu tolik, aby nahradil ztráty. Ke konci března proto velitel 8. armádní oblasti generál Imamura žádal Tokio o nová letadla. Co obdržel, jej zdaleka neuspokojilo, některé ohlášené posily z různých příčin vůbec nedorazily. Například piloti 68. leteckého pluku navigovali tak špatně, že při přesunu z Truku do Ra-baulu jich většina Rabaul nenašla a po vyčerpání pohonných hmot skončili v moři. I za této situace se Jamamotovi podařilo shromáždit pro operaci

I značné síly. Nový velitel 11. letecké flotily v Rabaulu kontradmirál Takadži Džošima poskytl 86 stíhaček, 27 střemhlavých bombardérů, 72 dvoumotorových středních bombardérů a menší množství torpédových bombardérů. Veliteli 3. loďstva viceadmirálu Džisaburóovi Ozawovi Jamamoto nařídil, aby z letadlových lodí Zuikaku, Zuihó, Džunjó a Hijó přispěl 96 stíhačkami, 65 střemhlavými a několika torpédovými bombardéry, a tím počet letounů připravených v Rabaulu zdvojnásobil. Poté byly stíhačky a střední bombardéry postupné odeslány na letiště na ostrově Buká, čímž se zkrátila vzdálenost ke Guadalcanalu o 165 mil, a na letiště Kahili a Ballale na jižním konci Bougainvillu, nacházející se o dalších 100 mil blíž Guadalcanalu.

První podezření, že nepřítel připravuje velkou akci, vyplynulo 1. dubna z hlášení leteckého průzkumu o náhlém zvyšování počtu letounů na letištích v horní části Šalomounova souostroví, to jest v Buče, Kahili a Ballale. Než si Američané stačili ujasnit, co Japonci konkrétně zamýšlejí, vzlétlo 58 stíhaček zeke a zamířilo řetězem Šalomou-nových ostrovů ke Guadalcanalu. Japonci hodlali vyprovokovat souboj s americkými stíhací, co nejvíce jich zničit, oslabit spojeneckou stíhací obranu, a tím připravit podmínky k masovým náletům bombardérů. Blížící se velké stíhací uskupení bylo však zpozorováno spojeneckými pobřežními pozorovateli rozmístěnými v džunglích Šalo-mounových ostrovů, kteří okamžitě podali rádiem zprávu na Guadal-canal; o něco později japonské letouny ohlásily i obrazovky radiolokátorů. Velitel spojeneckého letectva kontradmirál Charles P. Mason (téhož dne jej vystřídal kontradmirál Maře A. Mitscher) vyslal nepříteli v ústrety jedenačtyřicet stíhaček typu Grumman F4F (bojové jméno Wildcat), typu Vought F4U (bojové jméno Corsair) a lightnin-gů. V zuřivém střetnutí nad Russellovým ostrovem bylo 18 zeke sestřeleno a Američané ztratili šest stíhaček. První pokus v rámci operace I tedy neuspěl, a to byl jen začátek pohrom, se kterými se měla Jamamotova letecká ofenzíva setkat. K rozhodujícímu útoku došlo 7. dubna. Již v dopoledních hodinách zjistil japonský letecký

průzkum, že v guadalcanalských vodách se zdržuje větší počet bojových a dopravních lodí, a tak velitel 11. letecké flotily vyslal do tohoto prostoru největší letecké uskupení, jaké Japonci nasadili od útoku na Pearl Harbor: vzlétlo 67 střemhlavých bombardérů typu Aiči D3A1 (ve spojeneckém kódu nazývané Val) a 110 stíhaček zeke.

Bylo poledne, v tulažském přístavu kotvila plavidla 67. operačního svazu kontradmirála W. L. Ainswortha, lehké křižníky Honolulu, Helena a St. Louis a šest torpédoborců, když guadalcanalská radiostanice vyhlásila letecký poplach. Ainsworth okamžitě vydal svým lodím rozkaz k vyplutí na volné moře. Po odplutí křižníků a torpédoborců stále zůstávalo u pobřeží Tulagi a Guadalcanalu více než pětatřicet spojeneckých plavidel různých typů a velikostí, dostatečně slibná kořist pro japonské piloty.

První varování před blížícím se nebezpečím podali spojenečtí pobřežní pozorovatelé z Bougainvillova ostrova, když nad nimi prolétaly letouny startující z Buky. Krátce nato se ozvali pozorovatelé střežící Kahili a Ballale. Ve 14 hodin se obrazovka radiolokátoru na Rus-sellově ostrově zaplnila velkým množstvím světlých bodů; přilétaly čtyři vlny nepřátelských stíhaček a bombardérů. To již bylo ve vzduchu 76 amerických stíhačů z Hendersonova letiště na Guadalcanalu. Nejvýše se držely lightningy a pod nimi v různých výškách se míhaly jako blesky stíhačky typu Grumman F6F (bojové jméno Hellcat), typu Bell P-39 (bojové jméno Airacobra) a corsairy. O hodinu později se obě letecká uskupení setkala. Zatímco americké a japonské stíhačky se střetly v soubojích na život a na smrt, bombardéry proklouzly a 18 z nich mířilo k Tulagi. Tam je přivítala palba 40mm pobřežních protiletadlových baterií umístěných na výšinách nad zátokou a protiletadlových kanónů a kulometů z palub desítek lodí. Hlavní zájem japonských bombardérů se soustředil na největší loď v přístavu, 14 SOOtunovou cisternovou loď Kanawha, která byla sice připravena k odplutí, ale zdržela se čekáním na doprovodný torpédoborec Tay-lor a nyní se stala lákavým cílem pro patnáct střemhlavých valů. Velkou neohrabanou loď, plující rychlostí pouhých třinácti uzlů a navíc s malou manévrovací schopností, zasáhlo v rychlém sledu pět pum. Explodovala naftová nádrž pod můstkem, byla zdemolována strojovna a proraženým trupem začala do podpalubí pronikat voda. Plameny rychle postupovaly po naftou a olejem potřísněné palubě a velitel korvetní kapitán Bock dal po krátké úvaze rozkaz k opuštění lodi; chtěl svoje muže zachránit dřív, než zapálená nafta vytékající z proděravělých nádrží vytvoří na hladině smrtící ohnivé pole a znemožní únik. Japoncům se ještě podařilo zasáhnout novozélandskou korve-

tu, která se potopila ve čtyřech minutách, a poté bombardéry první

skupiny odlétly.
Hořícímu tankeru připlulo na pomoc pět lodí, které začaly vytahovat z vody trosečníky. Přestože Kanawhu zahaloval kouř a na palubě šlehaly plameny, její navigátor poručík C. W. Brockway pořád ještě věřil, že situace není katastrofální. Se skupinou dobrovolníků se vrátil na palubu, z přispěchavších plavidel byly přetaženy protipožární hadice a začal mnohahodinový boj se zuřícím živlem. Kolem půlnoci se skutečně podařilo požáry lokalizovat a vlečná loď Rail vzala Kanawhu do vleku a dotáhla ji na mělčinu. Naneštěstí v zadní části trupu bylo tolik vody, že před rozedněním následujícího dne tanker zatíženou zádí sklouzl do hlubiny a potopil se.
Druhá skupina japonských bombardérů zamířila ke kotvišti u Lunž-ského výběžku na severním pobřeží Guadalcanalu. Včas varované lodi se bránily tak úspěšně palbou ze všech hlavní, že jediným plavidlem, které se Japoncům podařilo zasáhnout, byl torpédoborec Aaron Ward. Zatímco jeho protiletadlová děla a kulomety ostřelovaly nepřátelské letouny blížící se z jedné strany, na straně druhé se z mraků vyhouply tři valy a se sluncem v zádech zaútočily. Torpédoborci už nezbyl čas ani na jejich odražení, ani na rychlou změnu kurzu. Jedna puma zasáhla zadní strojovnu a protržení pancéřové obšívky po explozích dalších pum dopadajících těsně vedle jeho boku vedlo k zaplavení obou kotelen. Velitel sice věřil, že navzdory velmi vážným poškozením se podaří loď odvléci do tulažského přístavu, ale přes veškerou snahu celé posádky a pomoc dvou vlečných lodí se Aaron Ward ve večerních hodinách potopil necelé tři míle od přístavu.
V době, kdy se napadená plavidla bránila nalétávajícím bombar-dérům, na obloze nad Russellovým ostrovem, nad Tulagi a nad vodami mezi Guadalcanalem a ostrovem Florida bojovalo 110 japonských se 76 americkými stíhači. Protože vzdušné boje se odehrávaly i v prostoru postřelovaném protiletadlovou palbou pobřežních a lodních baterií, nebylo možno přesně určit, kolik nepřátelských letounů zničili stíhači a kolik dělostřelci; celkem Japonci ztratili při tomto náletu na jižní Šalomouny 27 zeke a 12 valů. Na Hendersonovo letiště se nevrátilo 7 stíhaček americké námořní pěchoty, piloty se podařilo kromě jednoho zachránit všechny.
Druhá fáze Jamamotovy operace I, podle rozhodnutí Tokia prováděná hlavními silami, byla zaměřena proti spojeneckým základnám na Papuánském poloostrově - zátoce Oro, nacházející se 12 mil jižně od Buny, Milneově zátoce a Port Moresby." ,
44
Dne 11. dubna napadlo 22 valů doprovázených 72 zeke skupinu menších dopravních plavidel vykládajících v zátoce Oro zásoby určené pro letiště v Doboduře. Z Dobodury proti nim vzlétlo 50 stíhaček, které šest japonských letounů sestřelily a všechny se po boji vrátily na základnu. Následujícího dne Japonci vyslali proti Port Moresby 131 stíhaček a 43 bombardérů. Podle zpráv japonského leteckého průzkumu se mělo na letišti u Port Moresby nacházet na 135 letounů a v přístavu tři velké dopravní lodi. Šlo o lákavý cíl, a pokud by se Japoncům podařilo - jak doufali - zastihnout spojenecká letadla ještě na zemi, mohli jich zničit desítky. Moment překvapení ale nevyšel, blížící se nepřítel byl hlášen o 38 minut dřív, než dosáhl oblasti přístavu. Naneštěstí velitel spojeneckého letectva v jihozápadním Tichomoří generálmajor Kenney a jeho štáb očekávali, že první útok bude veden proti Milneově zátoce, a proto soustředili většinu stíhaček tam. Za této situace mohlo proti japonským svazům vzlétnout z Port Moresby jen 44 stíhaček, které se nad pohořím Owena Stanleyho, severně od přístavu, utkaly s přesilou zeke. Japonské střední bombardéry mezitím pronikly nad město, svrhly pumy, ale bez valného úspěchu. Poškodily jen několik malých plavidel, dopravní lodi nezasáhly vůbec. Tento nálet stál Japonce pět letounů, Spojenci ztratili dvě stíhačky; jeho výsledek musel být pro rabaulské velitelství velkým zklamáním, když vezmeme v úvahu, že se jej z japonské strany účastnilo celkem 174 letadel.
Na Milneovu zátoku, kde podle získaných informací mělo kotvit 14 dopravních lodí, a na blízké letiště Gili Gili, kde mělo parkovat na 50 letounů, Japonci zaútočili o dva dny později. Hlášení japonského leteckého průzkumu nebylo jako obvykle přesné a v zátoce se v době náletu zdržovalo pouze pět korvet, motorová loď a tři dopravní plavidla. Když přišla v 11 hodin dopoledne zpráva o blížícím se nepříteli, lodi přerušily vykládku, zvedly kotvy a vypluly na volné vody zátoky; z letiště vzlétlo hned nato 24 australských stíhaček. První vlna útočníků, kterou tenktokrát tvořilo 188 letounů, se objevila krátce po poledni. Výškové bombardéry shodily kolem stovky pum a o půl hodiny později se na plavidla snažící se uniknout kličkováním vrhly střemhlavé bombardéry. Únik se nezdařil nizozemské dopravní lodi Van Heemskerk. Protože její vlastní protiletadlová výzbroj byla nedostatečná, velitel amerických jednotek, těsně před náletem vyložených z lodi na břeh, poslal zpět na palubu dvacet vojáků,

kteří nad poklopy kryjícími podpalubní prostory plné nevyložené munice a benzinu umístili džípy a na nich namontované kulomety ráže 12,7 mm obrátili proti útočícím letounům. První čtyři nálety loď přežila, potom se
45
ale ozvala obrovská exploze zasažené munice, džípy i s osádkami vylétly do vzduchu jako krabičky od sirek a jejich trosky padaly na hladinu daleko od lodi. Zakrátko se Van Heemskerk potopil. Během útoku bylo sestřeleno sedm Japonců, v plamenech skončily i tři australské stíhačky. Opět, vzhledem k užití téměř dvou set japonských letounů, bylo zničení jedné dopravní lodi a tří stíhaček chabým výsledkem. Přestože nálety na základny v jižní části Šalomounových ostrovu a na nové Guineji nezpůsobily Spojencům vážnější škody, hlášení navrátivších se japonských pilotů hovořila o těžkých ztrátách, které nepřítel utrpěl, o potopení křižníku, dvou torpédoborců, 25 dopravních lodí a o 175 sestřelených letadlech. Zřejmé uspokojen těmito informacemi a domnívaje se, že účet za pohromu v Bismarckově moři je vyrovnán, admirál Jamamoto 16. dubna operaci I zastavil a nařídil palubním letounům vrátit se na letadlové lodi 3. loďstva. I když Japonci použili pro operaci I značný počet palubních letounů, elitu svého letectva, byly jejich ztráty podstatně vyšší než spojenecké. Začal se totiž projevovat rozdíl v kvalitě letadel obou soupeřů i v kvalitě let-ců. Američané na základě dosavadních zkušeností provedli na svých letounech řadu důležitých změn a začali vyrábět nové, výkonnější typy. Stíhačky hellcat byly rychlejší a odolnější než dosud nejužívanější typ Wildcat, nové corsairy měly dvojnásobný dolet než wildca-ty a při stoupání byly rychlejší než kterákoliv japonská stíhačka. Obdobně tomu bylo i s bombardéry, kde všechny japonské typy vzhledem k nedostatečné ochraně palivových nádrží při jejich zásahu vzplály jako pochodně. Střemhlavý bombardér val, vybavený nezata-hovatelným podvozkem, byl pomalý. Torpédový bombardér typu Na-kadžima 97 (ve spojeneckém kódu Kate) byl též pomalejší a méně odolný než americký torpédový bombardér typu Grumman TBF (bojové jméno Avenger). A obdobně tomu bylo i s těžkými bombardéry. Ještě hůř na tom byli Japonci s kvalitou osádek svých letounů. Američtí piloti, využívajíce zkušeností veteránů, byli lépe vycvičeni a kromě toho ve většině případů šli do akcí lépe vybaveni potřebnými informacemi. Začalo se ukazovat, že Japonci nemají ani čas, ani prostředky k dostatečnému výcviku nových pilotů, a navíc v této nepříznivé situaci ztráceli stovky letců jen proto, že jejich stíhačky neměly pancéřované kabiny a že byla činěna minimální opatření k záchraně sestřelených osádek. Než by japonský pilot - vzhledem k vypěstovanému fanatismu - za těchto okolností riskoval, že bude po použití padáku nebo po nouzovém přistání zajat, raději se s poškozeným letadlem zřítil a zahynul. Perutě japonského letectva byly často nasazovány tak dlouho, až došlo k jejich úplnému zničení, místo aby zku-
46
šení veteráni byli uchráněni pro výcvik nových letců. Všechny tyto skutečnosti ochromovaly údernost japonského letectva a křídla „císařských orlů" začínala slábnout.

Admirál Isoroku Jamamoto byl bezesporu nejvýznamnější postavou japonského válečného námořnictva a jeho postavení bylo možno srovnávat pouze s autoritou admirála Heihačiróa Tógóa, vítěze nad ruským loďstvem v bitvě u Cušimy v roce 1905. Ani porážka u Mid-waye, ani neúspěch v bitvě o Guadalcanal nedokázaly otřást důvěrou v Jamamota. Po těchto prohrách byl na jaře roku 1943 v řadách těžce zkoušeného japonského námořnictva patrný všeobecný pokles nadšení a morálky, a kdo jiný měl dodat optimismus a pozvednout bojového ducha než právě všemi respektovaný velitel Spojeného loďstva. Proto na druhou polovinu měsíce dubna admirál naplánoval inspekční cestu po předsunutých základnách v jižním Tichomoří.

V časných ranních hodinách 17. dubna zachytila americká odposlechová stanice, jejíchž sedm stometrových stožárů se tyčilo nad Dutch Harborem v Aleutách, šifrovanou rádiovou depeši z japonské námořní základny Truk ve středních Karolínách. Depeše nesla kódový znak Jamamotovy vlajkové lodi Musaši. Ještě během dopoledne ji experti dešifrovací služby válečného námořnictva přečetli a zjistili, že obsahuje podrobnosti Jamamotovy cesty oznamované velitelům základen, které admirál hodlal navštívit.

Když byl s obsahem depeše seznámen velitel Tichomořského loďstva admirál Nimitz, obrátil se na zpravodajské důstojníky v Pearl Harboru a ve Washingtonu s dotazem: „Pomůže vyřazení Jamamota věci Spojenců? Má nepřítel někoho lepšího, kým by jej nahradil?" Odpověď zněla jednoznačné: Japonci nemohou Jamamota nahradit schopnějším admirálem. Nato Nimitz přikázal veliteli spojeneckého letectva v oblasti Šalomounových ostrovů kontradmirálu Marku A. Mitscherovi, aby připravil operaci k Jamamotově likvidaci. V tomto rozhodnutí jistě sehrála roli

i nenávist Američanů k Jamamotovi jako organizátorovi útoku na Pearl Harbor a touha vyrovnat účet.
Dne 18. dubna v 9.35 ráno měl Jamamoto dorazit na letiště Kahi-li v jižní části Bougainvillova ostrova. Toto místo bylo zvoleno k přepadení, protože se jako jediné z Jamamotova cestovního rozvrhu nacházelo v dosahu spojeneckých stíhaček. Provedení operace bylo svěřeno majoru Johnu W. Mitchellovi, veliteli 339. stíhací perutě, umístěné na Hendersonově letišti na Guadalcanalu. Ke Kahili bylo 500 mil a Mitchellovy stíhačky typu Lightning nemohly překonat takovou vzdálenost a bezpečné se vrátit bez přídavných nádrží. Na Guadal-
47
canalu naneštěstí nebyla ani jedna, proto během noci ze 17. na 18. dubna jich musely čtyři těžké bombardéry přepravit 36 z Nové Guineje. Okamžitě byly namontovány na osmnáct Mitchellových letounů a v 7 hodin 20 minut ráno 18. dubna se přetížené lightningy jeden za druhým těžce zvedaly ze vzletové dráhy Hendersonova letiště. U dvou z nich se objevily potíže a neodstartovaly, takže jich podél pobřeží Nové Georgie zamířilo na severozápad k Bougainvillovu ostrovu šestnáct.
Motory lightningů již půl hodiny burácely nad vodami Šalomounova moře, když z rabaulského letiště vzlétly dva zelenými pruhy pomalované dvoumotorové bombardéry typu Micubiši A6M (ve spojeneckém kódu zvané Betty) s doprovodem šesti stíhaček zeke. Skupina nabrala kurz na jih k Bougainvillovu ostrovu, bombardéry letěly těsně vedle sebe, po stranách po dvou zeke a zbývající dvě v poněkud větší výšce formaci uzavíraly. V jedné betty se nacházel admirál Ja-mamoto, jeho pobočník fregatní kapitán Išizaki, hlavní lékař Spojeného loďstva kontradmirál Takata a důstojník námořního letectva fregatní kapitán Tobana. Na palubě druhého bombardéru cestoval Jamamotův náčelník štábu viceadmirál Matome Ugaki, intendanční důstojník loďstva kontradmirál Kitamura a spojovací důstojník fre- -gatní kapitán Murio. Když se pod křídly letounů objevila bougainvill-ská džungle, formace sestoupila na výšku šesti set metrů a siluety obou bombardéru díky maskovacímu nátěru při pohledu seshora téměř zanikaly na pozadí obrovské plochy bujné zelené vegetace. Bylo 9 hodin 30 minut, když betty sestoupily ještě níž, a za pět minut měly dosednout na přistávací dráhu kahilského letiště. Přesné v tuto dobu je zahlédli američtí stíhači přilétající od jihu.
Podle předem dohodnutého plánu měly na oba bombardéry -Američané netušili, ve kterém je Jamamoto - zaútočit čtyři lightningy, zatímco ostatní, vedené majorem Mitchellem, se postarají o zeke. V 9 hodin 33 minut se čtyři určené letouny s naplno otevřeným plynem vrhly na dvě zeleně pomalované betty, v tu chvíli vzdálené asi 1500 metrů. Teprve teď Japonci zpozorovali hrozící nebezpečí. Zatímco bombardéry začaly prudce klesat až těsně nad koruny palem, zeke vyrazily nepříteli vstříc. Lightning pilotovaný kapitánem Thomasem G. Lanphierem proklouzl mezi třemi zeke, a když se v zaměřovači objevil trup jedné betty, zoufale se snažící uniknout, zmáčkl Lan-phier spoušť na řídicí páce. Čtyři velkorážní kulomety vyplivly dlouhou dávku, z pravého motoru bombardéru se začal valit dým a za okamžik plameny zachvátily křídlo. Lanphier se ještě přiblížil a vypálil druhou dávku. Bombardér se propadl, levým křídlem zachytil za
48
koruny stromů, otočil se kolem své osy a zapadl do džungle. Následovala exploze a k obloze se zvedl sloup černého kouře. Na palubě kapitánem Lanphierem sestřeleného letounu byl Jamamoto.
Hned nato stíhačka poručíka Rexe T. Barbera dostihla druhý bom-bardér. Barber vypálil, právě když se jeho pilot snažil o ostrý obrat. Zasáhl výškové kormidlo bombardéru, ten se prudce naklonil, přelétl nad okrajem džungle nad moře a v nekontrolovaném pádu tvrdě narazil na vodní hladinu. Admirálové Ugaki a Kitamura a ostatní muži na jeho palubě měli přece jen větší štěstí než Jamamoto. I když téměř všichni utrpěli těžká zranění, útok přežili a dřív, než se vrak letounu potopil, jim přispěchaly na pomoc japonské hlídkové čluny.
Po sestřelení obou bombardéru a tří zeke se Američané obrátili, setřásli zbývající tři Japonce, dorážející jako rozzuření sršni, a zamířili zpět ke Guadalcanalu; vyklidili pole dřív, než z letiště Kahili vzlétl roj pronásledovatelů. Vracelo se jich patnáct, letoun poručíka Raymonda K Hina se po zásahu levého motoru zřítil do moře.
Když zpráva o úspěšném splnění úkolu došla na velitelství admirála Halseyho v Noumée, zavládlo tam velké nadšení. Halsey poslal kontradmirálovi Mitscherovi na Guadalcanal depeši: „Blahopřeji vám i majoru Mitchellovi a jeho lovcům. Zdá se, že jedna z kachen v jejich vaku mohl být páv." V Pearl Harboru admirál Nimitz sdělil potěšující novinu svým nejbližším spolupracovníkům, ale zavázal je k naprostému mlčení. Dokud Tokio Jamamotovu smrt oficiálně neoznámilo, nebylo

možno nic říct s naprostou jistotou.
Zpráva, že Jamamotovo letadlo bylo sestřeleno, Japonci otřásla. Jeden z prvních, komu to bylo hlášeno, byl kontradmirál Kakudži Kakuta, velitel divize letadlových lodí na základně Truk. Právě se vrátil se svojí vlajkovou lodí Hijó, když mu spojovací důstojník předal důvěrnou depeši. Kakuta, který i mezi japonskými důstojníky vynikal mimořádnou schopností sebekontroly, při čtení dokumentu zbledl. Okamžitě opustil můstek a po celý zbytek dne, zavřen ve své kabině, odmítal s kýmkoliv promluvit.
Stále zůstávala naděje, byť nepatrná, že se Jamamotovi podařilo katastrofu letounu přežít. Bylo nutno získat jistotu. Kapitán Jasudži Watanabe z admirálova štábu, který měl původně Jamamota při tragickém letu doprovázet, ale nedořešené záležitosti jej zdržely v Ra-baulu, okamžitě odletěl vyhledat místo, kde mezi ohořelými stromy ležel roztříštěný vrak letounu, z jehož trosek ještě stoupal kouř. Shodil dolů několik vzkazů vybízejících toho, kdo zůstal na živu, aby dal znamení. Několik hodin letadlo přelétalo nad troskami, znamení se však neobjevilo žádné. Mezitím z buinského přístavu vyplula korve-

ta se sto námořníky na palubě a vydala se proti proudu reky do vnitrozemí, k místu katastrofy. V pozdních odpoledních hodinách vyložila na okraji džungle dvě pátrací skupiny. I když je od havarovaného letounu dělily pouhé tři kilometry, tropický porost byl tak hustý a terén tak obtížný, že námořníci postupovali nesmírné pomalu. Do svítání překonali jen několik set metrů. Potom obdrželi příkaz k návratu, neboť trosky letounu už objevila japonská hlídka, kterou provedli džunglí domorodci. Jamamotovo tělo bylo nalezeno několik metrů od roztříštěného trupu letounu. Kromě něj se podařilo identifikovat jen pozůstatky kontradmirála Takaty. Ostatní důstojníky a příslušníky osádky letounu oheň znetvořil k nepoznání. Pozůstatky všech jedenácti mužů, včetně admirála Jamamota, přenesli domorodí nosiči na bambusových nosítkách k ústí řeky a korveta je odvezla do Buinu, kde lékaři zjistili, že Jamamoto byl střelen do hlavy a do ramene; musel být mrtev dřív, než se letoun zřítil.
Admirálovo tělo bylo spáleno na smuteční hranici a popel odvezl kapitán Watanabe do Truku, kde na palubě bitevní lodi Musaši došlo k další smuteční ceremonii. Potom schránku převezl torpédoborec do Tokia. Dne 21. května 1943 tokijský rozhlas oficiálně informoval národ, že „při rozhodování o generální strategii v dubnu letošního roku zahynul admirál Jamamoto v přední linii fronty smrtí statečných v bojovém letounu při utkání s nepřítelem". Po tomto oznámení se hlasatel rozvzlykal. Na-5. června byl nařízen státní pohřeb. Jamamoto byl dvanáctým Japoncem, kterému se dostalo této cti, a kromě něj byl takto poctěn jediný admirál - vítěz od Cušimy Tógó.
Američané pokládali usmrcení admirála loďstva Isorokua Jamamota za stejný úspěch jako vítězství ve významné bitvě. Podle všeho měli pravdu, neboť, jak pravil jeden z významných velitelů viceadmi-rál Šigeru Fukudome: „Jeho ztráta byla nesnesitelnou ranou morálce v ozbrojených silách." Americké sdělovací prostředky o podrobnostech operace, za které bylo admirálovo letadlo sestřeleno, až do konce války mlčely, přestože šlo o událost prvořadého významu a kapitán Lanphier byl vyznamenán Námořním křížem a obdržel blahopřejný telegram od prezidenta Roosevelta. Byly pro to dva důvody: jednak obava, že by Japonci pojali podezření, že Američané rozluštili jejich kód a jsou schopni číst stejné depeše, jednak starost o osud bratra kapitána Lanphiera, také letce, kterého měli Japonci v rukou jako válečného zajatce od chvíle, kdy bylo jeho letadlo sestřeleno při náletu na kahilské letiště.
Jamamotovo místo v čele Spojeného loďstva zaujal admirál Minei-či Koga. Neměl žádné iluze o tom, za jaké situace přebírá vrchní ve-

lení japonských námořních sil. 23. května 1943 při poradě štábu loďstva pravil: „Náš nepřítel se snaží dosáhnout konečného vítězství rozšiřováním příprav k ofenzivním akcím a vypracováním plánů na strategické využití nových zbraní." Během týdnů následujících po Jamamotově neúspěšné letecké ofenzívě obnovily spojenecké síly tlak na japonská předsunutá postavení - generál MacArthur na Nové Guineji a admirál Halsey v Šalomou-nových ostrovech.
Směrnice Výboru náčelníků štábů z 29. března 1943 přikazovala MacArthurovi zahájit postup obsazením ostrova Kiriwina a Woodlar-kova ostrova, ležících severně od jihovýchodního cípu Nové Guineje. Na žádném z nich nebyla japonská posádka a MacArthur měl v úmyslu ostrovů využít k vybudování letišť, a tím umožnit letectvu generál-majora Kenneyho zasazovat účinnější údery japonským základnám v Rabaulu, Kaviengu a v severní části Šalomounových ostrovů. Velitel 7. loďstva viceadmirál Carpender a jeho podřízený velitel 7. výsadkového svazu kontradmirál Daniel E. Barbey si současně hodlali ověřit stav připravenosti

vojsk a techniky 7. výsadkového svazu, kterému mělo být v následujících měsících svěřeno provedení řady důležitých vyloďovacích operací. Zahájení akcí bylo stanoveno na poslední dny měsíce června, na stejnou dobu, kdy na Šalomounových ostrovech vyrazí do útoku i Halsey. Japonci se měli ocitnout v situaci, kdy nebudou vědět, kam dřív obrátit pozornost, kam napřít svoje obranné úsilí.
V noci z 22. na 23. června přistály první spojenecké jednotky u pobřeží Woodlarkova ostrova, o několik hodin později se stejná scéna opakovala na ostrově Kiriwina. Na Woodlarkově ostrově málem došlo k tragickému nedorozumění. Australský pobřežní pozorovatel nebyl o operaci předem informován, a když mu bylo hlášeno, že se na pobřeží vyloďují vojáci, shromáždil domorodé bojovníky a připravil je k boji. Naštěstí zaslechl, jak se „útočníci" domlouvají nenapodobitelnou americkou angličtinou, a vše se včas vyjasnilo.
V následujících dnech přivážela vyloďovací plavidla posily, zásoby a těžké stavební stroje. Na obou ostrovech bylo vysazeno celkem 16 000 mužů. Na Woodlarku „mořské včely" okamžitě zahájily stavbu letiště.
Těsně po půlnoci z 29. na 30. června se za hustého deště vylodily další americké oddíly v Nassauské zátoce, 15 mil jižně od Salamauy, s cílem spojit se s jednotkami australské 3. divize, bojující ve vnitrozemí a postupující k Salamaue. Japonci měli v zátoce posádku asi
51
300 mužů speciálních námořních výsadkových sil. Poté co byl jejich velitel fregatní kapitán Cukioka zabit leteckou pumou a nikdo jim nepřikázal bránit pobřeží do posledního dechu, uprchlí do džungle, hned jak začala výsadková plavidla přistávat; k úprku přispělo i to, že z jednoho z prvních člunů vyjel těžký buldozer, který Japonci poklá-" dali za tank. Bylo to štěstí, neboť v obvykle klidné zátoce tu noc do* rážel na pobřeží silný příboj, který vrhl 17 vyloďovacích člunů tak daleko na břeh, že nemohly zpět a voda vnikající dovnitř proražený* mi dny je rychle zaplavila. Ve vodě se ocitla i většina radiostanic) a prvních několik hodin měly všechny na břeh vysazené jednotky vel? ke potíže při udržování spojení s nadřízeným velitelstvím. * Již 2. července navázali Američané kontakt s australskou 17. brigádou. Byl tak konečně vyřešen problém zásobování Australanů, kteří doposud dostávali munici, potraviny a vše potřebné složitou a pracnou cestou - zásoby musely být letecky přepraveny na letiště Wau a odtud je přenášeli domorodí nosiči džunglí k linii fronty.
Japonský hlavní stan, zvažující v té době obnovení postupu na Port Moresby přes pohoří Owena Stanleyho, byl po vylodění v Nassauské zátoce nucen se svých záměrů vzdát a plné se soustředit na obranu Lae a Salamauy, nyní bezprostředně ohrožených.
ftt H
Útok na Novou Georgii •-
4
Ve snaze zabránit Spojencům v postupu Šalomounovými ostrovy dál na severozápad se Japonci především zaměřili na udržení pozic v jejich střední části, ve skupině ostrovů nazvané podle největšího z nich Nová Georgie. Zejména šlo o letecké základny Munda na jižním pobřeží ostrova Nová Georgie a Vila na nedalekém ostrově Kolomban-gara. Na druhé straně se admirál Halsey zabýval plány na obsazení letiště v Mundě již od ledna roku 1943. Koncem června bylo vše připraveno: jihotichomořské výsadkové síly měly daleko větší zkušenosti než téměř před rokem, kdy se chystalo vylodění na Guadalcanalu, poučilo se i letectvo a podstatně se zlepšila jeho spolupráce s ostatními složkami; draze zaplacené zkušenosti z Guadalcanalu dobře uložili do paměti i příslušníci oddílů námořní pěchoty, kteří měli v příštích výsadkových operacích nastupovat v prvních sledech. Datum útoku bylo stanoveno na 30. červen 1943 a k vylodění mělo dojít současné na pěti místech: v kotvišti Wickham na jihovýchodním pobřeží ostrova Vangunu, v Segi na nejjižnějším cípu Nové Georgie, ve Viru, pět mil východně od Segi, v Onaiavisi na jihozápadním pobřeží Nové
52
Georgie a na ostrově Rendova, který byl od základny Munda na dostřel polního děla. Poté měl bez odkladu následovat útok proti hlavnímu cíli - samotné Mundě. V případě jednoho z vybraných míst bylo ze zcela nepředvídatelných důvodů nutno vylodění uspíšit. V prostoru Segi se nacházelo stanoviště Novozélanďana Donalda G. Kennedyho, před válkou příslušníka britských správních úřadů a po obsazení ostrova Japonci pobřežního pozorovatele a organizátora partyzánských oddílů domorodců. Kennedy udržoval prostřednictvím vysílačky neustálý styk se spojeneckým velitelstvím, informoval o činnosti japonských pozemních sil, o pohybu japonského námořnictva v okolních vodách, staral se o záchranu sestřelených letců a včas varoval Spojence před nebezpečím náletů mířících do jižní části Šalomounových ostrovů. Kennedy byl jedním z mnoha pobřežních

pozorovatelů rozmístěných v džunglích jihotichomořských ostrovů a prokazujících válečnému úsilí Spojenců neocenitelné služby. Instituci pobřežních pozorovatelů zřídila krátce před vypuknutím tichomořské války zpravodajská služba australského námořnictva. Jejich působnost zpočátku zahrnovala Novou Guineu, Bismarckovo souostroví a Šalomounovy ostrovy a později i Nizozemskou Východní Indii. Základní kádr pobřežních pozorovatelů tvořili britští, australští a novozélandští pracovníci civilní správy zařazení do australské armády. Jak válka pokračovala, posilovali jejich řady i odborníci armády Spojených států. Úspěšnou činnost pozorovatelů umožňovala těsná spolupráce s domorodým obyvatelstvem, které v naprosté většině japonské okupanty nenávidělo a vedlo proti nim nelítostnou gerilovou válku. Například v džunglích Nové Georgie se Japonci mohli pohybovat jen ve větších skupinách, jinak byl jejich osud zpečetěn - mizeli beze stopy. Samozřejmě japonské velení dělalo vše, aby nebezpečné činnosti pobřežních pozorovatelů zabránilo. Kennedyho se napřed pokusili zlákat, aby se dobrovolné vzdal, slibem, že s ním bude zacházeno jako s vězněm „první třídy", a nevzdá-li se, dopadne ještě hůř, než si vůbec dokáže představit. V tomto směru mohl Kennedy Japoncům věřit.
Dne 17. června proti němu a jeho spolubojovníkům Japonci vypravili rotu pěchoty a kulometnou četu. Kennedy požádal spojenecké velitelství o pomoc a kontradmirál Richmond K. Turner, velitel 3. výsadkového svazu (součást Halseyova 3. loďstva), ji muži, který mnohokrát prokázal statečnost a vykonal velkou a záslužnou práci, neodmítl. 20. června vyplula k Segi na palubách dvou torpédoborců dvě úderné roty námořní pěchoty. Plavba nepostrádala dramatičnosti -
53
v noční tmě a s nedostatečnými mapami si v pobřežních vodách posetých korálovými útesy nedokázaly poradit ani zkušené posádky. Oba torpédoborce najely na korálovou bariéru, ale naštěstí poškození nebyla vážná. Nakonec podle ohňů zapálených Kennedym a jeho pomocníky našly správná místa, vysadily námořní pěšáky a po roze-dnění se vrátily k Tulagi. O den později další dva torpédoborce, tentokrát již bez potíží, dovezly dvě roty pěchoty pozemního vojska. Japonský expediční oddíl byl zničen do posledního muže.
Velitelství v Rabaulu však kupodivu tento incident ani jiné známky zvýšené spojenecké aktivity nezneklidnily a vše nasvědčovalo tomu, že vůbec netuší, že se Spojenci chystají každým okamžikem zahájit velkou ofenzivní akci. Je pravdou, že v posledních dnech června americké bombardéry dennodenně napadaly letiště v Mundě a Vile, čímž znemožňovaly pravidelné starty japonských průzkumných letounů; mohly je však nahradit letouny startující z letišť na Bougainvillově ostrově a v Rabaulu. Japonci zřejmě přecenili výsledky nedávné Jamamotovy operace I a věřili, že na dlouhou dobu oslabila spojenecké možnosti. Z toho uspokojení je nevyburcovaly ani poznatky o čilém pohybu lodí a letounů mezi Guadalcanalem a Novou Kaledonií, odkud přicházela většina posil a válečného materiálu vojskům bojujícím na Šalomounových ostrovech. Japonci se domnívali, že jde jen o posilování guadalcanalské posádky a nic víc. Náhlý pokles aktivity na spojeneckých zásobovacích trasách a pokles dosud intenzivní rádiové komunikace, který nastal od 26. června, je ještě víc ubezpečil, že bezprostřední nebezpečí nehrozí. Přitom opak byl pravdou, k uklidnění došlo proto, že přípravy k útoku byly prakticky skončeny. Až v noci z 29. na 30. června japonská ponorka RO-103, hlídkující poblíž Russellova ostrova, zahlédla invazní loďstvo mířící k Nové Georgii. To už bylo pozdě na účinná protiopatření, zejména když Japonci předtím stáhli značnou část letounů z letišť ve středních a v severních Šalomounových ostrovech do Rabaulu, aby je uchránili před opakovanými údery spojeneckého letectva. Nemohlo zasáhnout ani japonské námořnictvo, neboť hlavní síly Spojeného loďstva byly soustředěny ve vzdáleném Truku a v Rabaulu se nacházel pouze jeden lehký křižník a osm torpédoborců.
Za této výhodné situace začala 30. června mezi půlnocí a čtvrtou hodinou ranní v určených prostorech přistávat invazní plavidla. Hlavní výsadek, takzvaná Západní invazní skupina, směřoval k severnímu pobřeží ostrova Rendova, které jen pět mil široký kanál Blanche odděluje od Mundy na Nové Georgii. Zde řídil vylodění osobně kon-tradmirál Richmond K. Turner z paluby své vlajkové lodi McCawley.
54
Tropický liják, který udeřil bez výstrahy těsně předtím, než plavidla prvního sledu dorazila k pobřeží, ztížil orientaci a v proudech deště minolovka Zane uvázla na korálovém útesu. Přestože stroje zabíraly plnou silou, plavidlo se nepohnulo z místa, a až v odpoledních hodinách je vysvobodila válečná loď. Tři transportní torpédoborce i za velmi špatné viditelnosti vyložily úderné oddíly, které měly zabezpečit vylodění druhé vlny; ale v dešti a tmě převážná část výsadku vstoupila na břeh na nesprávném místě, což znemožnilo úkol splnit. Kon-tradmirál Turner však trval na pokračování operace, napadení a likvidaci

japonských pobřežních obranných postavení.
Hned po rozednění přistávaly u ostrova Rendova hlavní síly přivážené čtyřmi transportními a dvěma nákladními loďmi. Do tohoto okamžiku nepřátelská obrana, zejména pobřežní baterie 120mm a 140mm děl, chránící Mundu před útokem z moře, mlčela, přestože děla měla transportní lodi na dostřel. Později vešlo ve známost, že se Japonci domnívali, že lodi míří přímo k Mundě, a proto vyčkávali, až se přiblíží na vzdálenost zaručující naprostou jistotu zásahu. Teprve když plavidla přirážela k Rendově, si japonští dělostřelci uvědomili svůj omyl, ale vzápětí se dopustili dalšího. Místo na transportní lodi zahájili palbu na plavidla, která měli nejblíže, a to na čtyři torpédoborce hlídkující v kanálu Blanche. Jeden z nich sice poškodili, ale soustředěná palba ostatních japonské baterie brzy umlčela.
Podle původního plánu měly být nákladní lodi vyloženy do 11 hodin 30 minut dopoledne. Krátce před devátou hodinou však byl vyhlášen protiletecký poplach, lodi okamžitě opustily kotviště, zamířily do kanálu Blanche a dvaatřicet stíhaček letecké ochrany se připravilo k boji. Ukázalo se, že šlo o planý poplach, nicméně přerušení vykládky způsobilo značné zdržení. V 11 hodin dopoledne byla na břehu polovina nákladu a výsadkových vojsk a dosud se neobjevilo jediné japonské letadlo, přestože letiště na Bougainvillově ostrově byla vzdálena necelých dvacet minut letu. Důvodem bylo jednak to, že se Japonci již zmíněným neuváženým stažením letounů ze základen v Šalomounových ostrovech připravili o možnost rychlého zásahu, jednak ve stejnou dobu docházely zprávy, že se MacArthurova vojska vyloďují v Nassauské zátoce na Nové Guineji. Velící důstojníci v Rabaulu, zejména viceadmirál Kusaka a velitel 11. letecké flotily kontradmirál Džošima, nevěděli, kam svoje letouny poslat dřív. Až v 11.15 přiletlo 27 zeke, ale v prudkém boji s americkou stíhací ochranou byla téměř všechna zničena. V 15 hodin odpoledne vykládka munice a zásob na ostrově Rendova skončila a kontradmirál Turner dal invaznímu uskupení rozkaz k návratu na Guadalcanal a Tulagi.
55
•H&ÍÍÍ-...Í
Ifl B
, .ob
56
Krátce před šestnáctou hodinou ohlašovaly radiolokátory na odplouvajících Turnérových lodích blížící se skupiny nepřátelských letadel. Bylo to 25 torpédy vyzbrojených dvoumotorových bombardé-rů betty doprovázených 24 zeke z rabaulského letiště. Poté co přístav ostrova Rendova našli prázdný, vydali se japonští piloti stíhat Turnérův svaz. Kontradmirál, včas varován radarem, přivolal 16 corsairů 221. perutě letectva námořní pěchoty a plavidla se připravila k obrané. Transportní a nákladní lodi pluly ve dvou kolonách chráněny po stranách sedmi torpédoborci. Turner opět použil taktiky, která se výtečné osvědčila při náletech nepřátelských torpédových bombardé-rů v průběhu guadalcanalské operace: nechal svoje plavidla co nejdéle obrácena k nalétávajícímu nepříteli boky, tedy skýtající ideální cíl pro útok torpédy, a v posledním okamžiku dal příkaz k ostré změně kurzu o 90 stupňů, čímž vystavil útoku jen úzké zádě. I když většina japonských bombardérů byla sestřelena dřív, než mohly způsobit nějakou škodu, několika se přece jen podařilo prorazit stíhací ochranou i clonou palby palubních zbraní.
Japonský pilot, který si vybral za cíl Turnérovu vlajkovou loď McCawley, měl buď velké štěstí, nebo dobře znal své řemeslo. Nedal se zmást Turnérovou lsti a zaútočil v pravou chvíli a ze správného směru. Přestože velitel McCawleyho fregatní kapitán Robert Rodgers zahlédl stopu blížícího se torpéda a bleskurychle vydal rozkaz k nové změně kurzu, pomalá nákladní loď nedokázala provést obrat včas a torpédo ji zasáhlo přesně uprostřed trupu v prostoru strojovny. Naštěstí nevypukl požár, ale strojovna a zadní skladištní komory byly zaplaveny a i do dalších skladišť začala pronikat voda. Kontradmirál Turner přestoupil na torpedoborec Farenholt, další torpedoborec převzal většinu posádky McCawleyho a druhá nákladní loď ho vzala do vleku. Turner ponechal k ochraně obou plavidel spojených silným ocelovým lanem dva torpédoborce a zbytek uskupení pokračoval v návratu na základnu. Ve čtvrt na šest večer se objevilo osm střemhlavých valů. Ani jedna jejich puma však nenašla cíl a tři letouny byly sestřeleny přesnou protiletadlovou palbou - jeden z nich kulometem obsluhovaným pár muži posádky, kteří zůstali na palubě osamoceného McCawleyho.
Jak ubíhal čas, do trupu McCawleyho vnikalo stále větší množství vody, záchranná družstva tomu nebyla s to zabránit a záď lodi se zvolna ponořovala. Admirál Turner, který z můstku McCawleyho během bojů o Guadalcanal po řadu měsíců vedl konvoje přivážející posily a zásoby, jejichž doručení rozhodovalo o tom, zda

Američané zvítězí nebo prohrají ve své první pozemní ofenzivní operaci, právě zvažo-
57
val, zda má na palubu zasažené lodi vyslat další záchrannou skupinu a pokusit se udržet ji nad vodou, nebo dá příkaz k jejímu potopení, když ve 20.23 exploze dvou torpéd jeho dilema vyřešily. McCawley v pár minutách zmizel pod hladinou. Turner i jeho štáb si marně lámali hlavu, kde se torpéda vzala, neboť v kritickou dobu nikdo nezahlédl žádné nepřátelské letouny ani nebyla zjištěna přítomnost ponorky. Záhada se vyjasnila příštího dne ráno, když se z noční plavby vrátilo do přístavu na ostrově Rendova šest motorových torpédových člunů a jejich velitel korvetní kapitán Robert B. Kelly hlásil potopení nepřátelské nákladní lodi v kanálu Blanche. Jak se ukázalo, Kelly byl před vyplutím informován, že žádná vlastní plavidla se nebudou v kanálu ve večerních a nočních hodinách zdržovat, proto se oprávněně domníval, že útočí na nepřítele. Po této události, která za jiné konstelace mohla mít velmi vážné následky, byla eskadra torpédových člunů podřízena přímo kontradmirálu Turnérovi a byl jí přidělen spojovací důstojník z Turnérova štábu.
Jednotkám vysazeným na ostrově Rendova brzy vznikly vážné potíže. Hlavní část zásob a munice byla složena na pobřeží v prostoru bývalé kokosové plantáže. Vytrvalý déšť proměňoval červenou hlínu plantáže v bláto, rozvodnily se i blízké potoky. Před válkou vybudovaná půl druhého kilometru dlouhá cesta spojující pobřeží s vnitrozemím sice větší část prvního dne sloužila dobře, ale za deště ji hustý provoz těžkých nákladních vozidel brzy změnil v pruh hlubokého bláta. Řidiči ženijních jednotek museli pomocí lan přivázaných ke stromům neustále vyprošťovat uvázlá auta, aby mohl pokračovat převoz zásob nahromaděných na pobřeží na lépe chráněná místa hlouběji ve vnitrozemí. Porazili i stovky kokosových palem a nařezali z jejich kmenů čtyřmetrové klády, kterými se pokoušeli cestu zpevnit; bláto se však zdálo bezedné. Jeden buldozer vyslaný na pomoc se do něj zabořil tak, že téměř zmizel. Rozdělování a rozvoz materiálu ztěžovalo nedostatečné označení beden a kontejnerů. Lékařské potřeby byly smíchány s potravinami, benzinem a municí, ve změti tisíců tun materiálu všeho druhu se například ztratila část radiostanic určených pro velitelství ostrovního přístavu. Nepořádek a zmatek způsobený vozidly uvázlými na neprůjezdných cestách nabyl druhého dne takových rozměrů, že velitel invazních vojsk generálmajor John G. Hes-ter musel kontradmirála Turnéra požádat, aby vyloďování dalších vozidel pozdržel, dokud nebude situace na předmostí vyřešena.
Navzdory potížím vzniklým na pobřeží ostrova Rendova a ztrátě Turnérovy vlajkové lodi proběhly 30. června vyloďovací operace
58
úspěšně. Šest tisíc mužů 43. pěší divize, 24. námořní ženijní prapor („mořské včely") spolu s dalšími jednotkami námořnictva a 9. obranný prapor námořní pěchoty - ti všichni byli vysazeni se zbraněmi, pohonnými hmotami, potravinami, municí, ženijním materiálem i osobními věcmi. Japonci sice oznamovali, že způsobili Turnérovu loďstvu těžké škody, ale současně přiznávali, že „vzhledem k úporným zásahům nepřátelských stíhaček nemohl být invaznímu konvoji zasazen rozhodný úder".
Dne 1. července přivezly tankové výsadkové lodě na ostrov Rendova další válečný materiál včetně 155mm houfnic a 150mm kanónů. Současně připlouvaly posily i do kotviště Wickham, do Segi a do Viru. Do 5. července byly všechny jednotky určené k útoku na Novou Georgii spolu s hlavními silami soustředěnými na ostrově Rendova připraveny.
Japonci zpočátku nebyli schopni účinných protiakcí. Až 2. července shromáždil velitel loďstva jihovýchodní oblasti viceadmirál Kusaka, kterému podléhala i 11. letecká flotila kontradmirála Taka-džiho Džošimy, 11 stíhaček a 13 střemhlavých bombardérů z letadlové lodi Rjúdžó, 11 dvoumotorových bombardérů a 20 stíhaček z pozemních základen a menší počet bombardérů mu dočasně poskytlo pozemní vojsko. Téhož dne vlna špatného počasí ochromila činnost předsunutých spojeneckých letišť, a velitel letectva na Šalomouno-vých ostrovech kontradmirál Maře A. Mitscher proto povolal všechny operující letouny zpět na základny. Toto opatření zbavilo Novou Georgii letecké ochrany; nevzlétly ani průzkumné letouny. K tomu všemu ještě 2. července porucha vyřadila z činnosti radiolokátor umístěný na pobřeží ostrova Rendova. Za této situace Kusaka vyslal všechny svoje letouny k náletu na americké předmostí na Rendově. K ostrovu se přiblížily v odpoledních hodinách, nějakou dobu kroužily částečně skryty mraky ve vzdálenosti několika mil a poté zaútočily. Mnoho vojáků na pobřeží je zahlédlo, domnívali se však, že jde o vlastní letadla, a až padající tříštivé pumy je vyvedly z omylu. Soustředění vojsk a materiálu skýtalo výtečný cíl. Na třicet mužů bylo zabito a přes dvě stě zraněno, pumy zasáhly i skladiště pohonných hmot, barely s benzinem

explodovaly, šířily se požáry. Byla poškozena tři z vyloděných 155mm děl a téměř zničena právě postavená polní nemocnice se 125 lůžky - ranění museli čekat víc než čtyřiadvacet hodin, než se jim po převezení na Guadalcanal dostalo řádného ošetření. Američané zaplatili tvrdou cenu za to, že polevili v ostražitosti.
2. července také poprvé zasáhla i nepřátelská bojová plavidla. Lehký křižník Júbari s devíti torpédoborci vplul pod ochranou tmy
59
do kanálu Blanche a na ostrov Rendova se snesly stovky 140mm a 127mm granátů. Naštěstí Japonci špatně mířili a téměř všechny granáty, které byly použity v této akci, explodovaly neškodně v džungli, daleko za pobřežním pruhem.
Několik mil jižněji v tu dobu hlídkovaly tři motorové torpédové čluny a jejich posádky zahlédly záblesky u ústí děl japonských lodí pálících salvu za salvou. Čluny se rychle přiblížily, ale velitel skupiny korvetní kapitán Kelly měl ještě příliš čerstvě v paměti nedávný incident s McCawleym, proto velmi opatrně zjišťoval, co jsou neznámá plavidla zač; nebyl si úplně jist, ani když ve tmě proplul mezi nimi. Japonci ovšem žádné pochyby mít nemuseli, proto čtyři torpédobor-ce na čluny okamžitě zaútočily. Malá plavidla, náhle zaskočená daleko mocnějším soupeřem, vypálila šest torpéd a poté hledala záchranu v rychlém úniku. To se jim naštěstí podařilo a ani Japonci se už déle nezdržovali a odpluli.
Po získání vhodného nástupiště okupací ostrova Rendova bylo možno přikročit k útoku na Mundu. Admirál Halsey, nepochybně povzbuzen dosavadním chabým japonským odporem, přikázal kontrad-mirálu Turnérovi a generálmajoru Hesterovi zahájit tuto druhou a rozhodující fázi operace už 2. července. Hlavní síly 43. divize měly překročit kanál Blanche, vylodit se na pobřeží Nové Georgie, poté postupovat k Mundě a obsadit ji. Problémy vznikly s výběrem nej-! vhodnějšího místa k vylodění. Podle zpráv průzkumu chránila pláž i Laiana, nacházející se pouhé tři kilometry od Mundy, silná nepřátelská obranná postavení, zatímco pláž Zanana o pět kilometrů dál na východ byla zabezpečena daleko méně. Generálmajor Hester proto rozhodl o vylodění na Zananě s tím, že útočící jednotky odtud proniknou džunglí k Mundé. Je s podivem, že zkušený kontradmirál Turner, který dobře znal průběh těžkých bojů na Guadalcanalu, na takové řešení přistoupil. 43. divize se tak ocitla v obdobné situaci jako Japonci před několika měsíci na Guadalcanalu, když se probíjeli zeleným peklem tropické džungle k Hendersonovu letišti. Cíle dosáhli vyčerpaní a vysílení a už neměli sil k prolomení americké obrany.
Současné s nástupem Západní invazní skupiny z ostrova Rendova se měla takzvaná Severní invazní skupina, tvořená třemi prapory námořní pěchoty celkem o 2600 mužích, v čele s plukovníkem Harrym Liversedgem, vylodit na severním novogeorgijském pobřeží - v kotvišti Řiče v Kulském zálivu. Jejím úkolem bylo obsadit blízky přístav Bairoko, přes který Japonci přisunovali z ostrova Kolomban-
60
gara posily a materiál pro Mundu. Kromě přetnutí této důležité zásobovací trasy by tím bylo Japoncům znemožněno užít Bairoka k ústupu na Kolombangaru, až budou vytlačeni z Mundy. Plukovníka a jeho muže přepraví na místo určení sedm transportních torpedoborců. Vylodění zabezpečí podpůrná skupina kontradmirála Waldena L. Ainswortha s lehkými křižníky Honolulu, Helena, St. Louis a devíti torpédoborci, která současné napadne palbou děl japonskou základnu Vila v Kolombangaře.
V době, kdy ve spojeneckých štábech končily poslední úpravy plánů útoku na Mundu, generál Imamura a viceadmirál Kusaka, kteří měli v úmyslu udržet Mundu za každou cenu, rozhodli, že posílí jednotky generálmajora Noborua Sasakiho, rozmístěné na Nové Geor-gii a na Kolombangaře, o dalších 4000 mužů japonské 17. armády. Jejich přepravu z ostrova Shortland, ležícího jižně od Bougainvillu, zajistí torpédoborce a první skupina tří z nich měla dorazit ke Kolombangaře v noci ze 4. na 5. července. A ve stejnou dobu se měl v zálivu Kula objevit i svaz kontradmirála Ainswortha.
Ainsworthovy lodi vpluly do Kulského zálivu krátce před půlnocí a 5. července v půl jedné ráno zahájily křižníky a torpédoborce palbu na Vilu 152mm a 127mm děly. Později se hlavně obrátily k pobřeží Nové Georgie, k přístavu Bairoko, vykladišti posil přicházejících z Kolombangary. Ostřelování ještě neskončilo, když se na obrazovce radiolokátoru ukázaly dva kontakty označující hladinová plavidla nacházející se u ústí Kulského zálivu. Ainsworth dal zastavit palbu a svaz zamířil na sever ověřit, co se za podezřelými kontakty skrývá. Pochybnosti netrvaly dlouho. Bylo 49 minut po půlnoci, když dělostřelecký důstojník na torpédoborci Strong zahlédl na tmavé hladině zálivu světélkující stopu rychle se blížícího torpéda. Ještě než stačil upozornit můstek, torpédoborcem otřásla

hromová exploze. Výbuch roztrhl boční plátování na obou stranách lodi, zničil přední kotelnu a valící se voda rychle zaplavovala strojovnu. Strong se silně naklonil na pravobok. Torpédo vypálil jeden z torpedoborců japonské skupiny přivážející do Vily první část Rabaulem vyslaných posil, a to z takové vzdálenosti, že Američané nemohli uvěřit, že je to vůbec možné; domnívali se, že musela zaútočit ponorka. Japonci, varováni palbou děl křižníků ostřelujících Vilu a Bairoko, správně odhadli, že v zálivu operuje daleko silnější nepřátelské uskupení. Neměli chuť pouštět se do nerovného souboje, a tak z bezpečné vzdálenosti jen vystřelili několik torpéd - z nichž jedno cíl našlo -, a poté se i s nevyloženými vojáky na palubách vrátili zpět k ostrovu Shortland.
61
Těžce poškozenému a potápějícímu se Strongu přispěly na pomoc torpédoborce O'Bannon a Chevalier. Velitel Strongu prozatím pozdržel vydání rozkazu k opuštění lodi, protože doufal, že pomoc přijde dřív, než situace začne být kritická. Díky zcela klidné hladině zálivu mohl Chevalier přirazit přídí až těsně k levoboku Strongu, mezi oběma plavidly byla přetažena lana a sítě a posádka Strongu začala přestupovat na Chevalier. V tom okamžiku došlo k nepříjemnému překvapení. Po dobu předchozího ostřelování japonských postavení pobřežní baterie mlčely, nehodlaly záblesky výstřelů prozradit svá umístění a obrátit na sebe pozornost nepřítele disponujícího daleko větší palebnou silou. Nyní využily situace, kdy tři americká plavidla, jedno z nich neschopné pohybu a dvě zaměstnána záchrannými pracemi, skýtala lákavý cíl, zejména po osvětlení světlicemi. Ironií celé situace bylo, že při plánování akce kontradmirál Ainsworth žádal, aby mohl ostřelovat i malou zátoku na pobřeží Nové Georgie, ve které se podle dřívějších zjištění nacházel nepřátelská děla; protože však poslední letecký průzkum jejich přítomnost nepotvrdil, byla žádost zamítnuta. A právě tato čtyři 140mm děla pálící z postavení na pahorku nad zátokou salvu za salvou začala teď americké torpédoborce nebezpečné ohrožovat. O'Bannon palbu okamžitě opětoval, Chevalier pokračoval dalších sedm minut v záchranných pracích, a zatímco na jeho přídi přibývalo trosečníků, baterie na zádi se připojily k dělům O'Bannonu. Když bylo zřejmé, že japonští dělostřelci se zaměřují stále přesněji a každá jejich další salva již může znamenat přímý zásah, velitel Chevalieru rozkázal záchranné práce ukončit. Byl nejvyšší čas i z jiného důvodu: Strong se nezadržitelné nořil pod hladinu a minutu poté, co se Chevalier vzdálil, klesl do hlubin. Přitom explodovaly hlubinné pumy uložené na pravoboku, jejichž detonátory nebylo možné zneškodnit, neboť nakloněný pravobok zalila voda bezprostředně po zásahu torpédem. Tlak vyvolaný vzepětím vodních mas po obrovité explozi usmrtil mnoho mužů, kterým se nepodařilo včas přestoupit na Chevalier, a proto naskákali z paluby potápějícího se torpédoborce do vody. Z těch, kteří přežili, část doplavala na blízké pobřeží Nové Georgie a část, včetně velitele fregatního kapitána Wel-lingse, zachránily další torpédoborce vyslané Ainsworthem na místo katastrofy po umlčení nepřátelských baterií. Zatímco na moři duněla děla, transportní skupina vykládala v kotvišti Řiče vojáky plukovníka Liversedge. V šest hodin ráno 5. července byli všichni na břehu a začali s přípravou na úmorný pochod džunglí k přístavu Bairoko vzdálenému třináct kilometrů.
62
5. července před pátou hodinou odpolední, kdy se svaz kontradmirá-la Ainswortha vracel ke Guadalcanalu, přišla z Halseyova velitelství informace založená na hlášení pobřežních pozorovatelů, že na základně Buin na jižním cípu Bougainvillova ostrova zvedá kotvy Tokijský expres. Tři Ainsworthovy křižníky Honolulu, Helena a St. Louis a torpédoborce Nicholas a O'Bannon okamžitě obrátily o 180 stupňů a rychlostí 29 uzlů se podél východního pobřeží Nové Georgie vydaly zpět ke Kulskému zálivu. Torpédoborce Radford a Jenkins, kterými admirál Halsey nahradil potopený Strong a lehce poškozený Chevalier, dokončily v Tulagi co nejrychleji tankování, doplnily munici a vyrazily, aby se připojily k hlavním silám Ainsworthova svazu. O půlnoci z 5. na 6. července svaz dosáhl nejzápadnějšího výběžku Nové Georgie. Lodi zpomalily na 27 a potom na 25 uzlů, kontradmirál nařídil nejvyšší stupeň bojové pohotovosti a od této chvíle všichni již jen s napětím čekali, kdy matnice radiolokátorů ohlásí nepřátelská plavidla. Uskupení desíti torpédoborců japonského kontradmirála Terua Akijamy, které po setmění vyplulo z Buinu, se v tuto dobu již nacházelo v Kulském zálivu. Sestávalo ze dvou transportních skupin, vezoucích do Vily posily a zásoby pro obranu Mundy, a z podpůrné skupiny. Akijama měl zatím štěstí, mraky honící se po obloze jej chránily před pátravými zraky osádek „černých koček" (dvoumotorové létací čluny typu Catalina natřené na černo a vybavené pro noční průzkum). Nicméně 6. července v jednu hodinu 40 minut po půlnoci se jeho lodi objevily na americkém radaru. Vzdálenost mezi oběma nepřátelskými uskupeními byla v tu dobu

třináct a půl míle. Zatímco Japonci se rozdělili, dvě transportní skupiny mířily k Vile a podpůrná skupina tří torpédoborců v čele s Akijamovou vlajkovou lodí Nii-zuki, vybavenou radarem, se stáhla dál na sever, Ainsworthův svaz se rozvinoval do bojové formace a připravoval k bitvě. Američané v tuto chvíli neznali přesný počet nepřátelských plavidel, jednak obrazovky radiolokátorů zachycovaly falešné odrazy od pobřeží blízké Kolom-bangary, jednak jedna z japonských transportních skupin se po změně kurzu ocitla mimo dosah radaru. Když se v jednu hodinu 54 minuty vzdálenost mezi Američany a Akijamovou podpůrnou skupinou zkrátila na šest mil, zaznamenal jejich přítomnost radar na Niizuki. Akijama dal okamžité zvýšit rychlost na 30 uzlů, ale ve stejnou dobu již Ainsworth vydal rozkaz k zahájení palby. 152mm děla amerických křižníků zaburácela a hned první salva zasáhla vlajkový japonský torpédoborec Niizuki tak tvrdě, že plavidlo s roztříštěným kormidlem a proraženým trupem vy-
63
bočilo z formace a jeho podpalubí začaly s děsivou rychlostí zaplavovat proudy vody. Zbývající dva torpédoborce japonské skupiny vystřelily šestnáct torpéd. Šlo o výkonná torpéda typu 93*, Japonci je nazývali „dlouhá kopí", a jejich obětí se teď stal lehký křižník Helena. Tři z nich jej zasáhla pár minut po druhé hodině ranní. První explodovalo na čáře ponoru mezi první a druhou dělovou věží, odtrhlo celou příď lodi a do jejího trupu, nyní zkráceného téměř o čtvrtinu délky, se dral nezastavitelný příval vody. Druhé se zabořilo do boku křižníku pod komínem číslo 2 mezi přední strojovnou a kotelnou číslo 3. Okamžitě prudce poklesl tlak páry a byla přerušena dodávka elektrického proudu. Třetí torpédo prorazilo dno lodi, další stovky tun mořské vody se valily přes zdemolované přepážky a z rozbitého potrubí stříkala nafta a olej. Námořníci, kteří unikli z pekla rozpoutaného v podpalubí a dostali se na nakloněnou hlavní palubu, viděli, jak se záď křižníku zvedá do výše, a sotva se dokázali udržet na nohou. Spojení mezi jednotlivými částmi lodi bylo přerušeno, a tak rozkaz kapitána Charlese P. Cecila k opuštění lodi byl předáván ústně. Z prostoru radiostanice se vypotácel spojovací důstojník a hodil do moře olovem zatížené vaky s tajnými dokumenty a kódy; stejné naložila obsluha radiolokátoru s nejdůležitějšími částmi přístroje. Byly rychle spuštěny záchranné prámy, námořníci skákali v houfech do vody a jako poslední opouštěl palubu kapitán Cecil. Šest minut po vydání rozkazu k opuštění lodi se křižník potopil. Na olejem pokryté hladině zůstala jen převrácená odlomená příď a stovky trosečníků přidržujících se prámů a trosek.

Na vlajkovém křižníku kontradmirála Ainswortha Honolulu zpočátku katastrofu, která postihla Helenu, nezpozorovali; až když neodpovídala na signály, začalo se rozmáhat neblahé tušení, že se přihodilo něco vážného. Bitva zatím pokračovala dalších dvacet minut. Japonské torpédoborce se bránily torpédy vystřelovanými ze značné vzdálenosti. Snažily se od nepřítele udržet odstup, neboť jejich děla menších ráží nemohla soupeřit s intenzivní palbou amerických křižníku, které za tu krátkou dobu vystřílely přes 2500 granátů. Po vyprázdnění torpédometů se začaly japonské lodi stahovat; první fáze

* Vyvinuta byla již v roce 1933 a později neustále zdokonalována; pohon obstarával kapalný kyslík, měla průměr 610 mm, délku 9 metrů, vážila 2770 kg, bojová hlavice obsahovala 470 kg trhaviny, mohla překonat 11 mil rychlosti 49 uzlů nebo 22 mil rychlostí 36 uzlů, čímž překonávala i účinný dostřel těžkých děl bitevních lodí. Pro srovnání: standardní torpéda typu 15, kterými byly vybaveny americké torpédoborce, měla průměr 533 mm, 390 kg trhaviny v hlavici a překonala 3 míle rychlostí 45 uzlů, 5 mil rychlostí 33,5 uzlů a 7 a půl míle rychlosti 26,5 uzlů.
64
bitvy skončila. Japonci ztratili torpédoborec, Američané lehký křižník, z ostatních lodí na obou stranách nebyla poškozena žádná. Ve 2 hodiny 27 minut Japonci zmizeli z obrazovek amerických radarů a Ainsworth přikázal zastavit palbu. To již byl informován o osudu Heleny. Vyslal proto Nicholase a Radford k záchraně trosečníků a ve víře, že japonské uskupení rozprášil, se se zbývajícími plavidly vracel k Tulagi.

Ve 3.41 Nicholas s Radfordem spustily čluny, které začaly sbírat námořníky roztroušené na inkoustově černé hladině zálivu. Zakrátko však radiolokátor na Nicholasu ohlásil kontakt blížící se se značnou rychlostí od západu, hned nato Radford hlásil druhý. Záchranné práce byly okamžitě přerušeny a se slibem, že se vrátí, vyrazila obě plavidla nepříteli vstříc. Šlo o japonské torpédoborce Suzukaze a Ta-nikaze, které zatím v bezpečné vzdálenosti nahradily vystřelená torpéda a nyní se vracely k novému útoku na Ainsworthovo uskupení. Tam, kde předpokládaly, že nepřítele najdou, však nebyl nikdo. Nicholase s Radfordem nezpozorovaly, proto s konečnou platností opustily záliv. Obě americké lodi se

mohly vrátit k záchraně trosečníků.
Amagiri, Hacujuki, Nagacuki a Sacuki, čtyři torpédoborce transportní skupiny kapitána Kacumoriho Jamaširóa, v tu dobu již vyložily u Vily zásoby a 1600 vojáků a vydaly se na zpáteční cestu. Ve tmě a bez radaru Nagacuki najel pět mil severně od Vily na korálový útes. Uvázl tak pevně, že ani přispěchavšímu Sacukimu se nepodařilo jej uvolnit. Ve čtyři hodiny ráno Sacuki zanechal marných pokusů a spolu s Hacujukim zamířil k Buinu. Torpédoborec Amagiri s kapitánem Jamaširóem na palubě zvolil poněkud odlišnou trasu podél východního pobřeží Kolombangary, a ta jej krátce po páté hodině ranní přivedla na místo, kde v naftou pokryté vodě bojovali o život trosečníci z Niizuki. Jamaširó přikázal zastavit a z paluby byla shozena záchranná lana a sítě. Ve stejnou dobu o šest mil dál na severozápad zachraňovaly trosečníky z Heleny Nicholas s Radfordem a Amagiri neunikl pozornosti jejich radiolokátorů. Podruhé přerušily záchranné práce a vypluly směrem k japonské lodi. O několik minut později je hlídky na Amagirim zpozorovaly. I japonský torpédoborec opustil trosečníky a vyrazil útočníkům v ústrety. Oba soupeři vystřelili torpéda, žádné z nich však nenašlo cíl, i když jeden smrtonosný doutník projel jen tři metry za zádí Radfordu. Poté zaduněla děla. Američtí dělostřelci měli lepší mušku a jeden jejich granát zdemoloval radiostanici Ama-giriho a vyřadil z činnosti okruh kontroly palby. To přesvědčilo kapitána Jamaširóa, že bude lepší nepokoušet dál štěstí v souboji s přesilou; japonská loď se zahalila kouřem a vysokou rychlostí opouštěla
65
bojiště. Trosečníci z Niizuki, kromě oněch několika, které Amagiri stačil vytáhnout, byli ponecháni svému osudu. Na tři sta jich zůstalo ve vodě a většina z nich zhynula, včetně kontradmirála Akijamy a velitele potopené lodi.
Po třetí se Nicholas s Radfordem vrátily na místo zániku Heleny a po třetí byly přinuceny trosečníky opustit, neboť radar ohlásil nový kontakt. Druhá japonská transportní skupina složená ze tří plavidel vyložila ve Vile přepravované vojáky a válečný materiál a poté torpé-doborce Mikazuki a Hamakaze nepozorovány ze zálivu odpluly. Tor-pédoborci Močizuki, na jehož palubě se nacházel velitel skupiny kapitán Cuneo Orita, trvala vykládka o hodinu déle a právě on se nyní objevil na obrazovce amerického radaru. Na vzdálenost pěti mil začal dělostřelecký souboj. Trval jen krátce a v 6 hodin 15 minut Močizuki stejně jako před ním Amagiri, dal přednost ústupu.
Teď musel velitel divize amerických torpédoborců kapitán Mc-Inerney rozhodnout jak dál. Na palubách Nicholase a Radfordu měl již 574 muže z Heleny a nepochyboval, že se brzy objeví japonské letouny startující po rozednění z letišť v severních Šalomounových ostrovech. Nemohl za bílého dne vystavovat svoje lodi takovému nebezpečí, proto zanechal na hladině ku pomoci trosečníkům tři motorové čluny s dobrovolníky a nabral kurz na jihovýchod k Tulagi.
Hladina Kulského zálivu se vyprázdnila, zůstali jen trosečníci z potopeného japonského torpédoborce a amerického křižníku, stále se na vodě držící odtržená příď Heleny a torpédoborec Nagacuki uvázlý na korálových útesech u břehů Kolombangary. Jeho velitel musel mít z leteckého útoku daleko větší obavy než kapitán Mclner-ney, neboť nehybný torpédoborec byl ideálním cílem. Větší část posádky proto odeslal na člunech k blízkému pobřeží a s napětím očekával vývoj událostí. Před desátou hodinou přiletělo k ochraně ochromené lodi sedm zeke. Když se však o dvacet minut později objevilo jedenáct amerických střemhlavých a deset torpédových bombardérů doprovázených osmnácti stíhačkami, bylo rozhodnuto. Po jejich odletu měli Japonci o čtyři stíhačky méně a Nagacuki hořel od přídě po záď. V odpoledních hodinách přišel další nálet dvoumotorových mit-chellů. Na hořícím torpédoborci explodovala skladiště střeliva a doslova se rozpadl na kusy.
Po odplutí Nicholase a Radfordu zůstalo ve vodě Kulského zálivu téměř tři sta námořníků z posádky potopené Heleny. V ranních hodinách 6. července vytvořili dvě velké skupiny. První z nich 088 mužích, vedená velitelem křižníku kapitánem Charlesem P. Cecilem, se soutředila kolem tří motorových člunů, z nichž každý vlekl na laně
66
záchranný prám. Po celý den tato malá flotila bojovala se sílícím větrem a vodními proudy, až se jim po setmění podařilo dosáhnout ostrůvku vzdáleného sedm mil od pobřeží Nové Georgie. Byli zachráněni následujícího dne ráno, když jejich signály zahlédli na palubách torpédoborců Gwin a Woodworth vyslaných je hledat.
Druhá skupina o 200 mužích měla daleko horší osud. Neměla ani záchranné čluny, ani prámy. Zpočátku se shromáždili kolem prostří-lené přídě křižníku, ta se však pomalu potápěla a hodností nejvyšší důstojník korvetní kapitán Chew, který převzal velení, zvažoval, co v této těžké situaci dělat. Na jihu se sice rýsovalo pobřeží Kolombangary, ale bylo příliš daleko a navíc obsazeno

nepřítelem. Dopoledne 6. července je zpozorovala osádka průzkumného liberatoru, shodila jim všechny záchranné vesty, které měl letoun na palubě, a čtyři nafukovací gumové čluny; víc nebylo v jejích silách. Jeden člun se po dopadu na hladinu nerozložil a potopil, a tak téměř dvěma stům mužům zůstaly tři malé čluny a pár vest. Do člunů naložili raněné, ostatní se jich přidržovali, vzájemně se podporovali a hodiny ubíhaly v čekání na záchranu. Mnoho námořníků bylo oslepeno olejem a naftou pokrývající hladinu všude kolem; vyčistit si zanícené oči nebylo čím.
Korvetní kapitán Chew nakonec rozhodl, že za těchto stále se zhoršujících podmínek není jiné řešení než se pokusit dosáhnout Kolombangary. Začala strastiplná anabáze, námořníci plavali a tlačili před sebou gumové čluny, ale vodní proudy je přes všechno úsilí od ostrova vzdalovaly. Přilnavá nafta se stále držela kolem a ztěžovala pohyby; na druhé straně odpuzovala žraloky, takže skýtala jistou ochranu před těmito nebezpečnými dravci. V pálícím slunci, bez vody a potravin, docházely síly. Ranění umírali, jiní zase zpanikařili a snažili se ke Kolombangaře doplavat na vlastní pěst; byl to však naprosto zoufalý a sebevražedný pokus. Ráno 7. července se na obzoru objevily obrysy ostrova Vella Lavella. Znovu svitla naděje a nešťastníci vynakládali poslední síly, aby se k ostrovu dostali. Pokoušeli se o to celý den a noc. Mnoho z nich podlehlo vyčerpání, ale ti, co vydrželi soustředěni kolem jednoho gumového člunu, přirazili následující den v poledních hodinách k pobřeží. O něco později přistály o osm mil dál zbývající dva čluny. Velká skupina ostrov minula, proud byl přes všechno nadlidské úsilí silnější a hnal ji na sever k vzdálenému ostrovu Shortland.
Ti, kteří naprosto vyčerpáni dosáhli Vella Lavelly, měli štěstí. Přestože byl ostrov obsazen japonskou posádkou, hned po přistání jim přispěli na pomoc pobřežní pozorovatelé Henry Josselyn a Robert
67
Firth a s nimi značný počet přátelsky nakloněných domorodců. Ze svých skromných prostředků jim poskytli jídlo, léky, oděv a Josselyn o situaci uvědomil vysílačkou Guadalcanal. Neprodlené bylo třeba organizovat obranu, neboť přistání velké skupiny trosečníků nemohlo nadlouho uniknout pozornosti nepřítele. Bylo nutno stáhnout se hlouběji do džungle a major Bernard T. Kelly od námořní pěchoty, který byl mezi trosečníky, vyzbrojil co nejvíce schopných mužů vším, co mohlo posloužit jako zbraň, zatímco domorodci nepřetržitě hlídkovali na přístupových cestách z vnitrozemí k pobřeží. Víc udělat nebylo možno, teď už zbývalo jen čekat, až přijde pomoc.
Admirál Halsey dopřál posádkám křižníků a torpédoborců operujících z tulažské základny jen pět dnů klidu a večer 11. července je vyslal do další akce. Operační skupina kontradmirála A. Stantona Mer-rilla, složená ze čtyř lehkých křižníků a čtyř torpédoborců, napadla palbou děl japonská postavení u Mundy. Ve stejnou dobu operační skupina kontradmirála Waldena L. Ainswortha, tvořená třemi lehkými křižníky - zničenou Helenu nahradil novozélandský Leander -a pěti torpédoborci, zajišťovala přepravu zásob vojákům plukovníka Liversedge, kteří se pracně prodírali džunglí na severním pobřeží Nové Georgie.
Obě uskupeni se po splnění úkolů vrátila před polednem 12. července na základnu, ale již za pár hodin obdržel kontradmirál Ains-worth rozkaz vyplout znovu. Na Halseyově velitelství totiž dostali zprávu od pobřežních pozorovatelů, že v ranních hodinách opustil Rabaul Tokijský expres, tvořený čtyřmi transportními torpédoborci převážejícími do Vily 1200 vojáků. Jeho ochranu zajišťovala z bitvy o Guadalcanal proslavená 2. eskadra torpédoborců vedená lehkým křižníkem Džincu. Oproti situaci před třičtvrtěrokem, kdy tato eskadra pravidelně připlouvala ke guadalcanalským břehům s posilami a zásobami, došlo k jedné významné změně. Na můstku Džincu již nestál zkušený kontradmirál Raizó Tanaka, který si dokázal vynutit respekt i u Američanů a získal od nich přezdívku „houževnatý Tanaka". Kontradmirál se netajil tím, co si myslí o nasazování cenných torpédoborců, kterých navíc měli Japonci zoufalý nedostatek, jako zásobovacích plavidel. I když jeho kritika byla oprávněná, v císařském námořnictvu takovou iniciativu považovali za těžké porušení subordinace a Tanaku odvolali do Japonska. Jeho místo na Džincu zaujal kontradmirál Šundži Izaki, proti kterému nyní plul Ainsworth s lehkými křižníky Honolulu, Leander a St. Louis a dvěma eskadrami torpédoborců kapitánů Mclnerneyho a Thomase J. Ryana.
68
O půlnoci z 12. na 13. července americká operační skupina minula nejsevernější výběžek Nové Georgie. Nebe bylo jasné, vál slabý jihovýchodní vítr, který jen lehce čeřil hladinu lesknoucí se v měsíčním světle. Již před hodinou byla na všech lodích vyhlášena bojová pohotovost. 36 minut po půlnoci hlásila hlídkující „černá kočka", že ve vzdálenosti 26 mil proplouvá rychlostí 30 uzlů v kurzu 128

stupňů křižník a pět torpédoborců. Šlo o Izakiho podpůrnou skupinu. Ainsworth okamžitě zformoval své lodi do kolony, kdy vpředu plulo pět torpédoborců kapitána Mclnerneyho, následovaly tři křižníky a sestavu uzavíralo pět torpédoborců kapitána Ryana. Rychlost byla zvýšena na 28 uzlů, víc nedokázal novozélandský Leander ze svých strojů při největší snaze vyždímat. Podle dispozice, se kterou Ainsworth před vyplutím seznámil velitele všech lodí, hodlal v nadcházejícicm střetnutí postupovat stejným způsobem jako v nedávné bitvě v Kul-ském zálivu: neodhalí-li Japonci spojeneckou skupinu předčasně, zahájí po navázání kontaktu boj čelní eskadra torpédoborců útokem torpédy, hned nato se křižníky obrátí k nepříteli bokem, aby mohly pálit plnou boční salvou, zasypou jej granáty a poté provedou nový obrat, kterým se vyhnou vystřeleným japonským torpédům.
V jednu hodinu po půlnoci radiolokátor na Ainsworthové vlajkovém křižníků Honolulu ohlásil kontakt. Mclnerneyovy torpédoborce vyrazily a o devět minut později vypálily salvu torpéd na nepřítele vzdáleného v tu chvíli pět mil. Významný předpoklad, na kterém americký kontradmirál založil svůj plán, se však nesplnil. Japonský svaz disponoval zařízením, o kterém Američané dosud nic nevěděli a které umožňovalo zachytit nepřítelem vysílané elektromagnetické vlny v době, kdy byla vzdálenost ještě příliš velká na to, aby se po odrazu vrátily na obrazovku vysílajícího radiolokátoru. Již dvě hodiny předtím, než se na matnici radaru Honolulu objevil první světlý bod, kontradmirál Izaki o Ainsworthovi věděl a vyhodnocení přijímaných elektromagnetických impulzů mu o hodinu později umožnilo stanovit se značnou přesností i jeho kurz. Takto informován se Izaki rozhodl zaútočit torpédy okamžitě, jakmile bude mít nepřátelská plavidla na dostřel. To také učinil, prakticky ve stejnou dobu, kdy odpálil svá torpéda Mclnerney. Hned poté křižník Džincu rozsvítil světlomet a zahájil palbu hlavními děly. Ainsworth vyčkával, až i jeho tři křižníky zkrátily vzdálenost od nepřítele na pět mil, a když se tak stalo, též dal rozkaz k palbě. Děla se zaměřila jako na hlavní cíl na vlajkový křižník Džincu. Honolulu vypálil pět salv 152mm granátů, když jej pilot „černé kočky" kroužící nad japonským uskupením rádiem upozornil, že je třeba palbu o dvě stě metrů prodloužit. Již minutu

po korekci oznamoval oranžový záblesk v nástavbách Džincu první úspěšný zásah. Poté se všechny tři spojenecké křižníky soustředily na nepřátelskou vlajkovou loď a vypálily na ni v krátké době 2630 granátů. Posádky lehkých křižníků Halseyova 3. loďstva vypracovaly techniku palby 152mm hlavních děl tak, že se o nich hovořilo jako o „152mm kulometech". Její zničující účinek nedal na sebe dlouho čekat. V jednu hodinu 17 minut měl již Džincu rozbité kormidlo a více než deset granátů zasáhlo kotelny. Životodárný přísun páry strojovnám ustal, křižník se začal zastavovat, a to právě ve chvíli, kdy dorazila Mclnerneyova torpéda. Jedno explodovalo v zadní strojovně a zakrátko zasáhlo křižník druhé. Hořící loď, zahalena plameny, se rozlomila a obě části mizely pod hladinou; spolu s nimi kontrad-mirál Izaki, velitel a 482 námořníků. Jen malému množství mužů se podařilo včas skočit do vody a od potápějícího se vraku odplavat.
V době, kdy se nad Džincu zavřely vody, byla téměř u cíle japonská torpéda, kterým trvalo zhruba deset minut, než překonala vzdálenost dělící obě bojující uskupení. Kontradmirál Ainsworth sice v souladu se stanovenou taktikou vydal svým lodím rozkaz k manévru, kterým se měli v kritickou chvíli obrátit k nepříteli záděmi, ale naneštěstí právě v rozhodujícím okamžiku vysadil mezilodní komunikační systém. Příkaz předávaný z Honolulu rádiem na ostatních lodích svazu nepřijali. Když jejich velitelé viděli, že se vlajkový křižník obrací, snažili se jej následovat, ale v oblacích kouře ze spáleného střelného prachu zpozorovali manévr Honolulu pozdě. Nejhůře na tom byl Leander, který měl ze všech tří křižníků největší poloměr obratu a zatáčel ve velkém oblouku. V jednu hodinu 22 minut jej japonské torpédo dostihlo. Výsledkem bylo 28 mrtvých a vyřazení lodi z dalšího boje. Ostatní plavidla měla víc štěstí, i když jedno torpédo proplulo v těsné blízkosti torpédoborce Radford a dvě další se téměř otřela o torpédoborec Jenkins.
Situaci na hladině stále sledující „černá kočka" hlásila, že čtyři nepřátelské torpédoborce se vysokou rychlostí vzdalují na sever. Nato Ainsworth přikázal Radfordu a Jenkinsu, aby zůstaly v blízkosti poškozeného Leanderu, a zbývající tři torpédoborce Mclnerneyovy eskadry vyslal stíhat unikajícího nepřítele. Křižníky až do poslední chvíle pálily na potápějící se Džincu a poté se soustředily na pátý japonský torpédoborec Mikazuki, který se po nějakou dobu zdržoval v jeho blízkosti. I ten se zakrátko vydal stejným směrem jako ostatní čtyři plavidla japonské podpůrné skupiny, a když je nenašel, jeho velitel rozhodl o návratu na základnu. Čtyři japonské torpédoborce však neprchaly, jak

se mylné domníval americký kontradmirál. Pou-
70
ze se uklidily do bezpečné vzdálenosti, kde, skryty dešťovou přeháň-kou, nabíjely prázdné torpédomety; jejich obsluhám se tuto obtížnou operaci podařilo provést v pouhých 18 minutách. Obvykle trvalo nahrazení vystřelených torpéd dobře vycvičeným obsluhám za ideálních podmínek kolem 25 minut. Nebylo nijak snadné dotlačit třítu-nová monstra po kolejnicích na vibrující palubě k torpédometům, vyzvednout je a umístit v odpalovacích rourách - při spěchu, s jakým to bylo v bojových situacích prováděno, také často docházelo k těžkým úrazům a smrtelným nehodám. Když nabíjení skončilo, kapitán Jošima Šimai, který převzal po kontradmirálovi Izakim velení zbytku podpůrného svazu, zahájil nový útok.
Po potopení Džincu a odplutí Mikazukiho světlé body označující japonská plavidla zmizely z obrazovek radiolokátorů jak na torpédo-borcích Mclnerneyových, tak na Ainsworthových křižnících a torpé-doborcích kapitána Ryana. Když Mclnerney žádné nepřátelské lodi neviděl, domníval se, že jsou buď potopeny, nebo se jim podařilo uniknout. S kontradmirálem, od něhož byl nyní vzdálen deset mil západním směrem, nemohl navázat spojení a vyžádat si další rozkazy, neboť radiostanice sloužící ke vzájemné komunikaci jednotlivých plavidel uskupení byly na takovou vzdálenost neúčinné. Měl za to, že se Ainsworth vrací k Tulagi, proto i se svými třemi loďmi zamířil stejným směrem.
Ale kontradmirál zatím na návrat nepomýšlel. Věřil, že po zničující dělostřelecké palbě musí být japonské torpédoborce poškozeny, a nechtěl je nechat uniknout, dokud bude alespoň trochu naděje na jejich dostižení a zničení. Honolulu, St. Louis a pět Ryanových tor-pédoborců proto nejvyšší rychlostí zamířily na sever. Kdyby Ainsworth v tuto chvíli boj zastavil, mohl být dosavadní výsledek střetnutí, nazývaného bitva u Kolombangary, považován za vítězství spojeneckého svazu - japonský vlajkový křižník byl potopen za cenu poškození jednoho vlastního křižníků. Americký velitel však nemohl tušit, že se situace vyvine jinak a hůř.
V jednu hodinu 56 minut ohlásil radar na Honolulu skupinu lodí na levoboku ve vzdálenosti 11 mil. Nebylo ale jasné, jde-li o nepřítele nebo torpédoborce kapitána Mclnerneyho, se kterými bylo již nějakou dobu přerušeno spojení, a jde-li o nepřítele, jsou-li to lodi, které se účastnily předchozího střetnutí, nebo jiné. I když Ainsworth by byl nejraději zahájil na neznámá plavidla palbu dřív, než se přiblíží na účinný dostřel torpéd, váhal. Ani rozkaz k ověření pozice všech vlastních torpédoborců nic nevyřešil; trvalo téměř sedm minut, než došly odpovědi, ale ne ode všech. Nejistota zůstávala. Ve dvě hodiny tři
71
minuty dal kontradmirál příkaz k vystřelení osvětlovacích granátů. Když se rozzářily, bylo zřejmé, že se neznámá plavidla vzdalují. Z toho Ainsworth nabyl konečně jistoty, že jde o nepřítele, proto nařídil obrátit o 60 stupňů k odkrytí hlavních děl pro plnou boční salvu a zahájit palbu. Tento obrat přivedl křižníky Honolulu, St. Louis a torpé-doborce Gwin přesně do dráhy blížících se jedenatřiceti torpéd vystřelených „neznámými" plavidly - šlo o skupinu čtyř torpédoborců kapitána Šimaiho, které se po jejich odpálení daly na rychlý ústup. Ještě dříve než Honolulu a St. Louis stačily vystřelit první salvu, zahlédla hlídka na Honolulu stopu torpéda, které minulo loď ve vzdálenosti několika metrů, a burcovala na poplach. Za několik vteřin, ve 2 hodiny 8 minut, byl zasažen St. Louis; torpédo se zabořilo do jeho přídě. Velitel Honolulu kapitán Robert W. Hayler zoufale manévroval a prudkými změnami kurzu se snažil vyhnout dalším smrtonosným náložím. Čtyřikrát nebo pětkrát se mu to podařilo, nakonec i jeho lodí otřásl výbuch, když torpédo podobně jako u St. Louisů zasáhlo příď. Poslední a nejtvrdší úder dopadl na torpédoborec Gwin plující před Honolulu. Torpédo explodovalo ve strojovně ve středu lodi, k obloze vyšlehl ohnivý sloup a v neskutečně krátké době byl Gwin po celé délce zahalen plameny. Kapitán Hayler měl co dělat, aby se s poškozeným Honolulu hořícímu Gwinu vyhnul.
Naštěstí pro oba křižníky nezpůsobila japonská torpéda - tím, že zasáhla jejich příď - ani větší ztráty na životech posádek, ani nezničila či nepoškodila žádný z důležitých lodních mechanismů tak, aby to mělo za následek ochromení lodi. Honolulu měl obzvláštní štěstí, neboť na jeho záď narazilo na čáře ponoru i druhé torpédo, neexplo-dovalo však a zůstalo po nějakou dobu, než odpadlo, zaklíněno v plátech pancéřové obšívky. Velitel obsluhy rychlopalného děla na zádi telefonicky žádal můstek, aby mohl opustit postaveni, neboť přímo pod ním je zapíchnuto torpédo. Telefonista na můstku se jej snažil se smíchem odbýt, až opakovaná žádost byla předložena kapitánu Haylerovi, který udělil souhlas, pokud je si velitel děla jist tím, co tvrdí. Byl si hromsky jist. V dopoledních hodinách, když loď odplouvala k Tulagi, vyslali členové posádky, jejichž

stanoviště se nacházela v ohroženém prostoru, k lodnímu kaplanovi delegaci, která mu měla poděkovat za jeho účinné modlitby.
Zato zcela beznadějná byla situace torpédoborce Gwin. Posádka se sice zpočátku pokoušela se zuřícím živlem bojovat, ale veškerá statečnost a obětavost se brzy ukázala marnou. Hořící loď se pomalu potápěla a v půl desáté dopoledne 13. července byla její agónie ukončena dvěma americkými torpédy. Dva důstojníci a 59 mužů posádky zahynulo.
72
Na Honolulu pracovní četa vedená lodním tesařem podepřela příďové vodotěsné přepážky a křižník byl schopen plout rychlostí dvanáct až patnáct uzlů. Stejně na tom byl i St. Louis, s přídí vyhnutou explozí na stranu, a třetí lehký křižník Leander, první oběť noční bitvy. V časných ranních hodinách 13. července se pochroumané křižníky v doprovodu čtyř torpédoborců pomalu vracely na tulažskou základnu. Protože neunikly pozornosti nepřátelských průzkumných letounů, mohl kontradmirál Ainsworth téměř s jistotou předpokládat, že za denního světla se jej pokusí napadnout a dorazit japonské bom-bardéry. Požádal proto kontradmirála Turnéra o poskytnutí letecké ochrany. Bylo to prozíravé opatření, neboť krátce po rozednění přilétlo 18 střemhlavých valů provázených dvaceti zeke. Turnerem vyslané stíhačky z letiště na Russellově ostrově byly na místě včas a v dostatečném počtu, aby po krátkém boji útočníky rozehnaly. Ainsworthův svaz připlul v pozdních odpoledních hodinách 13. července na Tulagi. I když vracejícím se lodím bylo připraveno vřelé přivítání s námořní hudbou jako při návratu z velkého vítězství, kontradmirál a většina jeho mužů pociťovali zklamání. Uvědomovali si, že opět podcenili japonská torpéda, příliš se přiblížili k nepříteli a přecenili přednosti radaru. Ve střetnutí s nepoměrně slabším protivníkem zaplatili za zničení jednoho křižníku těžkým poškozením tří vlastních a ztrátou torpédoborce. Navíc se kontradmirálu Izakimu, i když jej to stálo život, podařilo splnit úkol, kterým byl pověřen. Čtyři dopravní torpédoborce, vezoucí 1200 mužů posil pro posádku bránící Mundu, se sice na začátku nočního střetnutí na chvíli objevily na radaru torpédoborce Jenkins, ale jakmile zaburácela děla, rychle změnily kurz, nejkratší cestou zamířily k západnímu pobřeží Kolom-bangary, a tam svůj náklad vyložily. Před čtvrtou hodinou ranní propluly prostorem, ve kterém se potopil Džincu, žádné trosečníky však neviděly a pokračovaly v návratu na Buinu. Ainsworthovy rozpaky nad výsledky bitvy u Kolombangary jsou patrný i z formulce zprávy, kterou o tři dny později podával veliteli oblasti Tichého oceánu admirálu Nimitzovi. Zkušený Nimitz však dobře věděl, že někdy je hranice mezi vítězstvím a neúspěchem tvořena troškou štěstí a příznivé náhody. V noci z 12. na 13. července 1943 ta troška štěstí zřejmé Ainsworthovi chyběla.
Zpráva z Vella Lavelly od pobřežního pozorovatele Josselyna postavila admirála Halseyho a jeho štáb před velký problém, jak zachránit na 165 trosečníků z potopené Heleny z prostoru, který byl plně pod kontrolou japonského letectva z 60 mil vzdálených letišť a ve kterém
73
pravidelné proplouvala nepřátelská bojová plavidla. Ani známá „Dumba", hydroplán typu Catalina používaný k záchraně sestřelených letců, ani ponorka nebo torpédové čluny by si nedokázaly s takovým počtem poradit. Nebylo jiné řešení než vyslat torpédoborce. I když si posádky byly plně vědomy hrozícího nebezpečí a po nedávných bitvách v Kulském zálivu a u Kolombangary, ostřelování nepřátelských postavení a přepravě zásob a munice na všechny doléhala únava a vyčerpání, nikdo nechtěl při záchranné operaci chybět.
V pozdním odpolední 15. července vypluly z tulažského přístavu dvě skupiny: kapitán Mclnerney se čtyřmi torpédoborci měl odvést pozornost nepřátelského leteckého průzkumu; k vlastní záchranné akci byly určeny transportní torpédoborce Dent a Waters zajišťované dalšími čtyřmi torpédoborci kapitána Ryana.
Mclnerney minul Vella Lavellu a mířil dál na sever. Byl to nejhlubší průnik k horní části Šalomounových ostrovů, jaký dosud spojenecká plavidla provedla. Průběh operace potvrdil správnost zvolené taktiky. Zatímco nad Mclnerneyovým uskupením neustále kroužily letouny japonského nočního průzkumu a japonští velitele zřejmě znepokojeně uvažovali, co má protivník v úmyslu, Dent s Watersem se ve dvě hodiny ráno 16. července přiblížily k břehům Vella Lavelly. Když hlídky zahlédly na pobřeží dohodnuté světelné signály, oba torpédoborce spustily čluny, které přivezly prvních 61 mužů. Poté se vydaly o osm mil dál pro druhou skupinu 104 trosečníků. Krátce před pátou hodinou ranní se již Mclnerneyova i Ryanova plavidla po úspěšném skončení akce vracela k Tulagi. Celkem bylo z posádky křižníku Helena zachráněno 739 mužů; 168 zahynulo.
Zatímco v Kulském zálivu a u Kolombangary duněla děla a hladinu křižovala

torpéda, na Nové Georgii americké jednotky mířící k letišti Munda postupovaly neočekávaně pomalu a na severu plukovník Li-versedge na tom nebyl o nic lépe. Severní invazní skupina se na plukovníkův rozkaz vydala krátce po vylodění v ranních hodinách 5. července na pochod k Dračímu poloostrovu, jehož západní břeh omývaly vody zátoky Enogai a na jehož východním břehu se nacházel přístav Bairoko. Tři roty zůstaly k ochraně zásobovací základny v kotvišti Řiče a 1. prapor námořní pěchoty, 3. prapor 148. pluku a dvě roty 3. praporu 145. pluku americké 37. pěší divize, vedeny domorodci, vyrazily na západ do džungle. Brzy se ukázalo, že obtíže pochodu překonávají všechna očekávání. Úzké stezky se klikatily přes pahorky a prolákliny, překážely spletené kořeny, větve, vystupující hrany navrstvených korálů a po celý

den trvající déšť nepohodu jen zvyšoval. Úderný prapor námořní pěchoty, jehož nejtěžší zbraní byly 60mm minomety, postupoval jakž takž plynule, ale pěšáci 37. divize, vlekoucí těžké kulomety, 81 mm minomety a munici, zůstávali každou hodinu víc pozadu. Příštího dne ráno kolona dorazila k řece Tamakau, rozvodněné trvalými dešti. Vojáci neměli ani nástroje, ani čas k vybudování mostu, a tak se pokusili vytvořit ze svázaných kmenů improvizované vory a na nich převážet těžkou výzbroj. Když se několik vorů převrhlo, položili přes vodu velký strom, a po něm přecházeli se vším vybavením. Pár jich sklouzlo do vířícího proudu a dalo hodné práce je zachránit před utopením. Pochod zahájený před polednem skončil až po setmění. Ráno 7. července se kolona rozdělila, námořní pěšáci pokračovali k jižnímu cípu zátoky Enogai a ostatní zamířili na západ do vnitrozemí, ke stezce spojující přístav Bairoko s Mundou. Pět hodin trvalo námořníkům pěšákům, než překonali vzdálenost 2300 metrů dělící je od zátoky, a po jejím západním břehu potom pokračovali k mysu Enogai. Hlavní síly japonské obrany byly soustředěny kolem přístavu Bairoko, proto se džunglí postupující jednotky setkávaly jen s menšími skupinami nepřátel a ojedinělými opevněnými postaveními.
K těžkostem působeným velmi obtížným terénem se od 8. července přidal i nedostatek potravin. Z východiště v kotvišti Řiče muži nesli potraviny jen na tři dny, protože podle Liversedgeova plánu měli již za dva dny dosáhnout mysu Enogai, kde na ně měly čekat zásoby přepravené po moři. Mysu však dosáhli až 11. července. Poslední dva dny pochodu dostávali k smrti vyčerpáni vojáci jen jednu devítinu a nakonec jednu dvanáctinu denní dávky potravy. Celkově se postup zpozdil o pět dní a situace byla tak zlá, že prapor námořní pěchoty byl ztrátami, nemocemi a vyčerpáním zredukován na polovinu. Začínalo být jasné, že vyslání Severní invazní skupiny bylo nešťastným rozhodnutím a její jednotky mohly prospět daleko víc v bojích u Mun-dy, kde situace nebyla vůbec růžová. 169. a 172. pluk 43. divize, vysazené 2. a 3. července na pláži Zana-na, se měly podle plánu gnerálmajora Hestera přesunout ke čtyři kilometry vzdálené řece Barike a odtud 7. července zaútočit na letiště v Mundě, ležící dalších pět kilometrů západním směrem. Operaci velel zástupce velitele 43. divize brigádní generál Leonard F. Wing. Objevily se však nepředvídané těžkosti, které všechny plány zvrátily, a postup uvázl. Terén mezi Zananou a Mundou tvořily bažiny, kamenité pahorky tyčící se do výše až sto metrů a mezi nimi se proplétající potoky a říčky. Koruny palem se spojovaly v téměř nepřerušený

Un.'< "trfi1 .„djíM '! vu - ,v<-r Jí .(,*,.,
příkrov nad změtí vyčnívajících kořenů, vysoké trávy a křovin. Viditelnost byla pouhých několik metrů, cesty žádné. Hřebeny a pahorky vytvářely nepřehledný labyrint a mapy, které měly vysazené jednotky k dispozici, byly založeny na snímcích leteckého průzkumu - jasně ukazovaly pobřežní linii, ale to bylo všechno; vnitrozemí se jevilo jako jednolitá plocha pokrytá džunglí. Potíže násobilo vlhké, dusné vedro a spousty bláta.
Dne 6. července Američané blížící se k řece Barike poprvé narazili na nepřítele. Ze dne docházelo pouze k občasným přestřelkám, horší situace nastala, když na džungli padla černá tropická noc. Představivost unavených vojáků vykonala své. Japonci se ukázali jako dobří psychologové a využívali noční tmy k neustálým útokům na napjaté nervy protivníka. Jejich pohyby, pokřikování a občasná střelba nenechávaly nikoho v klidu. Vojáci 43. divize neměli zkušenosti z bojů v džunglích, proto viděli nepřítele všude kolem sebe - fosforeskující tlející kmeny se proměnily v japonské signály, těžký pach džungle připomínal otravné plyny, popolézající suchozemské kraby měli za plížící se Japonce. Kolovaly divoké pověsti o japonských vojácích pronikajících za noci do okopů a podřezávajících a rdousících spící Američany. Ti potom divoce stříleli na vše podezřelé, do tmy házeli granáty, které se odrážely od kmenů palem, padaly zpět

do amerických postavení, a tím zmatek ještě zvyšovaly, neboť exploze byly pokládány za důkaz nepřátelského útoku. Řada mužů se ve tmě vzájemně pobodala; ráno bylo dokonce několik mrtvých. Za těchto okolností noc vůbec nepřinesla potřebný odpočinek a vojáci se po roze-dnění vydávali na další pochod nevyspalí a unavení.
Až pozdě odpoledne 8. července dosáhly oba pluky řeky Barike. V ranních hodinách příštího dne měly vyrazit proti Mundé, obsadit vyvýšeniny západně od řeky a zaútočit na letiště. Už ranní přechod rozvodněné řeky byl problémem. Vojáci, obtížení výstrojí, zbraněmi a municí, se brodili vodou sahající jim mnohdy až po ramena, a když dosáhli druhého břehu, zapadali do bažin, zaplétali se do popínavých rostlin; téměř každý metr cesty museli prosekávat mačetami. I malé oddíly měly problémy se spojením, velitelé neviděli na své muže, byť od nich byli vzdáleni jen několik metrů, protože tropická vegetace vytvářela neprůhledné stěny. Bylo proto rozhodnuto postupovat v kolonách, jeden voják těsně za druhým. To přinášelo další těžkosti - jeden nebo dva Japonci ostřelující čelo kolony dokázali zastavit celý prapor.Do večerních hodin postoupil 172. pluk o 1000 metrů, 169. pluk ještě méně. Dne 10. července obtížný pochod pokračoval a do večera se podařilo překonat asi 1300 metrů. Zesilující odpor nepřítele
77
nasvědčoval, že se útočníci blíží k hlavní linii japonské obrany. V tuto dobu se začaly objevovat i vážné zásobovací potíže. Značný počet mužů bylo třeba vyčlenit jako nosiče munice, potravin, pitné vody a k evakuování raněných, čímž se bojeschopnost celého uskupení podstatně snížila.
Za této situace generálmajor Hester, především proto, aby zkrátil zásobovací linii, nařídil 172. pluku změnit směr postupu na jih k pláži Laiana. Bylo to další ze série nešťastných rozhodnutí. Jednak měla být za východiště zvolena rovnou tato pláž, a ne podstatně vzdálenější Zanana, a když už Hester došel k závěru, že Laianu je přece jen nutno obsadit, měl k tomu buď použít čerstvých sil držených v záloze na ostrově Rendova, nebo 172. pluk stáhnout zpět na Zananu, a odtud jej na Laianu přepravit po vodě kolem pobřeží, a ne volit nesmírně vyčerpávající cestu džunglí. Od počátku pochybená taktika se také v následujících dnech naplno projevila na průběhu bojů a útok se dostal do slepé uličky. Japonci začali vyvíjet značnou aktivitu, podařilo se jim vklínit mezi oba americké pluky a třeba říci, že nechybělo mnoho, aby se veliteli japonské posádky na Nové Georgii gene-rálmajoru Sasakimu podařilo přinutit Američany k ústupu.
Tento neočekávaný a neuspokojivý vývoj událostí na Nové Georgii znepokojil admirála Halseyho a velitele jeho pozemních sil (kromě námořní pěchoty) generálporučíka Miliarda F. Harmona. Již na počátku vylodění Harmon pokládal velení generálmajora Hestera -původně velitele 43. divize - všem vojskům operujícím v souostroví Nové Georgie za pouze dočasné a hodlal je po obsazení Mundy svěřit generálmajoru Oscaru W. Griswoldovi, veliteli základny na Guadal-canalu a současně veliteli XIV. armádního sboru tvořeného 25., 37. a 43. pěší divizí a divizí Americal.
Po neutěšených zprávách přicházejících z Nové Georgie dal Harmon Griswoldovi rozkaz přesunout se 11. července na ostrov Rendova s částí štábu XTV. sboru, seznámit se se situací a podat podrobné hlášení. Již následujícího dne Griswold sděloval, že „věci jsou špatné", a žádal, aby byla na Nové Georgii neprodleně nasazena 25. a zbytek 37. divize s tím, že si nemyslí, že by 43. divize sama byla s to Mundu obsadit. Tato informace měla okamžitý účinek: admirál Halsey nařídil Harmonovi, aby převzal plnou odpovědnost za pozemní operace na Nové Georgii a učinil všechny kroky, které pokládá za nutné k rychlému obsazení Mundy. Na Harmonův rozkaz vystřídal o půlnoci z 15. na 16. července Griswold generálmajora Hestera, který se vrátil do čela 43. divize. Současně velitelé 25. a 37. divize na Guadalcanalu dostali pokyn připravit svoje jednotky k přesunu na Novou Georgii.
78
Ve stejnou dobu došlo i k další významné změně. Kontradmirál Turner předal velení jihotichomořských invazních sil kontradmirálu Theodoru S. Wilkinsonovi, dosavadnímu zástupci admirála Halseyho, a odletěl do Pearl Harboru, kde převzal středotichomořské invaz-ní síly. Krátce předtím se totiž objevily vážné rozpory mezi Turnerem a Harmonem, když kontradmirál vehementně obhajoval generálmajora Hestera; tvrdil, že Hester řídil operace na Nové Georgii „způsobem, který zaslouží obdiv", a jeho odvolání by nebylo na místě. Admirál Nimitz, podrobně informován Halseyem, zřejmě nechtěl, aby neshody mezi dvěma významnými veliteli v jižním Tichomoří Turnerem a Harmonem pokračovaly, proto Turnéra pověřil jiným úkolem. V žádném případě to neznamenalo oslabení kontradmirálova postavení. V následujících dvou letech řídil velké vyloďovací operace v Gilbertově a

Marshallové souostroví, v Marianách, na Iwodžimě a na Okinawě. Při podrobnějším rozboru situace stejně vyvstává otázka, zda nedůvěra projevená Harmonem Hesterovi byla plně opodstatněná. Hester, jehož 43. divize neměla žádné zkušenosti z vedení války v těžkých podmínkách tropické džungle, sice učinil některá chybná rozhodnutí a nakonec byl japonskou obranou u Mundy zastaven, ale na druhé straně i Griswoldovi se podařilo prorazit až po nasazení dalších dvou divizí a po třech týdnech tvrdých bojů.
Generálmajor Griswold nehodlal zahájit ofenzívu proti Mundě, dokud neobdrží posily. Než dorazily, učinil zatím v týlu všechna potřebná opatření ke zlepšení zásobování a lékařské péče o raněné, nemocné a „válečné neurotiky", jejichž počet hrozivě narůstal. Každý den opouštělo přední linie padesát až sto těchto nešťastníků postižených psychoneurózami a duševními poruchami, kteří neunesli zátěž bojů v džungli. Po řadě dnů, kdy jen výjimečně mohli spát celé dvě hodiny, skýtali ve špinavé a potrhané uniformě obraz naprostého vyčerpání a apatie - s bezvýraznými tvářemi, třesoucími se rukama a jednáním robotů. Podle vyjádření šéflékaře XTV. sboru by většině stačilo jen vykoupání, převléknutí, teplá strava a několik dnů klidu v odpočinkovém táboře, aby se dali do pořádku a mohli zpět ke svým jednotkám. K tomu ale zatím na Nové Georgii nebyly podmínky, a tak nezbývalo než stovky neurotiků převážet na Guadalcanal.
Griswold naplánoval zahájení rozhodujícího útoku na 25. července. Mezitím 172. pluk rozšiřoval předmostí na Laianě a poprvé také byly nasazeny lehké tanky námořní pěchoty. Dokud se tanky pohybovaly po provizorně upravených cestách, bylo vše v pořádku, jakmile ale vjely do džungle, jejich postup se zpomalil na půldruhého ki-

lometru za hodinu. V terénu plném hřebenů a proláklin často vůbec nemohly nepřátelská postavení ostřelovat, neboť nedokázaly v dostatečném úhlu zvednout nebo sklonit hlavně svých děl. Velké potíže působilo i spojení mezi tankisty a pěchotou. Tankisté Sboru námořní pěchoty nikdy neprodělávali společná cvičení s pěšáky pozemních vojsk, za nichž by se ověřily otázky vyhovující komunikace, a nyní, když vzhledem k japonským odstřelovačům byly tanky nuceny operovat s uzavřenými poklopy a úzkými průzory bylo v džungli vidět jen velmi málo, nemohly se s pěchotou řádně dorozumět. Po dvou dnech Griswold tanky dočasné stáhl s tím, aby byly užity až ve vhodnějším terénu.
Na frontě 169. pluku zahájil 18. července generálmajor Sasaki protiútok. Přisunul z Kolombangary posily, zaútočil na nejcitlivějším místě a hodlal přetnout zásobovací linie vedoucí z pláže Zanana. Nápor byl tak prudký, že Japonci pronikli až na velitelské stanoviště 43. divize, kde zničili i telefonní ústřednu, ale naštěstí přehlédli jednu linku spojující velitelství s dělostřeleckými bateriemi. Rychle vyžádaná přehradní palba vedená do nejtěsnější blízkosti vlastních linií a protizteč provedená praporem, který Griswold urychleně vyslal, je nakonec zastavila. Po odražení dvou dalších pokusů o průlom k Za-naně Sasaki svoje jednotky stáhl, aby opět zaujaly postavení na hlavní linii obrany.
Zatím na severu plukovník Liversedge poté, co obsadil Enogai, připravoval útok na přístav Bairoko. Průzkum, který měl zjistit rozmístění obranných postavení nepřítele, zklamal. Plukovník později v hlášení napsal: „Většina hlídek nepronikla dostatečně daleko, nebyly řádně instruovány a nebyly ani řádně vedeny. Hlídky se dopouštěly vážných chyb v odhadech vzdáleností a směrů. Řada se jich vrátila neschopna říct, kterým směrem tečou řeky, zda se v okolí nacházejí známky přítomnosti nepřítele, jaké jsou rozměry bažin, kterými procházely." Kromě toho plukovník neměl ani mapy, ani dobré letecké fotografie a sílu nepřátelské obrany mohl pouze odhadovat. Nicméně i za těchto nepříznivých okolností rozhodl v ranních hodinách 20. července zaútočit se třemi tisíci mužů. Postupující kolony se brzy setkaly se silným nepřátelským odporem. Protože neměly ani těžkou výzbroj, zejména dělostřelectvo, ani leteckou podporu, ani podporu námořního dělostřelectva, ocitly se ve velmi svízelné situaci. Liversedge sice předchozího dne žádal Guadal-canal o leteckou podporu, bylo mu však sděleno, že v tak krátkém čase ji nelze zajistit. Přestože námořní pěšáci prvního útočného sledu po maximálním vypětí dokázali prorazit vnější linii nepřátelské

obrany, postup uvázl; hlavní překážkou se staly početné japonské bunkry. Byly vyhloubeny v zemi, jejich horní část, vystupující nad terén 60, nejvýš 90 centimetrů, chránilo několik vrstev na sebe naskládaných klád z kmenů kokosových palem, obložených půldruhého až dva metry silnou vrstvou nalámaného korálu. Každý bunkr měl několik palebných průzorů pro střelce a střílnu pro těžký kulomet. Vše bylo mistrovsky maskováno zeminou, trávou, popínavými rostlinami a

listy. Američané se často ocitali pod těžkou palbou vedenou z těchto bunkrů, a přitom je vůbec neviděli. Mohla je účinně ničit jen dělostřelba, ale nejtěžší zbraně, které námořní pěšáci měli, byly 60mm minomety, a ani ty v mnoha případech nešlo užít vzhledem k husté klenbě spletených větví, ve kterých vystřelované granáty předčasně explodovaly. Japonci vybudovali i síť vzájemně propojených okopů, kterými se přemisťovali tak, jak to situace právě vyžadovala. Večer bylo jasné, že útok ztroskotal a pokračování v něm by za stávající situace nepřineslo nic jiného než těžké ztráty. Liversedge dal proto rozkaz k ústupu zpět k Enogai.
Do 23. července dorazila na Novou Georgii hlavní část 37. divize v čele s generálmajorem Robertem S. Beightlerem a 161. plukovní bojová skupina (Regimental Combat Team) 25. divize. Následujícího dne zaujala všechna vojska určená k provedení útočné akce postavení ve výchozích prostorech. Všem jednotkám bylo nařízeno po zahájení útoku nepolevovat v tlaku na nepřítele, nezdržovat se jednotlivými izolovanými ohnisky odporu, ale obcházet je, držet je pod kontrolou a ničit později. Útok měl být veden pěti pluky na frontě dvou divizí a hlavní role připadla 37. divizi.
Dne 25. července v 6 hodin 10 minut ráno začalo ostřelovat nepřátelské pozice sedm torpédoborců fregatního kapitána Arleighta A. Burkea. Po třicetiminutové palebné přípravě patřilo dalších třicet minut letectvu. 254 letouny svrhly 250 tun tříštivých a zápalných pum. V 7 hodin zahájila útok 43. divize a krátce nato severně od ní vyrazily pluky 37. divize. 43. divize použila plamenometů. Plameno-metčíci postupovali s pěchotou, s tvářemi začerněnými blátem se plazili až do vzdálenosti několika metrů od nepřátelských bunkrů a poté, kryti palbou ručních zbraní, je ničili. Šlo o strašnou a účinnou zbraň, která však měla i vážné nevýhody - rozměrné a těžké vybavení vážilo přes 30 kilogramů, plamenometčíci se museli přiblížit až hodně blízko k cíli a přes veškerou opatrnost byli snadno zasažitelní, neboť v konečné fázi užití zbraně byli nuceni se vztyčit. Proto také ztráty v jejich řadách byly mimořádně vysoké.
81
Líté boje probíhaly po celý první den ofenzívy a nic neztratily na úpornosti ani v následujících dnech. Japonci se ze svých početných, dobře vybudovaných a zamaskovaných postavení zoufale bránili a Američané s vynaložením všech sil postupovali jen několik metrů za den. Odolnost nepřátelské obranné linie dokumentuje fakt, že na 500 metrů dlouhém úseku fronty 103. pluku se nacházelo čtyřiasedm-desát nepřátelských pevnůstek. Dne 29. července generálporučík Harmon zbavil generálmajora Hestera velení 43. divize s tím, že je Hester zcela vyčerpán, a na jeho místo ustanovil generálmajora Joh-na R. Hodge, dosavadního velitele divize Americal. Hodge byl za gua-dalcanalské operace zástupcem velitele divize a měl značné zkušenosti z bojů v džungli. Harmon v souvislosti s jeho jmenováním prohlásil, že jde o nejlepšího velitele divize, kterého pro tuto práci v celé oblasti má.
Pomalý postup na Nové Georgii začal znervózňovat i velitele jiho-tichomořské oblasti admirála Halseyho. Vleklé boje o Mundu vázaly značné síly a bránily zahájení operací proti severní části Šalomouno-vých ostrovů, konkrétně připravovanému vylodění na Bougainvillu. Situace se začala radikálně měnit až od prvního srpnového dne. I když japonská obrana byla stále velmi odolná, intenzivní ostřelová-ní dělostřelectvem, letecké útoky a neustávající tlak americké pěchoty vykonaly své. V posledních dnech července se většina japonských postavení kolem Mundy ocitla v troskách a obranná linie se na řadě míst začala hroutit. Obránci měli těžké ztráty, například mnoha rotám čítajícím 160 až 170 mužů zůstávalo kolem dvaceti bojeschop-ných vojáků. Rada nejschopnějších velitelů byla zabita. Polní nemocnice nemohly zvládnout příval raněných a nemocných. Zvrátit situaci se Japoncům nepodařilo přes všechno úsilí a fanatické výzvy -například velitel 229. pluku plukovník Hirata nařizoval svým mužům zabít za každého padlého Japonce deset Američanů a bojovat do posledního dechu.
Velitelství v Rabaulu kupodivu posoudilo situaci střízlivě. Již 29. července předal štábní důstojník 8. loďstva generálmajoru Sasa-kimu rozkaz ustoupit, opustit letiště, odpoutat se od nepřítele a zaujmout nová obranná postavení na severovýchodě ostrova ve vnitrozemí. Sasaki začal svá vojska stahovat neprodlené, pouze na hřebenech východně od letiště zanechal menší oddíly s úkolem zadržovat nepřítele do doby, než bude ústup hlavních sil dokončen. Za této situace dosáhli Američané ve dnech 2. až 5. srpna letiště a postupné likvidovali v okolí se nacházející poslední ohniska nepřátelského odporu. V odpoledních hodinách 5. srpna 1943 generálmajor Griswold
odeslal admirálu Halseymu depeši: „Naše pozemní síly dnes dobyly na Japoncích Mundu." Rozhodující bitva na Nové Georgii skončila.
Podle amerických odhadů zbývalo generálmajoru Sasakimu po ústupu z Mundy stále

ještě kolem pěti tisíc mužů. Protože dosud nebyly přerušeny trasy, po kterých přicházely posily z Kolombangary, hrozilo nebezpečí, že se Japonci ve vnitrozemí zkonsolidují, obnoví síly a pokusí se letiště dobýt zpět. Tomu bylo třeba za každou cenu zabránit.
Zatímco v Mundě „mořské včely" opravovaly vzletové dráhy zdevastované nálety a dělostřelbou a budovaly nové, vyrazil po cestě spojující Mundu s Bairokem do vnitrozemí veterán guadalcanalského tažení generálmajor J. Lawton Collins se dvěma pluky své 25. divize. Současně ze severu obnovil postup plukovník Liversedge. Collins se ke svému překvapení setkával jen se sporadickým odporem stále ustupujícího nepřítele, a tak hlavní překážkou se opět stala džungle, tentokrát ještě neprostupnější než u Mundy. Za jednotkami prvního sledu se 65. ženijní prapor pokoušel budovat cestu pro džípy k zajištění přísunu potravin a munice a odsunu raněných a nemocných. Ale neustále deště měnily pracně zřizovanou cestu v bažinu, do které zapadaly i buldozery, což Collinse přinutilo její další stavbu zastavit, -a zásoby do předních linií přinášeli nosiči. Tento způsob přepravy se brzy ukázal nedostatečným a nakonec nezbylo než oba pluky zásobovat téměř výlučně letecky.
Dne 9. srpna se Collinsovy a Liversedgeovy jednotky setkaly, uzavřely cestu mezi Bairokem a Mundou a začaly nepřítele zatlačovat k západnímu pobřeží Nové Georgie. Dne 25. srpna obsadily bairoc-ký přístav. Stejné jako při evakuaci Guadalcanalu i tentokrát se Japoncům podařilo v poslední chvíli zachránit zbytky svých vojsk. Generálmajor Sasaki se včas stáhl na Kolombangaru.
V souladu s původními plány měly po obsazení ostrova Nová Georgie pokračovat operace útokem na Kolombangaru. Podle odhadů zpravodajské služby však japonská posádka na Kolombangaře, posílená vojsky staženými z Nové Georgie, čítala kolem 11 000 mužů, soustředěných především v obranných postaveních v jižní části ostrova, kolem Vily. Po zkušenostech s Mundou Halsey nechtěl podstupovat další vyčerpávající boje, zejména když odborníci tvrdili, že letiště ve Vile není vzhledem k močálovitému podloží vyhovující, takže zisk by nebyl úměrný vynaloženým prostředkům a předpokládaným ztrátám. Padlo proto rozhodnutí Kolombangaru obejít, izolovat a místo ní obsadit ostrov Vella Lavella, nejsevernéji položený ostrov souostroví Nové Georgie, vzdálený 40 mil od Mundy. Na Vella Lavelle se
82
83
nacházela jen nepočetná japonská posádka, a co bylo nejdůležitější, ostrov skýtal dobré podmínky k vybudování letiště, ze kterého mohly spojenecké stíhačky startovat proti nepřátelským základnám na jihu Bougainvillu.
15. srpna za rozbřesku se první americké jednotky pod velením brigádního generála Roberta B. McClurea, který v hodnosti plukovníka velel pluku za guadacanalského tažení, vylodily na Vella Lavel-le. Slabá japonská posádka prakticky nekladla odpor a stáhla se do vnitrozemí. Během dne se Japonci třikrát pokusili letouny z Bougainvillu invazní uskupení napadnout. K poslednímu náletu došlo v půl šesté večer, kdy zaútočilo 45 japonských stíhaček a osm bombardé-rů. Ani tentokrát japonští letci nebyli úspěšní, spojenečtí stíhací a protiletadlová palba dokázali invazní plavidla i předmostí ochránit. Již první den bylo vyloděno 4600 vojáků a 2300 tun válečného materiálu včetně osmi 90mm protiletadlových děl a zásob na patnáct dnů; v následujících 14 dnech se počet amerických vojáků na Vella Lavel-le zvýšil na šest a půl tisíce. K vážnějším pozemním bojům na ostrově nikdy nedošlo, několik set Japonců ustoupilo na sever k zátoce Marquana a tam vyčkávalo, až buď dorazí posily, nebo budou evaku-ováni.
Generál Hitoši Imamura, velitel 8. armádní oblasti, sice po nějakou dobu zvažoval možnost vyslat na Vella Lavellu posily a ostrov bránit, správné však odhadl, že měla-li by taková akce mít naději na úspěch, musely by se na ní podílet alespoň dvě brigády. Pro přepravu takového množství vojska nebylo v Rabaulu dostatek transportních plavidel a s přihlédnutím k rozhodnutí císařského hlavního stanu střed Šalomounových ostrovů pozvolna vyklízet, posílit obranu Bougainvillu a držet Rabaul se už vůbec nejevilo praktické a potřebné svádět boje o Vella Lavellu. Ostrov byl tedy odepsán.
Zatím spočívala hlavní tíže tažení Šalomounovými ostrovy na amerických jednotkách, ale admirál Halsey rozhodl dát příležitost i novozélandské 3. divizi, která byla před časem přesunuta z Nové Kaledonie na Guadalcanal. Dne 18. září převzal na Vella Lavelle velení novozélandský generálmajor H. E. Barrowclough a jeho 3. divize nahradila Američany. Na pobřeží zatím urychleně pokračovala výstavba letiště. Buldozery a skrejpry „mořských včel" vyčistily 1300 metrů dlouhý a 60 metrů široký pruh, těžké válce zpevňovaly povrch pokrytý navezenou korálovou drtí. Současně byla postavena kontrolní věž, ubikace pro pozemní personál a nádrže pro pohonné hmoty. První letoun na letišti přistál 24.

září a dva měsíce po vylodění již z něj operovalo sto spojeneckých letadel.
84
Úplná neutralizace Kolombangary, jak ji měl na mysli admirál Halsey, nebyla možná bez obsazení ostrova Arundel, uzavírajícího na jihu Kulský záliv a nacházejícího se mezi Kolombangarou a Novou Georgií. Od Nové Georgie jej oddělovál Hathornský průliv a Diamantová úžina, od Kolombangary úžina Blackett. Pokud Arundel zůstával v rukou Japonců, mohli odtud ostřelovat Mundu, na druhé straně získají-li jej Američané, mohla jejich děla pálit na japonská postavení na Kolombangaře, zejména na důležitou oblast kolem Vily. Generálmajor Griswold pověřil obsazením Arundelu 172. pluk 43. divize ve víře, že jeden pluk postačí, neboť podle údajů zpravodajské služby mělo být na ostrově jen kolem dvou set japonských vojáků. Znovu se ukázalo, jak je nebezpečné podceňovat japonskou schopnost urputně bojovat a zuřivě se bránit.
Dne 27. srpna se pluk vylodil na jižním pobřeží Arundelu a zpočátku se zdálo, že skutečně půjde o snadnou záležitost. Vylodění proběhlo bez potíží a po řadu dnů, při postupu vnitrozemím na sever, Američané prakticky nepotkali nepřátelského vojáka. Pak se situace změnila ze dne na den. Generálmajor Sasaki, zabývající se myšlenkou zahájit ofenzívu, kterou by dobyl Mundu zpět, nehodlal Arundel ztratit a 8. září tam vyslal z Kolombangary posily v síle jednoho praporu 13. pluku. O pět dnů později, kdy spojenecké letectvo a námořnictvo neprodyšně uzavřelo zásobovací trasy mezi Kolombangarou a Bougainvillovým ostrovem, takže posádce na Kolombangaře začal hrozit hlad, Sasaki rozhodl z Arundelu neočekávaně napadnout Mundu nebo Bairoko a zmocnit se amerických zásob potravin. Na Arundel se proto 14. září přeplavil přes úžinu Blackett plukovník Tomona-ri se zbytkem 13. pluku. V ostrovní džungli se rozpoutaly zuřivé boje a Griswold, aby zachránil 172. pluk a mohl pokračovat v ofenzívě, byl nucen urychleně přisunout na ostrov celý 27. pluk, dva prapory 169. pluku, šest tanků námořní pěchoty a rotu 106mm minometů - při této příležitosti poprvé nasazených v jižním Tichomoří. Boje trvaly do 21. září a ustaly, až když Sasaki stáhl své jednotky zpět na Kolombangaru. Na dobytém Arundelu zůstalo 500 mrtvých Japonců, mezi nimi i plukovník Tomonari, americké ztráty činily 44 padlých a 256 raněných.
Císařský hlavni stan v Tokiu rozhodl po celkovém zvážení situace ostrovy Nové Georgie vyklidit, ale ne hned. Posádky ve střední části Šalomounových ostrovů, zejména jednotky generálmajora Sasakiho na Kolombangaře, se měly v případě nepřátelského útoku držet co nejdéle, aby byl získán čas k dostatečnému posílení obrany Bougain-
85
villu, a teprve když se jejich postavení stane neudržitelným, budou staženy. O tomto rozhodnutí Sasaki zatím nic nevěděl a se svými více než 10 000 muži se na Kolombangaře nejen připravoval k obraně, ale současně i nepouštěl ze zřetele možnost znovudobytí Mundy. Dne 15. září mu však kurýr ze štábu 8. loďstva doručil rozkaz zahájit postupnou evakuaci. Vojska, zbraně a výstroj měly odvážet transportní tor-pédoborce a dopravní lodice zvané daihacu. Šlo o plavidla s kovovým trupem, čtrnáct metrů dlouhá, vážící 8 tun, poháněná dieselovým motorem, s rychlostí 8 uzlů a schopná nést 100 až 120 mužů nebo 10 až 15 tun nákladu. Každé bylo vybaveno nejméně dvěma kulomety a Japonci běžně k posílení jejich obranyschopnosti užívali i přepravovaných zbraní, včetně 37mm polních děl. S pomocí daihacu Japonci evakuovali z Kolombangary v nočních plavbách od 28. srpna do 3. října pět a půl tisíce mužů, torpédoborce odvezly další čtyři tisíce včetně generálmajora Sasakiho. Američané se snažili ze všech sil ústup překazit. Téměř denně pronikaly jejich torpédoborce a křižníky Štěrbinou na sever k Vella Lavelle; když se však objevily nepřátelské ponorky, křižníky již nebyly do nebezpečných vod vysílány a účinným zásahům torpédoborců bránily jednak letouny kryjící evakuaci, jednak úporná obrana japonských doprovodných torpédoborců chránících transportní plavidla. Podařilo se zničit jen asi jednu třetinu daihacu s tisícem mužů na palubách.
Bitva u Vella Lavelly
Po opuštění Kolombangary zůstala v oblasti Nové Georgie japonská posádka pouze na ostrovech Choiseul a Vella Lavella. Na druhém z nich ji nebezpečně tísnili postupující Novozélanďané, a tak Rabaul rozhodl o její evakuaci v noci z 6. na 7. října. Úkol byl svěřen kontradmirálu Macudžimu Idžuinovi, který měl k dispozici devět torpédoborců a dvanáct menších plavidel. Když letecký průzkum podal novému veliteli jihotichomořských výsadkových sil kontradmirálu Wil-kinsonovi zprávu o plavbě Idžuinova konvoje, kontradmirál mu vyslal v ústrety skupinu tří torpédoborců kapitána Franka R. Walke-ra, nacházející se v tu dobu v blízkosti ostrova Choiseul, s tím, že se k němu v co nejkratší době připojí druhá skupina tří torpédoborců kapitána Harolda O. Larsona, zatím doprovázející konvoj mířící k Nové Georgii.

Kapitán Walker byl informán, že nepřítel je nejméně třikrát silnější než jeho skupina, a z Wilkinsonovy depeše znal i jeho pozici a kurz.
86
Věděl, že vyrazí-li vysokou rychlostí, setká se s japonským konvojem dřív, než připluje skupina kapitána Larsona. Bylo tedy nutno rozhodnout, zda snížit rychlost a umožnit Larsonovi, aby se k němu před očekávaným střetnutím připojil, nebo zahájit boj bez ohledu na nepřátelskou přesilu. Walker zvolil druhé řešení. Protože kontradmirál Idžuin se zatím vždy boji vyhýbal, Walker předpokládal, že odvážným útokem jej přiměje k ústupu a nažene před torpédomety a hlavně děl Larsonovy skupiny plující z jihu.
Po setmění 6. října tři Walkerovy torpédoborce Selfridge, Chevalier a O'Bannon v liniové formaci s rozestupem 500 metrů proplouvaly kolem severozápadního pobřeží Vella Lavelly. Kapitán nemohl spoléhat na moment překvapení, neboť po celou dobu byl sledován japonskými průzkumnými letouny, které jeho skupinu v pravidelných intervalech osvětlovaly světlicemi a nepochybné Idžuna informovaly. Ve 22 hodin 31 minut se na obrazovce radiolokátoru objevily dvě značně od sebe vzdálené skupiny nepřátelských plavidel nacházející se ve vzdálenosti 10 mil západním směrem. Šlo o čtyři torpédoborce podpůrné skupiny kontradmirála Idžuina a další dva, Šigure a Sami-dare, které původně chránily tři transportní torpédoborce. Poté co průzkumný letoun chybně hlásil, že nepřátelský svaz tvoří křižník a čtyři torpédoborce, se japonská transportní plavidla začala stahovat, zatímco Šigure a Samidare spěchaly připojit se k Idžuinovi, který tentokrát neměl v úmyslu vyklidit pole bez boje.
Čtyři minuty poté, co Japonce ohlásil americký radar, hlídky na Idžuinových lodích zahlédly Američany. V prvních minutách si však kontradmirál nebyl jist, nejde-li o skupinu vlastních malých plavidel, neboť na operaci se též podílely protiponorkové lodi a torpédové a vyloďovací čluny. Proto se čtyřmi torpédoborci své podpůrné skupiny změnil kurz, předpokládaje, že jde-li o nepřítele, učiní totéž.
Na amerických lodích zatím skončily přípravy k nastávajícímu boji. Posádky už dávno zaujaly místa na bojových stanovištích, obsluhy torpédometů a děl zkontrolovaly své zbraně, v podpalubí strojničí pozorně sledovali ukazatele tlaku páry, oleje, chod strojů, lékaři připravovali chirurgické nástroje, operátoři u radiolokátorů vyhodnocovali potřebné údaje pro bojové informační středisko. Bohužel dosud se nepodařilo navázat spojení s Larsonovou skupinou. Byla v tu chvíli vzdálena dvacet mil, což překračovalo dosah radiostanic zajišťujících spojení v rámci jednoho operačního uskupení. Všichni věděli, že mají proti sobě daleko silnějšího nepřítele, a i když šlo o ostřílené posádky - například O'Bannonu chyběl pouze den do jednoho roku nepřetržité služby v jižním Tichomoří -, nervozita se nedala zcela
87
skrýt, řada mužů předávala svým kamarádům vzkazy rodinám pro případ „kdyby". Vzdálenost dělící Walkera od nepřítele se rychle zkracovala. Ve 22 hodin 56 minut se americké torpédoborce obrátily k Idžuinově skupině bokem a vystřelily torpéda. Čtrnáct „ryb" dopadlo na hladinu a zamířilo k cíli vzdálenému necelých pět mil. O dvacet vteřin později dal Walker rozkaz k zahájení palby hlavními děly. Třeba říct, že japonský kontradmirál v tuto dobu již svoji nejlepší příležitost promarnil. Ve 22.35, když už měl Američany na dohled, místo toho, aby „položil příčku na T" - jak o necelých dvacet minut později učinil Walker -, to jest obrátil svoje plavidla k nepříteli bokem, a tím jim umožnil využít plné boční salvy jak torpédy, tak děly, pokračoval stále v linii. Když ve 22.56 jeho čelní torpédoborec Jugumo vystřelil osm torpéd a zahájil dělostřeleckou palbu, pouze Kazegumo plující přímo za ním se odvážil přes něj ostřelovat Američany z děl; torpéda nemohl vystřelit vůbec. Další dva torpédoborce na konci kolony úplně zbavila možnosti napadnout nepřítele obava, aby nezasáhly Jugumo a Kazegumo před nimi.
Jugumo, plující na čelní pozici, a tedy Američanům nejblíže, na sebe přirozeně soustředil jejich pozornost. Déšť dopadajících granátů Idžuina přinutil k rychlé změně kurzu a pod ochranou kouřové clony se snažil se svými čtyřmi plavidly uniknout. Tento japonský kontradmirál přemírou bojovnosti skutečně nevynikal. Třem nepřátelským plavidlům se odpoutání podařilo, ale Jugumo americké torpédo v 23.05 dostihlo. Po jeho výbuchu vyšlehl obrovský plamen, loď se ještě pět minut udržela na hladině a pak se potopila.
Američanům však nebylo přáno se z tohoto úspěchu těšit. Již ve 23.01 se jedno z torpéd vystřelených k záhubě odsouzeným Jugumem zabořilo z levé strany do přídě Chevalieru, přesně v prostoru příďového muničního skladiště. Torpédo a sklad munice explodovaly prakticky ve stejném zlomku vteřiny a ohlušující detonace odtrhla příď lodi až po můstek. Tlaková vlna srazila všechny muže nacházející se

na můstku včetně velitele korvetního kapitána Georga R. Wilsona. Když se napůl omráčený kapitán postavil na nohy, hned si uvědomil další nebezpečí: za nyní neovladatelným Chevalierem plul O'Bannon a mezi oběma plavidly se vznášely mraky dýmu po spáleném střelném prachu, snižující viditelnost na minimum. Wilson okamžitě rozkázal varovat O' Bannon signální lampou. Než ale námořník mohl vzkaz odvysílat, zhroutil se následkem zranění utrpěných při explozi. Stále naplno se otáčející šrouby tlačily vrak lodi zbavený přídě vpřed a hrozilo, že torpédoborec zaleje voda - jako ponořující se
88
ponorku. Protože spojení se strojovnou nefungovalo, Walker vyslal do podpalubí jednoho muže s rozkazem, aby stroje přešly na plný zpětný chod. Za několik vteřin se však stalo to, čeho se korvetní kapitán Wilson obával: lodí otřásl silný náraz, jak do pravoboku v prostoru zadní strojovny najel přídí O'Bannon, jehož velitel nemohl srážce zabránit. I když nikdo z posádky O'Bannonu nebyl při kolizi zraněn a po zařazení zpětného chodu se obé plavidla od sebe oddělila, zdemolovaná příď vyřadila z dalšího boje i O'Bannon.
Situace na Chevalieru byla od počátku velmi zlá. V jeho přední části pokrývaly palubu hromady trosek, umírající a ranění, kotelny a zadní strojovna byly napůl zaplaveny a námořníci na podpalubních stanovištích se zoufale snažili uniknout nouzovými východy, než jim spousty vody odříznou ústup. Kapitán Wilson na můstku, přes otřes po výbuchu torpéda, začal energicky organizovat záchranné práce a současně požádal O'Bannon o převzetí raněných. Z paluby byla svržena všechna nepotřebná zátěž, z ještě fungujících torpédometů se podařilo vystřelit několik torpéd na hořící Jugumo a zbývající byla též svržena do moře. Požární družstva lokalizovala oheň, raněným se dostávalo první pomoci.
Po vyřazení Chevalieru a O'Bannonu zůstal jedinou bojeschop-nou lodí Walkerovy skupiny Selfridge, svádějící na vzdálenost šesti mil dělostřelecký souboj s japonskými torpédoborci Šigure a Samida-re, které v tu dobu nastoupily na místo stahující se skupiny kontrad-mirála Idžuina. Vzdálenost mezi oběma protivníky byla příliš velká na účinné užití amerických torpéd, mohla ji ale překonat výkonnější torpéda japonská. Šigure a Samidare jich vystřelily šestnáct. Většině z nich se Selfridge dokázal vyhnout, ve 23.06 však jedno zasáhlo zleva příď. Šlo o obdobu katastrofy, která před pěti minutami postihla Chevalier. Přední část lodi se proměnila ve změť pokroucených kovových plátů, dělová věž vyhozená ze svého usazení sklouzla na stranu, v podpalubí voda pronikla až k přepážce chránící přední kotelnu. Naštěstí, na rozdíl od Chevalieru, neexplodovala uskladněná munice a nevypukly požáry. Fungovala i radiostanice a kapitán Walker konečně navázal spojení se skupinou kapitána Larsona, kterého seznámil se situací. Mezitím však Larsonovu skupinu, připlouvající z jihu, objevil japonský letecký průzkum a hlásil její přítomnost Idžuinovi. Ten ale neměl na dalším utkání zájem a jeho pět torpédoborců spolu se třemi transportními, vyčkávajícími po čas bitvy u ostrova Shortland, zamířilo zpět k Rabaulu. Larson Idžuina minul o čtvrt hodiny a po třiceti minutách marného pátrání po nepřátelském uskupení se vydal na pomoc poškozeným lodím Walkerovy skupiny.
89
Velitel Chevalieru korvetní kapitán Wilson v tu dobu už poznal, že přes sebevětší úsilí se loď nepodaří zachránit, a dal proto rozkaz k jejímu opuštění. O'Bannon se poté pokoušel k Chevalieru přirazit, aby vzal na palubu jeho posádku, ale s poškozenou přídí nebylo možno manévr provést. Proto dal velitel O'Bannonu korvetní kapitán MacDonald spustit dva čluny, které spolu s jediným nepoškozeným člunem Chevalieru začaly převážet trosečníky, především ty, kteří pro zranění nemohli k O'Bannonu doplavat sami. Nad oběma plavidly neustále kroužil japonský průzkumný letoun, dokonce svrhl jednu pumu, ale nikdo mu nevěnoval příliš pozornosti; námořníci si dokonce pochvalovali, že jeho světlice jim ulehčují orientaci při přesunu na O'Bannon. Do půl druhé ráno 7. října bylo zachráněno 250 z 301 mužů posádky Chevalieru. Lékař O'Bannonu se snažil raněným, mezi kterými byl i kapitán Wilson a jeho výkonný důstojník, poskytnout veškerou pomoc, jíž byl schopen.
Druhá z těžce poškozených amerických lodí, torpédoborec Self-ridge, měla větší naději na záchranu. Zpočátku, aby ulehčil pochrou-mané přídi, nařídil jeho velitel korvetní kapitán George E. Peckham pomalý zpětný chod. V tu dobu pracovní čety zpevňovaly a zajišťovaly přední vodotěsné přepážky, na jejichž odolnosti záviselo, zda se podaří návrat na základnu, a k odlehčení lodi bylo stejně jako předtím na Chevalieru shazováno z paluby do moře všechno postradatel-né. Torpédoborec Taylor z Larsonovy skupiny také převzal větší část posádky Selfridge. Když lodní tesař ohlásil, že jeho muži udělali vše, co bylo v jejich silách, aby přední přepážky vydržely, kapitán Peckham dal strojovně rozkaz „Pomalu vpřed!" Loď se rychlostí pěti uzlů sunula na jih k Tulagi. Po

nějaké době Peckham přikázal otáčky zvýšit až na šestnáct uzlů, což vzhledem k odporu kladenému zdeformovanou přídí sice umožňovalo dosáhnout jen rychlosti deset uzlů, ale i tak šlo o velký úspěch.
V časných ranních hodinách 7. října O'Bannon a Selfridge, doprovázeny dvěma torpédoborci skupiny kapitána Larsona, pomalu proplouvaly kolem západního pobřeží Vella Lavelly. Na místě noční bitvy se zdržel pouze třetí Larsonův torpédoborec La Vallette s úkolem pátrat po zbylých trosečnících z Chevalieru a ověřit, zda někdo z posádky nezůstal na jeho palubě, což se mohlo stát u mužů s těžkými zraněními nebo v bezvědomí, kteří byli při opouštění lodi považováni za mrtvé. Když vyslané družstvo nikoho nenašlo, La Vallette torpédem vystřeleným ze vzdálenosti jedné míle zasáhla muniční sklad částečně už ponořené lodi. Po silném záblesku se zvedl k obloze sloup kouře a Chevalier za chvíli zmizel v hlubinách. Po odplutí La
90
Valletty se pohupovaly na hladině jen dva prázdné záchranné čluny, zanechané na místě pro případ, kdyby přece jen nějaký trosečník unikl pozornosti zachránců. Je ironií osudu, že právě jeden z nich posloužil k záchraně pětadvaceti Japonců z potopeného torpédobor-ce Jugumo, kteří na něm dopluli až na ostrov Shortland.
La Vallette zakrátko dostihla pomalu se sunoucí Walkerovy a Larsonovy torpédoborce. Po rozednění hrozilo největší nebezpečí ze strany japonských letounů a nikdo nepochyboval, že si nebudou chtít nechat ujít lákavou kořist, zejména obě ochromená plavidla. Proto také obsluhy protiletadlových baterií neopouštěly bojová stanoviště, hlídky napjatě sledovaly oblohu a operátoři u radiolokátorů obrazovky svých přístrojů. Už v 7 hodin 17 minut se na nich objevily světlé body označující rychle se blížící nepřátelská letadla. Naštěstí rádiem vysílané volání o pomoc zachytil velitel skupiny amerických stíhaček hlídkujících ve střední části Šalomounových ostrovů a sedm jeho letounů dorazilo právě včas, aby po krátkém souboji zahnalo na útěk patnáct zeke. Poté už další plavba probíhala klidně, přepážky Selfridge vydržely a 8. října všechna plavidla zakotvila v zátoce Purvis na Tulagi, kde se jim dostalo nadšeného uvítání.
Třeba říci, že hold si zasloužilo statečné rozhodnutí kapitána Walkera postavit se bez zaváhání trojnásobné přesile - když se připravoval k boji, ještě nevěděl, že tři japonské transportní torpédoborce se zdrží stranou - stejně jako obětavost posádky Chevalieru, snažící se ze všech sil zachránit loď, či nemenší obětavost posádky Selfridge, jíž se podařilo těžce poškozené plavidlo dovést do bezpečí. Z hlediska celkového výsledku byla bitva u Vella Lavelly japonským vítězstvím. Kontradmirál Idžuin sice ztratil jednu loď, ale nepříteli kromě potopení Chevalieru na dlouho dobu vyřadil dva další torpédoborce. Kromě toho japonský kontradmirál splnil úkol, kterým byl pověřen - Američané se natolik soustředili na záchranu svých poškozených plavidel, že jim zcela unikla skupina malých japonských lodí, které nepozorovány přirazily k pobřeží Vella Lavelly, nalodily téměř 600 čekajících japonských vojáků a odvezly je do přístavu Buin na jihu Bougainvillova ostrova.
Stažením zbytku své posádky z Vella Lavelly japonský hlavní stan s konečnou platností vyklidil oblast ostrovů Nové Georgie a střed Šalomounova souostroví ovládli spojenci. Když se americký pěší prapor ráno 6. října vylodil na jižním pobřeží Kolombangary, kromě 49 opuštěných děl, která Japonci nebyli s to na malých daihacu odvézt, nebylo po nepříteli ani stopy. Na ostrově Choiseul se sice ještě nějakou dobu zdržovalo 800 až 1000 japonských vojáků evakuova-
91
ných z Kolombangary, ti však nebyli schopni samostatné akce a zůstali na ostrově zcela odříznuti. Téměř čtyři měsíce trvající tažení za ovládnutí střední části Šalomounových ostrovů skončilo.
Pokračováni bojů na Nové Guineji
Zatímco jihotichomořské síly admirála Halseyho sváděly tuhé boje na Nové Georgii, generál MacArthur v jihozápadním Tichomoří připravoval na Nové Guineji ofenzívu s cílem obsadit japonské základny v Salamaue, Lae, Finschhafenu a Madangu, a tím získat kontrolu nad úžinami Vitiazovou a Dampierovou, oddělujícími Novou Guineu od Nové Británie. Jejich ovládnutí otevíralo spojencům cestu k Bis-marckovu souostroví a dál k Filipínám.
Japonský hlavní stan si dobře uvědomoval, jaké nebezpečí by v případě ztráty úžin hrozilo, proto už americké vylodění v Nassauské zátoce 30. června 1943 vyvolalo v Tokiu poplach. Přírodní podmínky na Nové Guineji neumožňovaly hlubokou obranu s několika pásmy, kde by po opuštění předsunutých postavení bylo možno pokračovat v odporu v dalších, jak tomu například bylo v řetězu Šalomounových ostrovů. Proto se Japonci soustředili na udržení námořních a leteckých základen Salamaua, Lae a Finschhafen na novoguinej-ském pobřeží s tím, že musí být uhájeny za každou cenu. Spojenci byli stejně pevně rozhodnuti se

jich zmocnit.
První úder měl směřovat proti Lae a údolí řeky Markham táhnoucímu se od Lae na severozápad do vnitrozemí. K provedení operace byly určeny australská 9. a 7. divize, pluk amerických výsadkářů a speciální ženijní brigáda. 9. divize se vylodí na pobřeží u Lae, 503. výsadkový pluk seskočí západně od Lae u vesnice Nadzab v Markhamském údolí a připraví podmínky k přijetí letecky přepravené 7. divize, která zaútočí na Lae z týlu. Krátce předtím australská divize postupující od letiště Wau a jednotky vyloděné v Nassauské zátoce zvýší tlak na Salamauu, aby japonské velení nabylo dojmu, že hlavním cílem ofenzívy je Salamaua, a posílilo její obranu na úkor Lae. Všechna pozemní vojska účastnící se operace budou podléhat velitelství novoguinejských sil v čele s australským generálporučíkem sirem Thomasem Blameym.
Po postupu Australanů k Salamaue a po vylodění v Nassauské zátoce nebyli Japonci na pochybách, že je v proudu příprava nové spojenecké ofenzívy. Uvědomovali si, že mají-li být schopni jí čelit, musí v celé oblasti především posílit letectvo. Proto císařský hlavní stan rozhodl o přesunu 4. letecké armády generálporučíka Kumaiči-
92
ho Teramoty z Nizozemské Východní Indie na základnu Wewak, nacházející se na pobřeží severovýchodní Nové Guineje, 310 mil západně od Finschhafenu. Teramotovým úkolem bylo chránit japonské konvoje, ničit spojenecké letouny a plavidla a spolupracovat s pozemními vojsky 18. armády.
Dne 13. srpna vyfotografoval spojenecký průzkumný letoun Wewak a ze snímků bylo patrno, že na čtyřech vzletových a řadě pojíž-děcích drah parkuje nejméně 200 japonských letounů, bombardérů a stíhaček. Velitel 5. letecké armády generálmajor Kenney se rozhodl udeřit na Wewak okamžitě, jakmile to bude možné. Zatím byl totiž Wewak mimo účinný dolet spojeneckých stíhaček a generál se obával provést velký nálet bez stíhacího zajištění. Věděl však, že se situace zásadně změní po dobudování letiště v Marilianu, šedesát kilometrů jihozápadně od Lae, což mělo být otázkou pouhých několika dnů, a stíhací stratující z Marilianu už dosáhnou Wewaku bez problémů. Do té doby Kenney zakázal osádkám svých bombardérů přibližovat se k Wewaku; chtěl, aby Japonci nabyli dojmu, že je příliš daleko i pro spojenecké bombardéry, a tedy zcela bezpečný.
Práce na letišti Marilian skončily v polovině srpna. Už 17. srpna se ze základny v Port Moresby zvedlo 64 těžkých bombardérů a 58 středních mitchellů. Nad Marilianem se k nim připojily stíhačky a mohutné letecké uskupení zamířilo k Wewaku. Nálet byl pro Japonce naprostým překvapením a zastihl většinu jejich letounů na zemi. Padající pumy a uragán střel palubních kanónů a kulometů mezi nimi způsobily úplnou pohromu. Příští den spojenecké letouny vzlétly znovu a dílo zkázy dokonaly. Japonská 4. letecká armáda přišla ve dvou dnech o stovku letadel. Generál MacArthur napsal: „Byl to ochromující úder provedený ve výhodný moment. Nic není tak bezmocné jako letoun na zemi a ve válce je rozhodující překvapení."
Přípravy útoku na Lae dosáhly závěrečného stadia. 20. srpna přiletěl z Austrálie generálporučík Blamey a ujal se velení novoguinejských sil. Dne 1. září nastoupily v Milneově zátoce jednotky australské 9. divize na paluby transportních plavidel kontradmirála Daniela E. Barbeyho, velitele 7. výsadkového svazu, a příští den lodi připluly do Buny, kde se k nim připojilo 57 výsadkových člunů 2. speciální ženijní brigády. V noci z 3. na 4. září se flotila vydala k 80 mil vzdálenému Lae a za rozbřesku 4. září se přiblížila k vybraným plážím. Kontrad-mirál Barbey trval na tom, aby vylodění bylo zahájeno až za denního světla, velitel 9. divize generálmajor G. F. Wootten namítal, že se tím pozemní vojska připraví o možnost taktického překvapení nepřítele.
93
503.
vysadkovj 5 9
1
V;
l >
ŽLUTÁ PLÁŽ
9. austr. divize 4-6.9.
ústup japonské posádky ze Salamauy kLao11-149
Huonův záliv
^ ř A
OBSAZENÍ NADZABU A LAE 4.-16. ZÁŘÍ1943
. postup spojenců •»"•*• ustup Japonců
MÍLE
Spor byl vyřešen, až když Američané přislíbili zajistit Australanům dodatečnou

palebnou podporu děly torpédoborců a ostřelování pláží stíhačkami těsně před hodinou H.
V 6 hodin 28 minut ráno 4. září čtyři transportní torpédoborce spustily na hladinu 16 gumových člunů a o několik minut později první úderné oddíly australské 20. pěší brigády vstupovaly na Červenou pláž, vzdálenou třicet kilometrů východně od Lae, a krátce poté oddíly 26. pěší brigády přistály na Žluté pláži, nacházející se o pět kilometrů dál na východ. Na Červené pláži Japonci vůbec nebyli a malá skupina nepřátelských vojáků na Žluté pláži při spatření in-vazních plavidel uprchlá do džungle. Patnáct minut po první vlně přirážely k pobřeží výsadkové čluny s dalšími pěšáky, následovala plavidla s tanky, vozidly, děly a válečným materiálem. Do půl jedenácté dopoledne bylo na obou plážích 7800 mužů. Japonské pozemní síly
zatím odpor nekladly, zabránit vylodění se však pokusilo nepřátelské letectvo. Již v sedm hodin ráno, dříve, než mohly zasáhnout spojenecké stíhačky, proklouzlo nad vyloďovací pláží šest zeke a tři bom-bardéry betty z letiště v Lae. Jedna puma zasáhla invazní člun a zabila dvacet námořníků a převážených vojáků. Poté byl klid až do odpoledních hodin. Japonský velitel v Lae mezitím naléhavé žádal generála Imamuru v Rabaulu o pomoc a výsledkem bylo vyslání osmdesáti letounů.
Když Američané společné s Australany vylodění připravovali, zvažovali i účinnost dosavadního radarového zabezpečovacího systému. Zjistili, že vůbec nezaručuje včasné zpozorování nepřátelských letounů, pokud přilétnou z Wewaku a Madangu a využijí zastínění horskými hřebeny nebo odstartují-li z letišť na Nové Británii a zvolí kurz přes Dampierovu a Vitiazovu úžinu - radarová stanice v Doboduře
94
95
je zachytí, až když budou téměř nad Lae. Jeden z přítomných australských leteckých důstojníků navrhl, aby byl pátrací radiolokátor umístěn na torpédoborci, který se bude zdržovat mezi Lae a Finschhafe-nem. Návrh byl přijat a torpédoborec Reid s potřebným vybavením vyplul do Vitiazovy úžiny. Toto prozíravé opatření se Spojencům vyplatilo hned v první den invaze i mnohokrát potom. Ve 13 hodin odpoledne v den D, právě když se invazní flotila připravovala k návratu do Milneovy zátoky, radar na Reidu ohlásil tři velké skupiny nepřátelských letounů přelétající nad Novou Británií a mířící na jih. Středisko stíhací ochrany jim okamžitě vyslalo v ústrety 40 lightningů a dvacet stíhaček typu Republic P-47 (bojové jméno Thunderbolt). Rozpoutal se divoký boj, ve kterém bylo za cenu ztráty dvou lightningů sestřeleno 23 japonských letounů. Několika nepřátelským pilotům se přece jen podařilo proniknout nad kotviště, kde poškodili dva odplouvající výsadkové tankové čluny a palbou palubních zbraní zabili přes sto spojeneckých vojáků. Šlo sice o nezanedbatelné ztráty, ale v každém případě by byly nesrovnatelně vyšší, nebýt včasného varování z Reidu.
Ještě v dopoledních hodinách dne D jednotky australské 26. pěší brigády vyrazily z invazní pláže na západ k Lae. V noci z 5. na 6. září byla vyloděna australská 24. pěší brigáda a po rozednění zahájila postup stejným směrem. Až po překonání šestnácti kilometrů se oddíly 26. brigády poprvé setkaly s odporem nepřítele, šlo však o slabé obsazená předsunutá postavení, se kterými si Australané celkem snadno poradili. Poté brigáda pokračovala dál do vnitrozemí s cílem dostat se obráncům Lae do týla a zbavit je možnosti ústupu do džungle.
24. brigáda zatím postupovala podél pobřeží, ale s velkými obtížemi působenými těžkým terénem. Zářijové deště rozvodnily potoky a stezky pokrývala vrstva bláta, ve kterém byla vozidla zcela bezmocná. Zásobování brigády musely obstarat čluny ženistů převážející zásoby do provizorních skladišť na pobřeží. Ráno 8. září dosáhly čelní jednotky brigády břehů řeky Busu, protékající necelých osm kilometrů východně od Lae. Dvacet metrů široká a téměř dva metry hluboká řeka s prudkým proudem byla sama o sobě vážnou překážkou, čehož Japonci plně využili, a na jejím západním břehu zaujali obranná postavení.
Australské hlídky se řeku pokusily překročit následujícího dne, ale palba nepřátelských pušek a kulometů spolu s divoce se valící vodou je přinutila ustoupit. Až v pozdním odpoledni se čtyřem rotám podařilo Busu překonat; část vojáků proplula na člunech, část ji přebrodila a přeplavala. Několik z nich se při tom utopilo, byla ztracena
96
i spousta výzbroje, malé předmostí získané na západním břehu však odolalo i přes zuřivé nepřátelské protiútoky. Ženisté 2. speciální brigády zatím přisunuli na východní břeh několik vyloďovacích člunů a s jejich pomocí se pod příkrovem mlhy, tmy a deště v následujících šedesáti hodinách dostala na druhý břeh celá 24. pěší brigáda, přestože Japonci nasadili do boje i polní děla. Ve stejné době podali že-nisté velký výkon i na úseku 26. pěší brigády. Po malé říčce

protékající čtyři kilometry východně od Busu dopravili do vnitrozemí na vyloďovacích člunech díly pontonového mostu, odtud vybudovali cestu džunglí a po ní převezli rozložený most k postavením 26. brigády na březích Busu. Pod silnou nepřátelskou palbu jej sestavili a v noci ze 14. na 15. září po něm brigáda přešla na západní břeh. Obě pěší brigády nyní mohly obnovit postup k Lae a spojit se s jednotkami 7. australské divize blížící se k městečku od Nadzabu.
Obsazení Nadzabu, malé vesnice na břehu řeky Markham severozápadně od Lae, v jejíž blízkosti se nacházelo nepoužívané předválečné nouzové letiště, představovalo první velký výsadek provedený americkými parašutisty ve válce v Tichomoří. Při plánování ofenzivy bylo rozhodnuto zmocnit se letiště, uvést je v co nejkratší době do provozu a poté na ně letecky přepravit australskou 7. divizi, která odtud údolím řeky zaútočí na Lae od západu.
Úkol byl svěřen 503. výsadkovému pluku plukovníka Kennetha H. Kinslera. Ráno 5. září byl již výsadkový pluk připraven na letišti v Port Moresby u 96 dopravních letounů C-47. Spolu s výsadkáři -po společně absolvované přípravě - měl s polními děly seskočit i prapor australských vojáků.
První letoun se odlepil od vzletové dráhy v 8 hodin 25 minut a za patnáct minut byly ve vzduchu všechny. Formace přelétla nad pohořím Owena Stanleyho a o hodinu později se k ní nad letištěm Marilian připojily svazy bombardérů a stíhaček. Celé uskupení tvořilo 302 letounů z osmi různých letišť. Po přiblížení k Nadzabu dopravní letadla sestoupila z tisíce na sto padesát metrů a parašutisté se po poslední kontrole výstroje řadili u dveří letounů připraveni k seskoku. Jako první se nad Nadzabem objevilo šest perutí středních bombardérů B-25, každý s osmi kulomety ráže 12,7 mm, zabudovanými v nose letounu, a šesti tříštivými pumami opatřenými padákem v pumovnici. V ukázkově provedeném náletu bombardéry kropily letiště a jeho okolí proudy střel, pumy zavěšené na padácích explodovaly nízko nad zemí a zasypávaly celé okolí střepinami. Za nimi nalétlo šest dvou-motorových bostonů, které položily nad prostorem výsadku kouřovou
97
clonu. Poté dorazily ve třech kolonách letící dopravní letouny. 81 z nich neslo 1700 výsadkářů 503. pluku, kteří ve čtyřech a půl minutách opustili paluby. Ve vzduchu dál kroužily letouny s australskými dělostřelci, kteří seskočili až krátce po poledni, a spolu s nimi byla na padácích shozena i děla. Ve stejné době shodilo pět létajících pevností do prostorů označených výsadkáři patnáct tun zásob.
I když se výsadek nesetkal na zemi ani ve vzduchu s nepřátelským odporem, na obloze neustále hlídkovaly desítky spojeneckých stíhaček, připravených zasáhnout při prvním náznaku hrozícího nebezpečí. Ve velké výšce kroužily tři létající pevnosti. Z paluby jedné z nich sledoval operaci generál MacArthur, z druhé velitel letectva v jihozápadním Tichomoří generálmajor Kenney a třetí je měla za úkol zajišťovat. Oba velitelé mohli být s průběhem výsadku spokojeni, i když se zcela bez ztrát neobešel; dvěma výsadkářům se neotevřel padák, jeden přistál na stromě a pádem z dvacetimetrové výšky se zabil, třiatřicet utrpělo při dopadu různá zranění.
Okamžitě po seskoku zaujali parašutisté na přístupech k letišti obranu pro případ nenadálého přepadu a začali připravovat přistávací dráhu k přijetí letounů s vojáky australské 7. divize. Plamenomety sežehávali husté chomáče vysoké trávy, urovnávali povrch, odstraňovali překážky. Příštího dne ráno již mohly přistát první C-47 s praporem ženistů. Ze jejich přispění práce rychle pokračovala a o 24 hodin později dosedly letouny přivážející z letiště Marilian velitele 7. divize generálmajora George A. Vaseyho, jeho štáb a část australské 25. brigádní skupiny. Další přilétaly z Port Moresby s jednotkami 7. divize, které už 10. září vystřídaly v obranných postaveních para-šutisty. Za čtrnáct dnů po provedení výsadku ženisté dokončili dvě 2000 metrů dlouhé souběžné přistávací dráhy a zahájili práce na šesti dalších. Obsazení Nadzabu vzdušným výsadkem a jeho rychlá přeměna v důležitou leteckou základnu značnou měrou uspíšily pád Lae.
Jak již bylo řečeno, před zahájením operace proti Lae měly spojenecké síly na salamauské frontě přejít do útoku, aby japonské velení nabylo dojmu, že hlavním cílem nadcházející ofenzívy je Salamaua. Jednotky australské 3. divize postupující z Wau se proto spojily s oddíly americké 41. divize vyloděnými v Nassauské zátoce a podporovány letectvem a dělostřelectvem začaly zesilovat tlak na salamauském směru. Lest se zdařila, po celý červenec a srpen Japonci posilovali Salamauu na úkor Lae; přisunuli tam tolik vojáků, že salamauská posádka, tvořená hlavními silami japonské 51. pěší divize doplněné a zreorganizované po těžkých ztrátách utrpěných za bitvy v Bismarc-
98
kove moři, čítala kolem 8000 mužů, což bylo čtyřikrát více, než jich v tu dobu

zůstalo v Lae.
Spojenecký postup na Salamauu zdaleka nebyl snadný. Znovu se projevily všechny obtíže provázející boje v džungli. Bylo třeba překonávat hřebeny s výškou od dvou set do tisíce metrů a za krkolomnými sestupy ze srázných úbočí následovalo šplhání do prudkých svahů. Japonci členitého terénu plně využili ku svému prospěchu, v nejvýhodnějších postaveních rozmístili automatické zbraně, vybudovali okopy a bunkry z navršené zeminy a klád. Velitel salamauské posádky a současně velitel 51. divize generálporučík Hidemicu Nakano řekl 24. srpna v projevu ke svým vojákům: „Udržet Salamauu je odpovědností naší divize. Tato postavení jsou poslední obrannou linií a dál už neustoupíme. Když nebudeme schopni je udržet, padneme v boji. Já sám spálím divizní vlajku a i nemocní se musí zvednout a svést poslední boj muže proti muži. Nikdo se nevzdá do zajetí."
Císařský hlavní stan byl jiného názoru - udržet bylo třeba především Lae. Vylodění Australanů 4. září mezi Lae a Finschhafenem a vzdušný výsadek v Nadzabu o den později natolik znepokojily velitele 18. armády generálporučíka Adačiho, že 8. září Nakanovi nařídil Salamauu vyklidit a stáhnout se do Lae. Ústup začal 11. září a o tři dny později první Nakanovy kolony dorazily do Lae. 11. září také předsunuté australsko-americké oddíly překročily poslední vodní překážku před Salamauou a následujícího dne bylo v jejich rukou letiště i vesnice držená Japonci po osmnáct měsíců. Skončilo jedno vyčerpávající tažení, ale účelu bylo dosaženo - vojska zničená v jeho průběhu nepříteli zoufale chyběla v Lae.
Situace Japonců v Lae se rapidně zhoršovala. Od východu se blížily brigády australské 9. divize, jednotky australské 7. divize postupovaly z vnitrozemí Markhamským údolím a v patách za Nakanem ustupujícím ze Salamauy se tlačily oddíly australské 3. a americké 41. divize. Adači si uvědomil, že japonské 51. divizi spolu s dalšími jednotkami bránícími Lae hrozí obklíčení a úplné zničení. Ke stejnému závěru dospěl i velitel 8. armádní oblasti generál Imamura a císařský hlavní stan. Za těchto okolností zbývalo jen jediné, i když drastické řešení: vyklidit Lae a soustředit se na obranu Finschhafenu. Vzhledem k tomu, že spojenecké loďstvo kontrolovalo pobřežní vody a vzdušný prostor ovládaly spojenecké letouny, nebyla možná evakuace po moři. Nakano, velitel posádky v Lae generálmajor Rjoiči Šoge i velitel námořních jednotek na laeské základně kontradmirál Moři proto obdrželi Adačiho rozkaz stáhnout se do vnitrozemí a zahájit osmdesátikilometrový pochod napříč Huonovým poloostrovem na

jeho severní pobřeží k osadě Sio. Současné bylo nařízeno japonské 20. pěší divizi, která už po řadu týdnů byla zaměstnána budováním strategické silnice Madang-Lae, práce zastavit, přesunout se k Finsch-hafenu, posílit jeho obranu a jeden pluk neprodleně vyslat na pomoc ustupující 51. divizi. Evakuace Lae začala 12. září a již 15. září je opouštěli poslední japonští vojáci.
Dne 10. září vyrazila Markhamským údolím k Lae australská 25. brigáda, letecky přepravená do Nadzabu. O čtyři dny později se dostala na dostřel 75mm japonských děl tvořících součást původní obranné linie. Po prudké zteči příštího dne byly nepřátelské baterie umlčeny a byl zlomen odpor zadržovacích oddílů krytících ústup hlavních japonských sil. Ráno 16. září čelní jednotky Lae obsadily, odpoledne dorazila i 24. brigáda 9. divize postupující od řeky Busu. Japonci ztratili jeden ze svých nejvýznamnějších opěrných bodů na severovýchodním pobřeží Nové Guineje.
Po odchodu z Lae měli japonští vojáci před sebou dlouhý a nesmírně obtížný přesun těžkým terénem. Byl to jeden z ústupů poznamenaných velkými ztrátami a strádáním, jakých zažila japonská armáda v Tichomoří nespočet. Vydali se na pochod se zásobou potravin na deset dnů, ta však byla spotřebována v polovině cesty. Poté se udržovali naživu tím, co v džungli našli: jedli trávu, kořínky i kůru ze stromů. Přestože většina těžké výzbroje a výstroje zůstala v Lae, dě-lostřelci zpočátku vlekli několik polních děl; po pár dnech byla zanechána na cestě. Mnoho vojáků odhazovalo i pušky a přilby, vyčerpaní a nemocní zůstávali ležet a bez pomoci umírali. Více než 9000 mužů vyšlo z Lae, a když se v polovině října objevila na dohled osada Sio na severním pobřeží Huonova poloostrova, bylo jich o dva a půl tisíce méně. Například z dvou tisíc Moriho námořníků došlo sice 1500, ale jen 400 z nich mohlo udržet zbraň. Stovky mužů bylo nutno okamžité převézt do polních nemocnic.
MacArthurův štáb původně zamýšlel zahájit útok na Finschhafen šest týdnů po vylodění u Lae. Dvě nové skutečnosti si ale vynutily změnu plánů: jednak to, že obsazení Salamauy a Lae bylo provedeno podstatně dřív, než se předpokládalo, jednak zprávy o přesunu japonské 20. divize k Finschhafenu. Divize, která se vydala na pochod 10. září, měla sice před sebou přes 300 kilometrů obtížného terénu, ale pokud by dorazila do Finschhafenu před začátkem spojeneckého útoku, významně by posílila jeho obranu. Bylo proto rozhodnuto termín zkrátit a s

útokem započít už 22. září.
Den před určeným datem velitel 7. výsadkového svazu kontradmi-
100
rál Barbey shromáždil v Lae flotilu vyloďovacích plavidel. Na jejich paluby nastoupila australská 20. brigáda a v odpoledních hodinách lodi zvedly kotvy a podél pobřeží Huonova poloostrova směřovaly k široké písečné pláži nacházející se deset kilometrů severně od Finschhafenu. Po dělostřelecké přípravě zajišťované podpůrnou skupinou torpédoborců vkročily ráno 22. září ve čtyři hodiny 45 minut, ještě za tmy, první oddíly Australanů na břeh. Odpor nepočetných obránců soustředěných na okraji džungle byl zlomen během několika hodin.
Velitel finschhafenské posádky generálmajor Eizó Jamada disponoval asi 4000 muži. Sice správně odhadoval, že po obsazení Lae je na řadě Finschhafen, ale předpokládal, že útočníci budou přicházet z pevniny. Proto umístil 3000 mužů v obranných liniích jižné a západně od města, ve městě samém a přístavu jich ponechal necelý tisíc a pouze několik set vojáků se nacházelo v prostoru, ve kterém nakonec došlo k vylodění. Hlavní japonské síly zaujaly výhodná postavení v pohoří Satelberg, vzdáleném asi deset kilometrů západně od invaz-ní pláže a dominujícím celé oblasti Finschhafenu. Když generálporu-čík Adači dostal zprávu o vylodění, nařídil Jamadovi stáhnout k Sa-telbergu další jednotky, odtud podniknout protiúder a invazní vojska zničit, nebo je alespoň zadržet do doby, než dorazí 20. divize, která se v tu chvíli nacházela asi 160 kilometrů od Finschhafenu. Veliteli 20. divize generálporučíku Šigeruovi Kitagirimu současně rozkázal, aby se pokusil přesun maximálně urychlit.
Australská 20. brigáda postupující od vyloďovacích pláží se zatím blížila k Finschhafenu. Na důraznější nepřátelský odpor narazila až na březích malé říčky, protékající asi kilometr od města, kde zaujali postavení japonští námořníci. Dne 1. října, poté co byla posílena dalším praporem, brigáda zahájila rozhodující útok. Po dělostřelecké přípravě a s leteckou podporou se tři australské prapory probíjely krok za krokem vpřed. Čtyřiadvacet hodin po zahájení útoku vnikly do Finschhafenu a obsadily přístav. Poté ve městě zůstaly jen zajišťo-vací oddíly a větší část 20. brigády se stáhla zpět k invazním plážím, odkud hodlala napadnout silná a nebezpečná japonská postavení v pohoří Satelberg.
První část japonské 20. divize v počtu dvou a půl tisíce mužů se po namáhavém pochodu přiblížila 30. září na vzdálenost 90 kilometrů od Finschhafenu a přes všechnu snahu trvalo dalších čtrnáct dnů, než dorazila k Satelbergu a připojila se k jednotkám generálmajora Jamady. Generálporučík Kitagiri se ale dopustil stejné chyby jako mnoho jiných japonských důstojníků za obdobných situací v před-
101
chozích i pozdějších operacích odehrávajících se na tichomořském válčišti. Namísto toho, aby před napadením nepřítele soustředil všechny své síly, Kitagiri rozkázal podřízeným velitelům útočit hned, jak dosáhnou operačního prostoru. Navíc měl japonský generál smůlu, neboť 15. října, těsně předtím, než zahájil z východních svahů Satelbergu protiofenzivu, se Australanům podařilo najít u zabitého japonského důstojníka písemný rozkaz se všemi podrobnostmi chystané akce, což jim umožnilo včas a co nejlépe se připravit.
Dne 16. října Australané po těžkých bojích odrazili dva prudké útoky a nepřátelský nápor neustával ani v následujících dnech. Bylo zřejmé, že jedna brigáda nemůže sama teď už podstatně silnějšímu nepříteli dlouho odolávat, spojenecké velení proto přisunulo do Finschhafenu dvě další brigády australské 9. divize. První dorazila již 20. října a druhá 17. listopadu. Tím se situace zásadně změnila, velitel 9. divize generálmajor G. F. Wootten mohl převzít iniciativu a za podpory tanků, dělostřelectva a člunů vybavených raketomety, operujících podél pobřeží, přešel do protiútoku. Japoncům nepomohlo ani to, že velitel 18. armády generálporučík Adači podstoupil strastiplnou cestu ze svého velitelství v Madangu, aby vojáky 20. divize osobně povzbudil. Dne 8. prosince Wootten obsadil Satelberg a 20. divize se na příkaz velitele 8. armádní oblasti začala stahovat podél pobřeží Huonova poloostrova na západ, k devadesát kilometrů vzdálené osadě Sio. Australané se vytrvale drželi Japoncům v patách. Cestou nacházeli nemocné, raněné a mrtvé, kteří námahu ústupu nevydrželi a padali po stovkách. Japonská 20. divize, která měla 10. září 12 526 mužů, byla do začátku prosince zredukována na polovinu.
Obsazením Finschhafenu a Satelbergu boje na Huonově poloostrově sice neskončily, ale hlavních strategických cílů v oblasti důležitého zálivu bylo dosaženo: Japonci ztratili několik letišť, přístavů, a především kontrolu nad novoguinejským pobřežím Vitiazovy úžiny.
J.i ' t ,,6,1 í< nJ j-ř /

» V !•' ,) ,"-\ O"
íí
,- -,<r"í íí-
102
3. Válka na severu
Zatímco v jižním a jihozápadním Tichomoří vojska admirála Halsey-ho a generála MacArthura zápolila v dusném vlhku tropických džunglí a pod sálavým rovníkovým sluncem, na severu, v řetězu Aleut-ských ostrovů, oddělujících severní Tichý oceán od Beringová moře, se vedl boj v mrazivých vichřicích, sněhových bouřích a mlhách převalujících se nad ledovými vodami.
Aleutské ostrovy, území Spojených států amerických, tvořící most mezi americkým a asijským kontinentem, navazují na Aljašský poloostrov a pokračují mírným obloukem v délce 1740 kilometrů na západ k ruské Kamčatce. Kde není obnažená skála, tam pokrývá jejich povrch koberec suché, zetlelé trávy místy silný víc než metr a pod ním je černý sopečný popel měnící se za vytrvalých dešťů v bláto. Na začátku války byly Aleuty neobydleny - kromě americké vojenské a námořní základny Dutch Harbor na ostrově Unalaska a pár osadníků na Atce a Attu. Na Aleutských ostrovech je jen málo míst vhodných k výstavbě letišť, proto je tam Američané před vypuknutím války nezřizovali; teprve na začátku roku 1942 postavili 1600 metrů dlouhou vzletovou dráhu na ostrově Umnak. Její povrch vzhledem k nedostatečně kompaktnímu podloží tak péroval, že přistávající stíhačky byly po dosednutí vymrštovány až do výšky deseti metrů, a když přistával těžký bombardér, začala vibrovat celá plocha. Piloti tvrdili, že je to totéž jako přistávat na matraci s ocelovými pružinami. Po této zkušenosti Američané od dalších pokusů vybudovat v Aleutách letiště na řadu měsíců upustili.
Začátkem května 1942 se americká radiorozvědka z rozšifrovaných japonských depeší dozvěděla, že v souvislosti s útokem na Mid-way Japonci připravují i operaci proti Aleutským ostrovům. Velitel Tichomořského loďstva admirál Nimitz ze skromných rezerv, které v té době měl, 21. května urychleně vytvořil 8. operační svaz, zařadil do něj 5 křižníků, 14 torpédoborců a šest ponorek a pod vedením kontradmirála Roberta A. Theobalda jej vyslal na sever.
Císařský hlavní stan zpočátku soustředil pozornost na tři americké základny v této oblasti: Dutch Harbor, Umnak a Studený záliv na Aljašském pobřeží. Hodlal je silným námořním výsadkem obsadit
103
a Američanům tím zabránit v eventuálním užití severní cesty k útokům na Japonsko. Později byly plány upraveny, protože napadení Midwaye a operace v jižním a jihozápadním Tichomoří kladly na japonské loďstvo takové nároky, že nezbýval dostatek plavidel k provedení rozsáhlejší akce na severu. Tak v květnu 1942, spolu s hlavními silami Spojeného loďstva mířícímu k Midwayi, vyplul i viceadmirál Bóširó Hósógaja v čele Severního svazu tvořeného 2. úderným svazem (2 lehké letadlové lodi a 3 těžké křižníky) a dvěma okupačními svazy určenými k obsazení západních aleutských ostrovů Kiska, Adak a Attu. Viceadmirálovým úkolem bylo za prvé přesvědčit Američany, že hlavní japonský nápor míří na sever, a tím je přimět, aby stáhli alespoň část svých sil z oblasti Midwaye, za druhé zničit zařízení, která by mohla sloužit k podpoře letecké ofenzívy proti Japonsku ze severu - konkrétně vyřadit Dutch Harbor -, a za třetí zajistit vylodění pozemních vojsk na třech zmíněných ostrovech.
V ranních hodinách 3. června 1942 se lehké letadlové lodi Rjúdžó a Džunjó, těžké křižníky Takao a Mája a tři doprovodné torpédobor-ce 2. úderného svazu kontradmirála Kakudžiho Kakuty přiblížily k Dutch Harboru. Kontradmirál Theobald teprve soustřeďoval z různých částí Tichomoří připlouvající plavidla svého 8. operačního svazu, když byl postaven před obtížné rozhodování. Nebylo totiž jasné, co mají Japonci v úmyslu, a i když Nimitzovo velitelství správně odhadovalo, že jde o pokus obsadit Attu a Kisku, Theobald sám se přikláněl k názoru, že se nepřítel bude snažit vylodit někde mezi Umna-kem a Studeným zálivem ve snaze zmocnit se Dutch Harboru. Kdyby k tomu došlo, hrozilo spojeneckým zájmům daleko větší nebezpečí, než když Japonci obsadí několik ostrovů na západním konci řetězu. Proto se kontradmirál nakonec rozhodl rozmístit plavidla svého svazu tak, aby chránila především východní Aleuty a Aljašku.
Krátce po osmé hodině ranní 3. června se palubní letouny z Rjú-džóa a Džunjóa objevily nad Dutch Harborem. Během dvacetiminutového náletu způsobily značné škody na pozemních zařízeních, zničily radiostanici, ubikace a několik hydroplánů zdržujících se v přístavu. V devět hodin přilétla druhá vlna. Tentokrát zasáhly americké stíhačky z letiště na Umnaku a dva nepřátelské bombardéry sestřelily. Následujícího dne v odpoledních hodinách Kakuta udeřil

potřetí. Theobaldův svaz byl v tu dobu vzdálen od japonských letadlových lodí asi 500 mil a nemohl proti nim zasáhnout. Vzlétlo pouze několik létajících pevností z letišť na Aljašce, nálet však neměl úspěch -ani Džunjó ani Rjúdžó se jim nepodařilo zasáhnout.
V tu dobu obdržel Hósógaja první naléhavé depeše od velitele

Spojeného loďstva admirála Jamamota, aby okamžitě odeslal Kaku-tův 2. úderný svaz na jih, kde se připojí k 1. údernému svazu letadlových lodí viceadmirála Čúičiho Naguma operujícího u Midwaye, přesně řečeno ke zbytkům tohoto svazu, neboť jeho čtyři letadlové lodi již byly zničeny. Současně byl viceadmirál Hósógaja informován, že okupace západních Aleut stejně jako atolu Midway je „dočasně odložena". V 19 hodin 30 minut Jamamoto dispozice změnil a Hó-sógajovi rozkázal Kisku, Adak a Attu obsadit tak, jak bylo plánováno. Lodi obou okupačních svazů stahující se od Aleut změnily kurz o 180 stupňů a vracely se na sever. O půl hodiny později Jamamoto nařídil, aby k Midwayi neplul ani Kakutův svaz, ale aby zůstal na severu a podpořil aleutskou operaci. Velitel Spojeného loďstva si v tuto dobu plně uvědomil, že velká bitva o Midway je zcela ztracena a dvě Kakutovy lehké letadlové lodi už nemohou na věci nic změnit. Za této situace naopak úspěšné provedení severní operace poslouží ke zmírnění dopadu midwayské tragédie.
Viceadmirál Hósógaja, zřejmě znepokojen objevením amerického letiště na Umnaku, o kterém Japonci neměli do té doby potuchy, rozhodl neobsazovat Adak, vzdálený od Umnaku pouhých 350 mil, a 5. června ráno nařídil okupačnímu svazu mířícímu k Adaku změnit kurz k Attu a tam vysadit i jednotky původně určené pro Adak. Ráno 7. června se 1200 vojáků japonských okupačních sil vylodilo na Attu, nejzápadnější výspě aleutského řetězu, a tentýž den kolem 550 Japonců obsadilo 400 mil na východ vzdálenou Kisku. V obou případech se invazní jednotky zmocnily ostrovů bez boje, protože americké posádky se na Attu ani Kisce nenacházely. Za několik dnů po tomto snadném úspěchu Kakutův svaz letadlových lodí ze severních vod odplul a zůstal tam jen viceadmirál Bóširó Hósógaja ve funkci vrchního velitele sil severní oblasti s úkolem zabezpečit obranu a zásobování obou čerstvě „dobytých" aleutských ostrovů. Svoje velitelství Hósógaja zřídil na základně Paramuširo na Kurilských ostrovech, 650 mil západně od Attu. Stejně tak zůstal na severu i kontradmirál Theobald, velitel amerických severotichomořských sil, odpovědný admirálu Nimitzovi za to, že Attu a Kiska zůstanou pod dohledem a kontrolou tak dlouho, než bude možno Japonce odtud vyhnat. Theobald zřídil svoje velitelství na Kodiaku, velkém ostrově ležícím jihovýchodně od Aljašského poloostrova.
Následovalo devět měsíců podivné války vedené z obou stran bez valného nadšení a zápalu v nevlídných mlhách a pod příkrovem nízkých převalujících se mraků, po většinu času zastiňujících studené severské slunce. Žádná z bojových akcí, ke které tady došlo, neměla
104
105
s M«&» umfeí".*1';
106
pro průběh války v Tichomoří většího významu. Japonci - zejména poté, co je začaly stíhat neúspěchy - vůbec nehodlali užít Aleut jako odrazového můstku k útoku na Aljašku a západní pobřeží Spojených států, na druhé straně Američané - byť šlo o nejkratší cestu - neměli v úmyslu postupovat k domácím japonským ostrovům přes Aleuty. Po dlouhou dobu zůstávalo vše na mrtvém bodě, kdy Japonci prosté jen drželi dva nevýznamné ostrovy a Američané jim celkem snadno bránili v jejich eventuálním vojenském využití tím, že pravidelnými nálety ničili vše, co nepřítel na ostrovech pracně vybudoval, a narušovali zásobování tamních posádek. Velké vzdálenosti a nepohoda podva-zovaly aktivitu obou soupeřů. Americké velení by asi ponechalo japonské posádky na Attu a Kisce jejich osudu až do konce války nebýt skutečnosti, že Aleuty byly územím Spojených států. Vláda, generálové i admirálové byli pod soustavným tlakem tisku a veřejnosti stěžujících si na tento nedůstojný a národní cítění urážející stav, kdy nepřátelská okupace znesvěcuje americkou půdu. Proto vrchní velitel válečného námořnictva admirál King naléhal na admirála Nimit-ze, aby proti Japoncům na severu postupoval aktivněji, a Nimitz se ve stejném duchu obracel na kontradmirála Theobalda. Ten ale zatím neměl prostředky k radikálnímu zásahu, a tak se kromě leteckého bombardování a ostřelování obou ostrovů děly občas připlouvají-
• cích křižníků a torpédoborců po řadu měsíců nic významnějšího
p nedělo.
V srpnu 1942, když vleklá bitva o Guadalcanal začala vyčerpávat japonské síly, i Hósógaja přišel o většinu svých lodí, které byly odveleny do jižních vod. Aby

zlepšil situaci, zahájil na Attu a Kisce přípravné práce ke stavbě letišť. Přírodní podmínky na obou ostrovech, zejména na Kisce, a omezené prostředky, jimiž disponoval, zamýšlený projekt téměř znemožnily a práce postupovaly nesmírně pomalu. Ve stejnou dobu i kontradmirál Theobald rozhodl posílit americké pozice v Aleutách vybudováním letiště, které by umožnilo stíhačkám doprovázet bombardéry až na Kisku. Koncem srpna se Američané vylodili na Adaku, vzdáleném od Kisky 210 mil, a už za čtrnáct dnů odtud vzlétaly první lightningy. Japonce okupace Adaku znepokojila. Znovu se objevily obavy, zda nepřítel přece jen neuvažuje o využití severní cesty k průniku přes Kurily k samotnému Japonsku. Přestože v srpnu japonský hlavní stan stáhl posádku z Attu a soustředil všechny síly na Kisce, koncem října bylo přijato nové opatření: transportní lodi přivezly čerstvé jednotky a Hósógaja mohl posílit jak Kisku, tak znovu obsadit nedávno vyklizený ostrov Attu. Tento krok svědčí
107
f
l
o významu, jaký Tokio - přitom zcela zbytečně - Aleutám v tu dobu přikládalo: přestože zoufale potřebovalo vojska na Guadalcanalu, vyslalo posily na sever. V prosinci 1942 kontradmirál Theobald navrhl obsadit ostrov Am-chitka, ležící pouhých 60 mil východně od Kisky. Ostrov měl dobrý přístav, ale co bylo nejdůležitější, bude-li na něm zřízeno letiště, mohou odtud startující letouny využívat i krátkých období dobrého počasí k útokům na Kisku, neboť ji budou mít na dosah ruky. Proti obsazení Amchitky, i když, jak se později ukázalo, šlo o velmi užitečný krok, se postavilo velení pozemních vojsk. Generálové se domnívali, že je zbytečné a nerozumné vysílat jednotky na ostrov v Aleutách za situace, kdy je potřebovali na mnoha jiných místech tichomořského válčiště. Admirál Nimitz však rozpoznal prospěšnost Theobaldova návrhu, podpořil jej a získal souhlas Výboru náčelníků štábů. Provedení operace bylo tedy prosazeno, ale mezi kontradmirálem Theobal-dem a jeho partnery z velení pozemních vojsk vzniklo takové napětí, že Nimitz, aby předešel dalším nežádoucím třenicím, jej 4. ledna 1943 nahradil kontradmirálem Thomasem C. Kinkaidem. Dne 12. ledna pět transportních lodí vysadilo na Amchitce několik set vojáků bojových jednotek a pracovních oddílů.

Po obsazení Amchitky japonské velení pochopilo, že neposílí-li rychle své posádky v Aleutách, nedokončí-li rozestavěná letiště a ne-zvýší-li tlak na nepřátelské zásobovací trasy v této oblasti, bude zakrátko přinuceno ostrovy opustit. Přestože boj o Guadalcanal dosahoval v této době své rozhodující fáze a kladl vysoké nároky na japonské loďstvo i pozemní vojska, Japonci se neodvážili z Aleut odejít; měli obavu, že tím zcela odkryjí Kurily. Přitom viceadmirál Hósóga-ja si dobře uvědomoval, že čas pracuje neúprosně proti němu - bude trvat jen pár týdnů, než Američané uvedou do provozu letiště na Amchitce, zatímco výstavba japonských vzletových drah na Kisce a Attu vázla na potížích působených mimořádně obtížným terénem a nedostatkem stavebního materiálu a těžkých strojů. Nicméně začátkem února 1943 obdržel z Tokia rozkaz držet západní Aleuty za každou cenu a zajistit obranu Kurilských ostrovů.

V tu dobu štáb kontradmirála Kinkaida připravoval plány na vyhnání Japonců z Aleut. I když prvořadým cílem byla Kiska, tak vzhledem ke stále trvajícímu nedostatku dopravních lodí a vojsk kontradmirál spolu s velitelem pozemních vojsk v aleutské oblasti generálma-jorem Johnem L. DeWittem navrhli v první fázi obsazení Attu, kde předpokládali, že nepřátelská obrana bude podstatně slabší a operaci bude možno provést menšími silami, než by si vyžádal útok na Kis-
108
ku. Výbor náčelníků štábů návrh schválil a datum vylodění na Attu bylo stanoveno na 7. května 1943.

Mezitím se viceadmirál Hósógaja snažil ze všech sil posádky na Attu a Kisce posílit, zásobit je a dodat materiál potřebný k dokončení letišť. Začátkem března se mu podařilo proniknout s jedním kon-vojem americkou blokádou a 22. března vyplul z Paramušira k Aleutám s dalším konvojem. Tři transportní lodi mířící k Attu doprovázely dva těžké a dva lehké křižníky a čtyři torpédoborce.

Bitva u Komandorských ostrovů

V ranních hodinách 26. března 1943 křižovala 180 mil západně od Attu a asi 100 mil jižně od Komandorských ostrovů, ležících mezi Kamčatkou a Aleutami, operační skupina kontradmirála Charlese H. McMorrise. Zdržovala se v této oblasti již několik dnů, neboť šlo o trasu užívanou japonskými loďmi připlouvajícími z Kurilských ostrovů, a kontradmirálovým úkolem bylo zabránit jim, aby svůj náklad dovezly na Attu a Kisku, kde byl netrpělivé očekáván.

Plavidla americké skupiny plula v koloně, v čele torpédoborec Coghlan, za ním McMorrisova vlajková loď, lehký křižník Richmond, následoval torpédoborec

Bailey, na jehož palubě se nacházel velitel 14. eskadry torpédoborců kapitán Ralph S. Riggs, poté další torpédoborec Dále, za ním jediný těžký křižník skupiny Salt Lake City a kolonu uzavíral torpédoborec Monaghan. Lodi pluly rychlostí asi 15 uzlů a pro případ možného útoku japonských ponorek neustále měnily kurz. Začínal nový arktický den, do východu slunce zbývala hodina, teplota byla těsně pod bodem mrazu a vál slabý jihovýchodní vítr, lehce čeřící temně zelenou mořskou hladinu. Bylo mimořádně jasno s velmi dobrou viditelností. Posádky právě skončily se snídaní a lodi přecházely na ranní bojovou pohotovost, když radiolokátory na čelním torpédoborci Coghlan a křižníku Richmond ohlásily pět nepřátelských plavidel osm až dvanáct mil severním směrem. Kontradmirál McMorris okamžitě nařídil vytvořit bojovou formaci soustředěnou kolem jeho vlajkové lodi Richmondu. Zatím nebylo zcela jasné, o jaký druh nepřátelských plavidel jde; zdálo se, že jde o transportní nebo nákladní lodi doprovázené torpédoborci a možná jedním lehkým křižníkem. Jak se roze-dnívalo a na obzoru se objevovaly siluety japonských plavidel, bylo zřejmé, že je jich víc, než předpokládal původní odhad, ale přesnější identifikace stále ještě nebyla možná. Krátce po osmé hodině ranní
109
přišlo nepříjemné překvapení: napřed byl rozpoznán jeden těžký križ-ník a poté hned další. Obě lodi vysokou rychlostí zkracovaly z pra-voboku vzdálenost dělící je od McMorrisova svazu, a když se objevily na dohled ještě dva japonské lehké křižníky, bylo jasné, že se Američané setkali s hlavními silami Hósógajova loďstva.
I Japonci pluli zpočátku v linii, v čele Hósógajova vlajková loď, těžký křižník Naci, za ním druhý těžký křižník Mája, pak lehký kříž-ník Tama, torpédoborce Wakaba a Hacušimo, lehký křižník Abuku-ma s velitelem 1. divize torpédoborců kontradmirálem Tomokazuem Morim, poté torpédoborec Ikazuči následován Asaka Maru a Sakito Maru, dvěma rychlými a silně vyzbrojenými 7000tunovými dopravními loďmi přebudovanými na křižníky, a linii uzavíral torpédoborec Inazuma. Japonské uskupení mířilo na sever, kde se mělo setkat s pomalou nákladní lodí Sanko Maru, která vyplula již dříve, doprovázena jedním torpédoborcem.
Zhruba ve stejnou dobu, kdy americký radar odhalil přítomnost nepřátelských plavidel, se na Asaka Maru rozblikalo červené signální světlo - navigační důstojník zahlédl ve vzdálenosti 13 mil na jižním horizontu McMorrisovy lodi. Okamžitě byl informován vicead-mirál Hósógaja. Rozezvučely se klaksony, posádky bleskurychle zaujímaly místa na bojových stanovištích. Hósógaja nařídil bojovým plavidlům změnit kurz na jih, vstříc nepříteli, zatímco dopravní lodi pokračovaly dál na sever. Brzy se kontury amerických lodí začaly rýsovat na pravoboku Naci a zpravodajský důstojník vlajkové lodi se snažil je identifikovat podle nákresů a charakteristik uváděných v příručce japonského námořnictva. Rozpoznal lehký a těžký křižník doprovázené čtyřmi torpédoborci.
Před nelehkým rozhodnutím stál v tomto okamžiku kontradmirál McMorris. Bylo zřejmé, že nepřátelské uskupení je nejméně dvakrát silnější než jeho skupina; jen křižník Mája byl o 4000 tun těžší než jediný jeho těžký křižník Salt Lake City, kromě toho oba japonské těžké křižníky měly ve srovnání se Salt Lake City o tři uzle vyšší rychlost. Má se za takového poměru sil pouštět do boje? Jestliže ano, jakou má zvolit taktiku? Americký velitel nakonec učinil odvážné, ale současně i riskantní rozhodnutí: pokusí se dostihnout a potopit transportní plavidla, přičemž se bude snažit udržovat od nepřátelských křižníků maximální odstup, který jim nedovolí naplno využívat jejich velké palebné převahy. Tato taktika mohla mít úspěch pouze za předpokladu, že by se Hósógaja dopustil chyby a uvolnil McMorrisovi cestu k transportním lodím. Naděje byla malá, ale americký velitel jí přesto nechtěl nevyužít.
110
V 8 hodin 37 minut oba japonské těžké křižníky zahájily svými 203mm hlavními děly ze vzdálenosti deseti mil palbu na Richmond, plující v čele americké formace. Richmond odpověděl hned, jakmile nepřátelské křižníky zkrátily vzdálenost natolik, že se dostaly na dostřel jeho vlastních 152mm děl. O pět minut později americké uskupení změnilo kurz na západ, vzdálenost od nepřítele se opět prodlou- , „ žila a děla Richmondu zmlkla. I Japonci polevili v palbě, ohlíželi se po významnějším cíli, než byl lehký křižník, po Salt Lake City plujícím asi tři míle za Richmondem.
Děla Salt Lake City poprvé zaburácela v 8.42 a jen během obratu na západ vypálily přední dělové věže šestnáct salv. Již čtvrtá zasáhla japonskou vlajkovou loď Naci. U základny můstku nepřátelského těžkého křižníků se zablesklo a vyšlehly plameny. Dobře zamířena byla i šestnáctá, poslední salva, a po jejím dopadu se v blízkosti předního komínu Naci náhle vyvalil černý hustý kouř příznačný pro hořící olej. Oba americké křižníky v tu dobu dokončovaly

rychlostí 25 uzlů obrat na jihozápad a čtyři torpédoborce zaujaly postavení poněkud vzadu na jejich levoboku. Svaz se po dokončení manévru dostal do nevýhodného postavení. Lodi byly obráceny k nepříteli záděmi, takže Salt Lake City na něj mohl zaměřit pouze pět děl zadních věží, za- – tímco pěti dělům v předních věžích bránily ve střelbě palubní nástavby. Tak proti dvaceti japonským 203mm dělům se mohl americký svaz bránit jen pěti děly stejné ráže. Po celou dobu Američané s napětím sledovali Naci a všichni doufali, že poškození japonské vlajkové lodi je vážné. Bohužel nebylo tomu tak, sloup černého kouře se pomalu zmenšoval, až zmizel úplně; japonské protipožární čety si dokázaly s ohněm poradit. Naci pokračoval dál nezmenšenou rychlostí a jeho palba nic neztratila na své pravidelnosti.
I Hósógaja začal měnit kurz, přibližoval se, a tím mařil McMorri-sovu naději na dostižení a napadení odplouvajících transportních lodí. Za této situace americký velitel nařídil zvýšit rychlost o tři uzle a pokoušel se od nepřítele odpoutat. Japonská plavidla, osvětlována záblesky u ústí jejich děl, se v tuto dobu rýsovala jako tmavé siluety na šedém horizontu ve vzdálenosti necelých deset mil na levoboku.
Velitel Salt Lake City, na který se soustředila pozornost nepřátel- i ských dělostřelců, kapitán Bertram J. Rodgers vedl svou loď skvěle. Přestože poté, co byl křižník téměř šest měsíců opravován po poškozeních utrpěných v bitvě u mysu Esperance za bojů o Guadalcanal, neměl možnost s téměř novou posádkou absolvovat v potřebném rozsahu cvičné střely, a přestože teprve před jedenácti dny se připojil k McMorrisovu svazu a nebyl čas na propracování společné taktiky,
111
Salt Lake City nyní představoval hlavní bojovou jednotku amerického uskupení a především on odrážel nápor mnohonásobné silnějšího nepřítele. Kapitán Rodgers po/orně sledoval dopad japonských granátů a vycházeje z odhadu, jakým způsobem budou při následujících salvách japonští dělostřelci korigovat palbu, okamžitě dával kor-midelně příkazy ke změnám kurzu. Výkonný důstojník křižníku fre-gatní kapitán Worthington S. Bitler popsal to, co se dělo v těchto minutách na můstku, takto: „Kapitán s lodí kličkoval... Mezitím jsme si povídali... Kapitán se otázal: ‚Tak, Worthy, kterým směrem se obrátíme teď?' Já jsem odpověděl: .Zatím byly vaše odhady perfektní, kapitáne, hádejte znova.' Otočil doprava nebo doleva a místo, na kterém bychom se nalézali, kdyby nezměnil kurz, bylo pokropeno deseti nebo patnácti 203mm granáty. Potom se na mne obrátil s širokým úsměvem na tváři a řekl jako školák, kterému se podařila rošťárna: .Worthy, zase jsme je převezli!'" Salt Lake City stále nesl celou tíži bitvy; torpédoborce se zatím do boje nezapojily, protože na tak velkou vzdálenost bylo zbytečné plýtvat municí a torpédy, a Richmond vypálil jen občas.
Poté co na japonské vlajkové lodi Naci způsobila porucha v rozvodu elektřiny dočasné přerušení palby, Salt Lake City obrátil pozornost na druhý japonský těžký křižník Mája. Vystřelil na něj několik salv, když náhle Naci i Mája začaly obracet k jihu, zřejmě v úmyslu zabránit Američanům v ústupu k Aleutám. Krátce nato, v 9 hodin 10 minut, byl Salt Lake City poprvé zasažen. Japonský granát narazil z velké výšky, pod ostrým úhlem na trup u čáry ponoru, sklouzl po pancéřové obšívce a explodoval v těsné blízkosti lodního dna. Křižník se otřásl, zdálo se, že se na okamžik zastavil, hned však pokračoval nezmenšenou rychlostí dál; plátování naštěstí odolalo. O minutu později katapultoval Naci na Hósógajův příkaz hydroplán, který měl korigovat palbu lodních děl. Jakmile byl letoun hlídkám na amerických lodích zpozorován, obrátily se k obloze hlavně 127mm děl. Protiletadlová palba byla tak silná, že japonský pilot její nápor vydržel jen chvíli, než se stáhl do úkrytu v hustých mracích.
V 9.20 byl Naci zasažen znovu a tentokrát se zdálo, že je situace vážnější; nepřátelská loď zpomalila a nad zadními nástavbami se zvedla oblaka kouře. S největší pravděpodobností byl příčinou jejích potíží 127mm granát vypálený jedním z amerických torpédoborců, které se už též zapojily do boje. Granát prorazil pancéřování dělové věže číslo l, explodoval uvnitř, a nejenže usmrtil obsluhu do posledního muže, ale způsobil i rozsáhlý požár, se kterým si posádka už nedokázala poradit tak snadno jako v případě prvního zásahu. Zatím-

co Naci bojoval s plameny, na obloze se znovu objevil nepřátelský letoun a opět byl přivítán palbou z palub Salt Lake City a Richmon-du. Tentokrát japonský pilot prokázal víc odvahy, a to se mu stalo osudným. Po zásahu protiletadlovým granátem začal hydroplán ztrácet výšku, a když za několik okamžiku zmizel z dohledu, zůstávala za ním stopa kouře. Příštího dne osádka amerického hlídkového bom-bardéru, letícího tímto prostorem, zahlédla nedaleko místa bitvy na hladině převrácený vrak letadla.
Když se poškozený Naci začal opožďovat a jeho děla se podruhé odmlčela,

kontradmirál McMorris se okamžitě chopil příležitosti a ještě jednou se pokusil obratem doprava a na sever přiblížit velkým obloukem k cíli, který mu nedopřával klidu, k nepřátelským transportním lodím. Tím současně zkrátil vzdálenost dělící jej od japonských lehkých křižníku, které doposud přenechávaly iniciativu Naci a Maje a zdržovaly se dál na sever, z dosahu děl Salt Lake City. Jak Salt Lake City, tak i Richmond nyní zaměřily svá hlavní děla na jeden z nich, na křižník Tama. Japonec palbu chvíli opětoval, pak uznal za rozumnější nepouštět se do křížku s těžkým križníkem a začal ustupovat.
Pár minut před desátou hodinou Naci zvládl své potíže. Již nebylo nad jeho nástavbami vidět kouř a spolu s Májou a čtyřmi torpédo-borci pokračoval ve stíhání americké skupiny. Vzdálenost mezi oběma zápolícími uskupeními zůstávala zatím zhruba stále stejná, přestože oba japonské těžké křižníky byly s to vyvinout vyšší rychlost než Američané. Zpomalovalo je neustále kličkování prováděné z obavy před možným útokem amerických ponorek, kromě toho oba japonské těžké křižníky mohly při pronásledování střílet jen děly předních věží; pokud chtěly využít plných bočních salv, musely měnit kurz, aby odkryly všechna hlavní děla, což pro ně znamenalo další zpomalení.
Kolem desáté hodiny Naci a Mája spojily své úsilí a jejich 20 hlavních děl s vražednou pravidelností vrhalo náklad ohně a oceli ve směru Salt Lake City. Americkým križníkem neustále otřásaly exploze granátů vybuchujících v jeho těsné blízkosti a zalévaly jej spousty vzedmutých vod. Pozorovatelé na ostatních amerických lodích již několikrát zatajili dech v obavě o jeho osud, křižník se však po chvíli vždy znovu vynořil z vodopádů vodní tříště a plul dál. Bylo neuvěřitelné, že se mu navzdory tak silné nepřátelské palbě dařilo unikat vážnějšímu poškození. Takové štěstí nemohlo trvat věčně. Navíc již před půlhodinou se rozplynula naděje na pomoc letounů z pozemních základen. Přišla rádiová depeše od kontradmirála Kinkaida jednak doporučující McMorrisovi, aby zvážil vhodnost ústupu, a jednak
112
113
sdělující, že bombardéry mohou dorazit asi tak za pět hodin. Depeše vyvolala mezi důstojníky na můstku Richmondu jen úsměšek - letouny, které přiletí až za pět hodin, se už nemusí objevovat vůbec, kritická situace byla teď.
Dvě minuty po desáté hodině došlo na Salt Lake City k vážné poruše kormidelního stroje. Že stroj není zcela v pořádku, věděli strojničí i kapitán Rodgers už předtím, na moři se však nemohli pouštět do náročné opravy. Náhlou změnu k horšímu způsobily otřesy provázející palbu hlavních baterií. Vysadil hydraulický systém zajišťující manipulaci kormidlem, od této chvíle jím bylo možno v každém směru otočit jen o 10 stupňů, a to pouze za pomoci dieselového motoru, který mechanici prozíravě připravili předem pro případ nouze. Manévrovatelnost lodi se podstatně snížila, což za situace, kdy bitva vrcholila a dva japonské těžké křižníky minutu za minutou zkracovaly vzdálenost, rozhodnuty nenechat kořist uniknout, znamenalo smrtelné ohrožení. Zhruba ve stejnou dobu, kdy vysadilo kormidlo, byl Salt Lake City zasažen podruhé. Japonský granát pronikl hlavní palubou, prolétl podpalubím a těsně nad čarou ponoru prorazil trup. Naštěstí neexplodoval, ale do nitra lodi začala vnikat voda. Za těchto okolností kapitánu Rodgersovi nezbylo než požádat o povolení položit kouřovou clonu a pokusit se křižník skrýt před zraky dotírajícího nepřítele. Kontradmirál McMorris okamžitě souhlasil.
Posádka Salt Lake City otevřela ventily kouřových kontejnerů umístěných na zádi a za okamžik se vyvalily mraky bílého chemického kouře, zatímco komíny přispívaly chuchvalci černého mastného dýmu klesajícího k hladině a mísícího se s bílou umělou mlhou. Přidaly se i torpédoborce, které kroužily kolem křižníku, a i jejich kouřová zařízení a dýmající komíny pomáhaly velkou loď skrýt. Naděje na proklouznutí kolem Hósógajových křižníku k transportním plavidlům zmizela s konečnou platností a McMorris se teď už jen mohl snažit své lodi zachránit od pohromy.
Pod ochranou kouřové clony začal třicetiuzlovou rychlostí ustupovat na západ, ke Kamčatce. V čele plul Richmond a asi dvě míle z ním Salt Lake City. Bitva pokračovala v pomalejším a nepravidelném tempu; pouze když Japonci dírou v oblacích kouře zahlédli americké lodi, rychle na ně vypálili několik salv. Pokusili se i o útok torpédy, ale vzdálenost byla pro přesnější zamíření příliš velká a žádné z nich se v blízkosti McMorrisových lodí neobjevilo. Honička trvala už téměř tři čtvrtě hodiny. Americký velitel si uvědomoval, že zatímco na pomoc vlastního letectva spoléhat nemůže, tím, že pluje na západ, se současně blíží ke Kurilským ostrovům, čímž s každou další
114
mílí vzrůstá nebezpečí, že bude napaden bombardéry z tamních japonských letišť.

Hósógaja se stále držel východně od americké skupiny a tím jí bránil obrátit k Aleutám a uniknout do bezpečí domácích vod. Teď už neměl McMorris na vybranou; musel na jih a potom na východ, musel prorazit, měl-li ze stahující se smyčky uniknout. V 11 hodin nařídil jižní kurz.
Japonci stále považovali za hlavní cíl Salt Lake City, a kdykoliv měli možnost, snažili se jej zasáhnout. Znovu se jim to podařilo minutu před jedenáctou hodinou, kdy granát narazil na palubní nástavby, a i když naštěstí nezpůsobil větší škody, dva muže posádky zabil a několik jich zranil. Daleko horší byl zásah, ke kterému došlo o čtyři minuty později. Projektil prorazil naftovou nádrž, zdemoloval vodotěsnou přepážku strojovny a voda smíchaná s naftou zaplavila několik sousedních podpalubních komor. V propletenci potrubí, za sykotu unikající páry a mezi stroji v matně osvětlených prostorách podpalubí probíhala bitva, která si svou úporností nezadala s dělostřeleckým soubojem odehrávajícím se nahoře. Muži záchranných družstev, po pás v ledové vodě pokryté olejem a naftou, ucpávali vším, co bylo po ruce, dokonce i vlastními košilemi, otvory, kterými se hrnuly do nitra lodi desítky tun vody. Hladina v zaplavených prostorách stou- -pala centimetr za centimetrem, a i když křižník zatím neztrácel na rychlosti, měl pětistupňový nakloň na levobok. V jednom okamžiku se zdálo, že horečně pracující záchranné čety svůj zápas prohrají. V 11 hodin 25 minut vysadila zadní kotelna a bylo nutno v jedné strojovně zastavit stroje. Rychlost klesla na 20 uzlů. Naštěstí za pouhých třináct minut se podařilo prasklé potrubí přivádějící naftu do kotelny opravit a šrouby znovu zabraly naplno. I čerpadla pracovala na plný výkon a velitel záchranných čet mohl kapitánu Rodgersovi ohlásit, že hladina vody v podpalubí začala zvolna klesat.
V 11.40 přišlo na můstek další hlášení, že sklady munice zásobující hlavní děla na zádi se prázdní, že už zbývá střel a prachových náplní jen pro několik salv. Tato děla však musela zůstat bojeschopná; jako jediná je'bylo možno zaměřit na japonské těžké křižníky dotírající zezadu na americké uskupení. Existovala pouze jedna cesta, jak za této situace zadní věže zásobit. Z příďových skladišť granátů námořníci v mrazivém větru překládali těžké střely na vozíky a převáželi je na záď. Stejně tak i podpalubní příďové sklady prachu, čtyřiadvacet hodin denně zajišťované všemi možnými zabezpečovacími zařízeními proti ohni a nebezpečí výbuchu, byly nyní dokořán otevřeny, muži vytvořili řetězy, táhnoucí se pod hlavní palubou chodbami, jídelnami a ubytovacími prostorami, a stovky rukou si předávaly pytle
115
s prachovou náplní přes celou délku lodi až na záď, k překládacím šachtám pod zadními dělovými věžemi. Stačila jedna jiskra, aby celá loď vyletěla do povětří. Riziko bylo obrovské, děla na zádi však nepřestala burácet.
Ale nejhorší chvíle měla teprve přijít. V podpalubí zůstala spousta vody, která pronikla do proražených nádrží pohonných hmot a odtud do rozvodného systému přivádějícího naftu k hořákům pod kotly. Později se objevilo i druhé vysvětlení pro to, jak se mořská voda dostala k hořákům a uhasila je: při vyrovnávání náklonu lodi odčerpáváním vody z levoboku strojničí omylem napojili odtokové potrubí na potrubí, kterým proudila nafta k hořákům Ať už šlo o nepozornost nebo nezaviněnou příčinu, výsledkem bylo, že ze dvou komínů se vyvalil bílý kouř - víc pára než kouř - a hořáky zaplavované vodou přicházející místo nafty zhasínaly jeden za druhým. Netrvalo dlouho a stroje se zastavily, přestaly se otáčet i čtyři lodní šrouby. V 11.50 už křižník plul pouze setrvačností, rychlost klesla na třináct uzlů. O tři minuty později to bylo osm uzlů. V tom okamžiku dopadla japonská salva tak blízko, že se zdálo, jako by se celá loď nadzvedla na hřebenu mohutné vlny. V 11.54 již pohyb křižníku ustával a minutu nato se úplně zastavil. Na stožár vylétla vlajka signalizující „Moje rychlost nula!" Hned poté další salva nepřátelských granátů otřásla nehybnou lodí a zalila palubu desítkami tun studené vody.
Ochromený Salt Lake City mohl sice stále ještě bojovat, jeho zadní děla dosud střílela, ale munice byla z 85 procent spotřebována a Mája a Naci, vzdálené asi devět mil na levoboku, se neúprosně blížily. Zhruba ve stejné vzdálenosti na pravoboku se nacházely oba japonské lehké křižníky a skupina torpédoborců, které již zakrátko budou s to využít svých nebezpečných torpéd. V tuto chvíli nikdo na palubě Salt Lake City nepochyboval, že je jen otázkou minut, než bude o osudu lodi rozhodnuto. Stovky mužů se připravovaly na poslední boj - a na smrt.
Kapitán Rodgers, stále se ovládající a zdánlivě klidný, stiskl ruku všem na můstku, důstojníci naposled kontrolovali, zda jejich muži mají připraveny záchranné vesty, nože a oblečení, které jim umožní vydržet co nejdéle ve vodě - pokud se jim vůbec podaří loď opustit. Nikdo si nedělal iluze o tom, co jej čeká. Jeden z námořníků se zvlášť uvážlivě a systematicky připravoval k opuštění lodi: svlékl těžký nepromokavý plášť, zul boty, prohlédl záchrannou vestu,

pečlivě ji upevnil na tělo, zbavil se všeho zbytečného a překážejícího. Když byl hotov, přistoupil k zábradlí a podíval se dolů na skelnou hladinu ledového oceánu. V tu chvíli zaklel: „K čertu se vším!", sundal vestu a znovu oblékl vše, co předtím odložil. Uvědo-
116
mil si, že musí zemřít, a rozhodl se dát raději přednost rychlé smrti než pomalému dvacetiminutovému umírání prochladnutím v nazelenalé mrazivé vodě. Mnoho dalších uvažovalo stejně jako on.
Když dostal kontradmirál McMorris zprávu, že se stroje Salt Lake City zastavily, učinil poslední pokus křižník zachránit. Nařídil třem torpédoborcům napadnout japonské těžké křižníky torpédy a útočit . tak dlouho, jak to bude v jejich silách - jinými slovy do momentu, než je japonská děla rozstříleji na padrť. Bylo to pro admirála rozhodnutí z nejtěžších, vynucené zoufalou situací. Věděl, že posílá malá plavidla a jejich posádky na téměř jistou smrt, a přitom naděje na úspěch byla vpravdě mizivá. Tím, že upoutá pozornost nepřátelských křižníku útokem torpédoborců, i za cenu jejich obětování, hodlal McMorris získat pro Salt Lake City čas, ve kterém se jeho posádka může pokusit vyčistit palivové potrubí a znovu uvést stroje do chodu.
Velitel eskadry torpédoborců kapitán Ralph S. Riggs přijal rozkaz s kamennou tváří; věděl, co se od něj očekává, a byl připraven to vykonat. Torpédoborci Dále nařídil zůstat poblíž Salt Lake City a dál pokládat kouřovou clonu, která nyní jediná skýtala ochromenému křižníku jakous takous ochranu, s Baileyem, Coghlanem a Monagha-nem provedl minutu nebo dvě před dvanáctou hodinou ostrý obrat– a vyrazil plnou parou směrem k nepříteli. Z můstku vlajkového tor-pédoborce Bailey stručně signalizoval ostatním dvěma: „Cíl: nepřátelské těžké křižníky!"
Zatímco kontradmirál McMorris s Richmondem připlouval k Salt Lake City, aby byl nablízku pro případ, že se nepodaří závady odstra-nit a bude třeba převzít posádku, tři malé lodi se hnaly vstříc protivníku, jehož jediná salva je byla schopna smést z hladiny. Jak se vzdálenost zkracovala, desítky hlavní na palubách nepřátelských lodí se zaměřovaly na útočníky pokračující v sebevražedném nájezdu. Zatím torpédoborce chránila jejich vysoká rychlost a moment překvapení, který u Japonců vyvolaly. Po pár minutách však hladinu kolem nich bičovaly stovky granátů, protože zahájila palbu i děla japonských lehkých křižníku. Když se v čele plující Bailey přiblížil na vzdálenost čtyři a půl míle, zasáhl jej první 203mm granát a zabil několik mužů posádky. Kapitán Riggs už nemohl dál čekat, rozkázal vystřelit torpéda. Jeden za druhým opustilo pět šedých kovových válců torpédo-mety, zmizely pod hladinou a jen světlé stopy vzduchových bublinek označovaly jejich dráhu směřující k Naci a Maje. Bailey poté pokračoval dál v původním kurzu, i když každou vteřinu mohl dopadnout konečný úder a rozmetat malou loď na kusy. Jeho 127mm děla nyní střílela na Naci salvu za salvou, byl to souboj Davida s Goliášem
117
a Japonci sami později nešetřili slovy uznání na adresu posádek amerických torpédoborců projevujících v těchto okamžicích největší statečnost. Ve 12.03 byl Bailey zasažen podruhé a rázem se octl bez proudu. Jeho děla se odmlčela, rychlost klesla na 15 uzlů. Teď už nemohl nepřítele nijak ohrozit, všechno další úsilí bylo zbytečné, proto jeho velitel korvetní kapitán Atkeson nařídil změnit kurz a pokusit se uniknout. Další dva torpédoborce eskadry plující za Baileym, které dosud neměly příležitost k vypálení torpéd, vlajkovou loď v obratu automaticky následovaly. Kapitán Riggs jim chtěl právě přikázat, aby pokračovaly dál samostatně v útoku, když přišel od kontradmirála McMorrise rozkaz, aby se eskadra stáhla. Japonské lodi se totiž obrátily k torpédoborcům záděmi, aby snížily riziko zásahu torpédy, a útočit na rychle plující lodi zezadu nemohlo podle všech zkušeností přinést úspěch.
V pár minutách, kdy trval odvážný nájezd torpédoborců Riggso-vy eskadry, došlo ke dvěma událostem, které od základu změnily situaci. Stalo se to, več se nikdo ani neodvážil doufat. Po čtyřech minutách od chvíle, kdy se stroje Salt Lake City zastavily, strojničí pracující s horečným vypětím hluboko v podpalubí dokázali odstranit vodu z palivového potrubí, napojit je na nepoškozené nádrže a zapálit ohně pod kotly v přední kotelně. V 11.58 se po dramatické odmlce přední strojovna probudila k životu, mohutné hřídele se začaly zvolna otáčet, křižník se hnul z místa a za jeho zádí šrouby znovu rozvířily vodu. Za dvě minuty již plul rychlostí 15 uzlů, a když o něco později začaly pracovat i zadní stroje, rychlost se zvýšila na 23 uzlů a ve 12 hodin 15 minut to bylo 30 uzlů. Nadšení stovek mužů na palubě Salt Lake City bylo obrovské, nemělo však mít dlouhého trvání. Loď sice znovu vyplula, ale hrozba dvou nepřátelských těžkých křižníků nepominula, a navíc muniční sklady Salt Lake City byly téměř prázdné. Posádka

napjatě naslouchala dunění děl provázející nerovný boj japonských lodí a Riggsových torpédoborců vedený šest mil odtud, za stěnou kouřové clony, a když najednou zavládlo ticho, znamenalo to pro všechny jen jedno - odvážný útok torpédoborců skončil, a s největší pravděpodobností jejich zničením. Teď již nic nemohlo Japoncům zabránit, aby oba americké křižníky dostihli a uzavřeli účet; Mája a Naci byly rychlejší, měly dvojnásobek těžkých děl a bránit se téměř nebylo čím.
A v tuto chvíli, kdy na Salt Lake City a na Richmondu už nikdo v druhý zázrak nevěřil a vážné tváře velitelů a stovek mužů posádek prozrazovaly, že všichni vědí o nevyhnutelném konci, který roztočení šroubů Salt Lake City jen oddálilo, radiostanice zachytily zprávu,
118
který všem doslova vzala dech: ozval se důstojník, o jehož osudu již mělo být rozhodnuto, a to, co sděloval, znělo neuvěřitelné. Velitel 14. eskadry torpédoborců kapitán Riggs hlásil, že nepřítel zastavil boj a ustupuje na západ! Bylo tomu skutečně tak. Oba japonské těžké křižníky poté, co se při torpédovém útoku skupiny kapitána Riggse obrátily k America- --ům záděmi, se po pominutí nebezpečí na předchozí kurz nevrátily a následovány oběma lehkými křižníky a čtyřmi torpédoborci místo bitvy opouštěly. Viceadmirála Hósógaju vedlo k tomuto neočekávanému rozhodnutí, které jej připravilo o vítězství, jež měl již na dosah ruky, několik důvodů. Jednak i Naci a Mája spotřebovaly tolik munice, že se dostaly pod hranici, jejíž udržení předpisy japonského válečného námořnictva striktně vyžadovaly, jednak zásoby paliva klesly natolik, že začal mít obavy, postačí-li to, co zbývá, k bezpečnému návratu na základnu. Kromě toho Hósógaja nevěděl, že za kouřovou clonou se nepřátelský těžký křižník bezmocně zastavil, a i když se dal opět do pohybu, že nemá prakticky žádné střelivo pro svá hlavní děla. Navíc měl obavu, že po třech a půl hodinách bitvy se mohou každým • okamžikem objevit nepřátelské bombardéry. Část jeho důstojníků byla dokonce přesvědčena, že již dorazily, když Salt Lake City vyčer-pal zásobu průbojných granátů, dělostřelci užili v posledních minutách boje granátů tříštivých a jejich exploze v těsné blízkosti japonských lodí silně připomínaly výbuchy leteckých pum. Proto také japonské protiletadlové baterie začaly pálit do příkrovu mraků v domnění, že skrývají útočící letouny.
Zatímco Hósógaja mířil k Paramuširu, McMorris se vracel do Dutch Harboru. Jedna z nejpodivnějších bitev války v Tichomoří byla dobojována. Vzhledem k poměru sil obou soupeřů měla zákonitě skončit katastrofami porážkou amerického svazu, ale proti všem předpokladům byl výsledek zcela jiný: Japonci ustoupili a zásoby a posily určené pro Attu a Kisku se jim nepodařilo dopravit posádkám, které na ně netrpělivě čekaly. Američané zvítězili ve chvíli beznaděje a bezmoci, kdy je jen minuty dělily od neodvratné záhuby. A to za cenu 7 mrtvých, 7 těžce a 13 lehce raněných a při poškození dvou lodí. Salt Lake City a torpédoborec Bailey krátce nato odpluly k opravám -když byl Bailey prohlédnut v suchém doku, zjistilo se, že třetina plátů krytících trup pod čarou ponoru je zprohýbána a promáčknuta explozemi japonských granátů.
I když tokijský rozhlas prohlašoval, že japonské válečné námořnictvo dosáhlo v bitvě u Komandorských ostrovů skvělého vítězství, a velmi se rozhořčoval nad nehorázností amerického tvrzení o útěku
119
Hósógajovy skupiny, viceadmirál Hósógaja svými nadřízenými pochválen nebyl. Tvrdě mu vytýkali, že nezúčtoval ze Salt Lake City, a zakrátko následovalo zbavení velení a penzionování.
Obsazeni Attu a Kisky
Američané útok na japonské posádky v Aleutách připravovali dlouho a pečlivě. V rámci severotichomořských sil kontradmirála Kinkai-da byl v lednu 1943 vytvořen pod velením kontradmirála Francise W. Rockwella Severotichomořský výsadkový svaz, jehož úkolem bylo operaci provést. Velení pozemních vojsk určilo k vylodění 7. pěší divizi, která původně prodělávala výcvik v Nevadské poušti, ale již koncem ledna byla přesunuta na sever, kde její vojáci začali intenzivně nacvičovat vylodění v tvrdých severských podmínkách, obdobných těm, s jakými se setkají na Attu a Kisce. K posílení palebné podpory invaze admirál Nimitz vyslal k Aleutám tři starší bitevní lodi Penn-sylvania, Nevada a Idaho. Eskortní letadlová loď Nassau měla zajistit leteckou ochranu výsadkové akce; byl to první případ nasazení es-kortní letadlové lodi k takovému účelu v Tichomoří.
Koncem dubna 1943 bylo vše připraveno a 7. divize se v Saň Františku nalodila na transportní lodi, které vypluly ke Studenému zálivu na konci Aljašského poloostrova, jenž byl vybrán za místo soustředění plavidel účastnících se operace. Byla učiněna řada opatření k utajení jejího skutečného cíle a ke zmatení japonské zpravodajské služby; například lékaři 7. divize přednášeli

vojákům o tropických chorobách, zimní výstroj byla při nakládání ukryta v uzavřených bednách a velící důstojníci naznačovali, že se chystá přesun do Atlantiku. 1. května se ve Studeném zálivu shromáždilo pod velením kontradmirála Kinkaida invazní loďstvo tvořené třemi bitevními loďmi, třemi těžkými a třemi lehkými křižníky, doprovodnou letadlovou lodí, devatenácti torpédoborci, čtyřmi transpotními loďmi, jedním najatým parníkem a řadou pomocných plavidel. Jeho hlavní součástí byl 51. operační svaz kontradmirála Rockwella, do nějž náležela podpůrná skupina bitevních lodí a skupina transportních plavidel vezoucích výsadkové jednotky.

Plán operace stanovil, že uskupení vypluje ráno 3. května a k vylodění na pobřeží Attu dojde 7. května. Proměnlivé a nevlídné severské počasí však nedovolilo jej dodržet. Až 4. května opustily lodi Studený záliv a rozbouřeným mořem zamířily podél jižních břehů Una-lasky a Umnaku na západ. Po asi 400 mílích propluly Amuktskou

úžinou do Beringová moře a pokračovaly dál na západ po severní straně aleutského řetězu. Moře bylo stále tak neklidné, že dokonce velké bitevní lodi musely zvednout hlavně svých předních děl, aby přelévající se vlny nestrhly kryty navlečené na jejich ústí. Když osádky průzkumných letounů informovaly kontradmirála Rockwella, že i příboj na pobřeží Attu je mimořádně silný, odložil vylodění na 9. května v naději, že se počasí zatím umoudří.

Předpokládaje, že přes všechna utajovací opatření se Japonci přece jen mohli o zahájení operace dozvědět a vyslat k Aleutám bojová plavidla, aby ji překazili, nařídil Rockwell podpůrné skupině bitevních lodí odplout dál na západ až ke Komandorským ostrovům a pokud se nepřítel objeví, napadnout jej. Posádky bitevních obrněnců uvítaly toto poslání s nadšením, protože představa, že dojde k repríze bitvy u Komandorských ostrovů, ale za zcela změněného poměru sil, byla velmi lákavá. Nepřátelské bojové uskupení se však neukázalo, nástupce viceadmirála Hósógaji viceadmirál Širo Kawase měl v tu dobu na moři pouze loď Kimikawa Maru s malým doprovodem, vezoucí k Attu několik průzkumných letounů, a té se podařilo proklouznout.

Odpoledne 8. května bylo počasí stále špatné. Rockwellovi nezbývalo než vylodění znovu odložit, tentokrát na 11. května, s tím, že 51. operační svaz využije odklad k doplnění pohonných hmot. Vzhledem k mlze, silnému větru a valícím se vysokým vlnám bylo manévrování a udržování formace tak obtížné, že většina velitelů řídila i za dne pohyby svých lodí pomocí radaru. Přes všechnu opatrnost se v husté mlze srazila minonoska Sicard s torpédoborcem Mac-Donough. I když nikdo nebyl zraněn a obě plavidla se dokázala vrátit do přístavu, nehoda značně zkomplikovala situaci, neboť Sicardu byla v nastávajícím vylodění určena úloha kontrolní lodi a MacDo-nough měl mít na starosti kontrolu podpůrné palby.

Za soumraku 10. května se ke skupině transportních plavidel připojily bitevní lodi, které po dva dny marně pátraly na západních přístupech k Aleutám po nepříteli. Poté 51. operační svaz změnil kurz na jih a mířil přímo k Attu, kde následujícího dne v 10.40 dopoledne mělo dojít k několikrát odloženému vylodění.

V tomto období války Američané ještě neměli mnoho zkušeností s prováděním invazních operací; jejich vojska zatím uskutečnila pouze dvě: na Guadalcanalu a v severní Africe. Útok na Attu navíc ztěžovaly jednak nepříznivé povětrnostní podmínky, jednak jeho geografie. Jde o 56 kilometrů dlouhý a 24 kilometry široký ostrov, pokrytý horskými hřebeny oddělovanými strmými údolími se sporou sever-

r«
'ř)CT
ifc,
">H-
** H
>,j MÍ

skou vegetací. V Holtzově zátoce na severním pobřeží byla před válkou umístěna americká meteorologická stanice, a tam také Japonci nyní pracně budovali letiště. Na jih od Holtzovy zátoky se nachází zátoka Massacre. K vylodění byla zvolena dvě místa: Šarlatová a Červená pláž západně od Holtzovy zátoky a Modrá a Žlutá pláž v zátoce Massarce.

Operaci zahájily ponorky Nautilus a Narwhal, které mezi třetí a patou hodinou ranní 11. května vysadily na Šarlatové pláži průzkumnou skupinu o sto mužích. Za několik hodin na stejném místě vysadil transportní torpédoborec Kane dalších 400 mužů. Vylodění nebylo snadnou záležitostí, výsadkové čluny musely proniknout mlhou, překonat nezmapované pobřežní útesy a zrádné vodní proudy a dosáhnout břehu, na který dorážel silný příboj. Nicméně již v dopoledních hodinách se z

Šarlatové pláže vydalo pět set vojáků ne-schůdným horským údolím na jihovýchod k Holtzově zátoce. Do pozdních odpoledních hodin však překonali jen část cesty a poté zcela vyčerpaní celodenním přelézáním skalisek a zdoláváním strmých svahů byli nuceni postup zastavit a přenocovat v provizorních přístřeších.
Hlavní síly určené k vylodění na severním pobřeží u Holtzovy zátoky vezla transportní loď J. Franklin Bell. Protože z Šarlatové pláže nepřicházely žádné zprávy a čas uplýval, vojáci výsadkových jednotek připravení na palubě transportní lodi začínali být netrpěliví. Mlha houstla a představa dalšího dne nečinně stráveného na neklidném moři nakonec přiměla velitele 32. pluku k akci. S menším oddílem nastoupil na invazní člun táhnoucí několik bárek s plochým dnem a naváděn torpédoborcem Phelps se vydal k Červené pláži. Půl míle od pobřeží vojáci přestoupili do bárek a veslovali ke břehu. Vylodění na Červené pláži proběhlo bez potíží, během dne připluly další výsadkové čluny a v podvečer bylo na břehu 1500 mužů. Nepřítel se zatím vůbec neukázal.
Se značnými problémy se potýkala jižní výsadková skupina tvořená třemi transportními loďmi, devíti torpédoborci a bitevní lodí Nevada. Již časně ráno 11. května nastoupili vojáci do člunů připraveni vydat se k pobřeží, padla však tak hustá mlha, že kontradmirál Rockwell přikázal vyčkat do doby, než se viditelnost zlepší. Když ani kolem poledne nebyla situace příznivější, dal rozkaz zahájit vyloďování bez ohledu na počasí nejpozději v 15 hodin 30 minut. Mezi druhou a třetí hodinou odpolední se mlžný příkrov začal protrhávat a invazní čluny konečně mohly vyrazit k pobřeží. Do večera bylo na Modré a Žluté pláži v zátoce Massacre přes 2000 vojáků, kteří obsadili před-
123
mostí do hloubky půldruhého kilometru. Ani tady se vylodění nesetkalo s japonským odporem a kontradmirál Rockwell se zatím marně snažil odhadnout, co má nepřítel v úmyslu a jakou taktiku sleduje. Vysvětlení však bylo jednoduché. Velitel japonské posádky na Attu plukovník Jamazaki, maje k dispozici jen 2630 mužů, dvanáct proti-letadlových a několik polních děl, si dobře uvědomoval, že s těmito silami není schopen pokrýt všechna místa, která mohla být užita jako vyloďovací pláže. Proto soustředil celou posádku v údolí spojujícím l Holtzovu zátoku se zátokou Massacre s tím, že tuto důležitou spojni-! či zablokuje a bude tam klást odpor, jak dlouho to jen bude možné.* Vylodění nebylo pro Japonce překvapením, neboť přes všechnu snahu se nepodařilo přípravy a vyplutí invazního uskupení utajit a velitel japonského Spojeného loďstva byl o hrozícím nebezpečí informován již 9. května a radiostanice plukovníka Jamazakiho zachytila vysílání z palub lodí 51. operačního svazu několik hodin předtím, než první Američané vstoupili na břeh. Přes včasné informace Japon-1 či nemohli zasáhnout; k účinným protiopatřením neměli prostředky. ! Viceadmirál Kawase pouze přikázal dopravní lodi Kimikawa Maru ; mířící k Attu, aby i se svým doprovodem změnila kurz ke Kisce, | a sám s těžkým křižníkem Mája a jedním torpédoborcem vyplul z Pa-i ramušira, aby ji ochránil, a nařídil, aby se k němu co nejrychleji připojily dva lehké a jeden těžký křižník a dva torpédoborce, které byly 1 každou chvíli očekávány v Paramuširu. Admirál Koga mu ještě poslal na pomoc těžké křižníky Mjóko a Haguro. Všechny tyto síly se ale i nemohly měřit s tím, co shromáždili k podpoře útoku na Attu Američané, navíc by dosáhly ostrova příliš pozdě na to, aby mohly vylodění zabránit nebo rozhodujícím způsobem pomoci Jamazakimu. Plukovník tedy zůstal odkázán sám na sebe a o nejbližší budoucnosti si nedělal žádné iluze. Přikázal spálit všechny tajné dokumenty a připravit své muže na úporný, ale beznadějný boj.
Severní invazní skupina vyloděná na Šarlatové a Červené pláži postupovala 12. května, po likvidaci japonských předsunutých postavení, k Holtzově zátoce. Účinnou podporu jí přitom poskytovala děla bitevních lodí Pennsylvania a Idaho, palubní letouny z letadlové lodi Nassau a bombardéry z letišť na Adaku a Amchitce. Jižní skupina vyrazila po ostřelování nepřátelských pozic bitevní lodí Nevada ze zátoky Massacre na sever. Postup byl pomalý, zdržovala jej přesná palba dobře umístěných japonských děl i nemožnost využít v plné míře vyloděné traktory a nákladní vozy, kterým bránilo v pohybu bláto, do kterého se neustále beznadějně propadaly. Ani třetí den nepři-
124
nesl zlepšení - přes podporu, kterou vyloděným jednotkám poskytovalo letectvo, a zejména námořnictvo palbou těžkých lodních děl. Velitel 7. divize generálmajor A. E. Brown, který osobně velel severní invazní skupině, žádal posily, stroje k budování cest - a především čas. Pomalý postup - kolem čtyř kilometrů za dva dny - zdůvodňoval obtížným terénem a mimořádně odolnou japonskou obranou. Současně narůstaly neshody mezi velením pozemních sil a veliteli bojových plavidel, zejména bitevních lodí. Většina plavidel podporujících vylodění a následující postup jednotek 7. divize vyčerpala již převážnou část svých zásob munice;

například bitevním lodím zbývaly pro hlavní děla jen průbojné granáty určené pro případ střetnutí s nepřátelskými silami, ale z ostrova neustále přicházely požadavky na pokračování v podpůrné palbě. Je pravdou, že japonská postavení vybudovaná ve srázných roklích a na svazích skalních hřebenů byla těžko zasažitelná a mnohá z nich i po dlouhodobém a intenzivním ostřelování zůstávala stále schopna klást houževnatý odpor. Námořníci však - a oprávněně - prohlašovali, že oni učinili vše, co bylo v jejich možnostech, zatímco pozemní vojsko neprojevuje potřebnou bojovnost. Pomalý postup znepokojoval i kontradmirála Kinkaida, a když mu bylo sděleno, že generálmajor Brown se vyjadřuje v tom smyslu, že k dobytí Attu bude třeba šesti měsíců, zbavil jej velení.
Dne 15. května se situace podstatně zlepšila na severním úseku ostrovní fronty. Vojáci 32. pluku pod vedením plukovníka Franka L. Culina vyrazili k rozhodnému útoku ve směru Holtzovy zátoky a překvapili obránce, kteří začali kvapně ustupovat zanechávajíce za sebou množství zbraní a zásob. Současné zrychlily postup i jednotky vyloděné na Šarlatové pláži. Příští den začal nešťastným nedorozuměním, kdy palubní piloti z letadlové lodi Nassau hned po ránu vzlétli k náletu na japonská postavení, ale protože nebyli informováni o předchozím posunu frontové linie, místo Japonců začali bombardovat a ostře-lovat Culinovy oddíly. Trvalo několik hodin, než mohl plukovník pokračovat v útoku. Nebyl ale o nic méně rozhodný než předchozího dne. Téhož dne večer přibyl na ostrov i nový velitel invazních vojsk generálmajor Eugene Landrum. Odpoledne 17. května se Culinovi vojáci setkali s jednotkami postupujícími z jihu ze zátoky Massacre. Japonci poté vyklidili oblast Holtzovy zátoky a stáhli se do prostoru malého zálivu nazvaného Čičagovův přístav. Tam se plukovník Jamazaki rozhodl bojovat do posledního dechu. Do této chvíle se mu odnikud nedostalo podpory a už ztratil naději, že by se jí dočkal.
Prakticky stále trvající mlha, snižující viditelnost na minimum, bránila již po několik dnů startu japonským torpédovým bombardé-

rum připraveným v Paramuširu, a když jednou přece jen vzlétly, byly nuceny se vrátit. Jedině několik japonských ponorek se pokusilo Rockwellovy lodi napadnout, ale nepodařilo se jim žádnou z nich zasáhnout, i když bitevní loď Pennsylvania se dvakrát jen taktak rychlou změnou kurzu vyhnula vystřelenému torpédu. V mlze se dosud skrývaly i křižníky a torpédoborce viceadmirála Kawaseho. Protože radiostanice japonské posádky na Attu hlásila, že v těsné blízkosti ostrova operuje několik nepřátelských bitevních a letadlových lodí, Kawase nepokládal za rozumné riskovat proti velké přesile své jediné dva těžké křižníky a neodvážil se přiblížit k ostrovu blíž než na 400 mil. Odvahu ztratil i císařský hlavní stan v Tokiu. Po prvních zprávách o nepřátelském vylodění na Attu dostal velitel Spojeného loďstva admirál Koga rozkaz, aby se se svou obrovitou vlajkovou lodí Musaši, dalšími dvěma bitevními loďmi Kongo a Hanina, křižníky Toň a Čikuma a pěti torpédoborci přemístil z Truku do Tokijského zálivu, kde čekaly tři letadlové lodi, tři těžké a dva lehké křižníky a jedenáct torpédoborců, a poté s celým tímto impozantním loďstvem odplul na sever k utkání s Američany. Když Koga v noci z 21. na 22. května dorazil do Tokijského zálivu a měl posílen pokračovat dál k Aleutám, bylo mu nařízeno vyčkat vývoje situace. Pak bylo odplutí japonského loďstva zrušeno úplně, zřejmě z obavy z těžkých ztrát, které by mohlo utrpět v prostoru ovládaném letouny startujícími z amerických pozemních základen.
Až 22. května, poté co sílící vítr na čas roztrhl dosud souvislý příkrov mlhy zahalující Attu a blízké vody, se nad Holtzovou zátokou objevilo 19 torpédových bombardérů betty. V zátoce se v tu chvíli nacházel torpédoborec Phelps a dělový člun Charleston. Hlavní síly 51. operačního svazu před pěti dny na rozkaz viceadmirála Kinkaida odplouly z bezprostřední blízkosti ostrova vzhledem k neustálému ohrožení japonskými ponorkami. Phelps a Charleston nezachytily rádiové varování upozorňující na blížící se letouny, nálet je proto zcela zaskočil. Nicméně obě plavidla reagovala bleskurychle. Zvýšila rychlost na maximum, kormidla přecházela z jedné krajní polohy do druhé, paluby se nakláněly při prudkých obratech a hlavně protileta-dlových zbraní se rozžhavovaly, jak chrlily útočníkům v ústrety tisíce projektilů. Jeden bombardér se podařilo sestřelit, další těžce poškodit, takže se zřítil do moře o několik kilometrů dál. Protiletadlová palba byla tak intenzivní, že dokonce zasáhla jedno svržené torpédo dřív, než dopadlo na hladinu. Torpédoborec a dělový člun manévrovaly tak úspěšně, že během celého náletu neutrpěly ani škrábnutí. To však nevadilo japonským pilotům, aby po návratu na letiště v Paramu-

siru nehlásili potopení křižníku a torpédoborce, a dokonce tvrdili, že ještě

jednu loď v zátoce zapálili. Příštího dne japonské letouny zaútočily znovu. Nad Attu je napadlo pět lightningů, které včas vzlétly z letiště na Amchitce. Mezi americkými stíhací a japonskými bom-bardéry se rozpoutala bitva, jejímž výsledkem bylo pět sestřelených bett. Ostatní, které nebyly v tomto boji poškozeny, odhodily pumy a prchaly nazpět ke Kurilským ostrovům. Americká armáda ztratila dva lightningy.
Zatím urputně se bránící vojáci plukovníka Jamazakiho ustoupili pod stále sílícím tlakem Američanů na poslední obrannou výspu, horský hřeben vypínající se východně od Čičagovova přístavu. Bylo jasné, že úplná likvidace zbytků japonské posádky je jen otázkou několika hodin. Japonci už neměli kam ustoupit. Dne 28. května průzkumná catalina shodila nad jejich postaveními výzvu ke kapitulaci, ale plukovník Jamazaki na ni nereagoval. Místo toho v nočních hodinách z 28. na 29. května vyrazil se zbytkem svých mužů k zoufalému sebevražednému protiútoku. Kolem tisíce japonských vojáků, vyzbrojených vším, čím bylo možno bojovat, od automatických zbraní po bodáky přivázané na tyče, napadlo za zuřivého pokřiku americké linie. Podařilo se jim prorazit, dokonce pronikli až ke dvěma velitelským stanovištím a k polní nemocnici, kde bajonety ubodali raněné a přítomného vojenského kaplana. Pak ale v protizteči, ve které se zejména vyznamenali američtí zákopníci, byli vrženi zpět. Na pět set zfanatizovaných japonských vojáků poté spáchalo sebevraždu. Šarvátky omezeného rozsahu trvaly po celý následující den a poslední zbytek Japonců zaútočil ještě jednou 30. května ráno. Ti, kdo nebyli při této beznadějné akci zabiti, použili ruční granáty ke společné sebevraždě. Hromady strašlivě zohavených mrtvol představovaly drastické zakončení bojů o aleutský ostrov Attu, ve kterých padlo celkem 2351 japonských vojáků a jen 28 jich bylo zajato. Z 11 000 vyloděných Američanů padlo kolem šesti set.
Poté co se Jamazakiho radiostanice odmlčela, nemělo japonské hlavní velení z Attu žádné zprávy a ztratilo o vývoji situace na ostrově přehled. Správně však předpokládalo, že posádka se nachází v beznadějné situaci, a proto 29. května nařídilo její evakuaci. Hlavní síly viceadmirála Kawaseho měly poutat pozornost 51. operačního svazu, zatímco torpédoborce nalodí v Čičagovově přístavu zbytky obránců. Krátce nato vysílal americký rozhlas zprávu o ukončení bojů na Attu. Záchranná výprava byla odvolána.
127
Po obsazení Attu obrátilo americké velení pozornost ke Kisce, hlavnímu a poslednímu nepřátelskému opěrnému bodu v Aleutských ostrovech. Plány útoku na Kisku byly vypracovány před skončením bojů na Attu, nyní ale bylo třeba reorganizovat invazní síly podílející se na okupaci Attu a posílit je, neboť podle informací zpravodajské služby byla japonská posádka na Kisce nejméně dvakrát početnější než posádka na Attu.
Vlastnímu vylodění mělo předcházet dlouhodobé a intenzivní letecké bombardování Kisky, které způsobí co největší škody na obranných zařízeních a otřesením bojové morálky naruší bojeschopnost posádky. Rozestavěné japonské letiště v Holtzové zátoce na Attu se ukázalo zcela nevyhovující, proto američtí ženisté vyhledali na východní straně zátoky Massacre jiné vhodné místo a z nově vybudovaných vzletových drah už 8. června startovaly první letouny. Druhé letiště Američané zřídili na ostrově Šemija, vzdáleném 25 mil východně od Attu. Jeho plochý povrch, v Aleutách neobvyklý, byl ideální k výstavbě dlouhých drah potřebných pro operace těžkých létajících pevností, a práce pokračovaly tak rychlým tempem, že již 21. června jich mohly užívat střední bombardéry. Tato dvě nová letiště nejenže umožňovala pravidelně napadat Kisku v kteroukoliv dobu, ale současně sloužila k ochraně celého aleutského řetězu a skýtala základny k náletům na Kurilské ostrovy.
11. letecké armádě bylo uloženo útočit na Kisku, kdykoliv to počasí dovolí, a její letouny se objevovaly nad ostrovem prakticky dennodenně. Pumami a palbou palubních zbraní ničily vojenské objekty a nedopřávaly Japoncům chvíli oddechu. Kontradmirál Kinkaid současně nařídil blokádu ostrova flotilou torpédoborců a křižníků, čímž viceadmirálu Kawasemu bránil v jakémkoliv pokusu těžce zkoušené posádce ulehčit. Později vyslal Kinkaid ke Kisce svazy těžkých bojových plavidel, které ostrov zasypaly tisíci granáty; 6. července připlul kontradmirál Robert C. Giffen se třemi těžkými a jedním lehkým křižníkem v doprovodu čtyř torpédoborců a 22. července následoval další nájezd bitevních lodí Mississippi a New Mexico, pěti křižníků a devíti torpédoborců.
Císařský hlavní stan neměl po útoku na Attu nejmenší pochybnost, že letecká ofenzíva a blokáda Kisky jsou předehrou vylodění. Po zkušenostech z Attu, kde ani fanatický odpor neuchránil japonskou posádku od porážky a prakticky úplného vyhlazení, bylo zřejmé, že stejný osud čeká i císařské vojáky na Kisce. Už kolem 20. května proto padlo rozhodnutí je z ostrova evakuovat, protože Japonci

nemohli do severních moří přisunout takové pozemní, letecké a námořní síly,
128
< ^
1-2 s á
i O. O
= g. 3 ™: St l ° ° k 3 " * 5řf*lS
!p = II: ÍIPII
"< S L- 2 «"' i=K to !»r Z oj' C s±:
*~ ,— f« **. tp i^
•!SIÍL
3 <T o tt o.
: < < O. 3 : O c- S o 3
S c ^ S5. » ll^ol'
o§^5>!
o -o
Sg-oc.s^p. rt
o). - p o rt «<- :
C5 O- C
g g: I.
(B. <<- -
O. 3 <
«• 3. 5.
i?
S. > á.
O o1 N ft
D3 & W
•o 3 -a
a< BS ^.
3»; ^ o es.
O> W »- i
1 - IT s. s.
o-og.^ g
3^ X§ ^S Ň 3
g 2. fT o o g: x S
3 §• g- S: s l
ta n
P :
t/i '
O 2' Ui
a • o
d o g l O
o ^ S N L ď
-; n -j -O
l 8* S S í i
LJ' n ". 3 PS- 5.
g- i ^ ^ s s
H-K P3 Q. r^. p 3
O) O &3 M 3
« El? g o
• 3- SL! o 3 g: "g
n N r
. 0.« -O fc.rt • O •<•-..
«• LL b
- X" es
0!< M, „ .^
< l» N ř&- n
• P? °- 3 o ^11 S
říŠJÍB* l&S^řal
F o--o Z — ^-- o<
řSIINF
íi?8«"'
&5 ~ i
*• 3 »" o- p, rt
3 N """' ^
Q cT á 21 o S',
^ a C^ C 3 ^-
s: g- L § l U
l § l S i &

l IÍ
Sai
Pl-§ o| »
o ™ -o
89 O- •=: '
O. ?C O !
3 L. n 2 3
i "g &
II-R
89- ^1 O'
B S l
tts-S-
S. O a
E iv g.
o «
^ ^* S
"

každý nesl pouze svoje nejnutnější osobní věci a zbraně. 28. července v 18 hodin 40 minut vpluly do stále ještě mlhou zahaleného přístavu Kimurovy lodi. Zakotvily a spustily čluny, které za pouhých 55 minut převezly na paluby dvou křižníků a šesti torpédoborců 5183 vojáky včetně velitele posádky kontradmirála Šózóa Akijamy. Vice-, admirál Kawase v té době s lehkým křižníkem Tama a čtyřmi torpé-3 doborci hlídkoval na přístupech k ostrovu, aby zabránil nežádoucímu : překvapení ze strany nepřátelských plavidel. Na Kisce zatím exploze připravených náloží ničily už nepotřebná zařízení a budovy. Ve chvíli, kdy se mlha začala rozptylovat, evakuační skupina s naloděnou posádkou zvedla kotvy a nejvyšší rychlostí se vracela ke Kurilským ostrovům; do Paramušira dorazila bez úhony 1. srpna 1943. Na Kisce zůstaly jen jako smrtící léčky rafinovaně ukryté neodpálené nálože a na zdech dosud stojících objektů urážlivé protiamerické nápisy. Američané neměli o celé operaci nejmenší tušení a zůstala pro ně tajemstvím ještě po celé tři týdny.

Velitel severotichomořských sil Kinkaid, 7. června povýšený na í viceadmirála, měl v tu dobu jiné starosti a díky jim do značné míry í nevědomky napomohl úspěchu Kimurovy záchranné mise. 23. čer-' věnce radiolokátor průzkumné cataliny křižující nad mořem 200 mil ; jihozápadně od Attu ohlásil přítomnost sedmi neznámých plavidel. Co způsobilo, že se na obrazovce radaru cataliny objevily podezřelé odrazy později, již nikdo nezjistil, ale Kinkaidovo velitelství předpokládalo, že byl objeven konvoj přivážející posily na Kisku. Viceadmi-rál okamžitě uvědomil o pohybu nepřátelského konvoje dvě operač-: ní skupiny kontradmirálů Roberta C. Giffena a Roberta M. Griffina, tvořené bitevními loďmi, těžkými křižníky a torpédoborci, které strážily přístupy k Aleutám. Večer 25. července obě skupiny, ke kterým se připojily dva torpédoborce hlídkující u pobřeží Kisky, vypluly na západ, vstříc ohlášenému nepříteli. Celému uskupení velel kontrad-mirál Giffen.

Sedm minut po půlnoci 26. července radar na bitevní lodi Mississippi ohlásil kontakt na levoboku ve vzdálenosti 15 mil. Bitevní loď Idaho a těžké křižníky Wichita a Portland kontakt potvrdily. Lodi v bojové formaci změnily kurz na sever, a když podle údajů radiolokátorů byla třináct minut po půlnoci „nepřátelská plavidla" vzdálena 8 mil od křižníků a 12 mil od bitevních lodí, Giffen nařídil zahájit palbu, zatímco torpédoborce vyrazily k útoku torpédy. Děla bitevních lodí a křižníků vrhala do prostoru označeného radarem jednu salvu za druhou, granáty se řítily na „cíl", temné dunění oznamovalo mužům na stanovištích hluboko v podpalubí, že bitva je v plném proudu.

130

Podivné však bylo, že „nepřítel" ani po několika minutách ostře-lování palbu neopětoval a těžký křižník Saň Francisco a torpédoborce hlásily na Giffenovu vlajkovou loď, že na obrazovkách jejich radiolokátorů není po nepřátelských plavidlech ani stopy. Po jedenatřiceti minutách, když „nepřátelské uskupení" zmizelo z radarových obrazovek na lodích, které předtím potvrzovaly jeho přítomnost, dal kontradmirál Giffen palbu zastavit. V tu dobu již bitevní lodi spotřebovaly 518 356mm granátů a křižníky 487 203mm granátů. Giffen vyčkal do rozednění, poté se přiblížil k prostoru, ve kterém měl v noci proplouvat „nepřítel", a přikázal katapultovat průzkumný letoun. Jeho pilot dlouho kroužil nad mírně zvlněnou hladinou, nenalezl však v širokém okolí ani nepřátelské lodi, ani rozstřílené vraky, ani trosky, prostě nic. To už se podezření změnilo v jistotu: žádný nepřátelský konvoj neexistoval, radiolokátory zachytily falešné odrazy; vysílané elektromagnetické vlny se zřejmě odrážely od pohoří okolních 100 až 150 mil vzdálených ostrovů.

Následujícího dne viceadmirál Kinkaid nařídil Giffenovu uskupení doplnit pohonné hmoty z nádrží cisternové lodi Pecos, zdržující se 105 mil jihovýchodně od Kisky, a vrátit se na základnu. Na místo setkání s Pecosem Giffen dorazil v dopoledních hodinách 28. čer-_ věnce - a Kimura zatím mohl nikým neobtěžován evakuovat pět tisíc vojáků.
Po návratu byli účastníci „bitvy stínů" terčem mnoha uštěpačných poznámek svých zlomyslných kamarádů a museli vyslechnout nejeden jízlivý komentář. Kontradmirál Giffen se nedal vyvést z míry a prohlásil, že vlastně šlo o nejrealističtější cvičení, jakého se kdy účastnil. Ale méně pochopení měli důstojníci zásobovacích a technických služeb amerického válečného námořnictva, když posuzovali spotřebu munice a opotřebení těžkých děl Giffenových lodí.
Jak již bylo řečeno, americké velení nemělo ani potuchy o tom, že na Kisce už není jediný Japonec, a pokračovalo v přípravách k vylodění, které se podle všech předpokladů mělo setkat s daleko rozhodnějším odporem, než tomu bylo v případě Attu. Dne 30. července opuštěná nepřátelská postavení na Kisce ostřelovaly torpédoborce Farra-gut a Hulí, o tři dny později učinila totéž skupina dvou bitevních lodí, dvou těžkých a tří lehkých křižníků a devíti torpédoborců. Na liduprázdný ostrov dopadlo téměř dva a půl tisíce granátů ráží od 356 mm po 127 mm. I v následujících čtrnácti dnech trvala blokáda ostrova s občasným ostřelováním; 12. srpna na něj křižníky a torpédoborce vypálily 60 tun granátů. Každý den také přilétaly letouny
131
11. letecké armády s nákladem pum a postřelovaly předpokládané nepřátelské pozice z palubních kanónů a kulometů. Nad Kiskou se pravidelně objevovaly i průzkumné letouny vybavené kamerami, a pokud nebyl ostrov zahalen mlhou, pořizovaly stovky snímků.
Po návratu jednoho z nich, který fotografoval Kisku 2. srpna po týdenní pauze vynucené nepříznivým počasím, se 4. srpna u vice-admirála Kinkaida ohlásil zpravodajský důstojník loďstva a předložil mu zprávu, která uváděla, že na pořízených fotografiích jsou patrné „pozoruhodné změny" a že „nikdy předtím, od okupace Kisky nepřítelem, nebyly způsobeny takové škody za stejné časové období" - důstojník měl na mysli onen týden od 26. července do 2. srpna, po který nebyl průzkum prováděn. Na fotografiích bylo možno rozpoznat šestadvacet zničených objektů včetně vysílaček, garáží a ubytovacích baráků. Před týdnem se v přístavu nacházelo větší množství lodic, teď tam byla jen jedna. Jestliže všechny tyto škody způsobilo americké bombardování a ostřelování, mohli být letci a námořní dělostřelci s výsledkem svého snažení nanejvýš spokojeni. Na druhé straně se objevila řada podivných úkazů, pro které zatím nikdo v americkém štábu nenacházel vysvětlení. Proč od 28. července zmizelo z éteru natrvalo vysílání radiostanic japonské posádky na Kisce? Proč motorová vozidla, která Japonci vždy ukrývali a maskovali, se teď nacházela dobře viditelná na pobřeží u přístavu? Proč v poslední době pobřežní baterie nestřílely na americké torpédobor-ce, i když proplouvaly blízko břehů? Proč nebyly ostřelovány americké letouny téměř dennodenně útočící na nepřátelká postavení na ostrově a proč se stanoviště protiletadlových děl zdála letcům úplně opuštěná?
Na rozdíl od těchto otázek vyvolávajících vážná podezření, že nepřítel ostrov opustil, několik pilotů hlásilo, že během náletů 2. srpna zaznamenali lehkou protiletadlovou palbu, jeden z nich dokonce vyprávěl, jak střílel na prchajícího japonského vojáka a viděl jej upadnout. Generálmajor námořní pěchoty Holland M. Smith si správně povšiml, že hlášení potvrzující přítomnost nepřítele pocházela téměř bez výjimky od málo zkušených letců, proto viceadmirálu Kinkaido-vi navrhl, aby byla za noci na pobřeží Kisky z gumových člunů vysazena průzkumná skupina, která by zjistila pravý stav věcí. Návrh však nebyl přijat.
A tak plnou parou pokračovaly rozsáhlé přípravy k obsazení Kisky. Kontradmirál Rockwell měl k provedení operace k dispozici téměř stovku plavidel nejrůznějších typů a pozemní vojsko určené k útoku na ostrov pod velením generálmajora Charlese H. Corletta
132
čítalo na 34 500 mužů. Lodi i výsadkové jednotky se shromáždily v přístavu ostrova Adak, a tam také proběhla poslední cvičení.
Dne 13. srpna Rockwellovy výsadkové lodi naložené vojáky a bojovou technikou a doprovázené silným uskupením bitevních lodí, křižníků a torpédoborců vypluly ke Kisce. Krátce po půlnoci 15. srpna se přiblížily k ostrovu. Dopředu vyrazily minolovky, aby vyčistily -pásmo určené k překládání vojsk a materiálu z transportních a dopravních lodí na výsadkové čluny, a bojová plavidla zatím ostřelovala pobřeží děly všech ráží. Poté k malé Gertrudině zátoce na jižním pobřeží ve střední části ostrova připlulo pět člunů plně naložených vojáky, které nedaleko břehu zastavily. Jediné japonské dělo, jediný kulomet na ně

nevystřelily, přitom čluny se přímo vystavovaly nepřátelské palbě. Šlo totiž o motorové torpédové čluny maskované jako výsadková plavidla a vojáky na jejich palubách představovaly dřevěné figuríny navlečené do uniforem. Tato válečná lest měla Japonce přesvědčit, že k vylodění byla vybrána Gertrudina zátoka, zatímco ve skutečnosti výsadkové jednotky přistanou na severozápadním pobřeží ostrova. To se také stalo a do 8 hodin 40 minut bylo na pláži 3000 vojáků i spousta zásob a válečného materiálu. Do osmi večer bylo vyloděno 7300 mužů. Následujícího dne vystoupily na břeh další jed-notky a zahájily rychlý postup podél pobřeží a do nitra ostrova. Po nepříteli nebylo ani stopy.
Dne 17. srpna Američané pronikli až k hlavnímu japonskému táboru na Kisce. Vše bylo opuštěno ve značném spěchu, protože jen část zbraní, zásob a potravin byla zničena. Celý tábor zahalovala hustá mlha, která zapříčinila prakticky všechny ztráty, které Američané na Kisce utrpěli - viditelnost omezená jen na pár kroků zavinila řadu tragických omylů, kdy vojáci považovali nedaleko se pohybující stín za nepřítele a zahájili palbu. Tak bylo 25 mužů zabito a 31 zraněno. K ještě vážnějším ztrátám došlo na moři. Uvolněnou japonskou minu zahnaly krátce po půlnoci 18. srpna vodní proudy přímo do plavební dráhy torpédoborce Abner Read, hlídkujícího u severozápadního pobřeží ostrova. Mohutná exploze zničila celou záď lodi a největší pohromu způsobilo proražení nádrží s chemikáliemi určenými k výrobě umělého kouře, které se nacházely právě na zádi. Dusivé plyny pronikly do podpalubí a námořníci, uvězněni ve zdemolovaných prostorách, odkud nebylo úniku, nemohli dýchat. Pro ty, kteří přežili pár děsivých minut, bylo vysvobozením, když se rozbitá záď odtrhla a oni se ocitli v ledové vodě. Část jich stihl vytáhnout rychle spuštěný motorový člun, sedmdesát mužů posádky však zahynulo buď udušením ještě na lodi, nebo zemřeli prochlazením dřív, než je zachránci vylo-
133
vili. Druhý torpédoborec Bancroft vzal těžce poškozený Abner Read do vleku a odtáhl jej do přístavu na Adaku.
Až do 22. srpna prohledávaly americké jednotky ostrov a pátraly po nepříteli. Nenašly nikoho kromě tří nebo čtyř pobíhajících opuštěných psů. Jeden z amerických letců sarkasticky pravil: „Shodili jsme na Kisku 100 000 letáků, ale ti psi neuměli číst."
Západní Aleuty byly opět v amerických rukou. Začátkem října 1943 dal Výbor náčelníků štábů souhlas k posílení základen v západních Aleutách pro případ, že by bylo nutné zaútočit na Paramuširo, hlavní japonský opěrný bod na Kurilských ostrovech, ale jak ukázal pozdější vývoj, nikdy k tomu nedošlo. Dne 11. října byl viceadmirál Kinkaid jmenován velitelem 7. loďstva v jihozápadním Tichomoří a na jeho místo na severu nastoupil viceadmirál Frank Jack Fletcher. Letouny americké 11. letecké armády v následujících měsících provedly řadu náletů na Paramuširo; hlavním cílem těchto akcí bylo pouze Japonce znepokojovat a udržovat je v trvalé nejistotě, zda se přece jen nepřipravuje úder vedený z Aleut přes Kurily k domácím japonským ostrovům. I japonské bombardéry se občas objevily nad Attu, Adakem a Kiskou, ale do konce války tato oblast tichomořského válčiště už hrála podřadnou roli, kde se nic významnějšího nepřihodilo.
134
4. Neutralizace Rabaulu
Víme již, že na konferenci v Casablance v lednu 1943 stanovili západní spojenci základní strategii pro tichomořské válčiště na rok 1943. Měl být obsazen Rabaul, Japonci vyhnáni z Aleut a zahájen postup k Truku a Marianám přes Gilbertovy a Marshallovy ostrovy ve středním Tichomoří. Úkol dobýt Rabaul připadl vrchnímu veliteli v jihozápadním Tichomoří generálu MacArthurovi, který měl proti japonské baště na ostrově Nová Británie postupovat současně dvěma směry: jednak svými silami po severním pobřeží Nové Guineje, jednak ji-hotichomořskými silami admirála Halseyho řetězem Šalomounových ostrovů na sever.
Zatímco byl tento záměr krok za krokem realizován, Výbor náčelníků štábů ve Washingtonu připravoval generální strategický plán porážky Japonska. Přitom vyvstala základní otázka: má být tažení na – západ k domácím japonským ostrovům vedeno z MacArthurovy ji-hozápadnětichomořské oblasti nebo z Nimitzovy středotichomořské oblasti? Řada washingtonských stratégů preferovala postup středním Tichomořím s tím, že na jihotichomořském a jihozápadnětichomoř-ském směru by mělo jít jen o podpůrné operace. Tvrdili, že středoti-chomořská cesta je kratší a i přírodní podmínky jsou tu pro postup spojeneckých vojsk výhodnější než v džunglích jižního Pacifiku. Bude vyžadovat méně lodí, vojsk i zásob, umožní odříznout Japonsko od jeho zámořských držav, ze kterých čerpá životně důležité suroviny nezbytné pro chod válečného průmyslu, současně skýtá i možnost zničit japonské loďstvo, které se se vší pravděpodobností pokusí spojenecký postup zastavit. Hlavním zastáncem této strategie byl vrchní velitel amerického

válečného námořnictva admirál King a později se k němu přiklonil i náčelník štábu pozemních vojsk generál Marshall. Jednoznačný nesouhlas vyjádřil generál MacArthur a vlivnou podporu měl v admirálu Williamu D. Leahym, náčelníku prezidentova štábu a senioru Výboru náčelníků štábů. Oba byli toho názoru, že po dobytí Rabaulu je třeba pokračovat dál na západ přes Filipíny. MacArthur obhajoval filipínský směr s nesmírnou energií a v jeho postoji zcela zřejmě hrály velkou roli i osobní důvody. Pokud by byl veden hlavní nápor z Nimitzovy středotichomořské oblasti,

znamenalo by to, že on a síly pod jeho velením budou odsunuty na vedlejší kolej. Kromě toho návrat na Filipíny byl pro MacArthura bezesporu i záležitostí emocionální, neboť s nimi byla těsně spjata značná část jeho dlouhé vojenské kariéry. Nejenže se před válkou významně podílel na výstavbě filipínské armády a dosáhl v ní hodnosti maršála, ale po Pearl Harboru a po napadení Filipín velel jako velitel ozbrojených sil Spojených států na Dálném východě bránícím se spojeným americko-filipínským vojskům. Po zhroucení obrany prezident Roosevelt z obavy, aby velící americký generál nepadl do zajetí, Mac-Arthurovi nařídil odletět do Austrálie a převzít velení jihozápadněti-chomořské oblasti. MacArthur opustil Filipíny 12. března 1942 se slibem, že se vrátí. Odčinění ponižující porážky a návrat v čele vítězných vojsk se staly pro pyšného a sebevědomého amerického generála věcí cti a prestiže.
Plánovači Výboru náčelníků štábů však oprávněně namítali, že nelze vyvíjet tlak jen z jižního Tichomoří, to by Japoncům ponechávalo možnost svobodně operovat na pravém boku postupujících spojených vojsk a napadat jejich mimořádné dlouhé zásobovací linie. Kromě toho zvolí-li Spojenci pouze jeden směr postupu, má nepřítel možnost vrhnout proti němu všechny své prostředky. Na druhé straně ofenzíva vedená Mikronésií, konkrétně přes Marshallovo souostroví a Karolíny, a koordinovaná s postupem přes Bismarckovy ostrovy a Filipíny jednak ochrání bok jihotichomořských operací a jednak nepřítele přinutí rozptýlit síly.
Po komplikovaných jednáních Výbor náčelníků štábů rozhodl, že generální útok proti Japonsku bude veden z obou směrů, jak ze středního, tak i jihozápadního Tichomoří. Po obsazení severního pobřeží Nové Guineje se MacArthurova vojska vylodí na Filipínách a mezitím Nimitz zahájí tažení ve středním Tichomoří útokem na japonské posádky v Gilbertově a Marshallově souostroví.
Současně bylo učiněno i důležité rozhodnutí týkající se Rabaulu. Po zvážení všech pro a proti Výbor došel k závěru, že místo dobývání Rabaulu bude dostačující tuto významnou japonskou citadelu neutralizovat. Útok na silnou a dobře vyzbrojenou rabaulskou posádku by vyžadoval nasazení velkého množství vojsk a materiálu a mohlo by trvat i několik měsíců, než by se podařilo odpor nepřítele zlomit. Jevilo se tedy jako výhodnější Rabaul obklíčit, odříznout a ničit nepřetržitými nálety. Izolovaná stotisícová japonská posádka bude potom stejně bezmocná a japonskému válečnému úsilí stejně neužitečná, jako kdyby upadla do zajetí. Roosevelt a Churchill plán na neutralizaci Rabaulu schválili na konferenci v kanadském Quebeku konané ve druhé polovině srpna 1943.
Cíl: Bougainvillův ostrov
Rabaul se sice nacházel v dosahu bombardérů vzlétajících ze spojeneckých letišť rozmístěných ve střední části Šalomounových ostrovů a na Nové Guineji, aby však nálety dosáhly žádoucí intenzity, bylo třeba získat předsunuté letecké základny pro střední bombardéry a pro stíhačky k doprovodu těžkých létajících pevností a liberatorů. Pozornost spojeneckých stratégů se proto soustředila na Bougain-ville, severní výspu Šalomounových ostrovů. Podle odhadu se na Bou-gainvillu a přilehlých ostrůvcích nacházelo asi 40 000 mužů japonských pozemních vojsk a asi 20 000 příslušníků námořnictva. Většina byla soustředěna v jižní části ostrova Bougainville, asi 6000 na ostrově Buká, ležícím severně od něj, a přes 5000 na ostrově Short-land jižně od Bougainvillu. V tomto prostoru také Japonci vybudovali několik leteckých základen: jednu na ostrově Buká, dále Bonis na nejsevernějším cípu Bougainvillu, Kahili a Karu v jeho jižní části a poslední na malém ostrůvku Ballale u Shortlandu; letiště Kieta na východním pobřeží Bougainvillu se jim zatím nepodařilo dokončit. Kromě leteckých základen měli na Shortlandu a v přístavu Tonolei na jižním cípu Bougainvillu i základny námořní.
Již původní plán operace STRÁŽNÍ VĚŽ z července roku 1942 hovořil o nezbytnosti obsazení jižní části Bougainvillu. Po zkušenostech s dobýváním Mundy bylo zřejmé, že Japonci by bránili svá letiště v této oblasti se vší energií, které byli schopni. Přímý útok na Short-land, Kahili, Karu a Ballale s jejich silnými posádkami by si vyžádal příliš mnoho času a byl by provázen velkými ztrátami. Zajistit úspěch operace znamenalo hned při vylodění nasadit dvě divize a bezprostředně poté další dvě. A protože Halsey neměl v tu dobu k dispozici větší

síly než právě čtyři divize, zdrželo by to zahájení všech dalších ofenzivních akcí o několik měsíců. Úspěch dosažený obejitím Kolom-bangary a vyloděním na Vella Lavelle demonstroval výhodnost napadení nepřítele na jeho slabém místě před čelními útoky proti dobře chráněným postavením. Proto se souhlasem generála MacArthura Halsey ke konci roku 1943 rozhodl jižní Bougainville a Shortland obejít a vysadit invazní vojska v jiné části Bougainvillu, kde budou vhodné podmínky k výstavbě letišť, ze kterých by bylo možno útočit na Rabaul.
V úvahu připadalo východní pobřeží v prostoru přístavu Kieta nebo na západním pobřeží Zátoka císařovny Augusty. Protože v obou případech nebylo téměř nic známo o terénu, přírodních podmínkách, přílivu, odlivu ani korálových útesech v příbřežních vodách, Halseyo-
136
137
vi zpravodajští důstojníci pracně shromažďovali informace od misionářů, obchodníků a plantážníků, kteří před válkou v těchto končinách pobývali. V posledním zářijovém týdnu vyplula ponorka Gato s průzkumnou skupinou na palubě k přístavu Kieta a vrátila se s tím, že východní pobřeží neskýtá dobré podmínky ke stavbě letiště, proto i Japonci, kteří je tam původně chtěli zřídit, od svého záměru nakonec ustoupili. Druhá ponorka Guardfish, která prozkoumávala Zátoku císařovny Augusty, přivezl nadějnější zprávy. Vzorky půdy ukázaly, že tam by bylo možno vzletové dráhy vybudovat nedaleko mysu Torokina. Mezi pobřežím a vnitrozemským pohořím se v této části ostrova nacházela prostorná planina a Halseyův štáb odhadoval, že v okolí není víc než 1000 japonských vojáků. Kromě toho celou oblast oddělovaly hory od koncentrace japonských sil na jihu ostrova a plánovači předpokládali, že by Japoncům trvalo tři až čtyři měsíce, než by přes ně přepravili těžkou výzbroj, která by jim umožnila provést protiútok. Toto místo mělo i závažné nevýhody: vysoký příliv v zátoce postrádající chráněné kotviště ztíží vyloďovací operace; nepřátelské letecké základny na jihu byly vzdáleny pouhých sto kilometrů a rabaulská letiště tři sta padesát kilometrů, invazním vojskům tedy hrozilo nebezpečí, že budou ve zvýšené míře vystavena leteckým útokům. Na poradě štábu jihotichomořské oblasti admirál Halsey po zvážení všech výhod a rizik rozhodl o vylodění v Zátoce císařovny Augusty a stanovil datum zahájení operace na 1. listopad 1943. Mac-Arthur plán beze změny schválil a přislíbil plnou podporu svého letectva operujícího ze základen v jihozápadním Tichomoří.
Úspěšný postup MacArthurových vojsk na Nové Guineji vytvořil podmínky k zahájení letecké ofenzívy proti Rabaulu. Port Moresby, v roce 1942 předsunutá základna, byl nyní, po roce, již daleko v týlu a téměř všechny bojové letouny 5. letecké armády generálmajora Kenneyho se přesunuly o stovky kilometrů dál na západ. Základnou těžkých bombardérů se stala Dobodura, narůstal i význam Nadzabu a stíhačky startující z Kiriwiny mohly doprovázet bombardéry až na Rabaul.
Japonci v Rabaulu soustředili velké námořní, letecké i pozemní síly. V Simpsonově přístavu kotvila pravidelně kromě menšího množství bojových lodí spousta transportních, nákladních a jiných plavidel, v naplněných skladech byly tisíce tun válečného materiálu a zásob, na čtyřech hlavních rabaulských vzletových drahách parkovalo nejméně 200 letounů. Aby v souvislosti s připravovaným Halseyovým útokem na Bougainville snížil nebezpečí zásahu z Rabaulu, rozhodl
138
generálmajor Kenney - v souladu s MacArthurovým slibem - udeřit. Prvního velkého náletu 12. října se účastnilo 349 letounů. Japonci byli zcela zaskočeni. Jejich stíhačky nestačily včas vzlétnout, a tak za cenu ztráty čtyř letadel jim spojenečtí letci způsobili rozsáhlé škody. Špatné počasí nad Novou Guineou na několik dnů letecké operace narušilo, ale 18. října byla Kenneyova letecká armáda opět ve vzduchu. Tentokrát přálo štěstí Japoncům. Když měly svazy spojeneckých letounů Rabaul na dosah, obloha se zatáhla souvislou vrstvou mraků, a proto se pro útok rozhodla jen skupina čtyřiapadesáti bombardérů B-25. Další velké nálety následovaly 23., 24. a 25. října, poté musely být pro nevyhovující počasí znovu přerušeny.
Po ústupu ze střední části Šalomounových ostrovů, z Lae, Salamauy a po ztrátě pozic na severu v Aleutách rozhodl v září 1943 císařský hlavní stan, obávaje se spojenecké ofenzívy ve středním Tichomoří, vytvořit novou vnější obrannou linii táhnoucí se od západní Nové Guineje přes Karolíny k Marianám. Silně opevněná a obsazená velkým počtem vojsk měla zadržet očekávaný spojenecký nápor do doby, než se podaří shromáždit dostatečné síly k rozhodující bitvě, která na tichomořském válčišti s konečnou platností rozřeší otázku kdo s koho. Japonci doufali, že linie bude plně připravena začátkem roku 1944. Velitel Spojeného loďstva admirál Mineiči Koga hodlal získat potřebný čas tím, že udeří na

nepřítele, způsobí mu co největší ztráty, přeruší jeho zásobovací trasy v celé jihozápadní oblasti a ochromí jeho akceschopnost. Nařídil proto připravit zahájení velké letecké protiofenzivy spojenými silami 11. letecké flotily viceadmi-rála Džiničiho Kusáky a palubními letouny z letadlových lodí 3. loďstva viceadmirála Džisaburóa Ozawy. Nazval ji operací RO; v podstatě šlo o opakování dubnové operace I jeho předchůdce admirála Ja-mamota.
Přesun letounů 3. loďstva na rabaulské letiště měl být proveden v polovině října. Ve dnech 5. a 6. října však čerstvě posílený operační svaz rychlých letadlových lodí Tichomořského loďstva napadl Japonci obsazený ostrov Wake ve středním Tichomoří. I když admirál Ni-mitz chtěl touto akcí především poskytnout leteckým skupinám nových letadlových lodí možnost získat bojové zkušenosti, Koga a štáb Spojeného loďstva si ji vyložili jako zahájení útoku Tichomořského loďstva na Marshallovy ostrovy. Tento závěr ještě posílilo hlášení ponorky 1-36, která se přiblížila k Pearl Harboru a vyslala nad hlavní americkou tichomořskou základnu malý průzkumný letoun, který nesla na palubě. Jeho pilot zahlédl v přístavu pouze čtyři letadlové

a čtyři bitevní lodi a deset torpédoborců, což admirála Kogu ujistilo, že hlavní síly Tichomořského loďstva vypluly do boje. Protože stejně jako Jamamoto věřil v nutnost zničit americké loďstvo v jedné velké bitvě, nemá-li Japonsko prohrát válku, měl za to, že přišla jeho chvíle. Celé Spojené loďstvo vyplulo z Truku k atolu Eniwetok v Marshal-lově souostroví s cílem Američany napadnout. Když se po týdnu marného vyčkávání nepřítel neobjevil, Koga pochopil svůj omyl a 24. října dal příkaz k návratu na Truk. Odtud odeslal 1. listopadu z letadlových lodí Zuikaku, Šókaku a Zuihó 173 palubní letouny do Rabaulu, aby se připojily ke dvěma stům Rusákových letadel a zahájily pozdrženou operaci RO. Hlavní nápor japonských leteckých svazů měl směřovat do prostoru Spojenci ovládané části Šalomouno-vých ostrovů. Rozhodnutí admirála Kogy o provedení operace RO mělo dalekosáhlé důsledky, avšak zcela jiné, než velitel Spojeného loďstva předpokládal.
Dne 2. listopadu provedl generálmajor Kenney další nálet na Ra-baul za účasti 75 bombardérů B-25 doprovázených 40 stíhačkami. Tentokrát jim vzlétli v ústrety zkušení piloti námořního letectva, kteří den předtím dorazili z letadlových lodí z Truku. I když bitva nad Rabaulem a okolními vodami trvala pouhých 12 minut, letci 5. letecké armády později tvrdili, že nikdy za celou válku nemuseli svést s japonskými stíhací urputnější boj. 9 amerických bombardérů a 10 stíhaček bylo sestřeleno. Na druhé straně bylo podle hlášení amerických pilotů zničeno 85 nepřátelských letounů. Už při podrobnějším ověřování vznikly pochybnosti, a jak se ukázalo po prozkoumání japonských záznamů po válce, Japonci ztratili pouze 20 letadel. Nadsazování a přehánění, pokud se týkalo škod a ztrát způsobených nepříteli v průběhu různých střetnutí, bylo vlastní oběma stranám. Důvody byly různé, od vědomě lživých tvrzení až po omyly způsobované řadou pochopitelných nebo omluvitelných faktorů. Existovaly však dva významné rozdíly mezi tvrzeními japonských a spojeneckých letců, námořníků a příslušníků pozemního vojska: za prvé Japonci přeháněli nesrovnatelně víc a za druhé spojenecké velení bralo v úvahu faktory způsobující nadsazování v hlášeních, takže konečná čísla většinou odpovídala skutečnosti, zatímco japonští velitelé brali falešná hlášení vážně a stavěli na nich svá rozhodnutí, což mělo mnohokrát velmi vážné důsledky.
Přestože útoky Kenneyova letectva na Rabaul nezpůsobily nepříteli takové ztráty, o jakých letci hovořili, je faktem, že japonské letectvo oslabily a prakticky mu znemožnily ofenzivně operovat. Mělo to obzvláštní význam v souvislosti se zahájením bougainvillského taže-

ní - jednak byla do velké míry a v rozhodující době odvrácena pozornost nepřítele od Bougainvillu, jednak údernost operace RO byla ochromena hned v jejích počátcích.
Jižně od Bougainvillu leží Ostrovy pokladů, tvořené dvěma ostrovy: větším Monem a menším Stirlingem, oddělenými kanálem Blanche, který je současné výtečným kotvištěm. Halsey rozhodl o obsazení ostrovů s úmyslem zřídit tam předsunutou radarovou stanici, základnu pro motorové torpédové čluny, na Stirlingu letiště, a především měl být touto akcí zajištěn levý bok připravovaného vylodění na Bougainvillu. Pouze na Monu byla japonská posádka v počtu asi 250 mužů speciálních jednotek námořnictva.
Po ostřelování pobřeží torpédoborci se za rozbřesku 27. října na Monu vylodila novozélandská pěchota. Dělostřelecká palba vyhnala většinu obránců z jejich postavení na pobřežním pruhu; stáhli se na kraj džungle a odtud se pokoušeli invazní jednotky napadat střelbou z minometů a kulometů. Při vyloďování těžké techniky došlo k jedné kuriózní situaci, při které se opět vyznamenaly „mořské

včely", i když poněkud neobvyklým způsobem. Jedna z výsadkových tankových lodí najela až těsně ke břehu, otevřela příďová vrata, spustila rampu, ale v okamžiku zahájení vykládky začal do odkrytého jícnu lodi chrlit proudy střel japonský těžký kulomet umístěný v bunkru, který přežil ostřelování palubními děly torpédoborců. V této kritické chvíli zasáhl buldozerista „mořských včel". Nastartoval motor svého mohutného stroje připraveného k vyložení, zvedl radlici jako obrovitý štít, sjel po rampě na břeh a zamířil přímo k nepřátelskému bunkru. Těsně před ním radlici spustil a pohřbil japonský kulomet i jeho obsluhu pod spoustami nahrnutého písku.
Ještě před polednem dne D byli Japonci zatlačeni do vnitrozemí a poté už vykládání probíhalo zcela nerušené. Do 6. listopadu připluly tři konvoje s posilami, zásobami, stavebním materiálem, nákladními auty, skrejpry a buldozery. Do 12. listopadu byl na ostrovech zneškodněn poslední Japonec a 24. prosince dosedly první letouny na 1900 metrů dlouhou nově vybudovanou přistávací dráhu. Téměř současně s vyloděním na Ostrovech pokladů přistály transportní torpédoborce u jižního pobřeží nedalekého ostrova Choiseul s praporem parašutistů. Velitel praporu podplukovník Krulak dostal od admirála Halseyho rozkaz operovat tak, aby japonské velení nabylo dojmu, že se na Choiseulu vylodily značné síly a že jde o přípravu k útoku na jižní cíp Bougainvillu. Japonci zřejmě návnadu spolkli, protože zakrátko začali přisunovat ze severního pobřeží os-
141
trova na jih posily. V tu dobu ale už došlo k připravované invazi na Bougainvillův ostrov, cíle akce bylo dosaženo a Krulakovi parašutisté se mohli z ostrova stáhnout.
Zvolení Zátoky císařovny Augusty na západním pobřeží Bougainvil-lu za místo vylodění znamenalo pro spojenecká výsadková plavidla a přepravovaná vojska nebezpečí, jaké dosud neohrožovalo žádnou invazní operaci na tichomořském válčišti. Za prvé budou invazní kon-voje proplouvat v blízkosti mocných nepřátelských postavení nacházejících se na jižním Bougainvillu a na Shortlandu a v nepříliš velké vzdálenosti od ostatních bougainvillských leteckých základen. Za druhé budou v dosahu stíhaček umístěných na rabaulských vzletových drahách. Přestože Kenneyova 5. letecká armáda v předcházejících týdnech opakovaně útočila na Rabaul a letouny generálmajora Nathana F. Twininga, nástupce kontradmirála Marka A. Mitschera ve velení spojeneckých leteckých sil na Šalomounových ostrovech, pravidelně vzlétaly proti japonským letištím na Bougainvillu, admirál Halsey chtěl mít jistotu, že zejména 1. listopadu, kdy budou výsadkové jednotky vystupovat na břeh Zátoky císařovny Augusty a budou nejzranitelnější, je nepřítel neohrozí z letišť v Bonisu a na ostrově Buká.
Úkol neutralizovat Bonis a Buku připadl námořnictvu. 29. října vyplul ze základny Espiritu Santo na Nových Hebridách 39. operační svaz čtyř lehkých křižníků a osmi torpédoborců kontradmirála Aarona Stantona Merrilla a zamířil k Bougainvillu. O dva dny později opustil zátoku Purvis na Tulagi 38. operační svaz kontradmirála Fredericka C. Shermana, tvořený veteránem tichomořské války letadlovou lodí Saratoga, novou lehkou letadlovou lodí Princeton, dvěma protiletadlovými lehkými křižníky a deseti torpédoborci. Šlo o první nasazení letadlových lodí od bitvy o Guadalcanal; Halsey je po celou dobu držel v záloze pro případ, kdyby vyplulo japonské loďstvo soustředěné v Truku.
Merrill udeřil na Buku a Bonis jako první krátce po půlnoci 1. listopadu. Po vypálení tří set 152mm a dvou tisíc čtyř set 127mm granátů se stáhl na jih k Shortlandu. Asi hodinu poté, co zmlkla děla Mer-rillových lodí, dosáhl operačního prostoru 65 mil jihovýchodně od Buky Sherman. Povětrnostní podmínky zrovna nepřály činnosti palubního letectva. Za naprostého bezvětří bylo nutno ke startu užít katapultů, a přesto se dva torpédové bombardéry a jeden střemhlavý bombardér první vlny po opuštění krátké vzletové paluby zřítily do vody pro nedostatek protivětru. 1. listopadu zaútočily letouny dvakrát
142
proti Buče a Bonis napadla třetí vlna až 2. listopadu v ranních hodinách. Poté dal Sherman rozkaz k návratu a k doplnění pohonných hmot. Kromě tří letounů ztracených při startu padlo dalších osm za oběť protiletadlové palbě a japonským stíhačům. Podle odhadu však bylo zničeno kolem třiceti japonských letounů a silně poškozeny vzletové dráhy. Nálety splnily Halseyův požadavek a na rozhodující dobu paralyzovaly jak Bonis, tak Buku.
V posledních dnech měsíce října byly pod dohledem velitele výsadkových sil 3. loďstva kontradmirála T. S. Wilkinsona na Nových Hebridách a na Guadalcanalu ukončeny přípravy k vyplutí výsadkového svazu k Bougainvillu. Kontradmirál předpokládaje, že se Japonci budou přes všechna provedená opatření snažit vylodění zmařit leteckými útoky, nepoužil velké výsadkové tankové lodi (LST),

které by byly ohroženy v prvé řadě, ale zvolil menší transportní a nákladní plavidla. Navíc transportní lodi vezoucí vojska nechal naložit jen z jedné poloviny a nákladní lodi s válečným materiálem dokonce jen z jedné čtvrtiny jejich kapacity, aby urychlil vykládku a umožnil jim v co nejkratší době nebezpečný pobřežní prostor opustit. Už jen toto opatření svědčí o tom, jak vážně brali spojenečtí velitelé při plánování bougainvillské operace v úvahu hrozbu nepřátelského letectva.
Operační velení osmi transportních a čtyř nákladních lodí převzal komodor L. F. Reifsnider, doprovod tvořilo 11 torpédoborců, 8 mi-nolovek, 7 minonosek a 2 vlečné lodi. V ranních hodinách 31. října se svaz shromáždil západně od Guadalcanalu a nabral kurz k západnímu pobřeží Bougainvillu. Na palubách transportních lodí se nacházelo 14 320 mužů, převážně příslušníků posílené 3. divize námořní pěchoty generálmajora A. H. Turnage; jedna z nich vezla i kontradmirála Wilkinsona a hrdinu bitvy o Guadalcanal generálporučíka Alexandra A. Vandegrifta, velitele námořní pěchoty v jižním Tichomoří. Vandegrift se chystal k odjezdu do Washingtonu, kde měl převzít funkci vrchního velitele americké námořní pěchoty. Protože ge-nerálmajor Charles D. Barrett, velitel I. výsadkového sboru námořní pěchoty, který měl vést pozemní vojska v bougainvillské operaci, před několika dny nešťastnou náhodou zahynul, připadla do doby, než dorazí nový velitel sboru generálmajor Roy S. Geiger - další důstojník, který si vydobyl ostruhy na Guadalcanalu -, starost o Bougain-ville Vandergriftovi a jeho cesta do Washingtonu byla dočasně odložena.
V půl páté ráno 1. listopadu se Wilkinsonovy lodi přiblížily k mysu Torokina. Rychlost byla snížena z 15 na 12 uzlů a dopředu vyrazily
143
VYLODĚNÍ NA BOUGAINVILLU 27.10.-1.11.1943
vytodéni spojeneckých vojsk japonské letišti
MlLE
ŠALOMOUNOVU MOŘE
minolovky k prozkoumání pobřežních vod. Zátoka císařovny Augusty byla zcela nedostatečně zmapována; většin map pocházela z konce minulého století, kdy Bougainville patřil ještě Německu. I když při přípravě invaze bylo učiněno vše možné v zájmu získání přesnějších informací jak leteckým průzkumem, tak i ponorkami, nejasnosti zůstávaly. Například - jak bylo později zjištěno - mys Torokina byl na mapách, kterými byli vybaveni velitelé jednotlivých plavidel, umístěn s chybou třinácti kilometrů. Proto se také stalo, že na dotaz o přesné pozici lodi dostal velitel jednoho z invazních plavidel v bougainvill-
144
ských pobřežních vodách od navigačního důstojníka odpověď: „Nacházíme se asi tři míle ve vnitrozemí, pane!"
Už před východem slunce bylo natolik jasno, že bojová plavidla mohla zahájit ostřelování pobřeží. Podle odhadu zpravodajské služby bylo v celé zátoce rozmístěno kolem dvou až tří tisíc japonských vojáků, v prostoru vylodění jich mělo být necelých tři sta, z toho převážná část na mysu Torokina, kde se také nacházelo v palebním postavení 75mm dělo. Na mys se proto soustředila palba děl torpédo-borců, a jak se přibližovala transportní plavidla, přidala se i jejich 76mm děla a protiletadlové kanóny. V 6 hodin 45 minut osm transportních lodí utvořilo linii a spustilo kotvy asi tři kilometry od pobřeží a čtyři nákladní lodi zůstaly necelých 500 metrů za nimi. Namísto sešplháváni po sítích do vyloďovacích člunů nastoupily jednotky první úderné vlny do člunů ještě na palubách transportních plavidel, naložené čluny byly jeřáby spuštěny na hladinu a okamžité vyplouvaly k pobřeží. Tropické slunce se již vyhouplo nad obzor, nad hlavou se klenula jasně modrá obloha a moře bylo klidné. Za pobřežní linií lemovanou pěnou dorážejícího příboje se tyčila tmavě zelená stěna džungle, vystupující dál ve vnitrozemí po horských úbočích až k obnaženým skaliskům. Nade vším se vypínala do výše 2850 metrů sopka Mount Bagana, vyplivující mraky kouře a páry.
V 7 hodin 26 minut, jedenačtyřicet minut po zakotvení transportních lodí a čtyři minuty před stanovenou hodinou H, vstoupili na ostrov první vojáci úderných jednotek. V první vlně bylo na pobřežním pruhu o šířce sedmi kilometrů vyloděno mezi sedmi až osmi tisíci mužů. Nejurputnější odpor nepřítel podle očekávání kladl na mysu Torokina. Vyloďovací čluny přistávaly pod palbou kulometů a byly ostřelovány 75mm granáty jediného děla, které Japonci v oblasti zátoky měli a které se naneštěstí nepodařilo vyřadit ani lodním dělům, ani pumám bombardérů. Námořní pěšáci na tomto úseku zahajovali boj okamžitě, jak vstoupili na pevnou zem, a v dešti střel vyráželi proti asi osmnácti nepřátelským bunkrům, dobře zamaskovaným, obloženým kládami a pytli s pískem, z nichž každý byl opatřen dvěma kulomety. K 75mm dělu, chráněnému dvěma bunkry a řadou zákopů obsazených

japonskými pěšáky, se jako první přiblížil seržant Robert A. Owens. Rozmístil čtyři muže tak, aby střelbou z poloautomatických pušek kryli střílny obou bunkrů, a sám vyběhl přímo proti dělu. Vnikl do jeho stanoviště, kde část obsluhy postřílel. Zatímco Japonci v zákopech obrátili zbraně proti odvážnému seržantovi, námořní pěšáci v prudké zteči postavení ovládli. Seržant Owens byl posmrtně vyznamenán Medailí cti, nejvyšším americkým vyznamenáním za sta-
145
tečnost udělovaným prezidentem jménem Kongresu Spojených států. Do jedenácti hodin dopoledne byl mys Torokina obsazen. Většina jeho obránců byla zabita, jen pár jich uniklo do vnitrozemí.
Jak vyloděné jednotky rozšiřovaly předmostí, setkávaly se s jednotlivými ohnisky japonkého odporu, ale tentokrát měly pro boj v těžkém terénu džungle, jednoznačně výhodném pro obránce, platnou posilu. Námořní pěchota během léta vytvořila a vycvičila na Guadal-canalu a na Nové Kaledonii první „psí četu". Čtyřiadvacet psů, většinou dobrmanů, úspěšně odhalovalo rafinovaně zamaskované úkryty nepřátelských odstřelovačů ve spleti keřů, větví a kořenů banánových palem a řada vojáků vděčila za své životy právě těmto čtyřnohým pomocníkům. Do setmění byl v prostoru vylodění zničen poslední nepřátelský bunkr.
První vlna japonských letounů přilétajících z Rabaulu se nad Zátokou císařovny Augusty objevila už v 7 hodin 35 minut ráno; šlo o 9 střemhlavých valů a 44 stíhaček zeke. Kontradmirál Wilkinson, včas varován radarem, okamžitě nařídil zakotveným lodím přerušit vykládku a vyplout. Útočníky napadly americké stíhačky z Mundy a Vella Lavelly; jen asi dvanáct japonských letounů proniklo ochrannou clonou, intenzivní protiletalová palba však jejich útok natolik rozrušila, že invazní flotile nezpůsobily prakticky žádné škody. Nepřátelští letci zaútočili 1. listopadu ještě jednou, ale se stejně hubeným výsledkem. V 17.30 již bylo vyloženo všech osm transportních lodí, během osmi hodin se z jejich palub přesunulo na břeh 14 000 vojáků a 6200 tun zásob. Přestože vykládka probíhala velmi rychlým tempem, k čemuž přispělo i to, že se na ní podílela téměř třetina vojáků bojových jednotek, čtyři nákladní lodi vezoucí děla a těžkou výzbroj měly stále ještě přes polovinu nákladu na palubách; čtyřhodinové zdržení způsobené dvěma nálety bylo znát. Po setmění, když se stíhací ochrana stáhla, by tvořily nehybné lodi v zátoce ideální cíl pro noční útok rabaulských bombardérů. Kromě toho nebylo vyloučeno, že se je Japonci pokusí napadnout hladinovými plavidly. Kontradmirál Wilkinson proto nařídil celému uskupení - včetně čtyř nevyložených dopravních lodí - odplout. Generálporučík Vandegrift po neblahé zkušenosti z vylodění na Guadalcanalu, kdy většina výzbroje jeho jednotek zůstala v nákladových prostorech odplouvajících lodí, Wil-kinsona přesvědčil, aby se sice nevyložená plavidla na noc stáhla, ale příštího dne ráno vykládku dokončila. Kontradmirál souhlasil a o půlnoci dal komodoru Reifsniderovi příkaz obrátit zpět k vy-loďovacím plážím. Ale když krátce nato průzkumný letoun hlásil, že z Rabaulu vyplul silný nepřátelský svaz a míří k Bougainvillu, nařídil
146
Reifsniderovi vrátit se. Později přišla zpráva, že nepřátelské bojové lodi byly křižníky kontradmirála Merrilla zastaveny, a tak Reifsnider potřetí obrátil o 180 stupňů a s konečnou platností odplul k mysu Torokina.
Bitva v Zátoce císařovny Augusty
Dne 30. října připlul z Truku do Rabaulu konvoj doprovázený 5. divizí křižníků viceadmirála Sentara Omoriho s dvěma těžkými křižníky Mjóko a Haguro. V dopoledních hodinách následujícího dne přišla hlášení, že svaz amerických plavidel míří Štěrbinou na sever k horním Šalomounům - šlo o skupinu kontradmirála Merrilla určenou k ostřelování letišť na Buče a Bonisu. Velitel 8. loďstva viceadmi-rál Tomošige Samedžima (nástupce viceadmirála Guničiho Mikawy) na pokyn velitele Spojeného loďstva admirála Kogy Omorimu nařídil, aby s Mjókem a Hagurem a dvěma lehkými křižníky a dvěma tor-pédoborci 8. loďstva vyplul nepříteli vstříc a napadl jej. Omori však Merrilla minul a v dopoledních hodinách 1. listopadu se vrátil do Rabaulu. Potom přišla alarmující zpráva o vylodění v Zátoce císařovny Augusty. Velitel 17. armády generálporučík Hjakukate byl sice přesvědčen, že jde pouze o klamný manévr a že hlavní spojenecký úder bude veden proti jižnímu Bougainvillu, ale jeho nadřízený generál Hitoši Imamura, velitel 8. armádní oblasti, mu přikázal vyloděná nepřátelská vojska bez odkladu zničit. K tomu účelu bylo na pět transportních torpédoborců naloděno 1000 vojáků a viceadmirál Omori s dvěma těžkými a dvěma lehkými křižníky a šesti torpédobor-ci měl zajistit jejich bezpečnou plavbu do Zátoky císařovny Augusty. V pět hodin odpoledne 1. listopadu Omori vyplul, s transportními torpédoborci se měl setkat v průlivu sv. Jiří mezi Novou Británií a Novým Irskem. Když tam dorazil, zjistil, že se opozdily, a musel na ně čekat až do půl jedenácté večer. Další zdržení způsobilo objevení americké ponorky a nakonec zaútočil spojenecký

letoun, jehož puma jen taktak že nezasáhla lehký křižník Sendai. Tím Omori ztratil poslední naději, že se mu podaří proplout nepozorován, a navíc, protože transportní torpédoborce nemohly plout vyšší rychlostí než 26 uzlů, měl obavu, že ve zbývajících pár nočních hodinách vylodění nedokončí. Proto požádal rádiem viceadmirála Samedžimu, aby bylo za těchto okolností vylodění odvoláno a místo toho mu bylo povoleno napadnout americká transportní a nákladní plavidla, o kterých se domníval, že se stále ještě zdržují v Zátoce císařovny Augusty. Sa-
147
medžima souhlasil. Zatímco pět torpédoborců naložených vojskem se vracelo do Rabaulu, Omoriho svaz zvýšil rychlost na 32 uzlů a hnal se noční tmou na jih.
39. operační svaz kontradmirála Merrilla křižoval 1. listopadu ve večerních hodinách poblíž Vella Lavelly. Víceméně šlo o krátký odpočinek po předcházejícím nočním ostřelování letišť na Buče a v Bo-nisu. Po trpkém poučení z bitvy u ostrova Sávo 9. srpna 1942, kdy po dvou dnech nepřetržité bojové pohotovosti svedly spojenecké křižníky bitvu, na jejímž tragickém výsledku se do značné míry podílelo i vyčerpání posádek, se americké námořnictvo snažilo po skončení akce posádkám zajistit trochu oddechu, kdykoliv to bylo možné. V blízkosti lehkých křižníků Montpelier, Cleveland, Columbia a Denver se zdržovaly torpédoborce Spence, Thatcher, Converse a Foote 46. divize fregatního kapitána B. L. Austina, zatímco torpédoborce Charles Ausburne, Dyson, Stanly a Claxton 45. divize námořního kapitána Arleighta A. Burkea tankovaly v Hathornské úžině v Kul-ském zálivu.
Když admirál Halsey obdržel zprávu leteckého průzkumu o pohybu Omoriho svazu, dal Merrillovi příkaz zastavit jej. Kontradmirál vyplul okamžitě. Burkeovy torpédoborce mezitím ukončily tankování a nejvyšší rychlostí spěchaly za Merrillem a připojily se k němu ve 23.15. Leteckým průzkumem neustále přesně informován o Omoriho rychlosti a kurzu zvolil Merrill za místo, kde přehradí nepříteli cestu, oblast západně od Zátoky císařovny Augusty. Americké křižníky pluly v linii vzdáleny od sebe 900 metrů, poněkud vpředu na pra-voboku se držela 45. divize torpédoborců a vzadu na levoboku 46. divize. Oproti dřívější taktice nočních střetnutí Merrill ponechával torpédoborcům značnou volnost jednání. Hodlal je užít ofenzivně a ne jen k obraně křižníků; měly samostatně na nepřítele zaútočit torpédy dřív, než zahájí boj křižníky.
Na druhé straně viceadmirál Omori vůbec nepředpokládal, že se střetne se svazem nepřátelských křižníků a torpédoborců, ale očekával, že jeho protivníkem budou dopravní plavidla se skromnou ochranou. Plul v jednoduché formaci s těžkými křižníky Mjóko a Haguro ve středu, s lehkým křižníkem Sendai a torpédoborci Šigure, Samida-re a Širacuju nalevo - této skupině velel z paluby Sendaie kontradmi-rál Macudži Idžuin, vítěz bitvy u Vella Lavelly ze 6. října - a s lehkým křižníkem Agano a torpédoborci Nagami, Hacukaze a Wakacuki napravo. Lodi zahalovala inkoustově černá tma, a i když několik Omoriho plavidel bylo vybaveno radarem, kontradmirál více spoléhal na dokonalou optiku nočních dalekohledů hlídek. V jednu hodinu 30 minut
148
2 prosince se z temné oblohy snesl jako dravec americký bombardér a jeho puma roztrhla pancéřovou obšívku na boku těžkého křižníků Haguro, což snížilo jeho rychlost, a tím i rychlost celého uskupení na 30 uzlů. Krátce nato hydroplán, který odstartoval z paluby Hagura, objevil Merrillův svaz. Pilotovo hlášení ale bylo velmi nepřesné, oznamovalo přítomnost pouze jednoho křižníků a tří torpédoborců. Omori neodolal, nařídil změnu kurzu a hodlal nepřátelskou skupinu, nad kterou - jak předpokládal - má mnohonásobnou převahu, napadnout. Za několik minut byl informován dalším průzkumným letounem, že v Zátoce císařovny Augusty vykládá náklad velká skupina dopravních plavidel. Hlášení bylo zcela mylné, osádka zřejmě zahlédla americké minonosky doprovázené jedním torpédoborcem, které právě položily ochranné minové pole severně od mysu Torokina a vracely se na základnu. Nicméně tato informace přiměla japonského velitele k tomu, aby se rychle vrátil na původní jižní kurz, protože naděje na zmasakrování invazní flotily v zátoce byla lákavější než noční utkání s byť slabším uskupením nepřátelských bojových plavidel.
Jak se americký'svaz přibližoval k místu setkání s Omoriho uskupením, naváděn informacemi leteckého průzkumu, které později Merrill hodnotil jako „fenomenálně přesné", snížil rychlost na dvacet uzlů; kontradmirál chtěl zmenšit nebezpečí, že široké bílé stopy zpěněné vody za lodními šrouby ulehčí práci nepřátelských průzkumných letounů a předčasně prozradí jeho pozici. Pro nadcházející střetnutí zvolil jednoduchý plán. Chtěl zahradit vstup do Zátoky císařovny Augusty, zabránit tím Omoriho lodím v proniknutí do blízkosti mysu Torokina, zatlačit je dál na západ a získat dostatečný prostor, který by mu umožnil držet se až na hranici účinného dostřelu jejich nebezpečných torpéd, to jest ve vzdálenosti

osmi až deseti mil. Po navázání kontaktu s nepřítelem obě divize torpédoborců vystřelí torpéda a křižníky pozdrží palbu do doby, než torpéda dorazí k cíli. Kapitán Burke, velitel 45. divize, operoval s Merrillem již nějakou dobu a byl s jeho taktikou dobře obeznámen, ale divize fregatního kapitána Austina byla k 39. operačnímu svazu přidělena čerstvě a nebyl čas všechny podrobnosti bojové spolupráce náležitě vyjasnit.
Ve 2 hodiny 27 minut ráno radar na amerických lodích ohlásil nepřátelské uskupení ve vzdálenosti sedmnácti mil. Svaz v tu dobu plul přímo na sever. Burkeovy torpédoborce na čelní pozici odbočily na severozápad k útoku torpédy, křižníky provedly o dvanáct minut později obrat o 180 stupňů, stejně tak učinily i Austinovy torpédoborce, které se tím měly ze zadního postavení dostat před linii křižníků,
149
a jakmile budou mít nepřítele v dosahu, napadnout torpédy jeho jižní bok. Ze strany Američanů se bitva začala vyvíjet třemi samostatnými akcemi - svůj úkol měly křižníky i obě divize torpédoborců. Ve 2.46 Burke hlásil: „Moje rybičky plavou!" Minutu předtím však japonský průzkumný letoun osvětlil americké lodi světlicí a zahlédly jej i hlídky na lehkém křižníku Sendai. Omori okamžitě nařídil obrat na jihozápad, aby vytvořil bojovou formaci. Neočekávanou změnou kurzu se japonské lodi bezděčně vyhnuly 25 Burkeovým torpédům, „rybičky" je ve značné vzdálenosti minuly a zmizely v moři. Při provádění obratu kolona vedená křižníkem Sendai vystřelila osm torpéd. Několik vteřin předtím byl Merrill bojovým informačním střediskem zpraven o změně nepřítelova kurzu, a protože již téměř deset minut marné čekal na výsledek torpédového útoku Burkeovy divize, nařídil zahájit palbu 152mm a 127mm děly křižníku. Hlavním cílem se stal Sendai. Přívalem oceli křižník doslova zavalil. Granáty vyřadily kormidlo, neovladatelná loď začala hořet a na mnoha místech explodovala munice. Potácející se křižník a těžká nepřátelská palba natolik rozvrátily kolonu torpédoborců plujících za Sendaiem, že Samidare a Širajucu se v nastalém zmatku srazily, a poté už jim nezbývalo než opustit bojiště, než bude situace ještě horší. Tak hned v prvních minutách bitvy zůstal ze skupiny vedené Sendaiem bojeschopný pouze osamocený torpédoborec Šigure a ten teď spěchal na jih, aby se připojil k Omoriho těžkým křižníkům. Přestože Mjoko a Haguro vystřelovaly osvětlovací granáty, zatím stále americké lodi neviděly; znovu se potvrdilo, že radar sice není dobře přeceňovat, ale při náležitém využití může v nočních střetnutích představovat nesmírnou výhodu ve srovnání s tápajícím nepřítelem. Zatímco kolem nich dopadaly granáty vystřelované děly Merrillových křižníku, kterým potřebné údaje dodávaly do řídicího centra palby radiolokátory, japonské lodi stále nebyly s to se zorientovat. Ve zmatku se ocitla i druhá skupina japonských torpédoborců vedená lehkým křižníkem Agano. Při pokusu uniknout z deště granátů se torpédoborec Hacukaze ocitl mezi Mjókem a Hagurem. Ve 3 hodiny 7 minut Mjóko na torpédoborec najel, přičemž odřízl část jeho přídě; její pořádný kus zůstal zaklesnut v příďové části těžkého křižníku tak pevně, že jej dovezl až do Rabaulu.
Kontradmirál Merrill se svými křižníky manévroval mistrovsky, především se stále snažil udržovat od nepřítele vzdálenost, která by jej ochraňovala před torpédy, a i když Japonci zaměřovali sebelíp, ve chvíli, kdy jejich torpéda měla dosáhnout cíle, ten se už nacházel někde jinde. Bitva trvala téměř hodinu, a přestože byly na obou stra-
nách vypáleny stovky granátů, kromě počátečního úspěchu, na který doplatil Sendai, se americkým dělostřelcům nedařilo; šestkrát zasáhli Haguro, z toho čtyři granáty neexlodovaly. Zlepšili se však Japonci a 203mm granáty Hagura a Mjóka začaly dopadat nebezpečně blízko Merrillových křižníku. V pěti minutách byl třikrát zasažen Denver, naštěstí i japonské granáty selhaly. Viceadmirál Omori po celou dobu nebyl schopen získat o průběhu bitvy potřebný přehled. Jednak, vzhledem ke složitým manévrům prováděným Merrillem, se domníval, že má proti sobě sedm nepřátelských těžkých křižníku a dvanáct torpédoborců (!), jednak docházel k chybným závěrům, i pokud se týkalo škod způsobených nepřátelskému uskupení. Velké gejzíry vody, objevující se v blízkosti amerických plavidel po dopadu 203mm granátů, považoval Omori i jeho důstojníci za zásahy torpédy, a protože krátce nato jim tři z nepřátelských křižníku zmizely z dohledu, měli za to, že je potopili. Nakonec Omori s představou, že nepříteli způsobil těžké ztráty, a s vědomím, že Sendai se potápí a tři z jeho torpédoborců jsou vyřazeny, takže by proti „velké přesile" dál neměl pokoušet osud, dal ve 3 hodiny 37 minut všem svým lodím rozkaz k ústupu.
46. divizi torpédoborců fregatního kapitána Austina stíhala smůla od počátku bitvy. Když ve 2.39 Merrill vydal rozkaz ke změně kurzu o 180 stupňů, torpédoborec Foote jej přijal nepřesně, a místo aby následoval vedoucí loď kolony, Austinův vlajkový torpédoborec Spen-ce, začal obracet okamžitě, čímž se

od kolony vzdálil. Svůj omyl brzy zjistil a snažil se znovu zaujmout místo ve formaci, přitom vplul do dráhy japonským torpédům vystřeleným skupinou Sendaie proti americkým křižníkům. Jedno z nich zasáhlo jeho záď a torpédoborec bez kormidla a šroubů se začal zastavovat přímo v dráze křižníku plujících za ním třicetiuzlovou rychlostí. Křižník Cleveland zabránil srážce jen díky bleskurychlému otočení kormidla do krajní polohy a minul Foote o pouhých 90 metrů. Totéž štěstí neměl o několik minut později Austinův vlajkový torpédoborec Spence, který, aby uvolnil křižníkům prostor k palbě, provedl v plné rychlosti prudký obrat doprava a přitom se bokem otřel o torpédoborec Thatcher. Za ohlušujícího skřípotu ocelových plátů vzlétl ohňostroj jisker, na bocích obou plavidel se objevily široké pruhy odřené barvy, ale bohudík k vážnějšímu poškození nedošlo a obě lodi mohly pokračovat nezmenšenou rychlostí dál. Ve 3.20 postihla Spence daleko vážnější pohroma. Japonský granát prorazil jeho trup na čáře ponoru a slaná voda pronikající do roztržené palivové nádrže natolik znehodnotila-
150
151
naftu, že loď zakrátko začala ztrácet na rychlostí úměrně tomu, jak se snižoval výkon strojů. Jako kdyby na tom nebylo dost, Spence ve stejné době promarnil ideální příležitost napadnout torpédy Mjóko a Haguro. Velitel divize korventní kapitán Austin opustil totiž bojové informační středisko, aby zjistil rozsah poškození způsobeného srážkou s Thatcherem, a vyběhl na můstek. V tu chvíli se na obrazovce radiolokátoru objevily dva velké světlé body označující dvě plavidla ve vzdálenosti asi tři míle. Přítomný důstojník se nedokázal bez velitele divize správně orientovat a trval na tom, že musí jít o americké lodi. Když se omyl vyjasnil, bylo už pozdě. Krátce nato hlídky na Spence zpozorovaly ve velkých kruzích se otáčející těžce poškozený a hořící Sendai. Spolu s torpédoborcem Converse na něj Spence ve 3.28 vypálil osm torpéd. I když exploze oznamovaly zásah, Sendai se nepotápěl a jeho děla i za stavu, v jakém se nalézal, pokračovala v nebezpečné palbě. Až o jedenáct minut později mu zasadila smrtelnou ránu torpéda divize kapitána Burkea.
Po útoku na Sendai vyrazily tři Austinovy torpédoborce Spence, Thatcher a Converse za japonskými torpédoborci Samidare a Ši-racuju, které se zpočátku zdržovaly nedaleko Sendaie, ale po přiblížení Američanů začaly ustupovat. Oba japonské torpédoborce, poškozené při srážce, ke které mezi nimi došlo na začátku bitvy, mohly plout jen omezenou rychlostí, pro Austina proto nebylo problémem je brzy dohonit. Na obou stranách zaburácela 127mm děla a na hladinu dopadla torpéda. Američané jich vystřelili devatenáct. V tu dobu dostal Austin hlášení, že se u Spence nebezpečně snížila zásoba paliva a to, které zbývá, je promíseno s mořskou vodou. Předal proto taktické velení zbytku divize veliteli Thatchera fregatnímu kapitánu Lampmanovi a začal se širokým obloukem stahovat na jihozápad. Tento manévr však Spence přivedl do prostoru postřelova-ného intenzivní palbou torpédoborců kapitána Burkea, snažícího se zasáhnout Širacuju. Když začaly kolem Spence dopadat granáty, Austin mezilodním rádiovým spojením Burkea upozorňoval: „Právě jsme byli téměř zasaženi, doufám, že nestřílíte na nás!" Burke odpověděl v klasickém stylu námořnického černého humoru: „Lituji, ale musíte prominout ještě čtyři salvy, už jsou na cestě!"
Při manévru, kterým se vyhýbal „nepřátelskému" ostřelování, se Spence přiblížil k dalšímu japonskému torpédoborci Hacukaze. Ten se poté, co na něj najel těžký křižník Mjóko, pohyboval jen s velkými obtížemi. Spence zkrátil vzdálenost na necelých 4000 metrů a zasypal japonskou loď granáty. Přestože Hacukaze zakrátko hořel po celé délce, stále se držel na hladině, a to i v době, kdy hlavní děla Spence
152
vystřílela poslední munici. Austin proto přivolal Burkeovu 45. divizi k zasazení „rány z milosti". Kolem 5.39 se Hacukaze převrátil kýlem nahoru a zmizel v hlubinách.
Blížil se rozbřesk a kontradmirál Merrill, obávaje se letounů z rabaul-ského letiště, vydal všem lodím svazu příkaz k návratu. V pět hodin kapitán Burke žádal o povolení pronásledovat prchající Japonce, konkrétně poškozené Samidare a Širacuju se jevily jako lákavé cíle. Merrill však, v očekávání nepřátelských náletů, chtěl mít torpédoborce v blízkosti křižníků, aby posílily jejich protiletadlovou obranu, proto odpověděl: „Arlie, tady je Tip, pro pánaboha, vrať se domů, stýská se nám!" - „Tip" byla mezi jeho přáteli kontradmirálova přezdívka. Takovému rozkazu nešlo odolat, a tak čtyři torpédoborce Arleighta Burkea spolu se třemi Austinovými, které se k němu připojily, zamířily na jih, ke křižníkům. Místo setkání bylo stanoveno poblíž torpédovaného Foota, který sice nebyl schopen plout vlastní silou, ale držel se na hladině; bezprostřední

nebezpečí potopení mu zatím nehrozilo.
Obrazovky radiqlokátorů amerických lodí se brzy pokryly spoustou světlých teček označujících velké množství nepřátelských letounů blížících se od Bismarckova souostroví. Celkem sto jich vzlétlo z Rabaulu. Šlo o letouny z letadlových lodí, které dorazily na rabaul-ské letiště předcházející den. V této velmi vážné situaci se stal hlavním problémem ochromený Foote. Po zvážení všech možností Merrill přikázal, aby torpédoborec Claxton vzal Foota do vleku a další dva, Charles Ausburne a Thatcher, s nimi zůstaly jako ochranný doprovod, zatímco křižníky se zbývajícími torpédoborci pokračovaly v ústupu na jih. Kontradmirál současné požádal středisko stíhací ochrany umístěné na torpédoborci Conway křižujícím v Zátoce císařovny Augusty o pomoc. Protože špatné počasí zabránilo v ranních hodinách plánovaným startům spojeneckých stíhačů v Šalomou-nových ostrovech, podařilo se shromáždit jen nevelkou skupinu patnácti letounů včetně čtyř novozélandských warhawků. Patnáct proti stu byl přece jen přílišný nepoměr, a tak hlavní role při obraně 39. operačního svazu připadla protiletadlovým zbraním jeho lodí.
Japonci zaútočili v 8 hodin. Přelétli Foota pálícího ze všech hlavní, nevěnovali mu však žádnou pozornost, přestože jeho protiletadlo-vé kanóny jeden nepřátelský bombardér zasáhly, a pokračovali k hlavním silám operačního svazu nacházejícím se o deset mil dál. Kontradmirál Merrill seskupil svoje lodi do kruhové protiletadlové formace a v 8.05 zahájily torpédoborce, ještě na značnou vzdálenost, palbu
153
svými hlavními 127mm děly, aby nepřátelské útočné seskupení rozrušily. Merrill v pozdějším hlášení o akci popsal průběh náletu takto: „Zatímco 127mm baterie střílely jako obrovité kulomety, zdálo se, že první tři letouny se blíží neuvěřitelně pomalu. Brzy zahájily palbu 40mm kanóny a potom se připojily 20mm. Scéna vypadala jako organizované peklo, ve kterém nebylo možné mluvit, slyšet, dokonce ani myslet. Po dosažení prvních 90 stupňů kruhového obratu, který lodi prováděly ve skvělé formaci, byl vzduch zcela naplněn explodujícími granáty a k naší velké radosti se nepřátelské letouny zdály být ve stavu vážného zmatku. Hlavní baterie Montpelieru zcela jistě zasáhla jedním 152mm granátem, který letadlo roztrhal na kusy. Jiné letouny přelétaly vlajkovou loď v plamenech a explodovaly uvnitř ochranné linie torpédoborců. V několika minutách, zatímco děla stále horečně střílela, se tři Japonci snášeli na padácích a přistávali téměř uprostřed naší formace... V jednu chvíli bylo napočítáno ve vodě deset letounů a byl pozorován pád sedmi dalších mimo formaci."
Střemhlavé bombardéry útočily v rojích po třech a protiletadlové baterie se zaměřovaly najeden po druhém. Japonský nálet už dávno pozbyl koordinace. Někteří piloti útočili na vlastní pěst, jiní byli sestřeleni dřív, než dosáhli vhodné pozice ke svržení pum, jiní je uvolňovali bez rozmyslu a naslepo, několik jich přelétlo těsně nad stožáry a pak se zřítili do moře. aniž pumy svrhli. Zřejmě byli zabiti v kabinách. Nálet skončil v 8.12 hodin. Vracející se Japonce napadla čerstvě doraziVší skupina spojeneckých stíhačů a dalších osm nepřátelských letounů se zřítilo v plamenech do moře. Jediným úspěchem, kterého se Japoncům podařilo dosáhnout, byly dva zásahy křižníku Montpelier, při nichž byl zničen zadní katapult a zabit jeden námořník. Na počet nasazených letounů to byl skutečně mizivý, možno říct, přímo ostudný výsledek. Na druhé straně ovšem nutno zdůraznit, že způsob, jakým Merrillovy lodi čelily téměř stovce nepřátelských letounů, byl fantastický; bohatě se vyplatil náročný výcvik v protiletadlové obraně, na kterém admirál Halsey u všech jemu podřízených námořních uskupení nekompromisně trval. Toho dne se japonské letouny znovu neobjevily. Zasloužili se o to letci 5. letecké armády generálmajora Kenneyho, kteří provedli velký nálet na Rabaul, a i když velitel 11, letecké flotily viceadmirál Kusaka původně plánoval vyslání dalších letounů za vracejícím se Merrillovým svazem, jeho záměr tím byl zcela zmařen.
39. svaz mířil k Tulagi, aby doplnil pohonné hmoty, zásoby a spotřebovanou munici, posádky se těšily na zasloužený oddech. Ve 13.10, kdy se svaz nacházel 30 mil jihovýchodně od Ostrovů pokladů, přišel
154
rozkaz od admirála Halseyho, nařizující vrátit se do Zátoky císařovny Augusty a poskytnout ochranu skupině nákladních lodí komodo-ra Reifsnidera, které u mysu Torokina dokončovaly vykládku. Naděje na odpočinek se rozplynula a po celou noc z 2. na 3. listopad Merrill strážil nákladní plavidla. Až ráno v 9 hodin je předal lehkému křižníku Nashville a torpédoborci Pringle a v 17.45 odpoledne konečně zakotvil v zátoce Purvis na Tulagi. Příštího dne ráno, za pomoci vlečné lodi Sioux, dorazil do přístavu i Foote.
Po návratu do Rabaulu vyslal viceadmirál Omori na místo noční bitvy ponorku k

záchraně trosečníků. Potopení torpédoborce Hacu-kaze nepřežil nikdo, posádka lehkého křižníku Sendai měla víc štěstí. Pátrající ponorka našla velkou skupinu námořníků, mezi kterými byl velitel křižníku i velitel celé skupiny kontradmirál Macudži Idžuin. Řada dalších trosečníků dosáhla na záchranných vorech ostrova Bougainville, nicméně 320 mužů z posádky Sendaie zahynulo.
Bitva v Zátoce císařovny Augusty byla skvělým vítězstvím amerického operačního svazu. Viceadmirál Omori měl dvacet 203mm, šest 152mm děl a osmaosmdesát 609mm torpédometů proti Merrillovým čtyřiceti osmi 152mm dělům a osmdesáti 533mm torpédometům. Se vší touto palebnou kapacitou japonský admirál dosáhl pouze pěti zásahů lehkého křižníku Denver, jednoho zásahu torpédoborce Spence a jedním torpédem poškodil Foota, ale i ten se podařilo zachránit. Jeho vlastní svaz ztratil lehký křižník a torpédoborec, těžký křižník Haguro byl vážně poškozen; granáty dopadly i na druhý těžký křižník a na nejméně jeden další torpédoborec. Navíc Merrill přinutil protivníka k horečnému manévrování, což vyústilo ve srážku dvou torpédoborců a jednoho těžkého křižníku s torpédoborcem. Přestože viceadmirál Omori tvrdil, že byl napaden skupinou těžkých křižníku a několik nepřátelských lodí potopil, jeho nadřízení mu kladli za vinu, že nesplnil poslání za kterým vyplul - že nezničil americkou invazní flotilu -, a zbavili jej proto velení.
Letadlové lodi proti Rabaulu
Bitva v Zátoce císařovny Augusty sice zmařila jeden pokus zlikvidovat americký výsadek na Bougainvillu, ale velitel Spojeného loďstva admirál Mineiči Koga vzápětí připravoval další a daleko nebezpečnější. Jakmile se dozvěděl o vylodění, rozhodl posílit 8. loďstvo v Rabaulu. Za tím účelem vyslal z Truku do Rabaulu viceadmirála Takea Kuritu se sedmi těžkými křižníky Takao, Mája, Atago, Suzuja, Moga-

mi, Čikuma a Čókai, doprovázenými lehkým křižníkem Noširo, čtyřmi torpédoborci a pomocnými plavidly.
Kolem poledne 4. listopadu zahlédl Kutilův svaz o celkem devatenácti lodích proplouvající poblíž Admiralitních ostrovů směrem ke kanálu sv. Jiří průzkumný liberator a hlášení bylo okamžitě postoupeno admirálu Halseymu do Noumey. Admirál a jeho štáb došli k jednoznačnému závěru: nepřátelský svaz doplní v Rabaulu pohonné hmoty a poté vypluje k Zátoce císařovny Augusty, aby napadl americký výsadek, neboť jedině za tímto účelem a žádným jiným mohl Koga vypravit tak silné uskupení těžkých křižníků. Všichni si dokázali představit, co způsobí jeho děla namířená proti zatím prostorově omezenému předmostí přeplněnému vojskem, válečným materiálem, vozidly a zásobami. Halsey později řekl: „Úspěch zamýšlené nepřátelské akce by znamenal likvidaci výsadku. Byla to nejzoufalejší situace, před jakou jsem se ocitl za celou dobu své funkce velitele jihoti-chomořských sil. Celá bougainvillská operace - možná úspěch války v jižním Tichomoří - závisela na tom, podaří-li se nepřítele zastavit." Halsey neměl ani jeden těžký křižník a ani jednu bitevní loď. Prakticky všechny těžké lodi Tichomořského loďstva - jehož součástí bylo i Halseyovo 3. loďstvo - admirál Nimitz soustředil do středního Tichomoří v rámci přípravy útoku na Gilbertovy ostrovy. Halsey v tuto - dobu disponoval pouze dvěma uskupeními bojových plavidel: Merril-lovým 39. operačním svazem, vyčerpaným právě skončenou 63 hodin trvající plavbou naplněnou nepřetržitým sledem náročných bojových akcí, a 38. operačním svazem kontradmirála Fredericka C. Sher-mana s letadlovými loďmi Saratoga a Princeton, dvěma protiletadlo-vými lehkými křižníky a devíti torpédoborci.
Když do Noumey došla zpráva o přesunu Kuntova svazu, Sherma-novy letadlové lodi právě čerpaly palivo z nádrží tankeru poblíž Ren-nellova ostrova. Jedině ony mohly hrozící nebezpečí odvrátit. Většina důstojníků Halseyova štábu, včetně náčelníka štábu kontradmirála Roberta B. Carneyho, navrhovala vyslat 38. operační svaz k útoku palubními letouny na Rabaul v naději, že se může podařit japonské těžké křižníky poškodit a vyřadit ještě v přístavu a zabránit jim ve vyplutí proti bougainvillskému výsadku. Ale Halsey se tomu vehementně bránil. Podstupované riziko se mu zdálo příliš vysoké. Podle střízlivých odhadů měli Japonci v Rabaulu nejméně 150 letounů, pravděpodobné i víc, které se spolu s protiletadlovou obranou mohly snadno vypořádat s početně daleko slabšími leteckými skupinami obou letadlových lodí. „Letouny budou rozbity na kusy a letadlové lodi dostanou výprask," tvrdil Halsey. Šlo o jeden ze vzácných přípa-

dů, kdy nesdílel názor svého štábu. Až po vášnivé debatě, kdy sám uznal, že jiného řešení není, rozkaz podepsal. „Očekával jsem, že budou (Shermanovy letadlové lodi) zničeny ... ale nemohli jsme připustit, aby vojáci u Torokiny

byli pobiti, zatímco my stojíme stranou a lomíme rukama", napsal později ve svých pamětech. Atmosféru po podpisu závažného operačního rozkazu zaznamenal kontradmirál Carney: „Každý z nás věděl, co prochází admirálovou myslí. Bylo to patrno na jeho tváři, která náhle zestárla o 150 let."
V 16 hodin 38 minut odpoledne 4. listopadu 1943 obdržel kontradmirál Sherman z Halseyova velitelství následující depeši Gejí kopie byly současně odeslány generálu MacArthurovi a generálmajoru Twiningovi, veliteli 33. operačního svazu zahrnujícího letecké síly na letištích v Šalomounových ostrovech): „38. operační svaz vypluje maximální rychlostí... do prostoru 7 stupňů jižní šířky, 154 stupňů 30 minut východní délky. Kolem 9. hodiny 5. listopadu napadne všemi prostředky loďstvo v Rabaulu a severně od něj (pořadí cílů: křižníky, torpédoborce). Poté se stáhne... 33. operační svaz poskytne z Barakomy krytí 38. operačnímu svazu během jeho přibližování se k cíli a stahování za denního světla. Vrchní velitel v jihozápadním Tichomoří se žádá o úder na loďstvo v Rabaulu kolem 12. hodiny." Měl-li Sherman dosáhnout operačního prostoru krátce po rozedně-ní příštího dne, musel svaz plout rychlostí nejméně 27 uzlů. Naštěstí mu počasí přálo, moře bylo téměř úplně klidné a obloha zatažena souvislým příkrovem mraků - rozbouřená hladina by nedovolila torpédo-borcům udržovat tak vysokou rychlost a jasná obloha by usnadnila hlídkujícím japonským letounům svaz objevit. Po celou noc se přídě třinácti amerických lodí zařezávaly do vodních mas, monotónní rytmus strojů pracujících na vysokých obrátkách rozechvíval paluby, velké tmavé stíny se hnaly noční tmou a za nimi zůstávaly bílé, světélkující brázdy. V navigační kajutě Saratogy, vlajkové lodi kontradmirála Shermana, se důstojníci v čele s kontradmirálem skláněli nad mapami, propočítávali nejvýhodnější trasu přístupu a zvažovali varianty útoku.
V 9 hodin ráno 5. listopadu svaz dosáhl pozice určené ke vzletu palubních letounů; nacházel se 230 mil jihovýchodně od Rabaulu. Povětrnostní podmínky byly i nadále příznivé, vál středně silný vítr ideální pro start, dešťové přeháňky a honící se chuchvalce mraků skýtaly lodím možnost skrýt se v případě, že je objeví nepřátelská letadla. Obě letadlové lodi bez zdržování odstartovaly všechny letouny, které nesly. Na základě Halseyova rozkazu převzali ochranu svazu stíhací letectva generálmajora Twininga z pozemních základen, takže Sherman mohl vyslat svoje letouny proti Rabaulu do posledního.
157
33 stíhaček hellcat, 16 torpédových bombardérů avenger a 22 střemhlavých bombardérů typu Douglas SBD (bojové jméno Dauntless) opustilo letovou palubu Saratogy, 19 hellcatů a 7 avengerů palubu Princetonu, celkem 97 letadel mířilo k nejvýznamnější japonské základné v jižním Tichomoří.
Dvě hodiny po startu se letouny objevily před Rabaulem. Od začátku operace až do této chvíle byly mraky a déšť vítanými pomocníky, v okamžiku útoku by však takové podmínky znamenaly pohromu. Letci by nevěděli, kde přesně v přístavu a v přístupovém zálivu jsou mezi značným počtem jiných plavidel japonské těžké křižníky - hlavní cíl náletu - zakotveny. Hrozilo nebezpečí, že útočící letouny promarní důležité minuty hledáním cílů, a protože Simpsonův přístav a jeho okolí chránilo velké množství protiletadlových baterií, nemluvě už o protiletadlové obraně samotných plavidel, tato doba by stačila nepřátelským dělostřelcům ke vzpamatování se z překvapení a stí-hačům z blízkého letiště k účinnému zásahu. Počasí bylo opět americkým pilotům nakloněno v nejvyšší míře - nad Rabaulem se klenula jasná obloha a přístav byl vidět už z velké dálky.
Po 11. hodině dosáhly americké letouny kanálu sv. Jiří, brány k Rabaulu. Sedmdesát japonských stíhaček na nedalekých vzletových drahách vyburcoval krátce předtím poplach a teď se snažily co nejrychleji odstartovat. Piloti tryskem přibíhali k letounům, někteří skočili do kabin v takovém spěchu, že si ani nestačili navléct popruhy padáků, nahazované motory řvaly v nejvyšších obrátkách, mechanici odstraňovali bloky od kol a stíhačky vyrážely po betonových drahách
vzhůru jako šípy.
Čtyřicet až padesát lodí v přístavu, včetně těžkých křižníků a dvou desítek lehkých křižníků a torpédoborců, však bylo zcela zaskočeno; jeden z těžkých křižníků v okamžiku, kdy se americké letouny objevily na dohled, v naprosté pohodě tankoval. Velitel letu fregatní kapitán Henry H. Caldwell z letecké skupiny Saratogy zvolil pro útok taktiku, která japonské stíhače ženoucí se teď na plný plyn ohroženým lodím na pomoc zcela vyvedla z míry. Předpokládali, že tak, jak bylo obvyklé, se útočníci po přiblížení rozdělí do malých skupin. Američané však stále udržovali sevřenou formaci, v níž pronikli palebnou přehradou pobřežních baterií, a rozptýlili se až v posledním okamžiku před svržením pum nebo torpéd. Japonci se neodvážili vlétnout do palby vlastních děl, zůstávali za její hranicí a nezbývalo jim než čekat, až se bombardéry začnou

vracet. Mezitím se na ně vrhli američtí stíhací vedeni velitelem stíhací skupiny Saratogy fregatním kapitánem Josephem C. Cliftonem.
158
Jako první zaútočily na přístav střemhlavé bombardéry. Nalétaly na zakotvené lodi ve směru jejich podélné osy a v okamžiku, kdy se paluby objevily v křížích zaměřovačů, svrhly svůj smrtonosný náklad. Ale to se už obrátily k obloze stovky hlavní děl, kanónů a velkoráž-ních kulometů protiletadlové obrany a jeden z těžkých křižníků dokonce zahájil na přibližující se letouny palbu i svými hlavními 203mm děly. Torpédové bombardéry zaútočily bezprostředně poté, co piloti střemhlavých bombardérů po svržení pum unikali mezi řadami lodí zaplňujících šest až sedm kilometrů dlouhé kotviště. Na hladinu dopadly na dvě desítky šedivých „ryb" a zakrátko mohutné detonace oznamovaly, že alespoň některé z nich našly cíl. Po skončení náletu i torpédové avengery s naplno otevřeným plynem prchaly z rozpoutaného pekla nad otevřené moře. Japonské stíhačky se hnaly za nimi v zuřivé snaze napravit to, co zpočátku zameškaly. Fregatní kapitán Caldwell se ocitl v situaci, kdy se na jeho avenger soustředilo osm japonských zeke. Se zadním střelištěm vyřazeným z činnosti, střelcem zraněným a třetím členem osádky mrtvým dokázal Caldwell pouze dvěma předními kulomety a za přispění jednoho hellcatů z Princetonu nepřátelské stíhačky odehnat. Hellcat přistál na Princetonu s vážně zraněným pilotem poručíkem Crockettem, dvěma sty děr a bez klapek. Caldwell posadil avenger na Saratogu bez jednoho kola, klapek, radiostanice a křidélka.
I když žádná nepřátelská loď nebyla potopena, způsobené škody vyřadily Kuritovu eskadru z účasti na bojových akcích na dlouhou dobu. Nejhůře dopadl křižník Mája, který americká bomba zastihla v okamžiku, kdy plnil své nádrže pohonnými hmotami z cisteren tankové lodi; explodovala ve strojovně a trvalo pět měsíců, než mohl křižník opět nastoupit do služby. Dvakrát byl zasažen Takao a v jeho trupu na čáře ponoru zela velká díra. Atago poškodily exploze dvou pum, které dopadly v jeho těsné blízkosti. Křižník Mogami, který se právě vrátil po půldruhého roku trvajících opravách těžkých šrámů utrpěných v bitvě u Midwaye, musel po zásazích několika pumami nazpět do japonských loděnic. Zasaženy byly i lehké křižníky Agano a Noširo a dva torpédoborce Fudžinami a Wakacuki. Příští den admirál Koga nařídil stáhnout všechny plavbyschopné těžké křižníky do Truku. Hrozba invazním jednotkám na Bougainvillu skončila a poté Japonci už nikdy těžké lodi do Rabaulu a oblasti Šalomouno-vých ostrovů nevyslali.
Když se v jednu hodinu odpoledne vrátil na palubu letadlových lodí poslední letoun, Shermanův svaz vysokou rychlostí odplul na jih ke Guadalcanalu. Během náletu na Rabaul Američané ztratili pět
159
stíhaček a pět bombardérů, což byly překvapivě malé ztráty vzhledem k nebezpečí, kterému byly palubní letouny vystaveny. Obavy admirála Halseyho se naštěstí nesplnily a také na Shermanovo hlášení o úspěšném průběhu operace odpověděl: „Je to pro mne skutečná hudba."
Japonci se samozřejmě snažili stahující se 38. operační svaz napadnout. V odpoledních hodinách ohlásil hlídkový letoun do Rabau-lu jeho pozici a velitel 11. letecké flotily viceadmirál Kusaka okamžitě vyslal ke stíhání 18 torpédových bombardérů kate. V 19.15 bom-bardéry zahlédly skupinu nepřátelských plavidel a v pevné víře, že jde o Shermanův svaz, zaútočily. Celá akce stojí za zaznamenání pro svoji tragikomičnost. Už zcela neskutečný je omyl japonských letců, kteří zaměnili dvě výsadková plavidla, doprovázená motorovým torpédovým člunem, vracející se od mysu Torokina k Ostrovům pokladů za dvě velké letadlové lodi, křižníky a torpédoborce. Nálet začal tím, že vedoucí bombardér zachytil křídlem za rádiovou anténu torpédového člunu a zřítil se do moře. Uvolněné torpédo letounu nedopadlo na hladinu, ale vysoko nad čarou ponoru prorazilo příď člunu, neex-plodovalo a celá jeho zadní část zůstala ležet na palubě. O pár minut později protiletadlový kulomet torpédového člunu zasáhl bombardér druhé útočné vlny a letoun spadl tak blízko, že voda pokropila námořníky na zádi od hlavy k patě. Nejhorší chvíle zažíval výsadkový člun LCI-70. Byl to snad nejurputnější boj, jaký kdy plavidlo tohoto typu svedlo. Během čtrnácti minut na něj Japonci čtyřikrát zaútočili torpédy a jednou palubními kulomety. Díky jeho nízkému ponoru všechna torpéda projela pod kýlem až najedno, které prorazilo trup a uvázlo v prostoru strojovny. Tam zabilo námořníka, ale opět neexplodo-valo - jinak by z malého plavidla nezbylo vůbec nic. Protože se z torpéda kouřilo, velitel člunu v obavě, že každou chvíli může dojít k opožděnému výbuchu, nařídil opustit loď. Když uplynula delší doba - japonské letouny mezitím odlétly - a nic se nedělo, vrátilo se na palubu záchranné družstvo, a protože náraz torpéda poškodil stroje, druhý výsadkový člun vzal LCI-70 do vleku a odtáhl jej zpět k mysu Torokina i s japonským torpédem na palubě. Motorový torpédový člun

shromáždil raněné a spěchal napřed, aby se jim co nejrychleji dostalo potřebného ošetření.
Po návratu do Rabaulu podali japonští piloti hlášení a příštího dne vysílal tokijský rozhlas zprávu o „letecké bitvě u Bougainvillu", ve které explodovala a potopila se jedna nepřátelská těžká letadlová loď, druhá letadlová loď střední velikosti byla zapálena a později se též potopila, dále byly potopeny dva těžké křižníky, jeden lehký křižník a torpédoborec. Císařský hlavní stan vyslovil za tuto akci rabaulské-

mu letectvu pochvalu. Japonci zpravidla přeháněli, když referovali o výsledcích svých bojových akcí, nicméně zpráva o „letecké bitvě u Bougainvillu" byla zřejmě největší lží, jakou pustili do světa za celou dobu trvání války v Tichomoří.
11. letecké flotile viceadmirála Kusáky, posílené palubními letouny z letadlových lodí, stále ještě zbývalo dost sil k denním i nočním útokům proti americkému předmostí v Zátoce císařovny Augusty a kon-vojům přivážejícím posily a materiál. Výsledky však neodpovídaly vynakládanému úsilí a ztrátám. Stále víc japonských bombardérů a stíhaček padalo v plamenech na vodní hladinu nebo do bougainvill-ských džunglí, sraženy palbou pozemních protiletadlových zbraní, lodních děl nebo palubními zbraněmi spojeneckých stíhačů. Velitelství Twiningových leteckých sil na Šalomounových ostrovech se všemožné snažilo ochromovat provoz japonských letišť na Bougainvillu a držet letouny startující z Rabaulu v bezpečné vzdálenosti od mysu Torokina a od pravidelně připlouvajících konvojů. Například 10. listopadu bylo jen z letiště v Mundě provedeno 712 vzletů. Kromě toho na Rabaul neustále útočily svazy bombardérů 5. letecké armády ge-nerálporučíka Kenneyho, která tvořila jádro spojeneckých leteckých sil v MacArthurově jihozápadnětichomořské oblasti.
Dne 7. listopadu dorazila do jižního Tichomoří významná posila: operační skupina zbrusu nových letadlových lodí 5. loďstva, kterou Nimitz již před časem Halseymu slíbil. Tvořily ji těžké letadlové lodi Essex a Bunker Hill a lehká letadlová loď Independence, velitelem byl kontradmirál Alfred E. Montgomery. Po nečekaně příznivém výsledku náletu na Kuritovy křižníky Halsey okamžitě naplánoval další útok na Rabaul na 11. listopadu, kterého se vedle 38. operačního svazu kontradmirála Shermana zúčastní i nově přibylá skupina.
Shermanův svaz dosáhl operačního prostoru poblíž Zelených ostrovů, 225 mil od Rabaulu, za rozbřesku a za velmi špatného počasí opustily letové paluby letouny první vlny. Pumami a torpédy poškodily v rabaulském přístavu několik lodí, ale po jejich návratu kontradmirál druhou vlnu nevyslal, neboť povětrnostní podmínky se stále zhoršovaly. Na druhé straně déšť a mraky zabránily nepřátelskému průzkumu svaz objevit, takže se vydal neobtěžován na zpáteční plavbu.
Montgomeryho úderná skupina odstartovala svoje palubní letouny za poněkud lepších podmínek z prostoru 160 mil jihovýchodně od Rabaulu. Z obou velkých letadlových lodí šlo do vzduchu po osmdesáti letounech včetně stíhačů určených k ochraně svazu. Independen-

ce přispěla pětadvaceti letadly. Z Bunker Hillu odstartovalo i 23 střemhlavých bombardérů typu Curtiss SB2C (bojové jméno Helldiver), který byly nasazeny do akce poprvé, a všichni čekali, jak obstojí ve srovnání s jejich předchůdci dauntlessy. Naneštěstí se nálety na ra-baulské letiště, které měli krátce předtím provést Kenneyovi letci, pro špatné počasí neuskutečnily, a tak když se palubní letouny objevily v 8.30 na přístupech k Rabaulu, srazily se s 68 zeke. Američtí stíhací se s nimi nicméně okamžitě pustili do boje s takovou vervou, že je plně zaměstnali, a v nastalém zmatku většina bombardérů pronikla nad přístav, kde poškodily dva lehké křižníky a tři torpédoborce. Tor-pédoborec Suzunami, který byl střemhlavými bombardéry zastižen právě v okamžiku, kdy nakládal torpéda, po zásahu explodoval a v několika minutách se potopil.
Po návratu první vlny kontradmirál Montgomery hned nařídil zavěsit nové pumy a torpéda, doplnit pohonné hmoty a střelivo a vyrazit k druhému útoku, neboť příkaz admirála Halseyho zněl udeřit na Rabaul dvakrát. Viceadmirál Kusaka však byl od svého leteckého průzkumu o amerických letadlových lodích od časného rána informován, pouze nutnost soustředit se na obranu Rabaulu mu zatím bránila je napadnout. Příhodná doba nastala až v poledne. Z rabaulského letiště vzlétlo 67 zeke, 27 valů a 14 kate, za nimi i skupina dvoumoto-rových bett. Šlo o jeden z největších náletů na letadlové lodi od začátku války. Krátce po jedné hodině odpolední radiolokátory ohlásily první nepřátelské letouny ve vzdálenosti 119 mil. Kromě toho, že vyslal nepříteli v ústrety skupinu stíhaček, Montgomery nevzrušeně pokračoval v přípravách na odstartování druhé útočné vlny. Ve 13 hodin 51 minut, ve vzdálenosti čtyřiceti mil od operační skupiny, se stíhací

střetli s předvojem blížící se japonské formace. Na otázku řídicího střediska stíhací ochrany, kolik jich je, jeden ze stíhačů vykřikl do mikrofonu: „Ježíši Kriste! Jsou jich miliony. Dejme se do práce!"
Americká plavidla plula v nové užívané protiletadlové formaci, ne jako dříve, kdy každá letadlová loď spolu se svými doprovodnými plavidly operovala relativně samostatně. Nyní byly seskupeny blíž u sebe tvoříce trojúhelník, který obtáčel ochranný kruh torpédoborců, což umožňovalo maximální soustředění protiletadlové palebné kapacity. Ve 13.54 zahájily protiletadlové baterie palbu a zakrátko se obloha zaplnila nepřátelskými letouny. Letadlové lodi třídy Essex byly v tu dobu (v následujících měsících se protiletadlová výzbroj ještě rozšířila) vybaveny dvanácti 127mm protiletadlovými děly, čtyřiceti 40mm a padesáti pěti 20mm kanóny; Independence měla dvacet šest 40mm a padesát 20mm kanónů. Všechny hlavně, včetně protiletadlové vý-
162
zbroje torpédoborců, se nyní doslova rozpalovaly do ruda a vytvářely kolem bránících se lodí ochrannou bariéru žhavé oceli. Nálet trval 46 minut, podle slov posádek napadených lodí jim to však připadalo jako 46 let. Intenzitu bitvy hladinových plavidel s japonskými letouny dokumentuje spotřeba munice jen na jedné lodi Bunker Hill: 532 127mm, 4878 40mm a 22 790 20mm nábojů. Americké lodi vyvázly s lehkými poškozeními, zato japonské ztráty byly katastrofální: například ze 14 útočících torpédových bombardérů kate se do Rabaulu nevrátil ani jeden, z 20 střemhlavých valů stíhací ochrana a lodní protiletadlové baterie sestřelily 17. Poté, co z matnic radiolokátorů zmizel poslední nepřátelský letoun a dosedly stíhačky letecké ochrany, Montgomery váhavě zrušil druhý plánovaný nálet na Rabaul a dal rozkaz k návratu na základnu. Lodi odplouvaly vysokou rychlostí, kontradmirál chtěl být co nejdřív co nejdál od Rabaulu, protože myšlenka na to, co by se mohlo stát, kdyby náhodné japonské torpédo, ať svržené z letounu nebo vystřelené ponorkou, ochromilo některou z letadlových lodí v blízkosti rabaulských vzletových drah, mu po řadu hodin nedopřávala klidu. Naštěstí k ničemu takovému nedošlo.
Během jedenácti dnů, po které probíhala Kogova operace RO, japonští piloti sice hlásili obrovské škody, které údajně způsobili nepřátelskému loďstvu, ve skutečnosti však mnoho nedosáhli a velké ztráty utrpěli sami. Podle jejich hlášení bylo zničeno 5 nepřátelských bitevních lodí, 10 letadlových lodí, 19 křižníků, 7 torpédoborců a 9 transportních plavidel a dalších 24 lodí bylo poškozeno. I když vzdálené Tokio po celou dobu vyjadřovalo uspokojení nad těmito potěšujícími výsledky letecké ofenzívy, velitel 11. letecké flotily viceadmirál Kusaka, který ji bezprostředně řídil, musel znát pravý stav věcí a admirál Koga musel aspoň tušit, že vše je jinak. Koga dal na provedení ofenzívy k dispozici 173 palubních letounů se 192 muži osádek z leteckých skupin letadlových lodí kotvících v Truku; večer 11. listopadu bylo 121 letounů zničeno a 86 letců mrtvých nebo nezvěstných. 11. letecká flotila ztratila kolem 70 letounů. Velitel Spojeného loďstva si uvědomil, že kdyby ztráty pokračovaly takovýmto tempem ještě několik dnů, palubní letectvo bude prakticky zlikvidováno a jeho letadlové lodi je možno jako akceschopnou sílu odepsat. Dne 12. listopadu proto nařídil zbývajícím palubním letounům vrátit se do Truku a operace RO skončila. Její výsledek byl stejně neslavný jako u Jamamoto-vy operace I. Místo 52 stažených letounů poslal Koga do Rabaulu asi 25 letadel z letišť v Marshallových ostrovech, jejich technický stav i kvalita pilotů však byla podstatné nižší ve srovnání s odvolanými
163
letouny a letci palubního letectva. Nicméně i tyto letouny, jak se brzy ukázalo, byly v Marshallové souostroví zakrátko velmi postrádány.
Po odplutí téměř všech bojových plavidel a oslabení letectva přestal Rabaul existovat jako ofenzivní základna. Škody způsobené Sher-manovými piloty svazu japonských těžkých křižníků a ztráty, které utrpělo jak palubní letectvo, tak i 11. letecká flotila, však zdaleka neovlivnily průběh událostí jen v Zátoce císařovny Augusty a v Šalo-mounových ostrovech. Admirál Koga se po celou dobu zabýval úmyslem napadnout a zničit Tichomořské loďstvo, pokusí-li se Američané o vylodění v Gilbertově a Marshallové souostroví. Když k tomu 21. listopadu 1943 skutečně došlo, bez těžkých křižníků a s podstatně oslabeným palubním letectvem, nemohlo japonské Spojené loďstvo proti silnému nepříteli vůbec vyplout.
Strategie zvolená Výborem náčelníků štábů, podle níž byl postup v Tichomoří veden ze dvou směrů, začala přinášet bohaté ovoce. Japonci byli přinuceni neustále přesunovat své letecké, námořní i pozemní síly z jedné části Tichomoří do druhé; výsledkem byly těžké ztráty na lidech a materiálu a neschopnost soustředit na některém místě takové prostředky, které by umožnily provést úspěšný útok nebo protiútok.

Upevňování předmostí

Jednotky 3. divize námořní pěchoty vyloděné 1. listopadu 1943 u mysu Torokina v Zátoce císařovny Augusty se v prvních pěti dnech soustředily na vybudování protileteckých a obranných postavení k zabezpečení předmostí, v té době už rozšířeného do hloubky 2000 metrů. Ráno 6. listopadu připluly posily a poprvé bylo v Tichomoří použito v souvislosti s jednou operací větší množství výsadkových tankových lodí (LST - Landing Ship, Tank). Tyto 110 metrů dlouhé plovoucí garáže byly - jak je z jejich pojmenování patrno - původně konstruovány pro přepravu tanků. V Tichomoří však po celou dobu války převážně sloužily k jiným účelům, neboť šlo o válčiště, kde většinou nebyly geografické podmínky vhodné k použití velkých tankových formací. Proto LST přepravovaly vojska, zásoby, munici, nahrazovaly dílenské a nemocniční lodi a podobně. Vyvstal ale problém s jejich vykládkou. Pokud vezly tanky nebo nákladní auta, nemusela trvat déle než hodinu - po otevření velkých příďových vrat a spuštění rampy mohla vozidla vyjíždět v rychlém sledu po vlastní ose. Jinak tomu bylo v případě přeprav různého druhu válečného materiálu a bylo nutno vyzkoušet několik variant uložení nákladu, než byl

l

problém vyřešen. Byl-li náklad předem naložen na nákladních autech, byla sice vykládka rychlá, ale nákladová kapacita lodi se podstatně snížila. Když náklad převáželo na místě vykládky z lodi na pevninu několik nákladních aut, která loď současně vezla, zvýšila se sice nákladová kapacita oproti prvnímu způsobu asi čtyřikrát, ale k vykládce bylo třeba osmi hodin, neboť stále se vracející auta musela být nesčetněkrát naložena a vyložena. Řešení přinesl až třetí způsob, kdy materiál byl naložen na speciálně zkonstruovaných vlecích zaparkovaných na palubě jeden těsně vedle druhého a při vykládce je z lodi vyvážely silné pásové traktory. Tento způsob byl poprvé ověřován v praxi u mysu Torokina 6. listopadu. Výsledky byly uspokojivé a po různých vylepšeních byl praktikován při všech tichomořských invaz-ních operacích, kde bylo třeba rychlého vyložení, a zejména tam, kde hrozilo nebezpečí leteckých útoků.

Dne 8. listopadu přivezl další konvoj plukovní bojovou skupinu 37. pěší divize, která od námořních pěšáků převzala obranu levé strany předmostí. Následujícího dne dorazil na Bougainville generálma-jor Geigera nahradil generálporučíka Vandegrifta ve velení I. výsadkového sboru námořní pěchoty. 13. listopadu předal kontradmirál Wilkinson Geigerovi, který od této chvíle podléhal přímo admirálu Halseymu, velení všech invazních sil na Bougainvillu. V dalších dnech připlouvaly nové a nové konvoje se zbývajícími jednotkami 3. divize námořní pěchoty a 37. pěší divize. Koncem třetího listopadového týdne již byly obě divize na Bougainvillu v plné síle.

Po celý listopad japonští velitelé stále věřili, že vylodění v Zátoce císařovny Augusty je pouze válečnou lstí a hlavní útok bude směřovat proti jižnímu Bougainvillu a ostrovu Shortland, kde se nacházela letiště a přístavy, a dále předpokládali, že invazní jednotky vyloděné u mysu Torokina ve vhodné chvíli napadnou důležitý ostrov Buká severně od Bougainvillu. Proto místo aby užili desetitisíce svých vojáků soustředěných v jižní části Bougainvillu k protiútoku na předmostí u Torokiny, posilovali Buku. Nicméně, aby splnil Imamurův rozkaz nařizující Američany ze Zátoky císařovny Augusty vyhnat, dal gene-rálporučík Hjakutake poblíž Torokiny vylodit 23. pluk 6. pěší divize, který začal dorážet na předsunutou americkou obrannou linii. Jeden pluk ovšem nemohl předmostí, v tu dobu již obsazené podstatně většími americkými silami, vážněji ohrozit, proto se také o rozhodný protiútok vůbec nepokusil.

Protože „mořskými včelami" vybudované cesty umožňovaly rychlejší přísun zásob a munice do přední linie, generálmajor Geiger ve druhé polovině listopadu rozhodl posunout frontu dál do vnitrozemí

a přitom se s japonským 23. plukem vypořádat. Ráno 20. listopadu jednotky 3. divize zahájily postup na východní straně předmostí a jednotky 37. divize na straně západní. Námořní pěšáci brzy narazili na nepřátelská postavení, ze kterých po tři dny Japonci podnikali jeden protiútok za druhým. Za rozbřesku 24. listopadu, po dělostřelecké přípravě zajišťované čtrnácti prapory polního dělostřelectva, které ve dvaceti minutách vypálily téměř 6000 granátů, námořní pěchota vyrazila na zteč. Japonci se zoufale bránili za použití 60mm mino-metů a 75mm polních děl. Večer následujícího dne, po posledním boji muže proti muži, byl nepřátelský odpor s konečnou platností zlomen. Na místě zůstalo přes 1100 mrtvých císařových vojáků včetně jejich velitele. Skončila bitva, která byla na řadu týdnů posledním vážnějším pozemním střetnutím na Bougainvillově ostrově. Poté pokračovalo, i když na řadě míst s velkými obtížemi, rozšiřování předmostí.

Postup na východní straně brzdily rozsáhlé bažiny, vojáci se prodírali vpřed zabořeni po pás do blátivé kaše, trny popínavých rostlim jim trhaly uniformy a zabodávaly se do těla, dokonce překonání byť jen tří set metrů za den bylo mnohdy maximum, kterého se dalo dosáhnout. Muži usínali vsedě ve vodě a blátě, na noc přivazovali kulomety ke stromům, aby je udrželi ve stavu schopném použití. Jejich zásobování by prakticky nebylo vůbec možné nebýt praporu 124 obojživelných traktorů,* které se valily džunglí jako obrovské želvy, přivážely potraviny, pitnou vodu, munici a odvážely raněné a nemocné.
Do 15. prosince bylo dosaženo linie vymezující předmostí, na němž se v tu dobu nacházelo přes 44 000 mužů. Nejdůležitější úkol nyní představovalo co nejrychlejší vybudování vzletových drah. Dráha pro stíhačky byla stavěna těsně u pobřeží u mysu Torokina, protože šlo o jediné dostatečně suché místo v širokém okolí. Na její výstavbě usilovně pracovalo osm praporů „mořských včel", novozélandská ženijní brigáda a ženisté námořní pěchoty. 24. listopadu už na ní nouzově přistál střemhlavý bombardér poškozený nepřátelskou dělostřelbou a oficiálně byla dokončena 10. prosince, kdy přilétlo 17 corsairů a 6 lehkých bombardérů. O týden později z ní startovaly letouny leteckého velitelství v Šalomounových ostrovech ke svým prvním náletům na Rabaul.
* LVT - Landing Vehicle, Tracked - výsadkové pásové vozidlo (též AMPHTRAC). Je poháněno benzinovým motorem, má délku 7.5 m, šířku 3.2 m, váhu 11 tun. Ve vodě dosahuje rychlosti 4 uzly, na souši s nákladem 20 vojáků nebo 3 a čtvrt tuny materiálu 30 km/hod. Osádku tvoří 3-6 mužů, výzbroj 1-2 kulomety.

V polovině prosince také admirál Halsey rozhodl o stažení 3. divize námořní pěchoty z Bougainvillu vzhledem k zvažovanému útoku na japonskou základnu Kavieng na Novém Irsku, který chtěl provést silami I. výsadkového sboru námořní pěchoty včetně 3. divize. Její místo v Zátoce císařovny Augusty měla zaujmout divize Americal, jež spolu s 37. pěší divizí vytvoří XIV. armádní sbor, který pod velením generálmajora Oscara W. Griswolda nastoupí na místo I. výsadkového sboru námořní pěchoty. Griswold přibyl na předmostí 15. prosince a vystřídal generálmajora Geigera ve funkci velitele všech spojeneckých leteckých, námořních a pozemních sil operujících na Bougainvillu a na Ostrovech pokladů.
Dne 25. prosince 1943 došlo ke dvěma významným událostem: dorazily první jednotky divize Americal a připlula loď s nákladem krocanů, bez nichž si Američan nedovede představit Vánoce; kuchaři, obletováni houfy nedočkavců, byli v tu dobu nejváženějšími osobami na předmostí. Dne 30. prosince byla uvedena do provozu vzletová dráha pro bombardéry poblíž řeky Piva v centru předmostí, pět kilometrů od mysu Torokina, nazvaná Piva U. Druhá, Piva Y, dráha pro stíhače, která byla dokončena 9. ledna 1944, se nacházela nedaleko. Hlavního cíle vylodění na Bougainvillově ostrově tedy bylo do konce roku 1943 dosaženo - Rabaul byl nyní v dosahu stíhaček, lehkých a středních bombardérů startujících z pozemní základny. Nad nejvýznamnější japonskou baštou v jižním Tichomoří se začala stahovat temná mračna.
Protiútok na Bougainvillu
Když si konečně ke konci roku 1943 japonští velitelé uvědomili, že vylodění v Zátoce císařovny Augusty je skutečně hlavní spojeneckou operací na ostrově, začali plánovat protiúder. Naneštěstí pro velitele 17. armády generálporučíka Hjakutakeho byly informace, které dostal od své zpravodajské služby o síle nepřítele, velmi nepřesné. Podle nich mělo jít zhruba o 30 000 vojáků, z toho 10 000 příslušníků pozemního leteckého personálu. Japonci tedy počítali jen asi s polovinou stavu, který americký XTV. sbor ve skutečnosti měl.
17. armáda disponovala přibližné 40 000 muži, povětšinou soustředěnými na ostrově Buká a v prostoru Buinu na jižním Bougainvillu. Kromě vojsk evakuovaných z Guadalcanalu, Mundy a Kolomban-gary měl Hjakutake 6. pěší divizi generálporučíka Masatana Kandy, považovanou za nejhouževnatější jednotku japonské armády. Vedle
166
167

,4-ifi
příslušníků pozemních sil se na jihu Bougainvillu nacházelo ještě 20 000 námořníků viceadmirála Samedžimy, velitele 8. loďstva. Hja-kutake, vycházeje z mylného odhadu spojeneckých sil a do značné míry i z pevně zakořeněné představy o vyšších bojových a morálních kvalitách japonského vojáka, rozhodl, že k potření nepřítele postačí 6. divize a několik praporů 17. pěší divize; podle zpráv, které obdržel generál Griswold, mělo jít celkem o 15 000 až 19 000 mužů. V prvních týdnech roku 1944 japonští ženisté vyhledávali nejschůdnější trasy, budovali cesty a stavěli mosty, aby se jednotky 17. armády mohly ze severu a

jihu ostrova přesunout do prostoru soustředění na pahorcích před americkou obrannou linií. Japonci měli původně v úmyslu zaútočit současně z vnitrozemí i od pobřeží. Nedostatek vyloďovacích plavidel jim však znemožnil převážet větší síly po moři, a tak na lodicích připlouvajících za bezměsíčných nocí, aby unikly nepřátelským letounům a hlídkujícím motorovým torpédovým člunům, přisunuli do prostoru východně od mysu Torokina jen těžkou výzbroj včetně dělostřelectva, kterou potom pracně dopravovali do vnitrozemí. Hjakutake hodlal spojeneckou linii napadnout třemi proudy o celkové síle 12 000 mužů: jeden (plukovník Magata) zaútočí ze severozápadu, druhý (generálmajor Iwasa) ze severu a třetí (plukovník Muda) z východu. Prvním cílem bude Piva U a konečným přistávací plocha stíhačů u Torokiny, kde také japonský generál zamýšlel 17. března oslavit vítězství. Na japonských mapách bylo dokonce označeno místo, na kterém bude přijata Griswoldova bezpodmínečná kapitulace. Jednu z těchto map ukořistil americký průzkum a generálmajor Griswold se mohl s předstihem seznámit se svou budoucností podle představ nepřítele.
Na začátku března 1944 měla americká obranná linie ve tvaru podkovy délku kolem dvaceti kilometrů a předmostí zasahovalo do vnitrozemí do hloubky sedm a půl kilometru. Griswold měl v tomto prostoru 62 000 mužů, hlavní síly představovaly divize Americal ge-nerálmajora Johna R. Hodge, 37. pěší divize generálmajora Roberta S. Beightlera, 3. obranný prapor námořní pěchoty a 49. oddíl pobřežního dělostřelectva. Pěší pluky byly rozmístěny na obranné linii a každý z jejich celkem 12 praporů držel asi dva kilometry dlouhý úsek. Každý pluk měl jeden prapor v záloze. 37. divize hájila levou část obranné linie, divize Americal pravou.
To, že Japonci dlouhou dobu věřili, že k hlavnímu spojeneckému vylodění na Bougainvillu teprve dojde a bude to na jiném místě než v Zátoce císařovny Augusty, Griswoldovi umožnilo získat čas a připravit se k odražení útoku. Maje k dispozici pouze dvě divize, nechtěl
168
169
sám podnikat ofenzivní operace a považoval za prozíravější opevnit předmostí a vyčkat, s čím přijde nepřítel.
Přední linii chránila početná obranná zařízení včetně okopů pro střelce, sítě zákopů, palebných stanovišť pro automatické zbraně, minomety, protitanková a polní děla se záložními stanovišti pro všechny zbraně. Před obrannou linii bylo vyčištěno sto metrů široké předpolí. Rozmístění polního dělostřelectva zajišťovalo, že může podporovat kterýkoliv ohrožený sektor; přístupy z bažin byly zaminová-ny a kdekoliv to bylo možné, nacházely se na dominujících bodech terénu kulomety v dobře chráněných postaveních. Celou linii lemovaly dva pásy ostnatého drátu se stovkami rozvěšených plechovek, které měly obránce upozornit na pokusy nepřítele proniknout přes zátaras. Různá zařízení umožňovala osvětlení terénu v noci: početné světlice zavěšené na stromech bylo možno aktivovat pouhým zatažením za drát ze značné vzdálenosti; za linií bylo umístěno několik pro-tiletadlových světlometů schopných osvětlit frontu buď přímým, široce rozptýleným světlem, nebo jeho odrazem od nízkých mraků. Celkově možno říci, že šlo skutečně o pozoruhodný obranný systém, který měl odolat i silnému nepřátelskému náporu.
Do 8. března 1944 už byli Japonci připraveni k zahájení útoku. S obrovskými potížemi přesunuli po cestách v džungli polní dělostře-lectvo na výšiny před linií amerického předmostí a soustředili tam víc hlavní, než měli k podpoře kterékoliv předcházející operace v jižním Tichomoří. Získali tím velkou výhodu, neboť za pobřežní planinou začínalo pásmo stále výš se zvedajících hřebenů a z palebných postavení na nich vybudovaných mohla nepřátelská děla postřelovat prakticky celé předmostí. Bylo sice v možnostech generálmajora Griswol-da dominující vrcholy obsadit ještě před příchodem Japonců, znamenalo by to však prodloužit obrannou linii, a tím současné snížit její kompaktnost, proto raději přenechal nepříteli dočasnou výhodu, což pokládal za menší zlo.
Generálporučík Hjakutake vydal 8. března manifest, ve kterém vyzýval: „Nadešel čas prokázat naše rytířství brilantní řečí meče. Je naší povinností smazat pokoření našich bratrů na Guadalcanalu. Útočte! Útočte! Zničte všechno! Řežte, sekejte a koste je. Nechť barva rudého znaku na našich uniformách ztmavne krví amerických ničemů. Ozvěna našeho vítězného pokřiku u Torokinského zálivu do-létne až do vlasti. Jsme neporazitelní! Stále útočte. Pocit bezpečí je náš největší nepřítel. Buďte stále ve střehu. Zabíjejte potichu." Velitel 6. divize generálporučík Masatane Kanda, kterému Hjakutake

svěřil operační velení, nemohl zůstat pozadu a jeho provolání bylo vydáno i ve formě letáků. Mimo jiné v něm pravil: „Musíme bojovat až do konce, abychom

pomstili hanbu způsobenou ponížením naší země na Guadalcanalu... Nebude klidu, dokud naši mizerní nepřátelé nebudou rozdrceni a v hanbě pokořeni, dokud jejich krev nepřispěje k lesku emblémů 6. divize. Náš válečný křik bude slyšet daleko." Po tomto „morálním" povzbuzení, za rozbřesku 8. března, japonské dělostřelectvo ohlásilo zahájení protiofenzivy. Granáty začaly dopadat po celém prostoru předmostí. Odpověděly baterie XW. sboru, z moře děla torpédoborců a na nepřátelská palebná postavení zaútočily spojenecké letouny naváděné pozemními pozorovateli. Bitva začala, i když první den šlo převážně o dělostřelecké souboje prokládané nálety spojeneckých bombardérů a stíhaček. V noci z 8. na 9. březen se spustil hustý déšť a krátce po půlnoci, kryti tmou, deštěm a mlhou, se Japonci pokusili o průlom v prostoru kóty 700, strmého kopce, kde pěšáci 37. divize měli obsazeno důležité sedlo mezi vrcholem kóty a vedlejším hřebenem. Po rozhořčeném boji útočníci Američany ze sedla vytlačili a okamžitě tam rozmístili své těžké kulomety. Následujícího dne Japonci přisunuli posily a snažili se trhlinu rozšířit a postoupit dál. Zatím sice nešlo o rozsáhlý průlom, ale -velitel 37. divize generálmajor Beightler, vědom si hrozícího nebezpečí, nasadil do bojů v tomto prostoru svůj nejlepší pluk. I Japonci sem odeslali další oddíly, zvyšovali tlak, útočili doslova přes hromady svých padlých. Američané se bránili se stejnou houževnatostí a za využití veškeré palebné síly, kterou měli k dispozici. Při obraně kóty 700 spotřebovali ve čtyřech dnech 20 802 105mm, kolem 10 000 75mm dělostřeleckých granátů a 13 000 81mm minometných nábojů, což samo o sobě hovoří jasnou řečí. 12. března vyrazila americká pěchota k protizteči; ručními granáty, plamenomety a raketomety metodicky likvidovala jedno nepřátelské postavení za druhým a po několikahodinové krvavé řeži byla v odpoledních hodinách linie obnovena.

Neméně těžké boje zatím sváděla na svém úseku divize Amerícal. Tam se japonské úsilí soustředilo na kótu 260 a i tady zpočátku úspěšně. Když byl nepřátelský průnik hlášen generálmajoru Griswoldovi, nařídil veliteli divize Amerícal, že musí kótu udržet za každou cenu. Byl to jeden z ojedinělých případů v historii války v Tichomoří, kdy americký generál vydal takto formulovaný rozkaz; ve snaze šetřit životy svých vojáků a pod silným tlakem nepřítele Američané zpravidla volili taktický ústup, zatímco hledali jiné cesty, jak převzít iniciativu přeskupením, využitím terénu, přisunutím posil, nasazením těž-

kých zbraní, letectva a podobně. Boj o kótu 260 se změnil v rozhořčené zápolení a na místo se dostavil brigádní generál McCulloch, zástupce velitele divize, aby osobně převzal řízení operací. Po tri dny obě strany urputně bojovaly o pouhých několik desítek metrů spálené a rozryté země. Japonci uvázli, proniknout do hloubky nepřátelské obrany se jim nedařilo, ale na druhé straně Američané prozatím nebyli s to situaci rozhodným způsobem změnit ve svůj prospěch. Ani pokus o nasazení tanků neuspěl, strmá úbočí je zastavila dřív než zasáhl nepřítel.

V tu dobu se Hjakutake a Kanda rozhodli soustředit pozornost na úsek 37. divize a tam napřít hlavní úsilí. Proto také do tohoto prostoru přemístili jednotky, kterých mělo být užito k posílení tlaku na kótě 260. Po pár dnech naplněných půtkami mezi předními hlídkami a vzájemným ostřelováním brigádní generál McCulloch vyrazil k protiútoku a 18. března byla situace na kótě v podstatě rozhodnuta. Japonci se udrželi jen v několika dobře chráněných postaveních, kde se zakopali, ta však byla neustále pod těžkou palbou a nemohla dlouho odolávat. Asi tři a půl kilometru obranné linie ve středu sektoru bráněného 37. divizí držel 129. pluk plukovníka Johna D. Fredericka. Odtud bylo nejblíž k vzletovým drahám Piva Y a Piva U a tady také zaútočil jeden z japonských úderných proudů vedený plukovníkem Magatou, kterého generálporučík Kanda pokládal za nejagresivnějšího ze svých velitelů pluků.

Dne 11. března Magata vyrazil z nástupního prostoru a v noci z 11. na 12. březen se mu podařilo na dvou místech proniknout drátěnými zátarasy a obsadit sedm amerických bunkrů. Poté se střídal útok s protiútokem, Američané do ohroženého prostoru přisunuli zálohy s tanky, dobyli některá ze ztracených postavení zpět, k zásadnímu obratu však dlouho nedocházelo. Po 16. březnu následovalo několik klidnějších dnů, po které nepřátelská iniciativa polevila, neboť Japonci se mezitím rozhodli zanechat pokusů o průlom na kótách 700 a 260, přeskupit síly a soustředit se na rozhodující útok na Magatově úseku fronty. Dne 23. března tam již měli pohromadě tři pluky 6. divize. Ukořistěné dokumenty a zprávy získané průzkumem naštěstí americkým velitelům včas prozradily nepřítelovy úmysly a generálma-jor Beightler varoval své vojáky, aby po setmění 23. března očekávali generální útok.

Jak padla tma, Japonci začali s ostřelováním amerických postavení a vyrazili

stržemi a po úbočích hřebenů vpřed. Dělostřelectvo 37. divize je však zasypalo zničující palbou a postupující kolony utrpěly těž-
172
l
ke ztráty, ještě než se mohly náležitě rozvinout. Nicméně na jednom úseku asi stovka fanaticky bojujících Japonců pronikla přední americkou linií a Kanda se snažil všemi prostředky tohoto úspěchu využít. Američané reagovali bleskurychle a zorganizovali protizteč, současné přisunuli tankový prapor, část dělostřelectva divize Amerícal a čtyřiadvacet 115mm minometů k postřelování strmých roklí, kterými se pokoušely projít japonské posily. Ve dvě hodiny odpoledne 24. března Griswold vyslal do prostoru bojů další zálohy, ale nebylo jich už třeba; útočící japonské kolony byly zastaveny, velké množství vojáků bylo zabito a americká obranná linie obnovena. Hjakutake byl u konce s dechem. Zbytky japonských jednotek v obranném sektoru 129. pěšího pluku ustupovaly pronásledovány čerstvými silami ze záloh XTV. sboru. Tentýž den Hjakutake informoval generála Imamuru, že pokus o nový útok by byl zcela beznadějný. Dne 27. března začal celkový ústup všech Hjakutakeho vojsk. Opuštěny byly i poslední dosud držené pozice na kótě 260.
Japonská ofenzíva neměla proti dobře připravené americké obraně, podporované kromě palebných prostředků XTV. sboru i námořní dělostřelbou a letectvem, šanci. Hjakutake bez obdobné podpory nemohl prorazit, proti němu stály početnější a daleko lépe vybavené síly, jejichž jádro navíc tvořili veteráni 37. divize a divize Amerícal, dobře obeznámení se způsobem boje v jihotichomořských džunglích. Pokud by si Hjakutake býval stanovil za cíl způsobit nepříteli co největší škody bez ohledu na vlastní ztráty, mohl dosáhnout většího úspěchu za předpokladu, že by od počátku soustředil své síly na jednom směru, prolomil obrannou linii v krátkém úseku, pronikl do nitra předmostí a tam šířil zkázu, dokud by jej Griswold díky své převaze v lidech a materiálu nezastavil a nerozdrtil. Japonský velitel zvolil jinou taktiku a skončil obdobně jako na Guadalcanalu. Jeho ztráty činily pět a půl tisíce mrtvých a tri tisíce raněných; řada zraněných vojáků zemřela později, americké hlídky jich nacházely desítky nepohřbených podél ústupových cest. Nepoměr ztrát byl obrovský. Američané měli jen 263 mrtvých. Tak skončila poslední japonská ofenzíva na Šalomounových ostrovech. Jaké asi byly pocity generálů Hjakutakeho a Kandy, když si připomněli své bombastické a krvežíznivé výzvy činěné na jejím začátku?
A
r,
173
Útok na Novou Británii
Vytlačení Japonců z Huonova poloostrova a obsazení Finschhafenu bylo prvním krokem k získání kontroly nad úžinami Vitiazovou a Dampierovou, oddělujícími Novou Guineu od Nové Británie. Byla tím zabezpečena novoguinejská strana úžin. Aby se zcela zbavil hrozby nepřátelského zásahu proti zamýšleným operacím v těchto strategicky důležitých vodách, rozhodl generál MacArthur obsadit i západní pobřeží Nové Británie, a tím úžiny beze zbytku ovládnout.
Nová Británie je ostrov ve tvaru půlměsíce s hornatým vnitrozemím a deštivým tropickým podnebím, kde ráz pobřežní vegetace a neproniknutelné chmurné pralesy připomínají poměry na Nové Guineji. Jeho západní výspu, mys Gloucester, omývají vody Dampie-rovy úžiny. V západní části Nové Británie Japonci udržovali posádku asi 7500 mužů. Ve východní části, v Rabaulu a jeho okolí, měli sice kolem 90 000 vojáků, ale jejich přesun na západ byl vzhledem k terénu možný jen letecky, po vodě nebo několika stezkami v džungli, takže nehrozilo nebezpečí, že by mohli v krátké době posílit svá postavení kolem mysu Gloucester, který se stal hlavním cílem připravované invaze. Podle původního plánu měla být ve stejnou dobu jako mys Gloucester napadena i základna v Gasmatě na jižním pobřeží ostrova. Po zjištění, že Japonci Gasmatu na podzim podstatně posílili očekávajíce, že ke spojeneckému útoku dojde právě tady, byl plán změněn a místo Gasmaty bylo vybráno Arawe, přístav západně od ní a vhodné kotviště pro motorové torpédové čluny. Japonci Arawe užívali jako přístav pro transportní lodice a tamní posádka čítala jen několik set mužů. Jeho napadení mělo především posloužit k odvedení pozornosti od operace proti mysu Gloucester.
Dne 14. prosince 1943 bombardéry generálmajora Kenneyho svrhly na Arawe 433 tun pum. Následujícího dne před rozedněním se invazní konvoj tvořený výsadkovými plavidly a doprovodnými tor-pédoborci přiblížil k jižnímu pobřeží Nové Británie. V 5 hodin 5 minut, ještě před východem slunce, dva transportní torpédoborce spustily po patnácti gumových člunech s údernými jednotkami prvního sledu. Čluny torpédoborce Humphreys se 152 muži přistály bez potíží, nepočetný nepřátelský oddíl na jejich úseku ustoupil a vyhledal úkryt v nedalekých skalních

rozsedlinách, kde byl zakrátko zlikvidován ručními granáty a plamenomety. Zcela jinak se situace vyvinula na úseku torpédoborce Sands. Tam totiž před pěti dny, v rámci pře-dinvazního průzkumu, motorový torpédový člun na několik hodin vysadil skupinu průzkumníků a jejich přítomnost nezůstala Japon-
174
cum utajena. Správně usoudili, že jde o přípravu k vylodění, a proto na pobřežním pruhu rychle vybudovali palebná postavení pro kulomety a pás obranných zákopů. Protože velitel 112. pěšího pluku vylodují-cího se u Arawe odmítl palebnou přípravu děly doprovodných torpé-doborců v naději, že se mu podaří nepřítele překvapit, zůstala japonská postavení nedotčená, a když se v měsíčním světle dobře viditelné čluny přiblížily asi na vzdálenost sto metrů od břehu, uvítala je vražedná palba těžkých kulometů a ručních zbraní. Velitel torpédoborce Shaw, který byl pro tento úsek určen k palebné podpoře výsadkových jednotek, nevěděl, jak jsou čluny daleko od břehu a zda část vojáků nepronikla na břeh, proto z obavy, aby je nezasáhl, nemohl dát rozkaz k palbě. Dvanáct z patnácti gumových člunů bylo za malou chvíli prostříleno, všechna výzbroj ztracena a vojáci, kteří přežili, se snažili zachránit plaváním zpět na volné moře. Tam je později posbíraly záchranné čluny. Když nakonec zaduněla děla Shawa, 127mm granáty nepřátelskou obranu zakrátko natolik rozvrátily, že druhá výsadková vlna již dosáhla břehu a brzy obsadila předmostí v hloubce několika set metrů. Počáteční chyba znovu potvrdila nezanedbatelný význam účinné palebné přípravy provedené těsně před vyloděním.

Viceadmirál Kusaka v Rabaulu se o připlutí nepřátelského invaz-ního konvoje dozvěděl kolem čtvrté hodiny ranní z hlášení průzkumného letounu. Protože jeho 11. letecká flotila byla krátce předtím znovu posílena a nyní disponovala asi 50 bombardéry a 100 stíhačkami, mohl v devět hodin dopoledne vyslat k Arawe 8 valů krytých 56 zeke. Šestnáct lightningů bojové letecké hlídky se je sice snažilo zastavit, bylo jich však příliš málo, a tak se bombardéry dostaly až na předmostí. Naštěstí nezpůsobily prakticky žádné škody, stejně tak jako ostřelování palubními zbraněmi japonských stíhaček. Toho dne se již japonské letouny neobjevily a vykládka pokračovala nerušené až do soumraku, kdy už bylo na břehu 1600 vojáků. Příštího dne připlul konvoj se zásobami a v následujících týdnech přibyly posily.

Do 6. ledna 1944 se u Arawe nacházlo již 4750 spojeneckých vojáků, když do blízkosti dorazily dva japonské prapory z Rabaulu. Japonci zčásti připluli na lodích podél pobřeží, ale většina prošla vnitrozemskými stezkami. Po několik prvních dnů docházelo jen k šarvátkám omezeného rozsahu s předními hlídkami; obě strany se připravovaly na rozhodující střetnutí. 16. ledna Američané zahájili útok za podpory středních bombardérů, lehkých tanků a dělostřelecké a minometné palby. Do večera příštího dne oba japonské prapory utrpěly takové ztráty, že jako bojeschopná uskupení přestaly existovat, a několik desítek zbylých nepřátelských vojáků se ukrylo v džungli.
175
Poté, kromě občasných náletů letounů z rabaulského letiště, byl u Arawe klid. Dne 26. prosince v 7.45 ráno se dvě bojová uskupení 1. divize námořní pěchoty generálmajora Williama H. Rupertuse vylodila u mysu Gloucester. Kromě Borgenské zátoky východně od mysu pronikly menší oddíly na břeh v místě zvaném Tuali, asi deset kilometrů jihozápadně od něj, v úmyslu odpoutat pozornost nepřítele od prostoru hlavního útoku. Během dne bylo po obou stranách mysu Gloucester vyloděno 13 000 mužů a 7600 tun válečného materiálu a zásob.

První vlna japonských bombardérů, které vzlétly z Rabaulu proti vojskům vyloďujícím se na mysu Gloucester, omylem napadla Arawe. Až ve 14.30 odpoledne se objevila druhá skupina tvořená 20 střemhlavými bombardéry val a 50 až 60 stíhačkami. Přestože čtyři perutě stíhačů 5. letecké armády včas zasáhly, valy zaútočily na skupinu amerických torpédoborců, zdržujících se osm mil severně od mysu Gloucester, a jeden z nich, úplně nový Browson, jim neunikl. Zatímco protiletadlová obrana lodi se soustředila na letoun nalétávající na její příď, další dva, včas nezpozorovány, zaútočily zezadu a jejich pumy zdemolovaly celou záď. Do podpalubí se začala hrnout voda a brzy bylo zřejmé, že zkáza je neodvratná; velitel dal proto příkaz opustit loď. 14 důstojníků a 215 námořníků zachránila plavidla přispěchavší na pomoc, jeden důstojník a 107 mužů posádky zahynulo. Nálety japonských letounů pokračovaly i v následujících dnech, ale bez významnějšího úspěchu.

Během přípravy operace letecký průzkum sice pořídil velké množství fotografií, které měly sloužit k výběru nejvhodnějších vyloďova-cích pláží, bohužel kamery nemohly zachytit skutečnou situaci pod neproniknutelným příkrovem džungle. A tak dokud první vojáci nevstoupili na břeh, nebylo známo, že od místa hlavního výsadku v Borgenské zátoce až po nejzápadnější výběžek mysu, kde se nacházela

Japonci rozestavěná 1300 metrů dlouhá vzletová dráha, se rozprostírala bažina, která postupující muže zastavila po prvních pár krocích. Námořní pěšáci se vydali z Borgenské zátoky k letišti hodinu po vylodění. Pracné hledali průchody bažinou, zapadali do bláta, do děr zaplněných vodou a velkým nebezpečím se staly padající stromy s kořeny podemletými vodou, uvolněné explozemi pum a dělostřeleckých granátů, které byly příčinou prvních ztrát. V celém prostoru neexistovaly cesty mimo pobřežní stezky, která, pokud šlo o vozidla, mohla sloužit nanejvýš džípům, a to ještě jen tehdy, když delší dobu nepršelo, což ovšem bylo velkou vzácností. Jinak nezbýva-
176
lo než se prodírat rozbahněnou džunglí nebo obeplouvat pobřeží na člunech a bárkách. Postup v těchto podmínkách byl nesmírně obtížný a i odolní námořní pěšáci, prošlí tvrdým výcvikem, jej zvládali jen s krajním vypětím sil.
Po dvou dnech, v odpoledních hodinách 28. prosince, se přiblížili k silnému nepřátelskému obrannému postavení vzdálenému asi jeden kilometr od letiště, které tvořilo několik maskovaných bunkrů, skrývajících dokonce i protitanková a 75mm polní děla. Zatímco čekali na leteckou a dělostřeleckou podporu, spustil se prudký monzunový déšť. Z oblohy se valily proudy vody a i pobřežní stezka se stala zcela neprůchodnou; za 24 hodin napršelo téměř osmdesát centimetrů vody. Až když dešťový příval ustal a mohlo zasáhnout letectvo, útok pokračoval a ve dvou dnech byla nepřátelská obrana definitivně prolomena. V poledne 31. prosince bylo obsazeno letiště. Nejtěžší boje na Nové Británii však Američany teprve čekaly.
Japonský velitel generálmajor Iwao Macuda měl v západní části Nové Británie na 10 000 mužů jednotek 38. a později i 17. divize. Jeho hlavní síly, stejně jako velitelské stanoviště, se nacházely na západním pobřeží Borgenské zátoky, zejména na dvou dobře opevněných vyvýšeríinách nad ní. Macuda byl na rozdíl od většiny japonských velitelů dostatečně prozíravý na to, aby nerozmělňoval své síly v pochybných ofenzivních akcích, ale čekal, až Američané sami na jeho chráněná postavení zaútočí. Dva týdny se námořní pěchota prodírala bahnem a džunglí a zlézala hustě zalesněné hřebeny. Šlo o ostřílené vojáky 1. divize, která prošla boji na Guadalcanalu, ale všichni se shodovali v tom, že podmínky na Nové Británii jsou daleko obtížnější, než tomu bylo na Guadalcanalu, a zdejší terén a dusné vlhko je horším nepřítelem než Japonci. Všechno rychle chátralo, ponožky se rozpadávaly za dva dny, vojáci byli neustále promočeni na kůži. Když zcela výjimečné hustý déšť ustal, proudy vody stékaly z korun stromů nad hlavou. Jídlo bylo nutno okamžité spotřebovat, jinak z něj po chvíli byla plísní potažená zapáchající hmota, zcela k nepozření. Jediným osvěžením zůstávala káva, ale tu bylo třeba uvařit, a kromě voskovaných papírů, do kterých byla zabalena munice a potraviny, nic nechtělo hořet. Každý voják ochraňoval jako největší poklad náprsní tašku s fotografiemi svých blízkých a pár dopisů. Když ji však vyndal z kapsy, rozpadla se mu v rukou pokryta modrou plísní a do bahna se vysypaly zažloutlé fotografie.
Nicméně 13. ledna 1944 dva pluky námořní pěchoty podporované lehkými tanky a silnou dělostřeleckou palbou zaútočily na hlavní nepřátelská postavení. Tanky brzy uvázly, jen pěšáci se metr za met-
177
rem drali dopředu. Následujícího dne, po překvapivém obchvatu provedeném po překonání zdánlivě nepřekročitelných, strmých a slizkých skalisek, byli Japonci, napadení ze strany, odkud to vůbec nečekali, ze strategicky významných pozic vytlačeni. Přes tři tisíce nepřátelských vojáků padlo a s asi 1100 muži generálmajor Macuda ustoupil. Protože spojenecké letouny útočily na každé plavidlo, které se pokusilo připlout podél pobřeží se zásobami, brzy se zbytky japonských vojsk ocitly bez potravin, bez léků a v jejich řadách začaly nelítostně řádit nejrůznější nemoce. Generálporučík Jasuči Sakai, velitel 17. divize, který byl pověřen operačním velením všech japonských vojsk v západní části Nové Británie, požádal za této situace generála Imamuru o udělení souhlasu k všeobecnému ústupu. Imamura nejprve odmítl, ale 23. února příslušný rozkaz vydal s tím, aby se zbývající jednotky, vlastně už jen jejich sporé zbytky, stáhly do Rabaulu a posílily jeho obranu.
Skončila další operace v jihozápadním Tichomoří. I když se mys Gloucester nikdy nestal důležitou spojeneckou leteckou základnou -vodou prosáklý terén nedovolil zamýšlenou výstavbu několika vzletových drah -, jejího hlavního účelu bylo dosaženo: Vitiazova a Dam-pierova úžina, strategicky významné spojnice mezi Šalomounovým a Bismarckovým mořem, byly s konečnou platností zabezpečeny.
Od Huonova poloostrova dál na západ
Po skončení bojů na mysu Gloucester generál MacArthur opět obrátil pozornost k pobřeží Nové Guineje. Tam Japonci, vytlačení z Finschhafenu, ustupovali po

pobřeží Huonova poloostrova na západ k osadě Sio. Jednotky australské 9. divize, vytrvale dorážející na jejich zadní sledy, nedopřávaly unaveným Japoncům oddechu a MacArthur chtěl udělat vše pro to, by se ústup zdecimovaných nepřátelských vojsk změnil v katastrofu. Proto vydal rozkaz k obsazení Sai-doru na severním pobřeží Huonova zálivu, vzdáleného 200 kilometrů západně od Finschhafenu. Důvodů k tomu kroku bylo několik. Za prvé měli Japonci v Saidoru letiště, jehož ovládnutí by 5. letecké armádě umožnilo kontrolovat vody Bismarckova moře a současně podporovat další spojenecký postup k Admiralitním ostrovům a podél severního pobřeží Nové Guineje dál na západ. Za druhé obsazením Saidoru spojenci rozdělí japonskou 18. armádu na dvě části, neboť její hlavní síly byly koncentrovány v oblastech Madang-Wewak na západě a Sio-Gali na východě od Saidoru.
178
Dne 2. ledna 1944 mělo být v Saidoru vyloděno 7200 mužů 124. plukovní bojové skupiny americké 32. pěší divize, která se předtím podílela na obsazení Papuánského poloostrova. Nebyl čas k podrobnému průzkumu pobřeží, proto byly tři vyloďovací sektory vybrány na základě studia leteckých fotografií. Velitel výsadkových sil v jihozápadním Tichomoří kontradmirál Daniel E. Barbey určil k přepravě invazních jednotek, tří set vozidel a 1800 tun zásob devět transportních torpédoborců, 16 výsadkových dopravních člunů a dvě výsadkové tankové lodi. Hodina H byla stanovena na 6.50, patnáct minut před východem slunce. Po dvacet minut před hodinou H měly pobřeží ostřelovat torpédoborce a výsadkové čluny budou připlouvat kryty palbou raketometů umístěných na některých z nich. Byla zajištěna i letecká podpora; bombardéry napadnou cíle ve vnitrozemí a stíhačky budou svými palubními zbraněmi zasahovat podle konkrétních požadavků pozemních vojsk.
Ráno 31. prosince 1943 začal po skupinách, v pořadí určovaném rychlostí, kterou mohla plavidla různých typů vyvinout, invazní kon-voj opouštět kotviště u ostrova Goodenough u jižního cípu Nové Guineje. Přesně v určenou dobu dne 2. ledna 1944 se přiblížil k Saidoru a první výsadkový člun přirazil k pobřeží v 7.25. Velitel 124. plukovní bojové skupiny brigádní generál Clarence A. Martin později v hlášení uvedl, že v tom okamžiku bylo v prostoru vylodění přítomno asi patnáct japonských vojáků, kteří se zmohli jen na pár výstřelů z pušek a spolu s celou saidorskou posádkou asi o dvou stech mužích uprchlí do vnitrozemí. Japonci nemohli zasáhnout ani letecky, neboť nad Saidorem vytrvale pršelo a zakrývala jej souvislá vrstva nízkých mraků. Tak 31 stíhaček a 24 bombardérů 4. japonské letecké armády na letišti Wewak mohlo odstartovat až po 16. hodině odpolední, to však již byly Barbeyovy lodi na širém moři a na zpáteční cestě. V následujících dnech připlouvaly konvoje přivážející posily, děla a zásoby a bezpečnost jejich plaveb spolehlivě zajišťovala 5. letecká armáda.
Několik dnů po vylodění obdržel brigádní generál Martin ze štábu 6. armády generálporučíka Waltera Kruegera varování, že japonská vojska soustředěná kolem Sia se dávají do pohybu, a je proto pravděpodobné, že zaútočí na čerstvě obsazený Saidor. Martin také v krátké době dostal značné posily, aby byl s to hrozícímu nebezpečí čelit. Vyslané hlídky však po celý zbytek měsíce ledna nikde na přístupech k Saidoru na Japonce nenarazily. Až 6. února předsunuté hlídkové stanoviště hlásilo, že značné množství japonských vojáků postupuje po vnitrozemské stezce přes pohoří Finisterres dál na zá-
179
pád. Bylo tedy zřejmé, že Japonci mají místo útoku v úmyslu Saidor obejít, o čemž rozhodl v Rabaulu generál Imamura. Zpočátku sice zvažoval možnost užít 20. divizi a 51. divizi, nacházející se v oblasti Sia a blízkého Kiari, k napadení Saidoru, ale později se přiklonil k názoru, že bude prospěšnější, když se přesunou vnitrozemím k Madangu, kde se připojí ke zbytku 18. armády generálporučíka Ha-tazóa Adačiho a zajistí náležitou obranu důležité základny Wewaku. Adači pokládal za svoji povinnost na organizaci ústupu osobně dohlédnout a za tím účelem navštívit Sio. Od 3. ledna se několikrát pokusil dosáhnout ze svého velitelství v Madangu Sia po vnitrozemských stezkách vedoucích na východ, pokaždé však se svým doprovodem narazil na spojenecké jednotky a byl nucen se vrátit. Nakonec podstoupil cestu ponorkou. V noci ze 7. na 8. ledna, kdy se ponorka 1-177 snažila proklouznout podél pobřeží, byla napadena hlubinnými pumami amerického torpédového motorového člunu, a jen taktak že unikla zkáze. Nakonec se Adači do Sia po mnoha potížích přece jen dostal, na místě se seznámil se situací a pojednání s velitelem 51. divize generálporučíkem Hidemicuem Nakanem opět na palubě ponorky odplul.
Nakano nařídil 51. divizi, aby se přesunovala vnitrozemím, zatímco 20. divize se shromáždí na pobřeží v Gali, 50 kilometrů západně od Sia v naději, že se ji podaří evakuovat po moři. Spojenecké velení se o soustřeďování vojsk v Gali brzy

dozvědělo a celý prostor začaly ostřelovat americké torpédoborce. Dne 15. ledna, když z východu postupující jednotky australské 9. divize Sio obsadily, pokračovalo ostřelování Gali zvýšenou měrou. Generálporučík Nakano se brzy musel smířit s tím, že záměr s přepravou 20. divize po moři je neproveditelný, neboť spojenecká plavidla a letouny pobřežní vody prakticky neprodyšně uzavřely. Proto i 20. divize následovala 51. po vnitro-zemních stezkách přes pohoří Finisterres na západ. Téměř 350 kilometrů dlouhý pochod se stal další hrůznou anabází japonských vojsk na Nové Guineji. Jednotky obou divizí, sevřených na západě i na východě do kleští vytvořených Američany a Australany postupujícími od Sia a od Saidoru, opouštěly hlavní pochodovou trasu, prodíraly se džunglí, přes řeky, útesy a rokle pohoří Finisterres a rozptýleny v chaotickém nepořádku se snažily dosáhnout Madangu. Stovky mrtvých těl zanechaných tam, kde je sklátilo vyčerpání, hlad nebo horečka, svědčily o tom, že džungle opět vykonala své. Obě divize dohromady měly v prosinci 1943 dvacet tisíc mužů, v polovině února 1944 jich došlo do Madangu jen deset tisíc.

Dne 10. února se asi dvacet kilometrů jihovýchodně od Saidoru

setkaly předsunuté hlídky Australanů s Američany. Brigádní generál Martin, maje poté zabezpečenu východní stranu a týl, mohl pokračovat v postupu na západ k Madangu. Mezitím císařský hlavní stan vyňal 18. armádu a 4. leteckou armádu ze svazku 8. armádní oblasti a podřídil je velení 2. armádní oblasti s tím, že Adačiho vojska opustí i Madang a stáhnou se dál na západ do Wewaku, Aitape a Hollandie. 18. armáda se tedy znovu vydala na pochod a evakuaovala Madang 24. dubna 1944, v den, kdy do něj od východu vstupovaly spojenecké oddíly. Obavy spojeneckého velitelství, že o Madang bude nutno svést urputný boj, se ukázaly zbytečné.

Zelené a Adxniralitni ostrovy

Ke konci roku 1943 letouny Halseyova jihotichomořského velitelství bombardovaly Rabaul, spojenecké lodi křižovaly Šalomounovým mořem a pozemní vojska na Bougainvillu konsolidovala svá postavení v očekávání nepřátelského útoku. Podle strategického záměru Výboru náčelníků štábů ozbrojených sil USA mělo být dalším krokem, směřujícím k uzavření ocelového kruhu svírajícího Rabaul, obsazení Admiralitních ostrovů a významné japonské základny Kavieng na severním cípu ostrova Nové Irsko. Vzhledem k tomu, že středoticho-mořské síly admirála Nimitze zahájily v listopadu 1943 mohutné tažení proti nepřátelským opěrným bodům v Gilbertových a Marshal-lových ostrovech, byl Halsey informován, že po několik měsíců, v nejlepším případě do začátku dubna 1944, nemůže počítat s podporou svazů letadlových lodí Tichomořského loďstva, bez nichž vylodění na Novém Irsku nepřicházelo v úvahu. Tak dlouho však agresivní Halsey se založenýma rukama vyčkávat nechtěl. Měl zájem, aby ofenzíva v jižním Tichomoří pokračovala a nepříteli nebyla poskytnuta možnost vzpamatovat se a nabrat dech. Proto rozhodl o obsazení Zelených ostrovů, nacházejících se asi 40 mil severovýchodně od Bougainvillu, s tím, že tam bude vybudováno letiště, které umožní spojeneckým stíhačkám kromě Rabaulu útočit i na 220 mil vzdálený Kavieng.

Zelené ostrovy tvoří skupina korálových atolů a jen na Nissanu, největším z nich, měli Japonci nepočetnou posádku, něco málo přes sto mužů. 29. ledna 1944 přivezly tři transportní torpédoborce k Zeleným ostrovům velký průzkumný oddíl novozélandských a amerických vojáků a specialistů, kteří shromáždili všechny údaje potřebné k úspěšnému vylodění. Asi 1200 Melanésanů obývajících ostrovy prokázalo takové přátelství a ochotu ke spolupráci, že z plánů byla vy-

puštěna předinvazní dělostřelecká příprava a bombardování, které by si s velkou pravděpodobností vyžádaly značné oběti na životech domorodých obyvatel. Obsazením ostrova byla pověřena novozélandská 3. divize v čele s generálmajorem Barrowcloughem, který doposud velel spojeneckým vojskům na Vella Lavelle a Ostrovech pokladů. Invazní plavidla měly krýt dva operační svazy křižníků, 39. kontrad-mirála Merrilla a 38. kontradmirála Ainswortha.

V nočních hodinách ze 14. na 15. únor se konvoj transportních torpédoborců a výsadkových transportních a tankových lodí blížil k Zeleným ostrovům. Přestože byl Rabaul neustále cílem ničivých náletů, viceadmirál Kusaka, uvědomen o jeho plavbě leteckým průzkumem, dokázal proti konvoji vyslat 32 letounů. Výsadková plavidla sice neutrpěla žádné škody, ale japonským bombardérům se podařilo zasáhnout a poškodit lehký křižník St. Louis, přičemž bylo 23 námořníků zabito a 28 zraněno. Za tento úspěch Japonci zaplatili ztrátou dvanácti letounů.

Krátce po 6. hodině ráno 15. února spustily transportní torpédobor-ce, vezoucí úderné oddíly, čluny a za půl hodiny již novozélandští pěšáci vstupovali na půdu Nissanu. Za nimi připlouvaly velké výsadkové lodi s hlavními silami a těžkou technikou. Hned zpočátku bylo vyloděno několik buldozerů, které upravily pruh

pláže, aby tankové výsadkové lodi druhé vlny mohly přirážet těsně ke břehu. Do večerních hodin byla ukončena vykládka 5800 mužů se vší potřebnou technikou a zásobami. Následujícího dne Novozélanďané vyrazili do vnitrozemí stíhat ustupující Japonce, jejichž postavení bylo bez naděje na příchod posil a bez možnosti evakuace zcela zoufalé; a do 20. února také byli zlikvidováni do posledního.
„Mořské včely" se hned pustily do výstavby přistávací dráhy a základny pro motorové torpédové čluny. Základna byla provozuschopná již za dva dny po vylodění. 4. března dokončily 1600 metrů dlouhou dráhu pro stíhačky a do konce března 2000 metrů dlouhou dráhu pro bombardéry.
Zbývalo vyřešit ještě jeden problém: co udělat s velmi přátelskými domorodci, jejichž pole a kokosové háje, vedle rybolovu hlavní zdroje obživy, se změnily v dlouhé a široké pásy přistávacích drah. Nakonec bylo rozhodnuto dočasně je přestěhovat na Guadalcanal. Prostřednictvím náčelníků bylo vše vysvětleno a dohodnuto, lákavá představa dlouhé plavby po moři a slib, že o výživu bude postaráno, nebyly nikomu proti mysli. Tak tankové výsadkové lodi druhého kon-voje při návratu na Guadalcanal odvážely na svých palubách 1147 civilních pasažérů. Na jedné z nich vznikla drobná potíž s plastový-

mi toaletami rozmístěnými na palubě, ke kterým domorodci jevili značnou nedůvěru. Až když velitel lodi za jejich soustředěné pozornosti předvedl použití, byl problém vyřešen.
Měsíc po vylodění již bylo na Zelených ostrovech 16 450 spojeneckých vojáků a přes 43 000 tun zásob. Vybudováním letiště na Nissanu se Kavieng octl v dosahu spojeneckých stíhaček a lehkých bom-bardérů, což bylo obzvlášť významné za situace, kdy jej japonské velení začalo po odepsání Rabaulu horečně posilovat. Nová základna torpédových člunů umožnila vysílat tato rychlá plavidla k hlídkovým plavbám až ke břehům Nové Británie a ostrova Choiseul.
Před zahájením široce založeného útoku směřujícího k Filipínám a domácím japonským ostrovům chtěl generál MacArthur jednak zajistit svůj pravý bok a zabránit, aby nepřátelská vojska, uzavřená v prostoru Bismarckova a Šalomounova souostroví, mohla být posilována a zásobena, a jednak - a to hlavně - potřeboval získat předsunutou základnu srovnatelnou s Rabaulem, která by sloužila jako odrazový můstek a shromaždiště velkých invazních úderných sil. Podle původních plánů měl tuto úlohu plnit Rabaul. Když však bylo ve Washingtonu rozhodnuto od jeho dobývání - vzhledem k prostředkům a času, které by si taková operace vyžádala - upustit a místo toho jej izolovat a obejít, bylo v zájmu pokračování a rozvinutí spojenecké ofenzívy nutno najít náhradu. Již v červenci 1943 Výbor náčelníků štábů zvažoval jako alternativu za Rabaul Admiralitní ostrovy, které leží 200 mil severovýchodně od Nové Guineje.
Admiralitní ostrovy splňovaly všechny požadavky. Měly ideální přírodní přístav Seeadler, 6 mil širokou, 20 mil dlouhou a 40 metrů hlubokou zátoku ve tvaru podkovy, ohraničovanou dvěma hlavními ostrovy Manus a Los Negros. Byla tu i možnost úpravy stávajících japonských letišť a vybudování nových. Strategická poloha ostrovů umožňovala vytvořit z nich další významný článek řetězu uzavírajícího obklíčení japonských posádek na Nové Británii a na Šalomouno-vých ostrovech. Okupace Admiralitních ostrovů by zpečetila neutralizaci Rabaulu.
V roce 1942 Japonci Admiralitní ostrovy obsadili při svém tažení jižním Tichomořím, o rok později vybudovali na Los Negros letiště Momote a druhé letiště Lorengau na Manusu, v obou případech však zůstalo u provizorních přistávacích drah. Protože jejich pozornost, v souladu s grandiózními dobyvačnými plány, byla v tu dobu soustředěna na oblasti dál na jih, zanedbali Admiralitní ostrovy, a tak v době, kdy se o ně Spojenci začali zajímat, jejich zařízení zdaleka nedosa-

hovala úrovně Rabaulu, Kaviengu nebo Kahili. Na ostrovech bylo posádkou kolem 4600 nepřátelských vojáků nedostatečně vyzbrojených k tomu, aby dokázali odrazit rozhodný útok.
Během ledna a začátkem února 1944 letectvo generálmajora Ken-neye japonská postavení na Manusu a Los Negros opakované napadalo a obě letiště zcela vyřadilo z provozu, takže je Japonci přestali zcela užívat. Velitel japonské posádky na ostrovech plukovník Jošio Ezaki správně předpokládal, že časté nálety mohou být předzvěstí spojeneckého vylodění, proto hodlal zvýšit své naděje na odražení útočníků lstí. Dal protiletadlovým bateriím rozkaz nestřílet na nepřátelské letouny, aby zůstala utajena jejich palebná postavení, a i vojáci měli nařízeno zůstávat přes den v úkrytech. Tato kamuflážní taktika měla úspěch. 23. února Kenney předložil MacArthurovi nejčerstvější zprávu leteckého průzkumu: tři

bombardéry po devadesát minut kroužily nad Los Negros a Lorengau, a přestože prolétaly v nepatrné výšce, nikdo na ně nevystřelil, neviděly jediného Japonce, žádné vozidlo a „ani sušící se prádlo"; letiště byla zarostlá travou a celý prostor se zdál úplně opuštěný. Kenney a jeho zástupce brigádní generál Whitehead proto MacArthurovi navrhli, aby několik set vojáků přepravených transportními torpédoborci okamžitě Los Negros obsadilo a uvedlo do provozu letiště Momote, což v případě potřeby umožní přepravovat posily a zásoby letecky. Kdyby se přece jen ukázalo, že odhad byl nesprávný a Japonci na ostrově jsou a ve větším počtu a jejich obrana je silná, může být invazní oddíl vždy stažen.
Proti tomuto průzkumu bojem vznesl námitky zejména zpravodajský důstojník MacArthurova štábu brigádní generál Willoughby, který odhadoval stav nepřátelské posádky na ostrovech na více než 4000 mužů, a protože neměli prostředky k evakuaci, byl přesvědčen, že jsou tam stále. Nicméně MacArthur Kenneyův návrh podpořil a 25. února vydal rozkaz, aby se o čtyři dny později na Los Negros vylodily jednotky americké 1. jízdní divize (její vojáci už dávno sesedli ze svých koní a nyní šlo o pěší divizi, reminiscence na minulost však v názvu přetrvávala); měl za to, že podstupované riziko má oprávnění - pokud Japonci ostrovy skutečné opustili, není nutno připravovat rozsáhlou invazní operaci a ztrácet tím měsíc času.
Viceadmiral Thomas C. Kinkaid, který v listopadu minulého roku vystřídal viceadmirála Carpendera ve funkci velitele 7. loďstva, obdržel MacArthurův rozkaz ve tři hodiny odpoledne 25. února 1944. Protože termín zahájení operace byl přímo šibeniční, admirál musel jednat neprodleně. Když přišla MacArthurova depeše, Kinkaid právě na svém velitelství v australském Brisbane konferoval s velitelem
184
15. divize křižníků kontradmirálem Russellem S. Berkeyem a velitelem lehkého křižníků Phoenix kapitánem A. G. Noblem. Na místě jim přikázal, že křižník musí být v poledne 27. února v Milneové zátoce na Nové Guineji, aby se mohl účastnit operace. Kapitán Noble okamžitě odejel na loď, zrušil všechny dovolené, do ulic Brisbane byly vyslány hlídky, aby uvědomily na 300 námořníků, kteří si vyšli na břeh, městem projížděla auta s tlampači vysílajícími heslo vyzývající k okamžitému návratu na loď. V 17.09, přesně dvě hodiny poté, co kapitán Noble přijal Kinkaidův rozkaz, Phoenix vyplul z Brisbane. Chybělo jen 22 mužů. Někteří z nich na motorových člunech dohonili křižník ještě v přístavních vodách a byli vzati na palubu, zbytek se přepravil do Milneovy zátoky letecky. 27. února ve 12.09, se zpožděním pouhých devíti minut, tam dorazil Phoenix. Odpoledne přistoupil generál MacArthur a viceadmirál Kinkaid, kteří, vědomi si toho, že zahajovaná operace přece jen představuje značné riziko, chtěli svou osobní přítomností povzbudit morálku a dodat klidu úderným jednotkám.
Invazní uskupení vyplulo od břehů Nové Guineje téhož dne ve čtyři hodiny odpoledne. Vyloďovací skupinu tvořilo 11 torpédobor-ců, tři z nich transportní, s 1026 muži 1. jízdní divize na palubách. Krycí svaz kontradmirála Berkeyho, který měl současně poskytnout invazním jednotkám palebnou podporu, sestával z lehkých křižníků Phoenix a Nashville a čtyř torpédoborců.
V nočních hodinách z 28. na 29. únor obě skupiny propluly Vitia-zovou úžinou do Bismarckova moře a za rozbřesku se přiblížily k ostrovu Los Negros v prostoru Hyanova přístavu. Hodina H byla stanovena na 8.15 ráno 29. února. Nepřátel dal o sobě vědět až ve chvíli, kdy invazní čluny s vojáky prvního sledu připlouvaly ke břehu, a zaměřil na ně palbu kulometů, zatímco pobřežní baterie začaly ostřelo-vat svaz vedený Phoenixem. Hlavní děla křižníků okamžité odpověděla a japonské 120mm baterie byly umlčeny už třetí salvou. Tento výkon udělal na generála MacArthura takový dojem, že, jak později pravil viceadmirál Kinkaid, musel od té doby často generála přesvědčovat, že možnosti lodních děl mají přece jen své hranice. Mezitím pod přesnou palbou ostatních plavidel zmlkly i nepřátelské kulomety, v 8.17 vstupovali první američtí pěšáci na břeh a v dvacetiminutových intervalech přistály i oddíly druhé a třetí vlny. Kromě počátečního ostřelování člunů Japonci odpor nekladli a v 9.50 již výsadkové jednotky obsadily letiště Momote. Našli je zarostlé plevelem, pokryté zrezivělými součástmi starých letounů a vodou naplněnými krátery PO pumách. Celý výsadek byl na břehu do 12 hodin 50 minut včet-
185
ně 12,7mm protiletadlových kanónů a dvou 75mm houfnic. Během odpoledne předsunuté hlídky postoupily až na vzdálenost 1200 metrů od letiště. S nepřítelem se sice nesetkaly, ale četné příznaky svědčily o tom, že Japonci nemohou být daleko.
Ve čtyři hodiny odpoledne se objevili na předmostí i generál Mac-Arthur a

viceadmirál Kinkaid. Generál vyznamenal Křížem za vynikající služby důstojníka, který jako první vkročil na břeh, a přikázal veliteli výsadku brigádnímu generálu Williamu C. Chaseovi, aby předmostí udržel stůj co stůj. Potom, jak píše americký historik, „ignoruje palbu japonských odstřelovačů, mokrý, prochladlý a zastříkaný blátem až za uši", se generál vrátil na Phoenix, odkud vydal rádiem rozkazy, aby v co nejkratší době byly na Admiralitní ostrovy vyslány posily a zásoby. V půl šesté večer křižníky a dva torpédoborce odpluly k Nové Guineji a na podporu výsadku zůstaly jen dva torpédoborce Bush a Stockton. Generál Chase, dobře si vědom toho, že nepřátelský protiútok na sebe nedá dlouho čekat a že se svými skromnými silami by rozsáhlejší předmostí neuhájil, dal příkaz stáhnout předsunuté oddíly a zaujmout obranu u pobřeží, východně od letiště. V obranné linii byly rozmístěny i protiletadlové kanóny a vojáci v tvrdé korálové půdě usilovně hloubili okopy, budovali kulometná hnízda, natahovali telefonní dráty. Výsadek naneštěstí neměl k dispozici ostnatý drát a brigád-ní generál Chase naléhavě žádal radiem velitelství 6. armády, aby byl spolu s další municí pro ruční zbraně co nejdříve přepraven letecky a shozen na předmostí.
Pečlivá příprava obrany se ukázala plně důvodná. Kromě odsunu zbytečného leteckého pozemního personálu zůstala japonská posádka na Admiralitních ostrovech v plném počtu. Její velitel plukovník Ezaki ze zachycených dlouhých operačních depeší, neprozřetelně vysílaných koncem února americkými ponorkami hlídkujícími jižně od ostrovů, správně usoudil, že nebezpečí spojeneckého útoku je akutní; zmýlil se pouze v odhadu místa, kde k vylodění dojde, když předpokládal, že to bude přístav Seeadler. Poté co výsadek přistál, Ezaki žádal Rabaul o instrukce a generál Imamura mu nařídil podniknout rozhodný protiútok a nepřátelské předmostí zlikvidovat. Ezaki, tak jak bylo obvyklé u většiny sebevědomých japonských důstojníků, podcenil bojeschopnost spojeneckých vojáků a k protiútoku určil pouze jeden prapor vedený kapitánem Babou, zatímco druhý ' prapor nacházející se na Los Negros ponechal v jeho původním postavení. Babovi rozkázal: „...zničte nepřítele, který se vylodil. Nejde o zadržovací akci. Buďte rozhodnuti obětovat život za císaře a spá-
' 186
chat sebevraždu v případě, že by hrozilo zajetí." I když Japonci hodlali výsadek napadnout jen jedním praporem, znamenalo to, že tisícovka Američanů měla hned první večer čelit dvojnásobné přesile nepřátelských vojáků.
Po setmění Japonci zaútočili. Část se v malých skupinách zcela nekoordinovaně blížila k americké linii, část za pomoci plovacích vest přeplavala k jižnímu břehu Hyanova přístavu ve snaze napadnout Američany z týlu. Po celonočním boji se Američanům podařilo všechny útoky odrazit a za rozednění se Japonci stáhli. Zatím tedy výsadek svá postavení udržel, zdaleka však nebylo o osudu předmostí rozhodnuto. V odpoledních hodinách 1. března pronikl na jednom místě obrannou linií oddíl asi dvaceti japonských důstojníků a poddůstojníků vedený kapitánem Babou osobně; jediné vysvětlení pro tuto zoufalou akci je, že kapitán a jeho podřízení velitelé si šli pro smrt ve snaze odčinit pohanu nočního neúspěchu. Japonci využili nepřehledného terénu a přiblížili se až na vzdálenost třiceti metrů od velitelského stanoviště brigádního generála Chase. V tuto chvíli generálův život visel na vlásku. Chase, jeho výkonný důstojník plukovník Thompson, další štábní důstojník major Chiaramonte a čtyři vojáci se chopili zbraní a v zuřivé potyčce Japonce dokázali pozdržet natolik, že stačila přispěchat pomoc a poté byla většina útočníků zlikvidována. Kapitán Baba se zbytkem svých mužů spáchali sebevraždu granáty a důstojnickými meči. V podvečer a v noci Japonci předmostí znovu napadli a znovu byli odraženi.
Po dvou dnech bojů, kdy japonské protiútoky byly odráženy s maximálním vypětím sil, se začala situace zlepšovat. 2. března připluly z Finschhafenu posily. Naštěstí dorazily v pravou chvíli. Příštího dne ráno byl u zabitého japonského důstojníka nalezen dokument, ze kterého vyplynulo, že večer 3. března se plukovník Ezaki chystá udeřit v prostoru letiště, a tentokrát plánoval koordinovaný útok vedený silami dvou praporů.
Američané po celý den horečně vylepšovali a posilovali svá obranná postavení. Buldozery vyčistily předpolí, byly položeny miny, prázdné plechovky s vloženými kusy korálu rozvěšené na drátech natažených nízko nad zemí měly před blížícím se nepřítelem včas varovat, 60mm minomety se zastřelovaly, aby mohly v případě potřeby vést palbu těsné před obrannou linii.
K útoku došlo přesně podle očekávání. Z noční tmy se začaly vynořovat vlny Japonců, kteří se v divokých výpadech pokoušeli prorazit si cestu vpřed. Když přední řady skosila kulometná palba, další houfy šplhaly přes těla padlých. Japonci užívali k dosažení úspěchu
187

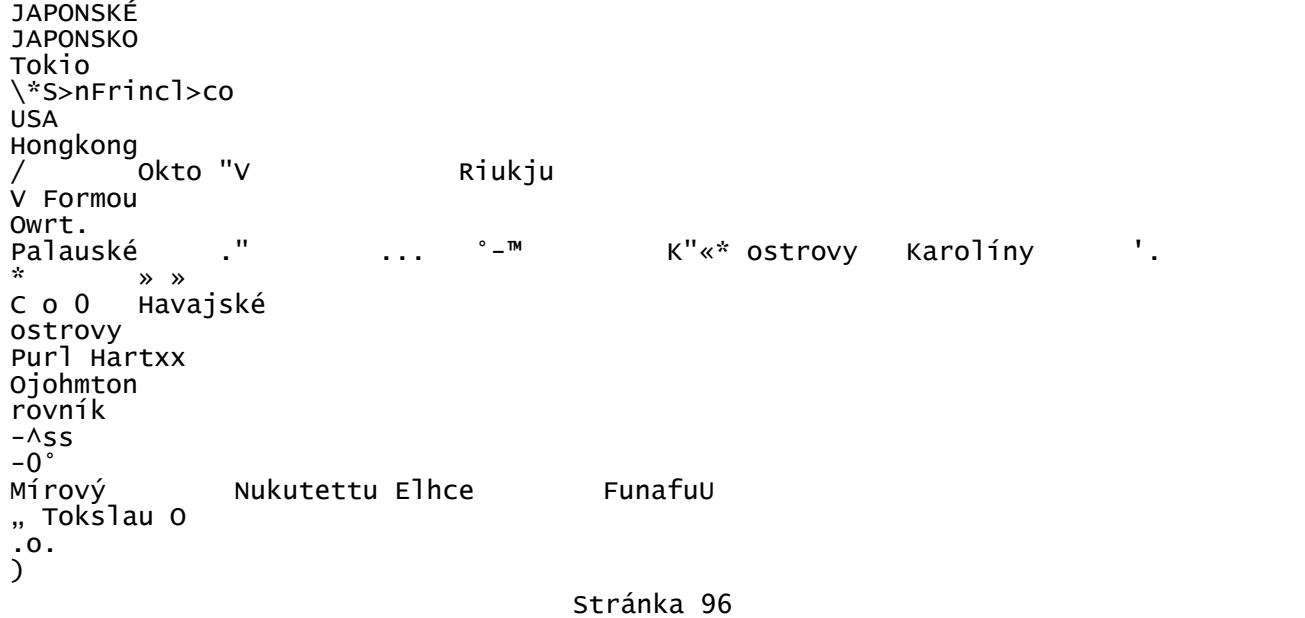
všech prostředků. Podařilo se jim například napojit se na telefonní linky spojující předsunuté pozorovatele s bateriemi minometů a v jednom případě velitel baterie slyšel výkřik dokonalou angličtinou: „Pro pánaboha, zvedněte palbu, střílíte na vlastní!" V jiném případě - jak se Japonci dozvěděli jména amerických velitelů, zůstalo provždy záhadou - velitel minometného družstva oslovený jménem dostal rozkaz, aby se svým družstvem ustoupil. Naneštěstí to udělal a jedna z jednotek bojujících na obranné linii zůstala bez minometné podpory. Když Japoncům došla munice, přivazovali bajonety na dvoumetrové tyče a užívali jich jako oštěpů. V jiných případech bylo u padlých Japonců zjištěno, že měli předloktí obtočena připravenými obi-nadly, aby při zranění mohli rychlým stažením tepen zabránit vykrvácení a pokračovat v boji. Byla to divoká a krvavá noc. Urputnost boje dokumentuje případ jedné čety hájící úsek obranné linie, jejíž dva kulomety vystřílely celkem 9000 nábojů, a ráno před jejími postaveními leželo 168 mrtvých nepřátelských vojáků; zajatci se nebrali. Ezaki vyvinul veškeré úsilí, ale neuspěl. Od této chvíle, za situace, kdy Američanům každým dnem přicházely posily, byli otřesení a zde-cimovaní Japonci schopni jen obranných bojů, k novému protiútoku již neměli sil.
Zatímco japonská snaha o likvidaci výsadku byla definitivně zmařena, velitel MacArthurovy 6. armády generálporučík Krueger dokončil přípravy k přesunu zbývajících jednotek 1. jízdní divize na Admi-ralitní ostrovy a k jejich úplnému obsazení. Veliteli divize generálma-joru Innisovi P. Swiftovi nařídil obsadit přístav Seeadler, rozšířit kontrolu na celé souostroví a začít s výstavbou letišť a námořní základny. Swift se měl okamžitě přemístit na Los Negros a převzít velení všech pozemních sil.
Ve dnech 4., 6. a 9. března dorazily na Los Negros další posily včetně 7. jízdního pluku, nástupce pověstné 7. kavalerie, která v roce 1876 pod generálem Custerem tak neslavně skončila v bitvě se Siou-xi u Little Big Hornu - naštěstí historie se neopakovala. Američané hned zahájili postup z předmostí na západ; šlo o velkou vyčisťovací akci, která skončila až 30. března likvidací posledních ohnisek nepřátelského odporu na ostrově Los Negros. Mezitím začaly další operace směřující k ovládnutí přístavu Seeadler a Manusu, největšího ostrova souostroví. Již 2. března se pokusily dvě americké minolovky a torpédoborec vplout 1500 metrů širokým vjezdem mezi ostrůvky Hauwei a Ndrilo do přístavu Seeadler, uvítala je však tak silná palba pobřežních baterií chránících přístup do přístavu, že plavidla byla nucena se stáh-

nout. Ani zásah dalších tří torpédoborců situaci nevyřešil a bylo zřejmé, zeje třeba vyčkat, až dorazí lodi disponující těžšími děly než tor-pédoborce a minolovky. O dva dny později připlul 74. operační svaz britského kontradmirála V. A. C. Crutchleyho, tvořený americkými a australskými křižníky a torpédoborci. 203mm, 152mm a 127mm děla začala ostřelovat předpokládaná postavení japonských baterií, ty však neodpověděly jediným výstřelem, protože Japonci se před silnějším nepřítelem snažili rozmístění svého dělostřelectva utajit a zabránit jeho zničení. Crutchley se proto uchýlil ke lsti. 74. svaz se stáhl a příštího dne ráno se na přístupech k přístavu objevil osamělý torpédoborec Nicholson a přiblížil se až na vzdálenost osmi set metrů. Tváří v tvář jednomu bojovému plavidlu se japonským dělostřelcům vrátila odvaha a baterie znovu zaburácely. V tom okamžiku udeřily připravené spojenecké bombardéry a rychle se vrátil i nedaleko vyčkávající 74. operační svaz. 7. března na postavení japonských děl zaútočilo sedm čtyřmotorových liberatorů a k nejtěžšímu náletu došlo 8. března; podílelo se na něm sedmnáct liberatorů a jedenáct středních mitchellů. To byl konec japonských baterií. Když poté do přístavu vpluly torpédoborce, invazní čluny a další plavidla, neozvalo se jediné nepřátelské dělo.
Útokem na Manus generálmajor Swift pověřil 2. jízdní brigádu brigádního generála Vernea D. Mudge. O počtu a rozložení nepřátelských vojsk na Manusu toho příliš známo nebylo, průzkum však zjistil, že hlavní japonská obranná postavení se nacházejí u letiště Loren-gau a blízké vesnice téhož jména. Mudge se proto 15. března vylodil o tři kilometry dál na západ a z tohoto prostoru začal za podpory letectva a lodních děl postupovat k letišti. Japonská posádka sice kladla tuhý odpor, nicméně o dva dny později bylo letiště v amerických rukou. Boje na Admiralitních ostrovech sice tím neskončily, ale obsazením letišť Momote a Lorengau Spojenci dosáhli hlavních strategických cílů operace, kterou generálporučík Krueger prohlásil oficiálně za ukončenou 18. března 1944. Zatímco pokračoval hon na několik set japonských vojáků roztroušených ve vnitrozemí, prapory „mořských včel" a ženisté pozemních vojsk budovali vzletové dráhy a námořní základnu. Kolem budoucnosti této základny vypukl jeden z nejostřejších sporů, k jakému kdy mezi nejvyššími spojeneckými veliteli v Tichomoří došlo. Výbor náčelníků štábů zamýšlel přístavu Seeadler užít jako

významné námořní základny sloužící k potřebám všech spojeneckých loďstev operujících v Tichomoří. Admirál Nimitz však rozpoutal bouři, když koncem února navrhl veliteli amerických námořních sil admirálu Kin-
*
189
í:» ' 'i ,f.jn*í»
k ^ řiv u< i:
190
govi, aby odpovědnost za výstavbu a kontrolu základny svěřil admirálu Halseymu, jehož jihotichomořské loďstvo pro ni stejné musí dodat většinu personálu a odborníků. Když se to dozvěděl MacArthur, jeho rozhořčení neznalo mezí a okamžité nařídil, aby práce na základně byly omezeny pouze na vybudování zařízení dostačujícího pro lodi pod jeho přímým velením, to jest pro 7. loďstvo a britské námořní síly operující v jihozápadním Tichomoří, a nic víc. Halsey viděl, že je zle, proto začátkem března spěchal na MacArthurovo velitelství v Brisbane, aby rozbouřené vody utišil. Generál skutečné zuřil. Obvinil Nimitze, Kinga, Halseyho a celé americké námořnictvo ze spiknutí, kterým má být okleštěná jeho autorita, a chtěl Manus jen pro své 7. loďstvo. Halsey si uvědomoval, že cela záležitost může mít závažné důsledky pro budoucí tichomořskou strategii, snažil se proto MacArthura „zpacifikovat", ale jeho pozice byla obtížná. Generál byl nejen jeho nadřízený, ale i služebně starší, například už v první světové válce velel MacArthur divizi, zatímco Halsey jen torpédoborci. Atmosféra byla značně napjatá, generál se uměl pěkně rozvzteklit, ale na druhé straně i Halsey dokázal být zatvrzelým oponentem. Při prvním setkaní MacArthur bouřil celých patnáct minut jedním dechem s tím, že se nehodlá podřizovat námořnictvu, a dokud nebude otázka jurisdikce Manusu vyřešena, práce budou prováděny pouze v rozsahu potřebném pro loďstvo pod jeho velením. Když skončil, otázal se: „Nemám pravdu, Bille?" Halsey, jeho náčelník štábu kontradmirál Carney a viceadmirál Kinkaid jednohlasně odpověděli: „Ne, pane!" Generála už první nával rozhorlení přešel, proto se dokázal i usmát a pravil: „Dobře, jestliže se mnou nesouhlasí tolik vynikajících džentlmenů, bude lepší, když prozkoumáme návrhy ještě jednou. Bille," obrátil se na Halseyho, Jaký je tvůj názor?" „Generále," řekl Halsey, „vůbec s vámi nesouhlasím. Nejen to, já půjdu i o krok dál a řeknu vám, že trváním na svém rozkazu brzdíte válečné úsilí." Halsey opakoval, že na velení Manusu nemá osobně vůbec žádný zájem, ale co je důležité, je rychlé vybudování námořní základny. „Je mi jedno, jestli tomu bude šéfovat obyčejný pěšák," prohlásil, „pokud to bude připraveno sloužit loďstvu, když potáhneme Novou Guinejí a k Filipínám."
Konference trvala hodinu, a i když Halsey nakonec věřil, že MacArthura přesvědčil, nebylo tomu tak, Později napsal: „Zdálo se mi, že během noci zase ztratil soudnost a znovu byl pevné rozhodnut práce na Manusu omezit." Příští den ráno MacArthur opět zavolal Halseyho do své kanceláře a zase se přeli. Po hodině došli ke stejnému závěru jako předchozího dne - práce na Manusu budou pokračo-
191
vat. Ve chvíli, kdy byl Halsey už připraven k návratu na své velitelství v Noumée, generál jej zavolal ještě jednou a potřetí se dohadovali. Rozhořčený Halsey MacArthura obvinil, že klade sobecké motivy nad národní zájmy, když nechce, aby Nimitz kontroloval Manus jen proto, že on, MacArthur, tam dorazil první. To už bylo na ostří nože a ke cti generála třeba říci, že i ve vyhrocené situaci se přece jen dokázal vzpamatovat a ovládnout. Jen ze sebe vyrazil: „Můj bože! To nemůžeš myslet vážně?" - a sporný rozkaz, na kterém po dva dny tvr-| dohlavě trval, zrušil. I po této brisbanské schůzce zůstaly vztahy mezi oběma veliteli přátelské a i jejich štáby spolu dobře spolupracovaly.* , Poté práce v Admiralitních ostrovech rychle pokračovaly, momot-« ské letiště na Los Negros mohlo být poprvé užito už v březnu, do 18. května měla jeho přistávací dráha délku 2300 metrů, takže ji mohly užívat i těžké bombardéry. Když se ukázalo, že Japonci roze-, stavěná dráha v Lorengau na Manusu nebude vyhovovat, „mořské včely" a ženisté letectva podali vynikající výkon a do 21. dubna uved-' li do provozu další úplně novou dráhu na Los Negros a krátce nato souběžně s ní druhou. „Mořské včely" zřídily i dvě přistávací dráhy pro palubní letouny na menších ostrovech v souostroví a přístav See-adler změnily v jednu z největších a nejvýznamnějších námořních základen v Tichomoří, se zařízením k opravám a údržbě všech typů válečných a dopravních lodí. Takže přes počáteční spory přístav sloužil 3., 5. a 7. americkému loďstvu v řadě pozdějších velkých operací a letouny starající z nově vybudovaných letišť podporovaly spojenecký postup podél severního novoguinejského pobřeží a středním Tichomořím.
Po obsazení Zelených ostrovů v únoru 1944, úspěšném průběhu operací v Admiralitních ostrovech a na Bougainvillu v první polovině března 1944 měl

přijít na řadu Kavieng, další důležitý japonský opěrný bod v Bismarckově souostroví, nacházející se na severním pobřeží ostrova Nové Irsko. Američané hodlali na Novém Irsku zřídit základnu pro torpédové motorové čluny a především rozsáhlé letiště se šesti přistávacími dráhami. Podle původního rozhodnutí Výboru náčelníků štábů měl být útok na Kavieng zahájen Halseyovými jihoticho-mořskými silami ve stejné době, kdy MacArthur napadne Admiralit-ní ostrovy. Admirál Halsey však měl již koncem roku 1943 proti napadení Kaviengu vážné výhrady. Tvrdil, že je zbytečné plýtvat ener-
* Průběh schůzky je detailně popsán v: James M. Merrill: A Sailor's Admirál, str. 114-115.

eií lidmi a materiálem na dobývání dobře chráněné japonské základny když je možno ji obejít a místo ní obsadit ostrov Emirau v souostroví sv. Matyáše, vzdálený asi 90 mil severně od Rabaulu, na kterém navíc vůbec není japonská posádka. Emirau, ovládající severní přístupy k Rabaulu, poslouží k jeho izolaci stejně dobře jako Kavieng. Tehdy Halsey své stanovisko ještě neprosadil, o tři měsíce později jej už podpořil jak admirál Nimitz, tak i admirál King a 12. března 1944 Výbor náčelníků štábů kaviengskou operaci zrušil. Bezprostředně poté obdržel Halsey od MacArthura rozkaz obsadit v co nejkratší době Emirau. Protože na Guadalcanalu byly již delší dobu připraveny síly určené k útoku na Kavieng, nebylo pro velitele jihotichomoř-ské oblasti problémem obrátit je proti Emirau. Dne 14. března přikázal kontradmirálu Wilkinsonovi vylodit výsadek na Emirau nejpozději do 20. března 1944.
Zatímco skupina čtyř starších bitevních lodí Tichomořského loďstva ostřelovala mohutnými 356mm děly Kavieng a blízké letiště, 4. pluk námořní pěchoty přepravený devíti transportními torpédo-borci a jednou transportní lodí vystoupil 20. března bez boje na pobřeží ostrova Emirau. K jaké změně situace došlo v jihotichomoř-ském pásmu v posledních měsících, charakterizuje nejlépe fakt, že invazní konvoj vypravený z Guadalcanalu proplul 800 mil vodami, které ještě nedávno ovládal nepřítel, aniž proti němu vzlétlo jediné letadlo z Rabaulu, Kaviengu nebo Traku a aniž se objevila jediná japonská ponorka nebo jiné bojové plavidlo. Během měsíce bylo na Emirau odesláno 18 000 spojeneckých vojáků a 44 000 tun zásob. V květnu tam byla uvedena do provozu první přistávací dráha, a když byly zakrátko dokončeny dráhy i pro dálkové bombardéry, mohly spojenecké letouny startující z Emirau a Nissanu na Zelených ostrovech útočit i na Trak v Karolínách, hlavní základnu japonského Spojeného loďstva.
Obsazení Emirau ukončilo sérii operací namířených proti Rabaulu a zahájených téměř před dvěma roky vyloděním na Guadalcanalu. Zatímco první z nich provázela řada těžkostí, pozdější charakterizovala pečlivá příprava, stále se zlepšující koordinace činnosti všech zúčastněných složek, zkvalitnila se i technika provádění samotných výsadkových akcí. Na tom nic neměnilo ani to, že mnohé z nich byly úspěšně zakončeny až po urputných a vyčerpávajících bojích. V necelém jednom roce si MacArthurovy a Halseyovy síly probojovaly cestu z Guadalcanalu a Buny na západ přes Woodlarkovy ostrovy, Kiriwinu, Nassauskou zátoku, Novou Georgii, Lae, Salamauu, Nad-

Oo; °
ostrovy Samoa
o
ostrovy Loyalty
TtCHOMOŘSKÉ VÁLČIŠTĚ 1943-1944
žab, Finschhafen, Ostrovy pokladů, Zátoku císařovny Augusty, Ara-we, mys Gloucester, Saidor, Zelené a Admiralitní ostrovy a Emirau. Získaly kontrolu vzdušného prostoru i vod a úžin v rozsáhlé oblasti a význam Rabaulu, někdejšího prvořadého japonského opěrného bodu, zredukovaly téměř na nulu. Mělo to obrovský význam, neboť Bismarckova linie, do které Japonci vkládali velké naděje, byla prolomena a cesta k Filipínám a Mikronésii otevřena. Obejitím početných ostrovů - užitím strategie proslavených „žabích skoků" - Spojenci odsoudili k nečinnosti na 125 000 nepřátelských vojáků.
Izolace a neutralizace Rabaulu se ukázala prozíravým řešením. Japonci nezanedbali nic, co bylo v jejich možnostech, aby jej změnili doslova v pevnost. Když se nad ním začaly téměř dennodenně obje-
194
vovat svazy spojeneckých letounů, pustili se do budování podzemních hangárů, skladišť, zřídili pod zemí rozsáhlé ubytovací prostory, přemístili tam sklady a dílny, do konce války vyhloubili na sta kilometrů tunelů. Pracovních sil bylo dost, kromě 98 000 mužů posádky měli Imamura a Kusaka k dispozici 6000 Indů přivezených ze Singapuru a na 1500 Číňanů. Přístav a letiště s pěti přistávacími dráhami (kromě jedné všechny s betonovým povrchem) chránilo 43 pobřežních děl až do ráže 150 mm, 367 protiletadlových děl, značné množství polních děl a houfnic ráže od 37 mm do 150 mm a 1762 kulometů. Většina palebných postavení využívala výhod členitého terénu nebo byla jinak zabezpečena. Imamurovi muži měli též tanky, miny, záko-py, bunkry, stejně jako pušky, granáty, bajonety a spoustu munice.
195
Rabaul měl být nástupištěm k tažení na Port Moresby, Novou Kale-donii a Fidži, proto v jeho skladištích bylo nahromaděno velké množství válečného materiálu a zásob všeho druhu.
Jak uplývaly měsíce, situace v odříznuté pevnosti se zhoršovala, pokud se týkalo potravin. Imamura se snažil krizi oddálit tím, že velké množství „nezaměstnaných" vojáků užil k obdělávání zahrad a polí a pěstování rýže, ovoce a zeleniny. I když byli jeho válečníci hladoví, při známém japonském fanatismu a odolnosti by při napadení určitě dokázali bojovat do posledního dechu. Rabaul ztratil význam ve smyslu ofenzivním, bránit se však mohl velmi dobře a jeho posádka si dokonce přála, aby Spojenci zaútočili. Výbor náčelníků štábů naštěstí rozhodl jinak, a tak japonská pevnost, neustále pod dohledem spojeneckého letectva a námořnictva, zůstala až do konce války pro tokijský hlavní stan bez jakéhokoliv užitku.
14tf$!Th'f! s 41 $ fíí ř,f'''i ., V,* S;.' "titflf
'SV
5. Tažení středním Tichomořím
Operace GALVANIC «•
Bezprostředně po vítězství na Guadalcanalu v únoru 1943 požádal vrchní velitel amerického námořnictva admirál King admirála Nimit-ze o stanovisko k možnosti obsazení souostroví Ellice (už začátkem října 1942 Američané zřídili na Funafuti, jednom z atolů tohoto souostroví, letiště a kotviště motorových torpédových člunů) a Gilbertových ostrovů ve středním Tichomoří jako předehry k útoku na Mar-shallovo souostroví. Nimitz musel odpovědět, že s takovými silami, jaké má k dispozici, není s to velkou výsadkovou operaci provést. Chyběly mu bojové, zejména letadlové lodi, neměl ani pozemní vojsko, neboť jediné tři divize nacházející se ve středním Tichomoří byly určeny k ochraně Havajských ostrovů a kromě toho žádná z nich neprošla výsadkovým výcvikem. Tento ruce svazující nedostatek vojsk a plavidel byl však pouze dočasný. Na plné obrátky pracující americké loděnice začaly v následujících měsících odesílat do Tichomoří stovky nových lodí všech typů a ve výcvikových táborech se formovaly čerstvé divize; proto se američtí velitelé i Spojený výbor náčelníků štábů ozbrojených sil USA a Velké Británie brzy mohli k přípravě rozsáhlých operací ve středním Tichomoří vrátit.
Po vyjasnění sporných otázek týkajících se základní strategické koncepce generálního útoku na Japonsko a rozhodnutí, že bude veden dvěma směry - jednak přes Bismarckovo souostroví a Filipíny a jednak středním Tichomořím přes Marshallovy ostrovy a Karolíny -, rozhodl Výbor náčelníků štábů 20. července 1943 o obsazení dvou atolů v Gilbertově souostroví: Tarawy, kde Japonci vybudovali důležité letiště, a Abemamy, jejíž terén umožňoval výstavbu dalšího.

Současně měl být obsazen i ostrov Nauru, ležící asi 380 mil západně od Gilbertových ostrovů. Poté měl následovat útok na hlavní nepřátelské základny na Marshallových ostrovech. Operace proti Gilbertovým ostrovům dostala krycí název GALVANIC a admirál Nimitz obdržel rozkaz zahájit přípravy k jejímu provedení. Dne 15. srpna 1943 byl v rámci 5. loďstva zřízen 5. výsadkový svaz, jehož velitelem admirál Nimitz ustanovil kontradmirála
196
197
Richmonda K. Turnéra. Úkolem svazu bylo plánovat invazní operace, připravovat pro ně bojová a výsadková plavidla a cvičit vojáky, organizovat spolupráci s palubním letectvem a nakonec operace provést. Všechny pozemní síly podléhající 5. výsadkovému svazu tvořily V. výsadkový sbor, kterému velel generálmajor námořní pěchoty Hol-land M. Smith.
Problém vznikl kolem ostrova Nauru. Čím déle Nimitz a jeho štáb zvažovali všechna pro a proti, tím více byli přesvědčeni, že útok na Nauru by nebyl šťastným krokem. Japonci na ostrově zřídili přistávací dráhu a silně jej opevnili. Protože se na Nauru dlouho těžily fosfáty, bylo jeho hornaté vnitrozemí plné jeskyní a chodeb vydlabaných ve skalnatých masivech; ostrov skýtal ideální podmínky k vedení obranných bojů a Japonci by z terénních výhod určitě vytěžili maximum. Generálmajor Holland M. Smith tvrdil, že k obsazení Nauru bude třeba celé divize, a Tichomorské loďstvo stále ještě nemělo dostatek transportních lodí, které by ji tam dopravily ve stejnou dobu, kdy budou přepravována vojska k vyloděni na Tarawě. Navíc současné provádění dvou operací na místech značně od sebe vzdálených by vyžadovalo rozdělit invazní loďstvo a bylo by velkým problémem zajistit pro obě uskupení dostatečné krytí a podporu letectvem a bojovými plavidly. Daleko výhodnější se jevilo obsazení atolu Makin v Gilbertových ostrovech. Makin skýtal dostatek prostoru k výstavbě letiště, měl i dobré kotviště a k útoku na tamní slabou nepřátelskou posádku dostačoval výsadek v síle jednoho pluku. Nimitz předložil návrh na nahrazení Nauru Makinem a Výbor náčelníků štábů souhlasil.
Dne 5. října 1943 vydal admirál Nimitz operační rozkaz pověřující vítěze od Midwaye a od 5. srpna 1943 velitele 5. loďstva viceadmi-rála Raymonda A. Spruance obsazením Makinu, Tarawy a Abema-my. Teď byla situace zcela jiná než před půl rokem, kdy musel prohlásit, že k útoku ve středním Tichomoří nemá dost sil. Jeho Tichomorské loďstvo sílilo měsíc od měsíce. V červnu 1943 připlula do Pearl Harboru nová letadlová loď Essex, podle níž byl nazván standardní typ těžkých letadlových lodí amerického námořnictva, které nesly hlavní tíhu námořních bojů v letech 1944-45 a do konce války jich bylo postaveno sedmnáct. V červenci následovaly Yorktown a Lexington, pojmenované k poctě plavidel téhož jména ztracených v předchozích bitvách, s nimi dorazily i lehké letadlové lodi Indepen-dence, Bellau Wood a Princeton, dvacet nových 2100tunových torpé-doborců a několik křižníků. Současně byl admirál Nimitz informován Výborem náčelníků štábů, že do října může očekávat pět nových bi-
198
tevních lodí, sedm opravených a zmodernizovaných starších, deset rychlých letadlových lodí a sedm doprovodných, osm těžkých a čtyři lehké křižníky, 66 torpédoborců, 27 útočných dopravních a nákladních plavidel a devět obchodních lodí vhodných k přepravě vojsk. 5. loďstvo viceadmirála Spruance, hlavní úderná síla Tichomořského loďstva, představovalo v závěrečné fázi příprav na obsazení Gilbertových a Marshallových ostrovů takovou koncentraci námořní moci, jakou Američané v Tichomoří neměli nikdy předtím.
Plán operace GALVANIC určoval, že 2. divize námořní pěchoty ge-nerálmajora Juliana C. Smithe (bez jednoho pluku tvořícího zálohu 5. výsadkového svazu) zaútočí na atol Tarawa, konkrétně ostrov Betio, a posílený 165. pluk 27. pěší divize generálmajora Ralpha Smithe obsadí ostrov Butaritari v atolu Makin, nejsevernějším atolu Gilbertova souostroví. Vojska přepraví k cíli plavidla 5. výsadkového svazu. Kontradmirál Turner rozdělil své síly do dvou skupin odpovídajících dvěma objektům útoku: Severního útočného svazu určeného k obsazení Makinu, který povede osobně, a Jižního útočného svazu, který pod kontradmirálem Harrym W. Hillem obsadí atoly Tarawu a Abemamu. Oba útočné svazy představovaly samy o sobě silná námořní uskupení: Severní svaz zahrnoval 6 transportních lodí, 4 velké výsadkové lodi, 4 bitevní lodi, 4 křižníky, 4 doprovodné letadlové lodi a 13 torpédoborců, Jižní svaz sestával z 16 transportních lodí, jedné velké výsadkové lodi, 3 bitevních lodí, 5 křižníků, 5 doprovodných letadlových lodí a 21 torpédoborců. Přesto byl k zajištění GALVANÍKU vytvořen v rámci 5. loďstva ještě operační svaz rychlých letadlových lodí pod velením kontradmirála Charlese A. Pownalla; šlo o do té doby největší soustředění letadlových lodí. Svaz zahrnoval čtyři nové letadlové lodi třídy

Essex, veterány Enterprise a Saratogu a pět lehkých letadlových lodí; k jejich ochraně bylo určeno 6 nových bitevních lodí, 3 těžké a 3 lehké protileta-dlové křižníky a 21 topédoborců. Organizačně byl svaz rozdělen do čtyř skupin, z nichž každá měla v nadcházející operaci samostatný úkol.
Z výčtu sil určených k provední operace GALVANIC by se mohlo zdát, že admirál Nimitz byl příliš opatrný a že si zajišťoval až zbytečné velkou převahu nad nepřítelem. Nimitz však k tomu měl vážné důvody.
Japonci zpočátku udržovali na Gilbertových ostrovech jen nepočetné posádky, ale jak se jejich situace v Tichomoří začala zhoršovat a Gilbertovy ostrovy se staly důležitým článkem celkového obranné-
199
ho systému, začali je urychleně posilovat a opevňovat. Japonské velení vycházelo z koncepce, že v případě spojeneckého vyloděni v Mikronésii musí být tamní posádky natolik silné, aby útok zadržely do doby, než budou moci zasáhnout vyslané letouny, ponorky a hladinová plavidla, která útočníky zničí. Zvláštní pozornost byla věnována ostrovu Betio v atolu Tarawa - který byl nyní hlavním cílem operace GALVANIC. Velitel japonské posádky na Tarawě kontrad-mirál Keidži Šibasaki měl k dispozici 5236 mužů, z nichž naprostá většina byla umístěna právě na Betiu. Protože část tvořili korejští příslušníci pracovních oddílů, od nichž kontradmirál neočekával stejnou bojovou morálku a zdatnost jako od vojáků japonských, mohl počítat se 4836 efektivními bojovníky.
Ostrov Betio byl mimořádně opevněn. Přibližující se invazní loďstvo se dostane pod palbu 20 pobřežních děl ráže od 80 mm do 203 mm (u největší ráže šlo o děla britské výroby, pravděpodobně ukořistěná po dobytí Singapuru). Mezi korálovými útesy v příbřežních vodách byly umístěny betonové protiinvazní překážky, které měly přinutit výsadková plavidla proplouvat jen určitými kanály, na něž ale bude zaměřena palba lehčích zbraní pobřežní obrany - rychlopalných kanónů a těžkých kulometů. K napadení blížícího se útočníka bylo na Betiu rozmístěno ještě deset 75mm horských houfnic, šest 70mm děl, devět 37mm polních děl, nejméně jedenatřicet 13mm těžkých kulometů a nezjištěný počet lehkých kulometů (po bitvě byl ostrov tak zničen, že se nepodařilo zjistit, jaké množství lehkých kulometů měla obrana k dispozici). Obránci také mohli užít dvojúčelové protiletadlo-vé kanóny a 37mm děla čtrnácti nepojízdných tanků. Aby přístup k ostrovu ztížili, umístili Japonci jak v příbřežních vodách, tak na břehu dvojité zátarasy z ostnatého drátu. Kontradmirál Šibasaki měl sice v úmyslu zničit útočníky ve fázi vyloďování, kdy jsou nejzranitelnější, ale nezanedbával ani možnost, že se jim podaří vstoupit na břeh. Zátaras z klád místy vysoký až jeden a půl metru, lemující pobřeží, a protitankové příkopy měly útočící vojska zadržet na úzkém pruhu korálového písku, kde budou rozprášena. Kdyby byly překonány i tyto překážky, útočníci se setkají s obranou vybudovanou ve vnitrozemí. Velitelská stanoviště, muniční sklady, centra spojení, to vše bylo umístěno v masivních bunkrech ze zesíleného betonu, které mohly odolat všemu, kromě přímého zásahu těžkým granátem lodního děla nebo leteckou pumou. Jak vidno, Nimitz měl všechny důvody k tomu, aby se k útoku na Tarawu dobře připravil.
Obrana druhého hlavního cíle operace GALVANIC ostrova Buta-ritari v atolu Makin nebyla zdaleka tak impozantní. Japonským veli-
200
tělem tu byl poručík Seizó Išikava a měl k dispozici 384 vojáků bojových jednotek a 414 mužů pracovních oddílů. Obranná zařízení na Butaritari byla soustředěna kolem výkladiště a základny hydroplánů. Hlavní hrozbu představovala tři 80mm děla, čtyři bunkry a dvanáct kulometných hnízd.
K provedení operace GALVANIC bylo třeba soustředit velké množství plavidel, vojsk, zbraní, vojenské techniky a zásob. Šlo o úkol, jenž si vyžádal maximální úsilí stovek štábních důstojníků a mnoho týdnů času. Jen v zahajovací fázi mělo na 200 lodí převážet nebo doprovázet přes 25 000 vojáků, 6000 vozidel a 117 000 tun nákladu. Navíc organizace velké výsadkové akce v Tichomoří měla své specifické rysy, typické právě pro toto válčiště, charakterizované obrovskými vzdálenostmi. Při vyloďovacích operacích v Evropě byla situace zcela jiná, tam britské ostrovy skýtaly základnu, kde bylo možno shromáždit vojska i materiál, provádět cvičení, držet zálohy, a když nadešel den D, byl přesun záležitostí relativně krátkých vzdáleností, ať už šlo o pobřeží severní Afriky, Sicílii nebo Francii. V Tichomoří byly jedinými místy, kde se mohla soustředit byť jen padesátitisícová armáda, Havajské ostrovy, souostroví Fidži, Nová Kaledonie, Austrálie a Nový Zéland. Odtud se potom musela invazní vojska přesunovat stovky a mnohdy i tisíce námořních mil se vším vybavením. Jen problémy spojené se zajištěním potravin pro téměř 88 000 námořníků plavidel podílejících se na operaci a více než 20 000 mužů posádek, které budou zanechány na Gilbertových ostrovech po jejich obsazení, byly nesmírné. Kromě zabezpečení vojsk se musela

proviantní služba Tichomořského loďstva postarat i o potravu pro 30 000 domorodců žijících na Gilbertových ostrovech, jejichž pole, plantáže a rybářské lodice budou v bojových akcích zničeny, a to nejméně na dobu jednoho měsíce, než se situace znormalizuje.
Při přípravě GALVANIKU však nešlo jen o shromáždění dostatečného množství vojsk, zbraní a techniky, bylo třeba získat i potřebné informace o přírodních podmínkách ostrovů, terénu, síle nepřátelské obrany, početnosti posádek. Jestliže mělo vylodění proběhnout hladce, bylo nutno vědět vše, nebo téměř vše, o pobřeží, jeho členitosti, přílivech i o tom, v jaké hloubce se pod hladinou nachází zrádná korálová bariéra. Zdrojem těchto informací se staly fotografie pořizované z letounů a ponorek a znalosti osob, které dříve na ostrovech pobývaly - ty však bylo třeba najít a vyzpovídat. Jakých vynalézavých metod Američané užívali, dokumentuje práce zpravodajských důstojníků 2. divize námořní pěchoty při zjišťování početnosti japonské
201
posádky na ostrově Betio. Na dokonalých leteckých fotografiích vyhledali umístění japonských latrín, podle jejich typu určili, které jsou pro důstojníky a které pro mužstvo, porovnáním se známými rozměry japonského letounu zaparkovaného nedaleko jedné z nich určili jejich přesné rozměry a poté mohli spočítat, jaká je „kapacita" latríny. Protože z jiných pramenů věděli, kolika mužům má toto zařízení podle japonských vojenských řádů sloužit, v konečném odhadu se ve srovnání se skutečným stavem japonské posádky na Betiu zmýlili jen o 64 muže. Šlo sice o kuriózní postup - ale výsledek byl obdivuhodně přesný. Velmi cenné údaje získala i ponorka Nautilus, která po osmnáct dnů křižovala v Gilbertových ostrovech a kamerami napojenými na periskop pořídila množství snímků. Zpravodajští důstojníci nalezli i šestnáct osob dobře obeznámených s ostrovy z doby před válkou a se všemi měli dlouhé rozhovory.
Nakonec bylo vše připraveno a z přístavů v Pearl Harboru, na Novém Zélandě, v Nových Hebridách a z dalších základen vyplouvaly desítky lodí, aby ve stanovenou dobu dosáhly soustřeďovacích prostorů. Dne 10. listopadu 1943 opustila Pearl Harbor hlavní část Severního útočného svazu. Na palubě těžkého křižníku Indianapolis se nacházel velitel operace GALVANIC viceadmirál Spruance, na bitevní lodi Pennsylvania kontradmirál Turner. Plavba k atolu Makin trvala devět dnů: za den D byl určen 20. listopad.
V 5 hodin 40 minut ráno dne D se svaz přiblížil na vzdálenost tří mil k ostrovu Butaritari. Katapulty odstartovaly průzkumné letouny, transportní plavidla, na jejichž palubách se nacházelo 6472 mužů plukovní bojové skupiny 165. pluku 27. pěší divize, začala spouštět invazní čluny a po provazových sítích přehozených z palub do nich sestupovaly první stovky vojáků. Zatímco se čluny plnily, v 6.31 zaútočily na ostrov letouny z doprovodných letadlových lodí. Nálet trval 20 minut a poté zahájila jeho ostřelování 356mm děla z věží bitevních lodí Pennsylvania, New Mexico a Mississippi. Přidaly se i hlavní baterie těžkých a lehkých křižníku a 127 mm děla torpédo-borců. Palebná příprava trvala 104 minuty, a když skončila, byl ostrov zahalen mraky kouře a prachu. Provázela ji však tragédie, kdy na Mississippi došlo k výbuchu v jedné z dělových věží; toto neštěstí si vyžádalo 43 mrtvých a 19 dalších námořníků bylo zraněno.
Jako první vyrazilo z výchozí linie k pobřeží 32 obojživelných traktorů zvaných „aligátoři", které vyjely z útrob velkých tankových výsadkových lodí. Vezly vojáky první útočné vlny, příslušníky 1. a 3. praporu 165. pluku. Břehu dosáhly v 8.32 a jako obrovití krabi se šplhaly na
202
březni
označený jako Červená pláž, za nimi připlouvaly dvě
vlny invazních člunů. Ozývaly se jen ojedinělé výstřely z pušek nepřátelských odstřelovačů, neboť Japonci se stáhli do středu ostrova, do prostoru ohraničeného dvěma protitankovými příkopy přetínajícími ostrov od severního břehu k jižnímu. V 8.45 již byly na pláži i dva americké tanky a několik dělostřeleckých a kulometných rot. V 9.04 se transportní lodi přiblížily k pobřeží na jednu míli a další stovky mužů přestupovaly na výsadkové čluny, které okamžitě vyrážely k pobřeží. Teď však vznikly vážné potíže. Zatímco obojživelné traktory pomocí svých pásů zdolávaly útesy korálové bariéry, nacházející se mnohdy těsně pod hladinou, bez větších problémů, pro výsadkové čluny se staly téměř nepřekonatelnou překážkou. Za vysokého přílivu, který byl v těchto oblastech středního Tichomoří tak nepravidelný, že jej nebylo možno odhadnout předem, byly útesy ponořeny až 120 centimetrů, za odlivu vystoupily k hladině, a i když čluny neměly hluboký ponor, většinou se přes ně nedokázaly dostat. Přísun dalších vojáků a válečného materiálu na pobřeží se začal zpožďovat, muži museli v mnoha případech čluny opouštět desítky metrů od břehu a brodit se vodou

vystaveni nepřátelské palbě. Na Červené pláži byla japonská obrana naštěstí slabá, takže nezpůsobila větších ztrát, ale v každém případě šlo o první výstražnou lekci, naznačující, s jakými těžkostmi se budou invazní vojska při vyloďovám na korálových atolech setkávat. Přes zmíněné potíže už v 10 hodin dopoledne velitel 3. praporu hlásil generálmajoru Ralphu Smithovi, že Červená pláž na západním pobřeží je obsazena. O hodinu později tam čluny mohly přivážet 105mm děla a tahače k jejich přepravě a první oddíly začaly postupovat k hlavní nepřátelské obranné linii ve středu ostrova.
Zatímco na Červené pláži bylo rozhodnuto, další kolony obojživelných traktorů a výsadkových člunů s příslušníky 2. praporu 165. pluku směřovaly ke Žluté pláži na severním, vodami laguny omývaném břehu ostrova. Jejich úloha byla obtížnější; šlo o prostor, ve kterém byly soustředěny hlavní síly obránců. Nelítostná kanonáda lodních děl a letecké pumy však vykonaly své, a tak samotné vylodění se s vážnějším odporem nesetkalo. Američané ale nevyužili příznivé chvíle, kdy byl nepřítel po těžkém ostřelování otřesen, a nezahájili okamžitý a rozhodný útok na jeho postavení. Tak byla Japoncům poskytnuta možnost vzpamatovat se, přeskupit a připravit k obraně a třeba říci, že i když jejich velitelem byl jen poručík, prokázal víc prozíravosti než mnozí plukovníci a generálové tím, že se svými muži zůstal skryt za ochrannou linií tankových příkopů rozhodnut odtud klást odpor, jak dlouho to jen bude možné. Přes téměř desetinásobnou převahu trva-
203
204
lo Američanům dva dny, než za cenu 64 mrtvých a 150 raněných zlikvidovali poslední japonská obranná postavení na Butaritari. Organizovaný nepřátelský odpor na ostrově ustal v 10 hodin 30 minut 23. listopadu a v jednu hodinu odpoledne generálmajor Ralph Smith signalizoval kontradmirálu Turnérovi: „Makin je obsazen!"
Při objektivním posouzení nutno přiznat, že jednotky 27. pěší divize se za útoku na Butaritari zvlášť nevyznamenaly. Při dobré organizaci a rozhodném velení bylo v jejich silách obsadit celý ostrov už v den D, protože nesrovnatelně slabší japonská posádka nemohla déle odolávat šesti a půl tisícům výtečně vybavených a vyzbrojených vojáků podporovaných letectvem a námořním dělostřelectvem.
Kritickými slovy na adresu výkonu 27. divize nešetřil zejména temperamentní námořní pěšák, velitel V. výsadkového sboru generálmajor Holland M. Smith, který se druhý den bojů osobně dostavil na ostrov, aby si na velitelském stanovišti generálmajora Ralpha Smithe ověřil, co se vlastně děje. Je téměř jisté, že na Butaritari Holland Smith došel k závěru, že velitelský sbor 27. divize v čele s velícím generálem není na potřebné úrovni, a svou nespokojenost - jak později uvidíme - dal důrazně najevo v červnu 1944 za bojů o Saipan.
I když ztráty pozemních jednotek nebyly velké, za dobytí Makinu zaplatilo tvrdou cenu námořnictvo. Kromě nešťastného výbuchu na Mississippi v den D došlo ještě k další a daleko vážnější tragédii.
Když velitel japonského Spojeného loďstva obdržel zprávu o pohybu invazního uskupení a vylodění v Gilbertových ostrovech, vyslal do této oblasti osm ponorek s úkolem nepřítele sledovat a napadat. Část jich vyplula ze základen v Truku a Kwajaleinu, část byla stažena z hlídkových plaveb. V noci dne 23. listopadu dosáhla prostoru Makinu jedna z nich, I-175 korvetního kapitána Sunaa Tabaty. V časných ranních hodinách 24. listopadu proplouvala rychlostí asi 15 uzlů dvacet mil jihozápadně od Butaritari operační skupina kontradmirá-la Roberta M. Griffina, jejíž jádro tvořily tři doprovodné letadlové lodi kontradmirála Henryho M. Mullinnixe. Tichomořské loďstvo přes všechny posily, kterých se mu v posledních měsících dostalo, stále trpělo nedostatkem torpédoborců, těchto rychlých a obratných plavidel zabezpečujících zejména protiponorkovou ochranu velkých bitevních a letadlových lodí.
Proto byly pro Mullinnixovu skupinu určeny jen čtyři a ke všemu jeden z nich byl vyslán se zvláštním posláním k Makinu, takže zůstaly tři.
Zatímco okolní vody zahalovala temnota a měsíc zakrývaly mraky hnané mírným jihovýchodním větrem, palubní letouny na letadlo-
205
vých lodích už naplňovaly své nádrže palivem, aby hned s prvním světlem mohly vzlétnout. Ve 4.35 hlídky na torpédoborci Franks zahlédly na hladině záblesk a kontradmirál Griffin nařídil zjistit, co jej způsobilo. Franks tedy odplul a k ochraně tří letadlových lodí od této chvíle zbyly jen dva torpédoborce.
Radiolokátory neustále ohlašovaly přelety neznámých letounů, a jak se později ukázalo, záblesk způsobila světlice shozená jedním z nich, která měla ostatním naznačovat pohyb nepřátelského hladinového uskupení. Krátce nato se na obrazovce radiolokátoru bitevní lodi New Mexico objevil signál oznamující hladinový kontakt, který však po čtyřech minutách zmizel; dřív, než jej bylo možno

prověřit. Šlo o ponorku 1-175, která, když zjistila, co potřebovala, se mezitím ponořila. Protože se často objevovaly falešné odrazy vznikající z nejrůznějších příčin a akustický lokátor přítomnost nepřátelské ponorky nepotvrzoval, operační skupina pokračovala v bezprostředně předtím zahájeném obratu na severní kurz. Obrat dokončený v 5.08 ji přivedl přímo před torpédomety číhající ponorky. O pět minut později torpédo zasáhlo ve střední části trupu letadlovou loď Liscome Bay. Exploze měla katastrofální následky. Oranžové plameny vyšlehly do výšky tří set metrů a loď se otřásala jako při úderu gigantickou pěstí. Za pár vteřin vybuchlo skladiště leteckých pum. Letadlová loď se začala doslova rozpadávat, lidé, části letounů, palubních nástaveb, ocelové pláty, to vše létalo vzduchem; až na palubu New Mexika plujícího ve vzdálenosti 1300 metrů dopadaly pokroucené trosky a kusy lidských těl. Třetina trupu Liscome Bay byla napadrt', jak se v podpalubí šířily ohně, s rachotem vybuchovala uskladněná munice a rudé jazyky plamenů prošlehávaly bortící se letovou palubu. 23 minuty po zásahu vrak lodi s hrozivým sykotem unikající páry a vzduchu zmi-; zel pod hladinou. Spolu s ním kontradmirál Mullinnix, velitel lodi kapitán Wiltsie, 51 důstojníků a 591 mužů posádky. 55 důstojníků a 217 mužů, kteří byli buď explozemi vrženi přes palubu, nebo doká-1 žali potápějící se loď v posledních minutách opustit, nyní zoufale bo-i jovalo o život na hladině pokryté hořící naftou a olejem. Většinu z nich vytáhly Morris a Hughes, jediné dva torpédoborce, které se 1 v tu chvíli nacházely poblíž. Mnoho trosečníků bylo ve strašném stavu, s rozsáhlými popáleninami, oslepeni, s těžkými vnitřními zraněními a se zlámanými údy. Tato dramatická situace přinesla i řadu příkladů velkého hrdinství a obětavosti, kdy námořníci s lehčími zraněními drželi nad vodou své bezmocné druhy až do příjezdu záchranných člunů, jiní se opakované vrhali do olejové kaše a pomáhali ostatním nešťastníkům. Záchrana trosečníků natolik zaměstnala oba tor-
pédoborce, že se ponorce 1-175 podařilo pote, co vystřelila ještě jedno torpédo, které naštěstí druhou letadlovou loď minulo, nepozorovaně zmizet a bezpečné se vrátit na Truk. Její posádka se však dlouho ze svého úspěchu u atolu Makin netěšila; již 5. února 1944 překvapily 1-175 dva americké eskortní torpédoborce ve vodách Marshal-lova souostroví a potopily ji.

Japonci se pokusili napadnout, tentokrát ze vzduchu, i skupinu palebné podpory kontradmirála Turnéra, ale jejich možnosti omezoval nedostatek letounů, následek těžkých ztrát utrpěných v předchozích měsících při opakovaných spojeneckých náletech na japonské letecké základny. Museli sáhnout až na dno rezerv, aby mohli ve dnech 23. až 25. listopadu přemístit z Truku - převážně z letadlových lodí - na základnu Roi v Marshallově souostroví přes šedesát bom-bardérů a stíhaček. Už 25. listopadu večer třináct dvoumotorových bombardérů vyzbrojených pumami i torpédy zaútočilo. Turnérovy tři bitevní lodi, dva křižníky, dvě doprovodné letadlové lodi a sedm tor-pédoborců v tu dobu operovaly asi 60 mil východně od ostrova Butaritari. Po setmění japonské průzkumné letouny shodily po stranách amerického uskupení světelné boje a osvětlily je padákovými světlicemi, aby blížícím se bombardérům usnadnily vyhledání cílů. Bombardéry typu Betty zaútočily ve dvou vlnách. Kontradmirál Turner se svými plavidly skvěle manévroval, v 76 minutách, kdy nálet trval, provedl 26 změn kurzu. Nalétávající japonští piloti za celou dobu nebyli s to dostat se do postavení, které by jim umožnilo lodi zasáhnout ať pumami nebo torpédy, a nálet skončil pro Japonce zcela neúspěšně. Víc již Turnérova skupina obtěžována nebyla; zbytky japonského letectva v Mikronesii se snažily čelit vážnější hrozbě - vylodění na Tarawě. Dne 29. listopadu transportní lodi přivezly na Makin posádkové oddíly a invazní jednotky spolu s většinou plavidel Severního útočného svazu se vrátily do Pearl Harboru. Kontradmirál Turner tím ukončil svou čtvrtou obojživelnou operaci.

Dne 12. listopadu 1943 vypluly z Nových Hebrid na sever k atolu Tarawa hlavní síly Jižního útočného svazu včetně 16 transportních lodí vezoucích 18 600 mužů 2. divize námořní pěchoty. Příštího dne se k nim připojilo pět doprovodných letadlových lodí a 16. listopadu tři lehké křižníky, které právě ukončily doprovod konvoje přivážejícího posily na Bougainville. Až ze Saň Diega na západním pobřeží Spojených států připluly velké tankové výsadkové lodi naložené oboj-živelnými traktory a do sestavy svazu se zařadily poblíž souostroví
206
207
Ellice. Celému uskupení více než padesáti lodí velel kontradmirál Harry W. Hill z paluby bitevní lodi Maryland, jedné z těch, které byly opraveny a znovu uvedeny do služby po těžkých poškozeních utrpěných za japonského náletu na Pearl Harbor 7. prosince 1941. Kontradmirál Hill byl na rozdíl od velitele Severního útočného svazu, strohého a přísně vypadajícího Turnéra s ocelově šedýma očima, které dokázaly metat blesky, když se něco nedařilo, mladistvého, pružného zjevu, často se usmíval, měl rychlé pohyby a nad modrýma očima hustou hřívu vlasů,

které jen sem tam začínaly šedivět. Byl to ale velmi schopný a uvážlivý důstojník. Na Marylandu se plavil i velitel 2. divize generálmajor Julian C. Smith, který vzhledem k přísnému utajování skutečného cíle operace až 14. listopadu, po vyplutí, svým vojákům oznámil, že jejich úkolem je obsadit atol Tarawu. „Vím," řekl při té příležitosti, „že rozhodným způsobem porazíte a zničíte zrádného nepřítele naší vlasti a váš úspěch dodá nové vavříny slavné tradici našeho sboru." Jak se však brzy ukázalo, zvolení starší bitevní lodi za velitelské plavidlo nebylo nejlepším řešením. Velící důstojníci a jejich štáby neměli na její palubě dostatek prostoru, a co bylo nejhorší, komunikační systém lodi neodpovídal náročným požadavkům řízení velké výsadkové operace. Nejvážnější potíže vznikaly v okamžiku, kdy zaburácela 406mm hlavní děla; silné otřesy způsobovaly rozsáhlé poruchy a spojení přestalo zcela fungovat.
K prvnímu kontaktu s nepřítelem došlo 18. listopadu, kdy se vysoko na obloze objevil japonský průzkumný letoun; následujícího dne ráno stíhací ochrana napadla a sestřelila dalšího nepřátelského průzkumníka, velký čtyřmotorový bombardér. Kolem půlnoci z 19. na 20. listopadu byla Tarawa téměř na dohled, křižníky a bitevní lodi zajišťující palebnou přípravu zaujímaly určená postavení a transportní lodi odplouvaly na překladovou linii.
Tarawa, nejvýznamnější ze šestnácti atolů Gilbertova souostroví, leží asi 100 mil od Makinu. Jde o trojúhelníkový korálový atol, jehož východní a jižní strana je tvořena řetězem nízkých, úzkých ostrovů, západní stranu tvoří linie ponořených korálových útesů, pouze na dvou místech přerušená dostatečně hlubokými a širokými kanály, umožňujícími proplutí lodí do vnitřní laguny. Ostrov Betio, hlavní cíl útoku, se nachází v jihozápadním rohu atolu. Má plochu asi dva a půl kilometrů čtverečních, ale snad každý jeho metr Japonci opevnili. V nejširší, střední části ostrova umístili 1400 metrů dlouhou vzletovou dráhu a do trojúhelníku sestavené pojížděcí dráhy. Zbytek ostrova pokrývaly kokosové palmy a pod nimi se ukrýval dokonalý obranný systém, jehož složitost a vybavení již byly zmíněny. Generál-
208
major Julian Smith také svým mužům neskrýval, že útok na Betio nebude žádnou procházkou a že je třeba počítat se značnými ztrátami. Bohužel měl pravdu. Japonský velitel kontradmirál Šibasaki podle pozdější výpovědi jednoho ze zajatců prohlásil, že Američané ne-dobudou Tarawu ani s milionem mužů a za sto let.
Při zkoumání podmínek na Betiu bylo zjištěno, že pro vylodění padají v úvahu tři místa: jedno na jižním pobřeží, druhé na západním a třetí na severní straně ostrova z prostoru laguny, kde vybíhalo od břehu přes korálové útesy až do hlubokých vod 700 metrů dlouhé molo. Japonci předpokládali, že pokusí-li se nepřítel o invazi, učiní tak na jednom z prvních dvou míst, a proto je obě silně opevnili. Američané si tedy vybrali relativně nejmenší zlo a zvolili severní stranu, kde k vylodění určené pláže nazvali Červená 1, Červená 2 a Červená 3. Na této frontě tří praporů měla námořní pěchota vstoupit na břeh, hned v den D obsadit západní část ostrova s letištěm a příštího dne vyčistit východní část.
45 minut po půlnoci 20. listopadu zazněl na transportních lodích „budíček". O čtvrt hodiny později námořní pěšáci dostali bohatou snídani s míchanými vejci, biftekem a kávou. Ve 3.55 zakotvilo všech šestnáct transportních lodí na překladové linii a zazněl signál „Spustit čluny!" Za necelou hodinu byly invazní čluny ze šesti transportních lodí vezoucích úderné jednotky prvního sledu na hladině a odpluly k velké výsadkové tankové lodi naložené obojživelnými traktory. Tam pěšáci první útočné vlny přestupovali z člunů do traktorů, které jeden za druhým vyjížděly z otevřené přídě tankové lodi.
V době, kdy na dopravních lodích dávno panoval čilý ruch, na palubách bitevních lodí, křižníků a torpédoborců byl zatím zdánlivý klid. Až pět minut po páté hodině ranní torpédoborec Meade položil kouřovou clonu mezi pobřeží Betia a bitevní loď Maryland, aby zakryla záblesk provázející katapultování průzkumného letounu a bojové lodi co nejdéle zůstaly ve tmě, ukryty před zraky obránců ostrova. Japonci zřejmě přece jen něco zahlédli a o dvě minuty později zahájily pobřežní baterie palbu. 406mm děla bitevních lodí odpověděla okamžitě. Zdálo se, že celý ostrov explodoval ve sloupech ohně a kouře. Ostřelování japonských baterií trvalo do 5.42 hodin, a jakmile se začalo rozednívat, měly přiletět bombardéry z palub jižní skupiny letadlových lodí; kontradmirál Hill proto rozkázal palbu zastavit - jednak by granáty lodních děl ohrožovaly nízko letící letouny, jednak bylo třeba, aby se usadily rozvířené mraky prachu zakrývající pilotům cíle. Letouny z Essexu, Bunker Hillu a Independence sice měly zpoždění, ale nakonec se objevily a útočily na ostrov sedm mi-
209
nut. Poté znovu zaburácela lodní děla, tentokrát už nešlo o umlčení japonských

pobřežních baterií, ale o systematické zasypávání celého ostrova tisíci tunami žhavého kovu. Ve stejnou dobu dvě minolovky začaly čistit jeden z výjezdů do laguny a označovat příbřežní útesy, které by ohrozily invazní plavidla. V 7.15 minolovka Pursuit rozsvítila reflektory navádějící první skupinu obojživelných traktorů, které připlouvaly k pobřeží zahalenému prachem a kouřem. Každý traktor vezl 20 až 25 mužů a pro přepravu tří úderných praporů jich bylo užito přes sto. I když ostřelování a bombardování část pobřežních baterií vyřadilo, nepřátelská děla a těžké kulomety, ukryté v betonových pevnůst-kách nebo bunkrech vybudovaných z navrstvených kmenů kokosových palem, většinou odolaly. Po překonání útesové bariéry se oboj-živelné traktory ocitly pod jejich palbou. Od okamžiku, kdy zmlkla lodní děla, do chvíle, kdy se obojživelné traktory přiblížily k pobřeží, uplynulo dvacet až třicet minut a tato doba Japoncům stačila k přesunu z jižního břehu ostrova na severní, kde posílili obranná postavení na vyloďovacích plážích. Čekali, až traktorům zbývalo překonat posledních sto metrů mělkých příbřežních vod, a poté zahájili palbu z děl, lehkých a těžkých kulometů, minometů a ručních zbraní. Projektily probíjely slabě chráněné boky traktorů, zabíjely řidiče, poškozené motory vynechávaly, explodovaly nádrže pohonných hmot. Několik traktorů bylo zcela zničeno, jiné zůstaly na hladině neschopny dalšího pohybu a skýtaly ideální cíl. Vojáci, kteří přežili, z nich vyskakovali a poslední desítky metrů se brodili ke břehu v dešti nepřátelské palby. I v tomto rozpoutaném pekle v 8 hodin 55 minut první oddíl námořních pěšáků vstoupil na břeh. O patnáct minut později již byl na pláži Červená l téměř celý prapor, za dalších sedm minut se na pláži Červená 3 vyloďoval druhý prapor. Když se v 9.22 na pláži Červená 2 vyloďoval třetí prapor, utrpěl tak těžké ztráty, že jedna jeho rota přišla o polovinu mužů dřív, než první její voják vkročil na břeh.

Za prvními třemi vlnami obojživelných traktorů přicházely dvě vlny výsadkových člunů s dalšími oddíly pěchoty, s tanky a dělostře-lectvem. Čelní plavidla pokoušející se překonat korálové prahy a útesy zjistila, že nad těmito podmořskými překážkami je průměrně pět, deset a maximálně devadesát centimetrů vody. Protože standardní výsadkový člun měl ponor kolem 120 centimetrů, žádný z nich se nemohl dostat ke břehu. Tanky vyjely z člunů do vody a snažily se dosáhnout pobřeží vlastními silami, čluny s 37mm polními děly byly přinuceny vrátit se a čekat až do noci, než se příliv poněkud zvedl. Pěchota buď přestoupila do obojživelných traktorů vracejících se od

vyloďovacích pláží po vysazení první vlny, nebo se i se zbraněmi a výstrojí brodila od útesové bariéry ke břehu. A právě tito muži, zpravidla po pás ve vodě, překonávající poslední 200 až 400metrový úsek, utrpěli nejtěžší ztráty, k jakým v den D na Betiu došlo. Japonští vojáci, pálící z pušek a kulometů, je měli zcela bezbranné jako na dlani. Jedinou jakous takous ochranu jim skýtala konstrukce do moře vybíhajícího mola, ale mnoho z nich zemřelo nebo bylo zraněno dřív, než jej dosáhli. Jednotky se promíchávaly, čety byly odtrženy od svých rot, řada velitelů byla zabita nebo skončila jinde než jejich mužstvo, velení přebírali mladší důstojníci a poddůstojníci, jen málokterá jednotka si udržela řádnou organizaci. Stejně tomu bylo i na úrovni praporů, které se ocitaly na jiných úsecích pláží, než jim byly určeny. Dokonce i velitel 2. pluku a současné velitel všech jednotek prvního sledu plukovník David M. Shoup se i se svým štábem dostal do velkých obtíží. Výsadkový člun, který jej vezl, též nebyl s to překonat útesy a uvázl. Plukovník zastavil obojživelný traktor vracející se od břehů s raněnými, raněné přikázal přeložit na svůj člun a sám s příslušníky štábu pokračoval v traktoru k pláži Červená 2. Vozidlo se dostalo do těžké nepřátelské palby, bylo proděravěno a jeho řidič smrtelně zraněn. Plukovník spolu s ostatními vyskočili z napůl potopeného traktoru a měli hodně štěstí, že se jim podařilo dosáhnout mola. Odtud Shoup začal pomocí vysílačky organizovat činnost svých praporů na břehu a až kolem poledne se dostal na ostrov a mohl si tam zřídit stále velitelské stanoviště.

Obojživelné traktory utrpěly citelné ztráty již při převozu prvních útočných vln, a jak hodiny ubíhaly, počet plavbyschopných se stále snižoval. Některé byly zničeny, když přivážely na ostrov posily a zásoby, další byly natolik proděravěny, že se potopily, jakmile při zpáteční cestě dosáhly hlubší vody, pár jich vyřadily poruchy, jiným došly pohonné hmoty. Protože šlo o jediné „plavidlo" schopné překonat těsné pod hladinou se nacházející útesy a byla snaha je uchránit, připlouvaly nakonec ke břehu pouze jedním, relativně nejbezpečnějším kanálem podél mola, ale i tak se japonským kulometčíkům a dě-lostřelcům dařilo vyřazovat další a další.

Velitel 2. divize generálmajor Julian Smith si na palubě bitevní lodi Maryland dobře uvědomoval, že vyloděné jednotky nemohou uváznout na pobřežním pruhu, ale

musí z něj postoupit, být plynule posilovány a vyvíjet na nepřítele neustávající tlak, má-li být Betio obsazeno bez neúnosně vysokých ztrát. Přitom korálové útesy dál zadržovaly invazní čluny připlouvající s posilami a materiálem a obojživelných traktorů měla divize k dispozici stále méně. Navíc, protože
211

212
se zatím nepodařilo nepřítele vytlačit z pobřežních postavení, záložní jednotky blížící se ke břehu se ocitaly pod těžkou palbou, hned jak vystoupily z plavidel, která je přivezla. Za této situace jedinými posilami přicházejícími na ostrov byly malé skupinky námořních pěšáků, kterým se podařilo přebrodit několik set metrů pokrývaných vražednou nepřátelskou palbou.
Tak tomu bylo po celé dopoledne a až po poledni plukovník Shoup dokázal navázat spojení s podřízenými veliteli a na velitelství divize na Marylandu začal odesílat přesnější informace spolu se žádostmi o munici, zdravotnický materiál a leteckou podporu. Teprve během odpoledne se 3. praporu 8. pluku podařilo pevně zachytit na západní straně pláže Červená l a mohl předmostí zvolna rozšiřovat. Velkou pomoc mu po několik hodin skýtaly dva střední tanky typu Sherman.
Dopoledne v den D směřovalo na Červenou l šest sherma-nů přivážených invazními čluny. Velitelé člunů však nemohli najít místo, kudy proniknout přes korálový práh, a po nějakou dobu kolem něj bezvýsledně kroužili. Pak obdrželi rozkaz na práh najet a spustit rampy. Tanky vjely do vody a vydaly se na téměř 1000 metrů dlouhou cestu ke břehu. Před nimi se v mělké vodě brodili vojáci, kteří praporky označovali hlubší místa, a nakonec tanky dosáhly pláže. Když dojely k průlomu v pobřežní bariéře postavené z kmenů poražených kokosovníků, jedinému místu, kde mohly vyjet z pláže, velitel skupiny s hrůzou zjistil, že tam všude leží spousta mrtvých a raněných vojáků. Než by riskoval, že pásy svých vozidel dosud žijící nešťastníky rozdrtí, dal rozkaz vrátit se do vody, podél pobřeží dojet k západnímu břehu ostrova a pokusit se proniknout na pevninu tam. Během tohoto přesunu čtyři tanky zapadly do děr a s motory zalitými vodou uvázly. Jen dva se dostaly na břeh a podpořily 3. prapor. V odpoledních bojích však i ony byly vyřazeny, jeden z nich nepřátelská palba zapálila a druhý těžce poškodila.
Ve večerních hodinách 20. listopadu byla situace výsadku na Betiu stále neuspokojivá. Útočné prapory držely dva od sebe oddělené úzké pruhy pobřeží; postup vpřed byl velmi pomalý, protože Japonci z dobře chráněných palebných postavení stále a velmi účinně pláže postřelovali. Zvednout hlavu jen o pár centimetrů znamenalo riskovat život. Z asi 5000 vyloděných vojáků jich už bylo 1500 mrtvých nebo zraněných. Nesmírnou statečnost prokazovali příslušníci zdravotnické služby, kteří po celý den pod nepřátelskou palbou převáželi raněné na gumových člunech přes útesy k invazním plavidlům, která je přepravovala na transportní lodi, kde se jim dostávalo nejnutnějšího ošetření; tak jich bylo první den evakuováno několik set.
213
Když padla v den D tma, polovina námořních pěšáků na pobřeží držela stráž a druhá polovina se pokoušela odpočinout si v improvizovaných okopech pracně vyhrabaných v tvrdém korálu. Nikdo neměl dobrý pocit, všichni očekávali japonský protiútok. Stejné napětí vládlo i na transportních a bojových lodích zdržujících se v pobřežních vodách; na Marylandu generálmajor Julian Smith a jeho důstojnici naslouchali, kdy se z ostrova ozve střelba, oznamující, že nepřítel vyrazil. Bylo však ticho, prásklo jen pár výstřelů. Zkušení veteráni 2. divize dokázali zachovat klid, nepodléhali rozjitřeným představám nováčků, neděsil je každý neznámý zvuk a pohyb. Noc prošla klidně. Generálmajor Smith se později vyjádřil, že kontradmirál Ši-basaki prohrál bitvu o Betio tím, že onu první noc, kdy předmostí ještě bylo velmi, velmi zranitelné, nezaútočil. Rozhodný protiútok by měl naději, že zatlačí Američany zpět do moře. Šibasaki však zřejmé útočit nemohl, ani kdyby tento úmysl pojal. Polovina jeho mužů byla mrtvá, a co bylo asi nejdůležitější, kontradmirál ztratil ze svého velitelského stanoviště spojení s podřízenými jednotkami a jednotlivými obrannými postaveními, neboť těžké ostřelování lodními děly a letecké bombardování předcházející vylodění na mnoha místech přetr-halo telefonní linky a japonský komunikační systém na ostrově byl zcela ochromen.
Generálmajor Julian Smith disponoval dvěma prapory záloh, 3. a 1. praporem 8. pluku. 6. pluk divize zůstával v záloze velitele invaz-ních sil kontradmirála Turnéra a nemohl být použit bez jeho souhlasu. Když úderné jednotky v den D narazily na houževnatý odpor nepřítele a postup do nitra ostrova byl zbrzdén, generálmajor nasadil 3. prapor. Ani poté se však nepodařilo získat iniciativu a Smith neviděl jiné východisko než vrhnout do boje i 1. prapor. Protože by pak zůstal úplně bez záloh, požádal kontradmirála Turnéra o uvolnění 6, pluku.

Turner, který znal bojové kvality 2. divize námořní pěchoty a věděl, že situace musí být skutečně vážná, žádá-li její velitel o poskytnutí záloh, neprodlené souhlasil, a tak již ve dvě hodiny odpoledne 20. listopadu mohl Smith rozkázat 1. praporu, aby se připravil k vylodění. Spolu s vojáky praporu nastoupil do invazních člunů i velitel 8. pluku plukovník Elmer E. Halí se svým štábem. O dvě hodiny později vydal Smith Hallovi rozkaz vylodit se s 1. praporem na východní straně předmostí. Vzhledem k další z řady poruch ve spojení mezi bitevní lodí Maryland a útočícími jednotkami Halí rozkaz vůbec neobdržel a teprve o půlnoci Smith na Marylandu zjistil, že 1. prapor stále čeká ve výsadkových člunech na překladové linii, několik kilometrů od pobřeží. Celý prapor, plukovník Halí a jeho
214

štáb tam zůstali až do ranních hodin 21. listopadu. V jakém stavu se všichni po dvanácti hodinách strávených v malých, neustále se houpajících a kymácejících plavidlech nacházeli, není třeba vysvětlovat. Až po páté hodině ranní přišel rozkaz k vylodění a na žádost plukovníka Shoupa, prozatímního velitele jednotek na Betiu, měla být cílem 1. praporu pláž Červená 1. Čluny konečně vypluly k pobřeží. V 6.15 je zastavila linie útesů a vojáci včetně plukovníka Halla a ostatních důstojníků se brodili ke břehu vzdálenému více než 400 metrů. Ztráty byly opět těžké a teprve v 8 hodin se mohl velitel 1. praporu major Lawrence C. Hays s polovinou svých mužů hlásit u plukovníka Shoupa. Ten mu přikázal prapor zreorganizovat, zaútočit západním směrem a zlikvidovat Japonci stále držený klín mezi plážemi Červená 2 a Červená 1. Úkol byl o to obtížnější, že Haysovi vojáci museli nepřátelské postavení dobývat jen s pomocí kulometů, granátů a pušek, neboť o plamenomety a výbušniny přišli ve vodě při těžkém přesunu od útesů k pobřeží. Nicméně zakrátko vyrazili.
Ráno 21. listopadu, druhý den po vylodění, se stále ještě invazním jednotkám nedařilo nepřátelskou obranu rozhodujícím způsobem rozrušit. V 8.52 plukovník Shoup odeslal rádiem na Maryland žádost: „Je nezbytné, abyste obojživelnými traktory dopravili na pláž Červená 2 munici, pitnou vodu, potraviny, zdravotnický materiál a evakuo-vali raněné." V 11.30 odeslal veliteli divize další hlášení: „Situace na pobřeží nevypadá dobře." Ve 12.25 generálmajor Julian Smith rozhodl nasadit poslední zálohy, 6. pluk námořní pěchoty, a vylodit jej na Zelené pláži na západní straně ostrova, kde již část pobřeží obsadil 3. prapor 8. pluku. V tomto prostoru se na žádost velitele 3. praporu přiblížily k pobřeží dva torpédoborce a začaly ostřelovat nepřátelské bunkry a opevněná postavení, která dosud bránila všem pokusům o průnik do vnitrozemí. Palbu lodních děl korigoval dělostřelecký důstojník válečného námořnictva vyslaný na pobřeží a byla tak účinná, že brzy po poledni už 3. prapor mohl za podpory tanků vyrazit k útoku. Zatímco 3. prapor zaměstnával japonskou obranu, gumové čluny přivezly v odpoledních hodinách první oddíly 6. pluku. O něco později zvedající se příliv umožnil i výsadkovým člunům připlout až k pobřeží a vyložit tanky a lehká děla. Situace se konečně začala měnit k lepšímu. Ve 4 hodiny odpoledne již mohl plukovník Shoup poslat na Maryland stručné hlášení: „Vítězíme!" Do večera se podařilo obé předmostí - jak Zelenou pláž, tak pláže Červená 1, 2 a 3 -rozšířit, první jednotky už přešly napříč ostrovem a dosáhly jižního pobřeží^ čímž byla japonská obrana rozdělena na dvě izolované části. Zlepšila se i organizace přísunu posil, zásob a evakuace raněných.
215
V 6 hodin večer se na pobřeží objevily první dva džípy táhnoucí do palebných postavení 37mm děla; při pohledu na ně pravil korespondent časopisu Life Bob Sherrod: „To je známka jistého vítězství!" Japonci na Betiu sice ještě potřeni nebyli, ale karta se začala obracet. Ve večerních hodinách přibyl na ostrov náčelník štábu 2. divize plukovník Merritt A. Edson. Robustní, světlovlasý, měkce hovořící plukovník byl žijící legendou. Za bojů o Guadalcanal velel praporu úderníků a zasvěcení tvrdili, že v kritických dnech 13. a 14. září 1942, kdy vrcholily zuřivé japonské útoky a americký výsadek byl nebezpečně blízko porážky, právě on a jeho muži rozhodli o tom, že nakonec byl japonský nápor odražen a Američané se na Guadalcanalu udrželi. Edson byl nositelem Medaile cti, nejvyššího amerického vyznamenání za statečnost prokázanou v boji, a i Britové jej vyznamenali vysokým řádem udělovaným za statečnost před nepřítelem. Teď převzal od plukovníka Shoupa velení všech vyloděných vojsk. Celou noc oba důstojníci strávili plánováním operací pro příští den.
Ani v noci z 21. na 22. listopad Japonci nezaútočili, už neměli sil. V ranních hodinách 22. listopadu odposlechová služba zachytila poslední japonskou rádiovou depeši vysílanou z atolu Tarawa: „Naše zbraně byly zničeny a od této chvíle se každý pokouší o poslední výpad... Ať Japonsko žije tisíc let!"

Brzy po rozednění 22. listopadu tři americké prapory za podpory letectva a lodních děl zahájily koordinovaný útok na dosud se držící japonská postavení a současně přibyl na ostrov další prapor 6. pluku. Krátce před polednem se z paluby bitevní lodi Maryland přemístil na ostrov i velitel 2. divize generálmajor Julian Smith s devíti důstojníky štábu divize. Vylodili se na Zelené pláži, ale brzy zjistili, že vhodnějším místem k řízení operací je pláž Červená 2, kde hned zpočátku zřídil velitelské stanoviště plukovník Shoup. Generál a jeho důstojníci zvolili k přepravě na Červenou pláž obojživelný traktor, který je měl převézt kolem pobřeží. Vzhledem ke stále aktivním ohniskům japonského odporu na pevnině se sice zdála cesta po vodě nejjednodušší, ale nechybělo mnoho a mohla skončit zle. Japonci začali vozidlo ostřelovat a poškodili jej tak, že nebylo schopno další plavby; řidiče těžce zranili. Generál musel přesednout na rychle vyslaný další obojživelný traktor a jen o vlas unikl smrti nebo vážnému zranění.
Na celé ostrovní frontě byly zatím sváděny urputné boje. Pěšáci, kryti lehkými a středními tanky, postupovali od jednoho nepřátelského opěrného bodu k druhému a plamenomety, ručními granáty a náložemi trhavin je ničili. Japonci kladli zuřivý odpor a americké ztráty narůstaly; generála Smithe zejména znepokojoval velký počet pad-
216
Ivch nebo raněných důstojníků, což způsobilo značné komplikace v systému velení. Přesto bylo na sklonku dne obsazeno letiště a nepřítel byl neúprosně zatlačován k východnímu konci ostrova. Po setmění zoufalí Japonci vyrazili k protizteči, po tuhém boji však byli odraženi. Během noci se pokusili o protiútok ještě dvakrát, ale neuspěli a jediným výsledkem těchto divokých výpadů byly stovky mrtvých, objevené ráno 23. listopadu před americkými pozicemi.
Čtvrtého dne bojů stály před 2. divizí dva úkoly: zlikvidovat silné japonské opevněné postavení, které se dosud, i když zcela izolováno, drželo mezi plážemi Červena l a Červená 2, a obsadit východní část ostrova, kam se stáhlo na 500 nepřátelských vojáků. Během dopoledne bylo obou cílů dosaženo - ve 13 hodin pronikly postupující americké oddíly k východnímu cípu Betia. Z téměř 5000 japonských vojáků a Korejců pracovních jednotek bránících ostrov bylo zajato jen 146 mužů, z toho pouhých 17 Japonců. Někde v sutinách rozbitých bunkrů ležela pohřbena těla kontradmirála Šibasakiho a všech vyšších japonských velitelů. Již ráno 23. listopadu, dříve, než byl zlomen poslední nepřátelský odpor, začaly „mořské včely" opravovat obsazené letiště a krátce po poledni na něm přistál první letoun z letadlové lodi.
Generálporučík Robert C. Richardson, velící generál všech amerických pozemních sil v Nimitzově oblasti Tichého oceánu, zaslal odpoledne 23. listopadu z Pearl Harboru generálmajoru Julianu Smi-thovi a 2. divizi námořní pěchoty blahopřejnou depeši, ve které pravil: „Poznatky získané z vašich bojů na Betiu budou mít pro naše budoucí operace velkou cenu." Nešlo o zdvořilostní frázi. Ještě do konce listopadu přišla do Pearl Harboru řada detailních zpráv a hlášení admirálů, generálů, pozorovatelů a velitelů všech stupňů, rozebírajících a hodnotících vylodění a obsazování Betia. Na jejich základě bylo učiněno mnoho opatření a zlepšení, a protože spojenecké vojáky čekaly v Tichomoří ještě dlouhé měsíce těžkých a krvavých bojů, byla poučení z Betia nesmírně cenná.
Dobytí Betia sice bylo hlavním cílem operace GALVANIC, pozornosti si však zasloužily i další ostrovy atolu Tarawa, jejichž obsazení jednak zajišťovalo Betiu bezpečnost, jednak skýtalo možnost vybudovat na atolu druhé letiště. Šlo o řetěz ostrovů a ostrůvků táhnoucích se od Betia asi 12 mil na východ a potom po prudkém obratu ještě dalších 18 mil na sever. Tento úkol byl svěřen 6. pluku námořní pěchoty posílenému polním dělostřelectvem. Jen na některých z ostrovů se nacházely menší japonské posádky, které byly brzy likvidovány, a námořní pěšáci postupovali tak rychle, že již 26. listopadu do-
217

sáhli ostrova Buakiri, předposledního v tarawském řetězu. Tam však narazili na rozhodný odpor asi 180 příslušníků speciálních japonských výsadkových sil a trvalo téměř dva dny, než byl ostrov vyčištěn; do zajetí padli jen dva nepřátelští vojáci. Dne 28. listopadu byl obsazen poslední ostrov atolu Tarawa.
Plán operace GALVANIC stanovil kromě Makinu a Tarawy obsadit i atol Abemama, ležící asi 75 mil jihovýchodně od Tarawy. Podle zpráv rozvědky Japonci původně na atolu udržovali početnější posádku, později však většinu vojáků stáhli na Tarawu a na Abemamé jich zůstalo jen několik desítek. Američtí plánovači proto došli k závěru, že k obsazení atolu by měla stačit jedna průzkumná rota námořní pěchoty, kterou k cíli dopraví ponorka Nautilus. Jestliže se ukáže japonská posádka početnější, výsadek se vrátí na ponorku a útok bude proveden později

většími silami. Nautilus vyplul z Pearl Harboru s 68 průzkumníky a 10 ženisty na palubě s tím, že po několik dnů bude poblíž Tarawy sledovat pohyb nepřátelských plavidel a poté, co k atolu připluje invazní loďstvo, se vydá k Abemamě. Dne 19. listopadu kolem desáté hodiny večerní ponorka svůj úkol u Tarawy splnila a zamířila k Abemamě. Ve stejnou dobu byl již v blízkosti Jižní útočný svaz a radiolokátory na torpédoborci Ringgold a lehkém křižníku Santa Fé zaznamenaly podezřelý hladinový kontakt pohybující se rychlostí 20 uzlů na jih. Přestože všechna plavidla Jižního svazu byla na přítomnost Nautila v této oblasti upozorněna, odpoledne se z neznámého pramene rozšířila informace, že odplul na západ zachraňovat sestřeleného letce, a kromě toho se předpokládalo, že pro zjednodušení situace se bude ponorka držet pod hladinou. Naneštěstí Nautilus ani neodplul na západ, ani se neponořil, to druhé proto, že se jednak nacházel ve vodách plných nebezpečných podmořských útesů, jednak plavba na hladině mu umožňovala udržovat vyšší rychlost. O radarovém kontaktu byl informován velitel svazu kontradmirál Hill, a protože nemohl riskovat, že jeho lodi naložené vojáky invazních jednotek budou napadeny nepřátelskou ponorkou, dal rozkaz k zahájení palby. Ringgold Nautilus zasáhl již třetí salvou, 127mm granát narazil na základnu věže, prorazil plášť a pro posádku ponorky a převážené vojáky bylo obrovským štěstím, že neexplodoval. Nautilus se bleskurychle ponořil a dalším „přátelským" pozornostem se mu podařilo uniknout. Dovnitř sice vniklo na třicet tun vody, ale opravář-ské čety dokázaly i na moři poškození opravit tak, že mohl pokračovat dál k Abemamě.

Před rozedněním 20. listopadu ponorka dosáhla atolu a průzkum-
ná rota se v gumových člunech vylodila na jednom z ostrovů. Tam se Američané setkali jen s tříčlennou japonskou hlídkou a domorodci je informovali, že asi 25 nepřátelských vojáků se nachází na jednom z dalších ostrovů. Po přesunu provedeném o dva dny později se velitel roty kapitán James L. Jones rozhodl na nepřátelský oddíl zaútočit. Palba japonských lehkých kulometů a ručních zbraní byla však tak intenzivní, že Jones útok přerušil s tím, že nepřátelská postavení napadne z týlu, zatímco Nautilus, který se stále zdržoval v pobřežních vodách, jej podpoří palbou z palubního děla. Další den ponorka vypálila do označeného prostoru několik desítek granátů a Jonesovi muži znovu zaútočili. I v tomto případě je zastavila palba dobře ukrytých Japonců. Kapitán neviděl smysl v obětování svých vojáků střelám nepřátelských odstřelovačů a rozhodl se vyčkat příchodu posil. Nebylo toho však již třeba. Krátce po poledni 25. listopadu mu oznámil jeden z domorodců, že všichni Japonci jsou mrtvi. Vyslaná hlídka skutečně zjistila, že tomu tak je, z 22 Japonců čtyři zahynuli při ostřelování Nautilem a osmnáct spáchalo sebevraždu. To byl konec japonského odporu na Abemamě. Jones měl dva mrtvé a tři raněné. V následujících dnech přivezly transportní lodi z Tarawy větší počet pěšáků a ženistů, kteří hned začali připravovat terén ke stavbě nového letiště.

Operace GALVANIC skončila. Admirál Nimitz napsal: „Tuto operaci lze považovat za vysoce úspěšnou. Ostrovní základny, důležité pro náš postup Pacifikem, byly vyrvány nepříteli za úplného zničení jeho obranných sil." I když cena zaplacená za Tarawu byla vysoká - 980 námořních pěšáků a 29 námořníků padlo a 2100 bylo zraněno -, obsazení atolů v Gilbertových ostrovech umožnilo vybudovat čtyři nová letiště, ze kterých mohlo letectvo pozemních vojsk útočit na cíle v Marshallově souostroví, a jak napsal kontradmirál Morison: „Každý padlý nebo raněný se zasloužil o záchranu nejméně deseti svých spolubojovníků, když později námořnictvo pronikalo hlouběji do nepřátelských vod v Mikronésii."

Poté co na obsazené atoly dorazily posádkové jednotky, 2. divize námořní pěchoty se začala vracet na Havajské ostrovy k doplnění a reorganizování. Zakrátko byla připravena k dalším bojům.

Operace FLINTLOCK

Na všech spojeneckých konferencích jednajících o postupu středním Tichomořím bylo shodně konstatováno, že hlavním cílem v této ob-

lasti je Marshallovo sousostroví. Po ukončení operace GALVANIC přišel čas k zahájené ofenzívy namířené proti nepřátelským základnám na Marshallových ostrovech. Přípravou a provedením operace byl opět pověřen velitel oblasti Tichého oceánu admirál Nimitz a jemu podřízení důstojníci, především velitel 5. loďstva viceadmirál Spruance, velitel 5. výsadkového svazu kontradmirál Turner a velící generál V. výsadkového sboru generálmajor Holland M. Smith.

Marshallovo souostroví tvoří dva souběžné řetězy atolů, táhnoucí se od jihu k severu, a koncem roku 1943 byly z vojenského hlediska nejdůležitější ve východním pásmu Mille, Maloelap a Wotje, v západním Jaluit, Kwajalein a Eniwetok. Kromě Jaluitu, na kterém se nacházela základna pro hydroplány, na

všech ostatních vyjmenovaných atolech měli Japonci vybudovaná letiště. Hned z počátku bylo nutno odpovědět na zásadní otázku: na který nebo na které z důležitých atolů vést první úder? Volba nebyla snadná a v úvahu bylo třeba brát řadu faktorů. Admirál Nimitz byl toho názoru, že není nutno zdržovat se, rozptylovat síly a zvyšovat ztráty útokem na Mille, Maloelap, Wotje a Jaluit, že po velmi dobrých zkušenostech s taktikou „žabích skoků" z jižního a jihozápadního Tichomoří je výhodnější tato nepřátelská postavení obejít a izolovat a napadnout přímo nejvýznamnější a nejdůležitější základny v celém souostroví, a to ostrovy Kwajalein a Roi-Namur, nacházející se v atolu Kwajalein. Admirálové Spruan-" ce a Turner i generálmajor Holland Smith byli proti. Tvrdili, že v sou-' ladu se stanovenými strategickými plány musí po obsazení Kwajaleinu svazy letadlových lodí okamžitě odplout do jižního Tichomoří k podpoře tam probíhajících operací, tedy nemohou pokračovat v dlouhodobé neutralizaci Wotje, Maloelapu, Mille a Jaluitu, což nepříteli umožní přisunout na tamní letiště letouny k útokům jak přímo na Kwajalein, tak i na zásobovací trasy mezi Kwajaleinem a Gilbertovými ostrovy. Viceadmirál Spruance kromě toho považoval za ' nezbytné získat v Marshallově souostroví vhodné kotviště, schopné uspokojit požadavky silné koncentrace plavidel 5. loďstva, ale Kwajalein takovou možnost neskýtal. Nimitz však všechny námitky odmí-- ti. K uspokojení Spruanceova požadavku rozhodl o obsazení atolu Majuro, který měl přímo ideální kotviště, a navíc nebyl Japonci vůbec obsazen. Pokud se týkalo leteckého zajištění, byl Nimitz přesvěd-1 cen, že údery palubního letectva z rychlých letadlových lodí ochromí ' japonské základny v Marshallově souostroví v kritickou dobu útoku na Kwajalein a poté se o ně postarají letouny startující z Makinu, Ta-rawy a Abemamy v Gilbertových ostrovech a ze samotného čerstvě obsazeného Kwajaleinu. Podle konečného Nimitzova rozhodnutí měl
v
l
být jako první obsazen atol Majuro a hned poté ostrovy Roi-Namur a Kwajalein ve stejnojmenném atolu. Operace dostala krycí název FLINTLOCK a za den D byl určen 31. leden 1944. Po jejím skončeni obsadí invazní vojska co možno nejdříve atol Eniwetok v severozápadním výběžku Marshallova souostroví.

Organizační zajištění FLINTLOCKU bylo obdobné jako v případě GALVANIKU. Všechny síly určené na jeho provedení náležely k 5. loďstvu viceadmirála Spruance. Šlo především o 58. operační svaz rychlých letadlových lodi kontradmirála Marka A. Mitschera (který nahradil kontradmirála Pownalla), 57. operační svaz obranných sil a pozemního letectva kontradmirála Johna H. Hoovera, sestávající z bombardovacích, stíhacích, průzkumných a hlídkových perutí umístěných na pozemních základnách, Spojený expediční svaz (51. operační svaz) kontradmirála Turnéra, tvořený Jižním útočným svazem (52. operační svaz), určeným k útoku na Kwajalein, kterému osobně velel Turner, Severním útočným svazem (53. operační svaz), určeným k útoku na Roi-Namur, kontradmirála Richarda L. Cono-llyho a Údernou skupinou (operační skupina 51.2), určenou k útoku na Majuro, kontradmirála Harryho W. Hilla. Ke Spojenému expedičnímu svazu náležel ještě takzvaný Záložní svaz (operační skupina 51.1) kapitána D. W. Loomise, jehož úkolem bylo v případě potřeby podpořit útok na Kwajalein a později obsadit Eniwetok. Pokud se týkalo pozemních sil, vyloděním na Kwajaleinu byla pověřena 7. pěší divize generálmajora Charlese H. Corletta, na Roi-Namuru 4. divize námořní pěchoty generálmajora Harryho Schmidta, Majuro měl obsadit jeden prapor pěchoty.

Mezi 297 plavidly přidělenými Turnérovu Spojenému expedičnímu svazu k provedení FLINTLOCKU byly i dvě nové výsadkové velitelské lodi Rocky Mount (Turnérova vlajková loď) a Appalachian (vlajková loď kontradmirála Conollye), speciálně vybavené, aby mohly sloužit jako plovoucí velitelská stanoviště; neměla se už opakovat situace z operace GALVANIC, kdy docházelo k vážným poruchám spojení mezi velitelskými loďmi a útočícími jednotkami. Turner dále disponoval 7 staršími bitevními loďmi, 11 letadlovými loďmi různých kategorií, 12 křižníky, 75 torpédoborci, 46 transportními a 27 nákladními loďmi, 45 výsadkovými tankovými loďmi a 5 výsadkovými dokovými loďmi. Na palubách transportních lodí bylo 54 000 mužů výsadkových vojsk.

Mitscherův 58. svaz rychlých letadlových lodí, zajišťující krytí operace, zejména pro případ vyplutí japonského loďstva, představoval nejmocnější údernou sílu operující v té době na všech světových
220
221
mořích a sám o sobě byl silnější než celé japonské námořnictvo. Tvořily jej čtyři operační skupiny: skupina 58.1 kontradmirála J. W. Ree-vese s letadlovými loďmi Enterprise, Yorktown, Belleau Wood a bitevními loďmi Washington, Indiána a

Massachusetts; skupina 58.2 kontradmirála A. E. Montgomeryho s letadlovými loďmi Essex, In-trepid, Cabot a bitevními loďmi South Dakota, Alabama a North Carolina; skupina 58.3 kontradmirála Fredericka C. Shermana s letadlovými loďmi Bunker Hill, Monterey a Cowpens a bitevními loďmi lowa a New Jersey (šlo o nejnovější bitevní lodi o výtlaku 46 000 tun s devíti 406mm děly hlavní výzbroje, s turbínami dávajícími výkon 200 000 koňských sil, bočním pancířem o síle 31 cm a rychlostí 33 uzlů. Na palubě lowy prezident Roosevelt nedávno vykonal většinu cesty na teherán-skou konferenci a zpět); skupina 58.4 kontradmirála S. P. Gindera s letadlovými loďmi Saratoga, Princeton, Langley a dvěma novými těžkými křižníky Boston a Baltimore. Kromě těchto plavidel náležela k 58. operačnímu svazu ještě řada křižníků a velké množství torpé-doborců k ochraně letadlových a bitevních lodí. Zajatý japonský pilot prohlásil, že když ze svého letounu uviděl toto uskupení bojových plavidel pokrývajících čtyřicet čtverečných mil oceánu, věděl, že Japonsko prohrálo válku. Mitscherův svaz mohl operovat neomezenou dobu, nemusel se vracet na základnu díky stovkám neustále připlouvajících a odplouvajících zásobovacích lodí - ty měly ke své ochraně další doprovodné letadlové lodi, křižníky a torpédoborce -, se kterými se setkával tam, kde bylo třeba. Šlo o plavidla vezoucí potraviny, pohonné hmoty, munici, náhradní díly, náhradní letouny a piloty, poštu, dílenské lodi, a dokonce i plovoucí nemocnici.

Po zkušenostech z útoku na Betio, kde v kritických okamžicích sehrály nadmíru významnou roli obojživelné traktory LVT, žádal admirál Nimitz naléhavě Washington o co největší množství těchto užitečných vozidel. Jejich výroba dostala nejvyšší prioritu a na začátku roku 1944 jich z továrních hal ve Spojených státech vyjíždělo 500 měsíčné s tím, že do června 1944 bude toto číslo zdvojnásobeno. Pro operaci FLINTLOCK už jich bylo v poměru k počtu výsadkových vojsk třikrát víc než v případě GALVANIKU. Nešlo jen o zvyšující se počty, přicházely i nové typy. V průběhu GALVANIKU byly k dispozici typy LVT-1 a LVT-2, každý vezl dvacet vojáků, LVT-2 byl na rozdíl od LVT-1 ozbrojen, ale ne pancéřován. Pro FLINTLOCK přišly dva nové modely LVT-Al a LVT-A2. Typ LVT-Al nebyl určen k přepravě vojsk, ale k ostřelovám nepřátelských postavení na pobřeží bezprostředně předtím, než první útočné vlny vstoupí na břeh, k zajištění

boků dalších připlouvajících útočných vln a ke krytí vyloďující se pěchoty. K tomu účelu byl vyzbrojen 37mm kanónem a pěti kulomety ráže 8,5 mm. Kanón byl spolu s jedním kulometem umístěn souose ve věži podobné tankovým věžím, druhý kulomet byl na věži, třetí na kulovém kloubu v přední části vozidla a další dva na otočných podstavcích na zádi za věží. Ochranu šestičlenné osádky zajišťoval pancíř 6 až 12 mm silný a odkryté kulomety chránily ocelové štíty. Typ LVT-A2 byl též pancéřován, ale nesl jen dva kulomety ráže 12,7 mm a jeden ráže 8,5 mm a byl určen k přepravě pěchoty.

K úpravám došlo i u pěchotních výsadkových člunů (LCI - Lan-ding Craft, Infantry). Již v dřívějších vyloďovacích operacích v Tichomoří i ve Středomoří byly činěny pokusy vyzbrojit je a užít jako bojová plavidla k blízké podpoře vyloďující se pěchoty v době, kdy děla křižníků a torpédoborců už musí zastavit palbu, aby ji neohrozila. Pro operaci FLINTLOCK bylo čtyřiadvacet těchto plavidel označených jako LCI(G) vybaveno pěti kulomety ráže 12,7 mm, třemi 40mm a dvěma 20mm kanóny a šesti raketomety - každý se 72 raketami -s účinným dostřelem do vzdálenosti 1000 metrů. Takto vyzbrojené čluny už nemohly sloužit k přepravě pěchoty a jejich osádku bylo nutno zdvojnásobit, ale v poměru ke své velikosti získaly obrovskou palebnou sílu; v podstatě šlo o dělové čluny s výhodou nízkého ponoru. Kontradmirál Turner jim stejně jako obojživelným traktorům přiřkl v nastávající operaci významnou roli.

Palebnou podporu vyloďujících se jednotek kontradmirál vůbec pokládal zajeden z klíčových předpokladů úspěchu a hodlal ji zajistit maximálně. Nařídil, že křižníky budou ostřelovat pobřeží až do doby, než se výsadkové čluny a obojživelné traktory přiblíží na vzdálenost 900 metrů; pro palbu torpédoborců tuto vzdálenost zkrátil na polovinu. Jaké nároky takové požadavky kladly na střediska řízení palby na bojových lodích, není třeba zdůrazňovat. Turner však byl nesmlouvavý. Věděl, že o úspěchu či neúspěchu vylodění rozhodují v prvé řadě dva faktory: jaké ztráty invazní vojska utrpí dříve, než dosáhnou břehu, a na jak silnou nepřátelskou obranu na pevnině narazí. V obou případech mohla palebná podpora situaci zásadně ovlivnit. Při instruktáži vyšších velitelů a štábních důstojníků v Pearl Har-boru před zahájením FLINTLOCKU pravil: „Říkám vám, velitelům lodí, že vaším posláním je vysadit jednotky na břeh a podporovat jejich útok až na hranici vašich možností. Předpokládáme, že ztratíme nějaké lodi! Bude-li to splnění vašeho úkolu vyžadovat, riskujte svou

loď!"
Turner nic neponechával náhodě. Na Havajských ostrovech ná-
223
mořnictvo zabralo jeden malý ostrůvek, na něm byly vybudovány bunkry a opevněná postavení z betonu a klád podobná těm, s jakými se námořní pěšáci setkali na Tarawě, a plavidla určená k palebné podpoře FLINTLOCKU si na nich ověřovala účinnost a přesnost palby svých děl. Pro vylodění v Marshallových ostrovech velitel Spojeného expedičního svazu naplánoval trojnásobně silnější palebnou podporu, než tomu bylo při operaci GALVANIC.
V týdnech předcházejících zahájení FLINTLOCKU připadla významná úloha spojeneckému letectvu, jehož úkolem bylo způsobit nepřátelským posádkám v Marshallových ostrovech co největší ztráty a ochromit jejich obranyschopnost. Kontradmirál John H. Hoover, velitel 57. operačního svazu, jehož velení podléhaly všechny letouny pozemních vojsk, námořnictva a námořní pěchoty umístěné na pozemních základnách v souostroví Ellice a na Gilbertových ostrovech, organizoval série náletů na atol Kwajalein a na japonské opěrné body v jeho okolí. Hlavními cíli se staly Mille, Jaluit, Wotje a Maloelap. Když byly koncem roku 1943 a začátkem roku 1944 dokončeny nové vzletové dráhy na atolech Tarawa, Makin a Abemama, přesunuly se sem těžké čtyřmotorové bombardéry B-24 stejně jako střemhlavé bombardéry a stíhačky a téměř denně vzlétaly celé svazy na sever k Marshallovým ostrovům. I když letouny kontradmirála Hoovera vykonaly velkou a záslužnou práci, Japoncům stále zůstávalo k 27. led-~ nu 1944 v Marshallově souostroví kolem 150 bojeschopných letadel. O čtyři dny později, v den zahájení operace FLINTLOCK, neměli ani jedno. O tento zázrak se postaraly letadlové lodi kontradmirála Mitschera. Jedna operační skupina napadla Wotje, druhá Maloelap, dvě další ostrovy Kwajalein, Roi-Namur a ostrov Engebi v atolu Eniwetok. Téměř sto japonských letounů se nacházelo na důležitém letišti na ostrově Roi ráno 29. ledna, když se objevily bombardéry a stíhačky z letadlových lodí Essex, Intrepid a Cabot. Část Japonců ještě stačila vzlétnout a byla sestřelena americkými stíhačkami, zbytek nepřátelských letadel byl zničen na zemi. Tak se jedním rozhodným úderem podařilo zlikvidovat hlavní soustředění japonských leteckých sil na Marshallových ostrovech. V osm hodin ráno 29. ledna byla nad atolem Kwajalein sestřelena poslední japonská stíhačka a do konce války se v tomto prostoru už žádná neobjevila. Výsledkem spojeného úsilí pozemního a palubního letectva byla naprostá likvidace japonských leteckých sil v Marshallové souostroví, což mělo za následek, že invazní vojska byla během FLINTLOCKU napadena ze vzduchu jen jednou, a to letouny ze vzdálené základny Kusaie v Karolínách.
224
Podle konečné verze FLINTLOCKU měly být v Marshallově souostroví provedeny tři samostatné vyloďovací operace: obsazení atolu Majuro a obsazení dvou ostrovů v atolu Kwajalein. Vycházejíce ze získaných informací Američané předpokládali, že útok na Majuro bude ze všech tří nejsnazší, proto byla k jeho provedení určena výsadková skupina 2. praporu 106. pěšího pluku podplukovníka Sheldona a průzkumná rota V. výsadkového sboru vedená kapitánem námořní pěchoty Jonesem. Jejich vylodění měla na starosti skupina kontradmirála Hilla tvořená útočnou transportní lodí Cambria (Hillova vlajková loď), vezoucí 2. prapor, dvěma transportními torpédoborci s průzkumnou rotou na palubách, dvěma lehkými letadlovými loďmi, těžkým křižníkem Portland, čtyřmi torpédoborci a jednou mino-lovkou.
Atol Majuro, ležící 265 námořních mil jihovýchodně od Kwajaleinu, tvoří 56 ostrovů a ostrůvků obepínajících 21 mil dlouhou a 6 až 8 mil širokou lagunu. Ta skýtala ideální kotviště pro velké loďstvo a ostrov Da-lap mohl být využit pro zřízení letiště. Kontradmirál Hill byl informován, že na celém atolu může být posádkou 300 až 400 japonských vojáků.
Hillova úderná skupina dosáhla atolu ve večerních hodinách 30. ledna a transportní torpédoborec vysadil na dvou ostrůvcích strážících vjezd do laguny průzkumný oddíl. Po Japoncích nebylo ani stopy a domorodci sdělili, že kolem 300 nepřátelských vojáků by se mělo zdržovat na ostrově Darrit. Průzkumníci se vrátili na torpédoborec a v časných ranních hodinách následujícího dne vstoupila větší průzkumná skupina na ostrovy Dalap a Uliga sousedící s Darritem. Tam se Američané dozvěděli, že japonská posádka byla před časem z celého atolu stažena a zůstal pouze jeden poddůstojník s několika civilními pomocníky. Vysvětlilo se, že informace z předešlého dne byla mylná proto, že domorodý tlumočník, kterého měli průzkumníci s sebou, neznal dobře místní jazyk a dopustil se při překladu chyby. Průzkumná skupina měla naneštěstí poruchu na vysílačce, a tak kon-tradmirál Hill nemohl být včas informován o pravém stavu věcí, následkem čehož v 6.34 začal Portland ostřelovat Darrit v domnění, že se tam skutečně

nachází několik set Japonců. Spojení bylo navázáno až po dvaceti minutách zbytečné palby, poté se děla odmlčela a Hill stačil včas zrušit i plánované bombardování ostrova palubními letouny. Za hodinu byla na Darritu vztyčena americká vlajka, poprvé na území, které před válkou náleželo Japonsku. Večer byl na ostrově Majuro zajat nepřátelský poddůstojník, a tím skončila první spojenecká výsadková operace v Marshallové souostroví. O několik dnů později transportní lodi přivezly 7165 mužů posádkových sil a na os-
225
trovech Dalap a Darrit byly zahájeny práce na výstavbě přistávacích drah. Laguna atolu Majuro se v několika týdnech změnila v nejživější spojeneckou předsunutou námořní základnu v Tichomoří. Pravidelné v ní kotvily vedle mnoha desítek plavidel všeho druhu i velké tankery, z jejichž nádrží čerpaly pohonné hmoty operační skupiny rychlých letadlových lodí odtud vyplouvajících do dalších bojů.
Kwajalein, největší korálový atol na světě, ležící 540 mil severozápadně od Tarawy, je trojúhelníkové seskupení 93 malých ostrůvků obklopených pásmem korálových prahů, obepínajících lagunu o ploše 655 čtverečných mil.* Dva ostrovy, Roi-Namur na severu a Kwajalein na jihovýchodním cípu atolu, byly hlavními cíli operace FLINTLOCK. Vzhledem k rozlehlosti atolu Turner rozdělil své expediční síly na Severní útočný svaz, jehož úkolem bylo obsadit Roi--Namur, a Jižní útočný svaz, pověřený obsazením Kwajaleinu.
Roi-Namur netvoří kompaktní celek, ale sestává ze dvou ostrůvků Roi a Namur spojených úzkým pruhem pevné země a vyvýšeninou, uměle vybudovanou cestou. Roi pokrývalo téměř beze zbytku japonské letiště, zatímco na Namuru se nacházely ubikace, betonové budovy a další objekty skryté pod korunami kokosových palem. Na Roi-
-Namur měl zaútočit Severní útočný svaz veterána vylodění na Sicílii kontradmirála Richarda L. Conollyho se 4. divizí námořní pěchoty generálmajora Harryho Schmidta. Japonské veleni nařídilo hájit Roi-
-Namur do posledního muže. Vzhledem k jeho malé rozloze představovala posádka 3500 až 3800 mužů pod velením námořního kapitána Seiha Arimy značnou koncentraci obranných sil a mohla být tvrdým oříškem pro 4. divizi, která byla vytvořena ve Spojených státech teprve v srpnu minulého roku a dosud neměla bojové zkušenosti.
Hlavní síly Severního útočného svazu připluly do středního Tichomoří během ledna 1944 ze základny Saň Diego na západním pobřeží Spojených států. Začátkem měsíce opustilo základnu 15 tankových výsadkových lodí naložených obojživelnými traktory, o týden později tři divize transportních lodí, křižníky, torpédoborce, tři eskortní letadlové lodi a řada dalších plavidel. Po konečném sestavení svazu na Havajských ostrovech zamířilo celé invazní uskupení k Marshal-lovu souostroví. Během plavby pronásledovala smůla eskortní letadlové lodi: stíhačka přistávající na Sangamonu prorazila ochrannou bariéru a najela na zaparkované letouny. Vzniklý požár pět z nich zničil, navíc bylo osm mužů zabito, deset vážně zraněno a protipožární
i čtvereční míle = 2,59 čtver. kilometru.
226
družstva měla hodně práce, aby šířící se oheň zlikvidovala. Krátce nato při tankování narazila do Sangamonu Suwannee, naštěstí při malé rychlosti, takže poškození nebyla vážná.
Kolem půlnoci z 30. na 31. ledna 1944 již měl svaz Roi-Namur na dohled. Plán operace stanovil v první fázi obsadit dva malé ostrůvky Ennuebing a Mellu jihozápadně od Roi-Namuru, mezi kterými vedl hluboký Severní kanál umožňující i velkým lodím vplout do kwaja-leinské laguny. Poté výsadková plavidla proplují lagunou a vylodí další jednotky na ostrůvcích Ennumennet, Ennubirr a Ennugarret jihovýchodně od Roi-Namuru. Na všech obsazených ostrůvcích bude umístěno divizní dělostřelectvo k palebné podpoře vojsk vysazených v den D + l, to jest 1. února, na Roi-Namuru.
Ještě za tmy ráno 31. ledna zaujímala plavidla svazu postavení v určených prostorech. Útočné jednotky první vlny přestupovaly z transportních lodí na pěchotní výsadkové čluny, které je převážely k obojživelným traktorům vyjíždějícím z útrob tankových výsadkových lodí. V 6 hodin 50 minut zahájila děla bojových plavidel ostřelo-vání Roi-Namuru a přilehlých ostrůvků. Po 25 minutách byla palba přerušena vzhledem k osmiminutovému náletu letounů z palub letadlových lodí.
V 9 hodin se měl na Ennuebingu a Mellu vylodit 1. prapor 25. pluku 4. divize. Brzy se objevily potíže, které si vyžádaly posunutí hodiny H o třicet minut a poté o dalších téměř třicet minut. Dešťové pře-háňky doprovázené silným větrem ztížily překládání útočných jednotek a vysoké vlny zpomalily rychlost obojživelných traktorů na polovinu. V překladovém pásmu vznikl zmatek, obojživelné traktory opouštěly tankové lodi pomaleji, než se předpokládalo,

výsadkové čluny přivážející z transportních lodí vojáky měly potíže s hledáním přidělených traktorů, rozšířily se pověsti o změně plánů, které nebylo možno ověřit, neboť přenosné polní radiostanice, kterými byly invazní jednotky vybaveny, přestávaly v dešti a vodní tříšti fungovat. Pořádek se podařilo zavést jen s největším úsilím.
Zatím pokračovalo až do nejzazší možné chvíle ostřelování lodními děly, koordinátor palebné přípravy sledoval z kroužícího letounu postup obojživelných traktorů a dal pokyn k zastavení palby, až když se první vlna nacházela tak blízko břehu, že už by hrozilo nebezpečí jejího ohrožení dopadajícími granáty. V tu dobu nastoupily silně vyzbrojené obojživelné traktory LVT-A1 a čluny LCI(G) chránící první vlnu výsadkových plavidel palbou svých kanónů, kulometů a rake-tometů. Posledních pár minut před vyloděním se přehnaly nad ostrovy roje stíhaček z doprovodných letadlových lodí a kropily nepřátel-
227
ská postavení palbou palubních zbraní. Z Roie začaly střílet japonské 127mm baterie, okamžitě se však na ně zaměřila děla krížníku operujícího nedaleko pobřeží a po několika salvách baterie zmlkly. V 9 hodin 55 minut dosáhla první vlna obojživelných traktorů Ennue-bingu. K likvidaci 20 až 25 Japonců nacházejících se na ostrůvku stačila jedna rota. O pár minut později se obdobná situace opakovala na Mellu. Jakmile byly oba ostrůvky obsazeny, začaly obojživelné traktory vykládat 7 5 mm houfnice a později výsadkové čluny určené k přepravě těžké techniky přivezly 105mm děla, která byla hned umisťována do palebných postavení a jejich hlavně se zaměřovaly na Roi a Namur.
Po ukončení operace proti Ennuebingu a Mellu se pozornost přesunula na Ennubirr a Ennumennet, ležící východně od Roi-Namuru. Severním kanálem propluly do laguny minolovky, za nimi čluny LCI(G) a skupina menších bojových plavidel. Protože nebyl dostatek obojživelných traktorů, musely se ty, které přivezly výsadek na Ennuebing a Mellu, vrátit do překladového pásma a tam převzít námořní pěšáky 2. a 3. praporu 25. pluku určené k vylodění na Ennu-birru a Ennumennetu. První vlna dorazila k Ennumennetu v 15.12 a za tři minuty došlo k vylodění na Ennubiru. I na těchto ostrůvcích se nacházelo jen několik desítek nepřátelských vojáků a jejich odpor byl rychle zlomen. Zbýval poslední úkol stanovený pro den D - obsazení Ennugarretu, ostrůvku přímo sousedícího s Namurem. Japonci na něm umístili několik děl, která, pokud by zůstala akceschopná, mohla příští den ostřelovat boky jednotek útočících na Roi-Namur. Velitel 3. praporu měl v pozdním odpoledni k dispozici pouze čtyři obojživelné traktory - ostatní se musely stáhnout k doplnění pohonných hmot -, ale protože nechtěl ztrácet čas, kterého do setmění už mnoho nezbývalo, rozhodl obsadit Ennugarret na vlastní odpovědnost se skromnými silami, které v tu chvíli měl, bez čekání na návrat ostatních vozidel. V 18.30 vylodil na ostrůvku 120 mužů a během pětadvaceti minut jej měl pod kontrolou. Navzdory nečekaně neklidnému moři a počátečním organizačním potížím byly ve večerních hodinách 31. ledna splněny všechny úkoly stanovené pro den D. Roi-Namur byl nyní obchvácen z obou stran a divizní dělostřelectvo zaujalo v jeho nejtěsnější blízkosti výhodná palebná postavení.
Kontradmirál Turner se netajil tím, že podle jeho názoru bude dobývání Roi-Namuru náročnější než útok na Betio jednak vzhledem k početné japonské posádce, jednak vzhledem k mocným obranným zařízením, která Japonci na ostrově vybudovali. Kromě dělostřelec-
228
kých palebných postavení to bylo 8 až 9 betonových pevnůstek, na 65 bunkrů rozsetých po pobřeží a vybavených 37mm rychlopalnými kanóny, 20mm kanóny a 7,7mm a 13mm kulomety, dále se na ostrově nalézalo na 200 pevných budov využitelných pro obranu. Nejodolnějších bylo pět pevnůstek vybudovaných podle vzoru německých opevnění; šlo o kruhová monstra se 120 centimetrů silnými železobetonovými stěnami a ocelovými kopulemi. Navíc byly po pobřeží rozsety protitankové překážky a příkopy a jednotlivá střediska odporu spojovala síť zákopů. Naštěstí pro Spojence Japonci předpokládali, že útok přijde z moře, a na oceánské straně Roie i Namuru byla také umístěna většina obranných zařízení; vnitřní břehy laguny tak silně chráněny nebyly.
Že se nakonec obavy kontradmirála Turnéra nesplnily, o to se zasloužilo jednak nelítostné bombardování Roi-Namuru zahájené již za rozbřesku 29. ledna skupinou letadlových lodí kontradmirála Mont-gomeryho, jednak mimořádné intenzivní ostřelování ostrova těžkými lodními děly. Větší část obrovského nákladu oceli dopadla na Namur, kde byla soustředěna většina japonské posádky. Roi byl do jisté míry „šetřen" proto, že jej pokrývalo letiště, které Američané chtěli co nejdříve využívat, a neměli tedy zájem, aby těžké pumy a granáty zničily již vybudované přistávací dráhy.
Plán operace určoval, že v dopoledních hodinách 1. února se na Roi vylodí dva

posílené prapory 23. pluku plukovníka Louise R. Jo-nese dopravené na břeh 4. praporem obojživelných traktorů, na Namur zaútočí dva posílené prapory 24. pluku plukovníka Franklina A. Harta, které vysadí 10. prapor obojživelných traktorů, jenž zajišťoval vylodění na okolních ostrůvcích v den D. Protože zkušenosti ze dne D ukazovaly, že slabinou je právě přeprava útočných jednotek na břeh obojživelnými traktory, zejména za bouřlivého počasí, které v těchto dnech převažovalo, kontradmirál Conolly rozhodl, že tankové výsadkové lodi vplují s traktory na palubě až do laguny a teprve tam je vysadí; chtěl tím zkrátit vzdálenost k vyloďovacím plážím, kterou budou muset „aligátoři" na neklidném moři překonat. Během noci z 31. ledna na 1. února se však 10. prapor obojživelných traktorů, vracejících se na tankové výsadkové lodi po skončení operací proti ostrůvkům sousedícím s Roi-Namurem, ocitl ve velkých potížích. Ukázalo se, že námořnictvo nemá ještě dostatek zkušeností v náležitém využívání těchto vysoce užitečných vozidel. Vázla organizace, a především spolupráce „aligátorů" s mateřskými tankovými výsadkovými loďmi, které je převážely a měly se o ně po celou dobu operace starat, při návratu je nalodit, doplnit palivo, zajistit nutné
229
KJ
W
O
OSTROV ROI-NAMUR
Japonska obranná postavení
a invazní pláže
ve z nich na obojživelné traktory, dal kontradmirál Conolly příkaz k přesunu 23. a 24. pluku námořní pěchoty z transportních lodí na paluby tankových výsadkových lodí, kde rovnou nastoupí do připra-231 Aby bylo zjednodušeno dosavadní složité přestupování výsadkových jednotek z transportních lodí na invazm pěchotní čluny a tepr- ostřelováním Betia. K tomu ještě třeba připočítat přes 5000 75mm a 105mm projektilů vystřelených na Roi-Namur dělostřelci námořní pěchoty z palebných postavení na sousedních ostrůvcích. víc než dvojnásobné množství ve srovnání s nedávným předinvazním C-* o>< N< f OQ 3 85-c° Pí oT L s s-•o i O-o X) p: O. 0* tu l PÍ Z PS C i o I-* o deset mil, aby byla palba co nejúčinnější. U Roi-Namuru se bitevní lodi přiblížily ke břehu na vzdálenost jedné míle. Kolem 6000 tun rií měla těžká děla bitevních lodí ostřelovat cíle ze vzdálenosti asi dřív, než první námořní pěšák vstoupil na břeh. Podle dřívějších teo- ly palivo dokové lodi, skupina asi dvanácti se ve tmě shromáždila kolem torpédoborce Phelps a jejich promočené, prochladlé a hladové osádky, neschopné najít mateřské tankové lodi, prosily o teplé jídlo a možnost usušení oděvů. Námořníci torpédoborce neodmítli a až před rozedněním, kdy Phelps musel vyplout plnit své úkoly, se obojživelné traktory znovu vydaly hledat své tankové lodi. Stejně jich však ráno bylo sedm nenávratně ztraceno a řada dalších z 10. praporu nebyla shromážděna včas. V 6 hodin 50 minut ráno 1. února zahájila bitevní loď Tennessee ostřelování opevnění na pobřežním pruhu spojujícím Roi s Narnurern a bezprostředně nato se připojila i děla ostatních bojových plavidel. Ozvala se i děla námořní pěchoty umístěná na ostrůvcích obsazených předchozího dne a dělostřelci měli krátkou pauzu jen po dobu, kdy na Roi-Namur zaútočily palubní letouny; pak ve svém ničivém díle pokračovali. I když bombardování a ostřelování nedokázalo japonská obranná postavení zcela zničit, zejména odolávaly betonové bunkry, způsobilo velké škody a z asi 3700 obránců mnoho zemřelo za císaře vlastni, když vyhoví „cizincům". Nakonec to dopadlo tak, že část traktorů skončila u břehů různých ostrůvků bez paliva, některým poskyt- opravy a postarat se o osádky. Některé lodi opomněly rozsvítit dohodnutá signální světla, mnoho traktorů proto ve tmě zabloudilo a prapor byl zcela dezorganizovan. Ani těm traktorům, kterým se podařilo tankové výsadkové lodi najít, se nevedlo o mnoho lépe. Protože neměly identifikační označení, výsadkové lodi je odmítaly přijímat, neboť nedokázaly rozpoznat, které traktory jsou Jejich". Mnoho obojživelných traktorů proto nedostalo od velitelů tankových lodí pohonné hmoty, protože měli obavu, že nebudou s to zásobit své vených „aligátorů" a vyrazí přímo k invazním plážím. Přesun byl proveden již 31. ledna odpoledne s dostatečným časovým předstihem a zdálo se, že tentokrát vše proběhne hladce. Původně byla hodina H stanovena na desátou hodinu dopolední 1. února. Ukázalo se však, že vzhledem k nočním potížím 10. praporu obojživelných traktorů nemůže 24. pluk vyplout k pobřeží Namuru včas; značný počet traktorů chyběl, a tak kontradmirál Conolly musel doplnit prořídlé řady 10. praporu vozidly ze záložního 11. praporu. Hodina H byla proto posunuta na jedenáctou hodinu a nakonec vojáci první vlny vstupovali na vyloďovací pláže Zelená l a Zelená 2 na pobřeží Namuru v 11.55 a ke břehům Roie, na pláže Červená 2 a

Červená 3, přirazily první traktory o dvě minuty později. Na Betiu byla dělostřelecká příprava ukončena asi 30 minut před vyloděním, půlhodina obráncům stačila ke vzpamatování se, a výsledkem byly těžké ztráty způsobené vyloďující se pěchotě. Tuto chybu už nechtěl Conolly opakovat, proto granáty dopadaly na oba ostrůvky až do posledního okamžiku. Účinek dlouhodobého ostřelování předčil všechna očekávání.
Zdálo se, že Roi je naprosto zdevastován, vylodění proběhlo překvapivé snadno, odpor kladlo jen několik betonových pevnůstek, které palebnou přípravu přežily. Většina obránců se stáhla na severní oceánské pobřeží, kde se povětšinou ukryli v troskách rozbitých objektů. Za této situace postoupili námořní pěšáci na linii, které měli dosáhnout toho dne již za dvacet minut po vylodění! Ve stejnou dobu vjížděly na pobřeží střední a lehké tanky, mnohé z nich vybavené pla-menomety. Neuvěřitelná snadnost vylodění způsobila, že tankisté a pěchota ve snaze úplně nepřítele potřít vyrazili kupředu v nekoordinovaném a vyšším velitelstvím neschváleném útoku. Velitel čelní tankové roty sice žádal rádiem o souhlas, ale když porucha ve spojení způsobila, že odpověď nepřicházela, nechtěl nečinně čekat na okraji letiště, a proto dal rozkaz, aby tanky vyjely následovány oddíly pěchoty. Protože většinu plochy Roie pokrývaly vzletové a pojížděcí dráhy, mohly tanky v takovém terénu plně využít svých předností a postup byl velmi rychlý. Kulomety a kanóny z jejich věží nepřetržitě pálily na každou hromadu trosek nebo zákop, kde se mohl skrývat nepřítel, plamenomety spalovaly japonská kulometná hnízda a pěchota palbou ručních zbraní likvidovala přebíhající a šokované Japonce. Po hodině útoku, kdy byl již na dohled severní břeh ostrova, přišel rozkaz stáhnout se na původní linii. Tento výpad vedený v jednom úseku totiž znemožňoval rozvinutí útoku na celé frontě, zejména bránil podpůrné dělostřelbě a nasazení letectva, neboť hrozilo nebezpečí, že tanky a pěchota nacházející se daleko vpředu budou zasaženy.
Když byl později velitel tankistů za svévolnou akci volán k odpovědnosti, prohlásil, že nikdo nevěděl, nemá-li nepřítel na okraji letiště rozmístěna protitanková nebo dvojúčelová děla. V takovém případě by hrozilo odkrytým tankům otálejícím v nástupním prostoru neúnosné nebezpečí, proto pokládal za nutné pokračovat v postupu. Velitel 23. pluku plukovník Jones sice věděl své - ale nakonec za iniciativu a bojovnost, zejména když způsobila nepříteli značné ztráty, se netrestá.
Po obnovení linie mohl plukovník teprve organizovat koordinovaný rozhodný útok, který byl zahájen mezi třetí a čtvrtou hodinou odpolední. Japonci neměli vůbec čas k reorganizaci a zaujetí souvislé obrany. Tanky, 7 5 mm samohybná děla, pěšáci a demoliční oddíly postupovali nezadržitelné vpřed. Posledním střediskem nepřátelské obrany se stal severovýchodní výběžek Roie, ale i tam byl odpor brzy potlačen, a krátce po šesté hodině mohl plukovník Jones hlásit, že ostrov je obsazen a jeho muži vyhledávají zbytky ukrytých obránců. Hned poté se na Roi začali vyloďovat ženisté s potřebnou technikou, a zatímco se pustili do opravy vzletových drah, Jones odeslal část tanků a pěchoty na Namur, kde byla situace podstatné komplikovanější.
Plukovník Hart, velitel 24. pluku určeného k obsazení Namuru, měl v ranních hodinách k dispozici pouze 62 z původně přidělených 110 obojživelných traktorů, a tak část jeho mužů musela být nahrazena záložními rotami naloděnými na pěchotních výsadkových člunech. Situace v nástupním prostoru ve vodách laguny byla dost dlouho značné nepřehledná a vše nasvědčovalo tomu, že vylodění bude třeba odložit. Kontradmirál Conolly a velitel divize generalmajor Schmidt však nechtěli čekat a umožnit nepříteli, aby nabral dech po ničivé palebné přípravě a bombardování, které byly provedeny přesně ve stanoveném čase. Oba velitelé tedy dali rozkaz k zahájení útoku. Japonci naštěstí nedokázali pro ně výhodné situace využít a soustředit veškeré prostředky ke zničení, nebo alespoň podstatnému oslabení promíchaných invazních jednotek ve chvíli, kdy se první vlny značně neuspořádané blížily k pobřeží. Protitankové příkopy vybudované na břehu laguny zabránily obojživelným traktorům po vyjetí z vody pokračovat dál do vnitrozemí tak, jak tomu bylo na Roi, a pěchota musela vozidla předčasně opouštět. Setkala se však jen se slabým nepřátelským odporem, především díky raketomety vyzbrojeným člunům a traktorům LVT-Al, jejichž kanóny a kulomety neustávající palbou obráncům znemožňovaly jakýkoliv pohyb. Invazní pláž byla rozdělena na dva úseky: Zelená l, kde se vylodil 3. prapor,
232
233
a Zelená 2, kde bojoval 2. prapor. Námořní pěšáci, přestože byli poprvé v boji, se vrhali vpřed s takovou energií, že za čtvrt hodiny od chvíle, kdy vkročili na ostrov, postoupili o 200 metrů. Čím dále pronikali, tím víc nepřátelský odpor sílil a i malé skupiny Japonců se v troskách svých obranných postavení bránily s

nebývalou urputností. I když Japonci nebyli schopni koordinovaného protiútoku, většina z nich neustoupila ani o metr a raději se nechali na místě zabít.
V jednu hodinu odpoledne vyjely na pláž Zelená l první tři americké lehké tanky. Dva z nich se zabořily do písku a uvázly, třetí po padesáti metrech zapadl do jámy po explozi těžkého granátu a nemohl ani vpřed, ani vzad. Dvakrát z blízkých zákopů vyběhly skupiny 15 až 20 Japonců a pokoušely se využít situace a ochromená vozidla zničit. Američtí pěšáci však tanky bránili jako lvi a výsledkem bylo 30 mrtvých nepřátelských vojáků. Později odpoledne přibyly další tanky, s jejichž pomocí se podařilo první tři vyprostit, a hned poté obrněná vozidla se vší rozhodností podpořila útočící pěchotu, která je tak obětavě chránila v předchozích hodinách.
Kolem druhé hodiny odpolední se na úseku 2. praporu pronikající oddíly přiblížily k masivní betonové budově. Příslušníci demoličních družstev prolomili silnými náložemi její zeď a začali vhazovat nálože i dovnitř, aby zlikvidovali Japonce, kteří tam vyhledali úkryt. Vtom se ozvala obrovská detonace a v následující vteřině zabourácely ještě dvě. Letoun s pozorovatelem prolétající v tu chvíli nad budovou tlaková vlna vymrštila o několik desítek metrů výš. „Můj bože," vykřikl pozorovatel do mikrofonu, „celý ten proklatý ostrov vyletěl do vzduchu!" Výkonný důstojník 4. divize, nacházející se v tu dobu na člunu několik set metrů od pobřeží, prohlásil, že „celý ostrov Namur zmizel z dohledu zahalen mraky hnědého kouře a písku". Jeden z vojáků na pobřeží popsal to, co se dělo, slovy: „Kmeny palem a velké kusy betonu létaly vzduchem jako krabičky od sirek ... Na místě, kde budova stála, se objevil kráter velikosti pořádného bazénu." Exploze a padající trosky zabily dvacet a zranily sto mužů 2. praporu; byla to téměř polovina ztrát, které prapor na Namuru utrpěl. Ukázalo se, že budova byla naplněna uskladněnými torpédy a dělostřeleckými granáty, které vhozené nálože přivedly k výbuchu.
Na pobřeží Namuru se postupně vyloďovaly další jednotky 4. divize a přibyly i posily z Roie, kde již boje skončily. V půl páté odpoledne plukovník Hart vydal svým dvěma praporům rozkaz vyvinout veškeré úsilí k dosažení severního pobřeží ostrova ještě před setmě-1 ním. Nepodařilo se to, neboť hromady trosek, jámy po explozích granátů a pum, kmeny přelámaných a z kořenů vyvrácených stromů zté-
'234
žovaly postup tanků a pěchota sama jen s obtížemi zdolávala houževnatý odpor obránců využívajících nespočetných možností k úkrytu a bránících se ručními granáty a palbou kulometů a ručních zbraní. Po páté hodině vstoupil na Namur generálmajor Schmidt a zřídil na pobřeží v bývalém japonském bunkru své velitelské stanoviště. Po dohodě s velícím generálem plukovník Hart v půl osmé večer nařídil 24. pluku postup zastavit. Asi třetina Namuru dosud zůstávala v rukou Japonců.
V noci z 1. na 2. února se skupiny nepřátelských vojáků snažily proniknout do amerických postavení, ve všech případech však byly odraženy. Potíže působili i jednotliví Japonci, kteří zůstali neobjeveni v dobře maskovaných úkrytech na obsazeném území; v noci vylézali a po několika výstřelech se opět tratili v labyrintu polozasypaných zákopů a děr. Bylo to nepříjemné, ale nešlo o vážné nebezpečí. Víc starostí generálmajoru Schmidtovi působil jev obvyklý u jednotek poprvé bojujících v noci na tichomořských ostrovech, jejichž příslušníci stříleli, kdykoliv se něco hnulo, nebo se ozval podezřelý šramot a hluk. Když několik znervóznělých vojáků začalo na pobřeží ostře-lovat z kulometů koruny blízkých stromů domnívajice se, že jsou v nich ukryti japonští odstřelovači, generál vyšel ze svého velitelského bunkru, aby je osobně „uklidnil".
Po rozednění v 7 hodin ráno se Japonci pokusili o protiútok. Po půlhodině, po zásahu tanků, byli zahnáni zpět a v 9 hodin nařídil plukovník Hart zaútočit po celé linii ostrovní fronty. Poslední vážnou překážkou se ukázal protitankový příkop u severního pobřeží, odkud zbytky obránců přibližující se námořní pěšáky zuřivě ostřelovaly. Situaci opět vyřešily lehké tanky, které najely na příkop ze stran a palbou svých kulometů Japonce zneškodnily. Ve 12 hodin 15 minut se předsunuté oddíly 2. praporu postupujícího zprava a 3. praporu blížícího se zleva setkaly u výběžku Natálie, nejsevernějšího bodu ostrova. O tři minuty později generálmajor Schmidt oznámil, že Namur je obsazen. 4. divize námořní pěchoty prodělala křest, vojáci obou jejích útočných pluků prokázali vysokou bojovnost a statečnost a od této chvíle se už mohli počítat mezi ostřílené bojovníky.
Dne 31. ledna, v době, kdy námořní pěšáci 4. divize zahájili útok na Roi-Namur obsazováním sousedících ostrůvků vyloďovaly se jižně odtud oddíly 7. pěší divize generálmajora Charlese H. Corletta na ostrůvcích obklopujících Kwajalein, hlavní japonský opěrný bod v Mar-shallové souostroví.
První lodi Jižního útočného.svazu kontradmirála Turnéra vypluly

235
z Pearl Harboru 19. ledna a o tři dny později je následovaly hlavni síly svazu, jehož složení se v podstatě nelišilo od Severního svazu kontradmirála Conollyho. I plán útoku byl obdobný: v první fázi obsadit ostrůvky západně od Kwajaleinu, zabezpečit vstup do laguny a na ostrůvku Enubuj sousedícím s Kwajaleinem umístit dělostřelectvo.
Krátce před půlnocí z 30. na 31. ledna dva transportní torpédo-borce vysadily průzkumnou skupinu, která v gumových člunech přirazila k břehům dvou z vybraných ostrůvků. Slabé japonské posádky byly rychle zneškodněny. 31. ledna ráno, po ostřelování děly bitevních lodí a křižníků a náletu palubních letounů, vstoupila druhá skupina na další dva ostrůvky, z nichž prvořadý význam měl Enubuj. Na žádném z nich se nenacházela nepřátelská obranná postavení a okupace proběhla rychle a s minimálními ztrátami. V jednu hodinu odpoledne již obojživelná vozidla DUKW* přivážela na Enubuj 105mm děla a do večera jich bylo v palebných postaveních umístěno 48. Během noci přibylo ještě dvanáct 155mm děl.
Generálmajor Corlett zbudoval na ostrůvku svoje velitelské stanoviště; cítil se tam zřejmě lépe než na přeplněné Turnérově velitelské lodi Rocky Mount, kde s kontrad-mirálem zůstal velitel všech pozemních sil podílejících se na operaci FLINTLOCKgenerálmajor Holland M. Smith. Vtipálci 7. divize tvrdili, že Corlett Smithovi pohrozil, že jej dá zatknout, odváží-li se také na břeh a bude-li mu překážet.
Jak již bylo zmíněno, kontradmirál Turner nepokládal palebnou přípravu předcházející vylodění na Betiu za dostatečnou a v případě Kwajaleinu měl v úmyslu dát japonské obraně naplno pocítit účinnost lodních děl. Ostřelování začalo už 30. ledna, kdy tři nové mohutné bitevní lodi Massachusetts, Indiána a Washington na ostrov vypálily přes sedm set 406mm granátů. Ráno následujícího dne pokračovaly starší bitevní lodi Pennsylvania a Mississippi, během dne se k nim přidaly bitevní lodi Idaho a New Mexico spolu s těžkými křižníky Minneapolis, Saň Francisco a New Orleans. Celkem ten den dopadlo na Kwajalein přes třináct set 356mm, čtyři sta 203mm a pět tisíc 127mm granátů. Uvědomíme-li si, že Kwajalein, tvarem připomínající obrovitý bumerang, má délku kolem čtyř kilometrů, šlo o pořádný náklad oceli.
Během odpoledne 31. ledna byly z transportních výsadkových lodí přesunuty na tankové lodi bojové skupiny 184. a 32. pluku, každá o síle
* DUKW - šestikolove obojživelne nákladní auto. Váha 7 tun, přepravní kapacita 25 vojáků nebo 2,5 tuny nakladu. Maxim, rychlost 80 km/hod na souši a 5,5 uzlu ve vodě při pohonu šroubem.
236
tří praporů. Jejich úkolem bylo následujícího dne v 9.30 ráno zaútočit na západní břeh ostrova a poté, 184. pluk vlevo a 32. pluk vpravo, postupovat ostrovem na východ a po jeho zakřivení na sever až na druhý konec. Dělící čáru mezi oběma pluky tvořila podélná osa ostrova.
V 6.18 ráno 1. února znovu zaduněla děla bitevních lodí Pennsylvania a Mississippi. Kontradmirál Turner jim dal příkaz přiblížit se k ostrovu až na 1800 metrů, což je pro velké bitevní lodi vzdálenost, z jaké palba na pobřežní cíle - s výjimkou v stejnou dobu probíhajícího ostřelování Roi-Namuru - ještě nikdy nebyla vedena, především z obavy před nepřátelskými pobřežními bateriemi. Velitelé lodí nevěřili, že pokyn je správný, a nechávali jej u Turnéra ověřit. Kontradmirál ještě čtyři sta metrů ubral a potvrdil rozkaz k palbě. Důstojník pozemních vojsk, který byl přítomen na vlajkovém můstku Turnérovy velitelské lodi, později vyprávěl, jak na námitku velitele jedné z obou bitevních lodí, že nemůže tak blízko k pobřeží, kontradmirál odpověděl: „Od čeho máte pancéřování? Jděte do toho!" Rozhodný a neústupný velitel středotichomořských výsadkových sil se ani v tuto chvíli nezpronevěřil své pověsti. Palbu hlavních děl obou bitevních lodí podpořila i děla tří těžkých křižníků a odmlčela se v 8.40, kdy zaútočilo 33 bombardérů z letadlových lodí následovaných stíhačkami. Po patnácti minutách nálet skončil a na Kwajalein začaly znovu dopadat granáty lodních děl, tentokrát posílených i hlavními bateriemi bitevní lodi Idaho. Palba pokračovala až do hodiny H, 161 tun granátů vystřílelo polní dělostřelctvo 7. divize umístěné na Enubuji. Účinek byl zničující. Jak řekl po vylodění jeden z důstojníků divize: „Celý ostrov vypadal, jako by jej někdo zvedl pět tisíc metrů vysoko a potom upustil. Země byla tak rozrytá, že i pěchota postupovala jen s velkými obtížemi. Nebylo vůbec možné rozpoznat, kde stával pobřežní vlnolam. Všechna obranná zařízení na pobřeží byla úplně zničena." Na rozdíl od potíží, které tolik zkomplikovaly situaci při vyloděni na Roi-Namuru, na Kwajaleinu vše proběhlo podle plánu. Přesně v 9 hodin 30 minut dorazily k pláži Červená l obojživelne traktory s jednotkami 184. pluku a k pláži Červená 2 s jednotkami 32. pluku. Během dvanácti minut vstoupilo na břeh 1200 mužů dvou úderných

praporů, aniž byl někdo z nich zabit nebo zraněn. Pobřeží bylo rychle obsazeno. 32. pluk se na svém úseku prakticky vůbec nesetkal s odporem nepřítele, na úseku 184. pluku se ozývala jen řídká střelba několika Japonců ukrytých v jamách a v troskách bývalých pevnůs-tek. Bylo štěstí, že se Japonci na pobřeží nevzchopili k účinné obraně, neboť americká pěchota zůstala po dlouhou dobu bez podpory tanků. I když byly vyloděny vzápětí za prvními úder nými vlnami, je-
237
OSTROV KWAJALEIN 1. -4. února 1944
O 500 1000m
jich postup paralyzoval naprosto zdevastovaný terén. Zapadaly do jednoho kráterů za druhým a jiné tanky je musely neustále vyprošťovat. Když se na úseku 32. pluku skupina tanků konečně dostala kousek dál od pobřeží, zastavil je rozsáhlý močál. Musely přijít na pomoc buldozery a upravit provizorní cestu, aby tanky mohly dál.
Japonská obranná postavení na Kwajaleinu byla podobně jako na Roi-Namuru umístěna především na plážích na straně oceánu; šlo o síť zákopů, pevnůstek, betonových bunkrů i protileteckých krytů využívaných k obranným účelům. Posádku tvořilo na 4000 mužů v čele s kontradmirálem Monzóem Akijamou, velitelem všech japonských sil v Marshallově souostroví. První dvě hodiny po vylodění Američané nenarazili na vážnější odpor, až krátce před polednem je dočasně zastavila silná palba kulometů a ručních zbraní, nicméně do tří hodin odpoledne postoupili k západnímu okraji letiště pokrývajícího větší část západní poloviny ostrova. Kolem čtvrté hodiny odpolední již bylo na Kwajaleinu na 11 000

mužů 7. divize. Takové síly bezesporu umožňovaly zahájení rozhodného útoku, kterému by roztříštěná japonská obrana nemohla dlouho odolávat, a územní zisk mohl být hned první den podstatně větší. Pozemní vojska, ke kterým 7. divize náležela, však měla poněkud jinou techniku boje než námořní pěchota, která se drala dopředu bez ohledu na překážky a na intenzitu nepřátelské obrany - což bylo nesmírně důležité zejména v situacích, kdy klíčovým faktorem byl z těch či oněch důvodů čas, ale na druhé straně mnohdy vedlo ke značným ztrátám. Armádní velitelé využívali všech možností, které jim skýtala převaha v těžké technice, především palebné síly dělostřelectva a podpory letectva, aby zbytečným ztrátám zabránili. Také za prvních šest hodin bojů na Kwajaleinu měly oba útočící pluky pouze 30 mrtvých a 40 raněných. S nadcházejícím soumrakem, po šesté hodině večerní, byl další postup zastaven a oba pluky zaujaly postavení na improvizované obranné linii.
Před půlnocí, za hustého deště, se Japonci pokusili o protizteč. Podporováni palbou minometů na několika místech americkou linii prorazili, ale v nelítostném boji muže proti muži jich byla většina pobita a poslední malé skupinky ukryté ve zdemolovaných bunkrech byly zničeny po rozednění. Generálmajor Corlett nařídil pokračovat v útoku od 7.15 ráno. 2. února bylo nutno překonat obtížný úsek ve střední části ostrova, kde se nacházela jak na břehu laguny, tak na oceánském pobřeží řada bunkrů a zakopaných palebných postavení. Velké nebezpečí hrozilo i ze strany japonských dvojúčelových děl umístěných v severní části ostrova, která přežila předchozí ostřelová-ní; generál proto požádal o součinnost letectvo a bojová plavidla křižující u pobřeží. Střemhlavé pualubní bombardéry měly zpočátku potíže s vyhledáním cílů, nakonec však postavení japonských děl objevily a SOOkg pumami je umlčely. Bitevní loď Idaho a dva torpédo-borce zajišťovaly palebnou podporu ze strany oceánu, další torpédo-borec operoval v laguně. Palbu lodních děl korigovali dělostřelečtí důstojníci námořnictva postupující s pozemními jednotkami, a jak se vyjádřil jeden velitel praporu, byla přesná jako střelba odstřelovačů.
184. a 32. pluk během dne za pomoci plamenometů a náloží a za podpory tanků krok za krokem likvidovaly ohniska nepřátelského odporu. Hromady trosek početných budov skýtaly bránícím se Japoncům výtečný úkryt a v řadě případů bitva spíš připomínala pouliční boje v rozbombardovaném městě než operaci prováděnou na ticho-mořském ostrově. Malé skupiny pěšáků dobývaly jedno japonské postavení za druhým, zvlášť nebezpeční byli jednotliví nepřátelští vojáci, kteří v dobře zamaskovaných úkrytech bez hnutí vyčkávali, až
238
239
je první sledy postupujících Američanů přejdou, a poté zahajovali zákeřnou palbu. Když byli objeveni, zpravidla spáchali sebevraždu explozí ručního granátu. Fanatismus japonských vojáků neznal mezí. Stalo se, že až do okamžiku výbuchu přidržovali granát na plátech amerického tanku, nebo v jednom případě několik důstojníků, možná v šoku z těžkého ostřelování, vyběhlo z úkrytu a napadlo projíždějící tank svými meči. Za těchto podmínek probíhal boj o

Kwajalein 2. února i celý následující den. 4. února zbývalo dobýt posledních několik set metrů na severním konci ostrova. Do tohoto prostoru se stáhlo na 500 japonských vojáků, většina raněných, s proraženýmu ušními bubínky a na pokraji sil, neboť tři dny byli bez jídla a bez vody. Přesto se bránili do posledního dechu. Téměř do jednoho byli pobiti a v 15 hodin 30 minut generálmajor Corlett hlásil, že organizovaný nepřátelský odpor na Kwajaleinu ustal.
Po obsazení hlavní ostrova zbývalo vyčistit řetěz ostrůvků táhnou-í čí se na sever a tvořící východní stranu atolu. Za podpory torpédo--| borců, připlouvajících až těsně k pobřeží, byla akce skončena do ve-! čera 6. února likvidací několika set porůznu roztroušených japon-| ských vojáků. Poté byl celý kwajaleinský atol v amerických rukou. Při _4 jeho dobývání 372 Američanů padlo a 1582 bylo zraněno, Japonci Í měli 7870 padlých, jen 265 vojáků bylo zajato, z toho 165 Korejců. ! Na rozdíl od Tarawy byly americké ztráty podstatně nižší, především díky zkušenostem získaným právě při operaci GALVANIC. Koncentrovaná a nebývalé silná dělostřelecká palba spolu s útoky letectva uvolnily invazním jednotkám cestu. Admirál Nimitz ve zprávě o operaci napsal: „Musí být konstatováno, že obsazení atolu by nemohlo být provedeno tak rychle a s tak malými ztrátami bez předchozí palební přípravy, překonávající trváním i intenzitou vše, k čemu dosud v dějinách válek - možná s výjimkou Verdunu v první světové válce -došlo. Podle odhadů bylo 50 procent Japonců zabito palbou lodních děl, pozemního dělostřelectva a leteckým bombardováním před zahájením útoku, nehledě ke škodám způsobeným na obranném systému, vybavení, morálce a bojeschopnosti nepřítele. Například na Červených plážích na ostrově Kwajalein byla původní obranná zařízení z devadesáti procent nerozpoznatelná..."
Operace CATCHPOLE a nálety na Truk
Ještě před zahájením FLINTLOCKU bylo ve Spojených státech rozhodnuto, že při nejbližší vhodné příležitosti musí být obsazen i atol
240
Eniwetok, nejzápadněji položeny atol Marshallova souostroví, vzdálený 326 mil severozápadně od Kwajaleinu. Eniwetok v rukou Spojenců znamenal jednak získání úplné kontroly nad Marshallovým souostrovím, jednak základnu k podpoře dalších operací ve středním Tichomoří, ať již namířeným proti Truku nebo Marianám. Podle původních záměrů mělo Spruanceovo 5. loďstvo po dobytí Kwajaleinu odplout do jižního Tichomoří, aby podpořilo útok na Kavieng na Novém Irsku - že bude nakonec rozhodnutím Výboru náčelníků štábů z 12. března 1944 zrušen, zatím ještě nikdo nevěděl. Teprve poté se mělo loďstvo vrátit do středního Tichomoří a podílet se na operaci CATCHPOLE, jak zněl krycí název pro útok na Eniwetok. Zahájení CATCHPOLU bylo předběžně stanoveno na 1. května 1944.
Viceadmirál Spruance se však domníval, že je třeba udeřit na Eniwetok předtím, než jeho loďstvo odpluje na jih. Stejného názoru byl i velitel V. výsadkového sboru generálmajor Holland M. Smith i kontradmirál Turner, jehož štáb již připravil plán, podle kterého měl být Eniwetok obsazen hned po skončení FLINTLOCKU. Protože FLINTLOCK od počátku probíhal velmi úspěšně, doporučil Turner Spruanceovi již 2. února, aby byla bez odkladů zahájena operace CATCHPOLE, dřív, než Japonci přisunou na Eniwetok posily a zesílí jeho obranu. Spruance postoupil Turnérovo memorandum Nimit-zovi a velitel Tichomořského loďstva a oblasti Tichého oceánu přiletěl 5. února na Kwajalein, aby návrh projednal se svými podřízenými osobně. Výsledkem bylo rozhodnutí, že k vylodění na Eniwetoku dojde už 17. února a ve stejnou dobu Spruanceův svaz rychlých letadlových lodí napadne Truk.
Americké velení si dobře uvědomovalo, že zaútočit na Eniwetok bez předchozí neutralizace velkých japonských základen na Saipanu v Marianách, Truku ve středních a Ponape ve východních Karolínách by představovalo neúnosné riziko. Saipan byl od Eniwetoku vzdálen 1017 mil, Truk 667 mil a Ponape dokonce jen 362 mil. Odtud startující letouny mohly snadno napadnout jak invazní konvoje, tak vyloděná vojska a nebezpečí hrozilo i ze strany japonského loďstva soustředěného v Truku. V prvé řadě vyvstala jako základní předpoklad úspěšného pokračování spojeneckého postupu středním Tichomořím nutnost zajistit si naprostou nadvládu ve vzduchu, neboť japonské letectvo bylo přes všechny utrpěné ztráty stále ještě schopno tvrdě zasahovat. Američané se o tom přesvědčili v nočních hodinách 12. února, kdy šest japonských čtyřmotorových hydroplánů vzlétlo ze Saipanu, při mezipřistání na Ponape doplnily palivo a poté provedly nálet
241
na velké skladiště pohonných hmot, potravin a válečného materiálu na čerstvě obsazeném ostrově Roi. Osmdesát procent nahromaděných zásob materiálu bylo zničeno, zapáleny byly dvě velké výsadkové lodi, 25 námořních pěšáků zabito a 130 těžce zraněno. Žádný z japonských letounů nebyl sestřelen.
Úkol postarat se o Ponape připadl 7. letecké armádě generálmajo-ra Willise H.

Halea, který v polovině ledna 1944 zřídil své velitelství na ostrově Bairiki v atolu Tarawa. Ve dnech 15. až 26. února liberato-ry startující z letišť na Tarawě napadly Ponape, vzdálené přes 900 mil, pětkrát, svrhly přitom 118 tun tříštivých pum a 6000 pum zápalných. I když Ponape nebylo vyřazeno natrvalo, v době vylodění na Eniwe-toku odtud nevzlétl jediný letoun. Truk dostal na starost 58. svaz rychlých letadlových lodí kontradmirála Marka A. Mitschera.
Atol Truk byl nejdůležitější japonskou námořní základnou ve středním Tichomoří a současně i významnou leteckou základnou. Přes něj vedly cesty do jižní a jihozápadní části oceánu a od července 1942 bylo jeho výtečné kotviště domovským přístavem hlavních sil Spojeného loďstva. Nyní tam na stožáru obrovité bitevní lodi Musaši vlála vlajka velitele loďstva admirála Kogy. Japonci přikládali Truku takový význam, že jeho zajištění před útoky spojeneckého letectva a před spojeneckým leteckým průzkumem bylo hlavním důvodem pro obsazení Rabaulu, Lae a Salamauy v prvních měsících války. Washingtonští stratégové dlouho nebyli jednotní v názoru, jakým způsobem s Trukem naložit. Jedna skupina tvrdila, že jeho obsazení je nezbytným předpokladem postupu k domácím japonským ostrovům. Argumentovali zejména tím, že ve středním Tichomoří není kromě Truku základna, která by plné uspokojila potřeby letectva i námořnictva: na řadě ostrovů je sice možno vybudovat velká letiště, nemají však dostatečně prostorná kotviště, nebo naopak, kde je dobrý přístav - jako například na Eniwetoku -, nejsou podmínky k výstavbě plně vyhovujícího letiště. Druhá skupina tvrdila, že obdobně jako v případě Rabaulu by byl přímý útok na Truk dlouhodobou a nesmírně náročnou operací vyžadující nasazení nejméně pěti divizí a stovek lodí, proto doporučovali pouze jej neutralizovat. Nakonec strategickou směrnicí ze dne 12. března 1944 Výbor náčelníků štábů s konečnou platností rozhodl o neutralizaci Truku. První velký úder měl Truku zasadit Mitscherův 85. operační svaz v souvislosti s nadcházejícím vyloděním na Eniwetoku. Viceadmirál Spruance pro tento účel určil tři ze čtyř operačních skupin svazu; skupina kontradmirála Gindera měla zajišťovat leteckou podporu útoku na Eniwetok.
Dne 4. února odstartoval z letiště u mysu Torokina na Bougainvil-
242
. k ietu dlouhému 850 mil čtyřmotorový liberator letectva námořní pěchoty. Těžký bombarder mířil na sever; šlo o první průzkumný let spojeneckého letounu vyslaného k Truku. Po jeho návratu a po vyhodnoceni pořízených fotografií bylo zřejmé, že v truckem kotvišti se zdržuje jedna bitevní loď, dvě letadlové, pět nebo šest těžkých křižní-ků čtyři lehké křižníky, dvacet torpédoborců, dvanáct ponorek a velké množství dopravních lodí různých velikostí. Byla to plavidla Spojeného loďstva, která zůstávala v Truku i poté, co admirál Koga již před časem odeslal část loďstva na Palauské ostrovy, ležící východně od Filipín; po zahájení spojeneckého tažení středním Tichomořím si totiž Koga uvědomil, že i Truk přestává být bezpečným, a kromě toho z Palauských ostrovů mohly lodi Spojeného loďstva lépe chránit přístupy k Filipínám, ohroženým MacArthurovýrn postupem po severním pobřeží Nové Guineje.
Poté co byla admirálu Kogovi hlášena návštěva amerického průzkumného letounu, nepochyboval, že je předzvěstí nepříjemností, které na sebe nedají dlouho čekat. Proto hned v následujících dnech přemístil na Palauské ostrovy i další bojová plavidla a sám s bitevní lodí Musaši odplul do Japonska. Tak před 17. únorem opustily Truk všechny válečné lodi s výjimkou dvou lehkých křižníků a osmi torpédoborců. Stále tam však zůstávalo na 50 dopravních a pomocných plavidel různých typů, jejichž odplutí bylo z těch či oněch příčin pozdrženo. Ta, spolu s letouny nacházejícími se na truckých vzletových drahách, se stala cílem nejmohutnějších náletů palubního letectva, k jakým dosud na tichomořském válčišti došlo.
Dne 15. února se tři skupiny amerických letadlových lodí setkaly severně od atolu Eniwetok a z nádrží pěti čekajících cisternových lodí doplnily pohonné hmoty. Nato vysokou rychlostí zamířily k atolu Truk a před rozedněním 17. února dosáhl operačního prostoru asi 90 mil severovýchodně od jeho nejdůležitějšího ostrova Dublon. K prvnímu úderu vzlétlo 72 stíhaček, které opustily letadlové paluby pěti letadlových lodí ještě za tmy. Jejich úkolem bylo paralyzovat japonskou stíhací ochranu, a tím připravit cestu vlnám bombardérů. Kolem 45 japonských stíhačů se je pokusilo zadržet a dalším asi čtyřiceti se podařilo vzlétnout v posledních vteřinách předtím, než se americké letouny objevily nad letišti Moen, Eten a Parám. Výsledek útoku byl fantastický: 30 japonských letadel bylo sestřeleno a asi 40 zničeno na zemi, z amerických stíhačů se nevrátili na paluby mateřských lodí pouze čtyři. Hned za stíhačkami přilétlo 18 avengerů, které zasypaly přistávací dráhy tříštivými a zápalnými pumami. Desítky parkujících letounů se rozlétaly na kusy pod přímými zásahy pum,
243

od hořícího benzinu rozlévajícího se po betonových drahách vzplanuly další, explodovala munice, nádrže pohonných hmot, zkáza se nezadržitelně šířila. Po skončení prvního náletu stíhaček a avengerů zůstalo z 365 japonských letounů nacházejících se na Truku boje-schopných ani ne sto. Když druhého dne ráno Američané provedli další útok na letiště, nevzlétlo proti nim ani jedno japonské letadlo.

Zatímco letouny z těžkých letadlových lodi zasazovaly zničující údery japonskému letectvu, ve 4.43 z palub pěti lehkých letadlových lodí, zdržujících se asi 80 mil severovýchodně od ostrova Dublon, vzlétly další vlny stíhaček, střemhlavých a torpédových bombarderů k útoku na nepřátelská plavidla. Bombardéry nesly 369 půltunových pum, 498 čtvrttunových a asi 70 torpéd. Několik japonských letounů se jim sice postavilo do cesty, nebylo však v jejich silách příval zadržet. Větší nebezpečí hrozilo útočníkům ze strany protiletadlových baterií hustě rozmístěných kolem trucké laguny a děl na palubách japonských lodí, ale ani těm se nepodařilo pohromu odvrátit. Bombardéry se v houfech vrhaly na zakotvená plavidla i na ta, která se zoufale pokoušela z laguny uniknout na otevřené moře. O intenzitě úderu svědčí, že každý z náletů, ke kterým toho dne došlo, byl prováděn větším počtem letounů než kterýkoliv z oněch dvou, jimiž Japonci 7. prosince 1941 napadli Pearl Harbor.

Až v sedm hodin večer se objevilo sedm torpédových bombarderů typu Kate, kterým se podařilo vzlétnout z letiště Parám, což byl za celou dobu operace jediný japonský protiútok namířený proti Mit-scherovým letadlovým lodím. Protože bombardéry byly vybaveny radarem, nemělo význam snažit se jim ve tmě uniknout manévrováním. Doprovodná plavidla však obklopila letadlové lodi takovou baráží protiletadlové palby, že japonští piloti dvě hodiny kroužili, aniž se odvážili zaútočit. Až těsně po 21. hodině se začal jeden z nich přibližovat. Z paluby Yorktownu mu byl v ústrety katapultován noční stí-hač. Přestože byl naváděn radarem, Japonce minul, a ten svrhl torpédo, které zasáhlo letadlovou loď Intrepid. Exploze měla za následek zaplavení několika podpalubních komor, zablokování kormidla, smrt jedenácti a zranění sedmnácti námořníků. Za doprovodu lehké letadlové lodi Cabot, dvou křižníků a čtyř torpédoborců se Intrepid, udržující kurz pomocí změn chodu strojů, stáhl k Eniwetoku. Trvalo několik měsíců, než byl opraven a mohl se vrátit do služby.

V časných ranních hodinách, mezi půlnocí a rozbřeskem, 18. února byl proveden první noční nálet v historii palubních letounů amerických letadlových lodí. Údernou skupinu tvořilo 12 avengerů, z nichž každý nesl čtyři 250kg pumy. Letouny byly katapultovány ve
dvě hodiny v noci z palub Enterprise, v tu dobu křižující 100 mil východně od Truku. V minutových intervalech opouštěly jeden za druhým letadlovou loď a mířily ke kotvištím u truckých ostrovů Dublon a Eten. Když letouny pronikly nad lagunu, jedno ze zakotvených plavidel rozsvítilo světla, aby útočníky upozornilo, že jde o nemocniční loď. Pomocí radiolokátorů bombardéry vyhledávaly cíle a beze spěchu na ně nalétaly ve výši stožárů. Protiletadlová palba sice sílila, ale kromě případů, kdy se japonští dělostřelci mohli orientovat podle žhavých plynů tryskajících z výfuků útočících letounů, byla velmi nepřesná. Třináct pum naplno zasáhlo zvolené cíle, sedm dopadlo těsně vedle a dvě explodovaly na blízkých ostrůvcích, které letci zaměnili za kotvící lodě. Noční nálet byl velmi úspěšný, na jeho konto připadla celá jedna třetina škod způsobených japonským lodím během operace Mitscherova svazu. Byl výsledkem dvouleté přípravy, mnoha pokusů a speciálního vybavení použitých letounů. Jednoznačně prokázal vysokou účinnost nočního bombardování, a poté, co se potvrdila i'při následujících operacích letadlových lodí, zejména v bitvě ve Filipínském moři, admirál Nimitz rozhodl pouze pro tento účel vyčlenit Enterprise a dvě lehké letadlové lodi. Na vybraných plavidlech bylo nutno změnit režim: dosavadní praxe jak denních, tak i nočních operací z paluby téže lodi letce nadměrně vyčerpávala; bylo proto třeba činnost organizovat tak, aby letci i palubní personál podílející se na nočních operacích měli přes den možnost odpočinku. Bylo nutné potřebným způsobem zaměřit i výcvik, zejména zvýšit odbornost a kvalitu práce obsluh radiolokátorů, neboť jejich dokonalá funkce byla základním předpokladem nočních akcí. Třeba říci, že úsilí vynaložené v tomto směru nebylo zbytečné a přineslo skvělé výsledky.

Po rozednění 18. února znovu vzlétly z letových palub těžkých letadlových lodí Enterprise, Yorktown, Essex a Bunker Hill vlny bombarderů a stíhaček směrem k Truku. Tentokrát byla pozornost zaměřena na pozemní cíle, na vzletové dráhy, sklady, hangáry a skladiště munice.

Zatímco palubní letouny útočily na Truk, operační skupina, které velel osobně viceadmirál Spruance, tvořená dvěma mohutnými bitevními loďmi New Jersey a Iowa,

těžkými křižníky Minneapolis a New Orleans, čtyřmi torpédoborci a lehkou letadlovou lodí Cowpens, začala již v ranních hodinách 17. února opisovat velký kruh kolem atolu, aby japonským lodím ohroženým nálety zabránila uniknout z truc-kého kotviště do bezpečí. Krátce před jednou hodinou odpolední hlásil průzkumný letoun severozápadně od Truku skupinu nepřátel-
l
244
245
ských plavidel. Šlo o lehký křižník Katori a torpédoborce Maikaze a Nowaki, napadené již v předchozích hodinách palubními letouny, přičemž byl Katori vážně poškozen. Teď se ze všech sil pokoušely dostat z dosahu amerických bombardérů. Poblíž se nacházela i menší japonská nákladní loď, blížící se k Truku od severu. Ta se stala cílem prvního útoku plavidel Spruanceovy skupiny. Napřed ji napadly torpédoborce a nakonec ji bitevní loď New Jersey poslala ke dnu několika salvami 127mm děl své pomocné výzbroje.
Poté Spruance nařídil těžkým křižníkům a dvěma torpédobor-cům, aby dostihly a potopily Katori, který následkem poškození leteckými pumami plul sníženou rychlostí a nemohl uniknout. První granáty na japonský lehký křižník opět vystřelily torpédoborce, po chvíli se připojily i Minneapolis a New Orleans, které pomalu zkracovaly vzdálenost a svými osmnácti 203mm děly japonskou loď doslova drtily. Katori opětoval palbu, přestože americké granáty probíjely jeho trup, rozmetávaly nástavby, exploze v podpalubí demolovaly kotelny a strojovny, muži hynuli po desítkách a v pár minutách vzplály na mnoha místech požáry. Nerovný souboj trval jen deset minut, pak se japonská loď začala převracet, ale i za této situace pálila její zadní baterie 140mm děl. V jednu hodinu 41 minut zmizel kouřem zahalený křižník pod hladinou.
V době, kdy se naplňoval osud Katoriho, jiné dva americké torpédoborce se spolu s oběma bitevními loďmi zaměřily na torpédoborec Maikaze. Potápějící se Katori byl už v plamenech od přídě po záď, když dal Spruance oběma těžkým křižníkům pokyn, aby se o něj přestaly zajímat a dorazily Maikaze. Hořící torpédoborec, stejně jako předtím lehký křižník, bojoval do poslední chvíle, dokonce vystřelil několik torpéd a jen díky včasnému upozornění pilota letounu kroužícího nad místem bitvy americké lodi rychlým úhybným manévrem unikly z jejich dráhy. V l hodinu 43 minuty se rozstřílený vrak Maikaze rozlomil a klesl ke dnu. Druhý japonský torpédoborec Nowaki se jako jediný z napadené skupiny zachránil jen proto, že včas začal prchat nejvyšší rychlostí, jaké byl schopen. Přestože byl vzdálen více než pětatřicet kilometrů, New Jersey a lowa se jej pokoušely zasáhnout a zastavit svými 406mm děly, a i když pár granátů dopadlo velmi blízko, Nowaki unikl. Ani tato japonská loď neopustila bojiště bez pokusu oplatit ránu ranou, na útěku vystřelila torpéda, z nichž jedno, přes velkou vzdálenost, ze které bylo vypáleno, projelo nebezpečné blízko před přídí bitevní lodi New Jersey.
Uspokojení ze zničení nepřátelských křižníků, torpédoborce a dopravní lodi zkalila posádkám Spruanceových plavidel nešťastná
246

dálost, ke které došlo v době, kdy se potápěl Katori. Závada ve spo-• ní mezi jednotlivými operačními skupinami 58. svazu způsobila, že palubní letouny útočící na Truk nebyly informovány o pohybech Spruanceovy skupiny, a ta na druhé straně nic nevěděla o průběhu leteckých operací. Tak se stalo, že jedna formace amerických bom-bardérů jen v posledním okamžiku přerušila nálet na Spruanceovy lodi, které považovala za prchajícího nepřítele. Když velitel letu zjistil, že jde o vlastní plavidla, chtěl jim předat informaci o pozici několika poškozených japonských lodí. Se svým střemhlavým dauntles-sem se zapnutým elektronickým identifikačním zařízením, které jej mělo na matnicích radiolokátorů Spruanceových lodí odlišit od nepřítele, se snažil na palubu lowy shodit vzkaz. Důstojník koordinující na lowě palbu protiletadlových kulometů sice vydal varování, že jde o vlastní letoun, ale naneštěstí v jedné části lodi velitel obsluhy kulometů zaměnil slovo „vlastní" za „nepřátelský" a přikázal zahájit palbu. Bombardér, který se nacházel v bezprostřední blízkosti a byl snadným cílemv se zřítil do vln proděravěn jako řešeto a oba muži jeho osádky zahynuli.
Krátce po druhé hodině odpolední Spruanceovy lodi změnily kurz na jihozápad a po dvou hodinách plavby se objevilo v dohledu rnalé japonské plavidlo, stíhač ponorek Ch 24. Okamžitě k němu vyrazil torpédoborec Burns. Přestože nepoměr palebné kapacity obou soupeřů byl obrovský, Japonci se začali zuřivé bránit a jejich střelba ustala až v okamžiku, kdy se přes palubu potápějícího se stíhače převalila voda. Z šedesáti japonských trosečníků, kterým se podařilo loď opustit, jen šest se nechalo vytáhnout na palubu torpédoborce; ostatní dali

přednost smrti. Během další plavby se Spruanceova skupina již s nepřítelem nesetkala a ráno 18. února se připojila k hlavním silám 58. operačního svazu. Poté co v dopoledních hodinách přistály na paluby letadlových lodí letouny vyslané k poslednímu rannímu náletu na Truk, vydal kontradmirál Mitscher v poledne rozkaz k návratu k čekajícím cisternovým lodím. Po natankování svaz odplul do kwajaleinské laguny.
Během dvou dnů trvání operace palubní letouny provedly 1250 bojových vzletů, na námořní cíle svrhly 400 tun pum a torpéd a 94 tun na letiště a pozemní cíle. Císařské námořnictvo bylo nuceno rozloučit se (včetně plavidel zničených děly Spruanceovy skupiny) se dvěma lehkými a třemi pomocnými křižníky, čtyřmi torpédoborci, dvěma plovoucími základnami pro ponorky, dvěma stíhací ponorek, lodí určenou k přepravě letounů, pěti cisternovými a devatenácti dopravními loďmi. Většina z nich byla potopena, některé zapáleny, jiné vr-
247
l
ženy na břeh, ale všechny byly totálně zničeny. Nejtíživěji Japonci nesli ztrátu dopravních lodí (celkem šlo o 137 100 tun lodní tonáže), kterých se jim v té době zoufale nedostávalo, a přitom neměli žádnou reálnou možnost neuspokojivý stav zlepšit.
I když operace byla velmi úspěšná, ozvaly se i kritické hlasy, které oprávněné poukazovaly na to, že mohlo být dosaženo ještě lepších výsledků. Hlavní nedostatek byl spatřován v dosavadní jednostranné zaměřenosti osádek palubních letounů na boj s nepřátelským letectvem, především v obranném slova smyslu, a na podporu výsadkových operací. Chyběl výcvik a praxe v bombardování námořních cílů. Například při útoku na rychle plující japonský torpédoborec bylo vyplýtváno šest torpéd a dvanáct půltunových pum, aniž bylo plavidlo zasaženo nebo jen poškozeno, přitom ve stejnou dobu zůstaly pominuty jiné a snadněji zranitelné cíle. Velitel Tichomořského loďstva admirál Nimitz okamžitě učinil opatření k nápravě a výcvik leteckých skupin letadlových lodí byl v potřebném směru doplněn a zinten-zivněn.
Těžké ztráty neutrpělo při útoku na Truk jen japonské loďstvo. Ve vzdušných soubojích nebo na letištích bylo zničeno a poškozeno 250 až 275 japonských letounů, což značnou měrou ochromilo boje-schopnost japonského letectva jak v prostoru středního, tak i jihozápadního Tichomoří; při vylodění na Eniwetoku nezasáhlo jediné nepřátelské letadlo. Hlavního záměru sledovaného výpravou 58. operačního svazu proti atolu Truk bylo tedy dosaženo. Američané přitom přišli o 12 stíhaček, 6 střemhlavých a 7 torpédových bombar-dérů, 29 pilotů a příslušníků osádek bylo zabito nebo nezvěstných. Ztráty na životech sestřelených letců by byly značné vyšší nebýt všemožného úsilí vynaloženého na jejich záchranu, přičemž hlavní roli sehrály ponorky a hydroplány. Když například po sestřelení stíhače z Essexu poručíka Georga M. Blaira, který skončil na hladině trucké laguny, velitel letu oznámil, kde se pilot nachází, a žádal o vyslání záchranného letounu, těžký křižník Baltimore okamžitě katapultoval hydroplán. Zatímco devět amerických letounů kroužilo nad místem sestřelu a střelbou z palubních zbraní bránilo japonskému torpédo-borci Fumizuki, aby se k trosečníkovi přiblížil, hydroplán dorazil, vzal poručíka do kabiny a vrátil se k mateřské lodi, poblíž které dosedl s posledním litrem benzinu v nádrži, neboť musel odstartovat s omezeným množstvím paliva, aby mohl z hladiny laguny vzlétnout se zátěží jednoho muže navíc. Za obdobné situace zachraňoval hydroplán bitevní lodi Massachusetts stíhače z letadlové lodi Cowpens, který se zřítil po souboji s japonskými stíhačkami. Osm dalších ame-
248
rických stíhačů hlídkovalo nad kamarádem až do chvíle, kdy se objevil záchranný hydroplán, který přesně navedli. Teprve poté, i když už za tmy, se všichni vrátili na palubu Cowpensu.
Nálety provedenými 17. a 18. února 1944 se sice nepodařilo zničit nét vzletových drah truckého letiště, toto datum však znamenalo konec použitelnosti atolu jako předsunuté námořní základny a kotviště japonského Spojeného loďstva. Ještě snad významnějším následkem operace byla rána zasazená japonskému sebevědomí a morálce. Skončil mýtus o nedobytné pevnosti a druhé, domácím japonským ostrovům bližší ochranné linii byl zasazen tvrdý úder. Japonské velení už nemohlo pravdu zakrýt a 18. února tokijský rozhlas přiznal: „Silný americký operační svaz se ve středu ráno náhle přiblížil ke Karolínským ostrovům a opakovaně útočil na naši důležitou strategickou základnu Truk velkým množstvím palubních letounů. Nepřítel neustále opakuje mocné nálety několika sty stíhaček a bom-bardérů... Tempo nepřátelských operací naznačuje, že útočné síly již směřují,k naší zemi." Došlo-li k oficiálnímu prohlášení takové otevřenosti a závažnosti, znamenalo to jen jediné: tokijští militaris-té si přes stále přetrvávající fantastické a

nereálné tirády vytrubované prostřednictvím sdělovacích prostředků uvědomili, že se jirn situace na frontách vymyká z rukou a je na čase začít národ připravovat na nejhorší.
Japonci s budováním obranných zařízení na atolu Eniwetok dlouho otáleli. Válka proti Spojeným státům již trvala 11 měsíců, když na ostrov Engebi připlulo 300 mužů pracovních oddílů, aby započali s pracemi na výstavbě letiště. V prosinci roku 1942 dorazilo 500 korejských stavebních dělníků. V polovině roku 1943, po dokončení vzletové dráhy, byla většina pracovníků přemístěna na Kwajalein a poté posádku atolu tvořilo jen několik desítek vojáků s dvěma 120mm děly. Až ke konci roku 1943, když význam letiště na Engebi vzrostl, přibylo na 50 mužů pozemního leteckého personálu. 4. ledna 1944 připlul do eniwetocké laguny konvoj s 2586 vojáky 1. obojži-velné brigády, dělostřelectvem, minomety a tanky. Brigáda byla vyčleněna z Kuantungské armády v Mandžusku a přes Truk odeslána k Marshallovým ostrovům. Američané sice zaznamenali připlutí kon-voje na Truk, jeho další pohyb jim však zůstal utajen. Až z dokumentů ukořistěných na Kwajaleinu a z výpovědí válečných zajatců vyplynulo, že cílovou stanicí konvoje byl Eniwetok.
Velitel brigády generálmajor Jošima Nišida po příjezdu zjistil, že obrana atolu prakticky vůbec neexistuje, a okamžité začal zjednávat
249
nápravu. Provedl inspekční cestu po všech ostrovech, na nejdůležitějších rozmístil posádky, a především vyžadoval, aby všichni jeho muži pracovali dnem i nocí na výstavbě obranných zařízení. V polovině ledna dostal ještě 200 civilistů z Okinawy, které též okamžité zapojil do práce. Své velitelství generál zřídil na ostrově Parry, kde soustředil 1115 příslušníků bojových jednotek a 232 civilistů.
Přestože Japonci na Parry vyvinuli obrovské úsilí, aby ostrov opevnili, nepodařilo se jim dosáhnout všeho, co zamýšleli - chyběl čas, těžké mechanismy a jejich pracovní výkonnost snižoval nedostatek potravin i přírodní podmínky, na které nebyli zvyklí. Nicméně dokázali vybudovat velmi účinnou obrannou soustavu. Centrem každého ohniska odporu byl bunkr pro pět až deset mužů, pokrytý kmeny kokosových palem a vrstvou písku, od něj vedly tunely - na mnoha místech tvořené za sebou naskládanými plechovými barely zbavenými horní a dolní části - ke kruhovým okopům zakrytým silným vlnitým plechem a zeminou a i tyto okopy byly navzájem propojeny vyhrabanými tunely. Při objevení hlavního bunkru mohli obránci prolézat k okopům nebo se podle potřeby přemisťovat z jednoho okopu do druhého. Vše bylo tak dokonale zamaskováno, že i ze vzdálenosti pár kroků bylo těžko něco rozpoznat, a letecký průzkum nemohl objevit vůbec nic. I když opevnění na Parry, a obdobná existovala i na ostrovech Engebi a Eniwetok, byla méně odolná než železobetonové pev-nůstky, s nimiž se Spojenci setkali na jiných atolech, dokázal Nišida v časové tísni a s omezenými prostředky maximum.
Druhá největší posádka se nacházela na Engebi, kam Nišida umístil 1276 mužů. Na ostrově Eniwetok bylo kolem 800 Japonců, kteří už dokonce začali budovat i betonové pevnůstky a pokládat miny. Celkem měl tedy japonský velitel k obraně atolu asi 3500 mužů; ne všichni sice náleželi k bojovým jednotkám, ale po předchozích zkušenostech muselo spojenecké velení předpokládat, že s eventuální výjimkou korejských a okinawských dělníků bude každý z nich bojovat do posledního dechu.
První nálet na Eniwetok provedly 30. ledna 1944 letouny skupiny rychlých letadlových lodí kontradmirála F. C. Shermana. Ještě před rozedněním se objevily nad letištěm ostrova Engebi, stíhačky zabránily nepřátelským pilotům v odstartování a poté se spolu s bombar-déry vrhly na 15 zaparkovaných středních bombardérů. Zničily je do jednoho. Další nálety následovaly v prvních dnech února. 7. února Shermanovu skupinu vystřídala skupina kontradmirála S. P. Ginde-ra, jejíž palubní letouny se znovu vrátily 11. a 13. února.
250
1
Provedení operace CATCHPOLE, tedy obsazení atolu Eniwetok, bylo svěřeno kontradmirálu Harrymu W. Hillovi, veliteli útočné skupiny která před několika dny úspěšně ukončila akci proti atolu Ma-juro. Do jeho nově zřízené Expediční skupiny Eniwetok byl zařazen jako její hlavní složka Záložní svaz námořního kapitána D. W. Loo-mise kterého nebylo třeba užít v operaci FLINTLOCK a na jehož devíti transportních lodích se nacházelo 8000 vojáků 1. taktické skupiny brigádního generála Thomase E. Watsona (šlo o 22. posílený pluk námořní pěchoty a 106. posílený pluk 27. pěší divize). Pod Loo-misovo velení náleželo i 9 tankových výsadkových lodí, 6 transportních výsadkových člunů, jedna doková výsadková loď vezoucí tanky a dva transportní torpédoborce. Součástí Expediční skupiny Eniwetok byla i skupina palebné podpory kontradmirála Jesse B. Oldendor-fa tvořená třemi staršími bitevními loďmi, třemi těžkými křižníky a

patnácti torpédoborci a skupina tří doprovodných letadlových lodí kontradmirála V. H. Ragsdalea doprovázená čtyřmi torpédoborci.
Operačnj plán sestavený kontradmirálem Hillem a brigádním generálem Watsonem připomínal plán užitý při útoku na atol Kwaja-lein. V první fázi měly být obsazeny dva ostrůvky sousedící s Engebi, poté samotný ostrov Engebi, potom ostrovy Eniwetok a Parry a nakonec budou od Japonců vyčištěny zbývající ostrůvky atolu. Nejvýznamnějším a také prvním cílem operace byl ostrov Engebi, na kterém se nacházelo jediné japonské letiště v atolu.
V časných ranních hodinách 17. února se výsadkové loďstvo přiblížilo k atolu. Pokud velitelé invazních sil nechtěli riskovat vylodění v silném příboji, dorážejícím na oceánský břeh ostrovů, bylo nutno vplout do laguny. Vedly do ní jen dva vjezdy vhodné k proplutí velkých lodí: Hluboký vjezd na východní straně mezi ostrovy Parry a Japtan a Široký vjezd na jižní straně mezi ostrovy Eniwetok a Igu-rin. Útok zahájily křižníky a torpédoborce ostřelováním ostrovů Eniwetok, Parry a Japtan, současně k oběma vjezdům do laguny vypluly minolovky. Hluboký vjezd zaminován nebyl, ale v širokém uvázlo v jejich sítích 28 min; šlo o první japonské minové pole, se kterým se Američané v průběhu tažení Mikronésií setkali. Po vyčištění plavebních tras výsadková plavidla vplula do laguny Širokým vjezdem a těžké lodi skupiny palebné podpory Hlubokým vjezdem. Bylo s podivem, že po celou dobu ostřelování a bombardování ostrovů na jižní straně atolu ani během vjezdu lodí do laguny nezazněl z Eniwetoku ani z Parry jediný výstřel, všude byl klid, zdálo se, že ostrovy jsou opuštěny. Na můstcích proplouvajících lodí, zejména v Hlubokém vjezdu, však nepolevovalo napětí. Jak později napsal Hillův operační

důstojník kapitán Ricketts: „Sledovat loďstvo vplouvající v koloně do laguny úzkým vjezdem a potom pokračující nepřátelskou lagunou více než dvacet mil bylo jednou z nejdramatičtějších událostí, jaké jsem byl svědkem za celou válku."
Nepřátelské baterie, přestože měly americká plavidla doslova před ústími děl, se neozvaly, a to ani v případě, kdy kolem Parry lodi proplouvaly ve vzdálenosti necelých 200 metrů od břehů. Po průjezdu lagunou zahájily bitevní lodi ve 12 hodin 30 minut ostřelování Engebi, zatímco dva torpédoborce se soustředily na ostrůvky Camellia a Canna, sousedící s Engebi na východní straně. Ve stejnou dobu do člunů a obojživelných traktorů nastoupily průzkumné oddíly námořních pěšáků, jejichž úkolem bylo obsa-

dit Camellii a Cannu, kde američtí velitelé hodlali umístit děla k podpoře útoku na Engebi. Došlo však k prvním potížím. Stíhač ponorek SC-1066, který měl navést výsadková plavidla ke Canně, ji zaměnil za jiný ostrůvek a torpédoborec, jehož čluny měly přivézt na pobřeží z jedné z tankových výsadkových lodí munici a zásoby, je poslal k jiné lodi. Nicméně ve 13.38 přistála výsadková plavidla u pobřeží obou určených ostrůvků a začal převoz munice a děl. Trval nad očekávání dlouho a tato série nedopatření měla za následek, že kontradmirál Hill na místě zbavil velení velitele SC-1066 a brigádní generál Wat-son učinil totéž v případě velitele polního dělostřelectva. Do setmění však už bylo na obou ostrůvcích umístěno dvanáct 7 5 mm houfnic a dvanáct 105mm děl připravených k zahájení palby. Současně byl obsazen i ostrůvek Zinnia, sousedící s Engebi na západě, čímž byla japonské posádce na Engebi Odříznuta cesta k ústupu.
Následujícího dne 18. února v 7 hodin ráno zahájila námořní děla a dělostřelectvo umístěné na Camellii a Canně přípravnou palbu. Na Engebi dopadaly stovky granátů, dělostřelba byla přerušena jen na deset minut, kdy útočily palubní letouny, a poté pokračovala až do 8.38 hodin. V tu dobu průzkumný letoun shodil světlici, oznamující, že invazní čluny jsou vzdáleny jen 200 metrů od pobřeží, a děla se odmlčela.
Ostrov Engebi svým tvarem připomíná rovnoramenný trojúhelník. Na jeho jižní straně byly v úseku o délce 700 metrů vybrány dvě invazní pláže, nazvané Bílá l a Modrá 3. Na první z nich se měl vylodit 1. prapor 22. pluku námořní pěchoty, na druhé 2. prapor téhož pluku. Převáželo je na 40 obojživelných traktorů a šest pěchotních výsadkových člunů. První vlna dosáhla břehu v 8 hodin 44 minut a obojživelné traktory vjely až 100 metrů na pláž, aby podpořily útočící pěchotu. Do půl jedenácté byl na břehu celý posílený 22. pluk s dělostřelectvem a tanky, celkem 3500 vojáků. Japonci v tu dobu už nebyli schopni koordinované obrany, kladli odpor jen z pavoucích sítí svých zákopů a v podstatě skupinky obránců, nebo i jednotlivci bojovali na vlastní pěst. Jejich pozice bylo těžké odhalit, stačila jim jen malá štěrbinka v maskování, kterou prostrčili hlaveň pušky, nebo zůstávali zcela ukryti a vyčkávali, až je Američané přejdou, a poté zahájili záludnou palbu do zad postupujících nepřátel. Navíc, i když byl japonský střelec objeven, dokázal se rychle přemístit podzemními tunely do jiného postavení.

Námořní pěšáci však brzy přišli na účinnou metodu boje se zákeřným nepřítelem. Jakmile objevili bunkr tvořící střed obranného komplexu, vhodili dovnitř kouřový granát. Ten sice obráncům moc neublížil, ale kouř zaplňující tunely unikal na

povrch v místech nepřátelských palebných stanovišť. Tím byla celá síť odhalena a v závěrečné fázi přišly ke slovu nálože a ruční granáty.
Ve 14 hodin vstoupil na Engebi brigádní generál Watson a o padesát minut později hlásil kontradmirálu Hillovi, že je ostrov obsazen. 1. prapor v tu dobu zlikvidoval poslední ohnisko japonského odporu na východním pobřeží a malá skupinka zcela obklíčených nepřátelských vojáků se ještě nějakou dobu držela na severním pobřeží. V 17 hodin se začaly naloďovat první oddíly, které svůj úkol na Engebi skončily a měly se účastnit útoku na Eniwetok.
Rychlé obsazení Engebi sice Japoncům zabránilo v organizované a centrálně řízené obraně, ta se zhroutila hned v prvních hodinách po vylodění, ale ještě neznamenalo, že boje na ostrově zcela ustaly. Zůstávala spousta jednotlivých japonských vojáků ukrytých v zamaskovaných podzemních skrýších. Po setmění v noci z 18. na 19. února vylézali z úkrytů vyzbrojeni ručními granáty, puškami i automatickými zbraněmi a napadali americká postavení. Ti, kdo neměli zbraně, si je snadno obstarali, neboť jak japonské, tak i americké granáty, pušky a munice byly roztroušeny po celém ostrově. Až ráno nastoupili ženisté vyzbrojeni plamenomety a náložemi a spolu s pěšáky začali systematicky vyhledávat a ničit poslední zbytky skrývajících se nepřátel. Z více než 1200 Japonců, Okinawanů a Korejců, kteří tvořili posádku ostrova, nakonec přežilo jen 19 mužů. Námořní pěšáci měli 85 mrtvých a 166 raněných.
Ostrov Eniwetok má tvar obrovitého kyje, jehož palice tvoří východní břehy Širokého vjezdu a zbytek se zužuje na severovýchod k ostrovu Parry. Japoncům se málem podařilo Američany přesvědčit, že jak Eniwetok, tak Parry nejsou obsazeny, a kdyby tato válečná lest uspěla, mohli útočníci svůj omyl draze zaplatit. Tak úspěšně se japonská posádka na obou ostrovech skrývala před slídivými zraky průzkumných letounů, palubních letadel letadlových lodí i před hlídkami na plavidlech invazního loďstva, propluvajícího těsně při pobřeží průjezdu do laguny, že nikdy nikdo nezahlédl jediného japonského vojáka, jediné vozidlo ani dělo. Těžko říci, jaký byl skutečný záměr generál-majora Nišidy sledovaný touto taktikou, snad věřil, že Američanům jde jen o letiště na Engebi a po jeho obsazení odplují, a on se dočká velkého japonského loďstva slibovaného tokijskou propagandou, s jehož pomocí nepřítele z atolu vyžene. Naštěstí pro Američany, a skutečně v hodině dvanácté, objevili zpravodajští důstojníci v troskách japonských postavení na Engebi dokumenty, ze kterých vyplynulo, že na Eniwetoku i na Parry je nepřátelská posádka, navíc tvoře-

na hlavními silami 1. obojživelné brigády, náležející k nejzkušenějším a nejodolnějším jednotkám japonské armády. Překlad velmi důležitých dokumentů obdržel velitel invazních vojsk brigádní generál Watson ve 14 hodin odpoledne 18. února. Po poradě s kontradmirálem Hillem okamžitě změnil plány, ustoupil od původního záměru udeřit současně na Eniwetok i Parry a rozhodl napřed soustředit všechny síly k útoku na Eniwetok a poté učinit totéž v případě Parry.
K vylodění na Eniwetoku mělo dojít ráno 19. února 1944. 3. prapor 106. pěšího pluku zaútočí z laguny na pláž Žlutá 1,1. prapor na pláž Žlutá 2 a 3. prapor 22. pluku námořní pěchoty zůstane v záloze. Vzhledem k domněnce, že na ostrově není nepřátelská posádka, bylo v předchozích dvou dnech ostřelování i bombardování Eniwetoku minimální. Teď se kontradmirál Hill snažil napravit zanedbané, do stanovené hodiny H však přítíš času nezbývalo. I tak dokázaly dva těžké křižníky a dva torpédoborce na ostrov vypálit přes tisíc 203mm a téměř čtyři a půl tisíce 127mm granátů, což byl dvojnásobek původně plánovaného množství.
V 9 hodin 16 minut vstoupili první vojáci na Žluté pláže. Za nimi následovaly v rychlém sledu další vlny pěchoty a tanky. Necelých 200 metrů od břehu se však zvedala tři metry vysoká hráz, která tanky zastavila, a pěchota zbavená obrněné podpory a bez předchozích bojových zkušeností z výsadkových operací znejistěla, postup uvázl. Plavidla zatím přivážela další vojáky a vozidla a zmatek na přeplněném úzkém pobřežním pruhu narůstal. Znepokojený generál Watson kategoricky přikázal veliteli 106. pluku plukovníkovi Russelovi C. Ayersovi bez meškání postup obnovit a vyloďovací pláž uvolnit. Během hodiny se situace podstatně zlepšila, 3. prapor zamířil napříč ostrovem k oceánskému pobřeží a 1. prapor k jeho širšímu jihozápadnímu konci, ale počáteční zaváhání a obdobná síť obranných postavení, s jakými se Američané setkali na Engebi, ostří útoku otupily. Japonci se rychle chopili příležitosti, teď už se neskrývali, a na úseku 1. praporu podplukovníka Winslowa Cornetta jich dokonce tri až čtyři sta

vyrazilo k protizteči. Před jednou hodinou odpolední byli sice rozprášeni, ale plukovník Ayers musel přiznat, že s jedním praporem se nedokáže s japonskou obranou v jihozápadní části ostrova vypořádat. Do boje proto musel zasáhnout i záložní 3. prapor námořní pěchoty majora Claira W. Shislera, který spolu s 1. praporem vyrazil v 15.15 na jihozápad. Japonské bunkry z klád ukryté v hustém porostu většinou bez újmy přečkaly ostřelování dělostřelectvem, minomet-ná palba jim neublížila, a tak bylo nutno je pracně dobývat za pomoci plamenometů a náloží.
255

Odpolední postup byl pomalý a plukovník Ayers, který nechtěl dát nepříteli příležitost využít noční tmy k dalšímu protiútoku, oznámil krátce před sedmou hodinou večer velitelům všech tří nasazených praporů své rozhodnutí pokračovat v boji i v noci, až do obsazení jihozápadního konce ostrova, který bránila asi polovina japonské posádky v čele s jejím velitelem plukovníkem Masahirem Hašidou. V případě potřeby mělo být bojiště osvětlováno světlicemi.
Tento rozkaz později jeden z vyšších důstojníků štábu velitele V. výsadkového sboru generálmajora Hollanda M. Smithe označil za absurdní, a zřejmě nebyl sám, kdo měl takový dojem. Velitel skupiny šesti lehkých tanků, které odpoledne podporovaly postup 1. praporu a 3. praporu námořní pěchoty, vědom si toho, že jeho obrněná vozidla budou ve tmě zcela neúčinná a navíc bezmocná, po setměni nařídil jejich stažení z přední linie. Protože slibované osvětlení vázlo, major Shisler, který též nehodlal útočit ve tmě terénem posetým japonskými okopy a bunkry, a bez podpory tanků už vůbec ne, proto rozkázal svému praporu zůstat na dosažených pozicích a zaujmout obranu. Tak se během noci pokoušel prodrat dopředu jen 1. prapor 106. pluku (později se objevil i názor, že v podstatě šlo o zcela zbytečné prestižní soutěžení mezi pěšáky pozemních vojsk a námořními pěšáky), což mělo za následek, že za rozbřesku neexistovala na frontě obou praporů ucelená obranná linie, ale vznikla mezi nimi mezera, které kolem deváté hodiny ráno 20. února plukovník Hašida využil k novému protiútoku. Udeřil bez výstrahy a s fanatickou energií; hlavní nápor směřoval proti velitelskému stanovišti 3. praporu námořní pěchoty. Situace byla po nějakou dobu velmi vážná a v tuto chvíli se chladnokrevností a rozhodností vyznamenali zejména operační důstojník praporu kapitán Leighton Clark a podporučík John L. Nagazyna, kteří dokázali zmatené a zaskočené vojáky znovu seskupit, poslali do boje i radisty, písaře a ostatní příslušníky štábu a urputně dorážející Japonce zadrželi do doby, než přišla pomoc. Velký výkon podal i seržant C. E. Green: použil oblíbené japonské lsti, když předstíral, že je mrtev, a v nejvýhodnějším okamžiku palbou ze své automatické pušky postřílel patnáct nepřátelských vojáků a později dalších sedm. Nakonec byl útok odražen, ale za cenu deseti mrtvých námořních pěšáků včetně kapitána Clarka.
Po této nepříjemné ranní epizodě 1. prapor 106. pluku a 3. prapor námořní pěchoty dál krok za krokem likvidovaly zuřivě se bránícího nepřítele v západní části Eniwetoku, zatímco 3. prapor 106. pluku se vydal užší částí ostrova na severovýchod. Dobře ukrytí japonští odstřelovači a silná kulometná a minometná palba přinutili Američa-
256
l

ny tvrdě zápolit o každých pár metrů. Do večerních hodin sice námořní pěchota zlikvidovala ve svém sektoru všechna významnější ohniska nepřátelského odporu, ale vojáci 106. pluku nedosáhli stanovených cílů jak ve východní, tak v západní části ostrova. Podle pozdějšího rozboru jim nechyběla bojovnost a odvaha, projevily se však nedostatky ve výcviku a na nižších úrovních selhávalo i velení; velitelé družstev, čet a rot mnohdy nedokázali správně reagovat podle potřeb situace a řídit činnost svých jednotek iniciativně a s přehledem. Až následujícího dne 21. února byl za podpory palubních letounů nepřátelský odpor na Eniwetoku s konečnou platností zlomen a v 16.30 mohl kontradmirál Hill hlásit jeho obsazení.
K ukončení operace CATCHPOLE zbývalo splnit třetí a poslední úkol - dobýt ostrov Parry. I tady se japonská posádka snažila do posledního okamžiku skrýt svou přítomnost, dokonce ani vyslaný průzkumný letoun při opakovaných nízkých přeletech neobjevil nejmenší známky toho, že na ostrově je připraveno čelit útočníkům do posledního dechu téměř 1400 vojáků v čele s velitelem atolu generálma-jorem Nišidou. Japonský generál však nic nevěděl o tom, že po nálezu dokumentů na Engebi je tajemství ostrova Parry prozrazeno, a co víc, že na obsazeném Eniwetoku Američané dokonce objevili plán obrany Parry!
Brigádní generál Watson, který přispěním šťastných okolností včas zjistil

skutečný stav věcí, nehodlal nic ponechat náhodě, zejména po čerstvých zkušenostech s těžkostmi, které jeho invazní vojska musela překonávat na Engebi a Eniwetoku. Kromě 1. a 2. praporu 22. pluku námořní pěchoty, určených k útoku na Parry, uvedl do bojové pohotovosti i další jednotky včetně tankových, které měly okamžitě zasáhnout, pokud by se po vylodění situace na ostrově zkomplikovala. Protože se výsadkovým jednotkám začalo nedostávat určitých druhů munice, zejména útočných granátů a demoličních náloží, které se velmi osvědčily při likvidaci japonských podzemních úkrytů, bylo potřebné množství urychleně dodáno z Kwajaleinu. Ještě před skončením bojů o Eniwetok v odpoledních hodinách 20. února nechal Watson na ostrově Japtan, odděleném od Parry Hlubokým vjezdem, vyložit a umístit do palebných postavení prapor 75mm houfnic, které již večer téhož dne začaly Parry ostřelovat, a jejich palba pokračovala až do okamžiku vylodění. V ranních hodinách následujícího dne se připojila i polní děla rozmístěná na obsazeném Eniwetoku. Nejtvrdší údery však Parry po tři dny zasazovala děla bitevních lodí Pennsylvania, Tennessee a Colorado, těžkých křižníků
257
Louisville a Indianapolis a bombardovací letouny ze tří doprovodných letadlových lodí Sangamon, Suwannee a Chenango. Jen lodní děla vypálila na ostrov ve tvaru obrovské slzy, dlouhý necelých 3000 metrů a v nejširším místě široký 600 metrů, 143 406mm, 751 356mm, 896 203mm a 9950 127mm granátů.
Před devátou hodinou ráno 22. února, po ohlušující kanonádě trvající tři hodiny, se obojživelné traktory přivážející oba úderné prapory námořní pěchoty přiblížily k plážím Zelená 2 a Zelená 3. Plán útoku byl stejný jako v případě Eniwetoku: oba prapory se vylodí na severním břehu, proniknou napříč ostrovem na jižní, oceánský břeh a po podélné ose ostrova budou současně postupovat jeden k jeho východnímu a druhý k západnímu konci. Po explozích nespočetných granátů a leteckých pum se nad ostrovem a příbřežními vodami válela oblaka prachu a kouře, kvůli nimž došlo hned v počáteční fázi ke dvěma nešťastným událostem.
Obojživelné traktory naložené vojáky doprovázela skupina silně vyzbrojených výsadkových člunů LCI (G), které měly invazním jednotkám poskytnout palebnou podporu v okamžiku dosažení břehu, kdy lodní děla již musí palbu zastavit. Zatím však příkaz k zastavení palby vydán nebyl a torpédoborec Hailey ostřeloval cíle v těsné blízkosti vyloďovacích pláží; vzhledem k mrakům kouře zahalujícím ostrov byla jeho děla zaměřována pomocí radaru. LCI (G), připravující se k útoku, se poněkud vysunuly před obojživelné traktory a v tu chvíli dva z nich zasáhly granáty Haileyho a dříve, než pozorovatel z letounu kroužícího nad Parry mohl torpédoborec varovat, byl zasažen i třetí člun. Ztráty byly velké, nicméně později, po podrobném prošetření celé události, kontradmirál Hill zbavil velitele torpédoborce viny na incidentu, protože dospěl k závěru, že potřebnou opatrnost nezanedbal. Okamžik poté, co děla Haileyho rozsévala smrt mezi invazními plavidly, pozorovací letoun sestoupil příliš nízko, a to se mu stalo osudným. I on byl zasažen jedním z granátů vypálených na ostrov z palub bojových plavidel a zřítil se v plamenech. Podruhé v pár minutách došlo k nešťastné náhodě, jakých se bohužel nelze za bojové situace nikdy zcela vyvarovat.
V 9 hodin 8 minut první vlna námořní pěchoty vstoupila na břeh. Krátce nato byly vyloděny tanky a spolu s plamenometčíky a demoličními oddíly začaly systematicky ničit ohniska nepřátelské obrany. Japonci však byli dobře připraveni, proti tankům užili protitanková děla a tenká vrstva písku skrývala protitankové miny, které tím, že explodovaly už při tlaku 17 kilogramů, se staly osudnými i pro řadu pěšáků. Zakrvácená těla nešťastníků se strašnými zraněními byla převážena na paluby lodí křižujících podél pobřeží, kde lékaři, sklo-
258
němi nad operačními stoly, dlouhé hodiny bojovali o záchranu jejich životů.
V 10 hodin dopoledne námořní pěchota dosáhla jižního, oceánského břehu ostrova a podporována středními tanky začala nepřítele zatlačovat na západ a na východ. Ale generálmajor Nišida měl v záloze ještě jedno nepříjemné překvapení. V operačním sektoru 1. praporu bylo zakopáno několik japonských lehkých tanků, které v těchto úkrytech přežily zničující palbu lodních děl i nálety palubních bombardérů. Nyní vyjely po připravených rampách a zamířily k vylo-dbvacím plážím. Naštěstí se jirq mohly postavit do cesty americké shermany, které svými 75mm děly po krátkém souboji nepřátelské obrněnce vyřadily. Velitel 1. praporu pravil: „Kdyby zaútočily na naši pěchotu dřív, než jsme měli na břehu vlastní tanky, mohla se stát bitva o ostrov Parry pěkně krvavou záležitostí."
Ještě před polednem brigádní generál Watson nasadil i 3. prapor námořní pěchoty a do bojů aktivně zasáhly i buldozery, které zahrnovaly japonské okopy a tunely desítkami tun písku, pod jehož pří-krovem pohřbívaly do posledního dechu se

bránící Nišidovy vojáky. Do setmění byla východní část ostrova obsazena a jen na jeho západní výspě, v prostoru hlubokém asi 500 metrů, se dosud držely poslední zbytky obránců. Celková situace však byla natolik jasná, že v 19.30 mohl brigádní generál Watson podat hlášení, že ostrov Parry je pod kontrolou výsadkových vojsk. Ráno 23. února námořní pěchota zaútočila na poslední hnízda nepřátelského odporu a do devíti hodin dopoledne je umlčela. „Nakonec jsme je zabili všechny, žádné oslavování ale nebylo. Jen jsme seděli a hleděli do písku a většina z nás myslela na ty, kteří zemřeli, na ty, které budu vždy vidět jako mladé, smějící se a veselé, a budu se snažit zapomenout, jak vypadal ve chvíli smrti, mnozí z nich zohavení k nepoznání." To jsou slova poručíka námořní pěchoty Corda Meyera uveřejněná v říjnu 1944 v časopisu Atlantic Monthly.
Z téměř 1400 mužů japonské posádky jich bylo zajato jen 25. Ostatní i s generálmajorem Nišidou padli. Američané ztratili 73 mužů, dvakrát víc než při dobývání ostrova Eniwetok.
Obsazením eniwetockého atolu se spojenecká vojska přiblížila na vzdálenost 1000 mil k japonským základnám v Marianách. Cílů plánovaných až na květen 1944 bylo dosaženo téměř o tři měsíce dřív. Admirál Nimitz mohl začít současně s upevňováním nové získaných postavení v Marshallově souostroví připravovat útok na Mariany. Důležitou součástí této přípravy byla i výstavba nových, předsunutých letišť. Již 27. února byla na ostrově Engebi uvedena do provozu
259
vzletová dráha pro stíhačky a v březnu byla dokončena 2700 metrů dlouhá dráha pro bombardéry. Další vzletová dráha byla zřízena na ostrově Eniwetok.
Po obsazení atolů Majuro, Kwajalein a Eniwetok zůstávaly v Marshal-lově souostroví početnější japonské posádky na atolu Jaluit, Mili, Maloelap, Wotje a Nauru. Kromě toho na řadě menších atolů a ostrůvků se zdržovaly malé skupiny Japonců. 7. března zahájila námořní pěchota sérii drobných operací, jejichž účelem bylo obsadit 16 méně významných atolů a 3 ostrovy, zabezpečit tím celý prostor souostroví a získat opěrné body v těsné blízkosti atolů držených silnými japonskými posádkami. Do konce dubna operace skončily.
Pokud se týkalo Jaluitu, Mili, Maloelapu, Wotje a Nauru, admirál Nimitz rozhodl neztrácet zbytečně čas, energii a životy jejich dobýváním a ponechat je i nadále v rukou nepřítele, ale beze zbytku je izolovat. Američané je pro další postup středním Tichomořím nepotřebovali, a jak správně poznamenal historik kontradmirál Morison, „ostrovní základny jsou užitečné jen tak dlouho, pokud z nich mohou operovat úderné síly. Když jsou odříznuty vzhledem k ovládnutí okolních vod nepřítelem, stávají se pouhou zátěží. A letiště, ze kterého nemohou vzlétat letouny, je stejné neškodné jako tenisový kurt". Od března 1944 až do konce války v srpnu následujícího roku letouny z letišť na Kwajaleinu, Eniwetoku a Majuru uskutečnily tisíce vzletů a svrhly na nepřátelská postavení v Marshallově souostroví 7000 tun pum, nespočetněkrát je ostřelovaly raketami a palubními zbraněmi. Příležitostně přispěla i děla bojových plavidel 2340 tunami granátů. Japonci se na obsazených atolech, i když za nesmírně těžkých a stále se zhoršujících podmínek, vytrvale snažili udržet bojeschopnost, vylepšovali obranná zařízení, opravovali rozbombardované vzletové dráhy a stále věřili, že jednoho dne se na obzoru objeví mohutné císařské loďstvo. Nic takového se nestalo, a jak ubíhaly měsíce, hynuli po stovkách, zejména nedostatkem léků a potravin; nepomohlo ani pěstování zeleniny v improvizovaných zahrádkách, ani chytání ryb, a dokonce i krys. Například na atolu Mili z původního počtu 4700 mužů v únoru 1944 jich do kapitulace zahynulo 900 následkem spojeneckých náletů a 1600 na nemoce, hladem a otravou po požití jedovatých ryb.
Obsazení Marshallových ostrovů - jak z výše uvedeného patrno, japonské posádky, které tam zůstaly, celkem něco přes 13 000 mužů, ztratily jakýkoliv význam z hlediska dalšího vývoje válečných událostí v této oblasti - bylo významným vítězstvím, svým dosahem daleko
260
závažnějším než obsazení Gilbertova souostroví. Otřáslo celou soustavou předsunutých opěrných bodů chránících vnitřní obrannou linii vlastních japonských ostrovů. S konečnou platností byla zlikvidována i hrozba silné letecké a námořní základny na Truku, takže Japoncům nezbylo než své loďstvo odtud stáhnout, aby je uchránili před spojeneckými leteckými svazy operujícími z čerstvě získaných letišť v Marshallově souostroví. A především rychlost, s jakou Američané Marshallovy ostrovy ovládli, připravila Tokio o životně důležitý čas potřebný k náležité přípravě obrany ostrovů ležících blíže Japonsku a klíčových pro zajištění jeho bezpečnosti. Za této výhodné konstelace prozíravé rozhodnutí Výboru náčelníků štábů obejít Trak nyní umožnilo admirálu Nimitzovi užít připravená, dobře vycvičená vojska a mohutné loďstvo k náhlému úderu v Marianách.

•tti
•teí
261
6. Západní Nová Gul
Dne 12. března 1944, pojednáních ve Washingtonu, kterým byl přítomen i velitel oblasti Tichého oceánu admirál Nimitz a náčelník MacArthurova štábu generálporučík Richard K. Sutherland, Výbor náčelníků štábů vydal již několikrát zmíněnou mimořádně závažnou směrnici určující strategii spojeneckých ozbrojených sil na tichomoř-ském válčišti pro zbývající měsíce roku. Výbor rozhodl, že postup spojeneckých vojsk bude směřovat k Formose (Tchaj-wanu), Luzonu a Číně přes Mariany, Karolíny, Palauské ostrovy a Mindanao ve Filipínském souostroví. V rámci realizace tohoto strategického záměru Výbor nařídil zrušit připravovanou kaviengskou operaci a v co nejkratší době dokončit obsazení Admiralitních ostrovů a vybudovat tam letecké a námořní základny. Směrnice současně stanovila základní úkoly pro rok 1944 vrchním velitelům dvou hlavních oblastí ticho-mořského válčiště generálu MacArthurovi a admirálu Nimitzovi. Přikazovala:
1. Generál MacArthur obsadí Hollandii na Nové Guineji (začátek operace 15. dubna) a pro tuto akci poskytne Tichomořské loďstvo admirála Nimitze letadlové lodi a další potřebné krytí a podporu;
2. admirál Nimitz neutralizuje, nikoliv obsadí, Truk a další ostrovy v Karolínách;
3. admirál Nimitz obsadí Saipan, Tinian, Guam (začátek operace 15. června) a Palauské ostrovy (začátek operace 15. září) s cílem získat kontrolu nad východními přístupy k Filipínám a Formose a vybudovat nové letecké a námořní základny;
4. generál MacArthur obsadí za podpory Tichomořského loďstva Mindanao (začátek operace 15. listopadu) s cílem získání leteckých základen, ze kterých mohou být v rámci přípravy dalšího postupu k Formose (ať přímo nebo přes Luzon) napadány a drženy pod kontrolou japonské síly na Filipínách a současně prováděny nálety na nepřátelské základny v Nizozemské Východní Indii.
Strategickou koncepci pro následující měsíce zvažoval na počátku roku 1944 i císařský generální štáb v Tokiu. „Nová operační politika" vyhlášená na podzim roku 1943 určovala za základní obrannou linii čáru Mariany-Palauské ostrovy-Vogelkopský poloostrov na
262
Nové Guineji-Timor v Nizozemské Východní Indii a přikazovala zadržovat spojenecké síly co nejdéle v oblastech Bismarckova souostroví, Boqgainvillu, Gilbertových a Marshallových ostrovů a ve vhodný okamžik napadnout americké Tichomořské loďstvo. Japonští vojenští představitelé, především velitelé Spojeného loďstva počínaje admirálem Jamamotem, byli názoru, že válku v Tichomoří musí rozhodnout velké námořní střetnutí s loďstvem protivníka. První pokus v tomto směru učinili v bitvě o Midway, ale jak víme, neuspěli, chystali se proto na další. Současné si uvědomovali, že nezbytným předpokladem pro vítězství v takové bitvě je mocné námořní letectvo. Dvakrát již utrpěly svazy jejich palubních letounů takové ztráty, zeje bylo nutno prakticky vytvářet znovu: poprvé v bitvě u Midwaye, podruhé v bojích o Rabaul v roce 1943. Na přelomu let 1943-1944 proto Japonci vyvinuli v rámci svých omezených možností obrovské úsilí, aby ztráty nahradili; v horečném tempu přebudovávali plavidla různých typů na letadlové lodi, zvyšovali produkci letounů a cvičili stovky nových pilotů.
V souladu s „Novou operační politikou" oznámil 8. března 1944 admirál Koga plán operace Z, spočívající v záměru využít vší síly Spojeného loďstva ke zničení amerického Tichomořského loďstva; měl za to, že příhodná situace nastane ve chvíli, kdy Američané proniknou do Filipínského moře. Odhadoval, že k tomu dojde v polovině roku 1944, a do té doby chtěl mít kolem pěti set palubních letounů. Počítal i s podporou 400 až 500 letounů z pozemních základen. Admirálu Kogovi však nebylo souzeno operaci Z uskutečnit. Koncem března se rozhodl přemístit svoje velitelství z Palauských ostrovů na základnu Davao na ostrově Mindanao. Večer 31. března odlétal spolu se svým štábem na palubě dvou velkých hydroplánů na Mindanao. Oba letouny se dostaly do silné bouře a Kogův od té chvíle nikdo nespatřil. S největší pravděpodobností se zřítil do moře a zmizel beze stopy. Japonci admirálovu smrt dlouho tajili; byla oznámena až 5. května s tím, že jeho nástupcem se stává admirál Soemu Tojoda. Nový velitel Spojeného loďstva věnoval hned od počátku velkou pozornost operaci Z, připravované jeho předchůdcem, plán doplnil, vylepšil a konečnou verzi vyhlásil pod názvem A-Go. Na základě tohoto plánu došlo ve druhé polovině měsíce června k velké námořní bitvě ve Filipínském moři.
Vedle úsilí vynakládaného v souvislosti s přípravami na operaci A-Go Japonci

nezanedbávali ani posilování posádek na základnách v Marianách a Karolínách, ohrožených posledními spojeneckými úspěchy dosaženými ve středním Tichomoří. Z patnácti pluků svých
263
elitních vojsk v Mandžusku stáhli po praporu a z těchto praporů vytvořili pod velením generálporučíka Hideošiho Obaty novou 31. armádu, jejíž jednotky postupně odesílali do Mikronésie.
Útok na Admiralitní ostrovy urychlil vývoj událostí v jihozápadním Tichomoří. Umožnil generálu MacArthurovi podstatně dřív, než stanovil původní rozvrh operací, pokračovat v mohutném náporu vedeném po severním pobřeží Nové Guineje k Filipínám. Podle rozhodnutí Výboru náčelníků štábů mělo být dalším krokem při dobývání severoguinejského pobřeží obsazení zátoky Hansa. Po úspěchu v Admiralitních ostrovech netrpělivý generál, posedlý představou dosáhnout v co nejkratší době Filipín, již nepovažoval zátoku Hansa za dostatečně lákavý cíl. Její ovládnutí by znamenalo postup pouze o zhruba 350 kilometrů na západ od spojeneckých pozic v nedávno obsazeném Saidoru. MacArthur hodlal místo toho jediným rozhodným manévrem pokročit o celých 800 kilometrů dál na západ, obejít zátoku Hansa, dokonce obejít i významný japonský opěrný bod We-wak, udeřit až na základny Aitape a Hollandia, a tím sevřít do kleští, ze kterých nebude úniku, na 40 000 japonských vojáků nacházejících se v zátoce Hansa a ve Wewaku.
Už 5. března 1944, čtyři dny po návratu z Admiralitních ostrovů, předložil generál svůj nový plán Výboru náčelníků štábů. Napsal: „Nedávné získání předmostí v Admiralitních ostrovech, po kterém bude v nejkratší době následovat jejich úplná okupace, skýtá příležitost k rychlému postupu po severním pobřeží Nové Guineje. Za tím účelem navrhuji stanovit jako svůj další cíl místo zátoky Hansa oblast Hollandie a získání letišť a základny v její blízkosti k podpoře tažení k Filipínám. Nepřítel soustředil značné pozemní síly v prostoru Madang-Wewak a v oblasti Hollandie ponechal jen relativné slabou posádku." Výbor náčelníků štábů souhlasil a svoje nové rozhodnutí zahrnul do strategické směrnice z 12. března.
Po těžkých náletech palubních letounů 58. operačního svazu rychlých letadlových lodí na Truk ve dnech 17. a 18. února Japonci s konečnou platností přemístili hlavní síly Spojeného loďstva na Palaus-ké ostrovy, ležící 1055 mil západně od Truku a pouhých 700 mil severozápadně od Hollandie. Na Palauských ostrovech měli už i jedno provozuschopné letiště a s horečnou rychlostí budovali druhé. Tato koncentrace nepřátelských sil v blízkosti prostoru, který se měl zakrátko stát dějištěm velké spojenecké operace, představovala značné nebezpečí. Neméně nebezpečná byla i japonská letiště na Vogelkop-ském poloostrově na západním konci Nové Guineje. Ta však se na-
264
házela v dosahu těžkých bombardérů startujících z Port Darwinu ° Austrálii, ale o Palauské ostrovy se musel postarat admirál Nimitz. j • 9 března vydal příslušné rozkazy veliteli 5. loďstva viceadmirálu Spruanceovi, který pro následující akci opět určil tři operační skupiny Mitscherova 58. svazu rychlých letadlových lodí.
Dne 22. března vyplulo z laguny atolu Majuro v Marshallových ostrovech na západ ke Karolínám mohutné uskupení letadlových a bitevních lodí, křižníků, torpédoborců a desítek pomocných plavidel. Vi-ceadmirál Spruance, který operaci velel osobně, v úmyslu předejít předčasnému odhalení zpočátku odbočil hluboko na jih. Přesto bylo americké loďstvo zpozorováno nepřátelským průzkumným letounem již 25. března, a důležitý moment překvapení protivníka tím byl ztracen.
V rámci přípravy operace zaujalo do 26. března v širokém oblouku asi 60 mil od Palauských ostrovů postavení i sedm ponorek Ticho-mořského loďstva s úkolem napadnout každou japonskou loď, která by se pokoušela z ohrožených ostrovních kotvišť uniknout. Nešťastná událost však jejich poslání zmařila. V noci z 26. na 27. března v blízkosti ponorky Tullibee, hlídkující na severním konci oblouku, proplouvaly čtyři japonské dopravní lodi doprovázené několika bojovými plavidly. Tullibee na ně ze vzdálenosti 2700 metrů vypálila dvě torpéda. Došlo však k fantastické, neuvěřitelné náhodě, kdy jedno z nich pro poruchu v naváděcí soustavě opsalo kruh, po několika vteřinách se vrátilo a narazilo na ponorku, která se po obrovité explozi rozlomila a potopila. Katastrofu přežil jen jeden námořník, kterého příští den vylovilo japonské doprovodné plavidlo, a jeho výpověď objasnila, k čemu vlastně došlo.
Po varování, že se blíží silné uskupení nepřátelských letadlových lodí, přikázal admirál Koga hlavním silám Spojeného loďstva okamžitě z Palauských ostrovů odplout. Prostor, původně strážený Tullibee, Japonci čirou náhodou zvolili za hlavní ústupovou trasu. Koga sám opouštěl ostrovy na palubě bitevní lodi Musaši doprovázené lehkým křižníkem a dvěma torpédoborci. Přestože většina japonských

plavidel proplula nepozorována, Musaši zahlédla ponorka Tunny. Vystřelila několik torpéd a jedno z nich zasáhlo příď bitevního kolosu. Poškození nebylo vážné a Musaši doplula do Japonska, kde byla během tří týdnů opravena. Smůla pronásledující americké ponorky u Palauských ostrovů se nevyhnula ani Tunny. Krátce po útoku na Musaši byla sama vážně poškozena výbuchem pumy omylem svržené americkým palubním bombardérem. Ponorka „přátelský" nálet sice přežila, ale poškozeným pláštěm pronikla voda a celá posádka měla plné ruce práce, aby ji při návratu na základnu udržela na hladině.
265
Ve večerních hodinách 28. března 58. operační svaz poprvé napadly japonské bombardéry. Protože útočníci nebyli vybaveni radarem, a navíc narazili na silnou protiletadlovou obranu, neměl nálet úspěch a před rozedněním 30. března svaz dosáhl operačního prostoru asi 100 mil jihovýchodně od Palauských ostrovů. Od té chvíle po celé dva dny nepřetržitě útočily stovky palubních letounů na přístavy, letiště a nepřátelská postavení na ostrovech. Japonci se sice pokoušeli bránit stíhačkami z letišť na palauském ostrově Pelileu a na 240 mil vzdáleném Yapu, proti zdrcující přesile však neměli nejmenší šanci a většinu svých letounů ztratili. Po ukončení akce proti Pa-lauským ostrovům jedna operační skupina letadlových lodí udeřila 31. března na Yap a 1. dubna napadly všechny tři skupiny japonská postavení na ostrově Woleai, ležícím východně od palauské skupiny.
I když včas varovaní Japonci hlavní síly svého loďstva z ohrožené oblasti stáhli, takže jejich velké lodi zůstaly zdrcujících úderů amerického palubního letectva pro tentokrát uchráněny, spojenecké velení bylo s výsledkem nájezdu 58. operačního svazu na Palauské ostrovy spokojeno; odtamtud už nebezpečí MacArthurovým invazním vojskům hrozit nebude. Dne 6. dubna se lodi svazu vrátily na hladinu atolu Majuro. Odpočinek však neměl trvat dlouho.
Podle odhadů zpravodajské služby soustředili Japonci koncem března 1944 na třech letištích v blízkosti Hollandie na 350 letounů. 5. letecká armáda generálmajora Kenneyho měla, pokud se týkalo možnosti náletů na oblast Hollandie, zpočátku svázané ruce: nejbližší spojenecká základna těžkých bombardérů v Nadzabu byla příliš vzdálena, než aby odtud startující bombardovací svazy mohly být doprovázeny stíhačkami. Američané proto provedli jen několik menších nočních náletů a teprve po vybavení lightningů přídavnými benzinovými nádržemi bylo možno útočit velkými bombardovacími uskupeními i za dne. První takový nálet více než 80 liberatorů provázených 59 lightningy byl proveden 30. března. Nepřátelské letouny parkovaly na vzletových a pojížděcích drahách křídlo vedle křídla. Nálet byl pro Japonce úplným překvapením a pohromou. Následujícího dne byl opakován a nejtěžší úder přišel 3. dubna, mimo jiné se na něm podílelo i téměř sto dvoumotorových lehkých bombardérů typu Boston. MacArthur v komuniké z 5. dubna 1944 vylíčil průběh náletu takto: „V nejtěžším útoku dosud provedeném na tuto nepřátelskou základnu naše těžké bombardéry s doprovodem, následovány středními bombardéry a dalšími útočnými letouny přilétajícími v minimální výšce, zasypaly tři letiště 400 tunami pum a spotřebovaly na 275 000 kusů munice. Útok zahájily těžké bombardéry zničením
266

umlčením protiletadlové obrany, střední a lehké následovaly vlna za vlnou a bombardovaly i vedlejší zátoky, obranná postavení a vzletové dráhy. Dráhy byly vyřazeny a zařízení a vybavení těžce poškozeno. Kouř z hořících letadel a skladišť paliva zahaloval cíl. Ve vzduchu jsme zničili 26 nepřátelských stíhaček při ztrátě jednoho našeho letounu. Silná nepřátelská letecká záloha shromážděná v této oblasti byla zcela zničena, za což jsme zaplatili jen zanedbatelnou cenu."
Západní část Nové Guineje, nazývaná Nizozemská Nová Guinea, začíná na západě Vogelkopským poloostrovem, oddělovaným od vlastního ostrova na jihu úzkou MacCluerovou zátokou a na severou rozsáhlou Geelvinkovou zátokou. Na zhruba 800 kilometrech severního pobřeží od Geelvinkovy zátoky až po východní hranici Nizozemské Nové Guineje existuje pouze jeden přístav s výtečným kotvištěm, a to Hollandia v Humboldtově zátoce. Hollandia po dlouhou dobu představovala hlavní japonskou týlovou zásobovací základnu na Nové Guineji a současně sloužila jako významné překladové středisko vojsk a nákladů přivážených sem velkými transportními a dopravními loďmi. Zpět na západ od Humboldtovy zátoky se táhne podél pobřeží k zátoce Tanahmerah přes 2000 metrů vysoké pohoří Kyklo-pů. Ve vnitrozemí, jižně od pohoří Kyklopů, se rozlévá jezero Senta-ni a na rozsáhlé planině mezi jižním úbočím pohoří a břehy jezera Japonci vybudovali tři velká letiště Kyklop, Sentani a Hollandia. Generál MacArthur byl přesvědčen, že právě tato oblast, ohraničovaná zátokami Humboldtovou a Tanahmerah, je nejvhodnějším

místem ke zřízení velké spojenecké námořní, letecké a zásobovací základny. Vzhledem k tomu, že při útoku na Hollandii mohla MacArtuho-va vojska počítat s podporou letadlových lodí Tichomořského loďstva jen po omezený čas a Hollandii nejbližší velká spojenecká letecká základna Nadzab byla vzdálena 800 kilometrů, tedy příliš daleko, aby odtud startující letouny mohly operativně zasahovat, hledal velitel 5. letecké armády generálmajor Kenney jiné řešení. Když byla nedaleko vesnice Aitape, ležící 200 kilometrů východně od Hollandie, objevena Japonci vybudovaná a už provozuschopná vzletová dráha, Kenney navrhl zahrnout do připravované operace i obsazení Aitape, což mělo být provedeno hned v její první fázi. Podle poznatků zpravodajského oddělení nebyla v Aitape početnější japonská posádka a kromě toho, že poskytne potřebné letiště, mohlo v rukou spojenců sloužit i jako hráz proti přesunu třicetitisícové japonské armády nacházející se v oblasti Wewaku a zátoky Hansa na západ. MacArthur proto s návrhem souhlasil. Již 18. března 1944 schválil plán vylodě-
267
ní, ke kterému mělo dojít 22. dubna na třech místech: v Humboldtově zátoce, zátoce Tanahmerah a v Aitape.
Císařský hlavní stan předpokládal už od konce roku 1943, že obnovení spojeneckého postupu po severním pobřeží Nové Guineje na západ na sebe nedá dlouho čekat, a znepokojovalo jej to víc než americké vylodění na Bougainvillu a v Gilbertových ostrovech. Aby čelil této hrozbě, odesílal na Novou Guineu posily i za cenu oslabování jiných úseků fronty. Již v prosinci 1943 dostal generálporučík Fusa-taro Tešima, velitel 2. armády s velitelstvím v Manokwari na poloostrově Vogelkop, pěší divizi staženou z Číny a 7. leteckou divizi ze základny Ambon v Molukách. V březnu 1944 se začaly z Číny přesunovat další dvě divize a Tešimova územní odpovědnost byla rozšířena až na Wewak. V oblasti Wewaku a zátoky Hansa byly rozmístěny -i když z předchozích bojů značně otřesené a oslabené - tři divize 18. armády generálporučíka Hatazóa Adačiho. 25. března obdržel Adači Tešimův rozkaz stáhnout 18. armádu po vnitrozemských cestách k Hollandii. Adači, který byl přesvědčen, že k příštímu spojeneckému vylodění dojde právě v zátoce Hansa, váhal. Nic nevěděl o tom, že Spojenci plán změnili a o zátoku ztratili zájem, navíc MacArthur jej v jeho mylném přesvědčení cílevědomě utvrzoval častými nálety na Hansu a Wewak, předstíranými nájezdy průzkumných oddílů a ostřelováním Wewaku torpédoborci. Musel zasáhnout až velitel 2. armádní oblasti generál Korečika Anami, nadřízený jak Tešimovi, tak Adačimu, který 12. dubna vyslal do Wewaku svého náčelníka štábu, aby Adačiho popohnal. Ani poté tvrdohlavý generálporučík se splněním rozkazu nespěchal, a když se Američané začali vyloďovat v Hollandii a Aitape, přesunovaly se vnitrozemskými stezkami na západ jen dva pluky 18. armády.
V prostoru hlavního vylodění v Humboldtově zátoce měli Japonci na 15 000 mužů v čele s velitelem 6. letecké divize generálmajo-rem Inadou. Tato početná posádka byla však složena většinou jen z lehce vyzbrojených a nedostatečně vycvičených jednotek, které neměly bojovou zdatnost vojsk, s nimiž se Spojenci utkávali na jiných bojištích. Přesto se Japonci snažili změnit Hollandii v odolný opěrný bod. Pracovní oddíly budovaly mocná opevnění a bylo štěstím pro Američany, že zaútočili včas, později by se setkali s daleko kompaktnější a odolnější obranou. Na spojenecké straně byl za koordinaci pozemních, námořních a leteckých sil určených k provedení a podpoře operace RECKLESS (obsazení Hollandie a Tanahmerahské zátoky) a operace PERSECU-TION (obsazení Aitape) odpovědný velitel 6. armády generálporučík
268

Walter Krueger. Pro vylodění byl určen I. armádní sbor generálporu-číka Roberta L. Eichelbergera sestávající z americké 24. a 41. pěší divize. Přepravu vojsk a jejich vysazení měl zajistit 7. výsadkový svaz kontradmirála Daniela E. Barbeyho.
Dne 13. dubna znovu opustil 58. operační svaz rychlých letadlových lodí atol Majuro. Opět jej tvořily tři operační skupiny: skupina 58.1 kontradmirála J. J. Clarka s letadlovými loďmi Hornet, Belleau Wood, Cowpens a Bataan, která měla mezi 21. až 24. dubnem napadnout japonská letiště a obranná zařízení ve Wakde, Sawaru a Sarmi západně od Hollandie; skupina 58.2 kontradmirála A. E. Montgome-ryho s letadlovými loďmi Bunker Hill, Yorktown, Monterey a Cabot, která měla 21. dubna zaútočit na letiště ve Wakde a tři letiště u Hollandie a v následujících dnech^JCdpořit vylodění v Humboldtově zátoce; skupina 58.3 kontradmirála J. W. Reevese s letadlovými loďmi Enterprise, Lexington, Princeton a Langley, která též měla 21. dubna udeřit na letiště a nepřátelské pozice u Hollandie a poté krýt vylodění v Tanahmerahské zátoce. I když admirál Nimitz, v souladu s rozhodnutím Výboru náčelníků štábů, měl v úmyslu poskytnout

MacAr-thurovi při útoku na Hollandii veškerou pomoc, opětovné generála upozorňoval, že prvořadým úkolem 5. loďstva, především jeho hlavní složky, 58. operačního svazuje zničení japonského loďstva. Pokud by vyplulo a pokusilo se zasáhnout, viceadmirál Willis A. Lee, bez ohledu na vývoj událostí na novoguinejském pobřeží, okamžitě stáhne ze tří operačních skupin bitevní lodi lowa, Massachusetts, North Carolina, New Jersey, South Dakota a Alabama (šlo o nové mohutné bitevní lodi uvedené do služby v letech 1941 -1943, každá z nich nesla v dělových věžích devět 406mm děl) spolu s 13 křižníky a 26 tor-pédoborci a nepřátelské loďstvo napadne.
K žádné mimořádné situaci však nedošlo a 58. operační svaz, i když byl MacArthurovi „zapůjčen" jen na čtyři dny, mohl splnit všechny úkoly přesně tak, jak stanovil operační plán. Po celou dobu akce vzlétlo proti stovkám palubních letounů útočících na nepřátelské základny na severním pobřeží západní Nové Guineje i proti samotným letadlovým lodím jen několik desítek japonských letadel, všechna však byla sestřelena nebo zahnána na útěk stíhací ochranou. Jako už v několika předchozích případech se ukázala nebezpečnější protiletadlová obrana napadených základen. Ta také měla na svědomí většinu z 21 letounů, které Američané během čtyř dnů ztratili; pokud šlo o lodi svazu, žádná z nich neutrpěla ani škrábnutí. Protože japonské loďstvo nevyplulo a viceadmirál Lee nemusel zasahovat,
269
celý svaz po skončení svého poslání odplul do přístavu Seeadleru v Admiralitních ostrovech, aby doplnil pohonné hmoty, spotřebovanou munici a pumy. Admirál Nimitz jej však nenechal dlouho zahálet. Rozhodl, že je na místě dát novou lekci Traku, kam podle zpráv leteckého průzkumu Japonci od posledního úderu zasazeného v únoru přesunuli více než sto letounů.
Časně ráno 29. dubna se svaz nacházel ve vzdálenosti asi 170 mil od Truku a po dva dny jeho palubní letouny burácely nad atolem a zasypávaly jej deštěm pum a ostřelovaly z palubních zbraní. 59 japonských letounů, které proti útočníkům vzlétly, bylo sestřeleno a 34 byly zničeny na zemi. Po tomto nájezdu japonský hlavní stan Trak zcela odepsal. Až do konce války k němu připlulo jen sedm zásobovacích ponorek a k pacifikování jeho téměř stotisícové odříznuté posádky plné dostačovaly občasné nálety spojeneckých těžkých bom-bardérů startujících z letišť na Admiralitních ostrovech a Eniwetoku.
Po skončení akce Trak odplula část plavidel 58. operačního svazu k Eniwetoku a část k atolu Majuro. Teprve teď se posádkám dostalo zaslouženého odpočinku a možnosti obnovit síly před začátkem velkého tažení proti japonským opěrným bodům v Marianách.
Ráno 20. dubna 1944 se 50 mil severozápadně od Admiralitních ostrovů shromáždilo velké výsadkové loďstvo tvořené desítkami transportních a doprovodných plavidel, transportních torpédoborců a bojových lodí včetně osmi doprovodných letadlových lodí kontradmirá-la Van H. Ragsdala a dvou krycích skupin těžkých a lehkých křižní-ků kontradmirála V. A. C. Crutchleyho. Zamířilo na severozápad k Palauským ostrovům. I když tato trasa byla o 200 mil delší, než kdyby lodi pluly přímo k Aitape a Hollandii, skýtala naději, že v případě objevení invazního loďstva leteckým průzkumem budou Japonci v pochybnostech, kam směřuje. Až večer 21. dubna konvoj provedl ostrý obrat na jih k severoguinejskému pobřeží.
Poté se od hlavních sil konvoje oddělila Východní útočná skupina a pokračovala k 1200 metrů dlouhé výsadkové pláži 12 kilometrů jižně od Aitape. Asi kilometr a půl odtud ve vnitrozemí se nacházelo japonské letiště. Po obvyklé dělostřelecké přípravě a leteckém bombardování se ráno 22. dubna začaly v devíti vlnách vyloďovat výsadkové jednotky; šlo o 163. plukovní bojovou skupinu 41. divize pod velením brigádního generála Jense A. Doea. Vylodění bylo pro Japonce naprostým překvapením, posádka o síle asi 1000 mužů, z nichž ani ne čtvrtinu tvořili příslušníci bojových jednotek, prakticky nekladla odpor a ukryla se ve vnitrozemí. Do večerních hodin byla operace
270
skončena, padli jen dva američtí vojáci. Již krátce po poledni pracovní oddíly australského letectva začaly dávat do pořádku obsazené letiště. Australané pracovali s vynaložením všech sil a po osmačtyřiceti hodinách mohlo na vyspravené dráze přistát prvních pětadvacet stíhaček. Nezaháleli ani Američané a jejich dva ženijní prapory zahájily výstavbu dlouhé vzletové dráhy pro bombardéry.
Vylodění Západní útočné skupiny v Tanahmerahské zátoce se však setkalo s vážnými obtížemi způsobenými nedostatečnými znalostmi o charakteru terénu v prostora obou vybraných vyloďovacích pláží. Američané předpokládali, že ze zátoky vede k jezera Sentani a k japonským letištím cesta vybudovaná ještě před válkou holandskými kolonizátory. Taková cesta bohužel neexistovala a průzkum, který měl

ověřit skutečný stav, neuspěl. Již 23. března vysadila ponorka Dače na pobřeží zátoky průzkumnou skupinu. Místní obyvatelé však prozradili její přítomnost Japoncům, kteří okamžitě zaútočili a většinu Američanů včetně velitele zabili. Jen pár mužům se podařilo ukrýt v džungli, ale nemohli se na ponorku vrátit, ani ji jinak uvědomit o situaci. Ponorka čekala dva dny a poté odplula na Admiralitní ostrovy. Protože spojenečtí plánovači předpokládali existenci cest vedoucích z Tanahmerahské zátoky a současně věřili, zeje chráněna slabší nepřátelskou posádkou než zátoka Humboldtova, zvolili ji za místo vylodění hlavních sil a generálporučík Eichelberger tam hodlal zřídit svoje velitelské stanoviště.

Ráno 22. dubna začala invazní plavidla připlouvat k plážím Červená l a Červená 2. Pláže samy o sobě byly k vylodění ideální, zejména na Červené 2 mohly i velké tankové výsadkové lodi přirazit až těsně ke břehu. Tam se také rychle vylodily dva pluky 24. pěší divize. Japonci kladli jen chabý odpor, který byl zakrátko umlčen děly torpédoborců křižujících u pobřeží. Stejná byla i situace na Červené l, kde se vylodil třetí pluk 24. divize. Ale hned poté, co vojska vstoupila na pevninu, bylo jasné, že slibné vyhlížející pláž Červená 2 je vlastně záludnou pastí. Pouhých třicet metrů od pobřeží začínala rozsáhlá bažina, kterou nemohla projít ani pěchota, vůbec už nemluvě o vozidlech včetně tanků. Předpokládaná cesta, která měla obě pláže spojovat, nebyla, a i když se ženisté hned pustili do práce a začali ji stavět, bylo zřejmé, že dříve než za osm dnů nebude možné obě pláže spojit, přestože se jednalo o pouhé čtyři kilometry. Po pár hodinách byla Červená 2 přecpána vojskem, protiletadlovými zbraněmi, tanky, vozidly, polními děly, a to ještě většina těžkých zbraní zůstala na palubách výsadkových plavidel, protože už je nebylo kam složit. Na pláži Červená l byla situace lepší, odtud dokonce vedla, i když provizor-

271

ní cesta do vnitrozemí k jezeru Sentani. Velitel 24. divize generálmajor Frederick A. Irving si brzy uvědomil, že není možné trvat na původním plánu vylodění, že je třeba přizpůsobit se nově zjištěným okolnostem. Rozhodl proto přesunout vojska a válečný materiál z pláže Červená 2 na Červenou l a současně začaly demoliční oddíly v korálové příbřežní bariéře u Červené l uvolňovat kanál, kterým by mohly připlouvat ke břehu i větší výsadkové lodi. V odpoledních hodinách dne D vstoupili na břeh generálové MacArthur, Krueger, Eichel-berger a kontradmirál Barbey, aby na místě posoudili situaci. I oni došli k závěru, že Tanahmerahská zátoka nemůže sloužit za hlavní vyloďovací prostor, jak předpokládal původní plán, a hlavní výsadkové síly je třeba směrovat do Humboldtovy zátoky, kde zatím vylodění probíhalo úspěšně. V zátoce Tanahmerah zůstanou jen dva pluky, se kterými se generálmajor Irving pokusí z Červené l proniknout od západu k japonským letištím.

V Humboldtově zátoce se Střední útočná skupina vyloďovala bez obtíží. Na pláži Bílá l byl během půlhodiny vysazen 162. pluk 41. divize, jižněji, na pláži Bílá 2, na úzké dlouhé kose oddělující Humbold-tovu zátoku od menší zátoky Jautefa, přistávaly jednotky 186. pluku 41. divize. Japonci byli i tady vylodením zcela zaskočeni a o torn, v jakém spěchu opouštěli svá postavení a úkryty, svědčilo ještě teplé jídlo připravené k snídani, kterou už nestihli. V 9 hodin ráno převzal velení vyloděných vojsk velitel 41. divize generálmajor Horace H. Fuller a rozkázal zahájit postup do vnitrozemí. Do večerních hodin 23. dubna byl 186. pluk na cestě k jezeru Sentani, zatímco 162. pluk obsadil Hollandii a vyvýšeniny nad ní a čistil celou oblast od rozptýlených skupinek Japonců, kteří vůbec nebyli schopni organizovaného odporu.

Převážnou část ztrát, které Američané v Humboldtové zátoce utrpěli, měla na svědomí nešťastná událost na pláži Bílá 1. Na břehu zátoky Jaufeta měli Japonci hlavní muniční skladiště pro celou oblast. Velké hromady leteckých pum, dělostřelecké munice, zásob, dokonce i náhradní letecké motory, to vše bylo složeno pár desítek metrů od pobřeží. Hned vedle začali Američané vykládat i svoje zásoby a munici. Při bombardování předcházejícím vylodění byla část japonských skladů zapálena, zdálo se však, že požár není nebezpečný, a ve spěchu provázejícím vykládku vojsk a materiálu mu Američané nevěnovali moc pozornosti. Velitel předmostí se sice snažil ohně uhasit za pomoci protipožárních zařízení minolovek zdržujících se u pobřeží, ale hadice nebyly dostatečně dlouhé, a tak na několika místech hořelo po celý den D i následující den. Po setmění 23. dubna se

273

objevil jediný japonský bombardér, který naveden vyšlehávajícími plameny svrhl náklad pum. Vzplanuly další požáry, a i když se vojáci výsadkových jednotek pokusili přisunutými buldozery rychle vyhloubit protipožární příkop, nezabránili tomu, aby explodovalo japonské muniční skladiště. Následky byly katastrofální.

Letecké pumy létaly do vzdálenosti několika set metrů, vybuchovaly s hromovým rachotem a požár šířící se po celé pláži zachvátil i americké sklady. Výbuchy následovaly jeden za druhým a otřásaly celým okolím zátoky. Osádky malých ženijních člunů se bez ohledu na padající trosky, oheň a neustávající exploze pokoušely z ohroženého prostoru evaku-ovat co nejvíce vojáků a jen díky jejich statečnému úsilí nebyly ztráty podstatně vyšší - i tak bylo 24 Američanů zabito a přes sto raněno. Kromě toho bylo zničeno přes 60 procent vší munice a zásob vyložených v předchozích dvou dnech; šlo o náklad dvanácti velkých tankových lodí. Požáry se podařilo lokalizovat a výbuchy na pláži ustaly až 27. dubna; teprve poté ji bylo možno znovu užívat.
Pohroma na vyloďovací pláži v Humboldtově zátoce na čas zkomplikovala zásobování vojsk postupujících vnitrozemím k jezeru Sen-tani a ke třem japonským letištím. Již 24. dubna musel 186. pluk přejít na poloviční dávky potravin a byl vydán rozkaz šetřit municí. Naštěstí Japonci nedokázali využít příležitostí, které jim členitý terén skýtal k obraně, a tak kolony obojživelných traktorů mohly zakrátko útočícím jednotkám přivážet vše potřebné až na břeh jezera, kterého bylo dosaženo v poledne 25. dubna. Následujícího dne bylo obsazeno letiště Kyklop a do večera i Sentani. Současně byl navázán kontakt s jednotkami 24. divize postupujícími ze zátoky Tanahmerah, které obsadily třetí letiště Hollandia. Tím skončila útočná fáze operace a ještě zbývalo vyčistit celý prostor od skrývajících se zbytků japonských vojsk. Tato druhá fáze se protáhla až do 6. června, kdy byla operace prohlášena za skončenou. Američané ztratili 152 mužů, Japonců bylo zabito 3300. Generálporučík Krueger ve své zprávě zhodnotil průběh a výsledky operace takto: „Naprostý úspěch dosažený v operaci Hollandia-Aitape jasně prokázal správnost rozhodnutí provést akci tímto odvážným způsobem. Japonci spoléhající na odolnost jejich základny ve Wewaku vysloveně zanedbali organizaci obrany v Hollandii a Aitape proti nebezpečí koordinovaných útoků."
Za svůj úspěch Američané vděčili především tomu, že se jim podařilo nepřítele zcela překvapit, a kromě toho v oblasti Hollandie tvořily japonskou posádku jednotky podřadné kvality. Devadesát procent vojáků generálmajora Inady představovaly pracovní a pomocné jednotky, které se většinou rozprchly do hor, jakmile začala předin-

vazní palebná příprava. A těch pár set kvalitních vojáků bojových jednotek nedokázalo útočníkům vzdorovat. Generál Inada si beznaděj-nost své situace uvědomil již v den D, proto shromáždil svá vojska v prostoru asi 25 kilometrů západně od jezera Sentani a rozhodl ustoupit vnitrozemím k Wakde, dalšímu pobřežnímu opernímu bodu ležícímu 200 kilometrů západně od Hollandie. V deseti skupinách se kolem 7200 vojáků vydalo na pOchod. Hlad, nemoci a následky zranění si opět vyžádaly mezi ustupujícími císařskými vojáky krutou daň; pochod přežilo jen asi 14 procent Inadových mužů. Když se první zubožené oddíly přiblížily 17. května 1944 k Wakde, přivítala je zpráva, že i tam se právě vyloďují spojenecká vojska. Několik set Japonců pokračovalo dál na západ k dalšímu japonskému opěrnému bodu v Sarmi, zbytek se uchýlil do džungle, kde většina vojáků zakrátko pomřela.
V souvislosti s obsazením Hollandie a Aitape je třeba se ještě zmínit o osudu 18. armády generálporučíka Hatazóa Adačiho, rozptýlené po novoguinejském pobřeží v prostoru Madangu, Alexishafe-nu, zátoky Hansa a Wewaku, nacházejícího se 150 kilometrů východně od Aitape.
Američané vylodění u Aitape po několika dnech svá postavení zkonsolidovali a původní invazní jednotky brigádního generála Doea byly staženy a připravovaly se k nové invazní operaci namířené proti Wakde. Místo nich přišla 4. května 32. pěší divize generálmajora Williama H. Gilla, jejíž bojová aktivita se po zajištění obrany letiště následující dva měsíce omezovala prakticky jen na hlídkovou službu a sledování činnosti 18. japonské armády.
Zatímco Spojenci upevňovali své pozice, přiváželi posily a zásoby, 18. armáda se nacházela v téměř bezvýchodném postavení, obklíčena stejně jako japonské posádky v Šalomounově a Bismarckově souostroví: na východě jí přehrazovali cestu Australané a Američané, na západě americké jednotky, na severu moře, plně kontrolované spojeneckým loďstvem, a na jihu se rozprostírala tropická džungle se všemi svými záludnostmi. S přerušenými komunikačními a zásobovacími liniemi, bez možnosti spolehnout na pomoc zvenčí Adači zoufale hledal východisko a přitom jednoznačné instrukce z nadřízeného velitestvi 2. armádní oblasti neobdržel. Začátkem května sice přišel rozkaz obejít po stezkách v džungli Aitape a Hollandii dál na zá-pad, než však bylo v tomto směru něco učiněno, vešlo ve známost spojenecké vylodění u Sarmi a Wakde. Za těchto okolností by byl ustup celé armády do západní části Nové Guineje sebevraždou, znamenalo by to projít

několik set kilometrů zeleným peklem bez potra-
275
vin a léků. Adači po předchozích zkušenostech, které Japonci v několika obdobných případech učinili, dobře věděl, že by jeho vojáci šli na jistou smrt, a navíc bez možnosti jakkoliv nepřítele zasáhnout. Navrhl proto jiné řešení: útok na americkou posádku v Aitape. Jeho nadřízení, uvědomujíce si, v jaké situaci se 18. armáda ocitla, nakonec dali souhlas. Třetí alternativu, která by mohla tisíce mužů zachránit, to jest kapitulaci, se vůbec nikdo neodvážil zmínit. A tak bylo zvoleno zoufalé řešení, které zcela pomíjelo logické a strategické aspekty: i kdyby se podařilo prorazit u Aitape, i odtud byla evakuace po moři nemožná a při postupu na západ k Hollandii 18. armáda narazí na ještě mocnější tam soustředěné spojenecké síly, takže beznaděj-nost celého plánu byla evidentní. Nicméně Adači a velení 2. armádní oblasti jej pokládali za přijatelnější než pasivně sledovat, jak kdysi mocnou armádu rozkládá hlad, nemoce a apatie.
Adači chtěl zaútočit už 10. června a za východiště zvolil prostor na východním břehu řeky Driniumor, protékající necelých třicet kilometrů východně od Aitape. Vzhledem k naprosté spojenecké nadvládě na moři i ve vzduchu, dlouhodobým dešťům a zásahům spojeneckých hlídek sledujících pohyby 18. armády se přesun k Driniumo-ru protáhl. Japonci neměli možnost použít vozidel nebo lodí, proto byli nuceni veškerou munici a zásoby přenášet, a tak až o měsíc později, k 10. červenci, Adači shromáždil na břehu řeky kolem 20 000 vojáků. Ve svém provolání vydaném těsně před útokem neskrýval, že osobně si nečiní o výsledku nadcházející akce žádné iluze. Pravil: „Nemohu najít žádný způsob ani metodu, která by tuto situaci strategicky nebo technicky vyřešila. Proto mám v úmyslu ji překonat spolehnutím na naše japonské .Bušidó'* ... Jsem rozhodnut zničit nepřítele v Aitape nemilosrdným útokem při soustředění všech našich sil v této oblasti... Bude to poslední příležitost využít vší naší síly k rozdrcení nepřítele ... Přineste nejvyšší oběť, projevte ducha císařské armády."
Přípravy japonské ofenzívy nezůstaly MacArthurově zpravodajské službě utajeny. Informace přinášeli domorodci, letecký průzkum, výslechy válečných zajatců, vyhodnocování ukořistěných dokumentů, získávaly je motorové torpédové čluny hlídkující podél pobřeží i průzkumné oddíly vysílané na východ od řeky Driniumor. Již ke konci května si byl velitel 6. armády generálporučík Krueger jist, že útok na sebe nenechá dlouho čekat, proto včas učinil všechna potřebná
* Bušidó - označeni základních principů chováni samuraje. 276
opatření. Z Nového Zélandu byla k Aitape přesunuta čerstvá 43. pěší divize a z východní Nové Guineje přišly dva pěší pluky. Spojenci shromáždili v oblasti Aitape téměř tři celé divize, kterým byl dán statut armádního sboru, a na březích řeky Driniumor byla vybudována silná obranná postavení. Velitel nově zřízeného XI. sboru generálma-jor Charles P. Halí převzal u Aitape velení 28. června. Na základě získaných informací rozvédka odhadovala, že k útoku dojde mezi 5.-10. červencem a bude probíhat ve dvou fázích: pokusem o proražení obranné linie na Driniumoru a poté generálním útokem na Aitape.
Těsně před půlnocí z 10. na 11. července začala japonská lehká děla ostřelovat spojenecká postavení podél řeky a o deset minut později Japonci s pokřikem vyrazili k prvnímu sebevražednému výpadu u ústí Driniumoru. Spojenečtí kulometčíci kosili vlnu za vlnou, ale další stovky útočníků se vrhaly vpřed. Pouhopouhou masovostí svého náporu, vedeného bez zřetele na obrovské ztráty, se Japoncům během noci podařilo v úseku asi 1200 metrů spojeneckou obrannou linii prolomit. Protože útoky probíhaly téměř přesně tak, jak na základě podrobných rozborů všech informací spojenecká zpravodajská služba předpovídala, a obrana byla připravena v několika pásmech, nebylo Japoncům dovoleno počátečního úspěchu využít, jejich ofenzíva brzy ztrácela na důrazu a uvázla. Značnou měrou k tomu přispělo spojenecké dělostřelectvo, jehož baterie umístěné v klíčových pozicích přesnou palbou ostřelovaly japonská shromaždiště a rozrušovaly nepřítelovy akce v samém počátku, zatímco stíhací a bombardo-vací letouny neustále útočily na jeho postavení.
Když Japonci frontálním útokem do hloubky spojenecké obrany nepronikli a nepodařilo se jim rozvrátit její systém a odolnost, pokusili se na pravém boku o obchvat manévrem prováděným asi deset kilometrů ve vnitrozemí podél úpatí Torricelliho pohoří. Po celý měsíc trvalo velké zápolení. Adači se přes těžké ztráty znova a znova snažil převzít iniciativu, přičemž vrhl do boje dvě divize. Dne 31. července Spojenci přešli ze dvou směrů do protiútoku a začali zbytky japonských vojsk obklíčovat. Hrozba obklíčení provázená katastrofálním nedostatkem munice a materiálu všeho druhu přinutila 9. srpna Adačiho na celé frontě k ústupu. V tu dobu již ztratil polovinu ze svých 20 000 mužů a rozptýlené zbytky 18. armády, pronásledované americkými vyčišťovacími oddíly,

hledaly záchranu v horách a džungli, kde se potom za zoufalých podmínek izolované a bezmocné skupinky nepřátelských vojáků skrývaly až do konce války.
Vylodění v Humboldtově zátoce, obsazení Hollandie, Aitape i Ta-nahmerahské zátoky znamenalo podstatnou změnu tempa spojenec-
277
kého postupu po severním pobřeží Nové Guineje. Generál MacAr-thur byl rozhodnut dosáhnout Filipín před začátkem prosince 1944 a po každém novém úspěchu urychloval zahájení dalších operací. V případě čtyř následujících útoků směřujících proti Wakde, Biaku, Noemfooru a Sansaporu byla ještě dřív, než předchozí operace zcela skončila, v chodu další a v necelých třech měsících se jihozápadněti-chomořské síly posunuly o devět set kilometrů na západ od Hollan-die, až k západní výspě Nové Guineje, k poloostrovu Vogelkop.
Ještě před vyloděním v Humboldtové zátoce doporučovali velitel spojeneckého letectva v jihozápadním Tichomoří generálmjor George C. Kenney a jeho zástupce generálmajor Ennis P. Whitehead, aby operace byla rozšířena o útok na Wakde (200 kilometrů západně od Hollandie) a Sarmi (30 kilometrů západně od Wakde), čímž by byla získaná další letiště na severoguinejském pobřeží. MacArthur, ač nerad, musel tehdy návrh zamítnout, neboť v jeho globálnějším posuzování věcí hrály roli i jiné aspekty, například počet dopravních a transportních lodí, jež měl v tu dobu k dispozici, počet vojsk a podobně. Vrátil se však k němu při nejbližší příležitosti.
Wakde je jméno korálového ostrova ležícího několik kilometrů od břehů Nové Guineje naproti pobřežní vesničce Toem. Mezi Wakde a pobřežím se nachází malý ostrůvek Insoemanai. Asi o 30 kilometrů dál na západ, na poloostrově Sarmi, je vesnice téhož jména. Na ostrově Wakde Japonci vybudovali vzletovou dráhu s velmi kvalitním povrchem, další začali stavět v Maffinské zátoce zhruba mezi Wakde a Sarmi, třetí letiště pojmenované Sawar již dokončili a uvedli do provozu asi tři kilometry západně od Maffinské zátoky. V Sarmi umístili velitelství 36. pěší divize generálporučíka Tagamiho.
Již 22. dubna, spokojen s průběhem vylodění v Aitape a Humbold-tově zátoce, se MacArthur radil s velitelem 6. armády Kruegerem, velitelem invazních vojsk Eichelbergerem a velitelem výsadkových námořních sil kontradmirálem Barbeym o využití posil, které měly během 48 hodin dorazit do Humboldtovy zátoky, k útoku na Wakde. Barbey souhlasil, Krueger byl nerozhodný a Eichelberger byl proti. Připouštěl, že zatím jde sice vše v oblasti Hollandie dobře, ale vojska jsou dosud na pobřeží a před sebou mají obsazení letišť u jezera Sen-tani, kde se mohou setkat se silnou japonskou obranou. Proto se nechtěl zbavovat možnosti v případě potřeby užít připlouvající posily. MacArthur vzal Eichelbergerovo stanovisko v úvahu, ale už 27. dubna, po obsazení letišť, vydal operační směrnici stanovující datum útoku na Wakde na 15. května. K jeho rozhodnutí přispělo i nepříjemné
278
zjištění, že letiště u jezera Sentani nejsou vhodná pro těžké bombar-dovací letouny, přičemž právě potřeba získat předsunuté základny, ze kterých by čtyřmotorové bombardéry mohly zaútočit na Palauské ostrovy a západní Novou Guineu, byla hlavním důvodem k obsazení Hollandie. Nyní se tedy ukázalo, že situace je stejná jako předtím -těžké bombardéry mohly vzlétat pouze z Nadzabu vzdáleného od Hollandie 800 kilometrů. MacArthur chtěl co nejrychleji dosáhnout strategicky důležitého ostrova Biak v ústí Geelvinkovy zátoky, a nemaje k dipozici letadlové lodi - Tichomořské loďstvo mu je znovu poskytnout nemohlo, soustředilo všechny síly pro připravovanou ofenzívu v Marianách - potřeboval obsadit Wakde a Sarmi, a tak si zajistit letiště k podpoře útoku na Biak. Po posledních úpravách plánů určil generál útok na Wakde na 17. květen a útok na Biak na 27. květen.
Japonci měli v prostoru Wakde-Sarmi kromě tří letišť chráněných protiletadlovými bateriemi i sklady zásob a válečného materiálu a velitel oblasti generálporučík Tagami disponoval asi 11 000 muži, z nichž zhruba polovinu tvořily dobře vycvičené bojové jednotky. Spojenecké velení proto rozhodlo užít jen k útoku na Wakde celou 163. plukovní bojovou skupinu 41. pěší divize, krátce předtím staženou z Aitape.
V 6 hodin ráno 17. května, ještě za tmy, zahájily dvě skupiny kříž-níků a torpédoborců ostřelování novoguinejského pobřeží mezi vesnicí Toem a Martinskou zátokou. V 6.55, patnáct minut po východu slunce, přirazila ke břehu výsadková plavidla s jednotkami 163. plukovní bojové skupiny doprovázená čluny vyzbrojenými raketomety. Na obloze se neobjevilo ani jedno japonské letadlo a z pobřeží se ozvalo jen několik výstřelů z ručních zbraní. I když Japonci předpokládali, že Spojenci zaútočí, k vylodění došlo tak brzy po napadení Hollandie a Aitape, že je zastihlo nepřipravené. Díky tomu proběhlo bez potíží a

zakrátko byl obsazen široký pruh předmostí. Teď byl na řadě ostrov Wakde.
Už v 11 hodin dopoledne přistály první oddíly u ostrůvku Insoemanai, vzdáleného pár set metrů od Wakde. Ten nebyl Japonci vůbec obsazen a Američané na něm rychle rozmístili baterie dělostře-lectva, které spolu s lodními děly a děly pálícími z čerstvě obsazeného předmostí u Toemu ostřelovaly nepřátelská postavení na Wakde po celý zbytek dne a po celou noc.
K vylodění na Wakde byla vybrána 500 metrů dlouhá pláž korálového písku a v 9 hodin ráno 18. května k ní v šesti vlnách směřoval 1. prapor 163. plukovní bojové skupiny. Ale tady vše neprobíhalo
279
tak snadno jako předchozího dne na protějším novoguinejském pobřeží. Už připlouvající výsadková plavidla vítala těžká kulometná palba, dopadající minometné střely zvedaly gejzíry vody, hladinu bičovaly dlouhé dávky z desítek hlavní těžkých kulometů rozmístěných v dobře chráněných hnízdech na pobřeží; Japonci použili i celé kulometné věže vymontované z poškozených letounů. V tuto chvíli prokázaly invazním jednotkám velkou pomoc silně vyzbrojené výsadkové čluny opatřené raketomety a velkorážními kulomety, připojil se i stíhač ponorek vyzbrojený 76mm a 20mm děly. Zatímco plavidla palebné podpory ostřelovala nepřátelská postavení ze všech zbraní, které nesla, výsadkové čluny první vlny přirážely k pobřeží. Kritický okamžik byl sice překonán, úderné oddíly pronikly na břeh, ale obránci v řadě pevnůstek a okopů kladli dál fanatický odpor. Bylo třeba dvou a půl dne, než byl ostrov obsazen a poslední bránící se Japonec zlikvidován. 759 jich padlo, jen čtyři byli zajati a mnoho dalších zůstalo v zasypaných okopech a rozstřílených pevnůstkách. Američané měli 40 padlých.
Již v poledne 21. května ženisté uvedli do provozu ostrovní letiště. Hlavní vzletovou dráhu v obou směrech prodloužili až k pobřeží, aby byla použitelná pro těžké bombardéry, a zbytek malého ostrova pokryly parkovací a pojíždécí dráhy. Týden poté odtud útočily první libera-tory na filipínský ostrov Mindanao a po několik následujících měsíců Wakde představoval hlavní leteckou základnu podporující spojeneckou ofenzívu v jihozápadním Tichomoří. Až v prosinci, kdy byla získána nová letiště, se Wakde stal týlovou základnou a jeho význam poklesl.
Boje na novoguinejském pobřeží, v prostoru od vesnice Toem dál na západ přes Maffinskou zátoku k Sarmi, které zahájila čerstvě vyloděná 158. plukovní bojová skupina, se staly vleklou a vyčerpávající záležitostí. Desetitisícová japonská posádka, využívající hornatého zalesněného terénu nad Maffinskou zátokou, se houževnatě bránila. Tři měsíce Američanům trvalo, než obsadili vzletové dráhy Maffin a Sawar a přiblížili se k poloostrovu Sarmi. Za tu dobu měli na 400 mrtvých a 1500 raněných a usmrtili kolem 4000 nepřátelských vojáků. Zbytek Japonců se stáhl k Sarmi rozhodnut bránit se do posledního muže. Protože hlavních cílů výsadku v této části Nové Guineje bylo dosaženo a pozice zabezpečeny, spojenecké velení nehodlalo zvyšovat ztráty dobýváním izolovaného poloostrova. Živořící japonská posádka tam zůstala uzavřena až do konce války.
U ústí rozlehlé Geelvinkovy zátoky, vklíněné mezi Vogelkopský poloostrov a vlastní Novou Guineu, leží Schoutenovy ostrovy, z nichž
největší je 70 kilometrů dlouhý a 32 kilometrů široký Biak. Pokrývají iei nízké hřebeny a pahorky porostlé hustou vegetací, jeho břehy většinou lemují korálové bariéry. Na jihovýchodním pobřeží ostrova se nachází městečko Bosnik, administrativní centrum ostrovů. Západně od Bosniku vybudovali Japonci na jižním pobřeží tři samostatné vzletové dráhy Mokmer, Borokoe a Sorido. Šlo o jednu ze dvou posledních skupin nepřátelských letišť rozmístěných mezi Hollandií a ostrovem Halmahera v Moluckém souostroví, ležícím severozápadně od Vogelkopského poloostrova. Proto biacká letiště představovala pro spojenecké stratégy důležitý cíl.
Mezi útokem na Wakde a vyloděním na Biaku mělo být podle MacArthurova rozhodnutí pouze deset dnů, a tak přípravy probíhaly v rychlém tempu. Nicméně v tu dobu již v MacArthurově štábu věděli, s jakými potížemi se na Tarawě potýkala námořní pěchota, která i s pomocí obojživelných traktorů namáhavě překonávala příbřežní korálové útesy, a současně měli vlastní zkušenost z nedávného vylodění v Tanahmerahské zátoce, napovídající, co se může přihodit, když není dostatečně prozkoumán terén v blízkosti vyloďovacích pláží. Proto pro vylodění na Biaku bylo zvoleno nejjistější, i když zdaleka ne nejbezpečnější řešení: výsadek bude proveden v prostoru Bosniku, kam připlouvala japonská plavidla, takže musel existovat uspokojivý přístup z moře, a za plážemi s určitostí nebyly bažiny. Ovšem na druhé straně byl Bosnik jako důležitá japonská zásobovací základna dobře chráněn protiletadlovým dělostřelectvem a bylo nutno počítat i s dalšími obrannými zařízeními. To vše Američané brali v úvahu, podcenili však sílu nepřátelské posádky na Biaku. Domnívali se, že tam není víc než 2000 vojáků. Ve

skutečnosti posádku tvořilo téměř 10 000 mužů, tedy v podstatě tolik, kolik mělo být útočníků. 40 procent Japonců mělo bojový výcvik a jádro obránců tvořil z bojů v Číně ostřílený 222. pěší pluk plukovníka Naojukiho Kuzumeho. Kuzume velel celé obraně ostrova a podléhalo mu i 1500 mužů jednotek námořnictva kontradmirála Sadatošiho Sendy, měl i lehké tanky a protiletadlové a polní dělostřelectvo.
K útoku na Bosnik byla vybrána 41. pěší divize generálmajora Horace H. Fullera (kromě 163. plukovní bojové skupiny), námořní část operace zajišťoval kontradmirál William M. Fechteler, zástupce kontradmirála Barbeyho. Protože spojenečtí plánovači předpokládali, že zejména biacká letiště budou obklopena protiletadlovými zbraněmi, kterých by bylo možno užít i proti postupujícím výsadkovým jednotkám, dostaly bombardéry 13. letecké armády operující z Admi-ralitních ostrovů a 5. letecké armády vzlétající z Nadzabu za úkol pro-

vést na Biak sérii těžkých náletů. Dne 17. května přilétlo 99 čtyřmo-torových liberatorů a nálety pokračovaly až do dne D. Stíhací podporu vylodění měly zajišťovat stíhačky z čerstvé získaného letiště na ostrově Wakde.
V 6 hodin 29 minut ráno 27. května zahájily tři lehké křižníky a skupina torpédoborců ostřelování nepřátelských postavení v blízkosti tří japonských letišť a vyloďovacích pláží. Těsně předtím svrhlo pumy 37 liberatorů. Zatím se pět set metrů od pobřeží připravilo 63 obojživelných traktorů a 25 obojživelných vozidel DUKW s prvními čtyřmi vlnami útočníků. Hlavní síly výsadku měly následovat na palubách patnácti pěchotních výsadkových člunů, za nimi pak tankové výsadkové čluny s dělostřelectvem, těžkou ženijní technikou a tanky. V 7 hodin 19 minut první vlna obojživelných traktorů dorazila k pobřeží a v rychlém sledu za ní další. Viditelnost byla špatná, nad pobřežím a příbřežními vodami se válela mračna prachu a kouře. Že něco není v pořádku, si velitel výsadku uvědomil v okamžiku, kdy jednak neviděl do moře vybíhající mola, v jejichž těsné blízkosti měla výsadková vozidla přistávat, a jednak když zjistil, že v místech, kam připlouvají, se pobřeží strmě zvedá a pokračuje do vnitrozemí roz-bředlými bažinami. Kdyby Japonci v tuto chvíli tvrdě udeřili, mohlo dojít ke katastrofě. Pomalu plující výsadková vozidla prvních čtyř vln se totiž dostala do silného mořského proudu omývajícího jižní pobřeží Biaku, o kterém nikdo neměl ani tušení, a ten je zanesl o více než dva a půl kilometru od určené vyloďovací pláže. Bleskurychle byla učiněna opatření k nápravě a další vlny již přistávaly na správném místě; stejně však americký výsadek zachránilo od pohromy jen to, že plukovník Kuzume, očekávaje vylodění v blízkosti vojensky nejvýznamnějšího cíle, to jest letišť, soustředil svoje obranné prostředky převážně tam. Po překonání počátečního kritického momentu už operace probíhala podle plánu a do páté hodiny odpolední bylo na břehu 12 000 vojáků, 12 tanků, 28 děl, 500 vozidel a 2400 tun zásob. Těm, kdo ze slabého odporu kladeného japonskou posádkou samotnému vylodění činili optimistické prognózy pro další vývoj situace na ostrově, se mělo dostat rychlého vystřízlivění. Brzy bylo nutno svádět těžké boje, neboť jak pravil ve svém hlášení generálporu-čík Eichelberger: „Japonská obrana na Biaku byla založena na skvělém uvědomění si výhod skýtaných terénem a jejich využití." 162. pluk 41. divize v dopoledních hodinách dne D vyrazil podél pobřeží na západ k letišti Mokmer, nejbližšímu invazním plážím. Zatím 186. pluk napravil chybu způsobenou vyloděním na nesprávném místě a kolem poledne se přesunul na původně určené výchozí

ozice Postup 162. pluku zpočátku probíhal úspěšné, vážné těžkosti nastaly až následujícího dne, 28. května. V 9.30 ráno byl pluk na úzkém pobřežním pruhu zaskočen těžkou nepřátelskou kulometnou a minometnou palbou vedenou z postavení skrytých v husté vegetaci korálových dutinách a rozmístěných na převisech útesů. Po několikahodinovém urputném boji a po značných ztrátách byl pluk v odpoledních hodinách přinucen k ústupu. Během noci Japonci přerušili jeho zásobovací linie a ráno 29. přešli do protiútoku. Brzy bylo zřejmé, že letiště nelze dosáhnout, dokud nebudou zneškodněny hlavní japonské opěrné body, přitom polní dělostřelectvo a ani děla bojových plavidel hlídkujících u pobřeží nemohla zasáhnout bez nebezpečí, že ohrozí vlastní vojáky. Když se 162. pluk dostal do sevření ze tří stran a byl decimován neustávající nepřátelskou palbou, bylo rozhodnuto stáhnout jej jedinou cestou, která zbývala - po moři. Odpoledne 29. května byla k tomuto účelu užita všechna obojživelná vozidla spolu s výsadkovými čluny a pod ochranou dělostřelecké palebné přehrady a s podporou letectva evakuace skončila ve večerních hodinách, kdy byl pluk přemístěn do výhodnějšího postavení pět set metrů východněji.
Po tomto neúspěchu bylo nutno revidovat operační piany. Velitel invazních vojsk

generálmajor Fuller se rozhodl přenést trasu hlavního postupu z pobřeží dál do vnitrozemí, v každém případě však potřeboval posily. Velitel 6. armády žádosti vyhověl a během dvou dnů odeslal z Wakde dva prapory 163. plukovní bojové skupiny. V koordinaci se 186. plukem byl postup na západ obnoven 1. června. Až 7. června se podařilo dosáhnout Mokmeru a trvalo ještě týden, než byla aktivita obránců paralyzována natolik, že bylo možno začít letiště opravovat a připravovat k zahájení provozu.
Více než rok japonské válečné námořnictvo v jihozápadním Tichomoří vážněji nezasáhlo, ale teď začaly na velitelství 7. loďstva vicead-mirála Kinkaida přicházet znepokojivé zprávy hovořící o zvýšené aktivitě v blízkosti japonských námořních základen Davao na ostrově Mindanao, Halmahera v Moluckých ostrovech a Tawitawi v souostroví Sulu, kam se z Palauských otrovů přesunula část Spojeného loďstva. Po ztrátě Hollandie, když bylo zřejmé, že příští úder musí dopadnout na Biak, generální štáb japonských pozemních vojsk rozhodl ponechat je osudu, generální štáb námořnictva byl však jiného názoru, a když k vylodění na Biaku skutečně došlo, Spojené loďstvo neprodleně vypracovalo pod krycím názvem KÓN plán pomoci Ku-zumeho posádce a likvidace nepřátelského výsadku.
282
283
V první fázi se velitel Spojeného loďstva admirál Tojoda snažil soustředit k podpoře zamýšlené operace dostatečné letecké síly. 23. flotila námořního letectva kontradmirála Jošioky Itóa v Sorongu na západě Vogelkopského poloostrova, která měla koncem května pouhých 18 bojeschopných letounů, byla posílena 50 stíhačkami přesunutými z Japonska, 20 stíhačkami a 20 bombardéry z Marian a nakonec přilétlo ještě 20 bombardérů, 48 stíhaček a 8 průzkumných letounů z Karolín. V rámci operace KÓN měly bojové lodi, a to lehký křižník Kinu a torpédoborec Šikinami, Uranami a Šigure, převézt z Mindanaa na Biak 2500 vojáků 2. obojživelné brigády; Japonci měli v tu dobu v jihozápadním Tichomoří pouze jednu velkou dopravní loď, proto musela přepravu vojsk zajišťovat bojová plavidla. Velitelem uskupení byl jmenován kontradmirál Naomasa Sakondžu a k ochraně transportu dostal bitevní loď Fuso, těžké křižníky Aoba, Mjóko a Haguro a pět torpédoborců. Posily měly být na Biaku vysazeny 3. června.
Jako první udeřila 2. června 23. letecká flotila. 54 letouny napadly v odpoledních hodinách spojenecké lodi u Bosniku a třeba říci, že si Japonci vybrali k náletu - ať už na základě přesných informací, nebo náhodou - příznivou dobu, neboť toho dne připlul k Biaku kon-voj osmi velkých tankových výsadkových lodí z Hollandie. Protože špatné počasí zabránilo americkým stíhačkám z letišť Wakde a Hol-landia vzlétnout, musela útok odrazit plavidla sama podporována jen pobřežními bateriemi. Trval hodinu a pět minut a je téměř neuvěřitelné, že se Japoncům za celou tu dobu podařilo jen lehce poškodit jedno výsadkové plavidlo a přitom ztratili 12 letounů.
Svaz kontradmirála Sakondžua vyplul k Biaku krátce před půlnocí 2. června. Kontradmirál věřil, že se mu podaří plavbu utajit a nepřítele překvapit, měl však smůlu. Již ráno následujícího dne hlídky na jeho lodích zahlédly periskop americké ponorky a hned nato radiostanice zachytily její vysílání; bylo jasné, že informuje základnu. Před polednem se na obloze objevily dva průzkumné liberatory a po dlouhou dobu svaz sledovaly. Naděje na překvapení protivníka tím byla zmařena, a když přišly zprávy o pohybu silného nepřátelského námořního uskupení včetně jedné letadlové lodi nedaleko Biaku, admirál Tojoda ve večerních hodinách 3. června operaci zrušil. Lodi s 2. oboj-živelnou brigádou odpluly k Sorongu, zbytek svazu se uchýlil na základnu v zálivu Davao. Přitom informace o spojeneckých lodích byla zjevně nepřesná, severně od Biaku sice v tu dobu střídavě hlídkovaly dvě skupiny křižníků kontradmirálů Crutchleyho a Berkeyho, ale žádná letadlová loď se nenacházela daleko široko.
284
Po prvním neúspěšném pokusu dopravit na Biak posily Japonci ét zintenzivnili letecké útoky. 4. letecká armáda v Manadu na vý-hodním výběžku ostrova Celebes, posílená 70 letouny staženými Marian, byla dána pod operační kontrolu kontradmirála Itóa, který tak disponoval více než dvěma sty letadel. Mezi japonskými piloty sice v tu dobu nelítostně řádila malárie, ale ti, kdo byli schopni sednout do letadel, pravidelně vzlétali proti spojeneckému předmostí na Biaku a lodím nacházejícím se v okolních vodách. Jen 3. června před polednem provedlo, opět bez valného úspěchu, 41 bombardérů a stíhaček nálet, při kterém Japonci ztratili 11 letounů. Kontradmirál Itó se nedal odradit a jeho letouny se nad Biakem objevovaly denně.
Štáb Spojeného loďstva zatím připravil druhý pokus o posílení Kuzumeho posádky. 600 vojáků bylo v Sorongu naloženo na tři tor-pédoborce, které před půlnocí ze 7. na 8. června vypluly pod velením kontradmirála Sakondžua k Biaku, kryty

dalšími třemi torpédoborci. 8. června ve 12 hodin 45 minut japonský svaz napadlo deset středních bombardérů B-25 doprovázených lightningy. Bombardéry zaútočily z malé výšky, potopily torpédoborec Harusame, vážně poškodily torpédoborec Širacuju a dalším dvěma způsobily poškození menšího rozsahu. Nicméně po zdržení způsobeném zachraňováním posádky Harusame Sakondžu pokračoval dál k Biaku. Večer téhož dne však obdržel zprávu leteckého průzkumu, že z východu mu pluje velkou rychlostí v ústrety svaz nepřátelských bojových plavidel, šlo o skupinu britského kontradmirála Victora A. C. Crutchleyho s australským těžkým křižníkem Australia, americkými lehkými křižníky Phoenix a Boise a 14 torpédoborci. Když ve 23.40 jeden ze Sakon-džuových torpédoborců hlásil, že má spojeneckou skupinu na dohled, japonský kontradmirál dal přednost rychlému ústupu. Z velké dálky vypálil na spojenecký svaz salvu torpéd a začal prchat na severozápad. Crutchley sice nařídil svým torpédoborcům nepřítele pronásledovat, ale s podmínkou, že pokud jej nedostihnou do 2 hodin 30 minut 9. června ráno, musí se vrátit. V tu dobu by totiž vpluly do vod, ve kterých spojenecká plavidla neoperovala, a spojenecké letouny proto měly pokyn napadnout každou loď, která se tam objeví. Přestože Crutchley o probíhající akci uvědomil letectvo rádiem, zdálo se mu riziko příliš vysoké, navíc mohla na jeho lodi omylem zaútočit i vlastní ponorka. Protože do stanoveného časového limitu se nepodařilo vzdálenost od prchajících Japonců zkrátit natolik, aby mohl být zahájen boj, torpédoborce se vrátily.

Druhý pokus přisunout na Biak posily tedy neuspěl, admirál Tojoda však nehodlal složit zbraně. 10. června nařídil, aby z 1. mobilního

loďstva viceadmirála Džisaburóa Ozawy v Tawitawi byla vyčleněna útočná divize viceadmirála Matomeho Ugakiho, složená ze dvou největších bitevních lodí na světě Jamato a Musaši, lehkého křižníků Noširo a šesti torpédoborců, která se připojí ke svazu kontradmirála Sakondžua a společně provedou dosud neúspěšnou operaci KÓN. Následujícího dne se obě uskupení setkala v kotvišti ostrova Batjan v Molukách, odkud měla 15. června vyplout k Biaku. Viceadmirál Ugaki byl rozhodnut tentokrát vylodit posily za každou cenu a přitom osmnácti 456mm děly bitevních lodí napadrť rozbít spojenecká postavení na ostrově. Ale než k tomu mohlo dojít, situace se od základu změnila. 11. června stovky palubních letounů letadlových lodí Ticho-mořského loďstva napadly Saipan a Guam a příští den masové nálety pokračovaly. Velitel Spojeného loďstva už nebyl na pochybách, že u Marian operuje mohutné loďstvo admirála Spruance, a příležitost k rozhodujícímu námořnímu střetnutí, na kterou Japonci dlouho čekali, se rýsovala na obzoru. Proto večer 12. června admirál Tojoda začal s přípravou k zahájení operace A-Go, při níž hodlal s americkým Tichomořským loďstvem s konečnou platností zúčtovat. Vi-ceadmirálu Ugakimu nařídil odplout s bitevními loďmi Jamato a Musaši, těžkými křižníky Mjóko a Haguro, lehkým křižníkem Noširo a pěti torpédoborci do Filipínského moře a tam se připojit k hlavním silám 1. mobilního loďstva. Současně přikázal 23. letecké flotile odeslat všechny námořní letouny na základny v Palau-ských ostrovech, blíž oblasti, ve které mělo dojít k bitvě s americkým loďstvem.

Tojodovo rozhodnutí zahájit operaci A-Go zpečetilo osud Biaku. Japonci se sice snažili dopravit tam posily lodicemi a bárkami, hlídkující spojenecká plavidla však většinu pokusů zmařila; touto cestou se na Biak dostalo nanejvýš kolem tisíce vojáků. Velitel 2. armádní oblasti generál Anami už jen mohl plukovníka Kuzumeho vyzvat, aby kladl odpor tak dlouho, jak to jen bude možné. Plukovník rozkaz splnil do písmene. 7. června sice Američané obsadili letiště Mokmer, ale Japonci ukrytí v korálových jeskyních a dobře zamaskovaných a chráněných postaveních na úbočích pahorků dál vedli urputný boj. Velitel 6. armády generálporučík Krueger, nespokojený s pomalým postupem invazních vojsk, nahradil 15. června jejich velitele generálmajo-ra Fullera generálporučíkem Eichelbergerem. I po této změně ve velení trvalo téměř celý týden, než bylo dosaženo rozhodujícího zlomu. Až 20. června byla dobyta letiště Borokoe a Sorido. Téměř měsíc se plukovníku Kuzumemu dařilo zadržovat americký nápor a bránit spojeneckým letounům ve využívání biackých letišť, což byl nezanedba-

t Iný výkon, který oceňovali i spojenečtí velitelé. Ale po 20. červnu plukovník uznal beznadějnost své situace. V noci z 21. na 22. června ceremoniáhié spálil vlajku pluku a potom už není známo, zda zahynul v boji, nebo spáchal sebevraždu. V každém případě jeho smrt znamenala konec organizovaného odporu na Biaku; jen izolované skupiny japonských vojáků vedly v horách záškodnickou válku až do konce roku. Na Biaku zahynulo přes 2700 Japonců a 438 Američanů, 2361 amerických vojáků bylo zraněno. Ve stejnou dobu Američanům způsobila velké potíže epidemie japonské říční horečky, prudkého infekčního onemocnění vyvolávaného

mikroorganismy přenášenými na člověka larvami roztoče. Vypukla na ostrůvku Owi jižně od Biaku a na Biaku samotném postihla na 3500 vojáků. Až po nejpřísnějších hygienických a léčebných zákrocích a za maximálního úsilí zdravotnické služby se podařilo epidemii zvládnout.
Generál MacArthur nedopřával svým velitelům a vojskům oddechu. Již 14. června 1944 přikázal připravit plán na obsazení ostrova No-emfoor, ležícího západně od Biaku, zhruba v polovině vzdálenosti mezi Biakem a pobřežím Vogelkopského poloostrova. Na tomto téměř kruhovém ostrově o průměru kolem dvaceti kilometrů Japonci vybudovali tři letiště: Kamiri a Kornasoren na severním pobřeží a Namber na jihovýchodní straně. Tato letiště mohla Spojencům posloužit jako ideální základny k podpoře útoku na blízký Vogelkop. Za den D byl určen 2. červenec a výsadek měla provést 158. plukovní bojová skupina 41. pěší divize, odvelená z prostoru Wakde-Sarmi. Protože strategické úvahy vyžadovaly, aby k vylodění došlo na severozápadním pobřeží ostrova u letiště Kamiri, kde bylo nutno předpokládat soustředění nepřátelské obrany, musela být patřičná pozornost věnována předchozímu bombardování a ostřelování japonských obranných pozic. Tento úkol připadl skupinám křižníků kontradmi-rálů Crutchleyho a Berkeyho a 5. a 13. letecké armádě, které již byly natolik silné, že mohly k jednomu náletu vyslat až 150 bombardérů. Soustavné nálety na Noemfoor začaly 20 června a do 1. července bylo na ostrov, zejména v prostoru kolem letiště Kamiri, svrženo kolem 800 tun pum.
Velitel japonské posádky na Noemfooru plukovník Šimizu měl k dispozici asi 2000 vojáků. Vzhledem k dlouhodobému hladovění, způsobenému odříznutím od zásobovacích základen, sice jejich bojová morálka znatelně poklesla, ale plukovník, očekávaje, že ostrov bude brzy napaden, učinil vše, co bylo v jeho omezených silách, k zorganizování účinné obrany; na plážích umístil protiinvazní překážky
287
288
včetně asi 300 min vyrobených z leteckých pum a kolem důležité oblasti letišť, jak předpokládali spojenečtí plánovači, soustředil své
hlavní síly,
Ráno 2. července se útočný svaz rozdělený do tří skupin přiblížil k ostrovu. 40 výsadkových člunů vezlo 7100 vojáků, připlouvalo pět velkých tankových člunů naložených tanky, traktory a buldozery. Za rozbřesku zahájila lodní děla palebnou přípravu a po jejím skončení se vydaly ke břehu obojživelné traktory s dvěma prapory 158. plukov-ní bojové skupiny doprovázené pancéřovanými obojživelnými traktory Zvláštní ženijní brigády, ježícími se hlavněmi automatických zbraní. Po prvé v průběhu války v Tichomoří dokázala intenzivní palebná příprava rozvrátit odolnost a bojeschopnost obránců tak, že se téměř nezmohli na odpor. Před šestou hodinou odpolední již byly na břehu všechny výsadkové jednotky, téměř 500 vozidel a 2250 tun zásob. Postup zahájený hned ráno po vylodění první vlny rychle pokračoval a už dopoledne mohli ženisté začít opravovat bombardováním a ostřelováním poškozenou vzletovou dráhu obsazeného letiště Ka-miri.
Velitel 158. plukovní skupiny brigádní gnerál Edwin D. Patrick vstoupil na ostrov v 10.25 dopoledne a krátce nato - na základě informace zajatců, kteří tvrdili, že je na Noemfooru daleko víc japonských vojáků, než Spojenci odhadovali - požádal rádiem velitelství generálporučíka Kruegera o vyslání 503. pluku parašutistů umístěného v Hollandii. 3. června ráno přiletěl první prapor pluku. Některé z dopravních letounů přilétaly v příliš malé výšce a ze 739 parašutistů se při seskoku 72 zranilo, řada z nich velmi vážné. Totéž se přihodilo i následujícího dne při příletu druhého praporu, proto přepravu třetího praporu pluku zajišťovaly výsadkové čluny. Ironií situace bylo, že posily nebyly vůbec nutné, informace zajatců se ukázaly nepravdivými. Již 4. července se v rukou postupujících Američanů ocitlo letiště Kornasoren a příštího dne dvacet výsadkových člunů převezlo jeden prapor podél pobřeží k letišti Namber, které bylo obsazeno bez odporu. 7. července hlavní fáze neomfoorské operace skončila a na dvou z obsazených letišť již přistávaly spojenecké letouny.
Hned v den D začal plukovník Šimizu, vystaven tlaku, kterému nebyl s to čelit, stahovat svoje vojáky k zátoce na východní straně ostrova v naději, že se je odtud podaří evakuovat. To se však nestalo a většina Japonců ponechána svému osudu uprchlá do hor v nitru ostrova, kde v následujících týdnech Američané jejich rozptýlené sku-Pmy postupně likvidovali. Zatímco Japonci hledali v horách záchranu, sestoupili odtud, mávajíce starou nizozemskou vlajkou, domorod-
289
ci, kteří se tam ukryli na začátku okupace, neboť perspektiva budování

japonských letišť je příliš nelákala. Japonci za tím účelem později přivezli z Jávy na 3000 Indonésanů, z nichž v době spojeneckého vylodění zůstalo na živu jen 403 podvyživených a k smrti vyčerpaných ubožáků. Domorodí náčelníci nyní slavnostně vyhlásili japonskému císařství válku a s nadšením pomáhali spojeneckým vojskům v honu na skrývající se Japonce.
Po obsazení ostrova Noemfoor zbývalo MacArthurovi učinit poslední krok k završení novoguinejského tažení - útok na poloostrov Vo-gelkop s cílem získat letiště vzdálená pouhých 600 mil od Filipín. Zpočátku jej lákalo obsazení Sorongu, rozsáhlé japonské základny ležící na západním konci poloostrova. Bylo však možno s určitostí předpokládat, že Japonci ji budou bránit s vynaložením všech sil. Zkušenosti z řady předchozích operací potvrdily, že daleko výhodnější je silné nepřátelské opěrné body obejít, izolovat je a k vylodění zvolit místo nepřítelem slabě obsazené a útok rozvíjet odtud. Proto generál nakonec oblast Sorongu zavrhl stejně jako východní pobřeží poloostrova, kde se v Manokwari nacházelo velitelství japonské 2. armády generálporučíka Tešimy a posádku tvořilo na 15 000 nepřátelských vojáků.
Dne 23. června připlula k vogelkopskému pobřeží v prostoru vesnic Sansapor a Mař, vzdálených asi 100 kilometrů severovýchodně od Sorongu, americká ponorka a vysadila na břeh skupinu odborníků, kteří téměř týden celou oblast prozkoumávali. Kromě důležité skutečnosti, že se tam nenacházejí Japonci, zjistili, že v těchto místech jsou pláže vhodné k provedení velké výsadkové akce a na pobřežní planině příznivé podmínky k výstavbě vzletových drah. Tím bylo rozhodnuto o místě příštího vylodění. MacArthur stanovil jeho datum na 30. července. Na poradě na nově zřízeném velitelství generálporučíka Krue-gera v Humboldtově zátoce konané 8. července byla k vylodění vybrána 6. pěší divize generálmajora Franklina S. Siberta, jejíž přepravu zajistí zástupce velitele 7. výsadkového svazu kontradmirál Fechteler.
Před půlnocí 27. července vyplul z Wakde a Toemu expediční svaz jedenácti torpédoborců, pěti transportních torpédoborců, devatenácti pěchotních výsadkových člunů, osmi tankových výsadkových lodí a čtyř hlídkových člunů k Sansaporu. Již po několik dnů bombardéry 5. letecké armády napadaly japonská letiště na Vogelkopu a 27. července osmdesát těžkých a středních bombardérů doprovázených čtyřmi perutěmi stíhaček provedlo ničivý úder na letiště na blízké Halma-heře v Moluckém souostroví.
290
Dne 30. července ráno invazní konvoj zamířil k vybraným plážím. Dva průzkumné oddíly vyslané na pobřeží v motorových torpédových člunech potvrdily, že nikde v blízkosti není ani stopy po nepříteli, proto kontradmirál Fechteler po dohodě s generálmajorem Sibertem zrušili plánované bombardování a ostřelování pláží a jejich okolí. Do 17.30 byla celá 6. divize na břehu poblíž vesnice Mař, byly vyloženy všechny tankové lodi, a dokonce obsazeny i dva ostrůvky Amsterdam a Middelburg, ležící blízko pobřeží naproti Maru. Následující den výsadkové čluny převezly část invazních jednotek k Sansaporu, nacházejícímu se několik mil západněji. Na ostrůvku Middelburg a u Maru byla okamžitě zahájena výstavba přistávacích drah: dráha pro stíhačky na Middelburgu byla dokončena do 17. srpna a 2000 metrů dlouhá dráha pro střední bombardéry u Maru do 3. září.
Japonci celé operaci nekladli prakticky žádný odpor, vojáci 6. divize pročesávající pobřeží na východ i na západ od Sansaporu se setkávali jen s nepočetnými skupinami nepřátel. Z ukořistěných dokumentů zpravodajská služba zjistila, že již koncem června začala japonská 2. armáda opouštět po obsazení Biaku a Noemfooru ohrožené Manokwari a stahovat se vnitrozemím na západ k Sorongu. Během srpna 6. divize v četných šarvátkách část ustupující 2. armády zničila a zbytek, který dosáhl Sorongu neschopen ofenzivní akce, nepředstavoval vzhledem k nepřetržitým útokům spojeneckého letectva žádné vážnější nebezpečí. Obsazení Sansaporu bylo tečkou za dlouhým a namáhavým novogui-nejským tažením. Celé pobřeží druhého největšího ostrova na světě, od Milneovy zátoky po Vogelkopský poloostrov, bylo nyní pevně v rukou Spojenců. V méně než třinácti měsících jihozápadněticho-mořské síly generála MacArthura prorazily vnější japonskou obrannou linii a přiblížily se o více než 2000 kilometrů k srdci japonského impéria. Nepřátelské posádky, které zůstaly při praktikování „žabích skoků" izolovány v týlu, ve skutečnosti ztratily jakýkoliv vojenský význam a nemohly spojenecké válečné úsilí ohrozit. Generál MacArthur o jejich osudu v srpnu 1944 napsal: „Různé procesy vyčerpání a rozkladu přispějí k jejich konečné likvidaci. Kdy budou skutečně zničeny, má malý, nebo vůbec žádný význam a jejich vliv jako aktivního faktoru na průběh války je zanedbatelný. Proces jejich okamžitého zničení útočnými metodami by bezesporu vedl k těžkým ztrátám bez odpovídající kompenzace strategickými výhodami."
Nové obsazená území byla okamžité využita. Na Biaku vznikla významná základna

těžkých bombardérů, letiště pro střední bombar-
291
déry a stíhačky byla vybudována na Wakde, Noemfooru a v Sansapo-ru. Odtud v následujících měsících spojenecké letectvo napadalo japonská postavení na Ceramu, Celebesu, Halmaheře, Borneu, Jávě a Palauských ostrovech v rámci přípravy útoku na Filipíny.
Novoguinejské tažení, probíhající pod sálajícím tropickým sluncem, za vytrvalých dešťů v téměř neprostupné džungli a na křivola-kých horských stezkách, bylo obtížnou a vyčerpávající bitvou. Při zvládání mimořádných problémů vytvářených klimatem a terénem byly však získány mnohé zkušenosti, které se ukázaly neocenitelnými v průběhu příštích operací na tichomořském válčišti. Jak MacAr-thur jednou prohlásil: „Příroda je ve válce neutrální, ale jestliže ji přemůžete a nepřítel ne, stane se vaším mocným spojencem."
Ukončením novoguinejského tažení vznikla v Tichomoří i nová strategická situace. Japonci se ocitli ve velmi zranitelném postavení. Předvoj MacArthurových sil se nyní nacházel 600 mil jižně od Min-danaa. Dvě celé japonské armády - 17. armáda na Šalomounových ostrovech a 18. armáda na Nové Guineji - byly zničeny nebo zcela ochromeny, zbytky kdysi mocných sil 8. armádní oblasti zůstaly roztroušeny a izolovány na Nové Británii a na Novém Irsku, přes čtvrt milionu japonských vojáků bylo zbaveno jakékoliv možnosti ovlivnit průběh událostí. Japonské letectvo východně od Filipín přestávalo existovat a naopak tlak spojeneckého letectva prudce narůstal. Byly - zničeny tisíce japonských letounů se zkušenými piloty a osádkami, obrovské množství válečného materiálu, zásob a munice, které Japonci nemohli nahradit. Přitom to vše bylo dosahováno s minimálními vlastními ztrátami. Celá japonská obranná struktura se otřásala v základech, a to nejtěžší údery měly teprve přijít.
.'U
292
Y !•
Síř'
7.
Vylodění v
Příprava operace POHAOEH a útok na Saipan
Souostroví Mariany, ležící zhruba v centru mikronéského komplexu, tvoří 21 sopečných a korálových ostrovů seskupených v obloukovky asi 425 mil dlouhý řetěz, táhnoucí se od jihu na sever. Jako první je obsadili Španělé, kteří prakticky vybili původní obyvatele Čamorry. Po prohrané válce se Spojenými státy v roce 1898 Španělsko prodalo vítězům Guam, poslední ostrov na jižním konci Marian, a ostatní ostrovy Německu. Německé ostrovy získalo po první světové válce jako mandátní území Japonsko. Dva dny po útoku na Pearl Harbor obsadila japonská vojska i Guam. Protože severní ostrovy mariánského řetězu jsou jen málo víc než vulkanické vrcholky vyčnívající nad hladinu Tichého oceánu, měly z vojenského hlediska význam pouze větší ostrovy v jeho jižní části: Saipan (vzdálený 1250 mil od Tokia), Tinian, Rota a Guam. Na těchto ostrovech také Japonci udržovali početné posádky a vybudovali několik letišť.
Podle rozhodnutí Výboru náčelníků štábů měl admirál Nimitz na tři z nich - Saipan, Tinian a Guam - 15. června 1944 zaútočit a jejich obsazením jednak zajistit kontrolu nad východními přístupy k Filipínám a Formose, jednak získat předsunuté letecké a námořní základny. I když Nimitz zpočátku namítal, že v Marianách nejsou chráněná kotviště, která by vyhovovala operačním potřebám velkých uskupení bojových plavidel, američtí plánovači přikládali prvořadý význam skutečnosti, že nové dálkové bombardéry, superpevnosti B-29, mohou odtud napadat domácí japonské ostrovy, narušovat nepřátelské zásobovací linie, podpořit neutralizaci Truku a bombardovat Pa-lauské ostrovy, Filipíny, Formosu, a dokonce i japonské základny v Číně, což, jak prohlásil generál Henry H. Arnold, velící generál letectva pozemních vojsk, „bude mít okamžitý a znatelný vliv na Japonce, a jestliže bude prováděno v dostatečném rozsahu, bezpochyby významně zkrátí válku".
Po vydání závazné směrnice z 12. března 1944 Nimitz vyčlenil síly, které se měly na mariánské operaci s krycím názvem FORAGER podílet, a přikázal svým podřízeným urychlené zpracovat detailní
293
plány. Provedení operace svěřil veliteli 5. loďstva admirálu Raymon-du A. Spruanceovi. K tomuto účelu měl Spruance k dispozici Spojený expediční svaz viceadmirála Richmonda K. Turnéra, svaz rychlých letadlových lodí viceadmirála Marka A. Mitschera a letectvo viceadmirála Johna H. Hoovera z předsunutých středotichomořských pozemních základen. Již 4. dubna viceadmirál Turner předložil předběžnou verzi plánu operace. Za prvořadý cíl zvolil ostrov Saipan.

I když je Saipan (186 kilometrů čtverečných) menší než Guam, z vojenského a geografického hlediska představoval centrum Marian. Byl administrativním střediskem celého souostroví, měl nejlepší letiště v Marianách, které se stalo nejvýznamnější japonskou leteckou základnou na cestě mezi Japonskem a atolem Truk, nacházela se tam i pomocná vzletová dráha a dostatek prostoru k vybudování skladišť a dílen. Po obsazení Saipanu měl být proveden útok na tři míle vzdálený Tinian a poté na Guam. Tím bude ostrov Rota, čtvrtá japonská základna v Marianách, izolována a její trvalou neutralizaci zajistí spojenecké letectvo. Admirál Spruance byl odpovědný za koordinaci všech sil účastnících se operace a současně jako velitel 5. loďstva měl za úkol zmařit každý pokus japonského Spojeného loďstva plánovanému vylodění zabránit. Viceadmirál Turner měl na starosti vyloďovací část operace. Jeho Spojený expediční svaz (51. operační svaz) byl rozdělen do dvou útočných uskupení: Severní útočný svaz, jehož velení si Turner podržel osobně a který měl obsadit Saipan a Tinian silami V. výsadkového sboru Hollanda M. Smithe, nedávno povýšeného na generál-poručíka námořní pěchoty (současně velitele všech výsadkových vojsk mariánské operace), sestávajícího z 2. a 4. divize námořní pěchoty, a Jižní útočný svaz pod kontradmirálem Richardem L. Conol-lym, který měl obsadit Guam silami III. výsadkového sboru generálmajora námořní pěchoty Roye S. Geigera, sestávajícího z 3. divize námořní pěchoty a 1. prozatímní brigády námořní pěchoty. V záloze měl Turner operační skupinu 51.1 kontradmirála Williama H. P. Blan-dyho s naloděnou 27. pěší divizí. Jako strategická záloha zůstávala na Havaji 77. pěší divize, která měla být přemístěna k Marianám poté, co se od Saipanu vrátí dostatek transportních plavidel k jejímu převozu.
Jak po stránce výběru velitelů - Spruance, Turner a Holland Smith se rozhodujícím způsobem podíleli na úspěšných operacích v Gilbertově a Marshallově soustroví -, tak i vojsk byli pro útok na Mariany určeni nejlepší důstojníci a nejlepší jednotky Nimitzovy oblasti. Výsadková vojska tvořily ostřílené divize vedené zkušenými veliteli. 2. divize námořní pěchoty bojovala na Guadalcanalu a na Tarawé

a nyní jí velel generálmajor Thomas E. Watson, který jako brigádní generál obsazoval Eniwetok. 4. divize námořní pěchoty generálmajora Harryho Schmidta získala bojové zkušenosti na Kwajaleinu. 3. divize námořní pěchoty generálmajora Allena H. Turnage bojovala na Bougainvillu. 1. prozatímní brigádu námořní pěchoty brigádního generála Lemuela C. Shepherda tvořil 22. pluk se zkušenostmi z Eni-wetoku a 4. pluk, který obsazoval Emirau. Velitel celého Jižního útočného svazu generálmajor Geiger, námořní letec, získal proslulost již za bojů o Guadalcanal, později na Bougainvillu vedl výsadkový sbor. Určitou neznámou zůstávala jen záloha představovaná 27. pěší divizí generálmajora Ralpha C. Smithe, která ještě nikdy nebojovala jako celek, a i když jeden její pluk a několik praporů bylo nasazeno při obsazování atolů Makinu a Eniwetoku, existovaly značné rozdíly v bojových zkušenostech jejích jednotlivých součástí.
Kromě vylodění v severní Africe v listopadu 1942 neprováděly spojenecké ozbrojené síly ještě nikdy invazní operaci takového rozsahu jako FORAGER. Jen k přepravě čtyř posílených divizí a jedné brigády, celkem 127 571 mužů, z nichž přes dvě třetiny tvořila námořní pěchota, bylo shromážděno 535 bojových, transportních, dopravních a jiných plavidel. Lodi připlouvaly ze západního pobřeží Spojených států, z Havaje, z Guadalcanalu a Tulagi, přitom Saipan je od Pearl Harboru, místa soustředění hlavních sil, vzdálen 3500 mil a od v té době nejbližší spojenecké základny Eniwetoku 1017 mil. Kromě nutnosti překonat velké vzdálenosti představovalo složitý problém i zásobování výsadkových vojsk. Hornatý a dost rozlehlý Saipan nebylo možno obsadit stejně rychle, prakticky jedním úderem, jako malé nízké korálové atoly v Gilbertových nebo Marshallových ostrovech. Bylo nutno předpokládat vleklé boje s početnou dobře připravenou japonskou posádkou. Úderné jednotky proto vezly potraviny na 32 dnů, nejméně na 20 dnů zásoby pohonných hmot pro stovky vozidel, mazací oleje, chemické prostředky, ženijní vybavení, osobní výstroj vojáků, na 30 dnů zásoby léčiv a zdravotnických potřeb, na 7 dnů munici pro ruční zbraně a polní děla a na 10 dnů pro proti-letadlová děla. Většinu toho všeho bylo nutno přivézt ze Spojených států a přitom ve stejnou dobu, kdy byl v Tichomoří připravován FORAGER, se v Evropě schylovalo k největší výsadkové operaci v historii, k vylodění vojsk generála Eisenhowera v Normandii, a stovky lodí naložených válečným materiálem směřovaly přes Atlantik do britských přístavů.
Nutné bylo i obstarání nezbytných informací o ostrovech, na kterých mělo dojít k vylodění. O Saipanu a Tinianu, které již před vál-
294
295

kou ovládali Japonci, Spojenci věděli velmi málo a od ztráty Guamu se nad nimi neobjevil jediný spojenecký letoun. Proto již 23. února 1944, pět dnů po prvním velkém úderu svazu rychlých letadlových lodí viceadmirála Mitschera na Truk, dopadly první bomby svržené palubními letouny i na japonské základny v Marianách. I když bom-bardéry zničily kolem 160 nepřátelských letounů, spojenecké velení přikládalo nemenší důležitost při té příležitosti získaným fotografiím. Spojenci se tak poprvé dozvěděli o rozložení japonských letišť na ostrovech a mohli začít i s výběrem vhodných vyloďovacích pláží. Ukázala se však potřeba dalších poznatků. Z toho důvodu vzlétly 18. dubna z Guadalcanalu k jižním Marianám čtyřmotorové liberato-ry námořní pěchoty. Po přistání na Eniwetoku, doplnění paliva a přibrání stíhacího doprovodu zamířily nad Saipan a Guam a zabudované filmové kamery pořizovaly další tisíce fotografií. Svitky cenných filmů putovaly do Pearl Harboru na stůl specialistů Spojeného expedičního svazu viceadmirála Turnéra. Po jejich vyhodnocení byly důležité údaje zanášeny do map určených pro potřeby štábů, ale současně přidělovaných i velitelům jak pozemních, tak i leteckých a námořních sil určených k operaci FORAGER, čímž mělo být zabráněno jinak často vznikajícímu zmatku působenému tím, že pozemní vojska a námořnictvo používaly rozdílných map.
Přestože letecký průzkum napověděl hodně, spojenecké velení dlouho tápalo v odhadech týkajících se počtu obránců. Zpočátku se spojenečtí plánovači domnívali, že na Saipanu není víc než 10 000 japonských vojáků, později odhad zvýšili na 15 000-17 000. Skutečný počet však byl asi 30 000 vojáků a námořníků a bylo třeba počítat i se značným množstvím civilistů, které japonské velení využilo v rámci svých obranných plánů.
V prvních dvou letech války Mariany představovaly pro císařský hlavní stan týlovou oblast, neboť japonská vojska v tu dobu obsazovala ostrovy vzdálené stovky mil na jih i na východ od nich. V květnu 1943, kdy japonskou východní výspou byly Gilbertovy ostrovy, se na Saipanu nacházelo jen necelých tisíc vojáků. Zahájení velkého spojeneckého tažení středním a jižním Tichomořím na západ situaci od základu změnilo. V únoru 1944 Japonci ztratili Kwajalein a Eniwe-tok, a tak se Saipan stal během tří týdnů opěrným bodem frontové linie. Po zhroucení obrany Marshallových ostrovů a po stažení Spojeného loďstva z Truku Japonci zřídili samostatné loďstvo středoticho-mořské oblasti odpovědné za obranu Marian, Boninských a Palaus-kých ostrovů. Jeho velitelem byl jmenován viceadmirál Čúiči Nagu-mo, který vedl útok na Pearl Harbor, nájezdy do Indického oceánu
296
ději svaz letadlových lodí proti Midwayi. Současně hlavní stan wtvořil 31. armádu v čele s generálporučíkem Hideošim Obatou, též pověřenou obranou Marian, Boninských a Palauských ostrovů. Na Saipanu se nacházelo jak Nagumovo, tak Obatovo velitelství a formálně byl ustanoven velitelem celé oblasti Nagumo. Obalová pozemní vojska však nerada uznávala autoritu důstojníka námořnictva a otázka kompetence zůstávala neustálým zdrojem rozporů. Pro Spojence byla kuriózní ještě jedna stránka japonské velitelské struktury. Místo aby celá skupina ostrovů podléhala integrovanému velení, Nagumo i Obata považovali každý ostrov za nezávislý opěrný bod, jemuž velel nejvyšší námořní nebo armádní důstojník, který se tam zdržoval a byl oprávněn rozhodovat prakticky o všech otázkách zcela samostatně. Obata si pouze vyhradil právo v případě nepřátelského útoku velet obraně osobně nebo pověřit tímto úkolem důstojníka pozemních vojsk. Jak v souvislosti se spojeneckým postupem začaly Mariany nabývat na důležitosti, odeslalo tam japonské vrchní velení mezi únorem a květnem 1944 posily v síle dvou divizí, dvou samostatných brigád, dvou samostatných pluků, tří výsadkovýh oddílů, dvou strážních oddílů a jednotky letectva a protiletadlové obrany. Konvoje, které tyto posily přivážely, však narazily na přehradnou linii amerických ponorek a utrpěly těžké ztráty. Například pět ze sedmi transportních lodí vezoucích na Saipan vojáky 43. pěší divize generálporučíka Jošicugy Saitóa bylo potopeno, naštěstí pro Japonce zbývající dvě lodi většinu trosečníků zachránily. Na druhé straně na Saipanu uvázl poté, co byly jejich lodi torpédovány, značný počet vojáků mířících k jiným ostrovům. V době amerického vylodění se na Saipanu nacházelo celkem 25 569 příslušníků pozemních vojsk a 6160 námořníků a Saipan i sousední ostrovy byly silně opevněny. I když základní koncepce obrany spočívaly v plánu rozdrtit útočníky již na vyloďovacích plážích, generálporučík Obata přesto připravil hloubkovou obranu, která měla podle jeho vyjádření celý ostrov změnit v nedobytnou pevnost. Přitom on sám poté, co učinil vše, aby Saipan očekávanému útoku odolal, se v kritickém okamžiku ocitl zcela na vedlejší koleji. Když 13. června americké bitevní lodi připluly k Saipanu a zahájily jeho předinvazní ostřelování, byl Obata na inspekční cestě v Palauských ostrovech. Snažil se sice dostat se zpět na svoje saipanské velitelství, ale

dosáhl pouze Guamu; další cestu už mu beznadějné odřízly spojenecké letouny a lodi. Taktické velení na Saipanu tak přešlo do rukou velitele 43. divize generálporučíka Saitóa a Obata do bojů o klíčový ostrov v Marianách už vůbec nezasáhl.
297
Ve dnech 29. až 31. května opustila Pearl Harbor Severní útočná skupina viceadmirála Turnéra, jejíž transportní lodi převážející 2. a 4. divizi námořní pěchoty chránily dvě divize doprovodných letadlových lodí. 7. a 8. června skupina dorazila k Eniwetoku. 3. a 4. června vypluly z Guadalcanalu a Tulagi transportní a dopravní lodi Jižní útočné skupiny kontradmirála Conollyho. 5. června se k nim připojily tři bitevní lodi plující ze základny Efate na Nových Hebridách. 8. června celé uskupení dorazilo na Kwajalein, odkud se za čtyři dny po doplnění paliva vydalo ke Guamu, kde mělo být vylodění provedeno několik dnů po útoku na Saipan. Hned po Turnérové útočné skupině vyplula z Pearl Harboru i operační skupina kontradmirála Blandyho s 27. pěší divizí. 9. června dosáhla Kwajaleinu a její další plavba byla časovaná tak, aby byla u Saipanu 17. června. Předvoj invazních sil mířících k Marianám představoval 58. operační svaz rychlých letadlových lodí viceadmirála Marka A. Mitsche-ra, který 6. června opustil korálovou lagunu atolu Majuro v Marshal-lově souostroví. Svaz sám o sobě byl mohutným loďstvem obrovského bojového potenciálu. Tvořily jej čtyři operační skupiny se 7 těžkými a 8 lehkými letadlovými loďmi, o jejich ochranu se staralo 7 velkých moderních bitevních lodí, 11 těžkých a 8 lehkých křižníků, přičemž pět těžkých křižníků mělo dvojí funkci; současně též fungovaly jako skupina palebné podpory Turnérova expedičního svazu. Organizačně byl 58. svaz začleněn do rámce 5. loďstva, byl jeho údernou složkou a páteří, jako celek však 5. loďstvo zahrnovalo i výsadkové síly a jejich podpůrná plavidla.
V odpoledních hodinách 11. června se 58. svaz přiblížil na vzdálenost 200 mil ke Guamu a ještě tentýž den jeho 216 palubních letounů provedlo nálet na letiště na Saipanu a Tinianu, při kterém bylo zničeno 36 japonských letadel. Večer se od hlavních sil svazu oddělila operační skupina kontradmirála Josepha J. Clarka, která následující den svými bombardéry zaútočila na letiště Orote na Guamu. V příštích dnech, až do dne D, to jest do 15. června, pokračovalo bombardování letišť a nepřátelských obranných zařízení na všech třech ostrovech. Japonci se sice několikrát pokusili menšími skupinami bombardérů startujících z Guamu a Truku Mitscherovy lodi napadnout, většinu letounů však přitom ztratili a úspěch nezaznamenali žádný.
Ráno 13. června se od letadlových lodí odpoutaly se skupinou tor-pédoborců nové bitevní lodi Washington, North Carolina, lowa, New Jersey, South Dakota, Alabama a Indiána a pod velením viceadmirála W. A. Leeho zahájily plánované ostřelování Saipanu a od něj pou-
298
h' tři míle vzdáleného Tinianu. Během dne vypálily na ostrovy ze vzdálenosti 10 až 15 kilometrů 2432 406mm a 12 544 127mm granátů Mohutná kanonáda nesplnila očekávání. Ukázalo se, že na moder-'ch bitevních lodích, prakticky neustále zaměstnaných doprovodem letadlových lodí, nebyla věnována dostatečná pozornost cvičným střelbám, přičemž navíc ostřelování pozemních cílů vyžaduje jinou techniku než palba na hladinové cíle. K neúspěchu přispělo i to, že lodi střílely ze značné vzdálenosti, neboť jak Spruance, tak i Lee se je obávali vystavit nebezpečí japonských min, které mohly být v pobřežních vodách rozmístěny. Vtipálkové mezi námořníky prohlašovali že ostřelování bylo americkým námořnictvem dotovanou pomocí ostrovnímu zemědělství, kdy byla současně zorána pole, sklizena úroda, prořezány stromy a do ifrůdy dodáno železo. Měli dost pravdy.
Příští den převzali štafetu kontradmirálové J. B. Oldendorf a W. L. Ainsworth se dvěma skupinami palebné podpory, tvořenými osmi staršími bitevními loďmi Maryland, Colorado, Pennsylvania, Tennes-see, California, New Mexico, Mississippi a Idaho, šesti těžkými a pěti lehkými křižníky a šestadvaceti torpédoborci. Hlavní pozornost se opět soustředila na Saipan, ale po pečlivější přípravě, než tomu bylo předchozího dne u skupiny viceadmirála Leeho. Oldendorf s Ain-sworthem rozdělili Saipan na šest úseků, které přidělili vybraným lodím, a jednotlivá plavidla měla dokonce určena i konkrétní cíle na ostrově. Po většinu dne se vzduch otřásal duněním těžkých děl a na Saipan opět dopadaly tisíce tun oceli. Některé z bitevních lodí se . k ostrovu přiblížily až na vzdálenost 3000 metrů. Japonské pobřežní baterie se několikrát pokusily odpovědět, zasáhly bitevní loď California, jeden křižník a torpédoborec, větší škody však nezpůsobily a brzy byly umlčeny. Přihlížející měli po skončení ostřelování za to, že na Saipanu nemohl zůstat čtverečný metr v původním stavu. I když nepřátelská obrana utrpěla značné škody, zdaleka nebyla ochromena tak, jak se

očekávalo. Velikost ostrova, nedostatek času na skutečné systematické ostřelování, velký počet cílů a jejich maskování, to vše účinnost úsilí námořních dělostřelců snižovalo.
Ráno 14. června, v době, kdy Oldendorf a Ainsworth vydali povely k zahájení palby, vysadily dva torpédoborce u západního pobřeží Saipanu před vybranými vylodovacími plážemi dvě skupiny žabích mužů poručíka Richarda F. Burkea a korvetního kapitána Drapera Kauffmana; každou z nich tvořilo 96 speciálně vycvičených potápěčů. Na člunech připluli k podmořské korálové bariéře a zahájili průzkum. Nad hlavami jim přitom přelétaly stovky granátů. Někteří připlavali až ke břehu, provedli přesná měření, zjistili, zda se tam nena-
299
cházejí protiinvazní překážky nebo miny, jiní rozmístili boje označující nebezpečné útesy, ověřovali hloubku vody, sílu příboje a mořských proudů. Přestože těžká kanonáda rozpoutala na pobřeží pravé peklo, Japonci je zahlédli a začali ostřelovat. Šlo o nesmírně nebezpečné poslání a každou vteřinu mohl někdo zmizet pod hladinou a již se nevynořit. Korvetní kapitán Kauffman se bránil tomu, aby byl průzkum prováděn za denního světla, kdy předpokládal minimálně SOprocentní ztráty; v rozhovoru s viceadmirálem Turnerem dokonce řekl: „Nebudete přece plavat na něčí soukromou pláž za jasného dne!" A kdo znal jako břitvu ostrého Turnéra, ocenil Kauffmanovu odvahu. Korvetní kapitán ji vzápětí prokázal ještě přesvědčivěji tím, že svůj úkol zvládl na výtečnou. Jeho obavy se naštěstí nesplnily, jen dva žabí muži byli zabiti a sedm zraněno. Turner měl svoje vážné důvody, proč trval na provedení průzkumu ráno a už za světla. Chtěl, aby co nejpřesnější informace o situaci na plážích a v příbřežních vodách byly získány ve stejnou dobu, ve kterou se budou o 24 hodin později v těchže místech blížit k pobřeží tisíce vojáků invazních jednotek. Večer se žabí muži k plážím vrátili ještě jednou. Tentokrát s náložemi výbušnin, kterými na vybraných místech klestili v korálové bariéře průjezdy, kterých druhý den ráno použijí obojživelné traktory a výsadkové čluny. Viceadmirál Turner v operačním hlášení jejich výkon vysoce ocenil. Napsal: „Jejich umění, odvaha a rozhodnost zaslouží nejvyšší uznání."
Poté co bombardéry a stíhačky z letadlových lodí napadly 11. června Saipan, měl generálporučík Saitó za to, že může jít o jeden z útoků svazů nepřátelských letadlových lodí, jakých se již udalo ve středním a jihozápadním Tichomoří několik, a že po jeho skončení se Američané stáhnou. Když informoval o situaci Tokio, tam byli jiného názoru; považovali ji za velmi vážnou. Velitel Spojeného loďstva proto dostal příkaz neprodleně zahájit operaci A-Go a vyplout k dlouho očekávanému střetnutí s americkým Tichomořským loďstvem. Zakrátko rozpoznal pravý stav věcí i generálporučík Saitó. Jak bombardování pokračovalo a připojilo se i ostřelování z moře, už nepochyboval, že příprava k vylodění je v plném proudu. Zpočátku předpokládal, že si Američané k výsadku zvolí zátoku Magicienne na východním pobřeží Saipanu, kde se nacházely pro tento účel nejvhodnější pláže a téměř tam nebyla korálová bariéra. Pozornost, jakou američtí letci a dělostřelci věnovali západnímu pobřeží, zejména v jeho jižní části v blízkosti městečka Charan Kanoa, jej však brzy utvrdila v přesvědčení, že to je to správné místo, a po návštěvě žabích mužů si byl již zcela jist. Rychle proto stáhl většinu svých jednotek
300
olního dělostřelectva právě tam a do blízkosti Charan Kanoy přemístil i svoje velitelství.
Ještě před rozedněním ráno 15. června se desítky transportních a dopravních piavjdei Severní útočné skupiny viceadmirála Turnéra s vojáky 2. a 4. divize námořní pěchoty na palubách vydaly k západnímu
břeží Saipanu, v jehož jižní části, kolem městečka Charan Kanoa, bylo vybráno 11 výsadkových pláží. Na severu na Červené 1-3 se měl vylodit 6. pluk 2. divize, jižněji na Zelené 1-3 8. pluk 2. divize, dál na jih na Modré 1-2 23. pluk 4. divize a nejjižněji u výběžku Agingan na Žluté 1-3 25. pluk 4. divize. Ve 4 hodiny 30 minut děla bojových plavidel začala s palební přípravou. V 7 hodin ji na půl hodiny přerušila vzhledem k útoku palubních letounů. Po skončeném náletu v 7.30 znovu zaduněla lodní děla zamířená na invazní pláže a v tu dobu již mraky kouře a prachu zahalovaly celé jihozápadní pobřeží Saipanu. Viceadmirál Turner vydal rozkaz vylodit výsadek v 8 hodin 30 minut. Zatímco děla bitevních lodí, křižníků a torpédoborců dál chrlila na ostrov granáty všech ráží, za nimi, asi tři míle od pobřeží, se otevřely přídě velkých tankových výsadkových lodí a na mořskou hladinu vyjížděly desítky obojživelných traktorů s vojáky výsadkových jednotek, další stovky vojáků sešplhávaly z palub transportních lodí po sítích do výsadkových člunů. Dál na volném moři čekaly lodi vezoucí polní dělostřelectvo a dokové výsadkové lodi s tankovými prapory obou divizí.

Na výchozí linii, asi dvě míle od pláží, se shromáždilo 164 obojživelných traktorů první vlny. Jejich pohyb řídil tucet kontrolních plavidel označených velkými vlajkami v barvách odpovídajících názvu jednotlivých pláží. Spolu s nimi bylo připraveno 24 silné vyzbrojených pěchotních invazních člunů, jejichž automatické zbraně, rychlopalné kanóny a raketomety měly invazní oddíly podpořit v nejnebezpečnější fázi operace, to jest těsné u pobřeží před vstupem na pláže. Zatímco u jihozápadního pobřeží ostrova končily poslední přípravy k vylodění, k severozápadnímu pobřeží v oblasti přístavu Tanapag připlula jiná skupina výsadkových plavidel se dvěma pluky a jedním praporem námořní pěchoty na palubách. Přiblížily se k plážím označeným Černá l -2 a Šarlatová l -2 a začaly spouštět výsadkové čluny. Když tyto čluny zamířily k pobřeží, kromě osádek se v nich nacházelo jen několik zpravodajských důstojníků. Šlo o lest, kterou chtěl vi-ceadmirál Turner protivníka zmást a odpoutat pozornost od prostoru skutečného vylodění. Ve vzdálenosti asi 3000 metrů od břehu se
301
DEMONSTRAČNÍ PROSTOR
vytaéžek Marpí
6 pluk
8 pluk
vybéžek Nafutan
DEN D NA SAIPANU (15.6.1944)
^^^ linie plánovaná pro den D
. . . . linie dosažená v den D
l ? 1
MlLE __
302
ři nv obrátily a vracely se k mateřským plavidlům. Lest nesplnila svůj 'čel neboť gensrálporučík Saitó se nedal zviklat v přesvědčení, že k vylodění -dojde v oblasti Charan Kanoy, protože tam byl zaměřen hlavní nápor palebné přípravy a tam také byly z letadel shozeny tisíce letáků vyzývajících obránce, aby se nesnažili o beznadějný odpor. Nicméně Saitó přece jen projevil určitou opatrnost a kolem Tanapag-skeho přístavu rozmístil jeden pěší pluk. Turnérův klamný manévr tedy nepřinutil Saitóa oslabit obranu u Charan Kanoy, ale na druhé straně po kritickou dobu udržel celý nepřátelský pluk v nečinnosti na severním pobřeží ostrova.
K vylodění byl určen pruh pobřeží v délce šesti kilometrů. Jak se vlny obojživelných traktorů blížily ke břehu, bitevní lodi, křižníky a torpédoborce vzdálené asi kilometr od pobřeží stále ostřelovaly pláže a palbu zastavily v okamžiku, kdy se invazní plavidla nacházela necelých 300 metrů od břehu. Na pláže útočily raketami, SOkilogra-movými pumami a střelbou palubních zbraní i letouny z letadlových lodí a odlétly, až když první vlna vstupovala na břeh. Granáty, bomby a rakety explodující v záblescích oranžového ohně zvedaly mraky písku a prachu, lámaly kmeny stromů a vyrývaly v korálové půdě hluboké brázdy a jámy. Uprostřed této divoké vřavy čekali v zákopech a bunkrech ukrytí Japonci, a jakmile se obojživel-né traktory začaly šplhat přes korálovou bariéru, uvítala je palba automatických zbraní, dělostřelectva a minometů. Řada vozidel byla zasažena, některá se zastavila a jiná zmizela pod hladinou. Desítky ostatních pokračovaly dál a v 8 hodin 44 minut první vlna vjížděla na pláže. Protože kontrolní člun navádějící traktory vezoucí příslušníky 2. divize na Červené a Zelené pláže uvázl na podmořském útesu, traktory odkázané v závěrečné fázi plavby samy na sebe se v těžké nepřátelské palbě a silném vodním proudu odchýlily o 300 až 500 metrů severněji od určených prostorů. Jednotky 4. divize se vy-loďovaly přesně na stanovených místech. Podle záměru velitele divize generálmajora Schmidta měla obrněná výsadková vozidla po dosažení břehu pokračovat do nitra ostrova až na linii vzdálenou asi 2000 metrů od pobřeží, přičemž mělo být obsazeno městečko Charan Kanoa a strategicky významná jihozápadní výspa výběžek Agin-gan. Jen části traktorů se však podařilo vyjet z pláží a ve většině případů je vojáci museli opustit už na břehu. Ukázalo se, že japonská obrana přežila ostřelování a bombardování překvapivé dobře, byla silná a výhodně rozmístěná. Na pobřeží, mezi palebnými postaveními polního dělostřelectva, byla rozseta kulometná a minometná hnízda, bunkry a dobře maskované zákopy. Centra palebné síly nepřítele
303
se nacházela na pobřežních výběžcích, ze kterých mohla s přehledem ze stran postřelovat vyloďovací pláže po celé jejich délce. Zasáhlo i japonské dělostřelectvo z blízkého Tinianu a hustá a přesně mířená palba přicházela z prostoru asi 4 kilometry ve vnitrozemí, kde Saitó umístil baterie 3. pluku polního dělostřelctva plukovníka Nakašimy. Útok na pobřeží ztrácel pod

nelítostnou nepřátelskou palbou na dů-raznosti a bylo zřejmé, že o osudu výsadku rozhodne několik násle-dujících hodin.
Na Červených plážích pronikly jednotky 2. divize generálmajora Watsona asi 100 metrů do vnitrozemí a poté je soustředěná nepřátelská palba zastavila. Na pobřežním pruhu se hromadily vraky zasažených obojživelných traktorů a mezi nimi sténali ranění, které prozatím nebylo možno evakuovat. Námořní pěšáci po celou dobu bojovali s prakticky neviditelným nepřítelem, který je ostřeloval z maskovaných a dobře chráněných postavení. Velitel 6. pluku, aby posílil své prořídlé řady, byl nucen požádat o vylodění záložního 1. praporu. Když vojáci praporu vstupovali na břeh, probudil se na pláži k životu „opuštěný" japonský tank, kterému předtím nikdo nevěnoval pozornost, a zahájil divokou palbu. Než byl zničen, dokázala jeho osádka pobít a zranit značný počet Američanů. O těžkých ztrátách, které výsadkové jednotky prvního sledu utrpěly, svědčí právě příklad
1. praporu: z jeho 880 mužů bylo večer dne D 147 zabito nebo zraněno a po prvních třech dnech bojů zůstali z jeho sedmi kapitánů naživu jen dva. V poledne na úseku 6. pluku dvakrát zaútočily japonské lehké tanky. Vyjely z maskovaných postavení na severu a po cestě vedoucí podél pobřeží pokračovaly na jih. V kouři a prachu jejich velitel ztratil orientaci, zastavil, otevřel poklop věže, vystrčil hlavu a snažil se zjistit, kde se vlastně nachází. To byla také poslední vteřina jeho života a zakrátko byly tanky zničeny raketami a přesnou palbou pro-titankových děl. Boj byl nelítostný, v 13 hodin velitel 6. pluku hlásil, že 35 procent jeho vojákuje zabito nebo zraněno, včetně řady velitelů jeho praporů a rot. Navzdory těžkým ztrátám se útok nezastavil a během odpoledne bylo předmostí na Červených plážích rozšířeno do hloubky 400 metrů.
Stejné tuhý odpor Japonci kladli i na frontě sousedního 8. pluku
2. divize na Zelených plážích. Tam byla situace ztížena počátečním vyloděním na nesprávných místech, úderné oddíly se promíchaly a po řadu hodin se většina velitelů snažila své jednotky zorganizovat a zabránit zmatku. Postup byl pomalý a ztráty narůstaly. Obdobná situace nastala i na úseku 4. divize na Modrých a Žlutých plážích. Přestože na některých místech se obrněným obojživelným traktorům po-

ve

, ..,o prOniknout dosti hluboko do vnitrozemí, pěchota s nimi ažedne nepřátelské palbě nedokázala držet krok a osamocená vozidla se musela stahovat zpět. V půl desáté dopoledne Japonci na Žlutých plážích podnikli protizteč, rozhodnuti vrhnout útočníky do moře Jen díky zásahu rádiem přivolaných letounů a vyžádané palbě děl lodí křižujících u pobřeží se podařilo protiútok bez vážnějších následků odrazit. Zlepšení nastalo až po vylodění dvou tankových praporů. Střední shermany likvidovaly nepřátelská ohniska odporu v místech jejich největšího soustředění kolem výběžků Afetna a Agin-gan a za nimi postupující pěšáci čistili rozvětvenou síť zákopů a maskovaných úkrytů odstřelovačů. Častokrát se opakovala situace známá z bojů na Eniwetoku a jinde, kdy ukrytí Japonci čekali, až je řetěz postupujících Američanů| přejde, a teprve potom zahájili zezadu palbu.
Navzdory zuřivé nepřátelské obraně se do večera dne D obě divize námořní pěchoty na západním pobřeží Saipanu pevné zachytily. Již v prvních dvaceti minutách po zahájení vylodění bylo na břehu téměř 8000 vojáků a celý den i později po setmění připlouvaly další vlny výsadkových plavidel přivážejících posily, děla a tanky. I tak se podařilo obsadit zhruba jen polovinu z rozsahu předmostí plánovaného pro den D; ukázalo se, že některé předpoklady, na kterých měl být rychlý postup do vnitrozemí založen, se nesplnily. Viceadmirál Turner, stejně jako velitelé divizí spoléhali na to, že obojživelné traktory hned po vylodění proniknou do hloubky nepřátelské obrany, za nimi postupující další vlny celý prostor vyčistí, příští den obsadí letiště Aslito a vyrazí k zátoce Magicienne. Tento plán zhatilo japonské dělostřelectvo a minomety, obojživelné traktory byly zastaveny a většina výsadkových jednotek přinucena probíjet se z pláží zcela nekryta. Vkládané naděje nesplnilo ani ostřelovaní a bombardování japonských obranných postavení. Příkladem byl opěrný bod na výběžku Afetna na hranici sektorů 2. a 4. divize. 14. června jej po celé dopoledne ostřeloval těžký a lehký křižník, odpoledne pokračoval lehký křižník a dvě bitevní lodi, současné na Afetnu dvakrát zaútočily palubní letouny. Ráno dne D tam znovu dopadaly 356mm, 208mm a 152mm granáty bitevní lodi, těžkého a lehkého křižníku. Nicméně po vyloděni právě palba z výběžku Afetna způsobila prvním vlnám citelné ztráty a nakonec zůstalo na námořních pěšácích, aby jej obsadili pomocí ručních granátů, plamenometů a bajonetů. Obdobně tomu bylo i s podpůrnou palbou po vylodění. Byla

sice učiněna všechna opatření k jejímu maximálnímu využití; nikdy ještě nebylo na ti-chomořském válčišti soustředěno na podporu jedné operace takové
305
množství bojových plavidel, ale v rozhodujících okamžicích se objevily potíže, které všechny plány narušily. S každým výsadkovým praporem vstoupil na pobřeží oddíl kontroly palby vedený zkušeným dělostřeleckým důstojníkem. K oddílu náležel i styčný důstojník námořnictva, jehož úkolem bylo udržovat rádiem spojení s lodí, která měla ten určitý úsek pobřeží přidělen. Tak mělo být zajištěno, že v případě potřeby na požádání velitele praporu lodní děla okamžitě zahájí palbu na označený cíl. První potíž vznikla ve chvíli, kdy při vylodění, ať už ve člunech zalévaných spoustami vody po explozi japonského granátu v jejich blízkosti, nebo při překonání posledních metrů ke břehu broděním, řada radiostanic navlhla a přestala fungovat. Často se stalo i to, že styční důstojníci a příslušníci oddílu kontroly palby byli zraněni nebo zabiti hned na počátku operace nebo vzhledem k husté nepřátelské palbě měli po dlouhou dobu ztížen či úplně znemožněn pohyb a spojení s veliteli praporů. Komunikace s bojovými plavidly tím byla ochromena a na lodích se o potřebách pěchoty na břehu nic nedozvěděli. I když bitevní lodi a křižníky mohly katapultovat vlastní průzkumné letouny, jejich osádky přes oblaka kouře a prachu prakticky neviděly nic z toho, co se dole děje. O situaci na Saipanu večer v den D kontradmirál Morison napsal: „Byla obsazena méně než polovina plánovaného předmostí a mezi 2. a 4. divizí námořní pěchoty zůstával nebezpečný koridor země nikoho. Postavení námořních pěšáků bylo dobré, ale nepřítelovo mnohem lepší."
V noci z 15. na 16. června se generálporučík Saitó pokusil výsadek zničit. V první fázi hodlal průzkumem bojem zjistit, kde má obranná linie námořních pěšáků slabiny, a potom zahájit rozhodný protiútok a dobýt předmostí zpět. Nejtěžší úder v sektoru 2. divize směřoval do prostoru hájeného 6. plukem. Velké množství Japonců sestoupilo z pahorků a hřebenů nacházejících se před obrannou linií pluku a bez ohledu na palbu amerických polních děl a houfnic si proráželi cestu vpřed. Až když zasáhla těžká děla bitevní lodi California, byl útok zastaven. Podruhé Japonci vyrazili na stejném úseku za podpory tanků. Nad jejich hlavami se však rozzářily osvětlovací granáty vypálené americkými torpédoborci a desítky kulometů kosily postupující houfy nepřátel. Na pomoc přispěchaly shermany, a i když boj trval až do ranních hodin, Japonci neprorazili. Na 700 mrtvých nepřátelských vojáků zůstalo ráno před postaveními 6. pluku. V sektoru 4. divize byla během noci obdobná situace. Po odražení prvního útoku Japonci ve 3 hodiny 30 minut zaútočili znovu a tentokrát na Žlutých plážích málem dosáhli úspěchu díky zavrženíhodné lsti.

K americkým liniím se blížily skupiny civilistů včetně žen a dětí a námořní pěšáci se zpočátku domnívali, že civilní obyvatelstvo ostrova vvužívá noční tmy a přichází se vzdát. Situace se však od základu změnila v okamžiku, kdy Američané za přicházejícími civilisty zpozorovali množství ozbrojených japonských vojáků. Nebylo vyhnutí, 105mm granáty houfnic postupující kolony rozprášily. S nadcházejícím ránem sice skončila poslední příležitost generálporučíka Saitóa zničit nepřátelský výsadek na plážích, ale bitva o ovládnutí ostrova teprve začínala. Saitó věděl, že od Tawitawi se blíží viceadmirál Oza-wa, a věřil, že jeho vojáci vydrží do doby, než se Ozawa vypořádá s americkým loďstvem, a potom bude zpečetěn i osud výsadku zbaveného podpory palubních letounů a lodních děl. Tato představa dodávala obráncům sílu k dalšímu houževnatému odporu.
O zahájení operace A-Go a vyplutí japonského loďstva byl včas informován i admirál Spruance. V očekávání velké námořní bitvy proto rozhodl 16. června ráno po poradě s viceadmirálem Turnerem a generálporučíkem Hollandem Smithem, konané na palubě Turnérovy vlajkové lodi Rocky Mount, odložit útok na Guam, původně plánovaný na 18. června, na dobu, kdy bude vyjasněna situace vyvolaná hrozbou připlouvajícího japonského loďstva. Na této poradě bylo učiněno několik rozhodnutí zásadně ovlivňujících další průběh bitvy o Saipan. Okamžitě měla být do bojů na ostrově nasazena záložní 27. pěší divize a Jižní útočný svaz, který byl určen k obsazení Gua-mu, měl fungovat jako záloha pro Saipan pro případ, kdyby se tam situace neočekávaně zkomplikovala. Dále mělo 5 těžkých a 3 lehké křižníky a 21 torpédoborců ze skupin palebné podpory vyloděných vojsk posílit ochranu letadlových lodí 58. operačního svazu. Vykládka na pobřeží Saipanu měla pokračovat do večerních hodin 17. června a poté se zranitelné transportní a další výsadkové lodi stáhnou do bezpečné vzdálenosti na jih. Sedm bitevních lodí, tři křižníky a pět torpédoborců skupin palebné podpory kontradmirálů Oldendorfa a Ainswortha se přesunou do prostoru asi 25 mil západně od Saipanu, aby mohly zasáhnout, kdyby se Ozawa přiblížil z tohoto směru. A nakonec se měla

invazní vojska, pokud se týkalo letecké ochrany, spolehnout výlučné na letouny z palub doprovodných letadlových lodí přidělených Severnímu a Jižnímu útočnému svazu.
Po skončení porady admirál Spruance s těžkým křižníkem India-napolis a křižníky a torpédoborci staženými ze skupin palebné podpory odplul k hlavním silám 58. svazu, které se v tu dobu zdržovaly západně od Marian. Karty byly rozdány: Spruance se hotovil k rozhodující bitvě a Turner s Hollandem Smithem se měli postarat o Sai-
306
307
pan. I když to žádný z účastníků porady nedával najevo, úplně klidný v těchto hodinách nebyl ani velitel 5. loďstva, který měl před sebou střetnutí se zkušeným soupeřem, ani Turner se Smithem, kteří si dobře uvědomovali, že osud jejich výsadku přímo závisí na výsledku námořní bitvy. Podle všech informací měl sice 58. operační svaz nad
1. mobilním loďstvem viceadmirála Ozawy velkou převahu, ve válce však není žádné překvapení vyloučeno. Co vše se může stát, věděli Američané nejlépe od bitvy u Midwaye, kde by na jejich vítězství vzhledem ke zdrcující převaze Japonců asi nikdo nevsadil týdenní žold, a přesto bitvu rozhodným způsobem vyhráli.
V době, kdy na Rocky Mount byly řešeny zásadní otázky vyvolané vyplutím japonského loďstva, plánovali na Saipanu velitelé obou divizí námořní pěchoty generálmajoři Watson a Schmidt další postup svých vojsk při dobývání jižní části ostrova. Dohodli se, že zatímco
2. divize vytvoří linii napříč ostrovem od východního k západnímu pobřeží a zadrží každý nepřátelský pokus o útok vedený ze severu k jihu, 4. divize prorazí k zátoce Magicienne.
Po celý den 16. června se hlavní úsilí Američanů na ostrově soustředilo na rychlé vylodění posledních jednotek 2. a 4. divize, vyčištění obsazeného prostoru od zbytků ukrytých nepřátel a posílení a upevnění nástupních linií. To vše se dalo za neustálého postřelování předmostí japonskými děly, ale vylodění dvou praporů 105mm houfnic, samohybných 75mm děl a 37mm protitankových kanónů podstatně posílilo vlastní palebnou sílu obou divizí, takže byly schopny japonským dělostřelcům stále důrazněji odpovídat. Odpoledne obdržel generálmajor Ralph C. Smith, velitel 27. pěší divize, rozkaz připravit k vylodění 165. plukovní bojovou skupinu a divizní dělostřelectvo. Během noci bylo vylodění ukončeno a 165. skupina se začala okamžitě přesunovat do bojových postavení na pravém křídle 4. divize námořní pěchoty.
Za denního světla se Japonci - kromě dělostřelecké palby - drželi zpátky. Připravovali noční akci. Ve 3 hodiny 30 minut ráno 17. června zaslechli námořní pěšáci před postaveními 6. pluku 2. divize hukot tankových motorů. Osvětlovací granáty ozářily údolí, ze kterého zvuk přicházel, okamžitě byla uvedena do pohotovosti rota sherma-nů a obsluhy přibíhaly k protitankovým dělům. Během patnácti minut se vynořilo ze tmy 44 tanků 9. tankového pluku plukovníka Gó-tóa - což byla zhruba polovina všech tanků, které Japonci na Saipanu měli - následovaných pěchotou 136. pluku plukovníka Ogawy. V okamžiku se rozpoutala ohlušující vřava. Americké 60mm raketo-
308
etv vrhače granátů, 37mm tanková děla, střední tanky a 75mm samohybná děla, to vše pálilo na rachotící japonské obrněnce, zatímco kulomety* a ruční zbraně kosily za nimi se skrývající pěchotu. Ze všech stran vylétaly proudy svítících střel, granáty explodovaly v oslnivých záblescích, plameny šlehající ze zasažených a hořících nepřátelských tanků osvětlovaly siluety dalších deroucích se vpřed. O úpornosti bitvy svědčí, že během 45 minut od počátku útoku jen 1. prapor 10. pluku 75mm samohybných děl vypálil 800 granátů. Boj trval až do sedmé hodiny ranní. Pár nepřátelským tankům se nakonec podařilo ve tmě ustoupit, na bojišti zůstalo 31 ohořelých vraků a na 500 mrtvých japonských pěšáků. Japonci utrpěli těžkou porážku, ale ani americké ztráty nebyly zanedbatelné. Například 1. prapor 6. pluku, který odrážel hlavní nápor, měl 78 mrtvých a raněných.
Již necelou hodinu po odražení nájezdu japonských tanků - v 7 hodin 30 minut ráno 17. června - dokázala 2. divize námořní pěchoty po palebné přípravě provedené polním a námořním dělostřelectvem a poté, co nepřátelské pozice napadly letouny z doprovodných letadlových lodí, vyrazit k útoku. Mířil z pobřežního pruhu na sever k městu Garapan a hoře Tipo Pale nacházejících se ve středu ostrova. Ještě před setměním divize podstatně rozšířila předmostí na svém úseku. Do bojů zasáhla i v noci vyloděná 165. plukovní bojová skupina 27. divize. Zahájila postup na jih k letišti Aslito, zatímco jednotky 4. divize námořní pěchoty postupovaly napříč ostrovem k zátoce Magicienne. Japonci zakopaní ve výhodných postaveních na úbočí vnitrozemských kopců se zuřivě

bránili, postup k letišti i zátoce byl pomalý a do večera se plánovaných cílů dosáhnout nepodařilo. Zatím se na pobřeží vylodily další jednotky 27. divize s generálmajorem Ralphem C. Smithem. V noci se Japonci pokusili o novou protiakci, tentokrát nešlo o frontální útok, ale snažili se o úder z týlu, od moře. Hlídkující americká bojová plavidla však 35 člunů přivážejících japonské vojáky objevila a spolu se 105mm houfnicemi námořní pěchoty jim připravila krvavou lázeň. Jen několik člunů se vrátilo k tana-pagskému přístavu; diverzní akce totálně ztroskotala.
Již 17. června večer zaslal japonský předseda vlády a ministr pozemního vojska generál Hideki Tódžó velícím důstojníkům saipanské posádky depeši, ve které pravil: „Protože osud japonského císařství závisí na výsledku vaší operace, povzbuďte ducha svých vojáků a důstojníků a až do samého konce pokračujte v odvážném a vytrvalém ničení nepřítele, čímž ulevíte starostem našeho císaře." Zastupující náčelník štábu 31. armády (náčelník štábu generálmajor Tamura zůstal s velitelem armády zaskočen na Guamu) poté, co zhodnotil in-
309
formace přicházející z fronty, viděl však ráno 18. června situaci ve značně černých barvách. Zdálo se, že nic nemůže Američanům zabránit v obsazení důležitého letiště Aslito a útok proti městu Gara-pan byl zjevně přede dveřmi. Pesimismus japonského důstojníka byl na místě a vrásky na čele Jeho císařského Veličenstva se měly v brzké době ještě prohloubit.
Dne 18. června byla na Saipanu i 105. plukovní bojová skupina 27. divize a Američané opět vyrazili vpřed; útok vedly obě divize námořní pěchoty následovány 27. divizí. Do večera 4. divize dosáhla jižního břehu Magiciennské zátoky a 165. plukovní bojová skupina obsadila letiště Aslito. Zato 105. plukovní bojová skupina postupující po jižním pobřeží ostrova se od počátku potýkala s potížemi. Napřed se o 45 minut zpozdila ve střídání 165. skupiny, poté se ocitla v nepřehledném terénu přerušovaném korálovými pahorky až 30 metrů vysokými, a přestože nepřátelská obrana na tomto úseku nebyla příliš silná, skupina během dne postoupila jen asi o 200 metrů. Celkově však byl 18. červen úspěšný, přes tři čtvrtiny jižního Saipanu již bylo v amerických rukou. Generálporučík Saitó, který ztratil poslední naději, že se mu podaří zahnat nepřítele do moře, se plně soustředil na defenzivní taktiku a vydal svým vojskům rozkaz, aby využívala k obraně výhod skýtaných členitým terénem a početnými vápencovými útesy. Hlavní japonské síly se poté stáhly na linii začínající u Garapanu a pokračující přes horu Tapočau k východnímu pobřeží ostrova a tam se připravovaly k urputnému odporu.
Po celkem klidné noci z 18. na 19. června tři americké divize na Saipanu pokračovaly v útoku a upevňování svých postavení. Chystaný japonský protiútok byl ráno zmařen už v zárodku, kdy soustředěná dělová palba nepřátelské uskupení rozprášila ještě v nástupním prostoru. Silné americké dělostřelectvo přisunuté na ostrov během prvních dnů po vylodění hrálo stále významnější roli. Nepřetržitým ostřelováním znemožňovalo nepříteli všechny pokusy o zreorganizo-vání sil a paralyzovalo japonská palebná postavení. Zdálo se, že vzhledem k těžkým ztrátám síly nepřítele ochabují již po čtyřech dnech bojů. Ze sedmi pěších praporů 43. japonské divize byly tři a půl zničeny stejně jako dvě třetiny divizního dělostřelectva. Obdobně na tom byly i ostatní jednotky saipanské posádky. 15 až 20 procent z celkového počtu vojáků 31. armády přítomných na ostrově padlo, bylo zraněno nebo zajato. Rapidně se horšila i zásobovací situace, zajatci například prohlašovali, že většina posádky pije nachytanou dešťovou vodu, neboť přísun pitné vody zcela ustal.
Nyní na čas opustíme ostrovní bojiště; i když pozvolná likvidace

. ke posádky měla velký význam, mnohem důležitější události se 19. června odehrávaly na moři.

Bitva ve Filipínském moři

Na rozhodující střetnutí, ve kterém bude jedním úderem zničeno americké Tichomořské loďstvo, jak požadovaly zásady „Nové operační politiky" ze září roku 1943, se císařské námořnictvo připravovalo po řadu měsíců. V této souvislosti došlo v rámci Spojeného loďstva k významné reorganizaci, vycházející z principu, který americké námořnictvo uplatňovalo už od počátku války: že nejdůležitější složku loďstev tvoří svazy letadlových lodí, zatímco bitevní obrněnce s jakkoliv mocnými děly mají sloužit především k jejich ochraně. 1. března 1944 Japonci zřídili 1. mobilní loďstvo zahrnující většinu hladinových plavidel Spojeného loďstva a jeho jádrem se staly operační skupiny letadlových lodí. Do čela 1. mobilního loďstva byl jmenován sedm-apadesátiletý viceadmirál Džisaburó Ozawa, jeden z nejschopnějších admirálů japonského námořnictva, inteligentní stratég a přesvědčený zastánce klíčového významu námořního letectva, který již v listopadu

1942 vystřídal viceadmirála Čúičiho Naguma ve velení 3. loďstva, tehdy představujícího hlavní úderné uskupení japonských letadlových lodí. Japonci tím konečně dosáhli stavu, kdy velitel letadlových lodí měl pod svým taktickým velením i bitevní lodi a těžké křiž-níky a mohl je operativně užít podle vlastního uvážení.
Když na začátku května 1944 velitel Spojeného loďstva admirál Soemu Tojoda vyhlásil plán operace A-Go, předpokládal, že k velké námořní bitvě s Američany dojde jižně od linie západní Karolíny-Palauské ostrovy. Jednak tíživý nedostatek pohonných hmot Japoncům nedovoloval vyslat mobilní loďstvo dál na východ, jednak v oblasti západních Karolín a Palauských ostrovů mohli k jeho podpoře využít značného počtu letounů z pozemních základen. Císařský hlavní stan toto omezení akčního rádia mobilního loďstva zneklidňovalo - v případě, že nepřítel zaútočí na Mariany, by za tohoto stavu vůbec nemohlo zasáhnout. Admirál Tojoda proto obdržel rozkaz užít pro pohon lodí surovou ropu z ropných polí Tarakanu a Balikpapanu na Borneu, která byla natolik kvalitní, že, i když s jistými riziky, jí bylo možno přímo plnit palivové nádrže. To už mobilnímu loďstvu umožnilo v případě potřeby operovat i v blízkosti Marian. Dne 11. května odplula z vod jižně od Singapuru k základně Tawitawi na nejzápadnějším ostrově Suluského souostroví 1. divize letadlových lodí, které
310
311
osobně velel viceadmirál Ozawa. K Tawitawi ve stejnou dobu vypluly z japonského Vnitrozemního moře i 2. divize letadlových lodí kon-tradmirála Takadžiho Džošimy a 3. divize letadlových lodí kontrad-mirála Suea Obajašiho. Na základnu dorazily kolem 16. května a viceadmirál Ozawa měl od té chvíle hlavní síly svého 1. mobilního loďstva pohromadě. Zahrnovaly těžké letadlové lodi Zuikaku, Šókaku a Taihó - nejnovější a s výjimkou americké Saratogy největší letadlovou loď na světě -, lehké letadlové lodi Džunjó, Rjúhó, Čitose, Čijo-da a Zuihó, dvě největší bitevní lodi na světě Jamato a Musaši, čtyři starší bitevní lodi, jedenáct těžkých křižníků, asi třicet torpédoborců s dvěma lehkými křižníky a osm až deset cisternových lodí.
Nedílnou součástí příprav k realizaci operace A-Go bylo i posilování 1. letecké flotily, pod kterou náležely letouny námořnictva na pozemních základnách v rozsáhlé oblasti od Boninských ostrovů na severu až po poloostrov Vogelkop na jihu. Začátkem června jich bylo na hlavních letištích 540. Podle plánu operace A-Go měly tyto letecké síly zničit nejméně jednu třetinu amerických operačních skupin letadlových lodí ještě předtím, než dojde k námořnímu střetnutí. Další letouny bylo možno do ohrožené oblasti přisunout ze severu z Japonska přes Boninské ostrovy a z jihu z Nizozemské Východní Indie. Viceadmirál Ozawa na pomoc letectva z pozemních základen velmi spoléhal, předpokládal, že jakmile se Američané přiblíží, nejméně 500 letadel z ostrovních letišť podpoří jeho palubní letouny.
Japonské vrchní velení bylo dlouho přesvědčeno, že hlavní nápor spojeneckých vojsk bude veden z jižního směru - z Nové Guineje -, proto s velkým znepokojením přijalo zprávu o MacArthurovu útoku na Biak s jeho strategicky důležitými letišti, a jak víme, reagovalo zahájením operace KÓN. Japonci věřili, že napadením spojeneckých sil operujících u Biaku přimějí Tichomořské loďstvo vplout do této oblasti, což jim umožní, aby operace KÓN přešla v operaci A-Go v prostoru, který jim bude nejlépe vyhovovat. Než však mohly Jamato a Musaši u Biaku zasáhnout, obdržel admirál Tojoda hlášení, že svazy amerických letadlových lodí útočí na Saipan. Operace KÓN byla odložena a 13. června hlavní síly Ozawova 1. mobilního loďstva i 1. divize bitevních lodi viceadmirála Matome Ugakiho s obrněnci Jamato a Musaši zamířily do Filipínského moře. Téhož dne ohlásila do Pearl Harboru pohyb Ozawova uskupení americká ponorka Redfin hlídkující na přístupech k Tawitawi. V 8 hodin 55 minut 15. června admirál Tojoda, zdržující se ve Vnitrozemním moři na palubě své vlajkové lodi, odeslal velícím důstojníkům Spojeného loďstva následující depeši: „Ráno 15. 6. zahájil nepřítel velkými silami vyloďovací operace
312
prostoru Saipanu a Tinianu. Spojené loďstvo na nepřítele zaútočí V blasti Marian a invazní síly zničí. Zahajte operaci A-Go s cílem svést rozhodující bitvu."
Po doplnění paliva v prostoru mezi filipínskými ostrovy Negros a Panay 1. mobilní loďstvo v 18.35 15. června vplulo úžinou Saň Bernardino, oddělující Samar od Luzonu, do Filipínského moře. V tutéž dobu je zahlédla americká ponorka Flying Fish a podala hlášení. Během noci Ozawa plul na východ k setkání s bitevními loďmi viceadmirála Ugakiho. Obě uskupení se spojila 16. června v 16.50 odpoledne.
Zatímco na Saipanu se generálporučík Saitó ze všech sil snažil Američanům

zabránit v rozšíření předmostí a udržet ohrožená postavení, Ozawovo loďstvo, v jehož rozhodující zásah doufal, se blížilo napříč Filipínským mořem k Marianám. Viceadmirál Ozawa byl ze zpráv získávaných průzkumnými letouny startujícími z ostrovních letišť a přes Tokio předávaných rádiem na jeho vlajkovou loď poměrně dobře informován o rozmístění a síle protivníka. Věděl, že dvě operační skupiny letadlových lodí napadly 15. a 16. června Čičidži-mu a Iwodžimu v Boninských a Vulkánových ostrovech, zatímco dvě další doplňovaly pohonné hmoty, že invazní útočné síly jsou chráněny doprovodnými letadlovými loďmi, což uvolňuje ruce 58. operačnímu svazu, z výpovědí zajatých amerických letců a z ukořistěných dokumentů věděl i to, že 58. svazu velí viceadmirál Mitscher a že strategické velení převzal admirál Spruance. Jak se Ozawa později vyjádřil, doufal, že vzhledem ke své „známé opatrnosti" zvolí Spruance strategickou obranu, bude se především snažit chránit síly u Saipanu namísto iniciativního vyhledávání boje s japonskými letadlovými loďmi, a proto se nevzdálí více než 100 mil od Marian. Třeba říci, že v tomto bodě se zkušený japonský velitel nemýlil.
Jak Tojoda, tak Ozawa přikládali v očekávaném střetnutí mimořádný význam spolupráci 1. mobilního loďstva s letouny z pozemních základen. Ozawa se chtěl se Spruancem utkat v oblasti pokrývané akčním rádiem letounů z ostrovů Guam, Tinian, Rota, Yap a z Palaus-kých ostrovů v západních Karolínách; jak víme, plán operace A-Go předpokládal, že letouny z těchto základen samy zničí 33 procent nepřátelského loďstva. Tento zámysl však japonskému velení nevyšel. Do 18. června letectvo z pozemních základen Ozawovi situaci nijak neulehčilo a po celou tu dobu bylo samo vystaveno tvrdým úderům a utrpělo těžké ztráty. Navíc ještě, jak už bylo u Japonců zvykem minimalizovat vlastní ztráty a zveličovat ztráty protivníka, nebyl ani velitel letectva na základnách v Marianách viceadmirál Kakudži Kaku-
313
ta výjimkou a jeho hlášení udržovala Ozawu v přesvědčení, že stále může počítat s podstatnou pomocí z ostrovních letišť. V této víře Ozawa dokonce v noci z 18. na 19. června porušil rádiový klid, aby Kakutu informoval o pozici amerického 58. svazu v zájmu koordinace náletů, které měly palubní letouny a letouny z pozemních základen provést příštího dne. V tu dobu se například na Guamu, na který vzhledem k jeho blízkosti prostoru předpokládaného námořního střetnutí Ozawa nejvíce spoléhal, nacházel již jen zbytek z původního počtu 70 letounů, a i o ten se 19. června ráno postaraly americké palubní stíhačky a bombardéry. Ve skutečnosti mohl Ozawa proti 58. operačnímu svazu užít pouze letouny svých letadlových lodí. Výkonnost leteckých skupin na lodích 1. mobilního loďstva však silně snižovala nedostatečná příprava pilotů a osádek letadel. Zatímco v námořnictvu Spojených států musel letec projít dvouletým výcvikem a nalétat 300 hodin, než mohl přistát nebo vzlétnout z paluby letadlové lodi, letecké skupiny na lodích Ozawovy 1. divize měly za sebou šest měsíců výcviku, na lodích 2. divize jen dva měsíce a na lodích 3. divize tři měsíce. Důvod, proč byli Japonci přinuceni tak drasticky zanedbávat přípravu svých letců, spočíval jednak v nedostatku pohonných hmot, jednak ve skutečnosti, že obrovské ztráty, které jejich námořní letectvo utrpělo, mohli nahrazovat jen za cenu rychlého přísunu nových letců, na jejichž dostatečný výcvik za těchto okolností nezbýval čas.
Jak se brzy ukázalo, ještě v jednom důležitém směru se nesplnilo očekávání organizátorů operace A-Go. Předpokládali, že v případě bitvy v blízkosti Marian budou Ozawovy palubní letouny schopny útočit na větší vzdálenost než letouny amerického 58. svazu, neboť po provedení náletu přistanou na letištích na Guamu nebo Rotě, tam doplní palivo, torpéda, pumy a munici a při návratu na paluby mateřských lodí americké loďstvo znovu napadnou. Díky této taktice zůstane 1. mobilní loďstvo mimo účinný dolet Američanů a mimo nebezpečí - americké letouny nebudou mít dostatečnou zásobu benzinu na to, aby k němu dolétly a ještě zvládly zpáteční let. Bombardování a ostřelování japonských letišť ale mělo za následek, že v rozhodující době byla prakticky nepoužitelná.
První zprávu o vyplutí Ozawova loďstva obdržel Spruance od ponorky Redfin 13. června. Protože bylo zřejmé, že Japonci nemohou ohrozit invazní síly u Saipanu a 58. operační svaz dříve, než za čtyři dny, rozhodl americký velitel tohoto času využít k napadení nepřátelských letišť na Vulkánových a Boninských ostrovech, ležících 635 až 755 mil
314
ozápadně od Saipanu. Večer 14. června vypluly na severozápad H - erační skupiny se sedmi letadlovými loďmi. Taktickým velením kce Spruance pověřil velitele skupiny 58.1 populárního kontradmi-la Josepha J. Clarka, napůl Indiána z kmene Čerokézů, který podle souhlasných svědectví současníků vypadal, oblékal se a mluvil spíš ako desperát z Divokého západu než jako vysoký důstojník námořnictva byl ale zkušeným, energickým a rozhodným bojovníkem. Při vylodění v severní

Africe v listopadu 1942 Clark velel doprovodné letadlové lodi Suwannee, potom přestoupil na nový Yorktown a 31. ledna 1944 kdy byl v padesáti letech povýšen na kontradmirála, převzal od kontradmirála Fredericka C. Shermana operační skupinu 58.1 a vztyčil svoji vlajku na novém Hornetu, z jehož můstku velel až do konce války.
V nočních hodinách ze 14. na 15. června Clark obdržel Spruan-ceův příkaz omezit útoky na ostrov Iwodžima ve Vulkánových ostrovech a ostrovy Čičidžima a Chachadžima v Boninách 175 mil severněji pouze na 16. června, poté se vrátit k Saipanu a připojit se ke zbývajícím dvěma skupinám 58. operačního svazu. Aby za této situace získal čas k náležitému zdeptání nepřítele, rozhodl Clark provést první uder již 15. června. Ve 14.30 vzlétla z letových palub formace stí-hačů nad Iwodžimu, krátce nato další silné skupiny stíhaček a bom-bardérů směřovaly k Iwodžimě i k Boninům. Při tomto prvním náletu bylo 10 zeke sestřeleno, sedm japonských letounů zničeno na zemi stejně jako 21 hydroplánu v zátoce u Čičidžimy.
Následujícího dne ráno se prudce zhoršilo počasí. Kontradmirál Clark se proto soustředil jen na Iwodžimu, ke které vyslal další vlnu 54 palubních letounů. Japonci za situace, která věstila blížící se tajfun, vůbec neorganizovali letecký průzkum, protože nepředpokládali, že by Američané mohli za takových podmínek znovu zaútočit; ke své smůle asi nic nevěděli o nevyzpytatelné taktice poloindiána kontradmirála Clarka. Byli proto zaskočeni s letouny zaparkovanými v řadách na zemi a o 63 z nich přišli za cenu jednoho amerického letadla sestřeleného protiletadlovou palbou. Nicméně přistávání vracejících se letounů na letové paluby lodí zmítaných začínající bouří bylo nervy drásající záležitostí. Že byl přitom ztracen jen jeden, svědčí jak o umění jejich pilotů, tak o pořádné dávce štěstí. V 17.10 dosedl poslední letoun a obě operační skupiny zamířily na jih k Saipanu.
Velitel 5. loďstva admirál Spruance a velitel 58. operačního svazu rychlých letadlových lodí viceadmirál Mitscher u vědomí toho, že se blíží velké japonské hladinové loďstvo, netrpělivě čekali na každou

informaci, která by napověděla, kde se přesné nachází a jak jsou jeho síly rozloženy. Jak důležité je takové informace včas získat, názorné ukázala bitva u Midwaye, kterou daleko silnější japonské loďstvo katastrofálně prohrálo, protože v rozhodujících hodinách nic nevědělo o nepříteli, zatímco nepřítel už věděl. Proto Spruance kromě průzkumu prováděného vlastními palubními letouny požádal 15. června prostřednictvím admirála Nimitze o pomoc generála MacArthura. Krátce nato vzlétly těžké čtyřmotorové liberatory z letišť na Wakde a z Admiralitních ostrovů a pátraly nad vodami Filipínského moře až do vzdálenosti 1200 mil od svých základen. Ozawa měl štěstí; i když jeho mobilní loďstvo proplulo jedním ze sektorů pokrývaných spojeneckým dálkovým průzkumem, stalo se tak právě v době, kdy jej špatné počasí oslepilo. Hlídkující letouny tedy neobjevily nic, a tak jediné zprávy, které Spruance do 18. června získal, pocházely z hlášení ponorek viceadmirála Charlese A. Lockwooda, velitele ponorkových svazů Tichomořského loďstva. V 18.35 15. června zpozorovala 1. mobilní loďstvo vplouvající do Filipínského moře ponorka Flying Fish. O hodinu později ponorka Seahorse zahlédla na sever mířící Ugaki-ho divizi bitevních lodí 200 mil východně od Mindanaa. Seahorse se snažila japonské uskupení sledovat, ale pro poruchu na strojích nebyla s to vyvinout potřebnou rychlost. Ráno 17. června ponorka Ca-valla, plující vystřídat Flying Fish, hlásila skupinu dvou velkých cisternových lodí a tří torpédoborců mířící k Marianám. Viceadmirál Lockwood okamžitě Cavalle nařídil tankery sledovat, předpokládaje, že ji dovedou k hlavním silám Ozawova loďstva. Avšak ani Cavalla nebyla schopna s rychle plujícími nepřátelskými plavidly držet krok. Ale večer téhož dne zahlédla velkou formaci japonských bojových lodí též směřujících na východ k Marianám. Ve tmě sice ponorka nemohla rozpoznat počet a typy nepřátelských plavidel, ale Spruan-ceovi, který její hlášení obdržel v časných ranních hodinách 18. června, už bylo jasné, že k Marianám vyplula nejméně dvě japonská hladinová uskupení. Po celý den 18. června však americký velitel žádnou další zprávu o pohybu japonského loďstva nedostal ani od hlídkujících ponorek, ani od leteckého průzkumu.
V dopoledních hodinách 18. června viceadmirál Mitscher (během bitvy ve Filipínském moři měl taktické velení Mitscher, ale zásadní rozhodnutí činil nebo k nim dával souhlas Spruance) rozmístil ve vzdálenosti asi 150 mil západně od Saipanu lodi 58. svazu do bojové formace. Tři nejsilnější operační skupiny zaujaly postavení v linii od severu k jihu, vzdáleny od sebe 12 mil, což ponechávalo dostatečný prostor k tomu, aby si během operací palubního letectva vzájemně

316
- kažely Nejsevernéji se nacházela operační skupina 58.1 kon-nePre jrala ciarka (těžké letadlové lodi Hornet a Yorktown, lehké ga,leau Wopd a Bataan, 3 těžké křižníky, 2 lehké protiletadlové kříž-íky a 14 torpédoborců), jižně od ní operační skupina 58.3 kontrad-11' ala Reevese (těžké letadlové lodi Enterprise a Lexington, lehké Saň jacinto a Princeton, l těžký a 4 lehké křižníky - z nich jeden protile-tadlový a 13 torpédoborců), nejjižněji operační skupina 58.2 kontrad-mirála Montgomeryho (těžké letadlové lodi Bunker Hill a Wasp, lehké Monterey a Cabot, 3 lehké křižníky - z nich jeden protiletadlový a 12 torpédoborců). Z doprovodu letadlových lodí Mitscher stáhl 7 bitevních lodí (Washington, North Carolina, lowa, New Jersey, Indiána, South Dakota a Alabama), 4 těžké křižníky a 14 torpédoborců a sestavil z nich dočasnou operační skupinu 58.7, jejíž velení svěřil viceadmirálu W. A. Leemu. Lee vytvořil Unii předsunutou 15 mil západním směrem před tři nejsilnější skupiny letadlových lodí. Bitevní lodi, křižníky a torpédoborce měly zachytit a otupit očekávaný úder blížícího se nepřítele. Čtvrtá operační skupina 58.4 kontradmirála Harrilla (těžká letadlová loď Essex, lehké Langley a Cowpens, 4 lehké křižníky - 2. nich jeden protiletadlový a 14 torpédoborců) zaujala postavení 12 mil severně od Leeho lodí, aby jim zjistila leteckou ochranu. 58. operační svaz rychlých letadlových lodí byl od té chvíle připraven utkat se s nepřítelem. Nad japonským 1. mobilním loďstvem měl výraznou převahu v počtu lodí (s výjimkou těžkých křižníků) i palubních letounů, jak je patrno z uváděného přehledu:

	těžké lodi	let. lodi	lehké lodi	let. křiž.	bitevní křiž.	těžké borce	lehké k	torpédo i
Jap.:	5	4	5	11	2	2g	!	
USA:	7	8	7	8	13	69		

Pokud se týkalo palubního letectva, byl poměr sil následující: stíhačky
Jap.: USA:
222
475
střemhlavé
bombardé-
ry
113
232
torpédové
bombardé-
ry
95
184
celkem le- hydroplá- tounů na ny na bit. let. lodích lodích a kříž.
430 43 g91 65

Bylo však třeba zjistit, kde se nepřítel nalézá a co zamýšlí; dokud v této zásadní otázce neměl jasno, nehodlal Spruance nic riskovat.
317
Předpokládal sice, že útok přijde od západu, nemohl však vyloučit ani možnost, že se Ozawa pokusí o obchvat. Spruance stále považoval za svoji prvořadou povinnost zabránit ohrožení výsadkových sil. V poledne 18. června to znovu vyjádřil v depeši odeslané Mitschero-vi a Leemu, když pravil: „58. operační svaz musí krýt Saipan a naše síly podílející se na této operaci." Proto měl v úmyslu v odpoledních hodinách sice plout na západ nepříteli vstříc, ale po setmění se vrátit na východ, aby vyloučil nebezpečí, že Ozawa, skryt v noční tmě, proklouzne k Saipanu. Viceadmirál Mitscher byl pro ofenzivnější postup. Měl za to, že když svaz popluje stále na západ, musí na nepřítele narazit; potom by podle jeho názoru měly ještě za tmy japonské loďstvo napadnout Leeho bitevní lodi a za rozbřesku nastoupí palubní letouny. V tomto smyslu také učinil na Leeho dotaz, zda neuvažuje nad noční akcí. Lee odpověděl jednoznačně odmítavě a Spruance jej podpořil, protože se domníval, že v noční bitvě by byl 58. svaz připraven o svou největší přednost, to jest převahu v palubním letectvu.
V deset hodin večer 18. června Spruance obdržel od admirála Nimitze informaci o pravděpodobné pozici Ozawova loďstva. Když japonský velitel porušil rádiový klid, aby si zajistil spolupráci letectva z pozemních základen, vysílání z jeho vlajkové lodi zaznamenaly americké odposlouchávací stanice rozmístěné na řadě míst v Tichomoří. Vyhodnocením těchto údajů došla radiorozvědka k závěru, že kolem deváté hodiny večerní, kdy bylo vysílání zachyceno, se Ozawa nacházel v pozici 13 stupňů severní šířky a 136 stupňů východní délky, o čemž Nimitz Spruance okamžitě uvědomil. Jak se později ukázalo, odhad byl velmi přesný; od

skutečné Ozawovy pozice se lišil pouze o necelých čtyřicet mil. Spruance již předtím, podle svého plánu, změnil kurz a plul na východ, zpět k Saipanu, čímž se od nepřítele vzdaloval. Viceadmirál Mitscher za této situace znovu navrhl, aby se 58. svaz vrátil na západní kurz, což jej v ranních hodinách přivede do postavení umožňujícího napadnout japonské loďstvo palubním letectvem. I Mitscher samozřejmě bral v úvahu možnost, že se Japonci pokusí přiblížit k Saipanu z jihovýchodu, byl však přesvědčen, že doprovodné letadlové lodi spolu s bitevními loďmi dvou operačních skupin palebné podpory kontradmirálů Oldendorfa a Ainswortha dokáží nebezpečí odvrátit. Celou hodinu se Spruance radil o Mitsche-rově návrhu se svým štábem.
Během zvažování, jaký postup zvolit, zachytila radiostanice jeho vlajkové lodi depeši viceadmirála Lockwooda z Pearl Harboru ponorce Stingray, v níž Viceadmirál reagoval na její hlášení a sděloval, zeje nesrozumitelné. Vzhledem k tomu, že všechny americké ponorky
318
ruiící ve vodách Filipínského moře měly v těchto dnech přede-- m úkol pátrat po japonském loďstvu, Spruance a jeho štáb usoudi-r že Stingray se právě takovou informaci pokoušela podat na zakladli Znajíce pozici ponorky, odhadovali, kde k jejímu setkání s Janči mohlo dojít, a měli za to, že to bylo podstatně dál na jihovýchod, než předtím zjistila odposlechová služba na základě zachyceného vysílání, a tedy nebezpečně blízko Saipanu. Spruance, znepokojen takovou možností, Mitscherův návrh zamítl a viceadmirálovi sdělil: „Navrhovaná změna se nezdá vhodná. Věřím, že údaje zjištěné Stingrayem jsou přesnější než údaje zjištěné odposlechovou službou. Je-li tomu tak, jeví se pokračování v současném kurzu vhodnější. Možnost obchvatného manévru provedeného skupinami nepřátelských letadlových lodí zůstává a nesmí být přehlédnuta."
Admirál Spruance měl ještě jeden důvod k obavám z možné japonské lsti. Generál MacArthur mu nedávno poslal překlad ukořis-těného dokumentu; v podstatě šlo o instrukci pojednávající o taktice nasazení svazů letadlových lodí. Jejich velitelům bylo doporučováno, aby při střetnutí s nepřítelem předstírali útok na střed jeho sestavy, tím upoutali jeho pozornost a mezitím vyslali části sil k obchvatné-mu manévru ze stran. Spruance věděl, že tuto taktiku Japonci použili ve významné bitvě v Korálovém moři v květnu 1942, v námořních bitvách za bojů o Guadalcanal, pokusili se o ni u Midwaye, kde právě Spruance jejich plány zhatil tím, že zničil ve středu operující svaz letadlových lodí dřív, než se kleště sevřely. Japonští velitelé byli pověstní svým lpěním na stanovených doktrínách, proto Spruance nemohl vyloučit, že se o totéž nepokusí i Ozawa. Měl podezření, zda se v případě vysílání zachyceného odposlechovou službou nejednalo o další válečnou lest, kdy Ozawa vyslal jedno ze svých plavidel mimo skutečnou trasu přístupu hlavních japonských sil, a to úmyslné porušilo rádiový klid s cílem Američany zmást, což se podařilo.
Jak se později ukázalo, úvahy admirála Spruance byly mylné a obavy zbytečné. Ozawa vůbec nepomýšlel na postranní proniknutí k Saipanu, naopak všechno úsilí zaměřil k tomu, aby zasadil 58. svazu čelní úder všemi silami, které měl k dispozici. I když po válce Spruance sám přiznal, že „bylo by bývalo daleko výhodnější, kdybych namísto vyčkávání v prostoru, ze kterého jsem chránil výsadek, vyplul na západ vyhledat japonské loďstvo", těžko americkému veliteli něco vytýkat. Na Saipanu se tvrdé bojovalo, a kdyby se Japoncům podařilo způsobit Turnérovu invaznímu loďstvu těžké ztráty, mohlo to mít nedozírné následky. Proto Spruance po celou dobu považoval za svoje prvořadé poslání zajistit úspěch výsadku na Saipanu. Ocitl se
319
v situaci, jaká není ve válce neobvyklá: bylo nutno rozhodnout mezi několika alternativami; každá z nich měla svoje závažné pro a proti a bylo na veliteli, aby na místě hned zvolil jednu z nich. Přitom mohl vycházet jen z informací, které v tu dobu měl, byl tedy v úplně jiné situaci než pozdější hodnotitelé a kritici, kteří už znají všechny souvislosti, příčiny a následky.
Ve dvě hodiny ráno 19. června dostal Spruance hlášení ponorky Finback, která zahlédla paprsky světlometů. Domníval se, že je vysoce nepravděpodobné, aby nepřátelské loďstvo za situace, kdy se schyluje k bitvě, tak neopatrně prozrazovalo svoji pozici. Závěr tedy byl, že nejspíše jde o další japonskou lest ve snaze zmást protivníka. Daleko závažnější bylo hlášení vysílané zhruba ve stejnou dobu jedním z létacích člunů nočního průzkumu křižujícím nad Filipínským mořem asi 600 mil západně od Saipanu. Radiolokátor letounu odhalil na čtyřicet plavidel soustředěných do dvou skupin a nacházejících se jen asi 75 mil od místa, ze kterého před pěti hodinami zachytila nepřátelské vysílání odposlechová služba. Spruanceovi však toto hlášení bylo postoupeno až za sedm a půl hodiny. Jak ukázalo pozdější vyšetřování, když velitel průzkumného letounu

neobdržel potvrzení o přijetí své zprávy - důvodem byly atmosférické poruchy, v této oblasti časté -, vrátil se na základnu a tam důležitou informaci ohlásil osobně. Ale to již bylo pozdě. Spruance věděl z údajů zpravodajské služby, že Ozawovo loďstvo má zhruba 40 plavidel, což byl stejný počet, jaký zaznamenal radiolokátor hydroplánu. Kdyby dostal jeho hlášení okamžitě, jednak by zjistil, že Ozawa zatím nemohl odeslat žádné významnější síly postranní trasou k Saipanu, jednak by znal jeho přesnou pozici, mohl změnit kurz a učinit taková opatření, aby za rozbřesku Japonce napadl palubním letectvem. Nestalo se a naopak v době mezi jednou hodinou po půlnoci a šestou hodinou ranní 19. června se k 58. svazu několikrát přiblížily japonské průzkumné letouny, pravděpodobné startující z Guamu. Ozawa tedy měl o nepříteli čerstvé a přesné informace, zatímco Spruance stále tápal v nejistotě.

Pár minut před šestou hodinou ranní 19. června 1944 se nad Filipínským mořem vyhouplo slunce nad obzor a ozářilo modrou vodní pláň. Zrodil se nádherný den s téměř úplné jasnou oblohou a s dokonalou viditelností. Z horních nástaveb Lexingtonu, vlajkové lodi 58. svazu, bylo možno dohlédnout až do vzdálenosti čtyřiceti mil. Krátce před rozbřeskem v 5.30, kdy se svaz nacházel v pozici 14 stupňů 40 minut severní šířky, 143 stupňů 40 minut východní délky a ve vzdálenosti 115 mil západně od Tinianu, odstartovaly z palub letadlových lodí

ní letouny k rannímu průzkumu a k protiponorkovým hlídkám. O hodinu později radiolokátory ohlásily podezřelou aktivitu nepřá-1 kého letectva nad 100 mil vzdáleným Guamem. Okamžitě tam bvla vyslána hlídková skupina z Belleau Woodu. Navzdory tomu, že e Japoncům nepodařilo shromáždit na pozemních základnách v Marianách takové množství letounů, jaké pro nasazení v operaci A-Go plánovali, posily, jež přibyly na poslední chvíli, zvýšily počet letadel na Guamu na padesát, což při správném užití mohlo pro americké lodi znamenat značné nebezpečí. Stíhačky z Belleau Woodu dorazily nad Guam právě v době, kdy značný počet Japonců vzlétal z letiště Orote. Bez váhání zaútočily a velitel letu současné přivolal na pomoc další skupinu z Belleau Woodu, letouny z Cabotu, Yorktownu a Hor-netu. Většina japonských letadel byla sestřelena. V 8 hodin 7 minut objevily radiolokátory novou formaci nepřátelských letadel blížící se ke Guamu, pravděpodobně přilétala z Truku nebo Yapu. Z palub letadlových lodí vzlétly další posily a rozpoutala se letecká bitva, ve které hellcaty zničily na 30 zeke a 5 japonských bombardérů. Když se těsně před desátou hodinou dopolední objevil na obrazovkách radiolokátorů silný nepřátelský svaz přilétající od západu, zatím vzdálený od Mitscherových lodí 150 mil, dal viceadmirál příkaz všem stí-hačům operujícím nad Guamem okamžitě se vrátit; chtěl mít svoje palubní letouny pohromadě, než se Japonci přiblíží.

Po rozednění 19. června i Ozawa v očekávání rozhodujícího střetnutí s nepřátelským loďstvem zformoval svoje síly do bojové sestavy. Předvoj tvořil Předsunutý svaz viceadmirála Takea Kunty, jehož hlavní součást představovala 3. divize letadlových lodí kontradmirála Sueoa Obajašiho. Kolem letadlových lodí Čitose, Zuihó a Čijoda, vzdálených od sebe asi 6 mil, byly rozmístěny čtyři bitevní lodi, osm těžkých křižníků a osm torpédoborců. Sto mil za Kuritou plula Oza-wova 1. divize s letadlovými loďmi Taihó, Šókaku a Zuikaku, chráněná dvěma těžkými a jedním lehkým křižníkem a sedmi torpédoborci. Nalevo od Ozawy ve vzdálenosti asi osm mil se nacházela 2. divize kontradmirála Džošimy s letadlovými loďmi Džunjó, Hijó a Rjúhó, krytá jednou bitevní lodí, jedním těžkým křižníkem a osmi torpédoborci. Ozawa zvolil takové rozmístění svých plavidel v naději, že při napadení nepřátelským letectvem vpředu umístěné tři menší letadlové lodi spolu s mocnou protiletadlovou obranou doprovodných plavidel zachytí hlavní nápor, zatímco šest velkých letadlových lodí zůstane v relativním bezpečí. Tato dispozice však na druhé straně neumožňovala náležité protiponorkové zajištění velkých letadlových lodí, což byla vážná chyba, za kterou měli Japonci zakrátko tvrdě zaplatit.

V 7 hodin 30 minut jeden z průzkumných hydroplánů katapulto-vaných z Kůrkových bitevních lodí a křižníků objevil americké bitevní lodi viceadmirála Leeho a skupinu letadlových lodí kontradmirála Harrilla. Ozawa na to reagoval vysláním 1. útočné vlny 61 zeke (z nich 45 bylo vyzbrojeno pumami) a 8 torpédových bombardérů typu Na-kadžima B6N (ve spojeneckém kódu Jill) z palub vpředu plujících Obajašiho letadlových lodí. Americký radar je zachytil v 10 hodin, a jak již bylo řečeno, viceadmirál Mitscher jednak okamžitě stáhl všechny stíhačky v tu dobu se zdržující nad Guamem, jednak nařídil start dalších skupin. V 10.23, když bylo japonské uskupení vzdáleno asi 70 mil, se americké letadlové lodi natočily proti větru a desítky stíhaček opouštěly v rychlém sledu letové paluby. Velitel japonské formace se dopustil závažné chyby: zdržel svoje letouny o 10 až

15 minut tím, zeje začal přeskupovat k zahájení útoku. Takto získaný čas Američanům umožnil stáhnout z letadlových palub do podpalubních hangárů nebo odstartovat v tuto chvíli nepotřebné bombardéry, a tím paluby zcela uvolnit pro potřeby stíhaček, a dále mohly stíhačky, které již byly ve vzduchu, zaujmout nejvýhodnější postavení k napadení blížícího se nepřítele. V 10.36 se první předsunutá skupina hellcatů vrhla z výšky šesti až osmi tisíc metrů na Japonce v tu dobu vzdálené asi 60 mil od Lexingtonu, vlajkové lodi 58. operačního svazu. V nastalé zuřivé bitvě sváděné ve velké výšce bylo nejméně 25 japonských letounů sestřeleno. Asi čtyřicet pokračovalo dál ke skupině bitevních lodí viceadmirála Leeho. Narazili však na druhou obrannou linii hellcatů a dalších asi šestnáct japonských letadel, rozstřílených a hořících, skončilo na hladině Filipínského moře. K Leeho skupině vytvářející velký kruh o průměru šesti mil, v jehož středu plula viceadmirálova vlajková loď Indiána, pronikly jen tři nebo čtyři japonské letouny vyzbrojené pumami. Jednomu z nich se podařilo zasáhnout bitevní loď South Dakota. I když exploze pumy 27 námořníků zabila a 23 zranila, bojeschopnost velkého obrněnce zůstala plné zachována a byl to také jediný úspěch, kterého japonská 1. útočná vlna dosáhla. K americkým letadlovým lodím se nedostal ani jeden nepřátelský letoun, a když byl v 10.57 nálet odražen, vracelo se jich na paluby Obajašiho lodí z 69 jen 27. Američané ztratili jeden jediný hellcat korvetního kapitána Hoela z Bunker Hillu, a to jen proto, že se mu zasekla řídicí páka a musel z neovladatelného letounu vyskočit. Ale než se tak stalo, stačil Hoel sestřelit dvě japonské stíhačky a jeden bombardér.
Zatímco japonská 1. útočná vlna se blížila k 58. svazu, dal Ozawa v 8.56 odstartovat z palub letadlových lodí 1. divize 2. útočnou vlnu
322
tvořenou 53 střemhlavými bombardéry typu Aichi D4Y (ve spojenec-k 'm kódu Judy), 27 torpédovými bombardéry jill a 48 stíhačkami eke Krátce po startu byl jeden letoun zničen v souvislosti s útokem oonorky Albacore, o kterém bude podrobnější zmínka později, a osm dalších se muselo vrátit pro poruchy motorů. 119 pokračovalo na východ. Došlo však k draze zaplacenému nedopatření: když útočná vlna přelétala nad Předsunutým svazem viceadmirála Kurity, zahájila na ni protiletadlová děla z palub lodí svazu palbu. Dva letouny sestřelila a osm poškodila natolik, že se musely vrátit.
Americký radar 2. útočnou vlnu zpozoroval v 11.07 ve vzdálenosti 115 mil. Když se přiblížila na 60 mil, napadla ji první skupina hellcatů. Americké letouny s naplno otevřeným plynem se vrhaly na nepřítele a jejich trupy se otřásaly dlouhými dávkami chrlenými z hlavní šesti velkorážních kulometů. V rozrušené japonské formaci zakrátko každý stíhač bojoval na vlastní pěst a znovu padaly v neovladatelných vývrtkách na hladinu oceánu letouny s rudými terči na křídlech, jiné explodovaly ve vzduchu a trosky se rozlétaly do všech stran. Jen asi dvacet proklouzlo bariérou hellcatů a blížily se k Leeho skupině bitevních lodí. Stovky hlavní z palub torpédoborců, křižníků a bitevních lodí zahájily smrtící palbu. Jeden z poškozených japonských letounů narazil na bok Indiány na čáře ponoru, jeho torpédo naštěstí neexplodovalo a 31 cm silná pancéřová obšívka nárazu bez potíží odolala. Alabama se obratným manévrem vyhnula dvěma pumám a protiletadlová obrana 45 OOOtunové lowy sestřelila nalétávající bombardér dřív, než stačil svrhnout torpédo. Šest letounů judy proniklo v poledne ke skupině letadlových lodí kontradmirála Montgo-meryho, čtyři zaútočily na Wasp, dvě na Bunker Hill. Střepiny pum zabily a zranily několik námořníků, způsobily menší škody, přímý zásah se však Japoncům nezdařil a čtyři útočníci byli sestřeleni. Malá skupina torpédových jillů napadla v stejnou dobu lodi kontradmirála Reevese plující severně od Montgomeryho. Jedno torpédo explodovalo ve zpěněné vodní brázdě zvířené za zádí Enterprise a všechny nalétávající bombardéry byly zničeny protiletadlovou palbou, aniž americkým plavidlům způsobily jakoukoliv škodu. Byla to poslední akce japonské 2. útočné vlny. Ve 12 hodin 2 minuty nálet skončil zničením 97 nepřátelských letounů.
Mezi desátou a čtvrt na jedenáct opouštěla paluby 2. japonské divize letadlových lodí kontradmirála Džošimy 3. útočná vlna 40 zeke, z nichž 25 neslo bomby, a 7 torpédových bombardérů jill. Letecký průzkum však poskytl Džošimově vlajkové lodi chybné informace o pozici nepřátelských plavidel a větší část letounů 3. útočné
323
324
vlny se poté, co našly v označeném prostoru jen prázdný oceán, vrátila na mateřské lodi. Menší skupina o asi dvaceti letounech, včas odkloněná správným směrem, se blížila k 58. svazu od severu a byla ohlášena radiolokátory na lodích nejseverněji plující skupiny letadlových lodí kontradmirála Clarka ve 12.55, kdy byla vzdálena 99 mil. Ve 13 hodin ji napadlo asi 40 hellcatů. Sedm japonských

letadel bylo sestřeleno, několik provedlo neúspěšný nálet na skupinu kontradmirála Harrilla a poté japonští piloti prchali na západ, do bezpečí.
4. útočná vlna palubních letounů z letadlových lodí Džunjó, Rjú-hó, Hijó a Zuikaku, tvořená 82 bombardéry a stíhačkami, vzlétla po jedenácté hodině. I tato vlna byla chybně nasměrována, a když nenalezla nepřítele tam, kde se měl podle údajů leteckého průzkumu nacházet, část letounů zamířila k letišti na ostrově Rota. Ale krátce po změně kurzu japonští piloti zahlédli skupinu letadlových lodí kontradmirála Montgomeryho. Americký radar je sice objevil ve vzdálenosti 45 mil, nicméně menší formaci japonských střemhlavých bom-bardérů se podařilo proklouznout kordonem stíhací ochrany a z výšky 2000 metrů se klouzavým letem blížily k letadlovým lodím Wasp a Bunker Hill. Mohlo to dopadnout velmi špatně, protože letadlové lodi se zcela spolehly na početnou stíhací ochranu a v okamžiku náletu byly plné zaměstnány přijímáním přistávajících palubních letounů. Naštěstí hlídka na lehkém křižníku Mobile v poslední chvíli hrozící nebezpečí zpozorovala. Protiletadlové baterie křižníku zahájily palbu ve 14.23, právě když se z oblohy řítila první japonská puma a poplachové klaksony vyburcovaly všechny lodi k horečné obraně. Wasp i Bunker Hill ostrými změnami kurzu uhýbaly v posledním zlomku vteřiny a pumy dopadaly těsně vedle jejich boků. Japonci opět nezasáhli ani jednu loď a jen jeden z útočících letounů nálet přežil, ostatní padly za oběť protiletadlové palbě. Mezitím větší skupina letounů - 20 zeke, 27 střemhlavých valů a 2 torpédové jilly -, která též americké lodi nenašla, mířila ke Guamu. Japonští piloti, majíce již ostrov na dohled, začali odhazovat nepoužité pumy a torpéda, se kterými se neodvažovali přistávat, když jejich přítomnost ohlásily radiolokátory Mitscherových lodí. Okamžitě vyrazila skupina 12 hellcatů z bojové stíhací hlídky letadlové lodi Cowpens. Za pár minut velitel hlídky fre-gatní kapitán G. B. Brown hlásil, že vidí „čtyřicet nepřátelských letounů kroužících nad letištěm Orote, některé s vysunutými podvozky". Hned nato zaútočil a zakrátko jej podpořilo dalších sedm hellcatů z Essexu a osm z Hornetu. Těchto 27 amerických stíhačů dokázalo v nelítostné řeži 30 ze 49 přistávajících Japonců sestřelit. Zbývajících 19 japonských letadel, kterým se poté, co Američané odlétli,

podařilo přistát, bylo tak poškozeno, že se stala pro další boj zceli nepoužitelná. Z 82 letounů 4. japonské útočné vlny bylo zničeno 73
Ve čtyřech pokusech napadnout 58. operační svaz Ozawa ztrát více než polovinu svých palubních letounů, některé si připsala na konto protiletadlová palba amerických lodí a většinu sestřelili piloti hellcatů. V této souvislosti stojí za zmínku kuriózní situace vzniklá kolem japonského leteckého koordinátora, který ze svého letounu kroužícího vysoko na obloze řídil akce útočících japonských formací. Krátce poté, co se ujal svého úkolu, se na jeho frekvenci napojili radisté Mitscherovy vlajkové lodi, odposlouchávali jeho pokyny a japonsky mluvící Mitscherův důstojník je okamžitě překládal do angličtiny. Několik důstojníků na můstku Lexingtonu sice navrhovalo jeho sestřelení, návrh však byl viceadmirálem zamítnut a Japonec po celou dobu Američanům poskytoval velmi cenné a především včasné informace. Když po skončení náletů koordinátor, kterého Američané mezitím překřtili na „Joea", svoji práci ukončil a zamířil na západ k Ozawovu loďstvu, znovu se jeden z důstojníků na můstku Lexingtonu otázal: „Sundáme ho teď?" Mitscher promptně odpověděl: „Samozřejmě že ne! Vždyť pro nás vykonal spoustu užitečného!" Historik kontradmirál Morison poznamenává: „A tak se malý Joe, hrdý, že splnil povinnost vůči svému císaři, vracel domů, provázen požehnáním důstojníků kontroly americké stíhací ochrany."*
I když byl 19. června 58. operační svaz po větší část dne zaměstnán odrážením útoků palubních letounů Ozawova 1. mobilního loďstva, Spruance a Mitscher nezapomínali ani na letiště na ostrovech Guam a Rota. Neustále nad nimi hlídkovalo několik hellcatů, aby zabránily japonským letounům vzlétnout a neočekávané udeřit z teto strany. Krátce před jedenáctou hodinou dopolední odstartovalo z Kornetu 17 střemhlavých bombardérů typu Helldiver a 7 pumami vyzbrojených avengerů doprovázených 12 hellcaty k bombardování letiště Orote na Guamu. Ve 13 hodin na Orote zaútočila skupina střemhlavých dauntlessů z Lexingtonu a svrhla mezi zaparkované japonské letouny náklad půltunových pum. Poté letiště napadly bom-bardéry, které opustily letové paluby letadlových lodí, aby vyklidily pole stíhačkám čelícím nepřátelským útočným vlnám. K poslednímu leteckému souboji, který se toho dne odehrál nad Guamem, došlo v půl sedmé večer, kdy byly čtyři hlídkující hellcaty napadeny čtyřnásobnou přesilou zeke. Rozpoutal se jeden z nejlítějších leteckých soubojů z celého na události tak bohatého dne. Američtí piloti sice do-
* Morison S. E.: New Guinea and tne Marianas, Boston 1975, str. 274. 326
íf- li většinu útočníků zničit nebo poškodit, ale za cenu ztráty tří

ťhaček- zahynul i velitel skupiny korvetní kapitán C. W. Brewer S letadlové lodi Essex, který se vyznamenal v bojích probíhajících v do-ledních ho(jinách, kdy v čele skupiny stíhačů z Essexu sám sestřelil dva japonské bombardéry a dvě stíhačky náležející k 1. útočné vlně.
Kolem sedmé hodiny večer zahalila vody Filipínského moře a Mariany tma. Víc než osm hodin trvající největší bitva letadlových lodí druhé světové války skončila. Účastnily se jí třikrát až čtyřikrát větší síly než v předchozích střetnutích letadlových lodí včetně bitvy u Midwaye. Viceadmirál Ozawa vyslal proti 58. operačnímu svazu při náletech a průzkumu 373 letouny. Vrátilo se jich jen 130. O další letadla Japonci přišli při haváriích a nehodách všeho druhu, nad mnoha se zavřela voda při potopení Taihóa a Šókaku. Současné ztratili kolem 50 letounů operujících z letišť na Guamu. Když večer 19. června skončil „Great Marianas Turkey Shoot"*, jak letci 58. svazu nazvali velký souboj palubních letounů svazu s japonským námořním letectvem, Tokio odepsalo kolem 315 letounů.
Američané vyslali během dne do boje se čtyřmi japonskými útočnými vlnami tři sta palubních letounů, kromě pěti to byly všechno stíhačky typu Hellcat. Další letouny včetně bombardérů bojovaly nad Guamem. Přitom za celý den bylo sestřeleno jen 23 amerických letadel, z toho šest hellcatů a jeden bombardér na Guamem (čtyři z nich měla na svědomí protiletadlová palba chránící orotské letiště), šest dalších bylo ztraceno při operačních nehodách. Na tomto fantastickém výsledku se lvím dílem podíleli stíhací piloti v kabinách hellcatů, ale nezanedbatelná byla i role, kterou sehrály desetitisíce příslušníků posádek letadlových a bitevních lodí, křižníků a torpédoborců svazu (na palubách všech lodí 58. operačního svazu se nacházelo 98 618 mužů posádek), ať už šlo o palubní personál zajišťující plynulé starty a přistávání letounů, jejich opravy, doplňování pohonných hmot, munice, pum, skupiny kontroly stíhací ochrany koordinující činnost stovek letounů, obsluhy protiletadlových zbraní, obsluhy radiolokátorů a všechny ostatní, kteří přispěli na svých místech k velkému vítězství. Po bitvě ve Filipínském moři Japonci již nikdy nebyli schopni nasadit svoje letadlové lodi v obdobném rozsahu.
Při pátrání po Ozawově loďstvu, o němž Američané věděli, že míří Filipínským mořem k Marianám, ale přesnější údaje o jeho pohybu

* .Turkey Shoot" - střelba na krocana; střelecká soutěž, při které jsou užiti jako cíle živi krocani, odvozené střelba na pohyblivé cíle.

dlouho postrádali, rozmístil velitel tichomořského ponorkového loďstva viceadmirál Lockwood již 15. června čtyři ponorky Albacore, Bang, Stingray a Finback do rohů pomyslného čtverce, kterým - jak měl viceadmirál za to - musí Ozawa proplout. Poté co 18. června odposlechová služba zachytila japonské vysílání a stanovila přibližnou pozici nepřátelského loďstva, Lockwood podle těchto údajů, ke kterým měl podstatné větší důvěru než admirál Spruance, posunul svůj čtverec o 100 mil na jih. Tam také v 8 hodin 16 minut 19. června ponorka Albacore fregatního kapitána J. W. Blancharda zahlédla vysunutým periskopem v pozici 12 stupňů 20 minut severní šířky a 137 stupňů východní délky ve vzdálenosti sedmi mil na levoboku velkou letadlovou loď, křižník a horní palubní nástavby několika dalších bojových plavidel. Zakrátko se objevila druhá letadlová loď. Osmaosmdesát mužů posádky ponorky zachvátilo vzrušení. Fregat-ní kapitán Blanchard okamžitě uvedl podmořský člun do stavu bojové pohotovosti, přikázal zvýšit rychlost na maximum a ponorka vyrazila vpřed. Blanchard vybral za cíl druhou z japonských letadlových lodí, protože se nacházela v pozici výhodnější pro útok. To ještě nevěděl, že míří k nejnovější a největší japonské letadlové lodi Taihó, kolosu o výtlaku 29 300 tun a délce 285 metrů, nejlépe pancéřované letadlové lodi té doby, vlajkovému plavidlu velitele 1. mobilního loďstva viceadmirála Džisaburóa Ozawy.
Ponorka plující pod hladinou se k nepřátelskému uskupení přiblížila na 4500 metrů, když Blanchard naposled nakrátko vysunul periskop. Teď měl 1. divizi letadlových lodí mobilního loďstva jako na dlani. Uviděl i třetí letadlovou loď, dva těžké křižníky a několik tor-pédoborců. Stále se však soustředil na zvolený cíl, na Taihó. V rozhodujícím okamžiku, kdy napětí vrcholilo, vysadil počítač zpracovávající údaje, jimiž se řídilo odpalování torpéd. Nějakým omylem do něj byla vložena chybná data a na odstranění závady už nebyl čas; letadlová loď plující rychlostí 27 uzlů se od ponorky každým okamžikem vzdalovala. Za této situace, než by promarnil příležitost úplně, fregat-ní kapitán Blanchard ještě jednou na okamžik vysunul periskop a v 9.09 dal vystřelit šest torpéd, zamířených prakticky jen odhadem. Poté se ponorka bleskurychle ponořila, a byl také nejvyšší čas, neboť ji už zpozorovaly tři japonské torpédoborce. Po dvou minutách posádka zaregistrovala vzdálenou explozi - jedno z torpéd cíl zasáhlo. Ukázalo se, že přes všechnu smůlu měl kapitán Blanchard dobrou mušku, neboť

dokonce i druhé torpédo mířilo přímo na Taihó a bylo by letadlovou loď určitě zasáhlo nebýt obdivuhodné akce japonského pilota podporučíka Sakia Komacua. Komacu právě odstartoval
328
luby Taihóa, když zahlédl světlou stopu torpéda řítícího se k letadlové lodi. Bylo mu naprosto jasné, že torpédo loď zasáhne; varování oficházelo v úvahu, a podporučík se proto rozhodl ve zlomku vte-"nv Sklonil nos svého bombardéru a v střemhlavém letu padal jako kámen k hladině. Třeba říci, že touto zoufalou akcí podporučík prokázal že ovládal letoun mistrně. Bombardér dopadl přímo na torpédo které následkem nárazu explodovalo. Po hromovém výbuchu zmizel roztříštěný letoun i se statečným pilotem v hlubinách.
Taihó však svému osudu neuniklo. Přesně ve chvíli, kdy skončil start jeho 42 palubních letounů náležejících ke 2. útočné vlně vysílané proti Mitscherovým lodím, narazilo torpédo americké ponorky na jeho pravobok poblíž předních nádrží leteckého benzinu. Exploze zaklínila přední výtah vyvážející z podpalubí letouny na letovou palubu, výtahová šachta se zaplnila benzinem a naftou z proražených nádrží a vodou vnikající do nitra velkým otvorem v roztrženém pravo-boku. Když přišla na můstek hlášení o rozsahu škod, velitel přílišné znepokojení nejevil. Protože nevypukly požáry a rychlost lodi klesla jen nepatrně, měl za to, že záchranné čety si s poškozením brzy poradí. Ani viceadmirál Ozawa se nezneklidňoval. Věřil, že jeho vlajková loď, moderně konstruovaná chlouba japonského válečného námořnictva, nemůže být vážně ohrožena zásahem jediného torpéda a sdílel optimismus jejího velitele.
Ponorka Albacore zatím úspěšné unikla japonským torpédobor-cům, které sice svrhly značné množství hlubinných pum, ale zakrátko byly z honby na útočníka odvolány a opět se připojily k letadlovým lodím. Brzy po poledni se již fregatní kapitán Blanchard mohl vynořit a pokračovat v hlídkování v určeném prostoru. Japonské loďstvo zatím zmizelo a s ním i Taihó. Blanchard si proto nedělal přílišné iluze o výsledku svého útoku, což také uvedl v hlášení viceadmirá-lu Lockwoodovi, a záležitost byla uzavřena tím, že nepřátelská letadlová loď byla „pravděpodobné poškozena".
Jiná z amerických ponorek Cavalla, která večer 17. června zahlédla část Ozawova mobilního loďstva, je sice brzy ztratila z dohledu, ale téměř čtyřicet hodin pokračovala v kurzu, kterým japonské loďstvo odplulo, a její vytrvalost sejí nakonec bohaté vyplatila. V 11 hodin 52 minut 19. června, asi 60 mil od místa, kde Albacore zaútočila na Taihó, vysunul velitel Cavally korvetní kapitán Kossler periskop a o pohledu, který se mu naskytl, později ve své zprávě napsal: „Ten obraz byl příliš dobrý, než aby to mohla být pravda! Vpředu na levoboku velká letadlová loď se dvěma křižníky a torpédoborec, asi 900 metrů na levoboku další torpédoborec." Spatřenou letadlovou lodí byla
329
Šókaku, na jejíž palubu právě přistávaly letouny, a opodál hlídkoval torpédoborec Urakaze. Jeho posádka moc pozorná nebyla, neboť Cavalla, která chtěla mít naprostou jistotu, že jde o nepřátelskou letadlovou loď, se stále přibližovala; třikrát za tu dobu velitel obhlédl situaci periskopem, a přesto ponorka zůstala nepozorována. Co se v těchto vzrušených minutách na její palubě dělo, zejména při posledním vysunutí periskopu, vylíčil korvetní kapitán Kossler takto: „...byla tam pořádné velká japonská vlajka, výkonný a dělostřelecký důstojník ji viděl také. Ten torpédoborec nás vůbec nezahlédl. Vysunul jsem periskop, byli jsme vzdáleni 900 metrů. Připravil jsem se k vypálení šesti torpéd, a to takovým způsobem, že nejméně čtyři měla zasáhnout. Po vystřelní čtvrtého jsem se ohlédl po torpédoborci, měl jsem jej stále za zády. Při ponořování jsem vystřelil páté a šesté torpédo. Věděl jsem, že první tři zasáhla."
Korvetní kapitán Kossler měl pravdu. Ve 12 hodin 20 minut japonskou letadlovou lodí otřásly tři mohutné výbuchy a okamžité plameny zachvátily proražené benzinové nádrže. Záchranným družstvům se sice podařilo překvapivě rychle požáry lokalizovat, ale smrtelné nebezpečné výpary z uniklého benzinu prostoupily celým podpalubím. Dvě hodiny Šókaku odolávala, potom požáry vzplanuly znovu a po výbuchu skladiště leteckých pum se doslova rozpadla na kusy. V 15 hodin klesla ke dnu pátá ze šesti japonských letadlových lodí, z jejichž palub před dvěma a půl roky startovaly stíhačky a bom-bardéry ke zrádnému útoku na Pearl Harbor.
Ponorka Cavalla bojovala o život déle, ale na rozdíl od Šókaku naštěstí úspěšně. Tři hodiny ji torpédoborce zasypávaly hlubinnými pumami, posádka jich napočítala 106; některé explodovaly nebezpečné blízko, ale nakonec se Cavalle podařilo uniknout.
Půl hodiny po Šókaku zmizelo ve vodních hlubinách i Taihó navzdory počátečnímu optimismu velících důstojníků. I v jeho případě se podpalubní prostory naplnily

benzinovými parami a výpary z ne-rafinované surové ropy, kterou loď používala k pohonu svých strojů. Záchranné čety se sice pokoušely přečerpat rozlitý benzin do moře, tím se však nic nevyřešilo. Fatálním se pro velkou japonskou loď stal nápad nezkušeného důstojníka velícího záchranným družstvům, který v naději, že podpalubí zbaví nebezpečných výparů průvanem, dal při rychlosti 26 uzlů naplno otevřít všechny uzávěry ventilačního systému. Dosáhl tím toho, že se páry rozptýlily po celé lodi, která se tak stala jedním obrovským sudem prachu. Není známo, kde a jakým způsobem došlo k iniciaci, ale v 15 hodin 32 minuty zaburácela ob-1 rovitá exploze, ocelová letová paluba se zbortila, jako by byla z papí-
330
na mnoha místech, i pod čarou ponoru, došlo k proražení trupu a loď se začala nořit do vln. Na pomoc jí přispěchal jeden křižník a několik torpédoborců, ale mnoho se toho už udělat nedalo. Vice-admirála Ozawu, jeho štáb a císařův portrét převezl záchranný člun na torpédoborec Wakacuki, odkud viceadmirál přestoupil na těžký křižník Haguro. Po krátkém čase se záchranná plavidla vůbec nemohla k potápějící se lodi přiblížit, to už ji plameny zachvátily po celé délce a obklopoval ji sálající žár. Zádí napřed kleslo Taihó do hlubin. Z posádky čítající 2150 námořníků se zachránilo jen něco kolem 500 mužů.
V noci z 19. na 20. června, po ztrátě dvou těžkých letadlových lodí a značného počtu palubních letounů - přitom přesné počty ještě nebyly známy a Ozawa a jeho důstojníci doufali, že se řadě letadel útočných vln podařilo přistát na Guamu nebo Rotě -, nevládla na palubách plavidel 1. mobilního loďstva nijak radostná nálada. Viceadmirál, zdržující se se svými nejbližšími spolupracovníky ve stísněných prostorách křižníku Haguro, ještě nehodlal složit zbraně. V 18.20 19. června přikázal všem lodím stáhnout se na sever. Tam chtěl v relativním bezpečí doplnit pohonné hmoty a 20. června nebo následující den v letecké ofenzívě pokračovat. Povzbuzovaly jej i zprávy od kontradmirálů Obajašiho a Džošimy, jejichž divize letadlových lodí, kromě ztrát na palubních letounech, zatím jiné škody neutrpěly. Optimistická byla i hlášení navrátivších se pilotů, kteří hovořili o potopení nejméně čtyř nepřátelských letadlových lodí a těžkých poškozeních šesti dalších, které údajně viděli zahalené kouřem; kromě toho prohlašovali, že Američanům zničili velké množství palubních letounů. Po válce byl viceadmirál Ozawa dotázán americkým námořním důstojníkem, zda první den bitvy ve Filipínském moři nějak ovlivnil jeho plány. Ozawa odpověděl: „Základní plán nebyl měněn, pouze došlo k nezbytným změnám taktického charakteru."
Na americké straně kolem osmé hodiny večer 19. června skončilo přistávání palubních letounů a viceadmirál Mitscher odeslal operační skupinu kontradmirála Harrilla, aby příští den v blízkosti Roty a Guamu doplnila z nádrží čekajících tankerů pohonné hmoty. Poté na rozkaz admirála Spruance zbývající tři operační skupiny letadlových lodí spolu se skupinou bitevních lodí kontradmirála Leeho zamířily na západ s cílem přiblížit se k nepříteli a po rozednění obnovit boj. Lodi pluly rychlostí 23 uzlů. Víc se Mitscher neodvážil, neboť Při vyšší rychlosti podstatně narůstala spotřeba paliva. 25 mil před skupinami letadlových lodí pluly obrnénce kontradmirála Leeho. Na
331
všech lodích vládla vzrušená nálada, zejména mladí stíhací piloti, kteří se v rozhodující míre zasloužili o rozbití čtyř japonských útočných vln, si sdělovali zážitky, znovu prožívali nedávné boje, rozebírali jejich průběh. Kromě pocitů z dobře odvedené práce náladu pozvedl i mimořádný příděl dvou lahví piva povolený viceadmirálem Mitsche-rem. Pozdě večer Spruance odeslal Mitscherovi směrnici pro příští den: „Je žádoucí napadnout zítra nepřítele, pokud budeme znát s dostatečnou přesností jeho pozici. Jestliže nám naše průzkumné letouny poskytnou potřebné informace během noci, nebude další průzkum nutný. Jestliže ne, musíme v něm zítra pokračovat, aby byla zajištěna dostatečná ochrana Saipanu."
Již v pět hodin 30 minut ráno 20. června, krátce před rozbřeskem, odstartovaly katapulty na těžkých křižnících Předsunutého svazu vi-ceadmirála Kurity devět hydroplánů k rannímu průzkumu. Tyto letouny ještě nepřítele neobjevily, to se podařilo až další skupině vyslané v 6.45. Jeden z hydroplánů hlásil v 7.13, že zahlédl americké palubní letouny. Znepokojený Kurita, obávaje se nepřátelského útoku za situace, kdy vlastní stíhací ochrana byla ztrátami z předešlého dne podstatně oslabena, doporučil Ozawovi návrat do Japonska. Ozawa odmítl a trval na tom, aby 1. mobilní loďstvo doplnilo palivo a příští den Američany znovu napadlo. Události se však začaly odvíjet zcela " jinak, než by si japonský velitel přál. Již setkání s cisternovými loďmi provázely velké komplikace. Tankery sice byly v udaný čas na stanoveném místě, ale bojová plavidla se opožďovala. Jeden z hlavních důvodů byla nedávná ztráta Ozawovy vlajkové lodi; Taihó představovalo nervové centrum loďstva, ostatní plavidla spoléhala, že

řízení a navigační pokyny budou přicházet odtud. Japonci vůbec nepředpokládali, že by jejich největší a nejmodernější letadlová loď mohla být ochromena, nebo dokonce potopena, proto nebylo předem připraveno náhradní stanoviště pro Ozawu a jeho štáb. Těžký křižník Haguro postrádal potřebné komunikační zařízení, spojení bylo těžkopádné a v mnoha případech úplně zklamalo. To vše přispělo k tomu, že i když mělo být tankování zahájeno v 9.20, ještě o čtyři hodiny později řada lodí bloudila a hledala tankery. Až ve 12.30 mohlo tankování začít. V tu dobu přišly další znepokojivé zprávy o blížícím se nepřátelském loďstvu a Ozawa z obavy, aby jeho lodi nebyly zaskočeny právě v okamžiku, kdy budou plně zaměstnány přečerpáváním paliva, příkaz k tankování zrušil. Naneštěstí Američané o celém tomto zmatku, ve kterém se mobilní loďstvo po řadu hodin nacházelo, nic nevěděli.
332
Po přemístění na letadlovou loď Zuikaku, k němuž došlo ve 13 hodin se Ozawa teprve seznámil s rozsahem ztrát z předešlého dne a zjistil, že na všech letadlových lodích mu zbývá kolem stovky letounů Ani po takovém rozčarování nehodlal ustoupit od svého záměru ještě jednou nepřítele napadnout. Snad jej v jeho úmyslu utvrdila zpráva od velitele letectva na pozemních základnách viceadmirála Kakuty, který jej informoval, že značný počet palubních letounů přistál na Rotě a Guamu. Ozawa už nevěděl, že většinu z nich Američané mezitím zničili, a spoléhaje i na to, že mu přispěchají na pomoc další letouny z Iwodžimy, Yapu a Truku, setrvával dál na původním rozhodnutí. Protože po řadu hodin se nic nedělo, nálada na japonských lodích se vylepšila a většina velících důstojníků začínala věřit, že se jim podařilo nepřítele natolik zdeptat, že nemá na ofenzivní akci ani pomyšlení. První náznak toho, že situace je jiná, se objevil v 16.15, kdy těžký křižník Atago oznamoval, že zachytil rádiové vysílání nepřátelského letounu hlásícího pozici japonského uskupení.
Informaci podával pilot průzkumného avengeru z letadlové lodi Enterprise; byl to první americký letec, který od začátku bitvy ve Filipínském moři uviděl bojová plavidla 1. mobilního loďstva na vlastní oči. Když byl o jeho objevu informován viceadmirál Mitscher, okamžitě si uvědomil, že chce-li ještě toho dne nepřítele napadnout, musí jednat velmi rychle, neboť slunce zapadalo v 19 hodin. Během dvaceti minut pilot avengeru původní informaci doplnil. Sděloval, že Japonci plují ve třech skupinách, a zpřesnil jejich pozici. Rychlý výpočet provedený v navigační kajutě Lexingtonu ukázal, že nejbližší skupina nepřátelských plavidel se nachází ve vzdálenosti asi 275 mil od 58. operačního svazu. Co následovalo, nejlépe vylíčil sám viceadnirál Mitscher v hlášení o akci. Napsal: „Využití této příležitosti ke zničení japonského loďstva znamenalo zaplatit za ni mnoha letouny a piloty, neboť jsme vysílali naše letadla na hranici jejich doletu a v době, kdy bude nezbytné, aby přistávaly za tmy. To znamenalo, že všechny letadlové lodi budou přijímat v noci letecké skupiny cvičené pro denní operace, následkem bude ztráta některých pilotů nezvyklých na noční přistávání a vyčerpaných po návratu z nesmírně riskantní a dlouhotrvající akce. Noční přistávání po útoku je přinejmenším časové náročná záležitost. Vždy jsou opozdilci, kteří si museli vybojovat cestu zpět, jejichž letouny jsou poškozeny nebo kteří zbloudili. Bylo odhadováno, že potrvá nejméně čtyři hodiny, než letouny dosednou, a během této doby budou muset operační skupiny letadlových lodí plout po větru nebo ve východním kurzu. Tento kurz nás bude značnou rychlostí vzdalovat od pozice nepřítele. Uvědomovali jsme si též,
333
že půjde o jednorázovou záležitost, neboť letouny vyslané k večernímu úderu pravděpodobně nebudou všechny v takovém operačním stavu, aby mohly ráno absolvovat další útok. Následkem toho byl velitel 5. loďstva informován, že pro letadlové lodi je to jejich poslední pokus."*
V 16.21 se letadlové lodi obrátily proti větru a ve fantasticky krátké době deseti minut opustilo paluby šesti těžkých a pěti lehkých letadlových lodí 85 stíhaček, 77 střemhlavých a 54 torpédových bom-bardérů. Všechny hellcaty a helldivery nesly pod trupem přídavné benzinové nádrže.
V 18.40, po překonání 275 mil, američtí piloti zahlédli první nepřátelská plavidla, pět cisternových lodí doprovázených pěti torpé-doborci. Viditelnost byl stále velmi dobrá a zakrátko se objevily na dohled hlavní síly 1. mobilního loďstva. Asi 38 mil západně od cisternových lodí plula většina bitevních lodí a těžkých křižníků spolu s 3. divizí letadlových lodí, od nich na sever 2. divize a ještě dál na sever 1. divize s viceadmirálem Ozawou na palubě Zuikaku. Podle odhadu amerických pilotů jim vzlétlo v ústrety asi 35 nepřátelských letounů stíhací ochrany. Japonští stíhací bojovali jako lvi, tentokrát šlo o všechno, v sázce bylo to nejcennější - letadlové lodi. Z palub japonských plavidel střílely všechny kulomety, děla a kanóny, lodi samy se nepřetržitým manévrováním

pokoušely útočníky zmást a vy-
- hnout se padajícím pumám a pár metrů pod hladinou se ženoucím torpédům. Americké bombardéry přecházely do útoku okamžitě, jak měly nepřítele v dosahu, nebyl čas na koordinované akce, a tak malé
. skupiny letounů nebo i jednotlivci si vybírali cíle podle vlastní úvahy. Zatímco stíhací se pustili do křížku se zery, střemhlavé a torpédové bombardéry se soustředily především na nepřátelské letadlové lodi představující nejvýznamnější cíle. Jako první bylo zasaženo Džunjó, poté dvě torpéda narazila do boku Hijóa. Exploze ochromily kormidlo, vypukly požáry, které se šířily bleskovou rychlostí. Letadlová loď byla v krátké době celá zahalena plameny a přídí napřed se začala nořit do vln. Když se ozvalo několik velkých výbuchů, bylo jasné, že je Hijó ztraceno. Posádka začala loď opouštět a dvě hodiny po prvním zásahu zmizela pod hladinou.
Skupina střemhlavých bombardérů z Hornetu a torpédových z Yorktownu se zaměřila na Ozawovu vlajkovou loď Zuikaku. Dvěma torpédům se Zuikaku dokázala vyhnout a obrovské štěstí jí přálo i dál, když zaútočily střemhlavé bombardéry. Přestože ji několik pum
* Monson S. E.: New Guinea, str. 291. 334
asáhlo a vypukla řada požárů, nálet přežila. V jednu chvíli sice vy-adala situace tak vážné, že velitel dal příkaz opustit loď, než však se tak stalo, protipožární družstva nejnebezpečnější ohně lokalizovala a rozkaz byl odvolán. Zuikaku později dokázala doplout do japonských loděnic, kde byla opravena. Pumami byla zasažena i letadlová loď Čijoda, bitevní loď Hanina a těžký křižník Mája. Několik střemhlavých bombarďérů napadlo i skupinu japonských cisternových lodí a dvě z nich poškodily natolik, že je Japonci byli později večer nuceni opustit a sami potopit. V 19 hodin nálet skončil a americké letouny se začaly vracet k mateřským lodím.
Ze stovky bojeschopných palubních letounů, které měl Ozawa ještě v poledne, mu jich v tuto chvíli zbývalo jen 35, 65 letadel ztratil při obraně napadených lodí a při průzkumných letech, z 27 hydro-plánů na bitevních lodích a křižnících jich večer zůstalo jen 12. Ne-poddajný japonský velitel se ale stále nechtěl smířit s porážkou a po odletu amerických letounů nařídil viceadmirálu Kuritovi napadnout v noci Mitscherův svaz bitevními loďmi, těžkými křižníky a torpédo-borci. Až ve 22 hodin, když bylo zřejmé, že do rozednění se Kuritovi nepodaří nepřítele nalézt, Ozawa akci zrušil. To už také přišel rozkaz od velitele Spojeného loďstva admirála Tojody, nařizující 1. mobilnímu loďstvu návrat na základny.
Když po skončení útoku američtí piloti zamířili na východ k netrpělivě čekajícím letadlovým lodím 58. operačního svazu, měli před sebou cestu dlouho 240 až 300 mil. Protože jim svaz plul vstříc, závisela konkrétní vzdálenost, kterou bylo nutno překonat, na tom, kdy se který letoun vydal na zpáteční let, a na době, po kterou bude muset kroužit, než na něj přijde řada, aby mohl přistát. Ve 20.45 se za naprosté tmy první vracející letouny objevily nad letadlovými loďmi svazu. Viceadmirál Mitscher v tu chvíli učinil nesmírné riskantní rozhodnutí, za které mu byli k smrti unavení piloti s posledními litry benzinu v nádržích neskonale vděční: bez ohledu na hrozbu nepřátelských ponorek nebo letadel dal osvětlit letové paluby, navíc každá loď vysílala světelné identifikační signály, aby svým pilotům ulehčila orientaci, a vlajková loď v každé skupině rozsvítila kolmo k obloze světlomet, aby už z dálky měli piloti naváděcí bod. Kromě toho doprovodná plavidla vystřelovala osvětlovací granáty a vzlétlo i několik nočních stí-hačů^ aby pomohli vracejícím se letounům najít cestu.
Přes všechna tato mimořádná opatření, při kterých musela velitele lodí osvětlených jako vánoční stromečky jímat hrůza, nebylo přistávání snadnou záležitostí. Několik letounů, kterým došlo palivo
335
dřív, než je lodi mohly přijmout, skončilo na vodní hladině, jiné si zmýlily letadlové lodi s křižníky nebo torpédoborci nacházejícími se poblíž, téměř polovina letounů dosedla na paluby jiných než svých mateřských plavidel. Ve 22.52 přistávání skončilo. Bylo jasné, že letouny, které se dosud neobjevily, již nedoletí. Opět došlo ke zcela mimořádné situaci, kdy na Mitscheruv příkaz všechny torpedoborce protiponorkové ochrany dál pokračovaly v zachraňování letců, kteří, když zůstali bez paliva, nouzově přistáli na vodě nebo opustili letadla na padácích. Světlomety torpédoborců přejížděly jako obrovitá tykadla po hladině a vyhledávaly trosečníky, kteří se sami snažili na sebe upozornit signály svých vodotěsných svítilen. Veškerá námaha a velká rizika provázející snahu zachránit ohrožené letce, ať při přistávání, nebo později, nebyly podstoupeny zbytečně. I když počet palubních letounů ztracených 20. června byl značně vysoký - o dvaceti nezvěstných letadlech se předpokládalo, že byla sestřelena v bojových akcích, a osmdesát jich bylo zničeno při nočních

přistávacích manévrech nebo skončily v moři po spotřebování poslední kapky paliva - ze 100 pilotů a 109 příslušníků jejich osádek bylo tu noc zachráněno 101 a dalších 59 letců bylo nalezeno v příštích dnech. Mnoho z nich vděčilo za svůj život odvážným rozhodnutím velitele 58. svazu kontradmirála Mitschera.
Kolem jedenácté hodiny večerní 20. června, po přistání posledních letounů, zamířil svaz na západ pronásledovat stahujícího se nepřítele. Obě loďstva v tu dobu od sebe dělila příliš velká vzdálenost, než aby se dala zkrátit natolik, aby znovu mohly zasáhnout palubní letouny. Admirál Spruance však doufal, že některá z japonských plavidel mohou být poškozena a i s doprovodem zůstávat pozadu. Američané ještě nevěděli o potopení Taihóa a Šókaku, nebyli si ani jisti, v jakém stavu se nachází Hijó a další plavidla zasažená při večerním náletu, měli proto všechny důvody k domněnce, že stíhání může přinést úspěch. Skutečnost však byla jiná. Žádná z lodí, které viceadmi-rálu Ozawovi zůstaly, neměla poškozeny strojovny a hnací mechanismy, proto mohly plout značnou rychlostí, což také činily, a v půl druhé ráno 21. června již obé uskupení dělilo 330 mil. Několik nočních bombardérů typu Avenger, vyslaných mezi druhou a třetí hodinou ranní, sice japonské loďstvo objevilo a sledovalo je téměř do osmi hodin ráno; z jejich hlášení bylo zřejmé, že vzdálenost mezi 58. svazem a Japonci se stále zvětšuje. 58. svaz totiž zdaleka neplul rychlostí, jaké byla jeho plavidla schopna, neboť jednak po celou dobu pátral po sestřelených a havarovaných letcích a jednak, jak již bylo řečeno, musel šetřit palivo, jehož spotřeba byla přímo úměrná rychlosti
336
bv Tento důvod ji ovlivňoval rozhodujícím způsobem, Spruance P- k neměl na vybranou; pokud by přivolal cisternové lodi a dal příkaz k tankování, nebyla by už naděje ani na dostižení poškozených japonských plavidel.
Dopoledne 21. června na některých torpédoborcích poklesly zásoby paliva natolik, že musely tankovat z nádrží bitevních lodí, čímž došlo k dalšímu zdržení. V 15 hodin vzlétla skupina letounů k bojovému průzkumu, nacházela však jen prázdnou mořskou hladinu; nepřítel zmizel, nezůstali ani opozdilci, v jejichž doražení Spruance doufal. Ve 20 hodin 30 minut dal proto příkaz k zastavení dalšího a zřejmě beznadějnéhcrpronasledování a k návratu celého 58. operačního svazu k Saipanu.
V tuto dobu se 1. mobilní loďstvo nacházelo 300 mil od Okinawy a viceadmirál Ozawa zavolal do své kabiny důstojníka štábu loďstva kapitána Ohmaeho a nadiktoval mu dopis adresovaný veliteli Spojeného loďstva admirálu Tojodovi, ve kterém nabídl svoji rezignaci. Vyjádřil hlubokou lítost nad tím, že promarnil příležitost dosáhnout pro Japonsko velkého vítězství, a neúspěch připisoval svým pochybením a nedostatečnému výcviku palubních pilotů. Tojoda po poradě s ministrem válečného námořnictva Ozawovu rezignaci odmítl; bezesporu došel k závěru, že za situace, jaká se vyvinula, by výsledek bitvy ve Filipínském moři nebyl jiný, ať by loďstvu velel kterýkoliv z japonských admirálů. Časné ráno 22. června vplulo 1. mobilní loďstvo do Nakagasucké zátoky na Okinawě a krátce poté čtyři ze šesti letadlových lodí spolu s bitevní lodí Hanina a těžkým křižníkem Mája odpluly k opravám do Japonska.
58. svaz 22. června doplňoval palivo a 23. června tři z Mitschero-vých operačních skupin letadlových lodí obdržely od admirála Nimit-ze příkaz odplout ke krátkému odpočinku na Eniwetok. Kontradmi-rál Clark však Mitschera požádal, aby si během plavby k Eniwetoku mohl „odskočit" a 24. června ráno se svou skupinou napadnout letiště na Iwodžimě a Čičidžimě, na které měl zřejmě obzvlášť spadeno -naposled na tyto ostrovy podnikl nájezd před týdnem. Mitscher souhlasil. Instinkt kontradmirála Clarka opět nezklamal a výsledek akce předčil očekávání. Japonské velení totiž ve snaze posílit ohrožený Guam a Tinian přisunulo na Iwodžimu a Čičidžimu na 122 letounů, a ty nyní čekaly na zprávu, že americkými nálety poškozená letiště na Guamu a Tinianu jsou natolik opravena, že na ně mohou přelétnout. Clark už k tomu většině z nich nedal příležitost. V 6 hodin ráno 24. června odstartovalo z palub jeho lodí 51 hellcatů, každý vyzbrojen 250kg pumou. Kontradmirál Sadaiči Macunaga, velitel
337
f
27. letecké flotily, zdržující se v tu dobu na Iwodžimě, dostal o blížícím se nebezpečí zprávu včas a vrhl útočníkům v ústrety všechny svoje stíhačky, dokonce i několik bombardérů. Hellcaty odhodily pumy a pustily se do boje. Výsledkem bylo sestřelení 24 japonských stíhaček a 5 střemhlavých bombardérů za cenu šesti hellcatů. Po skončení boje se hellcaty vrátily k letadlovým lodím, aby doplnily palivo, munici a nabraly nové pumy. Zatím Macunaga, toužící po odvetě, vyslal první vlnu dvaceti torpédových bombardérů k náletu na americká plavidla. Do jednoho byly zničeny, zčásti stíhací ochranou, zčásti protiletadlovou palbou. To

již byla na cestě druhá vlna japonských letounů tvořená 18 bombardéry a 23 stíhačkami. Japonským pilotům nebylo dovoleno přiblížit se ani na dohled ke Clarko-vým lodím. Ještě ve značné vzdálenosti je napadly roje amerických stíhaček a dalších 7 nepřátelských bombardérů a 10 zeke skončilo v plamenech na mořské hladině. Po celé odpoledne docházelo ke střetům malých skupin letounů nebo i k soubojům jednotlivých stíhaček, podle toho, co Japonci vyslali do vzduchu. V půl sedmé večer dal Clark rozkaz akci ukončit a pokračovat k Eniwetoku. Kontradmi-rál Macunaga ztratil 66 letounů.
Americkou reakcí na právě skončenou bitvu ve Filipínském moři, kdy byla zmařena nepřítelem dlouho a s velkým úsilím připravovaná operace, při které měl být zasazen smrtící úder hlavním silám Tichomoř-ského loďstva, nebylo - jak by se předpokládalo - nadšení a jásot, ale nespokojenost a zklamání. A ostří kritiky mířilo proti veliteli 5. loďstva admirálu Spruanceovi. Bylo mu vytýkáno, že nechal Ozawovo 1. mobilní loďstvo uniknout. Velitel skupiny 58.2 kontradmirál Mont-gomery v operační zprávě napsal: „Výsledky akce byly nesmírným zklamáním pro všechny zúčastněné, protože významná plavidla nepřátelského loďstva, která více než po roce poprvé vyplula a provedla několik náletů na naše silnější loďstvo, byla schopna uniknout, aniž jsme měli možnost se s nimi utkat. Je pravdou, že naše vojska na Sai-panu byla dobře chráněna před nepřátelskými hladinovými silami, je ale považováno za nešťastné, že pro tento účel bylo užito všech našich sil, a proto také nebylo dovoleno využít příležitosti k ofenzívě až do chvíle, kdy už bylo příliš pozdě zabránit nepříteli v ústupu."* Kontradmirál Clark pár dnů po bitvě řekl: „Byla zmařena příležitost, jaká se vyskytuje jednou za sto let."** Viceadmirál Mitscher zakončil svo-
* Morison S. E.: New Guinea, str. 313-314.
** Tamtéž, str. 314.
• operační hlášení konstatováním: „Nepřítel unikl. Byl těžce zasažen ^ při jednom útoku palubních letounů v jedinou chvíli, kdy se na-jehazel v dosahu. Jeho loďstvo nebylo potopeno." Letečtí důstojníci ve štábu Tichomořského loďstva v Pearl Harboru svoje výhrady vyjádřili jednoznačně po svém: „Tak to dopadá, když je velením letadlovým lodím pověřen někdo, kdo není letec."*
Námitky proti Spruanceové postupu za bitvy ve Filipínském moři se opíraly o tři hlavní body: za prvé že jako velitel loďstva nerespektoval jeden z nejuznávanějších zákonů vedení námořní války, že totiž hlavní snahou loďstva má být zničení nepřátelského loďstva, za druhé že vzhledem ke známé síle Ozawova 1. mobilního loďstva k odražení jakéhokoliv obchvatného manévru namířeného proti Saipanu plně dostačovaly lodi zanechané na přístupech k ostrovu; za třetí že tak mocná a pohyblivá síla, jakou představoval svaz rychlých letadlových lodí, nikdy neměla být vázána na průběh obojživelné operace. Námořní historik kontradmirál Morison při rozboru průběhu bitvy ve Filipínském moři sice zřetelně straní Spruanceovi, nicméně ani jeho vývody nepostrádají závažnosti, když tvrdí, že velitelé nikdy nejsou obzvlášť vyzvedáváni za obranná opatření, která učinili proti nebezpečí, které sice mohlo nastat, ale nenastalo, na druhé straně jsou však nemilosrdně postihováni, jestliže se jim nepodaří zajistit dostatečnou obranu proti nebezpečí, které nastalo - Pearl Harbor je nejlepším důkazem. K výhradám vyjádřeným Spruanceovými podřízenými veliteli včetně viceadmirála Mitschera Morison uvádí zhruba toto: nebyl žádný rozdíl mezi bojovností Mitschera a Spruance nebo jejich přáním utkat se s nepřítelem, rozdíl postojů vyplýval z rozdílného rozsahu odpovědnosti. Zatímco Mitscher byl odpovědný pouze za 58. operační svaz, takže jeho hlavní snahou bylo zničit letadlové lodi nepřítele, které ohrožovaly jeho vlastní letadlové lodi, Spruance měl celkovou odpovědnost za úspěch operace FORAGER včetně odpovědnosti za Spojený expediční svaz viceadmirála Turnéra stejné jako za Mitscherovy letadlové lodi, za vojska na Saipanu a za Jižní útočný svaz připravený k obsazení Guamu. Jeho úkolem bylo dobýt Mariany a s vědomím této povinnosti Spruance odmítal přistoupit na jakékoliv riziko, kterém by mohlo jeho hlavní poslání ohrozit. V roce 1952, osm let po bitvě ve Filipínském moři, admirál Spruance napsal: „Myslím si, že vyrazit proti Japoncům a zničit jejich letadlové lodi by bylo z taktického hlediska mnohem lepší a daleko uspokojivější než čekat, až oni zaútočí na nás. Byli jsme ale na začátku velmi důležité
Tamtéž, str. 315.
ift
338
339
rozsáhlé vyloďovací operace a nemohli jsme si dovolit riskovat a ohrozit ji. Stále jsem měl na paměti způsob, jakým Tógó čekal u Cušimy na ruské loďstvo. Byli jsme v podstatě ve stejné situaci, jedinou odlišnost představovala na velkou dálku působící úderná síla letadlových lodí."*

Po zvážení všech pro a proti je zřejmě nutno dát za pravdu chladnému preciznímu stratégovi, jakým byl admirál Spruance. Z jeho vyjádření je sice zřejmé, že si sám uvědomil, že se připravil o velkou příležitost, na druhé straně je stejně tak zřejmé, že právě on nemohl jednat jinak. Navíc je nepopiratelným faktem, že prakticky totálním zničením palubního letectva 1. mobilního loďstva přispěla bitva ve Filipínském moři k jeho ochromení stejně, jako kdyby byly letadlové lodi potopeny. Ozawa ztratil ve dvou dnech 92 procenta svých palubních letounů a 72 procenta hydroplánů. Když k tomu připočítáme ztráty na letounech z pozemních letišť, přišlo císařské námořnictvo celkem o 476 letadel. Šest japonských letadlových lodí, které bitvu přežily, v dalším průběhu tichomořské války nesehrálo žádnou významnější roli, v bitvě u Leyte posloužily jen jako návnada. Velitel amerického vojenského námořnictva admirál King o bitvě ve Filipínském moři napsal: „...ochromila japonské námořní letectvo po zbytek války. Letouny mohly být nahrazeny, piloti však ne, a jak bylo zjištěno později v bitvě u Leyte, Japonci už neměli vycvičené a zkušené letce, bez kterých nemohli našemu loďstvu úspěšně čelit." Výsledek střetnutí Ozawova a Spruanceova loďstva současně rozhodl o osudu Saipanu, Tinianu a Guamu bez ohledu na to, jak houževnatý odpor byly japonské posádky na ostrovech připraveny klást.

Obsazení Saipanu

Když tokijský rozhlas 19. června 1944 hlásil, že bombardéry 1. mobilního loďstva potopily 11 amerických letadlových lodí, japonská posádka na Saipanu jásala; všichni očekávali, že v krátké době se jim dostane rozhodující pomoci, karta se obrátí a nepřátelská invazní vojska budou potřena. Tento optimismus z neznalosti trval několik dní, až 24. června námořní oddělení císařského hlavního stanu vydalo prohlášení, které už bylo formulováno v jiném duchu než předcházející bombastická tvrzení. Tentokrát bylo řečeno, že nepřítel ztratil jen pět letadlových lodí, a přiznáno potopení jedné japonské letadlo-

* Morison S. E.: New Guinea, str. 315. 340

lodi Americký 58. operační svaz byl označen za nejmocnější nejničivější námořní uskupení v historii válek na moři a americký postup za nejvýznamnější od počátku války v Tichomoří. Prohlášení dále konstatovalo, že obsadí-li nepřítel Saipan a vybuduje tam leteckou základnu, budou jak Filipíny, tak samotné Japonsko vystaveny náletům dálkových bombardérů. To už byly zprávy, které musely na optimismus velitele saipanské posádky generálporučíka Saitóa působit jako studená sprcha. Jistě si uměl správně vyložit, co taková přiznání z nejvyšších míst, a navíc sdělovaná nejširší veřejnosti, znamenají. Nicméně Saitó a tisíce jeho mužů byli rozhodnuti splnit svoji povinnost vůči císaři do posledního písmene navzdory tomu, že už jim bylo jasné, že spoléhat mohou jen na sebe. Velitel posádky na blízkém Tinianu byl ochoten pomoci, několikrát se i pokusil poslat v noci na Saipan posily, americké lodi hlídkující v průlivu mezi oběma ostrovy však pokaždé zasáhly a přepravu zmařily. Tokio nařídilo přisunout na Saipan jeden prapor z Guamu a dokonce dva prapory z Truku. Z Traku však přišla odpověď, že je to docela nemožné vzhledem k absolutnímu nedostatku přepravních plavidel, a generálpo-ručík Takašina, velitel na Guamu, se sice snažil, ale třináct vyloďova-cích člunů, které vyslal s první částí požadovaných posil, skončilo -a to měli Japonci štěstí - na ostrově Rota a dál se nedostaly.

Dne 20. června ráno byli ještě obránci Saipanu nadšení nad údajným vítězstvím svého námořnictva. Nic to však neměnilo na tom, že nedokázali zastavit postup amerických pěšáků a ztráceli jedno postavení za druhým. Hlídky 2. pluku námořní pěchoty pronikly až na předměstí Garapanu a první americký letoun přistál na obsazeném letišti Aslito. Celý jižní Saipan s výjimkou nejjižnějšího výběžku byl již v rukou Američanů a generálporučík Holland M. Smith mohl obrátit pozornost k hlavní japonské obranné linii, procházející od západu k východu středem ostrova. Po přeskupení, doplnění munice a zásob zahájily 22. června ráno hlavní síly dvou divizí námořní pěchoty útok na sever. Následujícího dne Holland Smith rozhodl nasadit i 27. pěší divizi generálmajora Ralpha C. Smithe, konkrétně její 105. a 106. plukovní bojovou skupinu, neboť obě divize námořní pěchoty se setkaly s tak úporným odporem nepřítele, že pokročily jen na polovinu vzdálenosti, kterou měly překonat. Generálporučík Saitó soustředil v obranném pásmu ve středu ostrova na 15 000 mužů, kteří bojovali s nesmírnou houževnatostí. 23. června tedy nastoupil do útoku celý XTV. armádní sbor, to jest všechny tři americké divize podílející se na saipanské operaci, a jeho velitel Holland Smith byl rozhodnut prolomit japonskou obranu v co nejkratším čase.

341

Na pravé straně útočila 2. divize námořní pěchoty, ve středu fronty 27. pěší divize a vlevo od ní 4. divize námořní pěchoty. Jednotky 27. divize narazily na svém úseku na tak rozhodný nepřátelský odpor, že se jejich postup téměř zastavil a začaly se opožďovat. Tím vznikla nebezpečná situace pro obě divize námořní

pěchoty, neboť jejich boky se obnažily a i ony musely zpomalit. Generálporučík Holland Smith byl nanejvýš znepokojen, že jeho plán dostává trhliny, a vyjádřil velkou nespokojenost s výkonem 27. divize; z neúspěchu vinil především jejího velitele generálmajora Ralpha Smithe. Ale situace nebyla tak jednoznačná. Japonci bojovali v terénu pro ně velmi výhodném; 27. divize byla nucena pronikat údolím, na jehož úbočích se nacházela početná a dobře skrytá nepřátelská palebná postavení, z nichž Japonci vedli vražednou palbu, na které se podílely i horské houfnice. Velitel 106. pluku 27. divize plukovník Ayers, když byl později dotazován, co by se stalo, kdyby podnikl bez ohledu na následky rozhodný útok údolím, prohlásil: „Můj upřímný názor je, že by byl pluk zničen." Ani 24. června se 27. divizi nepodařilo přes veškerou námahu nepřátelskou obranu zdolat. Údolí, které vzhledem k utrpěným velkým ztrátám bylo nazýváno „údolí smrti", stále odolávalo.

Veliteli sboru generálporučíku Hollandu Smithovi došla trpělivost. Předložil celý problém svým nadřízeným viceadmirálu Turnérovi a admirálu Spruanceovi a získal jejich souhlas k odvolání velitele 27. divize generálmajora Ralpha Smithe. V průběhu války v Tichomoří bylo zbaveno velení pět amerických generálů, případ Ralpha Smithe však vyvolal bouři. Ne proto, že by velitel sboru nebyl oprávněn odvolat velitele divize, zejména když si k tomu předem zajistil souhlas vyšších velitelů, ale proto, že generál námořní pěchoty zbavil velení generála pozemních vojsk. Velmi rozezlen byl vrchní velitel pozemních vojsk v oblasti Tichého oceánu generálporučík Robert C. Ri-chardson už proto, že se tak stalo bez jeho vědomí. Když se Ralph Smith vrátil ze Saipanu na Havaj, Richardson jej okamžitě jmenoval velitelem 98. pěší divize, aby tak vyjádřil svůj nesouhlas s krokem Hollanda Smithe, a současně vytvořil vyšetřovací výbor, který měl prozkoumat okolnosti, za kterých došlo „k pohané pozemního vojska způsobené odvoláním Ralpha C. Smithe". Výbor shledal, že Holland Smith byl samozřejmé oprávněn zbavit svého podřízeného velení, ale vytýkal mu, že se dostatečně nepřesvědčil o potížích, se kterými se 27. divize na svém úseku potýkala, a učinil opatření, které „nebylo plně odůvodněno fakty". Výbor dále doporučil, aby další služební zařazení Ralpha Smithe nebylo tímto incidentem ovlivněno a aby v budoucnosti, když bude nutné kombinovat síly dvou nebo i více slo-

342

• k ozbrojených sil, byla věnována náležitá pozornost osobním vlastnostem a kvalifikaci nejvyšších velitelů. Prostě výbor dospěl k závěru že Holland Smith jednal sice formálně správně, ale s větší tvrdostí než okolnosti odůvodňovaly. Krátce nato generálporučík Richardson navštívil osobně Saipan, oficiálně proto, aby provedl inspekci jednotek pozemních vojsk, a při té příležitosti došlo mezi ním a Hollan-dem Smithem k ostré výměně názorů. Washington, aby zabránil nebezpečí dalších nanejvýš nežádoucích třenic mezi námořní pěchotou a pozemním vojskem, přemístil generálmajora Ralpha Smithe z ti-chomořského válčiště do Evropy a generálporučík Holland Smith byl po skončení saipanské operace pověřen velením jednotkám námořní pěchoty v rámci Tichomořského loďstva, tedy funkcí, která nezahrnovala kontrolu pozemního vojska.

Ani změna velícího generála 27. divize nepřinela podstatný obrat ve vývoji situace na středním úseku fronty. Generálmajor Sanderford Jarman, kterému byla divize dočasné svěřena, se pokusil „údolí smrti" obejít a izolovat, jeho záměr se však nezdařil. Ve stejnou dobu zaznamenala významný úspěch 2. divize námořní pěchoty, která po urputných bojích obsadila horu Tapočau, nejvyšší bod ostrova s mimořádným strategickým významem. Po deseti dnech bojů japonská obrana utrpěla tak těžké ztráty, že generálporučík Saitó byl nucen přiznat bezvýchodnost své situace. V depeši odeslané do Tokia Tód-žóovi prosil, aby byl u císaře omluven za neúspěch, a sliboval bránit severní Saipan do posledního muže.

Dne 27. června se 27. divizi konečné podařilo postoupit v prostoru „údolí smrti" a současně tři pluky 2. divize námořní pěchoty zaútočily na město Garapan. Generálporučík Saitó začal stahovat zbývající obránce na konečnou čáru obrany přetínající ostrov od vesnice Tanapag na západě napříč k východnímu pobřeží. Hlavní boje se stále odehrávaly v hornatém terénu ve středu ostrova, což přinášelo útočícím americkým jednotkám řadu potíží, zejména s přísunem munice a zásob a s evakuací raněných - až osmi mužů bylo třeba k přenosu nosítek s raněným přes srázná údolí a rokle. Ráno 28. června přibyl z Havaje vyslaný generálmajor George W. Griner, aby převzal 27. divizi, a generálmajor Jarman se vrátil ke svým předchozím povinnostem. Ve dnech 29. a 30. června bylo konečné korunováno úspěchem draze zaplacené úsilí 27. divize: její vojáci pronikli „údolím smrti" a vytvořili jednotnou linii s námořní pěchotou. Velitel 4. divize námořní pěchoty generálmajor Harry Schmidt ocenil jejich výkon slovy: „Nikdo neměl těžší úkol." Střední Saipan byl nyní v rukou Američanů a Saitó ustoupil se zbytkem posádky na konečnou obran-

343
nou linii. Dne 3. července 2. divize námořní pěchoty obsadila zcela zničený Garapan a 27. divize dobyla základnu pro hydroplány poblíž výběžku Flores na západním pobřeží. Příštího dne byla proražena i Saitóova čerstvě zaujatá obranná linie obsazením strategicky důležitého hřebene, o který se opírala. Dál na sever se již ostrov natolik zužoval, že nebylo třeba a ani to nebylo takticky výhodné útočit na frontě tří divizí, proto úkol rozdrtit zbytek obránců byl svěřen 4. divizi námořní pěchoty a 27. pěší divizi. 2. divize námořní pěchoty, která v tu dobu měla téměř pět a půl tisíce padlých a raněných, přešla dočasně do zálohy. Na 12 hodin 5. července generálporučík Holland Smith nařídil zahájení závěrečného útoku, při kterém měla být obsazena severní část ostrova. Na levé straně podél východního pobřeží, po planině táhnoucí se na sever od vesnice Tanapag, postupovaly jednotky 27. divize a na pravé straně jednotky 4. divize námořní pěchoty. Za podpory tanků, polního a lodního dělostřelectva a letectva američtí pěšáci likvidovali jedno hnízdo odporu za druhým a krok za krokem zatlačovali obránce dál na sever. Těžké boje pokračovaly i 6. července, ale to už bylo zřejmé, že konečné vítězství je na dohled. Pochopil to i generálporučík Saitó zraněný střepinou granátu a zdržující se v džunglí obklopené jeskyni; bylo to jeho šesté a poslední velitelské stanoviště od zahájení bojů o ostrov. Po dohodě s viceadmirálem Na-gumem a štábními důstojníky rozhodl za rozednění dne 7. července podniknout poslední zoufalou akci, široce založený sebevražedný útok. Všichni věděli, že zásadní změny situace nelze dosáhnout, útok však považovali za důstojnější řešení než čekání na konečné zničení.
Američané něco takového očekávali již delší dobu; nebylo by to poprvé, kdy do úzkých zahnaní Japonci reagovali tímto způsobem. Holland Smith také odpoledne 6. července navštívil velitelství 27. pěší divize, v jejímž úseku fronty byl japonský útok nejpravděpodobnější, a varoval generálmajora Grinera, že k němu může dojít během dvanácti hodin. Bohužel když ve 4.45 ráno 7. července na 3000 japonských vojáků americkou linii napadlo, nebyla tak odolná, jak by měla být, především chyběla náležité připravená palebná postavení a nebylo vytvořeno palebné předpolí, ve kterém by byl nepřátelský útok otupen a rozmělněn. Mezi 1. a 2. praporem 105. pluku se dokonce nacházela 300 metrů široká mezera nekrytá kulometnou palbou. Japonci se valili jako nezadržitelná lavina; velitel jednoho z amerických praporů major McCarthy se vyjádřil, že mu to připomínalo pohyb obrovského stáda skotu na prérii, kdy se řítila jedna vlna za druhou a zdálo se, že jim nikdy nebude konec. Další hordy Japonců v čele
344
d°stojníky přibíhaly s hysterickým křikem, vyzbrojeni vším, co jim s u |Q _ kulomety, puškami, ale také jen s kameny v rukou nebo bajonety přivázanými na tyčích. Podporovalo je i posledních pár tanků a palba z minometů.
Největší nápor se soustředil na pozice 1. a 2. praporu. 1. prapor bvl útočníky zcela zavalen, jeho velitel podplukovník O'Brian se napřed bránil s pistolí v ruce, poté, co mu došly náboje a když byl už vážné zraněn, se vyšplhal na poblíž stojící džíp a jeho kulometem nalil do zuřivě dotírajících Japonců až do chvíle, než se zhroutil mrtev 1. a 2. prapor musely ustoupit až k vesnici Tanapag, kde Američané v litých bojích muže proti muži po řadu hodin odráželi zfanati-zované Japonce. Američané bojovali o život s nemenší urputností, než Japonci útočili. Asi 500 metrů jihozápadně od Tanapagu se nacházely dvě baterie námořní pěchoty s dvanácti 105mm děly. Krátce před rozbřeskem je Japonci napadli. Jedna z nich měla v palebném poli vlastní jednotky, a nemohla proto zahájit palbu, druhá však svedla heroický boj. Dělostřelci nastavili detonátory granátů na čtyři vteřiny, takže explodovaly ani ne padesát metrů před ústími děl, a stříleli tak dlouho, až došla munice. Potom se chopili ručních zbraní a nelítostný boj pokračoval. Nepřátel však bylo příliš mnoho, dělostřelci, kteří zůstali naživu, ustoupili k nedaleké polorozbořené budově, kde se bránili střelbou z karabin, poloautomatických pušek, pistolí a osmi ukořistěných japonských pušek až do odpoledních hodin, kdy je osvobodil protiútok oddílů 27. divize. Největšímu tlaku byly po celou dobu vystaveny prapory 105. pluku 27. divize. Zformovaly obranu na kraji Tanapagu, a tam došlo k tragickému nedopatření, kdy polní dě-lostřelectvo ve snaze útočící Japonce zastavit zahájilo palbu a smršť granátů se snesla právě na pozice obou amerických praporů. Vojáci se v největším spěchu stahovali na pláž a do vody, mnozí přeplavali až k pobřežní korálové bariéře, odkud je později zachraňovaly torpé-doborce.
Už v 10 hodin dopoledne se Američané pokusili zorganizovat protiútok, ale jeho tempo v řadě případů zpomalovala nemožnost navázat spojení s rozptýlenými bránícími se jednotkami, které zachytily první nápor japonského útoku. Boje na planině severně od Tanapagu pokračovaly až do šesté hodiny odpolední, kdy byl zoufalý japonský pokus o oddálení konečné katastrofy zlikvidován. 1. a 2. prapor

105. pluku měly 406 mrtvých a 512 raněných, bylo zabito i 45 a zraněno 82 dělostřelců námořní pěchoty. Japonci zanechali na bojišti 4311 padlých.
V tu dobu byl mrtev i generálporučík Saitó a viceadmirál Nagu-
345
mo. Generál věda, že zoufalý útok nemůže mít úspěch, přenechal velení jiným, sám vyšel ze své jeskyně, usedl před vchodem s tváří obrácenou k východu a s výkřikem „Ať žije císař!" si samurajským mečem otevřel žíly. Na jeho rozkaz mu poté pobočník prostřelil hlavu. Řada štábních důstojníků jej následovala a ti, co zůstali naživu, polili mrtvoly benzinem a zapálili. Nedaleko v jiné jeskyni se zastřelil ranou z revolveru viceadmirál Čúiči Nagumo. Bylo to deprimující zakončení života velitele Úderného svazu letadlových lodí z prvních let války.
Ráno 8. července generálporučík Holland Smith stáhl zle pošramocenou 27. pěší divizi do zálohy a k dokončení saipanské operace znovu povolal 2. divizi námořní pěchoty. Bylo zřejmé, že v sebevražedném útoku japonská posádka vyčerpala své síly. Japonci se ještě několikrát a na několika místech pokusili o protiakce lokálního charakteru, byl to však ztracený boj, a v odpoledních hodinách 9. července předsunuté oddíly 2. divize dosáhly výběžku Marpi, nejsevernější výspy Saipanu. Tam je čekal šokující pohled na hromady mrtvol japonských civilistů, kteří se vrhli z příkrých pobřežních útesů na skály hluboko dole. Byli mezi nimi muži, ženy i děti. Přes půl milionu letáků s japonským a korejským textem shodili američtí letci nad ostrovem s tím, že kdo se letákem prokáže předním hlídkám, bude in-ternován se zárukou zacházení ve smyslu ženevských konvencí, a prostřednictvím tlampačů byla japonská posádka i civilní obyvatelstvo opakovaně vyzývány ke kapitulaci. Bohužel ve většině případů se strach, nedůvěra a fanatismus ukázaly silnějšími.
V 16 hodin 15 minut 9. července viceadmirál Turner prohlásil Saipan za obsazený. Po zhroucení obrany se velké množství japonských vojáků i civilistů ukrylo v horách, v džungli, ve spoustě skalních slují a chodeb. V následujících dnech je Američané likvidovali nebo zajímali po desítkách denně, ale stále zůstávali jednotliví Japonci nebo malé skupinky na nepřístupných místech v centru ostrova a trvalo celé měsíce a v některých případech i roky (dokonce i dlouho po skončení války), než se vzdali, zemřeli nebo byli pobiti.
Za získání Saipanu Američané zaplatili 3225 mrtvými, 326 nezvěstnými a 12 061 zraněnými vojáky. Japonců padlo 23 811. Jen 1734 nepřátelských vojáků se vzdalo, z nich bylo 838 Korejců. Generálporučík Holland Smith napsal, že „dobytí Saipanu představovalo rozhodující bitvu tichomořské ofenzívy, prolomilo vnitřní linii japonské obrany, zničilo její hlavní baštu a otevřelo dveře k domácím japonským ostrovům". Po válce prohlásil viceadmirál Šigejoši Miwa, velitel 6. (ponorkového) loďstva: „Ztrátou Saipanu byla naše válka
346
hrána " Ze Saipanu mohly nyní startovat superpevnosti B-29 "íTnáletům na Japonsko a také již 24. června, ještě před skončením b iů začali* ženisté připravovat pro tyto obří bombardéry vzletové , ,.' Qne 24. listopadu 1944 odtud zaútočilo prvních 100 superpevnosti na Tokio.
Ztráta Saipanu měla dalekosáhlé následky nejen vojenského, ale i politického charakteru. Ještě před skončením bojů na ostrově, ale už po neúspěchu operace A-Go a poté, co bylo zřejmé, že japonská vojska nemohou Saipan udržet, a Spojencům tím bude otevřena cesta dál na západ, přímo k srdci japonského impéria, císař Hirohito prostřednictvím svého důvěrníkamarkýze Kidóa 26. června naznačil ministru zahraničních věcí Mamoruovi Šigemicuovi, že si přeje ukončit válku diplomatickými prostředky. Strach z katastrofami porážky se už pevně usadil v zátylku nejvyšších japonských představitelů. V den, kdy byla v Tokiu oficiálně oznámena ztráta Saipanu, podal demisi s celou svou vládou ministerský předseda generál Tódžó, nejvýznamnější podněco-vatel a nejzarputilejší zastánce agresivní a zločinné války.
Tinian |
Po dobytí Saipanu zůstávaly ze čtyř strategicky důležitých ostrovů v jižních Marianách pod japonskou kontrolou Tinian, Rota a Guam. O Rotě americké velení rozhodlo, že postačí její neutralizace leteckým bombardováním, a tak byl na řadě Tinian, vzdálený pouhé tři míle od jižního pobřeží Saipanu. Ten Japoncům nebylo možno ponechat; jednak by představoval trvalé nebezpečí pro Saipan, jednak Spojence lákala možnost přeměnit jej v prvotřídní leteckou základnu - podmínky pro to skýtal -, z níž by obdobně jako ze Saipanu bylo možno dálkovými bombardéry útočit na Japonsko. Japonci si též dobře uvědomovali vojenský význam Tinianu: v jeho severní části u výběžku Uši vybudovali dvě letiště s 1600 metrů dlouhými vzletovými dráhami, ve středu ostrova se nacházelo další a třetí bylo ve výstavbě nedaleko města Tinian v jižní části ostrova. Tinian má rozlohu pouhých 130 kilometrů čtverečných, ale protože jde o nejméně hornatý ostrov v

Marianách, bylo možno japonská letiště rozšířit, podle potřeby vybudovat i nová se vzletovými dráhami plně vyhovujícími operačním potřebám těžkých bombarddérů B-29.
Již 5. července, ještě před skončením bojů na Saipanu, jmenoval viceadmirál Turner svého zástupce kontradmirála Harryho W. Hilla velitelem námořního operačního uskupení určeného k útoku na Ti-
347
TINIAN
O_____1_____2_____3 MÍLE
Saipan
výběžek Uft
PLÁŽ BILA 1 PLÁŽ BILA 2
výMžekSwiHfc
75mm 80mma170mm • protiletadlovaadvouuíelovádéla
0 152mm a 140mm pobřežní déla O C} bunkry a pevnůstky
l radiostanice
===== silnice
WÍM prostor obsazeny v den D
C=* letišti
výběžek Marpo
vyMžeklalo
nian. Velením výsadkových vojsk generálporučík Holland Smith pověřil dosavadního velitele 4. divize námořní pěchoty generálmajora Harryho Schmidta a na jeho místo v čele divize nastoupil generálma-jor Clifton B. Cates. 4. divizi a 2. divizi námořní pěchoty byl svěřen úkol Tinian dobýt.
Při přípravě operace působil plánovačům velké potíže výběr invaz-
348
• h pláží. Na celém tinianském pobřeží byla pouze tři místa, která bylo možno nazvat plážemi, jinak je lemovaly korálové útesy, mnohdy vysoké až třicet metrů, jejichž ostré hrany drásaly kůži a trhaly oděv každého, kdo se je pokusil překonat. Nejširší a nejvhodnější oláž se nacházela na jihozápadním pobřeží v Sunharonské zátoce poblíž města Tinian, druhá vyhovující pláž, nazvaná Žlutá, byla v zátoce Asiga na východní straně ostrova. V obou těchto místech Japonci soustředili obranné prostředky, logicky předpokládajíce, že útočníci s největší pravděpodobností zvolí jedno z nich. Američané věděli na jaký odpor by tady narazili, proto zkoumali další možnosti. V severní části západního pobřeží pod výběžkem Uši, v prostoru hlavního letiště, byly dvě pláže - nazvané Bílá l a Bílá 2 - vzdálené od sebe asi 900 metrů, první široká jen 55 metrů a druhá 145 metrů. V závěrečné fázi bylo nutno rozhodnout mezi Žlutými a Bílými plážemi a úkol prozkoumat situaci připadl vybranému oddílu námořních pěšáků a žabích mužů. Po setmění 10. července jedna skupina připlavala k Žlutým plážím a ve stejnou dobu na západní straně ostrova druhá prozkoumávala Bílé pláže. Na Žlutých plážích našli průzkumníci spoustu min, zátarasy z ostnatého drátu, početné bunkry, síť zákopů a zjistili, že Japonci intenzivně pracují na dalším posíleni obranných zařízení. Na druhé straně zprávy z Bílých pláží byly povzbuzující. Před širší z nich, nazvané Bílá 2, se sice nacházela korálová bariéra, ale byl v ní asi 65 metrů široký průjezd, kterým mohla invazní vozidla proniknout, a nebyly zde nalezeny žádné miny ani protiinvazní překážky. Na základě těchto informací zvolil viceadmirál Turner k vylodění Bílé pláže. Admirál Spruance potvrdil jako den D 24. červenec s tím, že ukáže-li se nezbytné, může kontradmirál datum změnit. K invazi totiž mělo dojít v době, kdy v oblasti Filipínského moře vrcholilo letní monzunové období, obvykle provázené náhle se objevujícími bouřemi a tajfuny, a jedním z předpokladů úspěšného vylodění byly alespoň tři dny dobrého počasí s klidným mořem, během kterých budou na břeh vyložena vojska, tisíce tun válečného materiálu, zásob a stovky vozidel.
Jádro japonské posádky na Tinianu představoval 50. pěší pluk 29. divize, který sem byl přemístěn v březnu z Mandžuska. Jeho velitel plukovník Kijoči Ogata měl spolu s dalšími jednotkami podléhajícími jeho velení k dispozici asi 7000 mužů pozemního vojska. Na ostrově bylo dále asi 2000 příslušníků námořnictva pod velením námořního kapitána Goičiho Oji. I když hodností nejvyšším důstojníkem na ostrově byl viceadmirál Kakudži Kakuta, velitel 1. letecké armády, jeho postavení poté, co ztratil prakticky všechny letouny, bylo jen
349
formální, a tak se skutečným velitelem tinianské posádky stal Ogata. Kromě 9000 mužů měl k obraně ostrova i dvanáct 75mm horských děl, deset 120mm dvojúčelových děl, deset 140mm pobřežních děl, tři 152mm děla, šest 13mm protiletadlových a protitankových kanónů, čtyři 20mm automatické kanóny, šest 75mm děl a dvanáct lehkých tanků, kromě toho velké množství lehkých a těžkých kulometů, granátometů

a ručních zbraní. Ostrovní posádka byla tedy dobře vyzbrojena a schopna připravit útočníkům náležité přivítání.
Američtí velitelé z informací leteckého průzkumu, z dokumentů nalezených na Saipanu a z výslechu zajatců věděli, s čím se při útoku na Tinian setkají, proto žádný z dosud dobývaných ostrovů v Tichomoří nebyl vystaven tak těžkým úderům dělostřelectva a letectva. Již týden po vylodění na Saipanu Američané umístili na jeho jižním cípu baterii 155mm děl, která přes třímílový průliv zahájila ostřelování Tinianu, a do poloviny července bylo na jihu Saipanu pod velením brigádního generála Arthura M. Harpera soustředěno 13 oddílů dělostřelectva pozemních vojsk a námořní pěchoty, které do dne D vypálily na Tinian 24 500 granátů všech ráží. Námořní ostřelování začalo 13. června a s přestávkami pokračovalo po pět týdnů; v posledním týdnu se na něm podílely tři bitevní lodi, pět křižníků a šestnáct torpédoborců. Na ostrov útočily i palubní letouny 58. operačního svazu a letouny z palub doprovodných letadlových lodí, před vyloděním také letouny z čerstvě získaných letišť na Saipanu.
Vysazením dvou divizí na plážích, jejichž celková šířka byla něco málo přes 200 metrů, představovalo problém, před jakým Spojenci dosud nestáli. Riziko nahromadění vojsk a materiálu na pobřeží se všemi možnými tragickými následky bylo reálné, zejména jestliže se nepřítele nepodaří překvapit a bude-li schopen v kritickém prostoru včas zorganizovat účinnou obranu. Obvyklé skládky tisíců tun zásob a materiálu na pobřeží byly vyloučeny, proto v první fázi, než dojde k dostatečnému rozšíření předmostí, musí obojživelné traktory a obojživelná vozidla DUKW odvézt veškerý materiál co nejdále do vnitrozemí. Za tím účelem hned na počátku útoku přivezou dokové výsadkové lodi k tinianskému pobřeží šest speciálních ocelových ramp sestavených na Saipanu, které, zvednuty v úhlu až 45 stupňů, umožní obojživelným vozidlům, ale i 35tunovým středním tankům překonat dvou až třímetrové pobřežní útesy a bez zdržení pokračovat dál do vnitrozemí. 37 velkých tankových výsadkových lodí bylo v Tanapagské zátoce na Saipanu ve dnech 22. a 23. července nakládáno obojživelnými traktory a vojáky 4. divize námořní pěchoty, která se měla vyloďovat první; po spuštění ramp lodí u tinianského pobřeží budou obojživelné traktory už vyjíždět plné obsazeny, odpadne přestupování vojáků z výsadkových člunů do traktorů. Na tankových lodích se nacházely i čtyři prapory 75mm houfnic umístěných v obojživelných vozidlech, která je měla odvézt až do palebných postavení. Stejné tak dvě dokové lodi vezly výsadkové čluny naložené tanky, každá 18 člunů a v každém jeden tank. Vše bylo připraveno předem, aby obojživelné traktory, DUKW a výsadkové čluny mohly po opuštění mateřských plavidel pokračovat přímo k pobřeží bez toho, že by svůj náklad přebíraly v překladovém pásmu z jiných plavidel, jak to bylo praktikováno v prvních tichomořských výsadkových operacích.
Velitel 4. divize generálmajor Cates hodlal v první fázi vysadit na pláži Bílá l 24. pluk divize, na pláži Bílá 2 25. pluk a 23. pluk bude jako záloha připraven na výsadkových lodích nedaleko pobřeží. Těsně předtím, než na Bílých plážích dojde k vylodění, připlují dva pluky 2. divize na osmi transportních lodích k pobřeží Sunharonské zátoky naproti městu Tinian, kde budou předstírat, že hlavní výsadek se má uskutečnit právě tam. Přesvědčivosti této akci dodá palebná příprava prováděná jednou bitevní lodí, křižníkem a dvěma torpédo-borci. Po skončení klamného manévru se transportní lodi přesunou k Bílým plážím, kde se oba pluky 2. divize vylodí za jednotkami 4. divize. Třetí pluk 2. divize zůstane na Saipanu do doby, než se od Tinianu vrátí výsadkové tankové lodi.
Krátce před šestou hodinou ranní 24. července 1944 „demonstrační skupina" zahájila čtyři míle od pobřeží před městem Tinian akci k oklamání nepřítele. Z palub transportních lodí byly spuštěny výsadkové čluny, po sítích do nich sešplhávali vojáci dvou pluků 2. divize. Na tak značnou vzdálenost už Japonci nemohli rozpoznat, že vojáci zase okamžitě šplhají po sítích zpátky na paluby a že čluny, které v 7.30 zamířily k pobřeží, byly ve skutečnosti prázdné. Ve stejnou dobu se nad pobřežím objevily letouny z doprovodných letadlových lodí a pokračovala palba podpůrné skupiny bojových plavidel. Jakmile se čluny přiblížily k pobřeží, jejich velitel hlásil, že na ně nepřítel zahájil těžkou dělostřeleckou a minometnou palbu. Vzhledem k rozkazu kontradmirála Hilla zbytečně osádky člunů neohrožovat dostala „invazní" flotila příkaz k ústupu. Brzy nato, aby dojem byl co nejrealističtější, se ještě jednou pokusila přiblížit k pobřeží a pak se stáhla úplné. Lest měla úspěch. Japonci po jistou dobu věřili, že se jim podařilo odrazit výsadek, plukovník Ogata dokonce v tomto smyslu odeslal rádiem do Tokia hlášení. Nejdůležitější bylo, že v době, kdy
l
350
351
severně odtud na plážích Bílá l a 2 vstupovaly na břeh první americké oddíly, v

oblasti města Tinian zbytečně zahálel celý japonský prapor a stovky příslušníků námořnictva.
Aktéři fingovaného výsadku neutrpěli ani škrábnutí, zle však byla postižena bojová plavidla obstarávající kulisu palebné přípravy. Letecké fotografie Tinianu nedokázaly odhalit palebná postavení baterie tří 152mm děl dobře ukrytých v pahorcích nad Sunharonskou zátokou. Když se bitevní loď Colorado přiblížila na 3000 metrů k pobřeží, děla zahájila přesně mířenou palbu a v 15 minutách loď dvaadvacetkrát zasáhla; celkem bylo na její palubě zabito 53 mužů a 207 zraněno a těžce poškozená loď se musela vrátit do Saipanu. Torpédoborec Norman Scott, který se ji pokusil zaštítit, byl zasažen šestkrát, 19 mužů jeho posádky bylo zabito a 47 zraněno. Přestože dělostřelci Colorada, opětující palbu, japonskou baterii na čas umlčeli, s konečnou platností ji vyřadila až příští den 356mm hlavní děla bitevní lodi Tennessee.
Zatímco v Sunharonské zátoce se odehrával dělostřelecký souboj, bitevní lodi California a Tennessee, těžký křižník Louisville a čtyři torpédoborce ostřelovaly pobřeží v prostoru pláží Bílá l a 2. Tam nehrozilo nebezpečí ze strany japonského dělostřelectva, ale min rozsetých na plážích. Granáty lodních děl je měly přivést k výbuchu dřív, než na pláže proniknou výsadkové oddíly a vozidla. Současně těžká 155mm děla z jižního pobřeží Saipanu začala kouřovými granáty ostřelovat pahorky ve středu ostrova, kde se nacházelo velitelství plukovníka Ogaty; mraky kouře měly Japoncům ztížit orientaci a zpozorování blížících se výsadkových plavidel.
V 7 hodin 21 minut vyrazilo z nástupního prostoru k pláži Bílá l prvních 24 obojživelných traktorů s údernými výsadkovými jednotkami, dalších 16 mířilo k Bílé 2. Těsné před nimi se hnaly k pobřeží obrněné obojživelné traktory ježící se hlavněmi kulometů a rychlopalných kanónů spolu se skupinou výsadkových člunů vyzbrojených ra-ketomety, aby v posledních momentech pokropily pláže tisíci projektilů. Japonská obrana se zmohla jen na nepříliš účinnou palbu z ručních zbraní a kulometů; v 8 hodin 20 minut byly na plážích první dva výsadkové prapory. Útočníci museli rychle pronikat dál do vnitrozemí, jednak aby uvolnili úzké pláže pro příchod dalších vln, jednak aby nepříteli nebyl poskytnut čas ke vzpamatování se a zorganizování protiútoku. V 10.30 byly vyloženy buldozery s úkolem rozšířit a upravit vstupy na pláže, o hodinu později vjely na břeh první tanky a za nimi následovala 75mm samohybná děla. Ve 13.15 vyložily DUKW tři sta metrů ve vnitrozemí za pláží Bílá l první 7 5 mm houfnice.
Ukázalo se, že zatímco Japonci prakticky vůbec nepředpokládali, že by se Američané mohli pokusit o vylodění na pláži Bílá l, kde se také nenacháze4a téměř žádná obranná zařízení, na Bílé 2 byla situace jiná. Centrum obrany tam tvořily dva masivní bunkry a celá pláž byla noseta minami, kromě velkých, určených k ničení výsadkových vozidel, i množstvím záhadných protipěchotních, způsobujících strašlivá zranění. Lodním dělům se podařilo zneškodnit jen část z nich, a tak než ženisté minový pás vyčistili, i při sebevětší pozornosti se nedalo zabránit zničení tří obojživelných traktorů.
Odpor kladený japonskou obranou první den byl slabý, taktické překvapení, vynikající koordinace akcí a silné předinvazní ostřelová-ní a bombardování vykonaly své. V odpoledních hodinách byl vyloděn i poslední 23. pluk 4. divize a večer bylo na břehu 15 614 amerických vojáků. Ztráty činily za celý den jen 15 mrtvých a 225 zraněných, včetně osádek zničených obojživelných traktorů.
Předmostí mělo šířku téměř tři kilometry a hloubku 1500 metrů. Generálmajor Cates přikázal před setměním připravit obrannou linii se zátarasy z ostnatého drátu. Předpokládal, že Japonci využijí tmy a pokusí se o protiútok. Odpoledne byla ze Saipanu přetažena dvě plovoucí pon-tonová přístaviště, pro každou pláž jedno, a „mořské včely", pracující celou noc, do rána na pláži Bílá l první z nich sestavily a ukotvily tak, že připlouvající výsadkové tankové lodi mohly spouštět rampy na jeho konci a proud vozidel naložených zásobami a dalším materiálem vjížděl po pontonovém mostě až na břeh. Vzhledem k silné nepřátelské dělostřelecké a minometné palbě zaměřené na pláž Bílá 2 bylo druhé přístaviště uvedeno do provozu až za tři dny.
Nikdo nespoléhal na to, že skutečné místo vylodění zůstane plukovníku Ogatovi dlouho utajeno, ovšem japonská reakce byla překvapivé pomalá. Ogata na svém velitelském stanovišti na hoře Lasso měl velké potíže se spojením, neboť americké bombardování a dělostřelba na mnoha místech přetrhaly telefonní dráty; kromě toho oblaka hustého kouře z kouřových granátů, vypalovaných ze Saipanu, mu dlouho nedovolila získat přehled o situaci, protože jeho stanoviště bylo na vrcholu 170 metrů vysokého a celé oblasti dominujícího kopce. Teprve v deset hodin dopoledne vydal první rozkazy nařizující přesun jednotek k invazním plážím, ale ani v tuto dobu si nebyl jist, zda hlavní výsadek přece jen nepřijde v prostoru města Tinian. Až v nočních hodinách vrhl do protiútoku dva pěší

prapory, oddíly námořnictva rozmístěné kolem letiště u výběžku Uši a tankovou rotu s dvanácti lehkými tanky. Mezi druhou hodinou ranní a rozbřeskem 25. července Japonci zaútočili třikrát. Američané však byli dobře při-
W|PI
352
353
praveni. Sotva se přiblížila první vlna útočníků přicházejících ze severu od letiště, rozzářily se světlice a Japonce začala drtit vražedná palba minometů, kulometů a kartáčových granátů 37mm děl. Japonci, vyzbrojeni převážně puškami, ručními granáty a kulomety vymon-tovanými ze zničených letounů a vedeni důstojníky s bílými parádními rukavicemi na rukou, padali po desítkách. V závěru vyrazily z amerických linií střední tanky námořní pěchoty, zatímco dělostřelci položili Japoncům do týla palebnou bariéru, čímž jim zabránili v ústupu. Z asi 600 útočících nepřátelských vojáků padlo téměř 500.
Druhá vlna Japonců napadla střední část předmostí. Malým skupinám se na několik místech podařilo americkou obrannou linii prorazit, do ranních hodin však byli téměř všichni pobiti. Třetí vlna útočila z jihu za podpory tanků maskovaných větvemi a trávou. Osvětlovací granáty vystřelované torpédoborci hlídkujícími u pobřeží ozářily celý prostor, jako by byl bílý den, a na japonské tanky se zaměřila 37mm protitanková děla, 75mm samohybná děla a bazuky námořních pěšáků. Z šesti útočících tanků bylo pět během krátké doby zničeno a pak přišla řada na japonskou pěchotu postupující za nimi. Se strašlivými ztrátami byla zastavena. Po rozednění, když bylo jasné, že útok ztroskotal, několik zraněných japonských vojáků, kteří nesli magnetické miny, aby jimi ničili americké tanky, je nyní v zoufalství použilo k sebevraždě. Američané nevěřícíma očima sledovali, jak pár desítek metrů před nimi vylétala do vzduchu roztrhaná těla. Celkem při tomto nočním útoku zahynulo 1240 Japonců, a plukovník Ogata tak přišel o jednu sedminu své posádky.
Dne 25. července se vylodila 2. divize námořní pěchoty, a tím začal rychlý a nezadržitelný americký postup, zatlačující obránce takovým tempem, že plukovník Ogata nebyl schopen zorganizovat nebezpečný protiútok. 26. července bylo obsazeno hlavní letiště u výběžku Uši a celá severní strana ostrova a poté se tlak útočících amerických divizí obrátil k jihu. Po 27. červenci se zdálo, že japonská obrana je zcela dezorganizovaná, tuhé boje byly sváděny jen kolem pevnůstek a jeskyní na pobřežních útesech. V odpoledních hodinách 30. července bylo obsazeno město Tinian, poté minolovky rychle vyčistily Sun-haronskou zátoku a její pláže se staly hlavním výkladištěm zásob a materiálu. Velké potíže postupujícím americkým jednotkám působily tisíce min všemožného druhu, rozmístěných po celém ostrově. Kromě min se Japonci pokoušeli i o nástrahy, kdy na různých místech nechávali ležet nejzajímavější „kořist" v podobě plechovek s pivem nebo důstojnických mečů, a neopatrný lovec suvenýrů, který po takové návnadě sáhl, byl roztrhán na kusy připojenou naloží.
354
Námořní pěšáci se s překvapením podobného druhu nesetkali poprvé, proto každý z nich k nabízeným lákadlům přistupoval velmi opatrně. "
Během týdne Američané obsadili asi čtyři pětiny ostrova a blížili se k jeho jižnímu konci. Velitel výsadku generálmajor Harry Schmidt a oba velitelé útočících divizí předpokládali, že právě závěr boje o ostrov bude nejtěžší. Jednak zkušenosti ukázaly, že do kouta zahnaní Japonci se zpravidla vzchopí k poslednímu zoufalému vzepětí, jednak kopcovitý a zalesněný terén jižní části ostrova skýtal nejlepší podmínky k vedení obranných bojů. Učinili proto všechna potřebná opatření. Závěrečný útok byl zahájen ráno 31. července za mohutné palebné podpory děl dvou bitevních lodí a jednoho těžkého a dvou lehkých křižníků. Nicméně, jak jejich generálové předpokládali, po dva dny byli námořní pěšáci nuceni svádět tuhé boje s urputné se bránícím nepřítelem. U ústí hlubokých jeskyní skrytých v záplavě vegetace čekali Japonci, vyzbrojeni kulomety, minomety, granáty a ručními zbraněmi, a bili se do posledního dechu. Před rozedně-ním 1. srpna se dokonce pokusili o protiútok. Na 600 se jich vrhlo proti postavením 8. pluku 2. divize a jen díky palbě deseti 37mm děl užívajících kartáčové munice se je podařilo zastavit. Skupiny Japonců napadaly americká postavení i na jiných místech, nikde se jim však nepodařilo prorazit. V 18 hodin 55 minut 1. srpna generálmajor Schmidt hlásil, že je ostrov obsazen. Téměř na všech dobývaných ostrovech v Tichomoří bylo takové prohlášení více či méně problematické, a na Tinianu obzvlášť. Skončil sice orgnizovaný odpor, teoreticky měli Američané celý ostrov pod kontrolou a zlikvidovali hlavní ohniska obrany, přesto však stovky nebo i tisíce nepřátelských vojáků zůstávaly ukryty v těžko přístupných místech, v džunglích, v horách, v podzemí. Část z nich u vědomí beznadějnosti dalšího boje spáchala sebevraždu, ale mnoho dalších pokračovalo v

záškodnické válce a trvalo dlouhou dobu, někdy až do konce války a někdy ještě dlouho potom, než byli zlikvidováni nebo se vzdali. Například na Tinianu, přes prohlášení velícího generála oznamující obsazení ostrova, hned v ranních hodinách následujícícho dne skupina dvou set Japonců, kteří opustili úkryty, zaútočila na velitelství 3. praporu 6. pluku 2. divize. Až po dvouhodinovém boji a po zásahu tanků bylo 119 útočníků zlikvidováno, ale i Američané utrpěli citelné ztráty; mezi padlými byl i velitel praporu. Podobnou zkušenost zažil i 2. prapor 6. pluku. Po tři měsíce zaměstnávalo celý jeden Pluk 2. divize námořní pěchoty čištění Tinianu od zbytků skrývajících se japonských vojáků.
355
Za devět dnů bojů o ostrov padlo 389 Američanů, bylo pohřbeno přes 5000 padlých Japonců a 252 bylo zajato. Co se stalo s dalšími téměř čtyřmi tisíci včetně plukovníka Ogaty a kapitána Oji, není známo; jen asi 550 Japonců bylo zabito při pozdějších vyčišťovacích akcích, nepochybně mnoho z nich spáchalo ve svých úkrytech sebevraždu, některým se pravděpodobné podařilo na malých člunech ostrov opustit a dosáhnout Roty.
Ouflin
Obsazení ostrova Guam bylo plánováno jako druhá fáze operace FORAGER a mělo k němu dojít okamžité, jak to situace dovolí, což podle představ plánovačů mělo být 18. června, tedy tři dny po vylodění na Saipanu. Ve skutečnosti se tak stalo o měsíc později, až 21. července. Pro toto zpoždění byly dva hlavní důvody: za prvé očekávané velké námořní střetnutí s japonským loďstvem, do jehož rozhodnutí opatrný admirál Spruance stáhl transportní a výsadkové plavidla Jižního útočného svazu určeného k obsazení Guamu do bezpečné vzdálenosti 150 až 300 mil na východ od Saipanu, za druhé tuhé boje na Saipanu si vyžádaly nasazení 27. pěší divize, zálohy Spojeného expedičního svazu. Svaz zůstal poté bez záloh a přitom ze zkušenosti učiněné na Saipanu bylo možno předpokládat, že boje o Guam budou ještě tvrdší, což mohlo být nad síly jedné divize a jedné brigády původně k útoku na ostrov určených. To znamenalo vyžádat z Havaje strategickou zálohu představovanou 78. pěší divizí a vyčkat jejího příjezdu. Admirál Nimitz proti uvolnění divize neměl námitek a 1. července vyplulo z Pearl Harboru k Marianám pět narychlo shromážděných transportních lodí s její 305. plukovní bojovou skupinou na palubách. Nimitz zpočátku trval na tom, aby útok na Guam byl zahájen okamžitě, jakmile 305 skupina dorazí na místo. Spruance a velící důstojníci guamské operace byli toho názoru, že je prozíravější vyčkat, až bude jako záloha k dispozici celá divize. Nimitz nakonec souhlasil, i když bylo známo, že zbývající jednotky 77. divize -její 306. a 307. plukovní bojová skupina - nemohou vzhledem k nedostatku transportních plavidel opustit Havaj dřív než týden po 305. skupině. Nicméně 8. července Spruance stanovil den D pro Guam na 21. červenec a kromě náhrady 27. divize 77. divizí generál-majora Andrewa D. Bruče zůstala velitelská a organizační struktura Jižního útočného svazu nezměněna.
356
Guam s rozlohou 534 kilometrů čtverečných je třikrát větší než Sai-nan. Po jeho obsazení v roce 1941 Japonci nevěnovali organizaci obrany větší pozornost, byl považován pouze za jeden z mnoha opěrných bodů v Tichomoří, nevyžadujících umístění silnější posádky pozemního vojska. Až ke konci roku 1943, v souvislosti s měnící se situací ve středním Tichomoří, nabyl Guam stejně jako celé Mariánské ostrovy nového významu. Již v říjnu připlulo na Guam 300 vojáků 13. pěší divize z Číny, vývoj událostí na tomto válčišti však nedovolil odeslat zbytek divize. Jako náhrada byla určena 29. pěší divize, záloha Kuan-tungské armády. Z Mandžuska byla přesunuta do Koreje a 24. února 1944 naloděna po jednom pluku na jednu velkou dopravní loď. Saki-to Maru, vezoucí 18. pluk, torpédovala ve vzdálenosti 48 hodin plavby od Saipanu americká ponorka Trout a při jejím potopení zahynulo 2200 z 3500 přepravovaných vojáků. Zachránění trosečníci byli převezeni na Saipan, kde byl pluk zreorganizován, a poté jeho dva prapory v počtu 1300 mužů odeslány na Guam. 50. pluk 29. divize zůstal na Tinianu a 38. pluk včetně divizního velitelství v čele s velitelem divize generálporučíkem Takešim Takašinou pokračoval na Guam; celkem 2900 vojáků. Druhou významnou posilu pro Guam představovalo osm praporů v celkové síle 4700 mužů vyčleněných z 1. a 11. divize Kuantungské armády, které dorazily na Guam 20. března 1944, a tam z nich byla vytvořena 48. smíšená samostatná brigáda generál-majora Kijošiho Šigemacua a 10. smíšený samostatný prapor plukovníka Ičiróa Kotaoky. Po sjednocení těchto osmi praporů s ostatní posádkou disponovala japonská pozemní vojska na Guamu 11 500 muži; kromě nich bylo na ostrově asi 7000 příslušníků námořnictva. Vrchní velení všech sil na ostrově převzal generálporučík Takašina. Generálporučík Hideoši Obata, velitel 31. armády, který na Guamu uvázl po americkém vylodění na Saipanu, byl sice odpovědný za obranu celé oblasti Marian,

ale organizaci a operační velení obraně Guamu ponechával Takašinovi. Celkem se v době amerického útoku nacházelo na Guamu kolem 19 000 japonských vojáků.
Od začátku roku 1944 Japonci doháněli zameškané a Guam horečně opevňovali. Vybudovali betonové pevnůstky, složitý systém zákopů, kulometná hnízda, podél pobřeží rozmístili minomety, polní dělostřelectvo a těžká děla. Na poloostrově Orote rozestavěli kolem hlavního letiště protiletadlová dvojúčelová děla. Tempo opevňovacích prací ještě zvýšili, když bylo zřejmé, že Mariany jsou bezprostředním cílem spojenecké ofenzívy, a prospěl jim i měsíční odklad zahájení útoku na Guam. Jen v době od 6. června do 4. července spojenecký letecký průzkum objevil 141 nových kulometných palebných posta-
357
GUAM
ZZl letiště
g i g 3 4 j
výbéfckfflWan
358
l
ní a postavení lehkých protiletadlových zbraní, kromě toho i 51 ových dělostřeleckých postavení. Celkem měli Japonci na Guamu 89 houfnic a děl ráží od 70 mm do 105 mm, šest 20mm protiletadlo-vvch rychlopalných kanónů, osmadvacet 81 mm minometů, 86 proti-tankových děl, 580 těžkých a lehkých kulometů a 540 granátometů.
Odklad útoku sice Japoncům umožnil vylepšovat obranná zamění a budovat nová, na druhé straně poskytl americkým lodím a letounům příležitost je ve stále se zvyšujícím rozsahu ničit. Již v červnu došlo k náletům na Guam a k jeho ostřelování lodními děly, ale od 8. července zahájil velitel Jižního útočného svazu kontradmirál Co-nolly systematické každodenní ostřelování, které co do intenzity a trvání dosud nemělo v průběhu druhé světové války obdoby. Během třinácti dnů vypálila bojová plavidla do dne D na Guam 386 406mm, 5422 356mm, 3862 203mm, 2430 152mm a 16 214 127mm granátů. Conolly předpokládal, že se podařilo zničit všechna nechráněná dělostřelecká postavení na ostrově, více než 50 procent obranných zařízení vybudovaných na pobřeží v prostoru invazních pláží a že i řada děl umístěných v jeskyních byla ochromena zavalením vchodů. Vnitrozemí bylo postiženo podstatně méně, americká palba se soustředila především na pobřežní pruh. Od 28. června začaly pravidelné nálety letounů 58. operačního svazu viceadmirála Mitschera, a ty se zaměřily i na oblasti, které námořní dělostřelba ušetřila.
Již v květnu při plánovacích poradách na Havaji Američané zvolili k vylodění na Guamu západní pobřeží. 3. divize námořní pěchoty měla být vysazena na Severních plážích ve střední části ostrova, mezi výběžky Adelup a Asan severně od poloostrova Orote. Jižně od Oro-te, na Jižních plážích v prostoru Agatské zátoky u vesnice Agat, měla vstoupit na břeh 1. prozatímní brigáda námořní pěchoty. Prvořadým úkolem výsadku bylo obsazení Orotského poloostrova s kotvištěm a hlavním letištěm.
Japonci od počátku předpokládali, že k vylodění dojde na západním pobřeží. Nelítostné ostřelování 18. července tuto domněnku jen potvrdilo, a když současně po tři noci připlouvaly k pobřeží u Asanu a Agatu na gumových člunech skupiny žabích mužů, kteří náložemi trhavin likvidovali protiinvazní překážky a korálové útesy bránící vjezdu na pláže, zmizely poslední pochybnosti. Generálporučík Takaši-na přikázal zničit útočníky na plážích, a pokud by se to jednotkám bránícím pobřeží nezdařilo, hodlal vrhnout do protiútoku 10. samostatný pluk a dva prapory 18. pluku 29. divize.
Poté co byl vzhledem k vývoji situace na Saipanu útok na Guam odložen, odeslal admirál Spruance 25. června transportní lodi, na
359
jejichž palubách se nacházela 3. divize námořní pěchoty, k Eniweto-ku a 1. prozatímní brigáda za nimi odplula o pět dnů později. Dlouhé čekání na přeplněných a žhavých, sluncem rozpalovaných palubách invazních plavidel námořní pěšáky zmáhalo a na Eniwetoku, i když skýtal velmi málo možností k odpočinku nebo jiné oddechové činnosti, byla přece jen situace snesitelnější. Nejlépe se s obtížemi po celou dobu vyrovnávala skupina stoicky se chovajících Indiánů kmene Navajo zařazených do jednotek námořní pěchoty a speciálně vycvičených k obsluze radiostanic, kteří zajišťovali spojení ve své vlastní řeči. Odpadla tím nutnost zašifrovávat odesílané a rozšifrovávat přijaté depeše; pravděpodobnost, že by nějaký Japonec uměl navaj-sky, bylo skutečné možno vyloučit a japonská odposlechová služba mohla zaznamenávat v podivném jazyce vedenou nesrozumitelnou komunikaci podle libosti.
11. července se plavidla Jižního útočného svazu s 3. divizí námořní pěchoty a 1.

prozatímní brigádou námořní pěchoty na palubách začala přesunovat zpět ke Guamu. 20. července už byla každá loď podílející se na operaci v určeném postavení nebo se k němu blížila. Chvíle napětí přineslo varování admirála Spruance z téhož dne, upozorňující na nebezpečí tajfunu a instruující kontradmirála Conolly-ho, aby učinil nezbytná opatření k dalšímu odkladu vylodění, pokud by se tajfun skutečně přiblížil. Conolly naštěstí víc než meteorologům 5. loďstva věřil svému vlastnímu specialistovi, který jej ujistil, že hrozící tajfun mine Guam o několik set mil a příboj jím vyvolaný dosáhne jižních Marian šest až sedm dní po 21. červenci. Conolly proto požádal Spruance, aby mohl v operaci pokračovat podle plánu, a velitel loďstva souhlasil.

V 5 hodin 30 minut ráno 21. července zaujala všechna bojová plavi-
' dla zajišťující palebnou přípravu postavení v určených sektorech. O pět
• minut později zaburácelo severně od Orotského poloostrova osmačty-
' řičet 365mm děl čtyř bitevních lodí. Jižně od něj, v Agatské zátoce, duněla děla bitevní lodi Pennsylvania. Další bitevní lodi, křižníky l a torpédoborce křižující podél západního pobřeží Guamu ostřelovaly vyloďovací pláže, jejich boky a prostory za nimi. V 6 hodin 15 minut přilétly první letouny z letadlových lodí. O hodinu později zahájilo 85 stíhaček a 115 palubních bombardérů nálet na dvacet pět kilometrů
' dlouhý pobřežní pruh ohraničovaný na severu výběžkem Adelup a na jihu výběžkem Bangi, zahrnující vyloďovací pláže a jejich okolí. Palba lodních děl neustávala ani po dobu téměř hodinu trvajícího náletu - piloti měli příkaz nesestupovat níž než na 500 metrů a dráha projektilů řítících se k pobřeží nesměla v nejvyšším bodě přesáhnout 400 metrů.

360

3 divize námořní pěchoty a 1. prozatímní brigáda měly přiděleny oo šestnácti velkých tankových výsadkových lodích vezoucích obojživelné traktory. V 7 hodin lodi otevřely přídě, spustily rampy a traktory začaly vyjíždět na volné moře; současné čluny s tanky a DUKW s naloženými děly opouštěly dokové výsadkové lodi. Z palub dvaceti transportních lodí sešplhávali námořní pěšáci do pěchotních výsadkových člunů, které je přivezou ke korálové bariéře obepínající ostrovní břehy, a tam je převezmou obojživelné traktory vracející se od pobřeží po vysazení první vlny.

Pár minut před osmou hodinou vyrazilo k pobřeží 18 dělových výsadkových člunů LCi(G) rozdělených po devíti pro Severní a Jižní pláže. Každý z nich byl kromě 40mm a 20mm kanónů vyzbrojen ra-ketomety. Zahrnuly pobřeží přívalem ohně a 200 metrů před korálo-vou bariérou odbočily do stran, aby uvolnily prostor pro obrněné obojživelné traktory pálící na pobřežní cíle ze svých 37mm děl a kulometů. Těsně za nimi následovalo 360 traktorů s vojáky prvních výsadkových vln.

Na Severních plážích přistávaly tři pluky 3. divize, napravo 3. pluk, uprostřed 21. pluk a nalevo 9. pluk; první vlna dosáhla břehu v 8 hodin 29 minut. Zpočátku se zdálo, že japonská obrana je zcela zdeptaná nelítostnou kanonádou a bombardováním, situace se však změnila, když se traktory přiblížily na pár metrů ke břehu. Obránci se probudili k životu a začaly explodovat i v příbřežních vodách a na plážích rozmístěné miny. 37mm a 75mm granáty japonských děl dopadaly mezi vozidla deroucí se na břeh a vzápětí jich bylo několik zasaženo. Z vyvýšenin ve vnitrozemí Japonci zahájili palbu z minometů a rozštěkaly se i kulomety. Jen díky předchozím zkušenostem, dokonalé přípravě a vysoké bojové morálce námořní pěchota kritické okamžiky zvládla. Největší nebezpečí hrozilo ze strany nepřátelských palebných postavení skrytých na pahorcích, tvořících za plážemi, asi 1000 metrů ve vnitrozemí, hradbu porostlou vysokou trávou a džunglí. Až v poledne se situace začala zvolna měnit, to již byly na břehu tanky a polní děla, s jejichž pomocí námořní pěšáci pronikali metr za metrem do hloubky nepřátelské pobřežní obrany. V 17.15 převzal velení na severním předmostí velitel 3. divize generálmjor Allen H. Turnage. Za soumraku bylo na břehu na 20 000 mužů divize se vší výzbrojí a vozidly a podařilo se dobýt nepřítelem dosud urputně hájený hřeben, hlavní překážku do té doby bránící dalšímu postupu do vnitrozemí.

1. prozatímní brigáda námořní pěchoty na Jižních plážích neměla před sebou tak obtížný terén jako 3. divize na severu, s o to roz-

361

hodnějším odporem se však její dva pluky setkaly v počáteční fázi vylo-dění. Na přistávající obojživelné traktory se snesla lavina granátů z dobře ukrytých palebných postavení na úbočích Orotského poloostrova, některé z nich uvázly na ostrých útesech a zakrátko jich bylo čtyřiadvacet vyřazeno. Navzdory těžkému ostřelování lodními děly čekali ohlušení a otřesení, ale odhodlaní obránci na pobřeží v několika neporušených betonových bunkrech a v síti zákopů a zahájili

palbu z kulometů v okamžiku, kdy první z útočníků vkročili na pláže. Zejména 22. pluk utrpěl těžké ztráty, ale jakmile se podařilo překonat dvěstěmetrový pobřežní pruh, na který byla zaměřena japonská děla a který pokrývala kulometná a minometná palba, situce se zlepšila. Ještě před polednem pronikl jeden prapor 22. pluku 1000 metrů do vnitrozemí a druhý obsadil vesnici Agat. V 11.30 vstoupil na břeh velitel brigády brigádní generál Lemuel C. Shepherd a ujal se velení. Odpoledne se začal na Jižních plážích vyloďovat záložní 305. pluk 77. pěší divize a do večerních hodin obsadila brigáda předmostí v šířce čtyř a hloubce dvou kilometrů. Projevily se však počáteční ztráty obojživelných traktorů, následkem kterých měly vyloděné jednotky po celodenním těžkém boji kritický nedostatek munice všeho druhu, neboť její přísun vázl. Generál Shepherd v hlášení veliteli III. výsadkového sboru generálmajoru Geigerovi žádal o rychlou nápravu. Geiger okamžitě učinil vše potřebné a vykládání munice, zásob a pohonných hmot pokračovalo celou noc.
Ze svého velitelského stanoviště na vyvýšenině Alifan asi dva a půl kilometru ve vnitrozemí sledoval znepokojený velitel japonského 38. pluku plukovník Cunetaro Suenaga, jak útočníci pronikají pásmem jeho pobřežní obrany. Rychlý postup námořní pěchoty, podporované tanky, do vnitrozemí hrozil katastrofou pro celou oblast jižně od Orotského poloostrova. Suenaga viděl jediné východisko v protiútoku provedeném všemi silami, které měl k dispozici. Generálpo-ručík Takašina zpočátku odmítal dát souhlas k útoku dřív, než se pluk po těžkém ostřelování a celodenním boji náležitě vzpamatuje, když však viděl, že situace je skutečně velmi vážná, s protiútokem souhlasil.
Krátce před půlnocí vyrazila proti americké linii kolona japonských tanků, samohybných děl a za nimi pěchota. Ale Američané byli na podobné překvapení připraveni a čekali je. Nad krajinou se okamžitě rozzářily 127mm osvětlovací granáty vystřelené loďmi hlídkujícími u pobřeží, první japonské tanky zničili hazukami námořní pěšáci, proti dalším vyjely shermany, zatímco kulomety kosily řady postupujících Japonců. Divoký boj pokračoval několik hodin. Skupi-
• m japonských vojáků vyzbrojených náložemi trhavin se podařilo orcbít americkou linii, zničili několik vozidel a chybělo málo, aby dosáhli jednoho z muničních skladů. Nakonec Japoncům došel dech. Námořní pěchotě se podařilo původní postavení obnovit do rozedně-ni a pak jen likvidovali poslední nepřátelské vojáky, kteří noční boj přežili. Brigáda ztratila 50 mužů, měla více než sto raněných, ale japonský 38. pluk přestal existovat jako bojeschopná jednotka. Mezi padlými byl i plukovník Suenaga. Zbytky rozbitého pluku se stáhly na Orotský poloostrov.
I na Severních plážích se Japonci v noci z 21. na 22. července pokusili získat zpět ztracené pozice. Úkolu se podjala 48. samostatná brigáda generálmajora Šigemacua a 10. samostatný prapor. Již během odpoledne 21. července se Japonci snažili o přesun do výhodných nástupních prostorů, ale podařilo se to jen části určených jednotek; většinu zadržela neustávající palba amerických děl a nálety palubních letounů. Proto mohl Šigemacu v noci zaútočit daleko menšími silami, než mě! původně v úmyslu, a byl odražen. Prudké boje pokračovaly i 22. a 23. července a Američané, využívající především své velké palebné převahy a podpory čtyřiceti vyloděných středních tanků, zatlačovali nepřítele do vnitrozemí. Po dvou dnech bojů generálpo-ručík Takašina pochopil, že přesile invazních vojsk nemůže dlouho odolávat. Za této situace měl na vybranou ze dvou řešení: buď se snažit uchovat sílu a prodlužovat boj, co nejdéle to bude možné, nebo se pokusit dosáhnout zlomu široce založeným protiútokem. Zachoval se stejně jako většina japonských velitelů, kteří byli postaveni před obdobnou nutnost volby - rozhodl se pro druhé řešení. Ve 13 hodin 23. července vydal všem jednotkám příslušný rozkaz. Nástupním prostorem se měla stát plošina východně od Severních pláží, a tam se začaly soustřeďovat 48. samostatná brigáda, 10. samostatný prapor, 18. pěší pluk, oddíly námořnictva a dvě roty tanků. V noci z 25. na 26. mohl Takašina svoji osudovou ofenzívu zahájit.
Krátce před půlnocí hlásily předsunuté hlídky 3. divize námořní pěchoty podezřelý pohyb na straně nepřítele a o půl hodiny později muselo na požádání velitele 3. pluku zasahovat divizní a námořní dělostřelectvo k umlčení nepřátelské minometné, kulometné a dělostřelecké palby ohrožující levý bok pluku. Zpočátku Japonci jen vystrkovali tykadla a malými průzkumnými skupinami se pokoušeli odhadnout odolnost americké linie. V časných ranních hodinách 26. července, ještě za tmy, zahájili útok. Hned v úvodu došlo k nedopatření, které jejich plány značně narušilo: dvě roty tanků, o nichž Ta-
362
363
kasina předpokládal, že významně podpoří nastupující pěchotu, na bojiště nikdy nedorazily. Tanky ve tmě zabloudily a po marných pokusech najít určené

východiště dal jejich velitel rozkaz k návratu do úkrytu v džungli. Sedmkrát Japonci během noci americké linie napadli, pokaždé byli s těžkými ztrátami odraženi; jen malému počtu útočníků se podařilo probít na předmostí, kde byli postupně zlikvidováni. Nejvážnější průnik se udal kolem šesté hodiny ranní, kdy se asi 70 Japonců dostalo do blízkosti divizní polní nemocnice. Lékaři a zdravotnický personál začali evakuovat raněné k pobřeží, zatímco poblíž se nacházející námořní pěšáci spolu s lehce raněnými zaujali obranu. Jednu chvíli byl boj veden tak na ostří nože, že i upoutaní na lůžko se chopili zbraní a stříleli na dotírající nepřátele z nemocničních stanů; jen kolem operačního stanu bylo ráno napočítáno 16 mrtvých japonských vojáků. Jakmile bylo generálmajoru Turnagemu hlášeno, že je ohrožena nemocnice, okamžitě přikázal veliteli divizní zálohy vyslat na pomoc posily. Až po třech hodinách boje byl poslední Japonec v blízkosti nemocnice zneškodněn. Obdobná, i když ne tak kritická situace nastala u napadeného velitelského stanoviště 3. praporu 21. pluku. Tam byli Japonci odraženi spojeným úsilím narychlo shromážděných písařů, kuchařů, pekařů a spojařů.

Při neúspěšném nočním protiútoku ztratil Takašina na 3200 mužů. I když generálmajor Turnage neprodleně činil přípravy k odražení eventuálního dalšího pokusu o napadení předmostí, Japonci již na něj pomýšlet nemohli. Ukázalo se, že po noci z 25. na 26. července je jádro japonské obrany na Guamu zničeno. Na ostrově sice stále zůstávaly tisíce bojeschopných japonských vojáků, kteří zdaleka nehodlali složit zbraně a kladli houževnatý odpor dalších čtrnáct dnů, naplno se však projevily těžké ztráty nejzkušenějších bojovníků, kteří šli v prvních řadách neúspěšných protiútoků, a především ztráty mnoha velících důstojníků. Velitel 48. brigády generálmajor Šigema-cu byl zabit při útoku amerických tanků na jeho velitelské stanoviště ráno 26. července, padl i velitel 18. pěšího pluku, velitelé obou praporů pluku a mnoho dalších nižších velitelů. Generálporučíku Obatovi, jako nejvyššímu japonskému důstojníkovi na ostrově, připadl nemilý úkol uvědomit o neúspěchu protiútoku Tokio. Učinil tak v 6 hodin ráno 26. července. Následujícího dne obdržel odpověď vyjadřující pochvalu nad dosud projevenou obětavostí a bojovností guamské posádky a zdůrazňující, že pokračování v obrané ostrova má mimořádnou důležitost pro obranu samotného Japonska. Poté Obata a Takašina při poradě se zbývajícími členy svých štábů vyhlásili rozhodnutí, že další boj bude veden s cílem vy-

- roávat a oslabovat nepřítele a způsobit mu co největší ztráty, zejmé-v těžkém terénu ve vnitrozemí. Kdyby Japonci začali tuto taktiku nlatňovat před dvěma dny místo beznadějného a těžce zaplaceného protiútoku, mohli Američanům situaci na Guamu řádně zkomplikovat a mnoho námořních pěšáků by na ostrově našlo svůj hrob. Naštěstí pro americký výsadek se rozhodli pozdě, v době, kdy jejich nejlepší jednotky již byly rozbity.

Zatímco na severu 3. divize úspěšně zmařila pokus nepřítele zvrátit situaci, na jihu 1. prozatímní brigáda zahájila útok proti poloostrovu Orote. Protože 23. července byla vyloděna 306. plukovní bojová skupina 77. divize a následujícího dne 307. plukovní bojová skupina, mohl velitel divize generálmajor Bruče převzít odpovědnost za větší část jižní fronty, což umožnilo 1. brigádě soustředit se na prvořadý cíl v tomto sektoru, na poloostrov Orote s významným letištěm. 24. července večer brigáda obsadila poloostrovní šíji a zpečetila osud 2500 japonských vojáků a námořníků nyní na Orote uvězněných. Jejich velitel fregatní kapitán Asaši Tamai nařídil za této bezvýchodné situace provést sebevražedný útok. Před jeho zahájením bylo volně rozdáno saké, alkoholický nápoj vyráběný kvašením rýže, a zakrátko přední americké hlídky slyšely pokřik nastupujících Japonců. Brzy nato se první hordy napůl opilých nepřátel objevily na dohled, vedeny meči a vlajkami mávajícími důstojníky. To již zasáhlo polní dělo-střelectvo 1. brigády, 77. divize i III. sboru. Byla to jatka, kdy většinu vůbec se nekryjících útočníků roztrhaly granáty na kusy daleko před americkými liniemi, a ti, kterým se podařilo dosáhnout postavení námořních pěšáků, byli pobiti v boji muže proti muži. Odpoledne 29. července Američané obsadili orotské letiště a čistili poloostrov od posledních skrývajících se nepřátel. V 15.30 byla na místě bývalých kasáren námořní pěchoty za účasti admirála Spruance a generálů Hollanda Smithe, Geigera a Shepherda slavnostně vztyčena americká vlajka stržená Japonci 10. prosince 1941.

V době, kdy 1. prozatímní brigáda námořní pěchoty dobývala poloostrov Orote, 77. pěší divize rozšiřovala předmostí na východ a na sever ve snaze spojit se s 3. divizí námořní pěchoty postupující ze severu. Došlo k tomu 27. července a od té chvíle Japonci kladli výraznější odpor už jen v severní části ostrova, kam se stáhly zbývající bojeschopné jednotky. 28. července americké tanky zaútočily na velitelství 29. japonské divize, kde se stále ještě zdržoval velitel divize

generálporučík Takašina. V 11 hodin dopoledne, když bylo zřejmé, že zmenšující se počet obránců nemůže dotírající tanky déle zadržo-
365
vat, se generál pokusil o únik. Spolu s operačním důstojníkem divize podplukovníkem Takedou vyběhl z jeskyně, která sloužila za velitelské stanoviště; oba muži se dostali přímo mezi manévrující sherma-ny, měli však neuvěřitelné štěstí, podařilo se jim proklouznout a skrýt se v hustých houštinách. O tři hodiny později Takašinovi, snažícímu se ustoupit na sever, americké tanky podruhé zkřížily cestu a tentokrát jej dávka z kulometu skosila. Po jeho smrti převzal velení všech japonských sil na Guamu generálporučík Obata. Předpokládaje, že Američané 29. července ještě zesílí tlak, nařídil podplukovníku Take-dovi organizovat zadržovací boje, aby mohl být ústup zdecimovaných jednotek na sever dokončen. Velitel III. sboru generálmajor Geiger se však rozhodl před závěrečným náporem na sever poskytnout svým unaveným divizím trochu oddechu.
Až v 6.30 ráno 31. července, zatímco 1. prozatímní brigáda likvidovala poslední roztroušená střediska nepřátelského odporu na jihu ostrova, 3. divize námořní pěchoty a 77. pěší divize vyrazily. Před polednem vkročily oddíly 3. pluku 3. divize do Agany, hlavního města ostrova. Po celý den se postupující Američané setkávali jen se slabým odporem, problémem ale byly stovky min, kterými Japonci zamořili všechny cesty směřující k severnímu konci ostrova. Ženisté 3. divize měli plné ruce práce s jejich zneškodňováním a postup se zpomalil. V následujících dnech generálmajor Geiger neustále oba velitele útočících divizí pobízel ke zvýšení tempa; nechtěl dát Japoncům čas k zorganizování obrany v těžko přístupném, hornatém a hustou džunglí pokrytém prostoru kolem hory Santa Rosa, asi patnáct kilometrů od výběžku Ritidian, nejsevernější výspy ostrova. Současné připluly k východnímu i západnímu pobřeží skupiny palebné podpory kontradmirálů Ainswortha a Joye s bitevními loďmi, křižníky a torpédoborci a neustávající palbou korigovanou podle hlášení pozorovacích letounů znemožňovaly Japoncům odříznutým v severní části Guamu jakýkoliv pohyb.
Přes veškeré úsilí obou útočících divizí byl postup pomalý, brzdila jej místy doslova neprostupná džungle. V jednom případě americký tank minul japonský tank ve vzdálenosti necelých patnáct metrů, aniž jej osádka spatřila. Pěšáci se prodírali spletí větví, kořenů a vysoké trávy a mezi tím byla ukryta japonská palebná postavení těžko odha-litelná i z bezprostřední blízkosti. Nicméně 2. srpna bylo obsazeno letiště Tijan a 5. až 8. srpna 307. pluk 77. divize vyrval nepříteli nejsilněji hájené pozice kolem hory Santa Rosa. 8. srpna odpoledne dosáhly předsunuté oddíly 3. divize námořní pěchoty výběžku Ritidian. Následujícího dne bylo zničeno několik posledních japonských boje-schopných tanků a 10. srpna v 11.30 generálmajor Geiger ohlásil, že organizovaný nepřátelský odpor na Guamu ustal. Bylo to opět poněkud předčasné prohlášení, neboť téhož dne hlídka postupující džunglí objevila silné ohnisko nepřátelské obrany v blízkosti hory Mata-guac východně od Santa Rosy. Těžká kulometná palba z postavení ukrytých ve skalních slujích přinutila hlídku ustoupit a ani poté, co dorazily posily, se nepodařilo nepřátelské postavení dobýt. Šlo o velitelské stanoviště generálporučíka Obaty, který v dopoledních hodinách 10. srpna odeslal rádiem do Japonska poslední depeši, ve které sděloval: „Přijal jsem významnou funkci velitele armády, a i když jsem vyvinul veškeré úsilí, válečné štěstí mi nebylo nakloněno. Boje se pro nás od pádu Saipanu nevyvíjely dobře. Pokračujeme v zoufalém odporu. Důstojníci a většina vojáků zahynula, zbraně jsou zničeny, munice vyčerpána. Můžeme bojovat jen s holýma rukama. Udržet Guam se ukázalo beznadějným. Zítra 11. srpna se se zbytkem svých vojáků utkám s nepřítelem v poslední bitvě u hory Mataguac."
Američané japonskému generálporučíkovi umožnili splnit slovo. Ráno 11. srpna na jeho postavení po těžké minometné přípravné palbě zaútočil 1. prapor 306. pluku 77. divize. I když se Japonci po nějakou dobu bránili palbou několika kulometů a ručních zbraní, naprostá americká převaha je brzy umlčela. Demoliční oddíly užily náloží výbušnin k zavalení vstupu do jeskyní a v odpoledních hodinách boj skončil. Obata byl buď zabit, nebo spáchal sebevraždu. Jediný Japonec nezůstal naživu.
Ale na jižních nepřístupných místech v džungli a ve skalních chodbách zůstávalo na Guamu dál ukryto téměř 10 000 japonských vojáků. Vyčišťovací akce proto pokračovaly po řadu měsíců a po čase se snaha obklíčených Japonců o gerilovou válku změnila v zoufalý zápas o přežití. Jejich největším nepřítelem se stal hlad a mnoho z těch, kteří byli později zabiti nebo zajati, bylo příliš zesláblých, než aby mohli bojovat. V srpnu 1945, poté co císař vyhlásil kapitulaci, se vzdal podplukovník Takeda a 1130 důstojníků a vojáků. Několik set dalších, kteří neuvěřili, že Japonsko kapitulovalo, zůstalo v džunglích, kde

během následujících roků zahynuli, nebo je hlad nakonec přece jen přinutil vyjít a vzdát se.
Při obsazování Guamu padlo 1290 Američanů, 145 zůstalo nezvěstných a 5648 bylo raněno. Do 1. září 1944 bylo pohřbeno 10 693 Japonců, v zavalených jeskyních zůstaly další stovky mrtvých, 98 se vzdalo.
V následujících měsících změnily „mořské včely" Guam v hlavní předsunutou základnu operací směřujících k osvobození Filipín.
366
367
Necelý rok poté, co generálmajor Geiger prohlásil Guam za obsazený, se na ostrově nacházelo 65 095 příslušníků pozemního vojska a letectva, 77 911 příslušníků námořnictva a 58 712 námořních pěšáků. Obsazením Guamu skončila operace FORAGER a japonská nadvláda nad Marianami. Vnitřní japonská obranná linie byla definitivně prolomena.
Závěrem
l -í,V ' • !<*>"' ' e •»•> '; f
t
•o;
,feťt r
UBIT
^«rf.")t3í'i;,í' Uílit
>fí\
l ,..» J "'-^tíft ftíflfiW^
Spojenecká ofenzíva probíhající na tichomořském válčišti v letech 1943 a 1944 vytlačila japonská vojska z řady strategicky významných pozic a způsobila obrovské ztráty japonskému loďstvu a letectvu. Jen během čtyř měsíců od dubna do srpna roku 1944 Američané, podporovaní Australany, pokročili v jihozápadním Tichomoří po severním pobřeží Nové Guineje o více než 1000 mil a stáli před branami Filipín. Ve středním Tichomoří utrpělo japonské loďstvo ve stejné době těžkou porážku ve Filipínském moři a středotichomořské výsadkové síly ovládly souostroví Mariany. Obsazení Saipanu a Guamu bylo jasnou předzvěstí soumraku japonské válečné moci.
K domácím japonským ostrovům však bylo ještě daleko, vzdušnou čarou ze Saipanu 1200 mil. Nicméně ve Spojených státech se začaly ozývat hlasy vyjadřující přesvědčení, že konec války v Tichomoří je na dosah, dokonce se mluvilo o vánocích 1944. Zdaleka tomu tak nebylo a jeden z velitelů dobře obeznámených se skutečnou situací viceadmirál Theodor S. Wilkinson ve snaze uvést věci na pravou míru varoval: „Nenechte se mýlit, zeje zde už konec v dohledu. Zatím stále ještě klepeme na dveře a mocná japonská armáda dosud nebyla zasažena."
Mariany měly v japonské strategii zvláštní význam, neboť tamější základny japonskému velení umožňovaly válčit ve značné vzdálenosti od Japonska; byly předsunutou součástí hlavni obranné linie chránící metropoli. Jejich dobytí Spojenci vyvolalo v Japonsku poplach a bylo bezprostřední příčinou, nebo i záminkou k významným změnám v nejvyšších sférách vojenskopolitického vedení. Dne 17. července se generál Hideki Tódžó vzdal funkce náčelníka generálního štábu pozemních vojsk a 18. července odstoupila celá vláda, které stál po 33 měsíců v čele jako ministerský předseda.
Nicméně základní militaristicka koncepce měla být zachována i nadále; pád Tódžóa představoval pouze taktický tah na šachovnici vysoké japonské politiky. Při jednání jušinu (rada starších, poradní sbor císaře sestávající z bývalých předsedů vlády a prezidentů Tajné rady) o možných kandidátech na funkci nového premiéra pravil mar-kýz Koiči Kidó, lord strážce pečeti a nejbližší císařův rádce: „Vychá-
368
369
zeje z nezbytnosti zlepšení obranných sil, zvýšení síly armády a síly tajné policie v zájmu zabránění civilním nepokojům je jediným řešením volba osobnosti z řad armády." Výsledkem bylo obsazení funkce předsedy vlády dalším zarytým válečníkem, pětašedesátiletým generálním guvernérem Koreje generálem Kuniakim Koisóem.
Ale vedoucím japonským vojenským a politickým činitelům bylo po pádu Saipanu jasné, že vyhrát válku už není v jejich silách. Koisó později pravil: „Byl jsem přesvědčen, že pád Saipanu znamená naši porážku ve válce." Současně měl ale nový předseda vlády za to, že „žádat teď o mír by znamenalo vzdát se za nelítostných podmínek". Proto v souladu s převážnou většinou vládnoucí kliky rozhodl „svést rozhodující bitvu a vrhnout do ní všechny prostředky a všechnu sílu, aby byla vítězná. Teprve poté přijít s mírovými návrhy, neboť jestliže budeme v situaci vítězů a požádáme o mír, podmínky budou určitě poněkud lehčí a příznivější".

Koisóova vláda však měla stejně nepatrné vyhlídky na úspěch mírových jednání jako vláda jeho předchůdce generála Tódžóa. V rozhlasovém projevu z 12. srpna 1944 prezident Roosevelt řekl: „Jiné země nemohou Japonsku důvěřovat a musí uplynout ještě mnoho let, než mu budeme moci znovu uvěřit." Požadavek na bezpodmínečnou kapitulaci jak Německa, tak Japonska Roosevelt znovu potvrdil v prohlášení uveřejněném 16. září 1944 po setkáni s Churchillem v kanadském Quebeku.
Souhrnně nutno říci, že nová Koisóova vláda se snažila vytvořit podmínky pro pokračování ve válce, když už ne do vítězného konce, tedy alespoň do stadia, kdy bude možno získat pro Japonsko přijatelný mír.
Za tím účelem byla v srpnu 1944 vytvořena Nejvyšší rada pro řízení války, která ve svých rukou soustředila veškerou faktickou moc v zemi; jejími členy se stali předseda vlády, ministr zahraničí, ministři pozemního vojska a námořnictva a náčelníci generálních štábů armády a námořnictva. Dne 19. srpna 1944 Nejvyšší rada na zasedání konaném za účasti císaře rozhodla zmobilizovat veškerý potenciál národa k porážce Spojenců na tichomořském válčišti, k udržení pozic v jihovýchodní Asii a k vytvoření podmínek k vedení dalších bojů v Mandžusku, Číně a dalších oblastech na asijském kontinentu, kde Japonci měli rozmístěny milionové pozemní armády. S jejich pomocí hodlali pokračovat ve válce tak dlouho, až Spojence přinutí k uzavření míru za přijatelných podmínek.
Přes všechny obrovské potíže Japonsko stále udržovalo vysokou úroveň některých druhů válečné produkce, zejména letadel a lodí.
370
Přispěly k tomu zásahy státně monopolistického režimu, především nřísné rozdělování surovin podle válečných potřeb, omezování civilní spotřeby, zvýšené čerpání ze strategických zásob, nové finanční subvence do důležitých průmyslových odvětví a zvýšené požadavky na pracovní výkony obyvatelstva metropole i okupovaných zemí. Ve zbrojním průmyslu učinila vláda řadu opatření s cílem rozšířit výrobu ručních zbraní, děl, letounů a bojových lodí. K tomu účelu byly poskytnuty dostatečné prostředky. V leteckých závodech a loděnicích byly doplněny pracovní síly, do pracovního procesu ve válečném průmyslu byly zařazovány ve stále vzrůstající míře ženy, mládež a osoby starších věkových kategorií, mnohé podniky přecházely na nepřetržitý provoz. Zatímco v roce 1943 Japonci vyrobili 16 700 letounů a 55 bojových lodí hlavních kategorií, v roce 1944 to bylo 28 200 letounů a 68 lodí. Zvyšovaly se i početní stavy pozemních vojsk a námořnictva, od června do prosince 1944 o 908 000 mužů a dosáhly celkového počtu 5 365 000 mužů, což bylo dvakrát víc než na počátku války. V téže době bylo nové zformováno 19 pěších, l tanková, l protileta-dlova a 3 letecké divize. Současné, v souvislosti s narůstajícím významem Formosy a Filipín pro obranu vlastních japonských ostrovů, byly do obou oblastí odeslány značné posily. V říjnu 1944 zorganizoval hlavní stan na území Japonska vojenské vnitřní okruhy a země byla rozdělena na čtyři vojenská pásma. Bylo činěno vše pro zesílení protiletecké a protiinvazní obrany země.
Vzepětí japonské průmyslové produkce, jednoznačné orientované na válečné potřeby, mohlo být jen dočasného charakteru a následovat musel totální krach, jehož příznaky se už teď nedaly zcela zakrýt, a celkovou krizi japonské ekonomiky už nebylo možno překlenout. Hlavními faktory, které na ni měly přímý vliv, bylo omezení dovozu surovin, paliv a potravin. Vojenské námořnictvo Spojených států zvýšilo v roce 1944 svoji aktivitu v boji proti japonskému obchodnímu loďstvu na významných námořních komunikacích spojujících metropoli s nejdůležitějšími zásobárnami surovin. V důsledku toho, přes všechnu snahu Tokia o doplnění, poklesla tonáž obchodního loďstva o více než 50 procent. Zvlášť citelné se to odrazilo na dovozu ropy a ropných výrobků: z 1,9 milionu tun v roce 1943 na 0,9 milionu tun v roce 1944.
Celková situace na světových válčištích byla ve druhé polovině roku 1944 jednoznačná: zatímco síly protifašistické koalice mohutněly a jejich činnost na všech válčištích charakterizoval strategický útok, bojechopnost německo-japonského uskupení klesala. Vítězství Sovět-371
ské armády na východní frontě a invaze anglo-amerických vojsk do Evropy přivedly hlavní mocnost fašistického bloku, nacistické Německo, na pokraj katastrofy. V přímé souvislosti s touto situací hitle-rovců se hroutily i plány vládnoucí japonské militaristické kliky na vítězství dosažené ve spolupráci s Německem. I když japonské ozbrojené síly projevovaly v obranných bojích velkou houževnatost, neměly už dostatek sil, aby úspěšně čelily zdrcující spojenecké převaze předurčované absolutní nadvládou ve vzduchu a na moři. Jak pronikavě tato převaha narůstala, je patrno i z následujícího porovnání ztrát a přírůstků japonského a amerického loďstva v období od 1. února 1943 do 31. srpna 1944 (při ztrátách amerických lodí jsou započteny jen ty, které byly zničeny v Tichém

oceánu; naproti tomu přírůstky a stav k 1. 9. 1944 se týkají celého loďstva, tedy i těch částí, jež operovaly v Atlantiku a ve Středozemním moři):

	JAPONSKO				USA			
	t N	173 O	1	Tf VI	S N	o	Tf B to	i
Těžké let. lodi	2	3	3	2		_	9	13	7
Lehké let. lodi	-	-	1	-		-	8	9	-
Eskortni let. lodi		3	4	8		-	1	tti 56	65
10									
Bitevní lodi	1	-	9	-		-	1	24	1
Křižmky 11	3	27	1	1		*tt(	16	54	19
Torpedoborce	60	17	49	4		8	178	383	84
Eskortni torpédo-									
borce	1	8	7	24		-	394	392	72
Ponorky	69	58	55	38		24	106	217	58
	147	93	159	69		34	768	1157	251

s letectvem a námořnictvem, nucena svádět na tichomořském válčišti těžké boje. Vylodění na Filipínách provázela největší námořní bitva všech dob a likvidace japonských vojsk bránících filipínské ostrovy si vyžádala několik měsíců urputných bojů. V únoru roku 1945 bylo třeba svést krvavý zápas o ostrov Iwodžima ve Vulkánových ostrovech a o dva měsíce nato o ostrov Okinawa. Nakonec 6. a 9. srpna 1945 došlo ke svržení atomových pum na Hirošimu a Nagasaki a 8. srpna vyhlásil Japonsku válku Sovětský svaz. Až teprve tyto dramatické události donutily Tokio revidovat záměr bojovat do posledního dechu a do posledního Japonce. Poté co japonští představitelé přistoupili na spojenecký požadavek bezpodmínečné kapitulace, byly 2. září 1945 v Tokijském zálivu na palubě americké bitevní lodi podepsány kapitulační dokumenty. Teprve v tuto chvíli skončila 2. světová válka.

li, •
't\ fílí
M

Navzdory všem porážkám a utrpěným ztrátám Japonska válečná mašinérie ve druhé polovině roku 1944 stále představovala mohutnou bojovou sílu, schopnou klást dlouhou dobu tuhý odpor a prodlužovat trvání války. Ještě celý rok byla spojenecká pozemní vojska, spolu

372
373

_ -4,

Základní technicko-taktické údaje lodí zmíněných v textu

STAŤ Druh lodě	JMÉNO	Datum vstupu do služby	Výtlak (tuny)	Rychlost (uzly)	Vyzbroj
JAPONSKO					
Bitevní lodi			,'"	ÍA*»	
	M	•* í	>IAJ*		
KONGO	1913	32156	EU H>		8x356, 14x152, 8x127, 34x25 * '
HARUNA	1915				
FUSO	1915	34700 f	30,6		12x356, 14x152, 8x127 40x25 M
JAMATO	1941	64600	27		od 1943 9x457, 6x155, 24x127 36 až 96x25
MUSAŠI	1942				
Letadlové lodí					
			a		
RJUDŽÓ	1933	10600	29		8x127 4x25 48 letadel
ZUIHÓ	*'*	1940			11 262 28 8x127, 48x25, 30 letadel
ŠÓHÓ	1942	11262	28		8x127, 8x25, 30 letadel
RJUHÓ	1942	13360	26,5		8x127, 42x25, 31 letadel
ŠÓKAKU	1941	25675	34		16x127, 70x25, 84 letadel
ZUIKAKU	1941				
HIJÓ	KU 1942	24 140	26		12x127, 50x25, 53 letadel
DŽUNJÓ	1942				
TAIHÓ	1944	29300	"f* 33		12x100, 51x25, 84 letadel
ClJODA	1943	11 190	" 29		8x127, 30x25, 30 letadel
ClTOSE	1944				
Těžke kžiiniky				*	
AOBA	1927	9000	30		6x203, 4x120, 8 torpm 609

375

STÁT JMÉNO	Datum vstupu do služby	Výtlak (tuny)	Rychlost (uzly)	Vyzbroj	Druh lodě
NACI	_____	_____	1928	13 000	33,8
KATORI	1940	5 890	18	od 1943 4x140, 6x127, 24x25, 16 torpm. 609	
HAGURO	., 1929	f	1	20x25, 4 torpm. 533 t	
MJÓKO	<< 1929 ,v(	1	AGANO	1942	6 652
35	6x125, 4x80, 32x25, f				
TAKAO	_____ __	1932 __	13 400	34,3	10x203, 8x127, 26x25, í
8 torpm.	r				
16 torpm. 609	NOŠIRO	^943			
, t					
ATAGO	1932	r-pffe	21		
áS.'	1				
ČÓKAI	1932	Torpedoborce	' '"	' IM*«	
MXM	•*!				
MÁJA	1932	13 400	34,3	od 1944: 8x203, 12x127,	
" '**	**	**)*•	,'t		
(. í	30x25, 16 torpm. 609	FUMIZUKJ	1925-27		
1S90	34	2x120,1*25,			
SUZUJA	/ -	1937	12 400	35	10x203, 8x127,
' •''''''"	"	6ttxiHMf09	i		
,	20 až 30x25,	MIKAZUKI	<-'** 2, { 1M*&<		
A.					
ť • MOGAMI	>(l (od 1943)	, , , TONE	, , ČIKUMA Lehké		
křiiníky	1935 M 1938 1939	12 torpm 609 12 206	35		
6x203, 8x127, 30x25 12 torpm. 609, 6 letadel 11 215	35	8x203,			
8x127, 12x25, 12 torpm. 609, 6 letadel (od 6. 1944: 57x25)	f	MOČIZUKI			
NAGACUKI SAGUKI AMAGIRI HACUJUKI ŠIKINAMI ŠIRAJUKI URANAMI	'	-' '			
'	ítti'	': !			
1928-30	2090	34	od 1943/44: 4x127, __ '_		
14x25, 9 torpm. 609					
" jiJT" "	"'	"'" • '*• " M			
TAMA , fř,,,,ř,	,., 1921	5 100	, . 36	7x140, 2x76, 8 torpm. 609	
IKAZUČI	1932	T| 910	34	od 1942: 4x127,	
((•'.,	r„\<>	od 7 1944: 5x140,	'. "í		
C	;*•<>!	14x25, 9 torpm. 609			
jr ;	2x127, 44x25	INAZUMA r			
KISO	1921 ;	HACUŠIMO	. 1934	, iM»>Vt9t33	
od 1942/43: 4x127,					
KINU	1922	5 170	36	7x140, 2x76, 8 torpm.	
f	13 až 21x25, 9 torpm. 609				
608 od 1943: 5x140, 2x127,	WAKABA	*•			
IIVI					
22x25, 24 torpm. 609	SAMIDARE	"1936-37			
~1«S	34	od 1942/43: 4x127,			
ABUKUMA ,,»	. , ,	1925 -,	t	13 až 21x25, 8 torpm. 609	
SENDAI ,,	1924	5 195	35	7x140, 2x76, SUZUKAZE	
8 torpm. 609 od 1943:	ŠIGURE	^X3iH) 4			
7x140, 2x127, 44x25	ŠIRACUJU				
DŽINCÚ	1925	ASAGUMO 1938	1961	35	
od 1943. 4x127,					
JÚBARI	1923	3500	33	od 1943: 4x140, 2x127, 15x25, 8 torpm. 609	
'• ' j * ' • , •*	12x25, 4 torpm. 609	HACUKAZE			
1940-41	2035	35	od 1943: 4x127, 14x15, 8 torpm. 609		

376

377

STÁT	Datum JB	STAŤ	Datum

Drah lodě	vstupu	Výtlak	Rychlost	Vyzbroj
JMÉNO	do služby	(tuny)	(uzly)
HAMAKAZE	1942	2 198	23,6	8x406, 20x127, 60x40, 40x20
JUKIKAZE	1942	2 198	23,6	8x406, 20x127, 60x40, 40x20
MAIKAZE	1942	2 198	23,6	8x406, 20x127, 60x40, 40x20
NOWAKI	1942	2 198	23,6	8x406, 20x127, 60x40, 40x20
TANIKAZE	1942	2 198	23,6	8x406, 20x127, 60x40, 40x20
ZOKICUKAZE	1942	2 198	23,6	8x406, 20x127, 60x40, 40x20
URAKAZE	1942	2 198	23,6	8x406, 20x127, 60x40, 40x20
FUDŽ1NAMI	1941-43	2077	35	6x125, 4x25, 8 torpm. 609
JUGUMO	od 1943/44: 4x127, 12x356, 16x127, 1 torpm. 609	2 198	23,6	8x406, 20x127, 60x40, 40x20
KAZEKUMO	1942	2 198	23,6	8x406, 20x127, 60x40, 40x20
NAGANAMI	1942	2 198	23,6	8x406, 20x127, 60x40, 40x20
SUZUNAMI	1942	2 198	23,6	8x406, 20x127, 60x40, 40x20
NIIZUKI	1941-43	2761	33	8x100, 15x25, 4 torpm. 609
WAKACUKI	1941	2 184	23,6	8x406, 20x127, 60x40, 40x20
3561	1942	2 198	23,6	8x406, 20x127, 60x40, 40x20
1-36	1942	2 198	23,6	8x406, 20x127, 60x40, 40x20
1x140, 6 torpm., 1 letadlo	1942	2 198	23,6	8x406, 20x127, 60x40, 40x20
3 654	1942	2 198	23,6	8x406, 20x127, 60x40, 40x20
ALABAMA/BB 60	1942	2 198	23,6	8x406, 20x127, 60x40, 40x20
1-175	1937	1 420	23	1x127, 6 torpm.

JMÉNO | do služby | (tuny) | (uzly) |
---|---|---|---|---
PENNSYLVANIA/ | 1916 | 33 100 | 21 | 12x356, 16x127, 40x40,
BB38 | | | | 32x20
NEW MEXICO/ | 1918 | 33500 | | 12x356, 8 až 10x127,
BB40 | | | | 40x40, 32x20
MISSISSIPPI/BB 41 | | | 1917 | 12x356, 16x127,
IDAHO/BB 42 | 1919 | | | 12x356, 16x127,
TENNESSEE/BB | 1920 | 37000 | | 12x356, 16x127,
CALIFORNIA/BB | 1921 | 37000 | 21 | 12x356, 16x127,
V 45 | | | | 8x127
MARYLAND/BB | 1921 | 34000 | 21 | 8x406, 16x127,
NORTH CAROLINA/BB | 1941 | 35000 | 28 | 9x406, 16x127,
WASHINGTON/ | 1941 | | | g
BB56 | 1937 | | | 2x140, 6 torpm. 1 letadlo
SOUTH DAKOTA/ | 1942 | 35000 | 28 | 9x406, 16x127,
BB57 | 1941 | | | 1x140, 8 torpm
INDIANA/BB 58 | 1942 | 35000 | 28 | 9x406, 20x127, 60x40,
MASSACHUSETTS/BB 59 | 1942 | | | r
ALABAMA/BB 60 | 1942 | | | (
IOWA/BB 61 | 1943 | 45000 | 33 |

9x406, 20x127, i
i" r-'' 2564 8
^P 80x40, 48x20
'
RO-103 1942 525 14
2x25, 4 torpm. NEWJERSEY/BB62 (
"" 1 ' 782 8
[tři W
- »•" -ii
l Letadlové lodi
SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ LEXINGTON/CV 1927 33000 33 8x203, 12x127, ^
1 2 90 letadel -
Bitevní lodi
Ol SARATOGA/CV 1927 33000 33 16x127, 94x40,
3 90 letadel
NEVADA/BB 36 ' 1916 29 000' 21
10x356, 16x127, ENTERPRISE/CV 1938 19900 34 8x127, 40x40,
>ť 40x40,32x20
6 100 letadel
378
379

STAŤ Datum
•• STAŤ uatum
Druh lodě vstupu Výtlak Rychlost Vyzbroj
9 Druh lodě „ vstupu Výtlak Rychlost Vyzbroj
JMÉNO do služby (tuny) (uzly)
fl JMÉNO do služby (tuny) (uzly)
ESSEX/CV 9 1942 27 100 »» 33 12x127 44 až 68x40,
9 PORTLAND/CA 1932 9 800 32,7 9x203, 8x127, 24x40,
52x20 až 103 letadel 33 16x20
YORKTOWN /CV 10 1943 if W INDIÁN APOLIS/ 1933 3
INTREPID/CV11 CA 35 t
HORNET II/CV 12 'lir! irfMVHf SAŇ FRANCISCO/ 1934
9 950 32,7 9x203, 8x127, 20x40„|
LEXINGTON II/CV 16 Vtt 1* Itt CA 38 19x20
|
BUNKER HILL/CV 17 í, <* i ti, i
»f WICHITA/CA 45 1939 10000 32,5 9x203, 8x127, 24x40. J
WASP II/CV 18 '«M 24x20 t
INDEPENDENCE L»43 <* 11 000 1'-"' 33 ^26x40,40x20,
BALTIMORE/ 1943 13600 ^33 9x203,12x127, t
/CVL22 45 letadel CA 68 32x40 30x20 ;
PRINCETON/CVL 23 1 L M lf ' le BOSTON/CA 69
1943 t íroj j
BELLEAU WOOD/CVL
COWPENS/CVL 25 « '
>l
MONTEREY/CVL 26 ^
LANGLEY/CVL 27 RICHMOND/CL 1923 7050 33
10x125, 8x76, 8x40, {
CABOT/CVL 28 9 14x206torpm 533 >
BATAAN/CVL 29 NASHVILLE/CL 1938 9 450 34
15x152, 8x127,
SAŇ JACINTO/CVL 30 PHOENDC/CL 16x40, 24x20 * 1938
9450 34 \
Eskortm letadlové lodi jí »
BOISE/CL 47 1938 10000 34
((
NASSAU/CVE HONOLULU/CL 48 1938 9650 34
s<j> ^
16 I

SANGAMON/ ST LOUIS/CL 1939 10 000 34
15x152, 8x127,
CVE26 49 HELENA/CL 50 25x40, 20x20 | 1939
t
SUWANEE/CVE 27 CHENANGO/CVE 28 CLEVELAND/ '
*
CL 55
1942 10 000 33 12x152, 12x127 >f
LISCOME BAY/ 1943 TMO 19 1,127,16x40,34x20,
COLUMBIA/CL 24x40, 24x20 >
CVE56 28 letadel 5fi '
4 «J i H
MONTPELIER/
Tezke kriimky t , řkj' "K CL57 1

SALT LAKE CITY/ CA 25 1929 9 110 i« 32 10x203, 8x127,
12-24x40 DENVER/CL 58 SANTA FÉ/CL 60 *. MOBILE/CL 63 1 1943 IT^J
LOUISVILLE/ ' 1931 9 050 32,5 9x203,
8x127
CA 28 24-36x40, 27x20 \fl
380 381
STAŤ Druh lodě JMÉNO
Datum
vstupu Výtlak Rychlost do služby (tuny) (uzly)
Vyzbroj
Torpedoborce
FARRAGUT/DD 1934-35 l 395 36,5
348
HULL/DD 350 "''•*. * >!
MACDONOUGH/DD 351
DALE/DD 353
MONAGHAN/DD 354
SELFRIDGE/DD
357
REID/DD 369
HUGHES/DD
410
MORRIS/DD 417 r
GWIN/DD 433 &> 1941 l 620
l
N1CHOLSON/
DD442 lf«i *
WOODWORTH/ 1941-42 1630
DD 460 - ____
AARONWARD/ * " *
DD 483
FARENHOLT/ *' ^Ui,
DD491
BAILEY/DD492 >'">
MEADE/DD502' '«•
STOCKTON/
DD504
BANCROFT/
DD598
COGHLAN/
DD606
RADFORD/ 1942-43 2050 35
DD446 ' i
JENKJNS/
.f w oj ew«
1936 l 850 37,5
1936 l 480 36,5
1939-40 l 570 38
37
37
4x127, 4x40, 4x20, 8 torpm
8, později 5x127,
12x40, 8x20, 8 torpm
5, později 4x127, 8x40,

12, později 4 torpm
4x127, 4x40, 3x20,
12, později 8 torpm
5x127, 4x40, 7x20, 10 torpm
5, později 4x127, 4x40, 7x20, 5 torpm
5x127, 6x40, 10x20, 10 torpm
382
Datum
vstupu Výtlak Rychlost do služby (tuny) (uzly)
Vyzbroj
DD447
LA VALLETTE/
DD448
NICHOLAS/
DD449
O'BANNON/ DD 450
CHEVALIER/
DD451
STRONG/
DD467
TAYLOR/
DD468
PRINGLE/
DD477
STANLY/DD
478
RINGGOLD/
DD500
CONVERSE/
DD509
FOOTE/DD 511
SPENCE/DD
512
THATCHER/
DD514
BROWNSON/
DD518
ABNERREAD/
DD526
BUSH/DD 529
FRANKS/
DD554
CHARLES AUS-
BOURNE/
DD570
CKI',V
8*?
«K-il><«
H«í-'S
"tÉÍJT
«r r
~tf r oí« i
TAO
V) l
383
STAŤ Datum
H Druh lodě
vstupu Výtlak Rychlost Vyzbroj ^1
JMÉNO do služby (tuny) (uzly)
H STAŤ
Datum Druh lodě v vstupu Výtlak Rychlost
Vyzbroj JMÉNO do služby (tuny)
(uzly)
CLAXTON/
fl DD 571
\3TTS
• DYSON/DD 572 i.4t i
- ,* ""» j • BURNS/DD588

. * -44
• ^^ Transportní torpedoborct
u' Hifi f*,V WATERS/APD 8 ' lfa-20 1 MM
25-27 2x102, 5x20 DENT/APD 9 ,,
y 1 • . HUMPHREYS/ APD 12
. () ,' , a SANDS/APD 13
- -
J KANE/APD 18
> j, . j Ponorky

!<I ^^8 NARWHAL/SS 1930
2730 17 2xÍf%Wtorpm ^1 DACE/SS247
M-'^
i Vi REDFIN/SS 272 «• i* '
->j fjj TUNNY/SS 282 TULLIBEE/SS 284
ft#A •«> «M» i,
•{? SEAHORSE/ r '
. v' < >-"i ' SS 304
__ íí#i *f-j *M
BANG/SS385 _ '
* A" Mmolovky
'
g ZANE/DMS
14 1921 1 100 35
4x76, 5x20 Jjjt PERSUIT/ 1943
890 ** 18 « í, 1x76,2x40 (M ^^^ AM 108 ^^^^H|
ví-* • i:>!
*;,-• IA ^gfgfňíinmoska
~
•.L, ^^H. ^ •* ^^KlCARD/DM21
1920 1 Iffi W w-K^^sn-... *

167 4050 "Í~
~ ––– ' j^l NAUTILUS/SS
lig |H 168

^1 STINGRAY/SS
1938 1 435 21 1x102,8 pm Dělový člun

i CHARLESTON/ 193í-Otr?TW 1^39
4x152,16x40 1
186 2 210
9 TROUT/SS 202 1941 1 475 20
1x127, 10 torpm PG51
, *> ?
*>ři ji
2 370 8,7 GATO/SS212 1941-43 1526
20 1x76 nebo 127, S/iAacpo«ore/t
2 410 9 10 torpm GUARDFISH/ SS 217 '
iUAJJ ALBACORE/ SS218
<!'f FLYING FISH/
\ SS229
F1NBACK/
-í' IA & SS 230
, v!-CAVALLA/ -^
SS244 384 PC-487 1942 280
20 1x76, 1x40 sc-1066
1943 95 20 1x76, 1x40 i««f Motorové
torpédové čluny ^ 143-163 W2-43 38
40 2x20, 4 torpm 533 Výsadková plavidla LST ™
'1943-44 1625 11,6 8x40, 12x20, 20 tanků 400 mužů ?«<
STÁT Druh lodě sf»" JMÉNO Datum
• vstupu Vytlak Rychlost
Vyzbroj do služby (tuny) (uzly) 1 STÁT
Datum l Druh lodě ,
vstuP" JMÉNO do riužby Vytlak Rychlost
Vyzbroj (tuny) (uzly)

LCI • 1942-44 246 14
5x20, 400 mužů LCI (G) 1942-44 246
14 3x40, 5x20. 10 raketometů .ť. ít. Transportní útočné lodi
<••• • ' MCCAWLEY/
1928 7712 19 1x127,4x76,4x40
| APA4 -
J J.
FRANKLIN 1920 14 127 18
1x127, 4x76, 4x40 1 BULL/APA 16

1 CAMBRIA/APA 36 1943 7 845 18
2x127, 8x40 1 ; , :•/ m Velitelské lodi pro obojživelné operace »•
k 1 APPALACHIAN/ 1943 7430
16 2x127. 1x40 1 AGC 1
.
1 ROCKY MOUNT/
1 AGC 3

,'
1' AUSTRÁLIE Těžký křižnik J
AUSTRALIA 1928
! 9 870 ""* 31,5 8x203, 8x102, 16x40, 8 torpm.
533
1 POZNÁMKA: 1 Údaje, zejména o výzbroji, platí po dobu od února 1943 do června 1944, u potope-1
nych lodí ke dni jejich ztráty. Vytlak je uveden v angl. tunách (1016 kg) a označuje 1 výtlak plně vyzbrojené lodě, avšak bez zásob paliva a vody pro kotle. U ponorek zna-1 či údaje v čitateli výtlak a rychlost na hladině, ve jmenovateli pod hladinou. U ame-1
rických lodí uvádím též kódový znak (písmena a číslice), jenž tvoří integrální součást 1 jména každé válečné lodě. ;,,tff Zpracoval Ivan Hrbek >*•-, -• r*v ;• „
Cisternové lodi KANAWHA/AO 1 PECOS II/AO 65 Wttíne lodě RAIL/ATO 199 SIOUX/AFT75
1914 5 950 fr 14 2x127, 8x40 I 1942
5 730 15 1x127, 4x76, 8x40 1 1918
840 14 2x76 1 1942 1235
16 1x76,4x40,2x20 I
í , \ •
V.!,5 i"?
NOVÝ ZÉLAND Lehký křižnik LEANDER 1932 7270 32.5
6x152,8x102,12x40, 1
8 torpm. 533
386
387
TABULKA HODNOSTÍ NÁMOŘNÍCH DŮSTOJNÍKŮ
USA
Japonsko
česky
odpovídající armádní hodnost
Fleet Admirál
Admirál »í S Viceadmiral -- Rearadmirál Commodore *• Captain '*
' l Commander (, ; Leiutenant- H/IIH '• Commander Lieutenant 8V":
Lieutenantj. g. (junior grade) Ensign
Gensui velkoadmirál
Tajšó admirál
Čušó -- – viceadmirál
Šošo * kontradmiral
11 *> im komodor
Tajsa ""' ' námořní kapitán
' ,' t,, \h
Cusa j, ri fregatm kapitán ,
i Šosa »•«» • 4 korvetm kapitán
Taji poručík
Čuji mladší poručík
Sóji praporčrk
nebo podporučík
»|i
maršál

(armádní generál) generalplukovmk generalporučík generalmajor
plukovník
podplukovmk
major
kapitán nadporučík
poručík
388
Hlavní použitá literatura
ĎAlbasA.:/te«/Ao/flMivy. New York 1957. , , w ,
Avarin, V.: Boj o Tichý oceán. Praha 1951.
Brooks, L.: Behind Japan 's Surrender. New York 1968. t,
Bruče G.: Sea Battles ofthe 20th Century. London 1975.
Buchanan, A. R.: The United States and World War II. 2. vol., Newfp* »64.
Cant G.: American Navy in World War II. New York 1948.
Creswell, J.: Sea Warfare 1939-1945. New York 1947.
Dějiny druhé světové války. sv. VII, VIII, IX, Praha 1980-1981.
Hajaši, S.: Japonskaja armija v vojennych dějstvijach na Tichom okeané. Moskva 1964.
Halsey, W.-Bryan, J.: Admirál Halsey's Story. New York 1947. Hough, F. O.: Vojna na ostrovach. Moskva 1960. *•'*• *^ Kampami vojny na Tichom okeaně. Moskva 1956. Lipiński, J.: Druga wojna światowa na morzu. Gdaňsk 1976. Merril, J. M.: A Sailor's Admirál. New York 1967. «t Miller, J. jr.: Cartwheel The Reduction ofRabaul. Washington 1959. Morison, S. E.: History of United States Naval Operations in World War II. ML VI, VII, VIII, Boston 1968.
Nimitz, Ch.-Potter, E.: Vojna na more 1939-1945gg. Moskva 1965. ,JK Reports of General MacArthur. vol I, Washington 1966. Reynolds, C. G.: The Fast Carriers. New York 1968. Sevostjanov, G. N.: Diplomatičeskaja istorija vojny na Tichom okeaně. Moskva 1956. Shaw, I. H.-Nalty, C. B.-Turnbladh, T. E.: Central Pacific Drive. Washington 1966.
Smith, S. E.: The United States Navy in World War II. New York 1966. Wolny, A.: Wojna na Pacyfiku. Warszawa 1971. ^ JSJ
389
Rejstřík osob
ADAČI, Hatazó, genpor. 28, 29, 99, 101, 102, 180, 181, 268, 275, 276, 277 — AINSWORTH, Walden L., kontradm. 43, 61-65, 68-73,182, 299, 307, 318, 366
AKIJAMA, Monzó, kontradm. 238 AKIJAMA, Šozo, kontradm. 130 AKIJAMA, Teruo, kontradm. 63, 66 ALLEN, gen. 23
ANAMI, Koreéika, gen. 268, 286 ARIMA, Seiho, námoř. kpt. 226 ARNOLD, Henry H., gen. 293 ATKESON, korvet. kpt. 118 M AUSTIN, Bernard L., fregat. kpt. 148J 149,151-153 tt^ AYERS, plk. 342 AYERS, Russel C., plk. 255, 256
.li
B TT BABA, kpt. 186, 187 H BARBER,RexT., pór. 49 s BARBEY, Daniel E., kontradm. 51, 93, 101, 179, 266, 273, 278, 281 BARRETT, Charles D., genmjr. 143 t BARROWCLOUGH, H. E., genmjr. ' 84, 182 \ BEIGHTLER, Robert S. genmjr. 81, A 169, 171, 172 BERKEY, Russell S., kontradm. 185, i 284, 287 BITLER, Worthington S., fregat. kpt. 112
BLAIR, George M., pór. 248 BLAMEY, Thomas, sir, genpor. 92, 93 BLANDY, William H. P, kontradm. 294, 298
BLANCHARD, J. W., fregat. kpt. 328, 329
BOCK, B. N., korvet. kpt. 43 BROCKWAY, C. W., pór. 44 BROWN, A. E., genmjr. 125 BROWN, Gaylord B., fregat. kpt. 325 BREWER, C. W., korvet. kpt. 327 BRUČE, Andrew D., genmjr. 356, 365 BURKE, Arleight A., fregat. kpt. 81, 148-150, 152, 153 BURKE, F. Richard, námoř. kpt. 299
CALDWELL, Henry H., iregat. kpt. 158, 159 CARNEY, Robert B., kontradm. 156, 157, 191 CARPENDER, Arthur S., viceadm. 41, 51, 184 CATES, Clifton B., genmjr. 348, 351,

353
CECIL, Charles P., námoř. kpt. 64, 66 CLARK, Joseph J., kontradm. 269,
298, 315, 317, 325, 337, 338 CLARK, Leighton, kpt 256 CLIFTON, Joseph C.,
fregat. kpt. 158 CLOWES, Cyril A., genmjr. 17, 18 COLLINS, J. Lawton, genmjr. 83
CONOLLY, Richard L., kontradm.
221, 226, 229, 231-233, 236, 294,
298, 359, 360 CORLETT, Charles H., genmjr. 132,
221, 235, 236, 239, 240 CORNELL, Wallace G., námoř. pór.
129
CORNETT, Wmslow, pplk. 255 CROCKETT, H. M., pór. 159 CRUTCHLEY, Victor A. C.,
391
kontradm. 19, 189, 270, 284, 285,
287
CUKIOKA, fregat. kpt. 52 CULIN, Frank L., plk. 125 CUSTER, George Amstrong, gen.
188
D
DeWITT, John L., genmjr. 108 DOE, Jens A., brig. gen. 270, 275 U-DŽOŠIMA,
Takadži, kontradm. 42, 55, 59, 312, 321, 323
EDSON, MerrittA., plk. 216 EICHELBERGER, Robert L., genpor.
25, 26, 269, 271, 273, 278, 282, 286 EISENHOWER, Dwight David, gen.,
295 EZAKI, Jošio, plk. 184, 186-188
FECHTELER, William M., kontradm.
281, 290, 291 FIRTH, Robert pobřež. pozorovatel 67,
68 _ FLETCHER, Frank Jack, viceadm."
134 ' FREDERICK, John D., plk. 172 A' FUKUDOME, Šigeru, viceadm. 50t
FULLER, Horace H., genmjr. 273, "".
281,283,286 J
GEIGER, Roy S., genmjr. 143, 165,
167, 294, 295, 362, 365-368 GIFFEN, Robert C., kontradm. 128,
130, 131
GILL, William H., genmjr. 275 GINDER, S. P., kontradm. 222, 242,
250
GÓTÓ, plk. 308 GREEN, C. E., seržant 256 GRIFFIN, Robert M., kontradm. 130,
205, 206 GRINER, George W., genmjr. 343, »i
344 Ji'-
GRISWOLD, Oscar W., genmjr. 78-
-80,82,85, 167, 169-171, 173
H
HALE, Willis H., genmjr. 242 HALL, Elmer E., plk. 214, 215 HALL, Charles P.,
genmjr. 277 HALSEY, William F., adm. 36-41, 49, 51, 52, 60, 63, 68, 70, 73, 78,
79, 82-85,92, 103, 135, 137, 138, 141-
-143, 148, 154-157, 160-162, 165,
167, 181, 191-193 HÁRÁ, Čúiči, kontradm. 5 HARMON, Miliard F., genpor. 78, 79,
82
HARPER, Arthur, M., brig. gen. 350 HARRILL, William K. kontradm. 317,
322, 325, 331
HART, Franklin A., plk. 229, 233-235 HAŠIDA, Masahire, plk. 256 HAYLER, Robert
W., námoř. kpt. 72 HAYS, Lawrence C., mjr. 215 HESTER, John G., genmjr. 58, 60,
75,
78, 79, 82 HILL, Harry W., kontradm. 199, 208,
209, 218, 221, 225, 251, 253-255,
257, 258, 347, 351 HINE, Raymond K., pór. 49 HIRATA, plk. 82 HIROHITO, japon.
Císař 11, 347 HJAKUTAKE, Harukiči, genpor. 20,
21, 147, 165, 167, 169, 170, 172, 173 HODGE, John, R., genmjr. 82, 169 HOEL, R.
W., korvet. kpt. 322 HOOVER, John H., viceadm. 221, 224,
294 HORIA, Tomitaru, genmjr. 15, 16, 20-
-22
HÓSÓGAJA, Bóširó, viceadm. 104, 105, 107-112, 114, 115, 119-121
CH
CHASE, William C., brig. gen. 186,
187
CHEW, John L., korvet. kpt. 67 CHIARAMONTE, mjr. 187
392
CHURCH1LL, Winston S., britský premiér 5, 12-14, 136,370
I
IDŽUIN, Macudži, kontradm. 86-89,
91, 148, 155 IMAMURA, Hitoši, genpor. 26, 28, 29,
32,42,61,84,95,99, 147, 165, 173,

178, 180, 186, 195, 196 INADA, genmjr. 268, 274, 275 INOUJE, Šigejoši, viceadm.
6 IRV1NG, Frederick A., genmjr. 273 IŠIKAVA, Seizó, pór. 201 IŠIZAKI, fregat,
kpt. 48 ITÓ, Jošioka, kontradm. 284, 285 IWASA, genmjr. 169 IZAKI, Šundži,
kontradm. 68-71, 73
JAMADA, Eizó, genmjr. 101 JAMAMOTO, Isoroku, adm. 6, 10, 41,
42,44,46-51,54, 105, 139, 140,
163, 263
JAMAŠIRÓ, Kacumori, námoř. kpt. 65 JAMAZAKI, plk. 124, 125, 127 JANO, Minora,
námoř. kpt. 19 JARMAN, Sanderford, genmjr. 343 JASUDA, Jošitacu, námoř. kpt. 19,
22 JOKOJAMA, Josuke, plk. 15, 16, 22 JONES, kpt. 225
JONES, James L., kpt. 219 ,1 JONES, Louis R., plk. 229, 233 JOSSELYN,
Henry, pobřež, ,>
pozorovatel 67, 68, 73 > JOY, Turnes C., kontradm. 366 0 >
KAKUTA, Kakudži, viceadm. 49, 104,
105, 313, 314, 333, 349 KANDA, Masatane, genpor. 167, 170,
172, 173 KAUFFMAN, Draper, korvet. kpt. j
299,300 > KAWASE, Širo, viceadm. 121, 124,)
126-130 KELLY, Bernard T., mjr. 68 ,O
KELLY, Robert B., korvet. kpt. 58, 60 KENNEDY, Donald G., pobřež.
Pozorovatel 53, 54 KENNEY, George C., genpor. 25, 45,
51,93,98, 138-140, 142, 154, 161,
162, 174, 184, 266, 267, 278 KJDÓ, Koiči, markýz 347, 369 KIMURA, Masatomi,
kontradm. 30-
-32, 129-131 KING, Ernest Joseph, adm. 7, 13, 14,
28, 41, 107, 135, 189, 191, 193, 197,
340 KINKAID, Thomas C., viceadm. 108,
113, 120, 125, 126, 128, 130-132,
134, 184-186, 191,283 KINSLER, Kenneth H., plk. 97 KITAGIRI, Šigeruo, genpor.
101, 102 KITAMURA, kontradm. 48, 49 KOGA, Mineiči, adm. 50, 124, 126, u,
139, 140, 147, 155, 156, 159, 163, M
164, 242, 243, 263, 265 M KOISÓ, Kuniaki, gen. 370 jL KOMACU,
Sakio, ppor. 328 KOSSLER, H. J., korvet. kpt. 329, M
330
KOTAOKA, Ičiró, plk. 357 » KRUEGER, Walter, genpor.179, 188.M
189, 269, 273, 274, 276, 278, 286,
289,290 M KRULAK, V. H., pplk. 141, 142 m KUSAKA, Džiniči, viceadm. 29, 32,
55, 59, 61, 139, 140, 154, 160-163.M
175, 182, 195 KURITA, Takeo, viceadm. 155, 156,
159, 161,321-323,332,335 KUZUME, Naojuki, plk. 281-283,
285,286
LAMPMAN, L. R., fregat. kpt. 152 LANDRUM, Eugene, genmjr. 125 LANPHIER, Thomas
G., kpt. 48-50 LARNER, Edward L., mjr. 33 LARSON, Harold O., námoř. kpt. 86,
87, 89-91 LEAHY, William D., adm. 135
393
LEE, Willis A., viceadm. 269, 298, * 299, 317, 318, 322, 323, 331 '
LIVERSEDGE, Hany B., plk. 60, 62, 68, 74, 75, 80, 81, 83 i
LOOMIS, D. W., námoř. kpt. 221, 251
LOCKWOOD, Charles A., viceadm. 316, 318, 328, 329
M
MacARTHUR, Douglas, gen. 14, 16, 17, 21, 22, 25, 27, 28, 30, 36, 39-41, 51, 55,
92, 93, 98, 100, 103, 135-
-139, 157, 161, 174, 178, 183-186, 188, 191-193, 243, 262, 264, 266-
-269, 273, 276, 278, 279, 281, 287, 290-292, 312, 316, 319 MacDONALD, Donald J.,
korvet. kpt.
90
McCarthy, mjr. 344 McCLURE, Robert B., brig. gen. 84 McCULLOCH, brig. gen. 172
McINERNEY, Francis X., námoř. kpt.
66, 68-71, 74 McMORRIS, Charles H., kontradm.
109-111, 113-115, 117-119 MACUDA, Iwao, genmjr. 177, 178 MACUNAGA, Sadaiči,
kontradm. 337,
338
MAGATA, plk. 169, 172 MARTIN, Clarence A., brig. gen. 179,
181
MASON, Charles R, kontradm. 42 MARSHALL, George C., gen. 14, 135 MERRILL, Aaron
Stanton, kontradm.
68, 142, 147-151, 153-156, 182 MEYER, Cord, pór. 259 MIKAWA, Guniči, viceadm.
19, 30, 32,
147

MITCHELL, John W., mjr. 47-49 MITSCHER, Maře A., viceadm. 42, 47, 49, 59, 142, 221, 222, 224, 242, 244, 245, 247, 265, 294, 296, 298, 313, 315-319, 321, 322, 325, 326, 329,331-333,335-339,359 MIWA, Šigejoši, viceadm. 346 '
MONTGOMERY, Alfred E., i
kontradm. 161-163, 222, 229, 269,
317, 323, 325, 338 MOORE, Roy J., npor. 34 MOŘI, kontradm. 99, 100 MOŘI, Tomokazu, kontradm. 110 MORISON, Samuel Eliot, kontradm., historik 35, 219, 260, 306, 326, 339 MUDA, plk. 169
MUDGE, Věrné D., brig. gen. 189 MULLINNIX, Henry M. kontradm. 205, 206
MUMMA, Morton C., fregat. kpt. 34 MURIO, fregat. kpt. 48
N
NAGAZYNA, John L., podpor. 256
NAGUMO, Čúiči, viceadm. 5, 105, 296, 297, 311, 344-346
NAKANO, Hidemicu, genpor. 30, 99, 180
NAKAŠIMA, plk. 304
NIMITZ, Chester W., adm. 6, 7, 14, 36-40, 47, 49, 73, 79, 103-105, 107, 108, 120, 135, 136, 139, 156, 161, 181, 189, 191-193,197-200,217, 219, 220, 222, 240, 241, 245, 248, 259-262, 265, 269, 270, 293, 294, 316, 318, 337, 356
NIŠIDA, Jošima, genmjr. 249, 250, 254, 257, 259
NOBLE, A. G., námoř. kpt. 185
O
O'BRIAN, William J., pplk. 345 OBAJAŠT, Sueo, kontradm. 312, 321, 322, 331 OBATA, Hideoši, genpor. 264, 297, 357, 364, 366, 367 OGATA, Kijoči, plk. 349-354, 356 OGAWA, plk. 308, OHMAE, J., námoř. kpt. 337 OJI, Goiči, námoř. kpt. 349, 356 OKABE, Toru, genmjr. 28
OLDENDORF, Jesse B., kontradm. 251, 299, 307, 318 OMORI, Sentaro, viceadm. 147-151, 155 394
ORTTA, Cuneo, námoř. kpt. 66 OWENS, Robert A., seržant 145 OZAWA, Džisaburó, viceadm. 42, 139, 286,307,308,311-314,316,318--322,326-329,331-340
PATRICK, Edwin D., brig. gen. 289 PECK, DeWitt, brig. gen. 37 PECKHAM, George R., korvet. kpt. 90 POWNALL, Charles A., kontradm. 199,221 –
R
RAGSDALE, Van H. kontradm. 251, 270 REEVES, J. W., kontradm. 222, 269, 317, 323 REIFSNIDER, L. F., komodor 143, 146, 147, 155
RICKETTS, námoř. kpt. 252 RIGGS, Ralph S., námoř. kpt. 109, íf 117-119 n RICHARDSON, Robert C., genpor. fi 217, 342, 343 SL ROCKWELL, Francis W., kontradm. 120, 121, 123, 124, 126, 132, 133 RODGERS, Bertram J., námoř. kpt. u 111, 112, 114-116
RODGERS, Robert, fregat. kpt. 57 ROMMEL. Erwin, němec. Maršál 12, 13 v ROOSEVELT, Franklin Děláno, v prezident USA 5, 12-14, 50, 136, V 222, 370
RUPERTUS, William H., genmjr. 176 RYAN, Thomas J., námoř. kpt. 68, 69, 71,74
SAITÓ, Jošicuga, genpor. 297, 300, 303, 304, 306, 307, 310, 313, 341, 343-345
SAKA1, Jasuči, genpor. 178
SAKONDŽU, Naomasa, kontradm.284-286
SAMEDŽIMA, Tomošige, viceadm. 147, 148, 169 SASAKI, Noburu, genmjr. 61, 78, 80, 82, 83, 85, 86
SENDA, Sadatoši, kontradm. 281 SHELDON, pplk. 225 SHEPHERD, Lemuel C., brig. gen. 295, 362, 365
SHERMAN, Frederick C., kontradm. 142, 143, 156, 157, 159-161, 164, 222, 250, 315 SHERROD, Robert, válec. Korespondent 216 SHISLER, Clair W., mjr. 255, 256 SHOUP, David M., plk. 211, 213, 215, 216 SCHMIDT, Harry, genmjr. 221, 226, 233, 235, 295, 303, 308, 343, 348, 355
SIBERT, Franklin S., genmjr. 290, 291 SMITH, Holland M., genpor. 132, 198,

205, 220, 236, 241, 256, 294, 307,
308,341-344,346,348,365 tr SMITH, Julian C., genmjr. 199, 208,
209,211,214-217 •>}' SMITH, Ralph, genmjr. 199, 203, 20S,
295,308,309,341-343 Jf SPRUANCE, Raymond A., adm. 41, * i
198, 199, 202, 220, 221, 241, 242,
245-247, 265, 286, 294, 299, 307,
313-320, 326, 328, 331, 332, 336-
-340, 342, 349, 356, 359, 360, 365 SUENAGA, Cunetaro, plk. 362, 363 SUTHERLAND,
Richard K., genpor.
262 SWIFT, Innis P., genmjr. 188, 189
ŠIBASAKI, Keidži, kontradm. 200,
209, 214, 217 ŠIGEMACU, Kijoši, genmjr. 357, 363,
364 ŠIGEMICU, Mamoní, japon. ministr
zahraničí 347
ŠIMAI, Jošima, námoř. kpt. 71, 72 ŠIMIZU, plk. 287, 289
395
ŠIMIZU, Micumi, viceadm. 10 ŠOGE, Rjoiči, genmjr. 99
TABATA, Sunao, korvet. kpt. 205 JAGAMI, genpor.278, 279 TAKAŠINA, Takeši,
genpor. 341, 357,
359, 362-366
TAKATA, kontradm. 48, 50 TAKEDA, pplk. 366, 367 TAMAI, Asaši, fregat. kpt. 365
TAMURA, genmjr. 309 TANAKA, Raizó, kontradm. 29, 30,
68
TERAMOTA, Kumaiči, genpor. 92, 93 TEŠIMA, Fusataro, genpor. 268, 290 THEOBALD,
Robert A., kontradm.
103-105, 107, 108 THOMPSON, plk. 187 TOBANA, fregat. kpt. 48 TÓDŽÓ, Hideki,
gen., japon. Premiér
11,309,343,347,369,370 TÓGÓ, Heihačiró, admirál 47, 50,
340 TOJODA, Soemu, adm. 263, 284-286,
311-313,335,337 TOMONARI, plk. 85 TURNAGE, Allen H., genmjr. 143,
295, 361, 364 TURNER, Richmond Kelly, viceadm.
37, 53-55, 57-60, 73, 79, 198, 199,
202, 205, 207, 208, 214, 220, 221,
223, 226, 228, 229, 235-237, 241,
294, 296, 298, 300, 301, 303, 305,
V*l ,'H tra-sal'0 ih-.íi.I .-V
" \ ' « -\ t
307, 308, 319, 339, 342, 346, 347, 349
TWINING, Nathan R, genmjr. 142, 157, 161
U
UGAKI, Matome, viceadm.48, 49, 286, 312, 313, 316
VANDEGRIFT, Alexander A., genpor.
143, 146, 165 VASEY, George A., genmjr. 98
W
WALKER, Frank R., námoř. kpt.86-
-89, 91 WATANABE, Jasudži, namoř. kpt. 49,
50 WATSON. Thomas E., genmjr. 251,
253-255, 257, 259, 295, 304, 308, WELLINGS, J. H., fregat. kpt. 62 WHITEHEAD,
brig. gen. 184 WHITEHEAD, Ennis P. genmjr. 278 WILKINSON, Theodor Stark,
viceadm. 79, 86, 143, 146, 165, 193,
369 WILLOUGHBY, Charles A., brig. gen.
184 WILSON, George R., korvet, kpt. 88-
-90
WILTSIE, I. D., namoř. kpt. 206 WING, Leonard F., brig. gen. 75 WOOTTEN, G. F.,
genmjr. 93, 102
i
Ml<í
.) / /ÍM MUA1/
396
Obsah
l ZÍSKÁVÁNÍ STRATEGICKÉ
2. VÝCHODNÍ NOVÁ GUINEA A ŠALOMOUNOVY OSTROVY
Boj o Papuánský poloostrov Bitva v Bismarckově moři Plánovaní a příprava
Poslední Jamamotova ofenzíva Útok na Novou Georgií Bitva u Vella Lavelly
Pokračování bojů na Nové Guineji
3 VÁLKA NA SEVERU
Bitva u Komandorských ostrovů Obsazení Attu a Kisky
4. NEUTRALIZACE RABAULU

Cíl: Bougainvillův ostrov
Bitva v Zátoce císařovny Augusty
Letadlové lodi proti Rabaulu
Upevňováni předmostí
Protiútok na Bougainvillu
Útok na Novou Britanii
Od Huonova poloostrova dál nazájMd
Zelené a Admiralitni ostrovy
5 TAŽENÍ STŘEDNÍM TICHOMOŘÍM
Operace GALVANIC
Operace FLINTLOCK
Operace CATCHPOLE a nálety na Truk
••U »í) a |,
*
(•*»•' T
15
15
27
36
41
52
86
92
103
109
120
135
137
147
155
164
167
174
178
181
197
197
219
240
7. VYLODĚNÍ V MARIANÁCH
Příprava operace FORAGER a útok na Saipan
Bitva ve Filipínském moři
Obsazení Saipanu n
Tinian
Guam ,t/j&X
Závěrem
Základní technicko-taktické
údaje lodí zmíněných v textu
Tabulka hodností námořních důstojníka
Hlavní použitá literatura
Rejstřík osob
*>.T
293
293
311
340
347
356
369
375
388
389
391
6. ZÁPADNÍ NOVÁ GUINEA
262
Miloš Hub
!Oí.
Přebal a vazbu navrhl Václav Kučera Grafická úprava a technická redakce Petr

Čížek
Mapy zhotovil Petr Čížek Základní technicko-taktické údaje lodí
zpracoval Ivan Hrbek
Vydala Mladá fronta jako svou 5953. publikaci
Odpovědný redaktor Allan Plzák
Výtvarný redaktor Bohuslav Holý
Tisk a vazba MTZ - Tiskárna Olomouc, a. s.,
Studentská 5, 771 64 Olomouc
400 stran textu a 32 stran obrazových příloh
Vydání druhé, v Mladé frontě první. Praha 2000
Knihy Mladé fronty
JL_ si můžete objednat na adrese: _ Mladá fronta, obchodní oddělení,
Radlická 61, 150 00 Praha 5 ' e-mail: prodej@mfnakl.cz
•t